

VUKOVAR U DRUGOJ POLOVICI 20. STOLJEĆA: DRUŠTVENI UZROCI NASILJA

Cvikić, Sandra

Doctoral thesis / Disertacija

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:111510>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Sveučilište u Zagrebu

Hrvatski studiji

Sandra Cvikić

**VUKOVAR U DRUGOJ POLOVICI 20.
STOLJEĆA: DRUŠTVENI UZROCI
NASILJA**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2016.

Sveučilište u Zagrebu

Hrvatski studiji

Sandra Cvikić

**VUKOVAR U DRUGOJ POLOVICI 20.
STOLJEĆA: DRUŠTVENI UZROCI
NASILJA**

DOKTORSKI RAD

Mentor:

prof. dr. sc. Renato Matić

Zagreb, 2016.

University of Zagreb

Centre for Croatian Studies

Sandra Cvikić

**VUKOVAR IN THE SECOND HALF OF
THE 20th CENTURY:
SOCIAL CAUSES OF VIOLENCE**

DOCTORAL THESIS

Supervisor:

prof. dr. sc. Renato Matic

Zagreb, 2016

PODATCI O MENTORU

Renato Matić rođen je u Vinkovcima 11. ožujka 1963. godine. Na Filozofskom je fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1988. godine diplomirao, 1994. godine magistrirao i 2001. godine doktorirao sociologiju. Magistrirao je na poslijediplomskom studiju Socijalne ekologije s temom Normativni okvir zaštite okoliša u Republici Hrvatskoj – sociološki pristup, a doktorirao s temom Neke vrijednosne odrednice devijantnog ponašanja u hrvatskom društvu. Područja znanstveno istraživačkog i nastavnčkog djelovanja su uz opću sociologiju, i sociologija kriminala i društvene devijantnosti, problemi nasilja i korupcije, te društveni uzroci predrasuda i diskriminacije s naglaskom na devijantne pojave i probleme hrvatskog društva u razdoblju tranzicije. Od 1989. do 1994. godine zaposlen je u MUP-u Republike Hrvatske. Od 1994. do 2007. godine postaje nastavnikom na Fakultetu kriminalističkih znanosti (kasnije Visokoj policijskoj školi) u Zagrebu. Na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu zaposlen je od 2007. godine. Jedan je od osnivača i predavač na Šoa akademiji koju je pokrenula Židovska općina Zagreb. Do sada je sudjelovao na niz domaćih i stranih znanstveno-stručnih skupova i objavio je oko 30 znanstvenih i stručnih radova u časopisima, zbornicima i knjigama, a autor je i 3 knjige.

Član je Hrvatskog sociološkog društva, Strukovne udruge kriminalista, Kluba studenata George. C. Marshall Center for International and Security Studies, te član predsjedništva karate kluba Tempo u Zagrebu. Sudionik Domovinskog rata i nositelj Spomenice.

SAŽETAK

Temeljno pitanje koje se nalazi u osnovi ovog doktorskog rada odnosi se na propitivanje mogućnosti provedbe sveobuhvatnog kvalitativnog znanstvenog istraživanja vukovarskog društvenog konteksta za razdoblje 1945. – 1991. godine, s ciljem da se istraže i objasne višestruki uzroci nasilja koji su doveli do masovnih zločina u Vukovaru 1991. godine. Stoga se analize kritičkog pristupa usmjeravaju na socijalne konstrukcije realnosti (Berger i Luckmann, 1966), pri čemu se fokusira na to kako subjektivna značenja postaju objektivne činjenice, te se problematizira ono što je razvidno, stvarno i razumljivo samo po sebi, dočim se dovodi u pitanje stajališta uvriježenih znanja o istraživanom fenomenu. U ideji je socijalnog konstruktivizma stoga pretpostavka o konstruktivnoj snazi jezika i simbola u društvu koji se pokušava spoznati, pa se u ovom doktorskome radu kritički pristupa temeljnoj zadaći rekonstrukcije i dekonstrukcije paradoksalne modernizacije vukovarskog društva (Rogić, 2000) kvalitativnom metodologijom utemeljene teorije kako bi se rasvijetlio totalitarni svijet života i rada ljudi i pronašli uzroci društvenog nasilja koji su 1991. godine eskalirali počinjenjem strašnih zločina. Na taj način se kroz kombinaciju induktivne i deduktivne logike razvijaju hipotetički odnosi i sudovi na temelju kojih su definirani u konačnici društveni uzroci nasilja – uzroci počinjenih ratnih zločina na vukovarskom području 1991. godine. Na temelju provedenog kvalitativnog istraživanja unutar pet agregiranih vremenskih nizova za razdoblje 1945. – 1991. godine (1945. – 1951.; 1952. – 1962.; 1963. – 1972.; 1973. – 1980.; 1981. – 1991.) se iskristaliziralo pet dimenzija procesa paradoksalne modernizacije vukovarskoga društva: pet društvenih procesa (demokratizacija, socijalizacija, industrijalizacija, birokratizacija i militarizacija) koji se međusobno isprepliću i s različitim intenzitetom oblikuju i transformiraju narav ljudi, njihove međusobne odnose, institucije i društveni sustav u cjelini.

Doktorskim se radom utvrdilo da se od trenutka kada je završio II. svjetski rat na vukovarskom području izgrađuje društvo koje se temelji na zločinu – zločinu sofisticiranog nasilja iznutra. Etatističkom homogenizacijom unutar totalitarne države radni ljudi i građani vukovarske komune/općine prolaze kroz iznimno bolan i nasilan proces transformacije društva u kojem se njihova osobnost reprogramira totalitarnom socijalizacijom i priprema za život u permanentnoj krizi društva u nastajanju. U matrici strukturnih i interaktivnih odnosa i ponašanja unutar vukovarskog društva totalitarna komunistička elita socijalno konstruira racionaliziranu fikciju socijalističkog društva – totalitarnog društva – u okviru kojega suvereno vlada posredstvom totalitarne birokracije. Ova je instrumentalna studija slučaja

metodologijom utemeljene teorije pokazala da se, suprotno uvriježenomu znanstvenomu diskursu vezanom uz razloge raspada federativne socijalističke Jugoslavije, primarni uzrok društvenog nasilja ne nalazi u hrvatskom nacionalizmu. On se nalazi u sofisticiranom nasilju iznutra: totalitarnoj socijalizaciji koja je proizvela sustav totalitarne vladavine komunističke elite i birokracije te atomizirala radničke mase, dočim je onda totalitarna osobnost i socijalistički mentalni sklop atomiziranih pojedinaca generirala devijantna socijalistička društvena ponašanja, odnose i razmišljanja koja su rezultirala eskalacijom društvenog nasilja. Stoga jugoslavenska inačica totalitarizma – samoupravni socijalizam kao i svi drugi totalitarizmi progresivno generira društveno nasilje, u ovom slučaju sofisticirano nasilje iznutra dočim u procesu svog kognitivnog oslobađanja atomizirani pojedinci zbog gubitka ideološke legitimacije totalitarne komunističke elite, i u uvjetima duboke društvene (gospodarske i političke) krize, odgovaraju zahtjevom za afirmacijom svojih individualnih i kolektivnih prava, uporabom sile.

Nacionalizam srpske nacionalne manjine, premda ključan u homogenizaciji srpske zajednice na području vukovarske općine, ne bi generirao nasilje u razmjeru u kojem to jest, da atomizirani pojedinci nisu primarno bili predisponirani sofisticiranim nasiljem iznutra, i da kroz devijantnu praksu samoupravnog socijalizma nisu izgradili patološku mržnju i paranoidni strah prema svemu što je hrvatsko. Integrativni karakter srpstva u okviru federativne Jugoslavije omogućio je srpskoj nacionalnoj manjini u vukovarskoj komuni/općini da nesmetano razvija svoj nacionalni identitet, koji je kontinuirano osnaživala totalitarna komunistička elita selektivnim pamćenjem i traumom kolektivne žrtve ustaškog terora. Istovremeno, kao sekundarni – vanjski čimbenik koji doprinosi eskalaciji društvenog nasilja na vukovarskom području 1991. godine, nalazi se u činjenici da je oružanu pobunu i otvorenu agresiju na Republiku Hrvatsku omogućila srpska vlast u Beogradu financirajući i naoružavajući srpsku nacionalnu manjinu, te pružajući joj svu vojnu i logističku potporu preko jedinica JNA i paravojnih postrojbi iz Srbije. U toj je kriznoj situaciji, veću ulogu nacionalizam odigrao ne toliko u hrvatskoj, koliko u srpskoj zajednici, zato što je većina hrvatskih atomiziranih pojedinca gotovo do kraja vjerovala da će nastaviti mirno živjeti sa svojim susjedima Srbima u socijalističkoj Jugoslaviji. Međutim, potrebno je naglasiti da je hrvatski patriotizam odigrao ključnu ulogu u tom trenutku, jer je uspio homogenizirati većinu atomiziranih pojedinaca da zajedno s endogenim propagatorima promjena organiziraju obranu hrvatske zajednice sada kad je njezin opstanak bio ugrožen.

Ovo kvalitativno istraživanje instrumentalne studije slučaja metodologijom utemeljene teorije potvrdilo je inicijalnu hipotezu doktorskog rada da je proučavanjem vukovarskog društvenog kontekstu za razdoblje 1945. – 1991. godine moguće objasniti društvene uzroke nasilja koji su doveli do masovnih zločina počinjenih u Vukovaru nakon okupacije grada. Na taj je način definiran znanstveni okvir za daljnja istraživanja kojima bi se omogućilo generiranje supstantivne teorije na tragu metodologije utemeljene teorije i spoznaja do kojih se došlo u ovom doktorskom radu.

Ključne riječi: društveni uzroci nasilja, sofisticirano nasilje iznutra, totalitarna socijalizacija, metodologija utemeljene teorije

SUMMARY

This doctoral thesis brings about the question whether it is possible to conduct an all-encompassing qualitative social research about Vukovar's society – its social context for the period 1945 – 1991, with the aim to explore and explain multiple social causes of violence that contributed to escalation of violence and massive war crimes committed in Vukovar in 1991. Therefore, the critical approach used in conducted social analysis is complemented with the social construction of reality (Berger and Luckmann, 1966) theoretical framework which enables one to focus on subjective meanings as objective facts and problematize that which is obvious, real and understandable in its right. In doing so, it also questions contemporary understanding of the phenomenon in question. The idea of social constructivism therefore relates to the constructive power of language and symbols in a society that one tries to comprehend which in this case is to enable application of the critical approach through grounded theory methodology in order to reconstruct and deconstruct Vukovar society's paradoxical modernization (Rogić, 2000). At the same time, it enable better understanding of the totalitarian world of people's everyday life and work with the aim to determine initial causes of social violence that have escalated into the terrible war crimes committed in 1991. In this way, through inductive and deductive combination of logics, hypothetical relations and judgments are developed which are the foundation for the definition of social causes of violence. Based on the conducted qualitative social research it is possible to follow five dimensions of the Vukovar society's paradoxical modernization process for the above mentioned period (through five aggregated time sequences: 1945 – 1951; 1952 – 1962; 1963 – 1972; 1973 – 1980; 1981 – 1991): five social processes (democratization, socialization, industrialization, bureaucratization and militarization) that are mutually intertwined and with different intensity shape and transform human nature, people's relations, institutions and social system as a whole.

This doctoral thesis has determined that since the end of the World War II in the Vukovar region its society is developed based on crime – the crime stemming from the sophisticated violence from within. Etatistic homogenization inside the totalitarian state puts citizens of the Vukovar commune/municipality through extremely painful and violent process of social transformation and reprograms their personalities with totalitarian socialization and in doing so, prepares them for the life in the society of permanent making and crises. In the structural and interactive matrix of social relations and behavior inside the Vukovar society totalitarian communist elite socially constructs the socialist society rationalized fiction – a totalitarian

society – which is confidently governed by them through totalitarian bureaucracy. This instrumental study case conducted through grounded theory methodology indicates, contrary to the established scientific discourse related to the disintegration of the Federative Socialist Yugoslavia that the primary cause of social violence is to be found not in Croatian nationalism. It is located in the sophisticated violence from within: the totalitarian socialization which has produced a system of totalitarian communist elite's rule with the support of totalitarian bureaucracy along with atomized working masses. Thereby, totalitarian personality and socialist mental structure of the atomized individuals have generated deviant socialist social behavior, relations and reflections, and resulted in escalation of social violence. Therefore Yugoslav version of totalitarianism – socialist self-management – same as all other totalitarianisms, progressively generates social violence, in this case sophisticated violence within, and by doing so, in the process of cognitive liberation of the atomized individuals, due to diminished ideological legitimation of the totalitarian communist elite, and under the conditions of deep social (economic and political) crises, they answer to the demand for affirmation of their individual and collective rights with a use of force.

Even though Serbian national minority's nationalism is crucial for the homogenization of the Serbian community in the Vukovar municipality, it wouldn't have generated the violence in the scale as it did, if their atomized individuals have not have been predisposed to the influence of the sophisticated violence from within, and if they did not develop through deviant socialist self-management praxis a pathological hate and paranoid fear of everything that is Croatian. Serbian ethnic integrative character within Federative Yugoslavia has enabled Serbian national minority in the Vukovar municipality to uninterrupted develop its national identity, which was continuously empowered by the totalitarian communist elite through selective memory and collective trauma victimized by the Ustasha terror. At the same time, as a secondary – external factor which has contributed to the escalation of social violence in the Vukovar region in 1991, is to be found in the fact that the Serbian national minority armed rebellion and an open aggression on the Republic of Croatia was possible with the aid of the Serbian Government in Belgrade and their finances which helped to arm Serbian national minority and provide military and logistic support of the Yugoslav People's Army and paramilitary forces from Serbia. In this crucial moment of crises, nationalism has played a bigger role not so much in the Croatian community, but more so in the Serbian community, because majority of Croatian atomized individuals have believed almost until the end that they will continue to live peacefully with their Serbian neighbors in the socialist

Yugoslavia. However, it is important to note that Croatian patriotism has played a prominent and detrimental role in this crucial moment as it has accomplished to homogenize the majority of atomized individuals together with the endogenous propagators of change in the organization of the defense and protection of the Croatian community now when its survival was endangered.

This qualitative research – the instrumental study case has with the application of the grounded theory methodology confirmed the initial hypothesis of the doctoral thesis indicating that it is possible to study Vukovar's social context for the period 1945 – 1991 and provide an explanation of the initial causes of violence that have contributed to the escalation of crimes committed after the city was occupied. By doing so, a scientific framework was develop for additional research that could contribute to the generation of the substantive theory following the grounded theory methodology and based on the results gathered in this doctoral thesis.

Key Words: social causes of violence, sophisticated violence within, totalitarian socialization, grounded theory methodology

SADRŽAJ

Uvod	1
I. Fenomen Vukovar 1991. kao znanstvena tema i kvantitativno istraživanje	5
Zašto kvalitativno istraživanje instrumentalne studije slučaja utemeljene teorije?	6
Slika studije slučaja i problema	9
Pitanja utemeljene teorije	10
Prikupljanje i izvor podataka	13
Utemeljena teorija i prikaz provedenog istraživanja instrumentalne studije slučaja	16
1.1. Otvoreno/inicijalno kodiranje	17
1.2. Aksijalno/sržno kodiranje	23
1.3. Selektivno kodiranje i teorijsko zasićivanje	26
II. Kontekstualizacija i konstantna komparativna analiza društvenih uzroka nasilja ...	27
2.1. Vukovar u poslijeratnoj Hrvatskoj 1945. – 1951. godine	27
2.1.1. Militarizacija	28
2.1.2. Socijalizacija	33
2.1.3. Birokratizacija	41
2.1.4. Demokratizacija	47
2.1.5. Industrijalizacija	57
2.2. Vukovar od 1952. do 1962. godine	64
2.2.1. Industrijalizacija	64
2.2.2. Socijalizacija	72
2.2.3. Birokratizacija	88
2.2.4. Demokratizacija	95

2.2.5. Militarizacija	103
2.3. Vukovar od 1963. do 1972. godine	105
2.3.1. Demokratizacija	106
2.3.2. Militarizacija	130
2.3.3. Socijalizacija	137
2.3.4. Birokratizacija	143
2.3.5. Industrijalizacija	148
2.4. Vukovar od 1973. do 1980. godine	159
2.4.1. Industrijalizacija	159
2.4.2. Birokratizacija	165
2.4.3. Socijalizacija	170
2.4.4. Demokratizacija	176
2.4.5. Militarizacija	181
2.5. Vukovar od 1981. do 1991. godine	184
2.5.1. Industrijalizacija	185
2.5.2. Birokratizacija	192
2.5.3. Socijalizacija	195
2.5.4. Demokratizacija	205
2.5.5. Militarizacija	222
III. Društveni uzroci nasilja – zaključak	226
Popis literature	241
Prilog 1. Otvoreno/inicijalno kodiranje	252
Prilog 2. Primjer aksijalnog/sržnog kodiranja	288

Prilog 3. Konceptualizacija zasićivanjem kategorija – primjer selektivnog kodiranja	314
Prilog 4. Empirijski prikaz primjera konceptualizacije zasićenih kategorija	351
Prilog 5. Primjer teorijskog zasićivanja – svojstva/osobine	352
Prilog 6. Intervjui	368
Prilog 7. Primjer totalitarnog predložka oblikovanja pojedinaca/skupina/naroda (sofisticirano nasilje iznutra: totalitarna socijalizacija)	369
Prilog 8. Majski, B. (1971.) »Revolucijo, ljudi su te stvarali«, <i>Vukovarske novine</i>, 10. april 1971., str. 16.	372
Životopis	373

„Realnost počinje tamo gdje završava država i njezina terminologija.“

(Sloterdijk, 1991: 151)

Uvod

Raspad bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije snažno je utjecao na znanstvenu zajednicu, koja je pokušavala racionalizirati uzroke zbog kojih je došlo do njezine dezintegracije. Sociologija kao društvena znanost u tom se smislu ponajviše bavila istraživanjem fenomena nacionalizma¹ kao temeljnoga uzroka koji je doveo do izbijanja rata (Antić, 2007) i oružane agresije na Republiku Hrvatsku (Nazor, 2011). Naime, sociološki diskurs koji se od 90 – ih godina 20. stoljeća intenzivno bavi pojavom tzv. *novog nacionalizma* nastalog u post-komunističkim zemljama Europe često ne razumije kompleksnost društveno-političkih i gospodarskih odnosa u društvima koja su nastala raspadom višenacionalnih država kao što je Jugoslavija. Kako to tvrdi Meštrović (1998),

¹ Za više informacija vidi: Anderson, B. (1991) *Imagined Communities*; Connor, W. (1994) *Ethnonationalism – The Quest for Understanding*; Delanty, G. i O' Mahony, P. (2002) *Nationalism*; Mazower, M. (1999), *Dark Continent*; Woodward, L. S. (1995) *Balkan Tragedy: Chaos and dissolution after the cold war*; Tanner, M. (2001) *Croatia. A Nation Forged in War*; Ramet, S. (2005) *Balkanski Babilon: raspad Jugoslavije od Titove smrti do Miloševićava pada i dr.*

suvremeni znanstveni diskurs obiluje fragmentiranim analizama društava koje su racionalizirane pojednostavljenim isječcima društvene stvarnosti izvađenih iz povijesnog konteksta kojemu pripadaju. Sociološke teorije koje se bave procesom modernizacije komunističkih društava, u ovom slučaju jugoslavenskog društva, često stoga zaboravljaju činjenicu da je jugoslavenski socijalistički sustav bio modernistički projekt – društveni eksperiment Partije² koji na kraju nije uspio.³ Ubrzani proces socijalističke modernizacije stoga izostaje iz uvriježene sociološke literature koja je pokušala racionalizirati jugoslavenske ratove nakon raspada federacije (Cvikić, 2012).

Naime, Delantyeva i O'Mahoneyeva (2002) analiza socioloških teorija modernizacije koje se bave društvenim fenomenom nacionalizma ukazuju na činjenicu da su temeljne tenzije koje se nalaze u osnovi modernizacijskog procesa u nekom društvu odnose na napetost između mobilizacijske snage kolektivnog djelovanja i težnje za slobodom i autonomnošću s jedne strane, te s druge strane, institucionalne strukture i radikalnog djelovanja kao što je nacionalizam koji država drži pod društvenom kontrolom. Sociološke teorije modernizacije (interpretativne, strukturalističke, interakcionističke, socijalni konstruktivizam) putem kojih se pokušalo shvatiti i razumjeti modernizacijski projekt samoupravnog socijalizma bivše Jugoslavije, društvo ne analizira u smislu njegovih osnovnih kulturnih uvjetovanosti, njegova društvenog karaktera navika uma i navika srca, kao i ukorijenjenost u lokalno i posebno (Cvikić, 2009:182). Prema tome ne iznenađuje sve naglašenija potreba znanstvenika za boljim razumijevanjem nasilja koje se nasljedno nalazi u korijenu modernizacije (Malešević 2011), a ne zahtijeva samo racionalizaciju društvenih faktora nego i objašnjenje iracionalnog i emocionalnog (Turner i Stets, 2011) upravo kroz kvalitativni znanstvenoistraživački pristup. Zato primjenjivost teorijskog i normativnog projekta modernizacije⁴ u utvrđivanju društvenih uzroka nasilja koji se u njemu inherentno nalaze, nužno predmnijevaju istraživanje kulturne i ideološke uvjetovanosti fenomena Vukovar '91. integrirane u reprodukciju gospodarskih, političkih i društvenih institucija, aktivnosti i promišljanja.

²Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

³ I Ramet tvrdi na temelju vlastitih istraživanja uzroka raspada bivše socijalističke Jugoslavije da višenacionalno društvo, kompleksna povijest i međusobni odnosi republika ne mogu biti reducirani samo na fenomen nacionalizma (Cvikić, 2012).

⁴ Kako ističe Dodd (1999) teorija je sustav međusobno povezanih koncepata, kategorija i oblika objašnjenja koji su osmišljeni kako bi dali smisao svijetu koji nas okružuje no, modernizacija nije teorija jer se taj termin odnosi na ideju o modernom društvu. Prema tome, modernizacija se koristi kao generički termin koji se povezuje uz normativne projekte. A normativni se projekt, kako Dodd tvrdi može definirati kao sustav ideja i vjerovanja koja se na neki način bave poboljšanjem svijeta. Normativan je zbog toga što vrijednosti i ideje nisu samo pretpostavljene već i upitne, a projekt je zbog toga što postoji implicitna, ali češće eksplicitna i sustavna uključenost u način na koji se društvo reproducira kroz vrijeme (Dodd, 1999).

Naime, potrebno je naglasiti kako teorijski i normativni projekt jugoslavenskog socijalizma treba staviti u kontekst uvjetovanosti modernizacijskim mijenama društva koji je za Hrvatsku analizirao do sada jedino Rogić (2000). Kada govori o procesu modernizacije u Hrvatskoj, Rogić taj proces dijeli na prvu, drugu i treću modernizaciju odozgo. Ubrzana socijalistička modernizacija hrvatskoga društva pripada drugoj Rogićevoj fazi. On tu jasno daje obrise socijalističke modernizacije i vlastitog teorijskog okvira u čije središte stavlja predložak socijalnog djelovanja – tehničku subjektivnost i tehničko društvo. U okviru prijepornih modernizacijskih mijena i mjesta modernizacije Rogić smješta modernizacijske prakse i likove koji čine osnovicu modernizacijske preobrazbe društva putem modernizacijskih intencija i programa. Ono što je u kontekstu ovog doktorskog rada potrebno istaknuti jest teorijski okvir modernizacije čija je mjerila Rogić definirao kao (1) oslobođenost tehničke subjektivnosti od cijelosti, (2) birokratizaciju kapitalizma i potom (3) birokratizaciju racionalnosti; a svoju znanstvenu potvrdu sada pronalaze u okviru ovog doktorskog istraživanja. Naime, na temelju provedenog kvalitativnog istraživanja u ovom doktorskom radu, njegova tvrdnja da je hrvatska modernizacija u socijalističkom razdoblju *paradoksalna modernizacija* sada je potvrđena. Nove komunističke društvene strukture nakon 1945. godine popunjavaju prazninu građanske subjektivnosti i hrvatskomu su društvu nametnute što vukovarska studija slučaja potvrđuje. Hrvatski/jugoslavenski komunisti legitimiraju totalitarnu vlast Partije i Tita pri čemu, kako to Rogić navodi, oblikuju usporedni hrvatski građanski rat u kojem je glavni neprijatelj ustaška vlast kao i svi drugi stvarni i zamišljeni neprijatelji ustavnog poretka. I premda su svoje glavne ciljeve socijalističke modernizacije hrvatski/jugoslavenski komunisti ostvarili, Rogić tvrdi da je u Hrvatskoj u mrežama svijeta života bila sačuvana pričuva kršćanske solidarnosti, građanske demokratske vrijednosti i tehničke kompetencije stanovništva dovoljne da iz nepravednog rata i srpske agresije hrvatski narod izađe kao *neplanirani pobjednik* (Rogić, 1998). Kako će to biti vidljivo u daljnjem nastavku teksta, ovaj doktorski rad potvrđuje Rogićeve teze ali nudi i neke nove spoznaje koje doprinose boljem razumijevanju i tumačenju društvenih uzroka nasilja na području Vukovara gdje su počinjeni strašni ratni zločini 1991. godine.

Prema tome, ovaj doktorski rad u skladu s Rogićevim (2000) poimanjem hrvatske paradoksalne modernizacije na temelju provedenog kvalitativnog istraživanja (instrumentalne studije slučaja utemeljene teorije) daje odgovor i objašnjenja društvenih uzroka nasilja koji su doveli do masovnih zločina u Vukovaru 1991. godine. Vukovarski društveni kontekst u razdoblju 1945. – 1991. godine dostatno ih objašnjava i na taj način potvrđuje inicijalnu

hipotezu doktorskog rada koja glasi: *Proučavanjem vukovarskog društvenog konteksta 1945. – 1991. godine moguće je objasniti društvene uzroke nasilja koji su doveli do masovnih zločina počinjenih 1991. godine.*⁵

S tim u vezi, a u želji da se istraži kontekst i kompleksnost recipročnih odnosa između funkcija diferencijacije i integracije društvenih procesa i akcija modernizacijskog projekta samoupravnog socijalizma vukovarskog društva, u ovom se doktorskom radu koristi kritički pristup socijalne konstrukcije zbilje (Berger i Luckmann, 1966).⁶ Kako se značenje institucionalizacije smješta u kontekst društva a smisao joj dodjeljuju društveni akteri, onda se njezin realitet konceptualno definira sadržajnošću procesa modernizacije. Prema tome, Berger i Luckmann (1966) tvrde da je stvarnost socijalno konstruirana. Naime, individualna i grupna interakcija u društvu i društvenim sustavima stvaraju mentalne reprezentacije i koncepte svojih djelatnosti/akcija, pri čemu onda recipročna interakcija posljedično omogućuje integriranje tih mentalnih reprezentacija i koncepata u društvene uloge koje kao društveni akteri pojedinci igraju, i na taj način, osobe pronalaze svoje mjesto u institucionaliziranom društvu.⁷ Stoga se analize ovog pristupa usmjeravaju na socijalne konstrukcije realnosti, pri čemu se fokusira na to kako subjektivna značenja postaju objektivne činjenice, te se problematizira ono što je razvidno, stvarno i razumljivo samo po sebi, dočim se dovodi u pitanje stajališta uvriježenih znanja o istraživanom fenomenu. U ideji je socijalnog konstruktivizma stoga pretpostavka o konstruktivnoj snazi jezika i simbola u društvu koji se pokušava spoznati, pa se u ovom doktorskom radu kritički pristupa temeljnoj zadaći rekonstrukcije i dekonstrukcije paradoksalne modernizacije vukovarskog društva (Rogić, 2000) istraživanja provedenog kvalitativnom metodologijom studije slučaja utemeljene teorije, kako bi se rasvijetlio totalitarni svijet života i rada ljudi i objasnili uzroci društvenog nasilja koji su 1991. godine eskalirali počinjenjem strašnih zločina.

Nakon uvoda, u prvom poglavlju *Fenomen Vukovar 1991. kao znanstvena tema i kvalitativno istraživanje* daje se kratki prikaz znanstveno-istraživačkog okvira kvalitativne metodologije kao studije slučaja te se jasno definira uloga znanstvenika – istraživača koji višemetodskim pristupom proučava vukovarski društveni kontekst u razdoblju 1945. – 1991. godine. Potom

⁵Ovdje se navodi početna hipoteza unatoč činjenici da se ona u okviru utemeljene teorije kao metodologije koja se koristi u doktorskom radu u pravilu ne postavlja prije početka analize podataka (Glaser i Strauss, 1967).

⁶Kada je prvi put knjiga Petera L. Bergera i Thomasa Luckmanna *The Social Construction of Reality* izašla 1966. godine teorija socijalne konstrukcije je omogućila provođenje novih znanstvenih istraživanja modernih društava iz jedne nove perspektive. Termin socijalna konstrukcija uvodi se u društvene znanosti i on uvelike pomaže u boljem razumijevanju kompleksnosti procesa institucionalizacije modernih društava.

⁷Sastavni elementi institucionaliziranog društva su povijest i kontrola (Berger i Luckmann, 1966).

se navodi opravdanost i razlozi istraživanja fenomena Vukovar '91. kao instrumentalna studija slučaja utemeljene teorije, te se daje prikaz razloga i znanstvene opravdanosti istraživanja koje se provelo kako bi se objasnili višestruki društveni uzroci nasilje koji su doveli do masovnih zločina počinjenih u Vukovaru 1991. godine. Također se definira znanstveno-istraživački okvir instrumentalne studije slučaja – fenomena Vukovar '91. uz razložno argumentiranje uporabe metodologije utemeljene teorije, te način i izvori podataka na kojima se temelji doktorski rad. Zatim se kroz potpoglavlje *Utemeljena teorija i prikaz provedenog istraživanja instrumentalne studije slučaja* daje detaljan prikaz provedenog istraživanja instrumentalne studije slučaja uporabom metodologije utemeljene teorije. U okviru metodologije utemeljene teorije na temelju provedenog a) otvorenog/inicijalnog kodiranja, b) aksijalnog/sržnog kodiranja i, c) selektivnog kodiranja i teorijskog zasićivanja, izloženi su konkretni rezultati koji izviru iz prikupljenih i obrađenih podataka, dočim je onda u drugom poglavlju omogućena *Kontekstualizacija i konstantna komparativna analiza društvenih uzroka nasilja* – detaljan prikaz kroz 5 dimenzija (proces: socijalizacije, demokratizacije, industrijalizacije, birokratizacije, militarizacije) razvoja vukovarskog društva i pet vremenskih razdoblja (1945. – 1951. godine, 1952. – 1962. godine, 1963. – 1972. godine, 1973. – 1980. godine, i 1981. – 1991. godine). Nakon tog najopsežnijeg poglavlja, u zaključku završnog trećeg poglavlja (*Društveni uzroci nasilja – zaključak*) daje se prikaz rezultata konstantne komparativne analize društvenih uzroka nasilja koji su doveli do masovnih zločina počinjenih u Vukovaru 1991. godine kao i znanstveno-utemeljena potvrda inicijalne hipoteze ovog dokorskog rada. Na kraju se dokorskog rada nalazi osam priloga koji prate i dokumentiraju provedeno istraživanje metodologijom utemeljene teorije.

I. Fenomen Vukovar 1991. kao znanstvena tema i kvalitativno istraživanje

Vukovarski društveni kontekst (od 1945. do 1991. godine) sveobuhvatnih kulturnih, društveno-gospodarskih i političko-administrativnih promjena koje su dovele do nasilja i masovnih zločina 1991. godine zahtijeva kvalitativni pristup u istraživanju njegovih društvenih uzroka. Kvalitativnim istraživanjem i višemetodskim pristupom istražen je vukovarski društveni kontekst u kojem su se pojavili različiti društveni uzroci i uzročno-posljedične veze koje su dovele do nasilja i masovnih zločina počinjenih 1991. godine. U kontekstu sociologije modernosti, nacionalizma i nasilja putem utemeljene teorije produbljene su i proširene spoznaje o društvenim uzorcima nasilja u Vukovaru 1991. godine te su detaljno istraženi elementi društvenih struktura, dinamičkih procesa društvenog uređenja i integrativne snage modernizacije koji utječu na razvoj i međusobne odnose vukovarskih

zajednica (većinskog hrvatskog naroda i srpske nacionalne manjine). Kvalitativno istraživanje kao višemetodski pristup počiva na tumačenju subjektivnih pojava i daje prikaz razvoja i društvenog konteksta vukovarskih zajednica u njihovom prirodnom okruženju od 1945. do 1991. godine. Na taj način dan mu je smisao i tumačenje sukladno značenju koje mu pridaju ljudi u Vukovaru.

U ovom istraživanju polazno je stajalište ono u kojem je istraživač multikulturalna osoba koja je upoznata sa sociokulturnom sredinom Vukovara gdje ima i gdje je imala pristup vukovarskoj stvarnosti. Ovdje je znanstvenica kao biografski situirana istraživačica iz interpretacijske hrvatske zajednice Vukovara, svoj sociokulturni i povijesni kontekst snažno inkorporirala u proces istraživanja. Ona je stoga bila u mogućnosti, temeljem spoznaje o sebi i svojoj vlastitoj stvarnosti, kao istraživačica prihvatiti perspektive „drugih“, tj. one koje je promatrala i proučavala pridržavajući se pritom etike i politike istraživanja. Prema Denzinu i Lincolnu (1998) osnovni princip kojega se takav istraživač pridržava jest da ni jedna metoda ne može pružiti gotova rješenja, već samo djelomično doprinosi pronalaženju odgovora na unaprijed postavljena pitanja. Istraživač je zato primoran primijeniti sveobuhvatno definiran širok okvir metoda i tehnika iz različitih istraživačkih paradigmi razvijajući tako vlastite svestrane intervencijske strategije, što uključuje trianguliranje metoda i tehnika koje vode boljemu i dubljemu razumijevanju fenomena u pitanju. Stoga je takva strategijska osnova istraživanja osigurala unutarne razumijevanje problemskih situacija i široku perspektivu zahvata proučavanja društvenih uzroka nasilja u Vukovaru.

U okviru Rogićeve druge hrvatske paradoksalne modernizacije i kritičkim pristupom kojim se pretpostavlja da je spoznatljiva zbilja oblikovana društvenim, političkim, kulturnim, ekonomskim i drugim čimbenicima te da je na taj način kroz međusobni utjecaj specifičnih čimbenika strukturirana u nešto što se u trenutku promatranja čini prirodnim i stvarnim, spoznat je društveni kontekst Vukovara od 1945. do 1991. godine. Društveni uzroci nasilja kao koncipirane zbilje subjektivnog karaktera objašnjeni su u vukovarskim zajednicama na interpretativno-konstruktivistički način, jer je tako zbilja spoznatljiva kroz društveno i iskustveno oblikovanje mentalnih konstrukcija njihovih pojedinaca. U skladu s tim odabran je metodološki okvir proučavanja pojedinačnog slučaja – studija slučaja (fenomen Vukovara 1991. godine) i razvoj utemeljene teorije (Denzin i Lincoln, 1998). Kao glavna zadaća odabranih metodologija ovoga istraživanja izdvojena je potreba za objašnjavanjem načina na koji su ljudi vukovarskih zajednica razumijevali svakodnevicu i postupali u uobičajenim životnim situacijama tijekom prijelomnih povijesnih događanja (1945. – 1991.). Ovim

kvalitativnim istraživačkim metodama istraženi su procesi nacionalne integracije i modernizacije vukovarskih zajednica te subjektivno značenje fenomena nacionalizma i nasilja u društvenom kontekstu Vukovara za razdoblje 1945. – 1991. godine. Zato je metodologija utemeljene teorije sistematizirana na razini a) razumijevanja kao epistemološkog principa, b) rekonstrukcije studije slučaja zbilje kao polazište, c) konstrukcije socijalne zbilje kao temelja istraživanja i d) teksta kao glavnog materijalnog izvora podataka istraživanja.⁸ Ovo je istraživanje stoga rezultiralo definiranjem društvenih uzroka nasilja koji su doveli do počinjenja masovnih zločina u Vukovaru 1991. godine kao subjektivnih pojava u vukovarskom društvenom kontekstu 1945. – 1991. godine, dočim je stvoren okvir za daljnu izgradnju supstantivne teorije koja bi omogućila sveobuhvatno razumijevanje fenomena u pitanju.

Zašto kvalitativno istraživanje instrumentalne studije slučaja utemeljene teorije?

Kvalitativna istraživanja od vremena čikaške škole sve do danas razvila su se u područje koje je sve češće isprepletено različitim znanstvenim paradigmama, disciplinama, metodologijama i temama od znanstvenog interesa. Ona funkcioniraju u kompleksnosti povijesnoga tijeka društvene zbilje objašnjavajući ju, interpretirajući i razumijevajući kroz istražene procese, odnose i fenomene za koje vrlo često nema jednoznačnog uzroka niti posljedice. Denzin i Lincoln nude sljedeću definiciju kvalitativnog istraživanja: „Kvalitativno istraživanje fokusirano je na multimetodologiju koja uključuje intepretativistički i naturalistički pristup predmetu svoga interesiranja. To znači da kvalitativni istraživači proučavaju predmete u njihovom prirodnom okružju, pokušavajući spoznati, ili interpretirati fenomen na način koji im ljudi pridodaju značenje“ (1998: 3). Naime, oni drže da je raznovrsnost metodologija kvalitativnih istraživanja u funkciji istraživača koji je *sam svoj majstor (bricoleur)*⁹, što znači da se ističe njegova praktična strana znanstvenog interesa. U tom se kontekstu u doktorskom radu primjenjuju sve one sociološke paradigme, strategije, metodologije, istraživački alati i izvori podataka koji su bili dostupni i relevantni za sveobuhvatno istraživanje fenomena Vukovar 1991. godine. Svjesno je izabran kvalitativni znanstvenoistraživački okvir studije slučaja utemeljene teorije jer se isti temelji na postavljenim istraživačkim pitanjima i

⁸Tehnika prikupljanja podataka stoga je korištena u korist nenametljive istraživačke metode: proučavanje arhivske građe, privatnih zbirki, osobnih dokumenata/dnevnika, lokalnoga tiska – Vukovarske novine i intervjua.
⁹Denzin i Lincoln koriste izraz „bricoleur“ i navode da on prema Weinsteinu i Weinsteinu označava (u duhu francuskoga jezika) osobu koja ima praktičan posao – koristi ručni rad – to je praktična osoba koja odrađuje posao ali se razlikuje od majstora jer upotrebljava sve moguće načine da dođe do željenoga rezultata (1998: 31). Za potrebe ovoga istraživanja autorica je ovaj izraz prevela i prilagodila ga značenju koje je najbliže kontekstu u kojem se koristi i koje ima u odnosu na original.

kontekstu iz kojega ona proizlaze, kao i onoga što je bilo na raspolaganju od izvora podataka te je u konačnici ovisilo i o tome što je u toj situaciji bilo moguće učiniti. Stoga je triangulacija metoda i izvora podataka razložno izabran način kako bi se osiguralo dublje i sveobuhvatnije razumijevanje fenomena u pitanju.

Naime, položaj *bricoleur istraživačice* ovdje se stavlja u funkciju obavljanja velikoga broja različitih zadataka tijekom istraživačkoga procesa oslanjajući se na širok raspon metodoloških i teorijskih znanja i vještina koje posjeduje. To uključuje ne samo provođenje individualnih intervjua, proučavanje i interpretiranje osobnih i povijesnih dokumenata, tiskovina, svjedočenja i naracija, nego u isto vrijeme njezinu sposobnost samo-refleksije i introspekcije posebice kada se to odnosi na razvoj utemeljene teorije. Uzima se u obzir i činjenica da je ovo istraživanje interaktivni proces koji je autorica oblikovala u skladu s vlastitom poviješću, biografijom, spolom, klasnom pripadnošću, rasom i etnicitetom.¹⁰ Istraživanje je oblikovano i u odnosu na ljude u vukovarskom društvu. Potrebno je također naglasiti da se u ovom radu zastupa stajališta da je znanost moć i da su svi rezultati znanstvenih istraživanja podložni i da mogu imati političkih implikacija. Kako Denzin i Lincoln ističu, ne postoji znanost bez vrijednosti („value-free“) (1998: 4). Stoga je ovdje svjesno na temelju provedenog istraživanja priča smještena u okvire tradicije kritičke teorije. Rezultat je ovog znanstvenoistraživačkog rada kompleksna, konzistentna i refleksivna kreacija koja poput kolaža sadrži poglede, interpretacije i razumijevanje analiziranih društvenih uzroka nasilja i fenomena Vukovar 1991. godine (Denzin i Lincoln, 1998: 4). Istovremeno rad spaja različite dijelove u cjelinu ističući značajne odnose koji nastaju i djeluju u društvenim situacijama i životima vukovarskih zajednica u razdoblju 1945. – 1991. godine. Namjerno odabrana kvalitativna metoda studije slučaja utemeljene teorije¹¹ pri tome omogućuje da se definira okvir za potencijalno razvijanje znanstvene teorije – supstantivne teorije – koja bi omogućila sveobuhvatnije razumijevanje fenomena u pitanju, jer se drži da su sociolozi umjetnici stvaratelji,¹² a ne isključivo „tvrdokorni“ pozitivistički orijentirani

¹⁰Ona je osoba koja je živjela u Vukovaru od rođenja 1967. do 1991. godine i bila je direktnim sudionikom ratnih događanja. Žena koja je provela do 1991. godine svoj život u komunističkom/socijalističkom Vukovaru „Titove Jugoslavije“ u hrvatskoj radničkoj obitelji s multikulturalnim podrijetlom (jedna baka s makedonsko-grčim podrijetlom; jedan djed s hrvatsko-talijanskim podrijetlom). Pripadala je hrvatskoj zajednici grada Vukovara iz kojega je nakon tromjesečne opsade i srpske agresije 1991. godine bila prognana te svoju akademsku karijeru započela u Kanadi i kasnije nakon 2001. u Velikoj Britaniji.

¹¹Iako Denzin i Lincoln čak i teoretičare utemeljene teorije (Strauss, Glaser, Corbin) smatraju do određene razine pozitivistima (1998: 9).

¹²Stjepan Meštrović ističe da ono što suvremenoj znanosti nedostaje su znanstvenici umjetnici – stvaratelji kao što su to bili klasici sociologije Durchein i Weber (1993).

znanstvenici.¹³ Na taj se način ističe da je u ovom doktorskom radu to sociolog koji prihvaća subjektivnost kao sastavni dio svog znanstvenog pristupa, što znači da je odgovoran znanstvenik i emotivno blizak Vukovarcima, vukovarskim zajednicama i društvu koje proučava jer mu je do njih stalo.¹⁴ Kao autor ovoga doktorskoga rada, sociolog je u isto vrijeme ne samo osoba koja je bila dio *lokalne povijesti* nego i njezin aktivni sudionik, stoga je njegova *priča* odraz izravne uključenosti i bavljenja fenomenom Vukovara 1991. godine.¹⁵ Naime, svjesno se preuzima odgovornost za vlastitu ulogu osobe koja interpretira sve što je čula, vidjela i pročitala u okviru istraživanja, jer na taj način ne podnosi puko izvješće i ne daje samo prostor onima čije glasove i stajališta treba čuti (ljudi, zajednica, organizacija) (Strauss i Corbin, 1998). Dosadašnje znanstvenoistraživačko iskustvo i znanje autorice ovoga doktorskoga rada oblikovalo je specifičan okvir (instrumentalne) studije slučaja utemeljene teorije koja pored metodološke slobode u primjeni i odabiru različitih pristupa, tehnika i strategija (triangulacija), izvora podataka i kreiranje vlastitih procedura, ipak slijedi osnovne proceduralne odrednice i postavke procesa izgradnje sociološke analize koja proizlazi iz podataka.

Slika studije slučaja i problema

Prema Starkeu studija slučaja nije samo jedan metodološki odabir nego izbor onoga što će se proučavati i uvijek je vođen zanimanjem za pojedinačne slučajeve (Denzin i Lincoln, 2000: 435). Studija slučaja je za njega istovremeno i proces ispitivanja vezanog uz jedan slučaj, ali i rezultat tog ispitivanja (Denzin i Lincoln, 2000: 436). On također ističe da je podloga takva znanstvenog interesa želja da se bolje razumije određeni slučaj, a ne da se na temelju njega generalizira. Slučaj koji se istražuje može biti jednostavan ili kompleksan, ali uvijek je specifičan, tj. poseban. Prema Starkeovoj klasifikaciji ova je studija slučaja *instrumentalna studija slučaja*.¹⁶ Instrumentalna studija slučaja određeni slučaj ispituje kako bi se pružio uvid u neki problem te je slučaj u drugom planu i ima potpornu ulogu jer doprinosi boljemu razumijevanju nečega drugoga. Istraživanju se slučaja i dalje pristupa ozbiljno, produbljuju

¹³Međutim, potrebno je naglasiti da autorica ne pripada onoj skupini kvalitativnih istraživača koji se nalaze na dijametralno krajnjem „lijevom“ kraju – nasuprot pozitivizmu – kada tvrde da je stvarnost nemoguće u potpunosti razumjeti i shvatiti nego samo do određene razine procijeniti (Denzin i Lincoln, 1998: 9).

¹⁴Vidi članak »Ethics of caring« (Denzin i Lincoln, 1998: 10).

¹⁵Autorica se priklanja mišljenju Kathy Charmaz kada ona kaže da je kvalitativni istraživač – teoretičar utemeljene teorije – znanstvenik čiji je rezultat znanstvenoistraživačkog rada proizvod koji više sličí umjetničkoj slici (djelu) nego fotografiji (Denzin i Lincoln, 2000: 522).

¹⁶Starke izdvaja tri tipa studije slučaja: 1) intrinzičnu studiju slučaja (*intrinsic case study*), 2) instrumentalnu studiju slučaja (*instrumental case study*), i 3) kolektivnu studiju slučaja (*collective case study*) (Denzin i Lincoln, 2000: 437).

se spoznaje, konteksti, detalji određenih aktivnosti ali istraživač u pozadini ima neki drugi interes. Zbog toga je izbor pao na ovaj tip studije slučaja – fenomen Vukovara 1991. godine – jer će ga proširiti, produbiti i unaprijediti razumijevanje društvenih uzroka nasilja koji su do njega doveli.¹⁷ Instrumentalna studija slučaja fenomena Vukovar 1991. godine u okviru kojega se istražuju društveni uzroci nasilja koji su doveli do njegova nastanka posjeduje osobit sustav funkcioniranja s vlastitim ograničenjima, on ima svoju posebnost, svrhovitost i djelatne dijelove što znači da je integriran (Starke, u: Denzin i Linkoln, 2000: 436). Takav se sustav ponaša po vlastitim obrascima, on je koherentan i njegovi isječci i određeni oblici mogu mu pripadati ili ne pripadati. Kontekst i kompleksnost fenomena 1991. godine zahtijevao je istraživanje i rad na pronalasku njegovih sličnosti i posebnosti, ali su se u konačnici definirali kao rezultat neuobičajeni, neočekivani i posebni uzroci društvenog nasilja. Stoga su se prikupljeni podaci odnosili na prirodu slučaja, povijesnu pozadinu slučaja, fizički smještaj, društveno-politički, ekonomski i pravni kontekst (Starke, u: Denzin i Lincoln, 2000: 438 – 439). Upravo zbog činjenice da takva instrumentalna studija slučaja ne može biti u funkciji generalizacije ovdje se ona koristi za definiranje okvira za buduće razvijanje znanstvene teorije – supstantivne teorije.

Pitanja utemeljene teorije

Kako to ističe Charmaz, kvalitativna se metoda utemeljene teorije sastoji od sustavnih induktivnih smjernica za prikupljanje i analizu podataka kako bi se razvio teorijski okvir srednje razine koji najbolje objašnjava prikupljene podatke (Denzin i Lincoln, 2000: 509). Opravdanost odabira utemeljene teorije kao kvalitativne metode stoga se nalazi u tome da teorija proizlazi iz analitičkih objašnjenja problema i procesa određene specifične situacije/lokacije. U ovom je slučaju utemeljena teorija odabrana zbog toga što se drži da ni jedan do sada ponuđeni sociološki teorijski okvir ne može osigurati sveobuhvatnije razumijevanje fenomena Vukovara 1991. godine koji se istražuje. Naime, ta se tvrdnja temelji na autoričinu istraživanju¹⁸ pojave nacionalizma kao jednoga od uzroka koji se najčešće koristio u suvremenoj znanstvenoj literaturi da bi se objasnili ratni sukobi na

¹⁷Potrebno je naglasiti da Starke ističe da je često vrlo tanka linija između intrinzične i instrumentalne studije slučaja zbog toga što sami istraživači imaju istovremeno više interesa – općih i specifičnih (Denzin i Lincoln, 2000: 437).

¹⁸Magistarski rad usvojen i položen na University of Sussex, Contemporary European Studies Department, Brighton, UK (2002/2003): *A Study Case of Vukovar-Srijem County, Eastern Slavonija, Croatia. Comparative historical multi-methodological approach to the phenomenon of nationalism in the social theory of modernity.*

području bivše komunističke/socijalističke Jugoslavije i društveno nasilje koje je dovelo do počinjenih ratnih zločina. Naime, sociološki teorijski okvir modernosti koji je kroz pojavu *novih nacionalizama* država nasljednica pokušao racionalizirati uzroke rata i ratnih zločina ukazuje na činjenicu da je na temelju primjera Vukovara 1991. godine moguće zaključiti da on nije primjenjiv kao model kojim je anglosaksonska znanstvena zajednica htjela riješiti novonastali problem u srcu Europe na kraju 20. stoljeća. Istraživanje ukazuje na činjenicu da je kontekst društvenih procesa i odnosa u svojim osnovnim, kao i općim elementima specifičan do te razine da ga nije moguće generalizirati prema obrascu procesa modernizacije koji se odvijao u zapadno-europskim nacionalnim državama. Socijalizam/komunizam kao društveno uređenje, kroz vlastiti proces modernizacije razvio je specifične institucije, društvene oblike ponašanja i odnosa, kao i ekonomsko-pravni sustav koji upravo iz tih razloga do sada ni hrvatski znanstvenici nisu bili u mogućnosti u potpunosti istražiti.¹⁹ Čak i u tom kontekstu Vukovar i vukovarsko društvo, njegove zajednice i institucije funkcioniraju na način koji ih izdvaja od ostatka države i Hrvatske, i to kao fenomen čije posebnosti dolaze do izražaja u prijelomnom povijesnom trenutku velikosrpske agresije 1991. godine.

Upravo je iz tih razloga odabrana metodologija utemeljene teorije kao najprikladnija za istraživanje gore navedenog fenomena, jer je u svojim premisama imala skup istraživačkih strategija koje su bile dovoljno fleksibilne i prilagodljive podacima na temelju koji su definirani društveni uzroci nasilja kao okvir za budući razvoj supstantivne teorije srednje razine. Osim ovog razloga (koji se krije u nedostatnosti sociološkog teorijskog okvira modernosti da objasni razloge koji su doveli do društvenog nasilja i fenomena Vukovara 1991. godine) opravdanost za odabir upravo utemeljene teorije i vukovarskog primjera kao studije slučaja nalazi se i u tome što do sada u Hrvatskoj nije nastao ni jedan doktorski ni magistarski rad na tu temu.²⁰ Istraživanje²¹ provedeno 2011. godine također ukazuje na činjenicu do koje je razine u hrvatskoj znanstvenoj zajednici zanemarena tema Vukovara 1991. godine. Naime, na temelju 904 knjige (objavljenih od 1991. do 2010. godine)²² koje su

¹⁹Na što ukazuje i Korunić u svojoj knjizi *Rasprava o izgradnji moderne hrvatske nacije – Nacija i nacionalni identitet* (2006.).

²⁰Prema popisu kojega je napravila Nacionalna sveučilišna biblioteka u Zagrebu, od 1990. - 2006. godine nije obranjena ni jedan magistarski ni doktorski rad na temu i fenomen Vukovara 1991. godine. http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/dr_1990-2006.pdf.

²¹*Vukovar 1991 Battle in the Context of Public and Scholarly Discourse about Yugoslavia's Dissolution and Homeland War in Croatia* – istraživanje autorice objavljeno je kao rad u znanstvenom časopisu *Croatian Studies Review* 8 (2012) str. 11 – 62.

²²Knjige koje su joj bile dostupne i na raspolaganju.

istražene, samo njih 258 spominje ili govori o fenomenu Vukovar 1991. godine.²³ Rezultat toga istraživanja ukazuje na činjenicu da 71% pretraženih (904 domaćih i stranih) publikacija Vukovarsku bitku 1991. godine uopće ne spominje. Od analiziranih 258 publikacija samo ih je 40 % u cijelosti posvećeno fenomenu Vukovara 1991. godine,²⁴ a preostalih 60 % spominje bitku na stranici ili dvije (37 %) ili kao cjelinu/poglavlje (23 %). Nije teško zaključiti da je istraživanje fenomena Vukovara 1991. godine zahtjevna znanstvenoistraživačka tema upravo zbog toga što se o njoj nije puno pisalo posljednjih dvadesetak godina, a još manje istraživalo u okviru sveobuhvatnog i interdisciplinarnog projekta.

Kako metodologija utemeljene teorije nije do sada primjenjivana u okviru znanstveno-istraživačkih radova unutar sociologije hrvatske modernizacije, u ovom se doktorskom radu stoga koriste iskustva drugih (stranih) znanstvenika – teoretičara i praktičara²⁵ – kako bi se izgradio okvir i istražio fenomen u pitanju. Zato se utemeljena teorija koristi kako bi se istražili temeljni društveni procesi i identificirale poveznice između prijelomnih povijesnih događaja koji su neupitno utjecali na vukovarsko društvo i njegove zajednice od 1945. do 1991. godine. Rezultati takva istraživanja sadrže zaključak koji je slojevit, kompleksan ali uvijek podložan promjeni kako se prikupljeni podaci analiziraju, interpretiraju i dolazi do novih spoznaja koja sveobuhvatnije objašnjavaju fenomen u pitanju te u konačnici dovode do boljeg razumijevanja i poznavanja društvenih problema. Interpretacija rezultata istraživanja stoga uključuje očista i glasove onih koje se istražilo. Pojedince i vukovarske zajednice tijekom istraživanja htjelo se razumjeti kroz interakciju, razloge i društveni kontekst zbog kojih su se oni ponašali na određen način, donosili odluke i aktivirali se u vlastitoj zajednici i društvu. Ovdje je zauzeto stajalište da je objektivnu stvarnost nemoguće u potpunosti obuhvatiti, i zato triangulacija u ovom slučaju nije instrument ili strategija validacije nego je to, kako Denzin i Linkoln tvrde, „alternativa validaciji“ (1988: 4). Međutim, ta „alternativa validaciji“ ne znači da validacija nije potrebna, nego samo da se ona sada nalazi u obliku kombinacije više metoda, izvora podataka i materijala, perspektiva i promatrača u okviru jednog istraživanja i predstavlja se kao strategija validacije jer osigurava rigoroznost i dubinu istraživog fenomena Vukovar 1991.²⁶

²³Brojka od 258 knjige dobivena je analizom njih 904 prema samo jednom kriteriju: je li i kako (u nekoliko rečenica/poglavlje ili u cijelosti) bitka za Vukovar 1991. godine predstavljena u suvremenoj domaćoj i stranoj literaturi vezanoj uz raspad bivše socijalističke/komunističke Jugoslavije i Domovinski rat.

²⁴To su većinom zbornici radova (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar), dnevници i osobna sjećanja izravnih sudionika (civila i branitelja) bitke za Vukovar 1991. godine.

²⁵Od Straussa i Glasera preko Charmaz, Corbin, Eisenhardt, Yin i drugih.

²⁶Istraživanje i analiza podataka su trajali pet godina.

Kako tekst kao pisani izvor nastaje u različitom društvenom kontekstu u povijesnom tijeku trajanja, on posjeduje različita značenja i u ovom je istraživanju u sinergiji s podacima koji su nastali na temelju provedenih intervjua. Različiti tip tekstova osim što doprinosi alternativnoj validaciji istraživanja, istovremeno se koristi i zbog toga što je nastao pod različitim uvjetima i u kontekstu iz kojega se iščitava i razumije na temelju provedenih analiza (Hodder, u: Denzin i Lincoln, 1998: 111). Naime, tekst je napisan i nastao je s namjerom da se s njim postigne nešto. Kako to Hodder navodi, tekst je zapravo oblik predmeta koji treba shvatiti tako da se uzima u obzir činjenica da je on nastao pod određenim materijalnim uvjetima pa se kao takav smješta u određeni društveni i ideološki sustav (Denzin i Lincoln, 1998: 112). Riječi stoga u tekstu, pored praktične, imaju i društveni utjecaj i komunikacijsku funkciju, što znači da ih je moguće interpretirati na različite načine jer tekst „progovara“ o različitim stvarima koje su smještene u različite kontekste (Hodder, u: Denzin i Lincoln, 1998: 112). Istovremeno, riječi u tekstu transcendiraju kontekst i vrijeme u kojem nastaju i tako produžuju trajanje simboličkih konotacija koje posjeduju pa ih je stoga moguće proučavati i iznova interpretirati i razumjeti. Prema tome, proučavanje teksta, u ovom slučaju lokalnog tiska i dokumenata (arhivske građe), od velike je važnosti za znanstvenike koji provode kvalitativno istraživanje i istražuju više različitih i suprotnih *glasova* i interpretacija i međusobnih interakcija.

Prikupljanje i izvori podataka

Slijedom navedenoga, odabiru se za primarni izvor podataka Vukovarske novine koje su izlazile od 1945. do 1991. godine.²⁷ Za godine u kojima nedostaju²⁸ Vukovarske novine korištene su sljedeće knjige/registri/dokumenti iz Državnog arhiva Vukovar – Vinkovci: 1) Kazalo pri urudžbenom zapisniku Gradskog narodnog odbora (GNO) Vukovar iz 1945. godine; 2) Povjerljivi urudžbeni zapisnik iz 1946., 1947. i 1948. godine; 3) Strogo povjerljivi urudžbeni zapisnici iz 1949., 1950., 1951. i 1952. godine; 4) Povjerljivi urudžbeni zapisnici kontrolne komisije iz 1948., 1949., 1950. i 1951. godine; 5) Urudžbeni zapisnici kontrolne komisije iz 1948., 1949., 1950. i 1951. godine. Uz to su korištene i dvije knjige dokumenata

²⁷Zbirka Vukovarskih novina nalazi se u Gradskom muzeju Vukovar.

²⁸Godine za koje nedostaju primjerci novina su: 1945., 1946., 1947., 1950., 1951. godina, i pojedinačni primjerci za sljedeće godine: 1965. godine brojevi 1., 8. i 36.; 1969. godine brojevi 7., 24. i 27.; 1976. godine broj 43.; 1977. godine broj 18.; 1979. godine brojevi 38. i 41.; 1981. godine brojevi 45. i 47.; 1983. godine broj 26.; 1984. godine brojevi 1., 27. i 28.; 1985. godine broj 5.; 1986. godine broj 39.; 1987. godine brojevi 22. i 44.; 1988. godine broj 16. i 1991. godine brojevi 11., 16. i 17.

koje je izdao Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje iz Slavonskog Broda: 1) Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944. – 1946. Dokumenti, i 2) Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944. – 1946. Dokumenti Slavonija, Srijem i Baranja. Također su korištena i izdanja Državnog arhiva Vukovar – Vinkovci: 1) Gradivo za povijest Vukovarsko-srijemske županije, knjiga I. Zapisnici Kotarskog narodnog odbora u Vukovaru 1947. – 1952.; 2) Gradivo za povijest Vukovarsko-srijemske županije, knjiga II. Zapisnici Izvršnog odbora Kotarskog narodnog odbora u Vukovaru 1946. – 1949. i 3) Dokumenti knjiga I. Dokumenti kotarske i gradske vlasti Vinkovaca, 1945. – 1947. Osim navedenoga koristio se jedan dnevnik vođen za vrijeme opsade Vukovara 1991. godine (dnevnik Anice Marić) i tri (3) intervjua provedena tijekom 2012. godine. Kako bi se upotpunila slika stanja i događanja u neposrednoj blizini Vukovara pred početak rata u Srbiji, koristio se časopis Demokracija (39 brojeva) i koji je izlazio od 1990. do 1991. sadržavao članke vezane uz stanje u Hrvatskoj i u Vukovaru.

Razlozi koji stoje iza takva odabira primarnih izvora podataka mogu se pronaći u želji da se sveobuhvatnije istraži kompleksnost interakcija, odnosa i društvenih procesa koji su na mikro razini grada uvjetovali nastanak različitih uzroka ratnog nasilja za koje se drži da su ključni za bolje razumijevanje fenomena Vukovar 1991. godine. Premda se intervju najčešće koristi u izgradnji utemeljene teorije, on se u ovom slučaju koristi kako bi upotpunio podatke koji su prikupljeni na temelju Vukovarskih novina a odnosi se na razdoblje komunističke vlasti do 1991. godine. Stoga se razdoblje socijalističke/komunističke vlasti u Vukovaru istražuje kroz lokalni tisak na temelju kojega je moguće pratiti sve društvene promjene i procese koji su se razvijali i oblikovali vukovarske zajednice.²⁹ Vukovarske su novine pored članaka koji iznose osobna razmišljanja i osjećaje pojedinaca u gradu II. kongresa KPJ, također iznimno iscrpno iznosile izvješća sa svih sjednica gradskih vlasti i organizacija, kao i o društveno-političkim događanjima nacionalne razine koja su utjecala i na lokalno stanovništvo. Na temelju činjenice da su novinari živjeli u totalitarnoj državi, moguće je dobiti sliku društva i analizirati procese, interakcije i odnose u vukovarskim novinama kroz prizmu ideološki obojenoga diskursa (socijalističkog/komunističkog) koji novinarima nije dopuštao slobode u kritičkoj interpretaciji i objašnjavanju relevantnih društveno-političkih i ekonomskih događanja sve do prvih pluralističkih izbora u Hrvatskoj 1990. godine.

²⁹Naime, u nedostatku dovoljnog broja Vukovarskih novina za razdoblje nakon II. svjetskoga rata do 1952. godine, korišteni su dokumenti na temelju kojih je bilo moguće rekonstruirati kako su izgledale prve poslijeratne godine i život građana u gradu Vukovaru, a čija je *nova vlast* velikim dijelom nastala na komunističko-partizanskom zločinu.

Naime, totalitarna komunistička vlast nove socijalističke Jugoslavije preko postojećih medija u vukovarskom društvu propagira svoju službenu državnu ideologiju i konstruira društvenu zbilju u obliku i na način koji joj omogućuje redefiniranje temeljnih dotadašnjih društvenih normi, vrijednosti i zakona građanske Hrvatske. Naravno cilj im je provoditi propagandnu kampanju za sva pitanja društveno-političkoga i gospodarskog razvoja zemlje koja su bila od važnosti za sve građane i na taj način kontrolirati i oblikovati javno mnijenje u skladu s potrebama i politikama komunističke vlasti. Propagandna matrica komunističkih tiskanih medija koja je u službi narodne vlasti kreirala vukovarsku javnu percepciju kontrolira informacije te ih dozira u onoj mjeri u kojoj to Partija dopušta. Istovremeno za potrebe novih narodnih vlasti i očuvanja njihove društvene moći takva propaganda socijalno konstruira stvarnost i na taj način formira javno mnijenje proizvodeći željene učinke kako bi komunisti, Tito i Patija opravdali vlastite postupke i politike vezane uz svakodnevni život radnih ljudi i građana. Jugoslavensko novinstvo stoga postaje propagandnim instrumentom vladajuće komunističke strukture koja uz to ima i zadatak obrazovati narodne mase u „duhu socijalizma“ (Novak, 2005). Kako Gavranović navodi, proklamirana sloboda tiska u stvarnosti je funkcionirala u okviru kontroliranog političkog monopola (Robinson, 1977).³⁰ Tako su Vukovarske novine uvijek na *liniji zadatka* Partije i Tita te vijesti ograničavaju na dirigirane komentare koji nikada ne preispituju autoritet komunističke vlasti i predsjednika, nego smišljenim konstrukcijama formiraju javno mnijenje u okvirima komunističkog populizma, revolucionarnog militantnog zanosa i projiciranog *titoizma*. Pažnja javnosti uvijek se usmjerava strogo kontroliranim parolama u područje subjektivne psiho-dinamične percepcije radnih ljudi i građana, a kroz pomno odabrane dijelove izjava dužnosnika i funkcionera uredništvo i novinari Vukovarskih novina suptilno ideologiziraju društvo provjerenim komunističkim propagandnim floskulama. Naime, zdravorazumskom retorikom, kao što je ova u Vukovarskim novinama, uspostavljao se prislan odnos s novom socijalističkom javnosti i izgrađivalo povjerenja u sve izvore informiranja isto onako kako se vjerovalo Titu, Armiji i Partiji.

³⁰Ovdje je potrebno naglasiti da je jugoslavenski komunistički propagandni aparat svoje sustavno ideološko-političko djelovanje započeo formiranjem Agitprop-a (Odjeljenje za agitaciju i propagandu) – institucije koja nastaje po uzoru na sovjetski model. Komunistička *idejna borba* ovim propagandnim aparatom ne samo da je kontrolirala proces izgradnje socijalističkog društva nego je prije svega utjecala na formiranje javnoga mnijenja koje je uvijek bilo u skladu sa proklamiranim komunističkim programom i direktivama. Zakonski okvir novinarstva i informiranja javnosti čine: *Zakon o štampi* iz 1945. godine, zatim *Zakon o izdavanju i rasparčavanju omladinske i dječje književnosti i štampe* iz 1947. godine, i *Pravilnik o izdavanju i rasparčavanju omladinske i dječje književnosti i štampe u NRH* iz 1948. godine, na temelju kojih se moglo tražiti prethodna dozvola za izdavanje svih vrsta publikacija (Hebrang, 2000.).

Značenja koja se nalaze u odabranim tekstovima i iskustva koja su u fokusu socioloških znanstvenih istraživanja zajedno čine osnovu istraživanja života – života koji je pohranjen u pričama kroz koje osobe izlaze iz okvira osobne i društvene povijesti (Clandinin i Connelly, u: Denzin i Lincoln, 1998: 154 – 155). Ovdje se stoga priklanja tvrdnji Clandinina i Connellya da su „iskustva priče koje ljudi žive“ i zbog toga osobne naracije i naracije svjedočenja³¹ o proživljenom predstavljaju neizostavan dio ovog istraživanja (Denzin i Lincoln, 1998: 155). Iskustva se istovremeno istražuju u četiri smjera: prema unutra i prema vani te prema nazad i prema naprijed, što znači da se proučavaju unutarnji osjećaji, nade, reakcije i moralna stajališta pojedinca, kao i egzistencijalni uvjeti odnosno „stvarnost“ u kojoj živi zajedno s onim što čini njegovu prošlost, sadašnjost i budućnost (Clandinin i Connelly, u: Denzin i Lincoln, 1998: 158). Kako se danas u Hrvatskoj određene društvene skupine i zajednice kontinuirano opiru, propituju i reinterpetiraju prošla i suvremena značenjima kao dio vlastitih socijalnih i političkih strategija, ovako definiran primarni izvor podataka odabran je s ciljem da istraženi fenomen Vukovara 1991. godine kao instrumentalna studija slučaja omogući generiranje novih spoznaja o društvenim uzrocima nasilja i na taj način pomogne lokalnim zajednicama da sveobuhvatnije i bolje razumiju društveni kontekst ratnog konflikta i počinjenih ratnih zločina. (Hodder, u: Denzin i Linkoln, 1998: 121). Iz istih razloga, a da bi se prikazala i *druga srpska strana priče* o prvim pluralističkim izborima u Hrvatskoj i kasnijim događanjima u Vukovaru koristio se i srpski intelektualni časopis Demokratija, jer se drži da se iz članaka može iščitati kako je i na koji način srpska politika utjecala na *domaće srpsko stanovništvo* u Hrvatskoj i Vukovaru od samih početaka tzv. *balvan revolucije* i ratnih operacija u Vukovaru 1991. godine.

Utemeljena teorija i prikaz provedenog istraživanja instrumentalne studije slučaja

Kvalitativno istraživanje provedeno u okviru i za potrebe ovog doktorskog rada istražuje i proučava fenomen Vukovara 1991. godine u njegovom povijesnom i sociokulturnom kontekstu nastojeći razumijeti i intepretirati smisao i značenja radnji, doživljaja i svakodnevnih iskustava vukovarskih građana (Halmi, 2005: 14). Utemeljena se teorija kao opća metodologija stoga razvija tijekom trajanja procesa istraživanja i na taj način podaci postupno generiraju kroz metodu stalne i komparativne analize (Glaser i Strauss, 1967). U tom procesu izgrađivanja okvira za razvoj utemeljene teorije kontinuiranim prikupljanjem

³¹Ovdje se misli na naracije koje prema Clandininu i Connellyu imenuju strukturu kvalitete iskustva i obrasce po kojima se istraživanje provodi – priče su fenomeni u pitanju a istraživanja su naracije (Denzin i Lincoln, 1998: 155).

podataka i teorijskom analizom verificira se postavljena hipoteza ovog istraživanja. Naime, postupcima uzorkovanja i kodiranja razvija se teorijska konceptualna gustoća koja omogućuje povezivanje pojmova i koncepata koji proizlaze iz podataka tijekom istraživanja. U okviru poredbenih analiza kontinuirano se postavljaju pitanja kojima se definiraju uzročno – posljedične veze i koncepti kako bi se u konačnici mogla izvršiti integracija pojmova potrebnih za konstruiranje supstantivne teorije. Kako to Corbin i Strauss (1990) ističu utemeljena teorija predstavlja vjernu kopiju svakodnevnog života određenog specifičnog supstantivnog područja gdje je onda cilj istraživanja zapravo izvođenje zaključaka metodom indukcije. Središnja tehnika za sve tipove kodiranja u okviru metodologije utemeljene teorije jeste postavljanje istraživačkih pitanja –što? kada? gdje? zašto? kako? – jer su ona generativna, analitička i situacijska te omogućuju konceptualizaciju i kategorizaciju podataka. Zbog toga se uz triangulaciju izvora podataka koriste dvije analitičke tehnike: analiza sadržaja dokumenata/tiskovina/dnevnika kao primarnih izvora podataka i konverzijska analiza provedenih intervjua/svjedočenja kao sekundarni izvor, što u okviru metodologije utemeljene teorije omogućuje analizu agregiranih vremenskih nizova kroz longitudinalni karakter ovog postupka. Na taj se način prate promjene kako na osobnoj - individualnoj, tako i na razini društva, zajednice, naroda, pri čemu se kroz istraživanje razvija scenarij razvoja društvenog fenomena u pitanju (Corbin i Strauss, 1990). Stoga se stalno postavlja temeljno pitanje vezano uz to koji su to čimbenici koji utječu na promjenu proučavanog fenomena, u kojem će se pravcu te promjene odvijati i s kojim posljedicama/implikacijama.

1.1. Otvoreno/inicijalno kodiranje

Potrebno je naglasiti da su konstitutivni elementi modela procesa istraživanja metodologije utemeljene teorije svaki ponaosob zahtijevali stalno i kontinuirano vraćanje izvorima podataka. Naime, 1 900 brojeva tiskovina izašlih u razdoblju 1945. – 1991. godine, koji u prosjeku imaju do 10 stranica (ukupno 19 000 stranica) zajedno s arhivskom građom (za godine u kojima nedostaju tiskovine) koristilo se za otvoreno/inicijalno kodiranje, uzorkovanje i vođenje prvih zabilješki kojima su se prikupljali podaci vezani uz proces modernizacije vukovarskoga društva. Uzorkovanje je uključivalo provedbu otvorenog/inicijalnog kodiranja članaka u tiskovinama i podataka u arhivskoj građi (registri) koje je navodilo ključno istraživačko pitanje u toj fazi vezano uz pronalaženje konstitutivnih dimenzija procesa modernizacije vukovarskoga društva i definiranje agregiranih vremenskih nizova za razdoblje 1945. – 1991. godine. Na temelju podataka uzorkovanja i prvog

otvorenog/inicijalnog kodiranja definiralo se pet (5) agregiranih vremenskih nizova i pet (5) dimenzija društvenog razvoja procesa modernizacije vukovarskog društva.

AGREGIRANI VREMENSKI NIZOVI ZA RAZDOBLJE 1945. – 1991. godine	DIMENZIJE PROCESA MODERNIZACIJE VUKOVARSKOG DRUŠTVA
1945. – 1951. godine	demokratizacija
1952. – 1962. godine	birokratizacija
1963. – 1972. godine	socijalizacija
1973. – 1980. godine	militarizacija
1981. – 1991. godine	industrijalizacija

Naime, otvorenim/inicijalnim kodiranjem generiralo se 3 901 kod (vidi Prilog 1). Dobiveni kodovi nastali su fokusiranjem na temeljno pitanje ovog istraživanja:

- Je li moguće proučavanjem vukovarskog društvenog konteksta 1945. – 1991. godine objasniti društvene uzroke nasilja koji su doveli do masovnih zločina počinjenih 1991. godine?

U ovoj inicijalnoj fazi istraživanje također u sebi sadrži deskriptivno proučavanje i pitanja koja opisuju ono što se nalazi u člancima Vukovarskih novina te upućuje na postojanje određenih relacijskih odnosa između društvenih pojava/situacija/interakcija putem kojih je omogućeno kasnije induktivno generiranje znanstvenih spoznaja – okvir za teoriju koja objašnjava društvene uzroke nasilja (Corbin i Strauss, 1990).

DIMENZIJE	VREMENSKI NIZOVI I BROJ KODOVA					
	1945. – 1951.	1952. – 1962.	1963. – 1972.	1973. – 1980.	1981. – 1990.	UKUPNO
Demokratizacija	55	262	167	38	670	1192
Birokratizacija	136	92	69	55	26	378
Socijalizacija	114	419	242	62	261	1098
Militarizacija	147	102	85	47	191	572
Industrijalizacija	93	306	113	20	129	661
SVEUKUPNO						3901

Po završetku analitičkog procesa otvorenog/inicijalnog kodiranja postupkom označavanja (signifikacije) nastaju kategorije (Corbin i Strauss, 1990). Kategorije su zapravo kodovi

nastali na temelju prikupljenih fragmentiranih/razlomljenih podataka u manje cjeline, a informacije prikupljene na taj način rezultat su pažljivo propitivanih i uspoređivanih podataka koji otkrivaju sličnosti i razlike među kodovima. Stoga se putem takva analitičkog procesa sukcesivno slažu pretpostavke o, u ovom slučaju, društvenim uzrocima nasilja, te se pitanjima usmjerava tijekom istraživanja u smjeru novih otkrića i izazova (Halmi, 2005). Takvim se postupkom po drugi put pristupa istim izvorima podataka i uzorkovanju kako bi se u okviru prethodno definiranih agregiranih vremenskih nizova i dimenzija grupirali podaci kao kategorije tehnikom konstantne i komparativne analize.

Pitanja kojima se vodilo tijekom uzorkovanja i grupiranja podataka u jasno definirane kategorije odnose se na pronalaženje uzroka i obrazaca ponašanja u novom društvenom uređenju totalitarne komunitičke vladavine. Pri tome se vodilo računa o tome da se uzimaju u obzir različite društvene skupine vukovarskoga društva (radnici, rukovoditelji, funkcionari, vojska, seljaci) kao i društveno-političke i gospodarske organizacije i institucije koje generiraju određena društvena ponašanja i izgrađuju međusobne odnose i situacije. Naime, prikupljali su se podaci putem tehnike konstantne i komparativne analize pomoću koje je bilo moguće utvrditi recipročne promjene u uzrocima akcijsko-reakcijskih odnosa svih relevantnih društvenih aktera u totalitarnom (socijalističkom) društvu i njegovim uvjetima internih i eksternih dimenzija procesa ubrzane paradoksalne modernizacije (Rogić, 2000) vukovarskog društva. U nastavku se nalazi prikaz kategorija koje su se u ovom incijalnom procesu kodiranja iskristalizirale u okviru pet agregiranih vremenskih nizova i pet dimenzija, i to kako slijedi:

1945. – 1951.

KATEGORIJE
totalitarna komunistička elita / totalitarna vladavina / totalitarna birokracija / totalitarna socijalizacija / totalitarna osobnost / atomizirani pojedinac / atomizirane (radničke) mase / socijalistički mentalni sklop / sofisticirano nasilje iznutra / izvanredno stanje kao permanentna tehnika vladanja / racionalizirana fikcija socijalističkog društva / socijalizam / paradoksalna modernizacija – permanentna kriza socijalističkog društva / konvencijalizacija društvenog ponašanja / konformizam

1952. – 1962.

KATEGORIJE

totalitarna komunistička elita / totalitarna vladavina / totalitarna birokracija / totalitarna socijalizacija / totalitarna osobnost – bipolarna osobnost / totalitarni mehanizam vlasti / totalitarni sustav rada / totalitarna socijalizacija obitelji / altruistički okvir moralnosti i etičnosti – apstraktna načela / devijantne socijalističke društvene prakse (anti-socijalističke i anti-državne) / anomičnost vukovarskog društva – permanentno stanje / anomični pojedinac atomizirani pojedinac / atomizirane (radničke) mase / asocijacija atomiziranih proizvođača / atomizirana proizvodnja / socijalistički mentalni sklop – socijalistički mentalitet – lažna svijest / socijalistička svijest – klasna svijest / sofisticirano nasilje iznutra / izvanredno stanje kao permanentna tehnika vladanja / racionalizirana fikcija socijalističkog društva / samoupravni socijalizam / paradoksalna modernizacija – permanentna kriza socijalističkog društva / paradoksalna normalnost / potrošački suverenitet / infantilni ovisnički odnosi / bojev ateizam / nasrtljivi ateistički kolektivizam / komunistička sekularizacija / društvena stratifikacija i diferencijacija direktivni birokratski centralizam / vrijednosno-neutralna apolitičnost / falsificirani politički prostor / socijalistički humanizam / demokratski centralizam / spoznajni monopol / fiktivna sloboda / dominacija totalitarne komunističke elite / politički interesi / klasni/narodni neprijatelj / društvena kontrola / razmetljiva demokratičnost / strahovlada / komunistički politički teror / uloga zaštitnika / nadzor i kontrola / moralni pad / oslobođena savjest / instrument režima / terpr hrvatske šutnje / konvencijalizacija društvenog ponašanja / konformizam

1963. – 1972.

KATEGORIJE

totalitarna komunistička elita / totalitarna vladavina / totalitarna birokracija / totalitarna socijalizacija / totalitarna osobnost / atomizirani pojedinac / atomizirane (radničke) mase / socijalistički mentalni sklop / sofisticirano nasilje iznutra / izvanredno stanje kao permanentna tehnika vladanja / racionalizirana fikcija socijalističkog društva / samoupravni socijalizam / paradoksalna modernizacija – permanentna kriza socijalističkog društva / demokratski centralizam / falsificirani politički prostor / spoznajni kriterij istine / socijalistička demokracija / spoznajni monopol / društvena diferencijacija i stratifikacija / društvena kontrola i nadzor / rentiranje / društveno-politički radnici: politički poduzetnici / politička potražnja / politički oportunitet / zamišljena zajednica: komuna / ujedinjeni pojedinačni interesi / moralno zlo / državni ateizam / klasna mržnja / fizičko eliminiranje neprijatelja / represivni mehanizam / vrijednosno neutralni jezik / politički alibi / političke posljedice / komunističko ideološko žrtvovanje / otuđena politička snaga / polarizacija demokratskog refleksa / vukovarske anacionalizirane

(radničke) mase / epistemološka anomija / anomično vukovarsko društvo / društvena kohezija / rekonceptualizirani društveno-politički akteri / politički angažman / endogeni propagatori promjena: klasni neprijatelji / međunacionalni problemi / klasni antagonizam / marksističko-lenjinistička dijalektika materijalizma / politički populizam / devijantna socijalistička društvena praksa / politička emancipacija / legitimacijska uvjerljivost / politički manirizam / konvencijalizacija društvenog ponašanja / dihtomni identitet / mobilizacija emocija / spoznajni monopol / znanstveni socijalizam / nacionalna emancipacija / jednodimenzionalno društvo / hegemonija radničke klase / norativna regulacija / panjugoslavenizam / pragmatično strpljenje / komunistička frazeologija / rezigniranost atomizirane (radničke) mase / interesna razmjena / kognitivno oslobađanje / pragmatična revolucionarnost / agresivni komunistički aktivizam / moralni relativizam / politička legitimacija / dobrovoljno sluganstvo / militantna frazeologija / patološka mržnja i paranoidni strah / opravdanost zločina / nužnost žrtve / disperzirana odgovornost / moralni pad / suptilni teror iznutra / ONO i DSZ / legitimni građanski rat kao permanentni zadatak / hrvatsko antikomunističko podzemlje / specijalni rat / obrambeni rat / radnički klasni identet / društvena moć / profesionalizacija / individualizacija / infantilni ovisnički odnosi / selektivna povijest / institucionalizirani zaborav / kult ličnosti / egzistencijalistički socijalizam / klasna superiornost / konformizam / znanstveni socijalizam / deetatzacija / strateško repozicioniranje / atomizirana proizvodnja / društveni ugovor / politički i gospodarski samoupravljač / privredne reforme / liberizacijski zahvati / decentralizacija / fragmentacija / ekonomski kompromis / socijalni mir / socijalne razlike / klasne razlike, interesi i sukobi / kupovna moć / tržišna konkurencija / podruštvljenje kolektivne (ne) odgovornosti / interesno fraternaliziranje / neravnopravnost / radnički štrajkovi / društveni pritisak / totalitarne tendencije / načelo solidarnosti i uzajamnosti / opsadni socijalistički mentalitet

1973. – 1980.

KATEGORIJE

totalitarna komunistička elita / totalitarna vladavina / totalitarna birokracija / totalitarna socijalizacija / totalitarna osobnost / atomizirani pojedinac / atomizirane (radničke) mase / socijalistički mentalni sklop / sofisticirano nasilje iznutra / izvanredno stanje kao permanentna tehnika vladanja / racionalizirana fikcija socijalističkog društva / samoupravni socijalizam / paradoksalna modernizacija – permanentna kriza socijalističkog društva / demokratski centralizam / falsificirani politički prostor / spoznajni kriterij istine / socijalistička demokracija / spoznajni monopol / društvena diferencijacija i stratifikacija / društvena kontrola i nadzor / rentiranje / društveno-politički radnici: politički poduzetnici / politička potražnja / politički oportunitet / zamišljena zajednica: komuna / ujedinjeni pojedinačni interesi / moralno zlo / državni ateizam / klasna mržnja / fizičko eliminiranje neprijatelja /

represivni mehanizam / vrijednosno neutralni jezik / politički alibi / političke posljedice / komunističko ideološko žrtvovanje / otuđena politička snaga / polarizacija demokratskog refleksa / vukovarske anacionalizirane (radničke) mase / epistemološka anomija / anomično vukovarsko društvo / društvena kohezija / rekonceptualizirani društveno-politički akteri / politički angažman / endogeni propagatori promjena: klasni neprijatelji / međunacionalni problemi / klasni antagonizam / marksističko-lenjinistička dijalektika materijalizma / politički populizam / devijantna socijalistička društvena praksa / politička emancipacija / legitimacijska uvjerljivost / politički manirizam / konvencijalizacija društvenog ponašanja / dihotomni identitet / mobilizacija emocija / spoznajni monopol / znanstveni socijalizam / nacionalna emancipacija / jednodimenzionalno društvo / hegemonija radničke klase / normativna regulacija / panjugoslavenizam / pragmatično strpljenje / komunistička frazeologija / rezigniranost atomizirane (radničke) mase / interesna razmjena / kognitivno oslobađanje / pragmatična revolucionarnost / agresivni komunistički aktivizam / moralni relativizam / politička legitimacija / dobrovoljno sluganstvo / militantna frazeologija / patološka mržnja i paranoidni strah / opravdanost zločina / nužnost žrtve / disperzirana odgovornost / moralni pad / suptilni teror iznutra / ONO i DSZ / legitimni građanski rat kao permanentni zadatak / hrvatsko antikomunističko podzemlje / specijalni rat / obrambeni rat / radnički klasni identet / društvena moć / profesionalizacija / individualizacija / infantilni ovisnički odnosi / selektivna povijest / institucionalizirani zaborav / kult ličnosti / egzistencijalistički socijalizam / klasna superiornost / konformizam / znanstveni socijalizam / deetatizacija / strateško repozicioniranje / atomizirana proizvodnja / društveni ugovor / politički i gospodarski samoupravljač / privredne reforme / liberizacijski zahvati / decentralizacija / fragmentacija / ekonomski kompromis / socijalni mir / socijalne razlike / klasne razlike, interesi i sukobi / kupovna moć / tržišna konkurencija / područstvljenje kolektivne (ne) odgovornosti / interesno fraternaliziranje / neravnopravnost / radnički štrajkovi / društveni pritisak / totalitarne tendencije / načelo solidarnosti i uzajamnosti / opsadni socijalistički mentalitet / stabilizacija privrede / kolektivno poduzetništvo / političko planiranje / demokratski pluralizam samoupravnih interesa / privatiziranje države / tehnika posramljivanja / samo-optuživanje / nacionalna svijest / srpski nacionalizam / stockholmski sindrom / samomržnja / ideokracija / mjesta sjećanja / politika odricanja / tutorstvo / disfunkcionalna socijalistička demokracija / model kompromisnog repozicioniranja / produženje legitimacije / legitimacijska uvjerljivost

1981. – 1991.

KATEGORIJE

totalitarna komunistička elita / totalitarna vladavina / totalitarna birokracija / totalitarna socijalizacija / totalitarna osobnost / atomizirani pojedinac / atomizirane (radničke) mase / socijalistički mentalni sklop / sofisticirano nasilje iznutra / izvanredno stanje kao permanentna tehnika vladanja / racionalizirana fikcija socijalističkog društva / samoupravni socijalizam / paradoksalna modernizacija – permanentna kriza socijalističkog društva / demokratski centralizam / falsificirani politički prostor / spoznajni kriterij istine / socijalistička demokracija / spoznajni monopol / društvena diferencijacija i stratifikacija / društvena kontrola i nadzor / rentiranje / društveno-politički radnici: politički poduzetnici / politička potražnja / politički oportunitet / zamišljena zajednica: komuna / ujedinjeni pojedinačni interesi / moralno zlo / državni ateizam / klasna mržnja / fizičko eliminiranje neprijatelja /

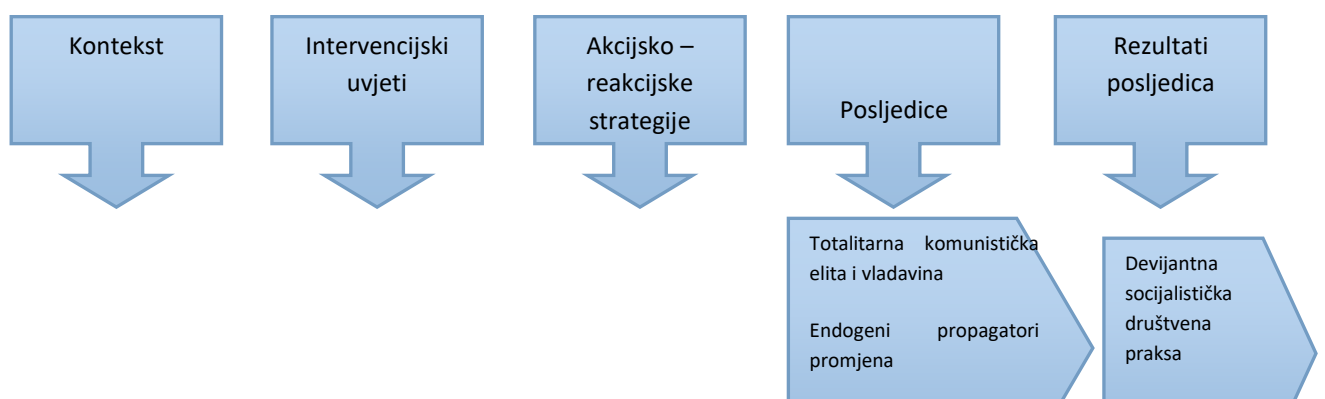
represivni mehanizam / vrijednosno neutralni jezik / politički alibi / političke posljedice / komunističko ideološko žrtvovanje / otuđena politička snaga / polarizacija demokratskog refleksa / vukovarske anacionalizirane (radničke) mase / epistemološka anomija / anomično vukovarsko društvo / društvena kohezija / rekonceptualizirani društveno-politički akteri / politički angažman / endogeni propagatori promjena: klasni neprijatelji / međunacionalni problemi / klasni antagonizam / marksističko-lenjinistička dijalektika materijalizma / politički populizam / devijantna socijalistička društvena praksa / politička emancipacija / legitimacijska uvjerljivost / politički manirizam / konvencijalizacija društvenog ponašanja / dihotomni identitet / mobilizacija emocija / spoznajni monopol / znanstveni socijalizam / nacionalna emancipacija / jednodimenzionalno društvo / hegemonija radničke klase / normativna regulacija / panjugoslavenizam / pragmatično strpljenje / komunistička frazeologija / rezigniranost atomizirane (radničke) mase / interesna razmjena / kognitivno oslobađanje / pragmatična revolucionarnost / agresivni komunistički aktivizam / moralni relativizam / politička legitimacija / dobrovoljno sluganstvo / militantna frazeologija / patološka mržnja i paranoidni strah / opravdanost zločina / nužnost žrtve / disperzirana odgovornost / moralni pad / suptilni teror iznutra / ONO i DSZ / legitimni građanski rat kao permanentni zadatak / hrvatsko antikomunističko podzemlje / specijalni rat / obrambeni rat / radnički klasni identitet / društvena moć / profesionalizacija / individualizacija / infantilni ovisnički odnosi / selektivna povijest / institucionalizirani zaborav / kult ličnosti / egzistencijalistički socijalizam / klasna superiornost / konformizam / znanstveni socijalizam / deetatzacija / strateško repozicioniranje / atomizirana proizvodnja / društveni ugovor / politički i gospodarski samoupravljač / privredne reforme / liberizacijski zahvati / decentralizacija / fragmentacija / ekonomski kompromis / socijalni mir / socijalne razlike / klasne razlike, interesi i sukobi / kupovna moć / tržišna konkurencija / podruštvljenje kolektivne (ne) odgovornosti / interesno fraternaliziranje / neravnopravnost / radnički štrajkovi / društveni pritisak / totalitarne tendencije / načelo solidarnosti i uzajamnosti / opsadni socijalistički mentalitet / stabilizacija privrede / kolektivno poduzetništvo / političko planiranje / demokratski pluralizam samoupravnih interesa / privatiziranje države / tehnika posramljivanja / samo-optuživanje / nacionalna svijest / srpski nacionalizam / stockholmski sindrom / samomržnja / ideokracija / mjesta sjećanja / politika odricanja / turorstvo / disfunkcionalna socijalistička demokracija / model kompromisnog repozicioniranja / produženje legitimacije / legitimacijska uvjerljivost / institucionalizirani mehanizam posredovanja / pseudotržište / diktatura nad potrebama / višestranačje / povjerenje / proizvoljnost totalitarne vladavine / nasilje / stagnacija / hrvatski nacionalni korpus / otvorena oružana agresija / demokratizacija političkog prostora / kriza povjerenja / građanski neposluh / nacionalističko-centripetalne težnje / racionalna formalnost / paravojni sustav / branitelji / apologetska nacionalistička homogenizacija / militantni pojedinci

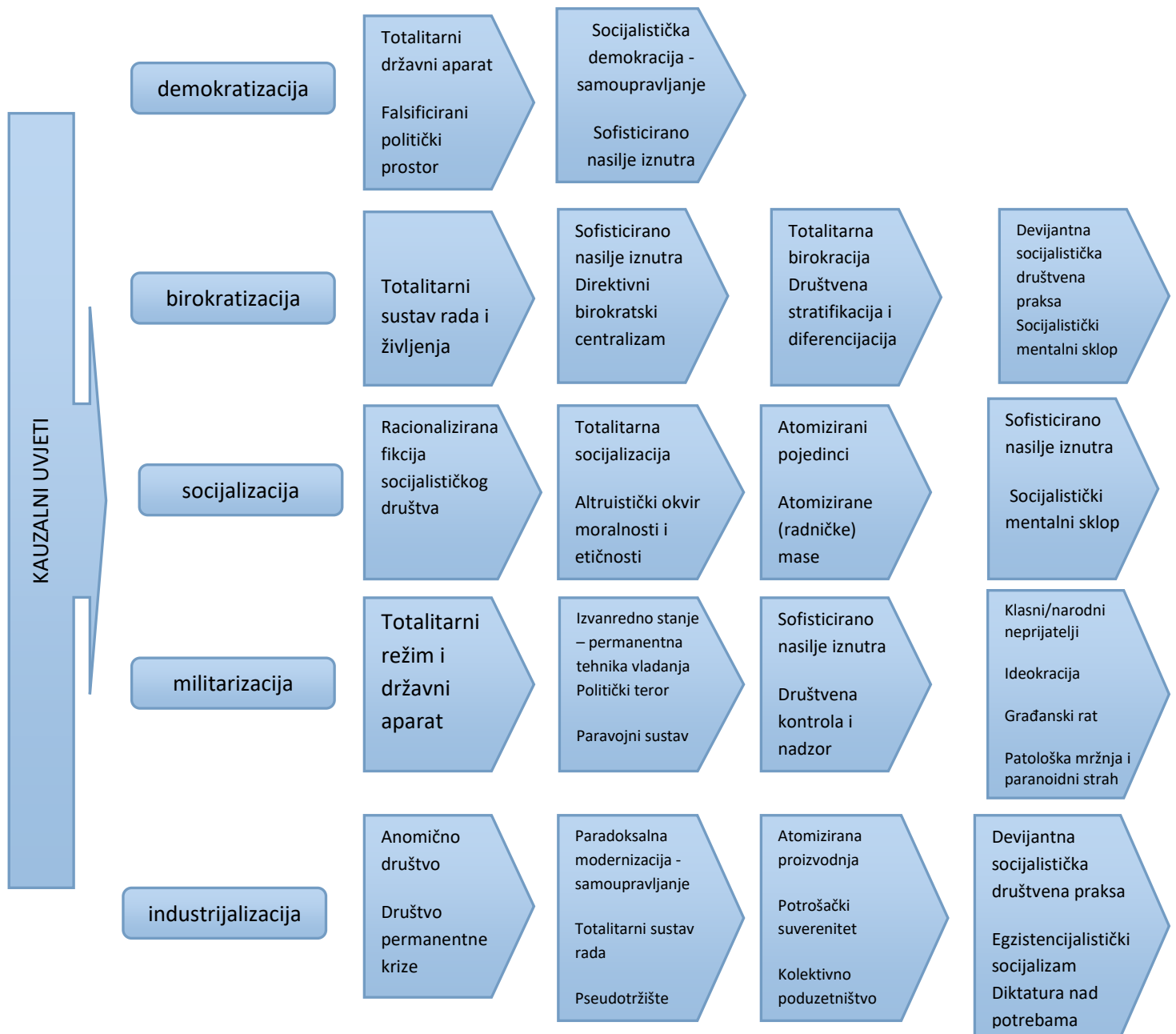
1.2. *Aksijalno/sržno kodiranje*

Ovakvo cikličko napredovanje u sklopu generiranja činjenica za definiranje ključnih društvenih uzroka nasilja kao znanstvenog okvira za izradu supstantivne teorije, zahtijevalo je i treće po redu vraćanje izvorima podataka kako bi se kao prvo, dekontekstualizacijom i konceptualizacijom osmislili pojedini segmenti promatranih članaka – rečenica – dajući im smisao i značenje te da bi se kao drugo, izgradnja teorije usmjerila na definiranje

osobina/svojstva kategorija i akcijsko-reakcijskih odnosa kao i načine i oblike funkcioniranja/organiziranja svih društvenih skupina vukovarske općine/komune (vidi primjer u Prilogu 2). Istovremeno se na toj razini konstantnom i komparativnom analizom detaljnim zasićivanjem kategorija putem aksijalnog/sržnog kodiranja u okviru kompleksnog procesa paradoksalne modernizacije vukovarskoga društva prate i utvrđuju kauzalni odnosi, akcijsko/reakcijski odnosi kao i posljedice koje su dovele do fenomena u pitanju (vidi primjer u Prilogu 2). Naime, takvim grupiranjem koncepata (taksonomizacijom) dolazi se do definiranja kategorija i njihovih potkategorija u homogene skupine (Corbin i Strauss, 1990). Generirane kategorije u okviru pet (5) dimenzija društvenog razvoja vukovarskog društva kao što je to vidljivo iz gornjeg prikaza omogućile su da se u agregiranim vremenskim nizovima za razdoblje 1945. – 1991. godine stalnom komparativnom analizom podataka definiraju svojstva/osobine dimenzija promatranog procesa ubrzane paradoksalne modernizacije vukovarskoga društva i u konačnici društveni uzroci nasilja. Povezanost generiranih kategorija dovela je i do jasnog definiranja „unificiranog transakcijskog sustava“ – totalitarnog (socijalističkog) društvenog sustava – u kojem su pronađeni i utvrđeni odnosi i veze između aksijalne/sržne kategorije i potkategorija (Halmi, 2005). Na temelju kodne paradigme koja uključuje kauzalne uvjete, fenomen, kontekst, intervencijske uvjete i akcijsko-reakcijske strategije i konsekvence, generiran je sljedeći prikaz u kojem su sadržane homogenizirane osobine/svojstva aksijalne/sržne kategorije i podkategorija (Corbin i Strauss, 1990). Daljnjom specifikacijom u aksijalnom/sržnom kodiranju, podkategorije i aksijalna/sržna kategorija čine „sekvencijalni lanac koji tvori tzv. paradigmatički model“ (Halmi, 2005). U sljedećem prikazu paradigmatičkog modela ubrzanog procesa paradoksalne modernizacije vukovarskog društva navedeni su konstitutivni elementi kauzalnih uvjeta, fenomen, kontekst, intervencijski uvjeti, akcijsko-reakcijske strategije i posljedice koji su pomogli pri sustavnom istraživanju društvenih pojava i omogućili daljnje teoretsko zasićivanje podataka na temelju kojih se izgradio okvir za daljnje razvijanje supstantivne teorije i utvrdili društveni uzroci nasilja počinjenih zločina u Vukovaru 1991. godine (Strauss i Corbin, 1998).

Paradigmatički model fenomena Vukovar '91. – društveni uzroci nasilja (1945. – 1991.)

Na temelju gore prikazanog paradigmatškog modela ubrzanog procesa paradoksalne modernizacije vukovarskog društva, daljnjom konceptualizacijom podataka selektivnog kodiranja (vidi primjer u Prilogu 3) nakon četvrtog ciklusa stalne komparativne analize kojom su se zasićivale aksijalna/sržna kategorija i podkategorije dolazi se do višeg stupnja apstrakcije i teoretskog promišljanja (Strauss i Corbin, 1998).

Tehnikom stalne komparativne analize te konceptualizacijom podataka i zasićivanjem kategorija (vidi primjer u Prilogu 2) utvrđeno je da *aksijalnu/sržnu kategoriju* predstavlja:

- **sofisticirano nasilje iznutra – totalitarna socijalizacija**, kojom se

- razvijaju **devijantne socijalističke društvene prakse - anti-socijalistička i anti-državna ponašanja, odnosi i razmišljanja** (potkategorija) i oblikuje **socijalistički mentalni sklop** (potkategorija),
- **atomiziranih pojedinaca** (potkategorija) u **totalitarnom sustavu rada i življenja** (potkategorija) i **vladavini totalitarne komunističke elite** (potkategorije) i **totalitarne birokracije** (podkategorija),
- unutar socijalno konstruirane **racionalizirane fikcije socijalističkog društva** (potkategorija).

Naime strukturnim definiranjem aksijalne/sržne kategorije i njezinih potkategorija započinje se izgradnja konstitutivnih elemenata onoga što će biti okvir za daljnju izgradnju supstantivne teorije koja bi omogućila sveobuhvatno razumijevanje društvenih uzroka nasilja koji su doveli do velikih ratnih zločina počinjenih u Vukovaru 1991. godine.

1.3. Selektivno kodiranje i teorijsko zasićivanje

Na ovoj je razini naime jasno mapirana matrica strukturnih i interaktivnih odnosa i ponašanja unutar i između interesno umreženih i povezanih pojedinaca, skupina, kolektiva i institucija socijalističkog društvenog sustava u vukovarskoj općini/komuni.

**Matrica strukturnih i interaktivnih odnosa i ponašanja unutar
vukovarskog društva**

Primjenom stalne komparativne analize jasno se formuliraju obrisi onoga što će u nastavku doktorskog rada biti kontekstualizirana i koncepcijalizirana analiza instrumentalne studije slučaja (Birks i Mills, 2011). Naime, daljnjim teorijskim zasićivanjem kroz petu fazu stalne komparativne analize podataka (vidi primjer u Prilogu 5) dobivaju se osobine/svojstva devijantne socijalističke društvene prakse – antisocijalistička i antidržavna ponašanja, odnosa i razmišljanja atomiziranih pojedinaca. Na temelju selektivnog aksijalnog/sržnog kodiranja i teorijskog zasićivanja (vidi primjer u Prilogu 5) navedena svojstva/osobine postaju tipičan uzorak/isječak konceptualiziranih društvenih odnosa atomiziranih pojedinaca i totalitarne komunističke elite koji svoju legitimaciju pronalaze u totalitarnom društvenom sustavu racionalizirane fikcije socijalističkog društva. Stoga, gore navedena aksijalna/sržna kategorija zajedno s potkategorijama kroz kombinaciju induktivne i deduktivne logike razvijaju hipotetičke odnose i sudove na temelju kojih se definira okvir za budući razvoj supstantivne teorije ove instrumentalne studije slučaja o društvenim uzrocima nasilja koji su doveli do pojave fenomena Vukovar 1991. (Gibson i Hartman, 2014).

II. Kontekstualizacija i konstantna komparativna analiza društvenih uzroka nasilja

Na temelju inicijalnog iščitavanja arhivske građe i Vukovarskih novina za razdoblje 1945. – 1991. godine izdvojilo se pet agregiranih vremenskih nizova u okviru kojih provedeno istraživanje utemeljene teorije instrumentalne studije slučaja prati društveno-političke i gospodarske promjene vukovarskog društva unutar pet ključnih dimenzija (društvenih

procesa: socijalizacije, demokratizacije, birokratizacije, industrijalizacije, militarizacije) i tako kroz longitudinalni karakter ovog postupka omogućuje prikaz scenarija razvoja društvenog fenomena u pitanju.³² Uz to se istovremeno prate sve društveno-političke i gospodarske promjene koje se odvijaju u socijalističkom društvu *crvenog Vukovara* – vukovarske općine/komune, smjer u kojem se one odvijaju i sve implikacije koje su nastale u okviru tih promjena. U nastavku se nalazi sintetizirana sociološka analiza prikupljenih podataka primjenom gore navedene metodologije utemeljene teorije tako što su u tekstu sadržani koncepti koji su putem postupka stalne komparativne analize omogućili kodiranje i kategoriziranje, kao i teoretska promišljanja te doveli do rezultata koji omogućuju definiranje društvenih uzroka nasilja i razvijanja supstantivne teorije fenomena Vukovar '91.

2.1. *Vukovar u poslijeratnoj Hrvatskoj 1945. – 1951. godine*

U Vukovaru po završetku II. svjetskog rata *oslobađanjem grada*³³ (12. travnja 1945. godine) od okupatora i domaćih izdajnika započinje izgradnja, kako to komunisti tvrde, *novog pravednijeg jugoslavenskog društva*. *Paralelni rat* koji je Komunistička partija Jugoslavije (KPJ) vodila s jedne strane protiv strane fašističke okupacije i domaćih izdajnika, i s druge strane protiv kapitalističkog poretka režimske stare Kraljevine Jugoslavije, narodu se predstavlja kao *svenarodna socijalistička revolucija* i *antifašistička narodnooslobodilačka borba*. Prve poslijeratne godine stoga bilježe borbu protiv *antijugoslavenskih vojno-političkih snaga* preostalih iz prethodnog građanskog društva od kojih se novo socijalističko društvo treba očistiti (Bilandžić, 1999; Matković, 2006).³⁴ *Čišćenje*³⁵ novoga jugoslavenskoga društva na području Vukovara provodi se putem totalitarnih metoda i procedura koje rezultiraju velikim brojem *partizansko-komunističkih zločina* počinjenih nad lokalnim stanovništvom, civilnim i ratnim zarobljenicima. Upravo na temeljima *zločina* nova jugoslavenska totalitarna komunistička vlast u vukovarskoj komuni izgrađuje vladavinu radničkih masa i novo socijalističko društvo.

2.1.1. *Militarizacija*

³²Ovdje je potrebno naglasiti da su se svi članci/tekstovi u okviru primarnih izvora podataka za period 1945. – 1991. godine analizirali, ali su se za potrebe potvrde argumentacije u referencama tj. fusnotama navodili samo oni najreprezentativniji.

³³Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

³⁴Ali i svi građani, profesionalci i institucije za koje se smatralo da su bili na drugoj suprotnoj – neprijateljskoj strani: Katolička crkva, ustaše NDH, Hrvatska seljačka stranka, srpski četnici (nedićevci) i Jugoslavenska vlada u izbjeglištvu.

³⁵Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

Naime, *militantnost* nove partizansko-komunističke vlasti jamčila je učinkovitost i uspješnost eliminiranja svih vojno-političkih, institucionalnih, seljačkih i građansko-intelektualnih struktura hrvatskoga društva.³⁶ *Teror* (Arendt, 1962; Friedrich i Brzezinski u Müller, 2003: 7) kao metoda strahovlade provodi se nad hrvatskim stanovništvom te uspješno uvodi *totalitarni režim* – režim koji je većinu mobiliziranih građana tijekom antifašističke borbe i socijalističke revolucije uspio *asimilirati* u novi socijalistički društveni sustav putem *komunističke ideologije* (diktatura proleterijata) – instrumenta koji je obećavao oslobađanje radničkih masa Jugoslavije. Stoga se svrha, legitimnost i opravdanost terora *nove totalitarne komunističke elite* pronalazi u *komunističkoj ideologiji* koja se istovremeno kao *političko oružje* degenerativno pretvara u strahovladu (Arendt, 1962: 125).³⁷ Na taj je način omogućena i *asimilacija zločina* koji je počinjen u ime naroda i za potrebe komunističke ideologije oslobađajući pri tome od svake odgovornosti *totalitarnu komunističku elitu* koja u narodnim masama ustanovljuje svijest o nadasve zaštitnoj funkciji³⁸ i ulozi koju ista ima u novom socijalističkom društvu. Unaprijed smišljen i sustavno izgrađivan sustav *legitimne čistke* zemlje od *demoniziranog neprijatelja* na taj način prisilnim putem zadobiva suglasnost onih građana koji više ne pripadaju niti jednoj društvenoj klasi jer su sada asimilirani u totalitarnu organizaciju radničkih masa (Arendt, 1962), a socijalna pravda koju je radnički pokret

³⁶Ta je *totalitarna vlast* još 1944. godine definirala ustrojstvo i legitimitet vojnih sudova (*Uredba o vojnim sudovima i ustrojstvu i nadležnosti vojnih sudova*, 24. svibnja) te točno utvrdila nadležnost za suđenje za „a) ratne zločine, b) dela narodnih neprijatelja i c) krivična dela vojnih lica i ratnih zarobljenika,“ i na taj način provodila postupke po kojima su se procesuirali svi oni koji su spadali u te kategorije, a presude im se izriču „u ime naroda Jugoslavije“ (Dokumenti, 2005:35 – 42).

³⁷Pored *Uredbe o vojnim sudovima i ustrojstvu i nadležnosti vojnih sudova* komunistička totalitarna vlast još tijekom rata (1944. godine) i nakon 1945. godine precizno i iscrpno regulira pravni aspekt procesuiranja vojnih i svih antidržavnih elemenata – od njihova institucionaliziranja u zarobljeničke i civilne logore do legalizacije državne pljačke privatne/neprijateljske imovine u procesu podružljavanja a za potrebe izgradnje temelja društvene imovine. Za detaljne informacije vidi sljedeće dokumente: *Naredba Vrhovnog komandanta NOV i POJ maršala Tita, 18. rujna 1944. godine* (Dokumenti, 2005: 43 – 44); *Odluka o prijelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvstru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile, 21. studeni 1944. godine* (Dokumenti, 2005: 48 – 50); *Naredba Štaba XIV. Korpusa NOVJi zapovjed Josipa Broza Tita o poduzimanju mjera za formiranje zarobljeničkih logora* (Dokumenti, 2005: 43 – 44); *Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a: Odluka o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, 24. travnja 1945. godine* (Dokumenti, 2005: 94 – 97); *Nalog iz svibnja 1945. godine o potrebi poduzimanja „energičnih mjera za čišćenje zemlje od fašističkih ostataka i raznih protunarodnih elemenata“* što se posebice odnosilo na popisivanje svih preostalih Njemaca/folksdojčera zbog njihovog upućivanja u logore (Dokumenti, 2005: 101 – 102); kao i „(...) ona lica koji su se svojim držanjem pod okupacijom ogriješila prema oslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije i bili (su) pomagali okupatora“ (Dokumenti, 2005: 175).

³⁸Pa tako komunisti uspijevaju nametnuti vjerovanje da su očite *rasističke metode* koje se primjenjuju u postupanju i zakonskom procesuiranju *fašističkih ostataka* i *protunarodnih elemenata*, opravdane, potrebne i nužne (a ne zločinačke i istovjetne onim nacističkim) kako bi se dojučerašnjeg neprijatelja kaznilo. Takvo selektivno kažnjavanje na temelju etničke pripadnosti najbolje je vidljivo na primjeru njemačke nacionalne manjine. Rasističke metode i zakoni racionaliziraju odlučnost totalitarne narodne vlasti koja opravdava kažnjavanje demoniziranog neprijatelja – njemačke nacionalne manjine pa se tako tvrdi sljedeće: „što su njemačke manjine u Jugoslaviji u toku ovoga rata počinile toliko zla narodima Jugoslavije, da bi njihovo daljnje zadržavanje u okvirima granice Jugoslavije smetalo sređivanju i izgradnji naše državne zajednice“ (Dokumenti, 2005: 180).

tijekom socijalističke revolucije htio ostvariti sada se pretvara u strahovladu. Građane se *terorizira iznutra* (Arendt, 1962) pri čemu *komunisti* zadobivaju aposlutnu moć u novom jugoslavenskom društvenom poretku. Naime, procesuiranjem *ratnih zločina* i *zločina protiv naroda* totalitarna komunistička elita formiranjem logora već od svibnja 1945. godine na poljoprivrednom dobru Ovčara³⁹(pored Vukovara) u suradnji s Armijom i Odjelom za zaštitu naroda (OZN-A) započinje oblikovanje pojedinca/skupine/naroda po totalitarnom predlošku⁴⁰ novog jugoslavenskog socijalističkog društva. Totalitaran predložak oblikovanja novog vukovarskog socijalističkog društva weberovski idealnotipski gledano, sadrži sljedeći obrazac – *s sofisticiranog nasilja iznutra* – putem kojega se nova komunistička elita kao *zaštitnik jugoslavenskih naroda* obračunava i rješava svih neprijatelja naroda i radničkih masa te im jamči sigurnost i blagostanje:

1. Društvena stigmatizacija

- totalitarna narodna vlast komunista prvo *etiketira* (ili kako to oni kažu *žigoše*) sve one koji mogu potencijalno ugroziti izgradnju i opstojnost novoga socijalističkog društva
- potom ih *demonizira* kao neprijatelje jugoslavenskih naroda, socijalističkog društvenog uređenja i nove jugoslavenske države
- te ih u konačnici *dehumanizira* kako bi vlastite postupke i postupanja opravdali pravednim kažnjavanjem svih onih neprijatelja koji su krivi za stradanja naroda.

2. Kriminalizacija

- nakon inicijalne faze *žigosanja* svih klasnih, protunarodnih i državnih neprijatelja totalitarna komunistička vlast ih *kategorizira* prema jasno definiranom zakonodavnom okviru koje njihove postupke i djelovanje *kvalificira* kao

³⁹Predmet br. 2737: Zarobljenički logor Nijemaca Vukovar 19. VI. 1945. (Izvor: Kazalo pri urudžbenom zapisniku GNO Vukovar 1945. godine, Državni arhiv Vukovar). Predmet 2720: Zapovjednik logora Janko Boški 19. VI. 1945. (Izvor: Kazalo pri urudžbenom zapisniku GNO Vukovar 1945. godine, Državni arhiv Vukovar). Prema Izvješću Dimitrija Georgijevića, opunomoćenika OZNA za Jugoslaviju, upućeno Aleksandru Rankoviću, načelniku OZNA Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije o pregledu ratnih zarobljenika u Jugoslaviji, u logoru u Vukovaru bilo je zatočeno 2 632 Nijemca, 644 Austrijanca, 348 Talijana, 118 domobrana, 5 četnika, 231 Mađara, a svih 16 030 ustaša bilo je zatočeno izvan Hrvatske u Srbiji (Dokumenti, 2005: 198 – 205).

⁴⁰Totalitarni predložak analizom podataka temelji se na popisu predmeta-zahtjeva koji su dostavljeni lokalnim partizansko-komunističkim vlastima u Vukovaru (Izvor: Kazalo pri urudžbenom zapisniku GNO Vukovar 1945. godine, Državni arhiv Vukovar).

antidržavni, antikomunistički, ratni zločin ili zločin protiv naroda

- na taj način se provodi legalizirana *selektivna diskriminacija* krajnje dehumaniziranog neprijatelja čije se djelovanje i postupke pa i samo postojanje kriminalizira.⁴¹

3. Društveno sankcioniranje

- nakon kriminalizacije *obilježenih* neprijatelja jugoslavenskih naroda totalitarna komunistička elita zahtijeva i njihovo *fizičko odstranjivanje* iz novog socijalističkog društva⁴²
- pročišćavanje društva provodi se *društvenim sankcioniranjem* vjerovanja, djelovanja i razmišljanja svih neprijatelja, *fizičkom likvidacijom, oduzimanjem slobode i građanskih prava* te zatvaranjem u državne institucije (zatvori i/ili logori)⁴³
- na taj način totalitarna komunistička elita kao eksponent društvene kontrole i moći *institucionalizira* kriminalna odstupanja od novih normi društveno prihvatljivog ponašanja, vjerovanja i djelovanja u jugoslavenskom socijalističkom društvenom sustavu.⁴⁴

4. Društvena degradacija

⁴¹Pored ostalih daje se opća amnestija: „1) svim osobama koje su učestvovala u četničkom i nedićevskim jedinicama, jedinicama hrvatskog i slovenačkog domobranstva, muslimanskoj miliciji, šiptarskim oružanim formacijama i u svim ostalim oružanim formacijama u službi okupatora ili ih pomagala kao i svim osobama koje su pripadale odgovarajućim političkim organizacijama ili odgovarajućim administrativnom odnosno sudskom aparatu“ a izuzimaju se „1) ustaše, ljotičevci i pripadnici ruskog dobrovoljačkog korpusa, izuzev onih koji su bili nasilno mobilizirani poslije 1. siječnja 1942. godine“ (Dokumenti, 2005: 237). Partizansko-komunističke vlasti smatrale su da su sve osobe koje su na bilo koji način bile povezane s okupatorom i NDH-škim vlastima u okviru njihovih organizacija (Kulturbund, Volksgruppe, Deutsche Arbeits Front, Studentenbund, Društvo prijatelja Njemačke, Hitlerjugend i dr.) zapravo njihove ideološke pristalice, pa je i sama ta činjenica bila dovoljna da ih se optuži za ratni zločin i krivično progoni (Dokumenti, 2005: 306 – 37).

⁴²„Što su njemačke manjine u Jugoslaviji u toku ovoga rata počinile toliko zla narodima Jugoslavije, da bi njihovo daljnje zadržavanje u okvirima granice Jugoslavije smetalo sređivanju i izgradnji naše državne zajednice“ (Dokumenti, 2005: 180).

⁴³Srpanj 1945. godine „Zapisnik s prvog savjetovanja načelnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku, o upućivanju Nijemaca/folksdojčera koji se vraćaju u logore, o likvidacijama, o slabom radu sudova, o OZN-i kao pomoćnom organu komunističke partije“ (Dokumenti, 2005: 234 – 236). Predmeti: *Logorska bolnica* 4328, *Ratnih zarobljenika dnevnik rada* 6855, *Spisak naših ratnih i političkih zarobljenika koji su streljani u logoru* 4392 (Izvor: Kazalo pri urudžbenom zapisniku GNO Vukovar 1945. godine, Državni arhiv Vukovar).

⁴⁴*Neprijateljski pomagači*: „(...) ona lica koji su se svojim držanjem pod okupacijom ogriješila prema oslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije i bili (su) pomagali okupatora“ (Dokumenti, 2005: 175).

- represivnost sustava i totalitarne komunističke vlasti potom *društveno degradira* svoje neprijatelje tako što socijalno atomizira⁴⁵ pojedinca
- socijalno atomiziranom pojedincu kojemu je prišivena *etiketa devijantnosti* (Goffman) oduzimaju se *egzistencijalna i građanska prava* kao i *društveni položaj* i na taj način ukida/uništava individualnost⁴⁶ i kao takvog ga ponovno asimilira u društvo.

5. Socijalna rekonstrukcija

- ovaj cjelokupni postupak u konačnici završava ili *likvidacijom* ili *asimilacijom* neprijatelja u novo socijalističko društvo
- predložak *totalitarne asimilacije* podrazumijeva socijalno rekonstruiranje njihovih *identiteta i društvenih odnosa* koje strahovlada totalitarne komunističke vlasti oblikuje putem *komunističke indoktrinacije*
- na taj se način postiže *apsolutna kontrola i moć* totalitarne komunističke elite nad transformacijom društva gdje dolazi do identifikacije komunističke partije sa državom (Arendt, 1962)
- osnova stabilne državne strukture socijalno se konstruira *racionaliziranom fikcijom* socijalističkog društva kojom se radikalno uvodi *totalitarno-dominacijski aparat* komunističke ideologije.⁴⁷

Strahovlada (Arendt, 1962) koja se na takav način provodi na vukovarskom području Hrvate smješta u kontekst naroda bez povijesti, bez vlade, bez države i bez jezika. *Asimilacija* koja se nalazi u pročelju komunističko-partizanskoga terora zatvara začarani krug nasilja *društvenom diskriminacijom* Hrvata pretvarajući je u *politički argument* koji totalitarne

⁴⁵Prema Arendt (1996) *socijalna atomizacija* predstavlja takvu društvenu promjenu kada pravna i politička mašinerija totalitarnog sustava nisu odvojene od društva, pa ih zato društveni standardi mogu impregnirati i postati legalnim političkim pravilima.

⁴⁶7. srpnja 1945. godine u Zagrebu, „Zemaljska komisija za reparaciju Nijemaca pri Ministarstvu unutarnjih poslova FD Hrvatske, izvješćuje upravne odjele oblasnih, okružnih i gradskih NO-a o postupku reparacije (istjerivanja/protjerivanja) Nijemaca/folksdojčera“ (Dokumenti, 2005: 179 – 183).

⁴⁷Za primjer totalitarnog predloška oblikovanja pojedinca/skupine/naroda vidi Prilog 7. – *Zatočenici vukovarskog logora Ovčara*.

komunističke elite učinkovito koriste brutalno se i osvetnički obračunavajući sa svim što je hrvatsko u Vukovaru (Arendt, 1962; Friedrich i Brzezinski u Müller, 2003: 7). Stoga sve društveno-političke snage s hrvatskim predznakom (uključujući i Katoličku crkvu u Hrvatskoj) ne predstavljaju ozbiljniju prijetnju novoj totalitarnoj komunističkoj vlasti koja postaje *jedinom istinskom jugoslavenskom snagom* dovoljno snažnom da na temelju *fragmentiranosti* hrvatskog nacionalnog korpusa asimilira njegove socijalno atomizirane pojedince. *Zaštitničku ulogu* koju sebi totalitarni trojac Tito – Armija – Partija⁴⁸ priskrbuje temelji se na prisilno nametnutom *društvenom dogovoru* (svih struktura novog socijalističkog društva) kako bi se kroz paradigmu vladanja *izvanredno stanje* radikalno transformiralo iz jedne privremene i izvanredne mjere (implementirane za potrebe konstituiranja jugoslavenske države i vlasti) u *permanentnu tehniku vladanja*⁴⁹(Agamben, 2008: 11). *Militantnost* koja se nalazi u pročelju permanentne tehnike vladanja totalitarne komunističke elite, omogućuje u tim prvim poslijeratnim godinama *komformne radničke mase* čija se progresivna erozija slobode gubi u *kolektivnom životu* kao vrsti politike *socijalističkog laboratorija* – laboratorija u kojem se usavršavaju i iskušavaju represivni mehanizmi i rješenja funkcionalnih elemenata vladanja. Cilj tako ustanovljene *vladavine naroda* nalazi se u naporima *totalitarne komunističke elite* da ostvari stvarni nadzor i kontrolu nad koncentriranjem svoje političke (partijske) moći u novoformiranim društvenim strukturama. Na taj se način već u samom početku izgradnje jugoslavenskog socijalističkog društva ukida *pravo na otpor – otpor opresiji*,⁵⁰ jer ga totalitarna komunistička elita vrlo dobro supstituira, s jedne strane, *institutima izvanrednog stanja*⁵¹i, s druge strane, *društvenom asimilacijom* socijalno atomiziranih pojedinaca koji tvore indoktrinirane socijalističke radničke mase – integralne legitimatore novog totalitarnog sustava.

2.1.2. Socijalizacija

Otpor *totalitarnoj opresiji* komunističke elite stoga postaje izlišan i stran socijalističkim radničkim masama jer su one komunističkom indoktrinacijom sublimirane u novi *proces*

⁴⁸„Moderni totalitarizam može se u tom smislu definirati kao uspostavljanje legalnog građanskog rata koji omogućuje fizičko uklanjanje ne samo političkih protivnika nego i čitavih kategorija građana koji su iz nekog razloga neuklopivi u politički sustav“ (Agamben, 2008: 11).

⁴⁹Kako to Agamben ističe, *izvanredno stanje* ne predstavlja neko posebno pravo, nego je ono „suspenzija samog pravnog poretka“ te se treba smatrati graničnim pojmom koji u moderno vrijeme nastaje kao „tvorevina demokratsko-revolucionarne, a ne apsolutističke tradicije“ omogućavajući „ekspanziju vladinih ovlasti“ i dodjeljivanje prava izvršnoj vlasti da „izdaje odredbe koje imaju snagu zakona“ (2008: 14 – 15).

⁵⁰Pravo na otpor opresiji u demokratskim društvima je dužnost građana (Agamben, 2008).

⁵¹„(...) tehnike vladanja kao što su diktatura izvršne vlasti, prenošenje zakonodavnih ovlasti i donošenje zakona putem administrativnih odredbi“ koje su „po svojoj prirodi samo prijelazne i privremene“ postaju zapravo „instrumenti vladanja“ kao „trajne institucije“ što su komunisti po završetku rata iskoristili i uveli u svoj totalitarni sustav vladanja sve do svoje propasti početkom 1990 – tih godina (Agamben, 2008: 20).

socijalizacije za potrebe izgradnje socijalističkog društvenog sustava. Upravo ta činjenica da se od temelja izgrađuje jedno potpuno novo društveno uređenje koje radikalno raskida s prijašnjim vrijednosnim i normativnim okvirom srednjoeuropskog građanskog kulturnog naslijeđa, govori o tome koliko je to bio iznimno zahtijevan projekt za totalitarnu komunističku elitu. Iako se uspjelo hrvatske građane asimilirati kao socijalno atomizirane pojedince u novi socijalistički društveni poredak, sama komunistička ideologija nije bila dovoljna da indoktrinirane radničke mase osposobi za njihovo uspješno funkcioniranje u sustavu koji ih je trebao socijalizirati po predlošku marksističko-lenjinističkih društvenih vrijednosti i normi ponašanja i rada. Istovremeno, *socijalno žigosane* društvene skupine i pojedinci rehabilitirani po *totalitarnom predlošku sofisticiranog nasilja iznutra* i dalje predstavljaju potencijalnu prijetnju totalitarnom poretku jer se za njih zna da su asimilirani i prisilno socijalizirani u okvire onoga što se sada podrazumijeva pod prihvatljivim normama ponašanja i rada. Naime, *funkcionalni preduvjet* stabilnosti izgradnje novog socijalističkog društva zahtijevao je *integraciju* fragmentiranog hrvatskog nacionalnog korpusa, a nju totalitarna komunistička elita temelji na *vrijednosnom konsenzusu* koji je nametnut i koji ne predstavlja sporazum svih pripadnika hrvatskoga društva o vrijednostima narodnooslobodilačke borbe i komunističke revolucije. Stoga *proces socijalizacije* građana koji zapravo teče paralelno uz izgradnju novog socijalističkog društvenog uređenja i sustava, ima za cilj formirati *radne ljude i građane*⁵² koji će kao članovi totalitarnog društva djelovati i reagirati po pravilima *fiktivnog svijeta* koji osmišljava i definira komunistička totalitarna elita (Arendt, 1962). Takav oblik socijalizacije omogućuje stvaranje lažnog *osjećaja vlasništva* nad društvenim procesima koji narodne mase internaliziraju u okviru kolektivnog identiteta jugoslavenske socijalističke zajednice naroda i narodnosti – zajednice koja sada živi i radi u *racionaliziranoj fikciji* socijalističkog društva. Totalitarnost (Arendt, 1962) tog utopijskog svijeta ispraznila je vukovarsko društvo (uvođenjem socijalističkog društvenog uređenja) od svog vlastitog utilitarnog sadržaja, klasnih interesa i nacije. *Totalitarno-dominacijski aparat* komunističke elite socijalno konstruira ovu racionaliziranu fikciju socijalističkog društva uvodeći novi normativni sustav djelovanja, odnosa i vjerovanja te moralni kodeks ponašanja. *Komunisti* kao avangarda socijalističkog društva, ideološka su *inkarnacija* lojalnosti, darežljivosti i hrabrosti novoga *socijalističkog graditelja* jugoslavenskoga društva, koji kroz vlastitu *političku emancipaciju* (Arendt, 1962) prestaju biti *idealisti*. Na taj se način *totalitarna komunistička elita* oslobađa od temeljnog sadržaja vlastite *komunističke ideologije*

⁵²Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

i nakon inicijalne faze strahovlade metodom indoktrinacije superiorno vlada procesom totalitarne socijalizacije radnih ljudi i građana. Stoga članovi tog totalitarnog društva koji sada djeluju i reaguju po pravilima *racionalizirane socijalističke fikcije* vjeruju svojoj *imaginaciji* – socijalno konstruiranoj stvarnosti – jer im nepogrešivost predviđanja totalitarne komunističke elite jamči stabilnost i dosljednost socijalističkog društvenog sustava čiji su neodvojivi dio postali (Arendt, 1962; Müller, 2003). *Karakter* se takve *društvene transformacije* u totalitarnom režimu poslijeratnog Vukovara očituje u totalitarnoj socijalizaciji radničkih masa novoga jugoslavenskoga društva koje su sada duboko impregnirane jednopartijskim sustavom u kojem *komunistička partija* postaje *propagandnom organizacijom vlade* (totalitarne komunističke elite) jer svoju *moć* izgrađuje „isključivo na snazi koju proizvodi“ u radnim organizacijama i kolektivima (Arendt, 1962: 418). Weberovski idealnotipski gledano, *totalitarna socijalizacija – sofisticirano nasilje iznutra* – radnih ljudi i građana vukovarskog poslijeratnog društva provodi se preko:

1. atomizacije pojedinca
2. akulturacijom
3. indoktrinacijom
4. socijalnom rekonstrukcijom identiteta
5. društvenom asimilacijom
6. kolektivizacijom.

Socijalizacija takva tipa u funkciji je strukturnog povezivanja i izgradnje novih društvenih odnosa – *socijalističkih društvenih odnosa* – koji u okviru vukovarskog društva radničke mase smještaju u srž *procesa subjektivizacije djelatnika* radnih organizacija i kolektiva. Svako odstupanje od novih društvenih vrijednosti i normi prihvatljivog ponašanja i djelovanja u jugoslavenskom socijalističkom društvu smatra se *kriminalnim* te se kao *moralna pretpostavka opstanka* sada pojavljuje *praksa samozavaravanja* (Arendt, 1962: 53). Naime, *moralni raspad* duboko ukorijenjenih kršćanskih vrijednosti hrvatskoga društva nastaje uporabom *apsolutne moći* koju ima totalitarna komunistička elita i koju ona sada koristi kako bi brutalno razorila unutrašnji/obiteljski život građana. Stoga *praksa samozavaravanja* radnim ljudima i građanima olakšava internaliziranje *komunističkog društveno-vrijednosnog sklopa* formiranjem *obrambenog mehanizma* koji se temelji na *samoobmani i samozavaravanju* o komunističkoj ideologiji kojom su sustavno indoktrinirani (Arendt, 1962: 53). *Novi socijalistički čovjek* za čije se stvaranje *politički alibi* pronalazi u komunističkoj ideologiji i antifašističkoj borbi sada socijalizira *atomizirane pojedince* lišene komunističke

savjesti jer se ona gubi pod pritiskom *totalitarnog realiteta* koji kao takav ne trpi od *krize savjesti* (Arendt, 1962: 100 – 101). Zbog toga su *radni ljudi i građani* od samog početka stvaranja novog socijalističkog društvenog sustava izgrađivali *neiskrene međuljudske odnose* i *parazitsku svijest* koja nije težila visokim standardima utopijskog socijalizma, nego prilagođavanju i preživljavanju kao i interesnomu pozicioniranju u okviru *kolektiviziranog duha* nove jugoslavenske nacije.

U matrici refleksivnih *socijalističkih društvenih odnosa* koje konstruira nova totalitarna komunistička vlast *novi socijalistički čovjek* živi i radi u duboko *polariziranom svijetu* – *svijetu apstrakcija* i *svijetu realiteta*. *Socijalistički habitus* kojega kreira komunistički imaginarij stoga atomiziranog pojedinca vukovarske komune smješta u središte tog dihotomnog svijeta. Zato taj *novi socijalistički čovjek* nije u stanju ostvariti organsku povezanost ni s novim društvom ni s jugoslavenskim narodom, zajednicom i totalitarnim sustavom. Naime, stvarno *podruštvljavanje pojedinca* totalitarnom socijalizacijom beskonačan je zadatak u okviru socijalističkog samoupravnog projekta gdje sada *komuna* kao *imaginarna zajednica* predstavlja nadomjestak hrvatske nacije jer su njezin institucionalni pogon, sklopovi, društvene mreže i prakse pod totalitarnim nadzorom komunističke elite i sustava. *Ljudska narav* tog novog čovjeka iscrpljuje se komunističkim oslobađanjem rada i emancipacijom volje gdje u mreži praktičnih aspiracija njegov dihotomni identitet (društveno dodijeljeni identitet nasuprot društveno održavanom identitetu) biva društveno transformiran. Asimilacijom u komunistički totalitarni imaginarij socijalističkog društvenog sustava *novi čovjek* postaje odsutnim promatračem svijeta koji ga okružuje, a u kojem je kao pojedinac komunističkim socijalnim inženjeringom predisponiran za intersubjektivni svijet kolektivnog mnijenja i paradoksalnog realiteta. U okviru paradoksa takve njegove društvene egzistencije, agregacija intencija i ponašanja na predlošku usvojenih *socijalističkih društvenih odnosa* i moralnih normi i praksi od *novog socijalističkog čovjeka* stvara se *subverzivni građanin* čija svijest i savjest ne podliježe tretmanu vrijednosnoracionalne prosudbe i djelovanja. Njegovo instrumentalno djelovanje u *socijalističkom društvenom sustavu* posjeduje tehnike preživljavanja putem kojih socijalne prakse ponašanja i rada poprimaju *devijantne društvene osobine/svojstva*. Racionalnim kalkuliranjem i interesnim društvenim pozicioniranjem *novi socijalistički čovjek* gubi se u totalitetu vlastitih iskustava socijalističke podvojenosti utopijske zbiljnosti. U grču vlastitog samoodržanja parazitski se odnosi spram imaginarnog društvenog vlasništva, klasno nesvjestan i neosviješten, izvan domašaja socijalističkog vrijednosnog sustava u kojem *ljudska narav* ostaje ogoljena od vlastite

moralnosti. *Totalitarnom socijalizacijom* – sofisticiranim nasiljem iznutra – *narav socijalističkog čovjeka* (recikliranjem vlastitih ideniteta, morala i sustava vrijednosti) postaje integralni dio socijalističkog paradoksalnog modernizacijskog sklopa koji se istovremeno socijalno konstruira po predlošku *konvencionalizacije kolektivnog ponašanja* (Aguirre, 1989).

Naime, *ugovorno kolektivno ponašanje* koje nastaje kao rezultat svrhovite, ciljane, racionalne, manifestne i institucionalizirane aktivnosti građana reguliranih od strane totalitarne komunističke elite uvodi se u novo vukovarsko socijalističko društvo političkom mobilizacijom masa putem *konvencionalizacije* – sudjelovanja u događanjima iz instrumentalnih razloga (Aguirre, 1989: 388). Revolucionarni organizam *društvene kontrole* kojega čine masovne organizacije boraca, revolucionara i građana na taj način raspoređuju, organiziraju i financiraju događanja čije aktivnosti prethodno odobrava totalitarna komunistička elita. Totalitarna socijalizacija kolektivnog ponašanja putem *konvencionalizacije* provodi se stoga radi *kontrole kolektivnih emocija* (Aguirre, 1989: 384). *Kolektivne emocije* koje totalitarna komunistička elita ciljano osnažuje putem *konvencionalizacije* weberovski idealnotipski podrazumijeva *socijalnu konstrukciju* sljedećih emocija:

1. kolektivne emocije vezane uz žrtve i poginule borce antifašističke borbe
2. kolektivne emocije vezane uz političku borbu komunističke partije i narodnu revoluciju
3. kolektivne emocije vezane uz idolopoklonstvo karizmatičnomu liku i djelu druga Tita
4. kolektivne emocije vezane uz socijalistički put i način življenja.

Na predlošku tog obrasca jasno se definira *konvencionalizacija kolektivnog ponašanja* u koreografiji političkih okupljanja, što podrazumijeva sljedeće oblike događanja:

1. masovna politička okupljanja
2. masovna okupljanja potvrde solidarnosti
3. masovni ceremonijalni dočeci
4. masovna obilježavanja žrtve i mučeništva
5. masovna narodna veselja i proslave.⁵³

Totalitarna komunistička elita na taj način uvodi učinkovit *mehanizam kontrole kolektivnih emocija* kojim se pažljivo strukturiraju događaji (mobilna i fiksna masovna politička

⁵³Tipologija izrađena po uzoru na onu koju je osmislio Benigno E. Aguirre (1989: 384).

okupljanja) a čija evolucija s vremenom treba prerasti u *tradiciju* (Aguirre, 1989: 394). Narodnooslobodilačka i revolucionarna komunistička tradicija stoga ilustrira *proces taktičkog učenja* totalitarne komunističke elite i akumulaciju nove *jugoslavenske socijalističke kulture* (Aguirre, 1989: 394). Totalitarna socijalizacija kolektivnog ponašanja putem *konvencionalizacije* stoga na vukovarskom području u prvim poslijeratnim godinama uključuje:

- masovna politička okupljanja radnih ljudi i građana radi izgradnje novih državnih institucija i sustava socijalističke vladavine naroda
- masovna okupljanja solidarnosti radnih ljudi i građana radi davanja potpore vanjskoj politici jugoslavenske države
- masovni ceremonijalni dočeci visokih domaćih i stranih dužnosnika i delegacija kao akt dobrodošlice, ali i potpore ciljevima državnih politika
- masovna obilježavanja žrtve građana i mučeništva boraca u narodnoj revoluciji (komunisti) i antifašističkoj borbi (partizani) radi izgradnje kolektivnog sjećanja i kulture pobjednika i
- masovna narodna veselja i proslave revolucionarnih i gospodarskih postignuća nove jugoslavenske zajednice.

Naime, evolucija takvih komunističkih narodnooslobodilačkih i revolucionarnih konvencionalizacija kolektivnog ponašanja radnih ljudi i građana vukovarske komune ukazuje već tijekom tih prvih poslijeratnih godina užurbane obnove i izgradnje na *ideološki karakter* koreografije i dramaturgije organiziranih masovnih okupljanja. Masovna politička okupljanja ideologiziraju ulogu i funkciju totalitarne komunističke elite (Tito – Partija – Armija) u izgradnji novih socijalističkih institucija i odnosa propagirajući u atomiziranim (radničkim) masama demokratičnost društvenog sustava koji sada omogućuje fiktivnu vladavinu naroda. Pri tome masovne organizacije izgrađuju *kulturni obrazac mobilizacije* atomiziranih pojedinaca u potpori držanim ciljevima propagiranih jugoslavenskih politika pri čemu se revolucionarno identificiraju s njezinim sljedbenicima simbolički sudjelujući u drami nesebičnog davanja za ideale komunizma. Stoga masovna okupljanja atomiziranih pojedinaca iz *solidarnosti* s poniženim i potlačenim narodima svijeta u borbi protiv kolonijalizma i kapitalističkog imperijalizma već tada imaju karakter *kolektivnog neprijateljstva* kao oblika kolektivnog ponašanja mobiliziranog jugoslavenskog naroda koji tako daje potporu vanjskoj politici vlade (Aguirre, 1989: 395). Zato takav oblik masovnog okupljanja služi kao sredstvo socijalizacije atomiziranih (radničkih) masa u okviru

marksističke eshatologije međunarodne klasne borbe i solidarnosti s radničkim proleterijatom svijeta (Aguirre, 1989: 395). *Simbolizam* međunarodne klasne borbe i komunističke ideologije kasnije će u areni međunarodne politike biti sadržan u jugoslavenskoj vanjskoj politici *nesvrstanih* – politici trećeg puta izvan domašaja svjetskih hladnoratovskih blokovskih podjela Istoka i Zapada.

Naime, već od samih početaka dolazi i do međusobnog povezivanja tih različitih oblika konvencionaliziranog kolektivnog ponašanja *radnih ljudi i građana* pa se tako *ceremonijalni dočeci*, kao akt dobrodošlice visokim domaćim i stranim dužnosnicima i delegacijama uvijek povezuje i sa masovnim političkim okupljanjima, ali i s masovnim okupljanjima solidarnosti. Premda ceremonijalni dočeci predstavljaju marginalni tip kolektivnog ponašanja, oni ipak imaju veliko značenje u razvoju kulturnih obrazaca ponašanja atomizirane (radničke) mase kada ih se mobilizira za obilježavanje žrtve i mučeništva radnih ljudi i građana/boraca narodne revolucije i antifašističke borbe gdje kult karizmatičnog vođe – druga Tita – zauzima posebno mjesto. U tom kontekstu konvencionalizirano kolektivno ponašanje atomiziranih pojedinaca na masovnim okupljanjima ima obilježja *tradicionalnog oblika ponašanja* jer se ljudi okupljaju kako bi sudjelovali događanjima na osnovi internaliziranih osobnih očekivanja (Aguirre, 1989: 398). Naime, radiklanim prekidom sa svim što je prije postojalo stvara se prostor u kojem totalitarna komunistička elita stare kulturne obrasce kolektivnog ponašanja i djelovanja preusmjeravaju na izgradnju suvremenih. Stoga se masovno obilježavanje žrtava i mučenika narodne revolucije i antifašističke borbe odvija na *novim mjestima sjećanja* u okviru pomno organiziranih događanja. Počast se odaje pojedincima/skupinama/narodima zaslužnim za stvaranje temelja nove socijalističke Jugoslavije. Obilježavanja imaju karakterističnu strukturu određenu komunističkom ideologijom kao i *rituale* kojima se u praksi intenzivira *kolektivno sjećanje* na žrtve i heroje narodnooslobodilačke borbe i revolucije.

Ritualni kao *ceremonije intenzifikacije* kolektivnih sjećanja provode se putem sljedećih oblika konvencionaliziranog kolektivnog ponašanja:

- svečane *godišnje komemoracije* u znak sjećanja na žrtve/mučenike fašističkog režima i narodne revolucije, na revolucionare i heroje narodooslobodilačke borbe
- svečane *procesije sahrane* narodnih revolucionara i heroja narodnooslobodilačke borbe i zaslužnih komunista (npr. prijenos posmrtnih ostataka Stjepana Supanca)

- svečane *obljetnice važnih povijesnih događaja* kojima se evociraju sjećanja na prijelomne povijesne događaje narodne revolucije i antifašističke borbe.⁵⁴

Na taj način ovi rituali pogoduju stvaranju *kulture pobjednika* u okviru koje se društveno propagirano mučeništvo jugoslavenskih naroda i narodnosti tijekom narodnooslobodilačke antifašističke borbe i revolucije svodi na razinu herojstva i žrtve za opće dobro svih radnih ljudi i građana novog socijalističkog društva. Istaknuti pojedinci (poginuli ili ubijeni) u tom kontekstu također su heroji-žrtve i vizionari svjetle budućnosti koji sada jamče legitimnost totalitarne komunističke vladavine (Aguirrea, 1989: 399). Konvencionalizirano kolektivno ponašanje u društvu stoga stvara i održava revolucionarno ozračje socijalno konstruiranim *reintepretacijama bliske prošlosti* na temelju kojih se *ideologiziraju povijesne ličnosti* koje su onda istinski čuvari jugoslavenske patriotske časti. Prema tome, atomizirane (radničke) mase *simbolički* održavaju na životu revolucionarnost i požrtvovanost mrtvih heroja (komunista i/ili partizana) koji s jedne strane daju legitimitet totalitarnoj komunističkoj eliti i s druge strane i dalje doprinose ostvarivanju ciljeva narodne revolucije i narodnooslobodilačke borbe. S tim u vezi, masovno se organiziraju i narodna veselja i proslave revolucionarnih i društveno-političkih i gospodarskih postignuća novoga socijalističkog čovjeka i društva putem sljedećih oblika konvencionaliziranog kolektivnog ponašanja:

- svečanim obilježavanjem postignuća na obljetnice proslave međunarodnih praznika – Praznika rada i Dana žena
- svečanim obilježavanjem društveno-političkih i gospodarskih postignuća u okviru proslave rođendana druga Tita i Dana mladosti.

Ti oblici konvencionaliziranog kolektivnog ponašanja socijaliziraju ljude za simbolizam međunarodne klasne borbe i komunističke ideologije te istovremeno sva društveno-politička i gospodarska postignuća povezuju uz ideologiziran doprinos Tita, Partije i Armije (Aguirre 1989: 403). Stoga totalitarne komunističke elite dopuštaju postojanje *mikrosocijalnih svjetova* u kojima se kolektivno ponašanje radnih ljudi i građana socijalno konstruira na predlošku neiskrenih socijalističkih i međunacionalnih odnosa, te projicirane kolektivne sreće i zajedništva. U konačnici, konvencionalizacija kolektivnog ponašanja istovremeno je i *manipulacija kolektivnog ponašanja* jer je kao takva ključna u ostvarivanju svrhe i ciljeva revolucionarnog preobražaja društva kojega nova totalitarna komunistička elita provodi po završetku II. svjetskog rata. Kolektivno ponašanje stoga uključuje sljedeće:

⁵⁴Tipologije izrađena na primjeru Benigno E. Aguirrea (1989: 399).

- održava u životu komunističku ideologiju totalitarne elite
- ustanovljuje i održava konformnost radničkih masa
- razvojem socijalističkih odnosa i društvenih mreža održava zajedništvo ljudi i njihovo zajedništvo s komunističkom elitom
- poticanjem masovnog sudjelovanja u programima socijalističkog preobražaja društva stvaraju se uvjeti za samoidentifikaciju pripadnika svih društvenih skupina s politikama i revolucionarnim ciljevima totalitarne komunističke elite.⁵⁵

Naime, totalitarna komunistička elita manipulira ponašanjem radničkih masa kako bi *kontrolirala* individualno ponašanje atomiziranih pojedinaca. Stoga se svi ti novi oblici kolektivnog ponašanja *društveno reguliraju* kroz postojeće legitimne socijalističke standarde i norme društvenog ponašanja koje pored toga što pružaju politički alibi totalitarnoj komunističkoj eliti, to istovremeno čine i atomiziranim (radničkim) masama jer atomizirani pojedinci sada svoju vlastitu savjest podređuju *interesnim preferencijama* i *koristima* koje im vlastiti *konformizam* u okviru društvene dominacije komunizma pruža. Sve nade se komunističkih vlasti polažu u rezultat takve prakse društvene manipulacije – *novog socijalističkog čovjeka* (Aguirre, 1989: 403).

2.1.3. Birokratizacija⁵⁶

⁵⁵Izrađeno na primjeru Benigno E. Aguirre (1989: 403).

⁵⁶Enciklopedijski rječnik marksističkih pojmova *birokratizam* definira na sljedeći način: „Marks je birokratiju definisao kao *državnu svijest*, kao *državnu volju*, kao *državnu moć*, kao *opšti interes*, tj. s onim svojstvima koja birokratija sam sebi pripisuje. Sažimajući svoje shvatanje birokratije u kratkom ali veoma dubokom opisu njenih suštinskih svojstava, Marks je napisao: Birokratija važi samoj sebi kao posljednji, kao krajnji cilj države. Pošto pretvara svoje 'formalne' ciljeve u svoj sadržaj ona svugdje dolazi u sukob s 'realnim' ciljevima. Zbog toga je prinuđena da formalno izdaje za sadržaj, a sadržaj za formalno. Ciljevi države se pretvaraju u ciljeve birokratije ili se birokratski ciljevi pretvaraju u ciljeve države. Birokratija je krug iz kojega ne može niko izaći. Njena hijerarhija je hijerarhija znanja. Vrhovi se oslanjaju na niže krugove u onome što se tiče pojedinačnog znanja, a niži krugovi povjeravaju vrhovnim ono što se tiče opšteg, i tako se uzajamno obmanjuju. (...) Birokratija posjeduje suštinu države, spiritualnu suštinu društva. Ovo je njena *privatna* svojina. Opšti duh birokratije je *tajna*, misterija koja se održava u njoj samo putem hijerarhije a prema spolja kao zatvorena korporacija. (...) Zbog toga je *autoritet* načelo njenog znanja, a obogatvorenje autoriteta njeno *ubjeđenje*. Ali u njoj samoj se *spiritualizam* pretvara u *grubi materijalizam*, u materijalizam pasivne pokornosti, vjere u autoritet, u *mehanizam* krutog formalnog djelovanja, gotovih načela, shvatanja i tradicija. Što se tiče pojedinačnog birokrate, državni cilj se pretvara u njegov privatni cilj, u lov na više činove – u sticanje karijere“ (Tubić, 1974: 45).

Tih prvih godina poslijeratne jugoslavenske socijalističke izgradnje *društvena sudbina* običnog (novog) atomiziranog pojedinca kao integralnog dijela *radničke klase* u praksi je određena pretvaranjem njegove univerzalne emancipacije kao pojedinca (što je cilj i uvjet kolektivne emancipacije)⁵⁷ u svoju *birokratsku suprotnost* a, proces *društvene diferencijacije* već tada uzima korjene u skladu s nametnutom totalitarnom vladavinom komunističke partije. *Titoistička* se komunistička elita na deklarativnoj razini poistovjećuje s *kolektivnim interesima* radničke klase, dok istovremeno suvereno kontrolira revolucionarni pritisak atomiziranih (radničkih) masa. Naime, totalitarna komunistička vlast već u samim počecima izgradnje socijalističkog društvenog sustava u procesu birokratizacije *strukturira društvenu nejednakost* jer kao društveno-politički subjekt u praksi pokušava ostvariti nešto što je nemoguće – *opći interes* svih društvenih skupina i atomiziranih pojedinaca. Proces birokratizacije stoga od samih početaka društvenu diferencijaciju institucionalizira kao *nedefiniranu stratifikaciju* koja stvara idealne uvjete ne samo za formiranje nove društvene klase – *totalitarne birokracije*, nego i nastanak antisocijalističkih i parazitskih osobina/svojstava ponašanja i socijalističkih odnosa atomiziranih pojedinaca. Premda je u tim poslijeratnim godinama *totalitarna birokracija* kao *nova klasa*⁵⁸ bila u funkciji represije (prisilno podruštvljavanje – konfiskacija privatne imovine i nacionalizacija, kolonizacija), ona istovremeno postupno izgrađuje vlastitu *autonomiju* kako bi ostvarila materijalnu korist, ali i pristup *pozicijama moći* koje im u novom društvu priskrbljuju određene povlastice. Već tada se počinju nazirati obrisi *totalitarne birokratske vladavine* u ime radnika (sindikati, masovne organizacije, radne organizacije) čiji se *izrabljivački karakter* očituje na dvije *razine sofisticiranog nasilja iznutra*:

- kao *novi oblik dominacije* (premda ograničene društvene moći) i
- kao *represivno sredstvo kontrole* totalitarne komunističke elite (Arendt, 1996).

Naime, totalitarna komunistička vlast svjesna je činjenice da nova jugoslavenska država mora izgraditi *birokratski sustav* koji će oživotvoriti komunističku ideologiju tako da život i rad pojedinca uvjetuje njegovim *konformnim* ponašanjem, razmišljanjem i djelovanjem oslobađajući ga pri tome od bilo kakve *moralne odgovornosti* za sve ono što je učinjeno i provedeno po direktivi Tita, Partije i Armije. *Razumijevanje i kritičko propitivanje stvarnosti* koju socijalno rekonstruiraju totalitarne komunističke vlasti učinkovito se sankcionira kao neprijateljsko i protunarodno ako u bilo kojem segmentu odstupa od propagirane komunističke ideologije. *Mehanizam društvene privole* stoga učinkovito zadobiva poslušnost

⁵⁷Kako se tvrdi u *Komunističkom manifestu*.

⁵⁸Što potvrđuju i nalazi Milovana Đilasa.

radnih ljudi i građana jer je totalitarna birokratska vladavina iznjedrila novi društveni sloj *birokrata* koji zdušno i s puno vjere racionaliziraju socijalističku fikciju novog vukovarskog društva. Po završetku inicijalnog čišćenja društva od *bružoaskih*⁵⁹ ostataka nova totalitarna birokracija osigurala je dominaciju polupismenih i nepismenih *seljaka – birokrata* koji postaju represivnim sredstvom kontrole koju provodi Komunistička partija (vidi Prilog 8.). Istovremeno pored profesionalne promijenila se i etnička struktura vukovarske birokracije (vidi Prilog 8.).

Naime, i ono malo Hrvata koji su ostali ili dobili pozicije u tijelima nove uprave i radnim organizacijama ponašaju se po istom totalitarnom predlošku *birokratske svijesti* koja funkcionira podjednako uspješno sada u novostvorenoj socijalističkoj Jugoslaviji. U iznimno teškim situacijama kao što je ratna i poslijeratna ljude u birokraciji vodi ideja da oni nemaju nikakvu moć da kontroliraju svoje djelovanje u okviru institucija koje za njih donose odluke ali i očekuju da ne razmišljaju o tome kakve će posljedice njihov rad imati na društvo u kojemu žive (Arendt, 1996; Friedrich i Brzezinski u Müller, 2003: 7). Oslobođeni *moralne odgovornosti* njihova je totalitarna birokratska savjest čista a, *mentalna uravnilovka* osnažuje osjećaj kolektivnog jedinstva i solidarnosti, gdje je takav osjećaj upravo ono što ih osnažuje i *oslobađa od straha* od represivnih mjera sustava i društva u kojem žive. Stoga, nekolicina Hrvata koji su ostali ili dobili pozicije u tijelima uprave i radnim organizacijama vrlo brzo usvaja nove norme i obrasce društvenog ponašanja stavljajući u zalog, zbog osobnih interesa i pozicioniranja u socijalističkom društvenom poretku, vlastiti identitet, otpor i razmišljanja koje se sada totalitarno rekonstruiraju kroz propagandnu mašineriju komunističke indoktrinacije Tita, Partije i Armije. Totalitarna stvarnost nove Jugoslavije na vukovarskom području u tim prvim poslijeratnim godinama svoje temelje izgrađuje na *sudioništvu birokrata u zločinu* protiv fašističkih neprijatelja ali i vlastitih građana, kojem su se bili sposobni oduprijeti ali nisu, jer im je totalitarni režim *diktature proleterijata*⁶⁰ to prikazao nemogućim. To *iskustvo oslobođenosti*, s jedne strane, od odgovornosti, i s druge strane, od straha, dovodi do formiranja *parazitske svijesti* nove totalitarne birokratske vladavine čiji izrabljivački karakter oblikuje pojedinca – novoga birokrata na način da kod njega stvara *osjećaj moći* – dominacije nad običnim radnim ljudima i građanima, ali i *podanički mentalitet*

⁵⁹Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

⁶⁰Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

prema nadređenom totalitarnom komunističkom elitom.⁶¹ *Banalno zlo* (Arendt, 1996) totalitarizma kojega su nesvjesno provodili birokratizirani seljaci po završetku rata te obične ljude impregnirana komunističkom ideologijom koja dopušta, opravdava i daje potporu brutalnom razračunavanju sa svim antidržavnim i protunarodnim elementima. Totalitarna birokratska vladavina stoga će, uz kasnije preinake i evoluciju, u svom radu i djelovanju kod birokrata zadržati tu crtu banalnosti, jer je fragmentiranost birokratskog poslovanja u socijalističkom društvenom sustavu razvila sve one negativne značajke koje joj se uobičajeno pripisuju.

Naime, *totalitarna birokracija* kao nova klasa u vukovarskom društvu *slojevit* je strukturirana od samih početaka vladavine totalitarne komunističke elite. Slojevitost tog sustava omogućuje novim strukturama vlasti da putem birokracije prikriju i stvore *zaštitni sloj* svog totalitarno-dominacijskog aparata otpornog na izvanjske uvjete i utjecaje, ali sposobnog i učinkovitog u svojim naporima da vlastiti do krajnosti mistificiran rad i djelovanje stavi u funkciju izgradnje *racionalizirane fikcije socijalističkog društva*. Birokracija kao *aparat* putem kojega vlada totalitarna komunistička elita odigrat će odlučujuću ulogu tijekom prvih poslijeratnih godina transformacije društva. Ona će svojom *slojevitom strukturom* i *fragmentiranim djelovanjem* onemogućiti jasnije poimanje vlastitog rada u percepciji običnih radnih ljudi i građana, i tako će kontrolirati populaciju sterilnim profesionalizmom i promocijom državno sponzoriranih mitova narodne revolucije i narodnooslobodilačke borbe. S vremenom će totalitarna birokracija mijenjati svoju ulogu koja je prvobitno bila u funkciji komunističkog terora diktature proleterijata, pretvarajući se kasnije u slojevitu državnu administrativnu strukturu. Kao takva, ona se stavlja u funkciju komunističke propagandne mašinerije kojom se široke narodne mase ideološki impregniraju i kontroliraju učinkovim *reprogramiranjem* njihovih života, rada i reakcija u skladu s pravilima novog fiktivnog socijalističkog društva. Ovim *sofisticiranim nasiljem iznutra*, totalitarna birokracija ima kontrolu nad atomiziranim (radničkim) masama kroz različite programe u koje je svaki radni čovjek i građanin uključen – što znači da se kontrola postiže i na razini fiktivne socijalističke stvarnosti koju onda tako programirani atomizirani pojedinci racionaliziraju – prihvaćajući je daju joj legitimitet što zauzvrat omogućuje vladavinu totalitarne komunističke elite. Naime, vrlo mali dio odgovornosti koji je svakom birokratu dodijeljen disperziran je u okviru totalitarnog birokratskog sustava tek toliko da kod njega stvori *osjećaj važnosti i moći* nad

⁶¹Suvin tvrdi da ta jugoslavenska socijalistička birokracija „konstruira *čisti tip* jedne piramide koja organizira i kontrolira cijelokupni društveni život zemlje, a središnji joj je princip *poslušnost*, iz čega izvire arogancija prema dolje i ulizništvo prema gore“ (2012: 230).

bezličnom atomiziranom (radničkom) masom kojoj zapravo treba služiti. *Superiornost* njihova *društvenog položaja* birokratima omogućuje da izgrađuju racionaliziranu fikciju socijalističkog društva koja se kao takva doima *normalnim* (Arendt, 1996) te istovremeno učvršćuje njihov *društveni status* koji ih čini dionicima avangardne komunističke manjine umrežene s totalitarnom komunističkom elitom.

Totalitarnu birokraciju stoga čine pojedinci čije *karakterne osobine* formirane *totalitarnom socijalizacijom* (sofisticiranim nasiljem iznutra) uključuju prije svega *poslušnost*, ali i *podobnost* zajedno s dokazanom *privrženošću i odanošću* ciljevima narodne revolucije i antifašističke borbe. Poslijeratno razdoblje birokrate smješta u novu društvenu hijerarhiju u skladu s već tada jasno *polariziranim interesima* u okviru kojih mlada totalitarna birokracija (kako se ide prema dnu) ima minimum izbora, dok se maksimum zadržava za totalitarnu komunističku elitu na vrhu (Suvin, 2012: 230).⁶² Stvaraju se korijeni *društvene diferencijacije* ne samo u društvu kao cjelini nego i u okviru same totalitarne birokracije, a njezinu *lojalnost* već tada totalitarna komunistička elita kupuje ekonomskim privilegijama, društvenim statusom, socijalnim pravima, činovima i ekskluzivnim pristupom određenim društvenim resursima (zajmovi, krediti, ljetovališta). *Komunistička ideologija* naime postaje *vrijednosnim alatom* kojim totalitarna birokracija definira vlastitu normalnost, ali i sebi pripisuje partijski dodijeljen *jugoslavenski ekskluzivizam* – nadnacionalni identitet putem kojega nacionalne uspjehe Tita, Partije i Armije pripisuje i sebi (Suvin, 2012: 230). Totalitarna komunistička elita stoga *izrabljivački karakter* svoje birokracije formira u skladu s temeljnim interesima Tita i Partije, ali i vlastitih interesa, čija će geneza kasnije pokazati do koje je razine *birokratski mentalitet* revolucionarne partije doveo do stvaranja takve hijerarhijske strukture koja će operativno i ideološki u socijalističkoj praksi generirati vlastite suprotnosti. Već tada je vidljivo da su na taj način atomizirane (radničke) mase otuđene od *narodne vlasti* (totalitarne komunističke elite) jer Partija i vlada postaju jedno, gdje *totalitarna birokracija* (administrativna i partijska) kao sredstvo društvene privole sada vrlo uspješno koristi *sofisticirani oblik diktature* (sofisticirano nasilje iznutra) nad proleterijatom (Suvin, 2012: 231). *Jednostranačka diktatura* Partije formira u novoj društvenoj stratifikaciji *totalitarnu birokraciju* – *klasu* koja sada postaje upravo ono što je u suprotnosti s marksističko-lenjinističkim uvjerenjima komunista (ona utire put posjedovanju države kao da je država u vlasništvu birokracije) (Arendt, 1996: 46).

⁶²Kasnija evolucija totalitarne birokracije pokazat će do koje je razine nastao društveni sukob između interesno pozicioniranih administrativnih birokrata i tehnokracije i komunističke političke elite.

Naime, totalitarna birokracija kao sustav svojom slojevitom građom hijerarhijski organiziranih državnih činovnika *funkcionalno je distancirana* u odnosu na atomizirane (radničke) mase kojima treba biti na usluzi, dok na upravljačkoj razini partijski dodijeljene *komunističke funkcionere* stavlja u položaj zamjenjivih političkih dužnosnika jer isti u socijalističkoj demokraciji obnašaju više od jedne funkcije. Međuljudski odnosi i veze koje nastaju u takvom okružju obilježeni su borbom za položaje i poslove, odnosno borbom za opstanak na položajima društvene moći (unutar i izvan radnih organizacija) i napredak u karijeri. Stoga, prva poslijeratna faza razvoja vukovarskog socijalističkog društva u svojoj osnovi proizvodi novu *klasnu podjelu* na temelju fizičkog i nefizičkog rada, pa tako dolazi do formiranja proleterijata i totalitarne birokracije (Horvat, 1983: 71).⁶³ *Selektivni mehanizam* putem kojega se formira radna snaga potrebna za obnovu ratom porušene države uvodi u praksu *negativnu selekciju kadrova*. Naime, stupanj i razina *obrazovanja* koji se koristi kao kriterij u selekciji kadrova za sve poslove dovodi do kaotičnog stanja. Na vukovarskom području nakon nasilne provedbe državnih politika čistke, podruštvljavanja imovine, kolektivizacije⁶⁴ i kolonizacije, velik broj seljaka i nekvalificirane radne snage, kao i puno nepismenih osoba stupa u radne odnose.

To s jedne strane negativno utječe na učinkovitost i produktivnost rada i radnih organizacija/seljačkih zadruga i s druge strane, zbog političke podobnosti i privatnih veza u stratifikaciji totalitarne birokracije nekvalificirane/nekompentne osobe dolaze na pozicije moći i zbog toga uvelike otežavaju provođenje društveno-političkih reformi. Na taj način se, u ovim prvim poslijeratnim godinama, formira takva totalitarna birokracija svjesna svoje *snage* koju temelji na *etatističkoj koncepciji* vođenja države i *komunističkoj ideologiji*,⁶⁵ ali i *nekompentnosti* zbog koje je prisiljena stalno se boriti za opstanak i položaj u areni konkurentnih društvenih interesa nove socijalističke Jugoslavije. Totalitarna birokracija polako, ali sigurno svoje novoformirane *socijalističke odnose* temelji na odnosima *moći*, a ne na vlasništvu, premda joj *politički monopol vladavine* koji ima u društvu na sofisticirani način omogućuje da se u radnim organizacijama pojavljuje i kao *kolektivni vlasnik proizvodnih*

⁶³Premda se seljake stavlja u kategoriju proleterijata (fizički radnici) oni to nisu i vidljiva je njihova otuđenost od novog socijalističkog društvenog sustava u kojem oni postoje kao društvena klasa, ali čiji status kao takav nije društveno priznat. Seljaci su *trudbenici* socijalističke poljoprivredne proizvodnje koji zajedno s radnicima u proizvodnji poslijeratnu državu trebaju izvesti iz neimaštine, gladi i nepravde.

⁶⁴Nakon 1945. godine *kolektivizacija* je uključivala formiranje poljoprivrednih zajednica pretvaranjem privatnih posjeda u zadrugne što je značilo da su te nove seljačke radne zadruge imale u zajedničkom, kolektivnom vlasništvu zemlju, stoku i alat.

⁶⁵Vrlo često su osobe dobivale radno mjesto i funkcije na temelju vlastitog sudjelovanja u narodnooslobodilačkoj borbi i komunističkoj- narodnoj revoluciji, ili pak imaju u obitelji nekoga tko ima takve pozitivne karakteristike koje totalitarna komunistička elita uvodi kao nove norme društvenog ponašanja i djelovanja.

sredstava (Horvat, 1983: 76). Jasno se vide obrisi onoga što će se kasnije nazivati *grupašenje*, gdje se interesno orijentirani totalitarni birokrati umrežavaju u takve društvene skupine koje će im na *principu solidarnosti* osigurati zadržavanje pozicija moći, a politička podobnost, konformizam i poslušnost osigurati kontinuitet povlastica koje na taj način zadobivaju u novom socijalističkom društvenom sustavu. Socijalističko društvo poslijeratnog Vukovara isprepleće se tako interesno umreženim društvenim skupinama koje u okviru totalitarne birokracije ne podliježu *kontroli* atomiziranih (radničkih) masa, pa se već tada nazire *politička nejednakost* atomiziranih pojedinaca⁶⁶ koji postaju *objektom manipulacije* ne samo te nove birokracije nego i totalitarne komunističke elite. Odgovorni samo višim instancijama vlasti (totalitarnoj komunističkoj eliti) novi *totalitarni birokrati* akumulacijom društveno-političkih funkcija učvršćuju svoj položaj u društvu, ali i internoj hijerarhiji totalitarne birokracije kao sustava.

Stoga je *društvena diferencijacija* totalitarne birokracije u poslijeratnoj fazi razvoja vukovarskog socijalističkog društva, weberovski idealnotipski gledano, iznjedrila *administrativni, upravni i politički tip birokracije* koji se u različitim oblicima i kombinacijama nalaze u radnim organizacijama, lokalnoj samoupravi, društveno-političkim institucijama i ustanovama. *Aparat vlasti* totalitarne komunističke elite ciljano izgrađuje *nedefinirane* oblike stratifikacije svoje birokracije ispreplećući različite modele i ljudske kadrove u nove društvene strukture putem kojih se *centralizira sustav etatističke vladavine* Tita i Partije. *Funkcije* tako stvorene totalitarne birokracije u svojim pojavnim oblicima istovremeno:

- a. održavaju vlast totalitarne komunističke elite
- b. zadobivaju kao nova društvena klasa sve veću kontrolu nad sredstvima za proizvodnju i
- c. kao proponenti komunističke vlasti vrše političku kontrolu nad društveno-političkim procesima transformacije društva (Suvin, 2012: 230).

Naime, *strukturu* takve totalitarne birokracije u radnim organizacijama, društveno-političkim institucijama i ustanovama te lokalnoj samoupravi na Vukovarskom poslijeratnom području definira njezina *bezlična utopljenost* (Arendt, 1996: 153) u službe i funkcije čija geneza već tada započinje dupliranjem i multipliciranjem poslova i zadataka uništavajući tako svaki osjećaj odgovornosti i kompetencije za učinjeno pri čemu se u praksi samo povećava

⁶⁶Iako su zakonski svi ljudi, narodi i narodnosti u novoj socijalističkoj Jugoslaviji jednaki.

birokratska neproduktivnost i neučinkovitost. *Totalitarna osobnost* odnosno *mentalitet* društveno atomiziranih birokrata čija je odlika potpuna odanost, psihološka je osnova totalitarne vlasti komunističke elite koja se ni kasnije nakon tzv. napuštanja etatističke koncepcije i uvođenja društvenog samoupravljanja u svojoj *naravi* neće promijeniti (Arendt, 1996: 51).⁶⁷

2.1.4. Demokratizacija

Poslijeratni totalitarni komunistički režim po oslobađanju Vukovara 12. travnja 1945. godine nakon obračuna s okupatorom, domaćim izdajnicima i potencijalnim društveno-političkim protivnicima, *legalnom čistkom* društva započinje s izgradnjom nove pravednije socijalističke zajednice na predlošku strahovlade/terora drugačije vrste – *korekcijom mišljenja* (Arendt, 1996: 11). Kako je prethodno navedeno, način na koji se obračunavalo sa svim narodnim neprijateljima i antisocijalističkim elementima odredio je i postupak kojim se vršilo oblikovanje i preoblikovanje umova atomiziranih pojedinaca kao i njihova socijalizacija u novi *mentalni sklop socijalizma*. *Struktura* totalitarnog komunističkog režima svjesno izgrađuje *funkcionalne preduvjete* dominacije oblikovane *komunističkom ideologijom* i *narodnim pokretom* koji je, tvrdi se, stvorio *novu narodnu vlast*. Komunistička partija na čelu s Titom uspijeva do oslobođenja zemlje kolebljivu narodnu masu mobilizirati u *narodni pokret* – pokret koji je istovremeno:

- *antifašistički – narodnooslobodilački pokret* (u oružanoj borbi protiv neprijatelja jugoslavenskih naroda i narodnosti) i
- *revolucionarni pokret* (jugoslavenskih radnih ljudi i građana u klasnoj borbi protiv kapitalističkog poretka režimske stare Kraljevine Jugoslavije, i permanentnoj socijalističkoj revoluciji kao temeljnoj osnovi demokratskog procesa transformacije novog jugoslavenskog društva) (Bilandžić, 1999; Matković, 2006).

To dvostruko obilježje *narodnog pokreta* (antifašističko i revolucionarno) svojim sinergijskim učinkom kao i postignućima partizanskih vojnih postrojbi, narod etablira kao *apsolutnog pobjednika* i u ratu i u društvu. Svjesni njegove *nepostojanosti*, totalitarna komunistička elita vještima političkim malverzacijama i kalkuliranjem, partizanski fanatizam i slavu proponenata i sljedbenika pokreta kanaliziraju u jednoznačni kontekst neprestanog kretanja revolucionarnog pokreta (Arendt, 1996: 30-31) *radnih ljudi i građana* u izgradnji novog

⁶⁷U lipnju 1950. godine Narodna skupština FNRJ donosi *Zakon o predaji tvornica na upravljanje radnicima* tj. *Zakon o radničkom samoupravljanju* kojim se htjelo dokazati da nova Jugoslavija izgrađuje pravi socijalizam u skladu s marksističkim učenjem za razliku od Sovjetskog Saveza i njihovih država satelita (Službeni list br. 43/50).

socijalističkog društva. Totalitarni se narodni pokret na taj način suptilno pretvara u *narodnu vlast revolucionarnog karaktera* koji u permanentnosti svoje borbe za izgradnju socijalističkog društva zadobiva masovnu podršku *čovjeka mase*, odnosno politički nepismenog, neutralnog i ravnodušnog dijela stanovništva vukovarskog područja (Arendt, 1996). Kako je građanstvo koje je njima vladalo kao društvena klasa nestalo, a sada preživjeli građani funkcioniraju kao *atomizirani pojedinci*, vidljivo je da je narodni pokret uistinu *protugrađanski* jer je uspio slomom klasnog sustava pod vodstvom Komunističke partije i Tita utjecati i na uništenje stranačkog sustava (Arendt, 1996; Rogić, 2000). Nestankom klasa nestaje i potreba za stranačkim interesnim zastupanjem, a *mjerilo čovjeka mase* novog socijalističkog vukovarskog društva postaje psihologija neartikuliranih i prešutnih vjerovanja koja se gube u apstraktno socijalno konstruiranoj zbilji revolucionarnih i narodnooslobodilačkih postignuća. S obzirom na to da je ista sudbina antifašističke i revolucionarne borbe zadesila *masu pojedinaca* (Arendt, 1996: 42) na vukovarskom području, omogućila je stoga totalitarnoj komunističkoj eliti *omasovljavanje pojedinaca* radikalnim raskidom s prošlim načinom življenja istovremeno izgrađujući vjerovanje u *apstraktni idealizam* novog socijalističkog društva bratstva i jedinstva svih jugoslavenskih naroda i narodnosti.

Kako su tijekom procesa diktature proleterijata mase izrasle kao *atomizirani pojedinci*, njihova izoliranost i izostanak normalnih društvenih odnosa sada se kompenzira homogenizacijom individualiziranih interesa te ih se prisilno pretvara u kolektiviziranu *radnu snagu* (Arendt, 1996: 48). Tako "oslobođena" radna snaga poslužit će totalitarnoj komunističkoj eliti da iz ideoloških i propagandnih razloga oblikuje *bezopasne građane* bez političkih stavova brisanjem pamćenja i izgradnjom izrazitog prezira prema svemu što je iz marksističko-lenjinističke perspektive nazadno, neprogresivno (sitnoburžoaska građanska shvaćanja, vjerovanja i kulture življenja). Poslijeratni *totalitarizam* propagira *liberalizam* progresivnih avangardnih komunističkih snaga koje su masovnim atomiziranjem društva vješto organizirali izolirane pojedince u *Narodni front*– narodni pokret kao masovnu organizaciju čije članstvo osigurava kontinuitet *totalitarne vladavine* komunističke elite koja sada zadobiva novo *humanije lice* socijalizma. Ova *s sofisticirana verzija* totalitarizma na jugoslavenski način i dalje je *režim* koji osigurava temelje *trajnog vladanja* svakim pojedincem u svim sferama njegova života, gdje se ljude *terorizira iznutra* (Arendt, 1996: 53) oblikujući ih nesvjesne u *mentalni sklop socijalizma* u kojem će se njihovo življenje pretvoriti kako to Kundera (2006) naziva u *nepodnošljivu lakoću postojanja*. Zavodnička privlačnost i

entuzijazam obećanja socijalističke prosperitetne budućnosti koju radničkim masama propagiraju Tito i Partija postaju zalogom *nade i vjere* za sada atomizirane i izolirane pojedince izmučene fizički, emocionalno i psihički ratom i poslijeratnom glađu, neimaštinom i nasiljem, jer racionalizirana fikcija socijalističkog društva *nema alternative*. Naime, u svijest narodnih masa vukovarskog kotara utjelovljuje se *osjećaj svrsishodnosti* koja zahtijeva bezuvjetnu i neopozivu *odanost* u postizanju zacrtanih ciljeva totalitarne komunističke elite, a kojima *Narodna fronta* kao pokret osigurava mjesto u izgradnji pravednijeg jugoslavenskog socijalističkog društva. Socijalno konstruirane *temeljne društvene vrijednosti* proizašle iz bliske prošlosti antifašističke borbe i narodne revolucije postaju *moralnim okvirom* i *društvenim korektivom* koji definira sve novonastale *pravedne socijalističke odnose*, a čine ih:

1. sloboda, jednakost, i solidarnost tj. bratstvo i jedinstvo jugoslavenskih naroda i narodnosti
2. nadnacionalni integralni jugoslavenizam
3. neupitni nepogrešiv moralni integritet:
 - narodne komunističke revolucije simbolički utjelovljene u osobi komunista
 - antifašističke borbe simbolički utjelovljene u osobi partizana i
 - karizmatičnog vođe – Tita.

Komunistički *deklariran aktivizam Narodne fronte* u totalitetu projicirane masovnosti pokreta (Arendt, 1996) zahtijeva takvu vrstu organizacijske strukture kojom se ostvaruje idejni i politički kontinuitet socijalističke revolucije (komunizam prijelaznog tipa) kao neodvojivi dio demokratizacije vukovarskog društva. Imperativ *čiste akcije i dužnosti* frontovaca pokreću se intenzivnom *komunističkom indoktrinacijom* dočim se kod atomiziranih pojedinaca dokida odvojenost privatnog i javnog života (Arendt, 1996: 66 – 67), a oni pak na taj način nestaju u žaru revolucionarnog zanosa radikalnog uništenja svih dotada postojećih vjerovanja, vrijednosti i hrvatskih institucija. Oslobođene narodne mase postaju dionicima povijesti izlazeći iz anonimnosti svakodnevnog bitisanja te se osjećaju dovoljno moćnim da kao pobjednici mijenjaju i pišu povijest koja će u pamćenju budućih naraštaja osigurati njihov besmrtni doprinos izgradnji novog socijalističkog društva. Neobuzdana prirodna mržnja frontovaca nakon sloma građanske klase prema svemu što ne mogu razumjeti, totalitarna komunistička elita kanalizira u pravcu *akumulacije društvene moći* komunističkih funkcionera, smještajući ih istovremeno u kontekst socijalističke demokracije - procesa koji

nakon prvih izbora 1946./1947. godine treba osigurati izlazak iz centralističkog državnog etatizma poslijeratne diktature proleterijata. Organizacijska struktura *Narodne fronte* (sindikata)⁶⁸ koristi se stoga za provedbu izbora jer ona pored toga ima i zadatak pokazati do koje razine jednopartijski komunistički sustav može biti demokratski i iznjedriti narodnu vlast. Stoga novoizabranu *narodnu vlast* revolucionarnog karaktera čini *totalitarna komunistička elita* – prekaljeni i dokazani borci protiv antifašizma i komunisti koji su prema tom *ključu* podobni kandidirati se za lokalna i poslanička mjesta, jer ih propagandna komunistička mašinerija predstavlja kao najbolje od najboljih. Zato gotovo stopostotna izlaznost na izborima u vukovarskom gradskom i ostalim kotarskim mjesnim odborima pokazuje da su totalitarni režim i strahovlada poslijeratne Jugoslavije uspjeli *masovno atomizirati* društvo i vješto reprogramirati izolirane pojedince te ih tako predisponirati za *mentalni sklop socijalizma* u kojem se *s sofisticirano teroriziranje iznutra* u njihovoj percepciji povezuje s *osjećajem normalnosti*. *Praktična posljedica* je totalna dominacija i moć (Arendt, 1996: 163) koju jugoslavenska inačica totalitarne države temelji na *s sofisticiranom nasilju iznutra* – nasilju koje se sada proizvodi kroz organizacije i institucije sustava socijalističke demokracije u permanentnoj režiji totalitarne komunističke elite revolucionarnog karaktera. Simboličkom konstrukcijom sustava odnosa, institucija i načela *socijalistička demokracija* se izgrađuje ne samo kao oblik vlasti već se, što je važnije, pretvara u *instrument* kojim se oslobađaju atomizirane (radničke) mase i osigurava stalno kretanje i oblikovanje fiktivnog političkog društva.

Naime, prvi narodni slobodni i demokratski izbori trebali su pokazati volju svih naroda da jednoglasno prihvaćaju KPJ na čelu s Titom kao jedinu i istinski sposobnu Vladu neslučenih mogućnosti i sposobnosti za stvaranje socijalističkog društva jednakosti i pravednosti. Kao izraz volje naroda, izbori učvršćuju vlast KPJ i Tita kao apsolutne pobjednike bez presedana i još jednom se potvrđuje njihova *mesijanska uloga* u konstruiranju društvene stvarnosti na principima duboke vjere u narod i svijest o važnosti izgradnje utopijskog socijalističkog društva bratstva i jedinstva jugoslavenskih naroda. Upravljačka totalitarna komunistička elita uz velike ovlasti i odgovornost dobiva i veliku *društvenu moć* koja joj već tada, pored osjećaja da su odabranici naroda, omogućuje da postanu dijelom društvenog aparata koji se hrani

⁶⁸Naime, 1946. godine sindikat je odredbama zakona (Osnovni zakon o državnim privrednim poduzećima) „dobio pravo da daje prijedloge za povećanje proizvodnje, produktivnosti rada i njegove organizacije. Osim toga, sindikat se morao brinuti o životnim i radnim uvjetima zaposlenih, sa zadatkom da obavještava o svim nepravilnostima u radu poduzeća i direktora administrativno-operativnog rukovodioca i ostale državne organe ozakonjena je njegova kontrolna funkcija. Time je započet proces etatizacije sindikata“ (Radelić, 1987: 113).

strahom i neizvjesnošću, i koji kontrolira sve pore javnog i privatnog života uz pomoć i potporu masovno atomiziranog stanovništva.

Proces demokratizacije u novoj Jugoslaviji u funkciji je izgradnje, osiguranja i kontrole totalitarne komunističke vlasti sa *humanim licem*.⁶⁹ Ta *socijalistička demokracija* koja će se s vremenom pretvoriti u *demokratski centralizam* izgrađuje *totalitarnu komunističku vlast* na razini 1) *komunističke elite* i 2) *atomizirane (radničke) mase*. Totalitarna komunistička elita u socijalističkoj demokraciji predstavlja *narodnu vlast*, dok *atomizirane (radničke) mase* čine i osiguravaju *vladavinu naroda*. Narodna vlast putem totalitarne komunističke elite predstavlja upravnu vlast i rukovodi procesima sveukupnog društvenog razvoja i transformacije, dok atomizirane (radničke) mase samoupravljaju na razini lokalnih zajednica, kolektiva i radnih organizacija. Naime, demokratizacijski proces novoga jugoslavenskoga društva u inicijalnoj fazi razvoja izgrađuje *socijalističku demokraciju* koja je u svojim temeljima *disfunkcionalna*. Dolazi do rascjepa, tako što je s jedne strane, demokratizacija kao društveni proces nametnuta i prisilna (podruštvljavanje, nacionalizacija, kolonizacija), dok je istovremeno, s druge strane, subverzivna/skrivena (na razini društvenog sustava, društvenih odnosa, pojedinca) unutar novih socijalističkih društvenih struktura kao i onih preživjelih iz prethodnog građanskog društva (Rogić, 2000). Stoga, idealnotipski gledano, prema Weberu, prisilna/nametnuta demokratizacija društva temelji se na *racionalnom djelovanju* totalitarne vladajuće društvene elite, nasuprot *tradicionalnog djelovanja* onih društvenih skupina unutar subverzivnih/skrivenih demokratskih procesa koje novonastale atomizirane (radničke) mase asimiliraju u svoju vladavinu naroda. U rascjepu tog podvojenog demokratizacijskog procesa novog socijalističkog društva nalazi se *atomizirani pojedinac* čije je *afektivno/emocionalno djelovanje* oblikovano novim narodnooslobodilačkim i komunističkim vrijednostima svenarodne revolucije gdje on sada funkcionira kao *čovjek mase* – omasovljeni pojedinac kojega totalitarna komunistička vlast uspješno ideološki indoktrinira.

Socijalistička je demokracija stoga, kao i svijet koji ona izgrađuje, racionalizirana fikcija socijalističkog društva – *fikcija* koja naizgled normalan oblik političkog društva stavlja u okvire državnog sustava permanentnih promjena i proturječnosti *društva u pokretu*. Vukovarsko društvo prijelaznog razdoblja marksističko-lenjinističke koncepcije politike i demokracije *projekcija* je jugoslavenskog *idealnog tipa* socijalizma koji totalitarna komunistička vlast predstavlja kao *politički sustav* s kojim se sama država treba identificirati

⁶⁹„socijalizam s ljudskim licem“ (Kukoč, 1994: 686)

(a ne obratno). *Socijalistička demokracija* je politički oblik *društva*, a ne *vlasti* jer su totalitarne komunističke elite ponajprije zainteresirane za njezinu izgranju u okvirima *političkog društva*, a manje na razini političke države. To proizlazi i iz činjenice da *komunistički jednpartijski sustav* političkog upravljanja *podruštvljanjem* želi jasno odvojiti društvo od državne vlasti pa se tako socijalistička demokracija razvija kao običan *refleks* socijalističkog društva u kojem atomizirane (radničke) mase mijenjaju osnove društveno-ekonomskih i klasnih odnosa. Političku i predstavničku demokraciju socijalizma socijalno se konstruira na predlošku njezina funkcionalnog potencijala da opravda i mistificira proces pretvaranja interesa atomiziranih pojedinaca, odnosno atomizirane (radničke) mase u *opću volju* i vladajući poredak *vladavine naroda*. Tako *otuđena* totalitarna politička snaga atomiziranog društva razvija novi oblik mehanizma vlasti i politike koji u okviru socijalističke demokracije nužno proizvodi *degenerativne* putove, proturječnosti i konflikte u razvoju društva prijelaznog razdoblja. *Institucionaliziranje* socijalističke političke demokracije koncipira se na komunističkim ideološkim premisama marksističko-lenjinističke dijalektike i povijesnog društveno-političkog procesa socijalističke transformacije društva koji je po svojoj prirodi sada *zatvoren sustav* i već u prvim poslijeratnim godinama demokratizacije uspostavlja *model kompromisnog pozicioniranja* politički diferenciranih interesnih skupina i pojedinaca (funkcionera, direktora, rukovoditelja) temeljen na *društvenom dogovoru* i *interesima* atomizirane (radničke) mase. Mogućnosti i potencijal *radničkih snaga* u političkim procesima demokratizacije vukovarskog poslijeratnog društva koji treba institucionalno ustanoviti sustav *socijalističke demokracije* kao slobodno i humano društvo – zajednicu ljudi - ne posjeduje ni *intelektualni*, ni *politički kapital* dostatan za razumijevanje složenosti i kompleksnosti svih proturječnosti društva koje se pokušava izgraditi.

Premda totalitarna komunistička elita propagira socijalistički ideal postupnog odumiranja države kao institucije koja je zapravo *aparatus prisile*, ona ipak njezinu ulogu ne svodi na minimum, nego, naprotiv, povećava je jer socijalistička država postaje *središnjim organom upravljanja* (Horvat, 1983: 156). Naime, država upravlja svim procesima izgradnje socijalističkog društva u svim njezinim aspektima, od političkog jednpartijskog sustava do planske ekonomije i društvenih odnosa. Takva *etatistička* organizacija i funkcioniranje cjelokupnog poslijeratnog vukovarskog društva drži se nužnom i nezaobilaznom kako bi se osiguralo *jedinstvo* društvenog sustava kao zaokružene cjeline što jedino *centralizirano upravljanje* omogućuje. Istovremeno, totalitarna komunistička elita koja se sada pojavljuje kao nova *vladajuća klasa* upravo u ovom državnom etatizmu socijalističke izgradnje društva,

kao vladajuća partija zadobiva *politički monopol*. KPJ se otvoreno proglašava avangardnom progresivnom društvenom elitom koja jedina zna i može preobraziti društvo na predlošku *povijesne uloge* koju si je priskrbila u izgradnji socijalizma. Naime, Tito i Partija jedni su pozvani (jer političke opozicije nema) da na temelju vlastitih kompetencija (koje su neupitne) *istinski* tumače interese radnih ljudi i građana, jer su istovremeno samo oni sposobni *ispravno* rješavati sve društvene probleme socijalističkog preobražaja društva. Stoga takav *društveni položaj* koji je sebi totalitarna komunistička elita priskrbila rezultat je smišljene političke akcije na temelju koje su vrlo jasno i kruto Tito i Partija odredili, prvo svoju upravljačku – vodeću ulogu u društvu, i drugo, ulogu atomiziranih (radničkih) masa – atomiziranih pojedinaca koji jedino mogu biti vođeni (unatoč činjenici da će radničko samoupravljanje to formalno negirati). Naime, demokratizacijski imperativ nove socijalističke države koji oslobađanjem radničkih masa od građanskih struktura i vladavine te uvođenjem radničkog samoupravljanja i vlasništva nad sredstvima za proizvodnju, paradoksalno i dalje zadržava *etatistički okvir* ideološke i političke prinude, eksploatacije i raspodjele društvene moći. Upravo takvi *recidivi* etatističkog poslijeratnog razdoblja vladavine naroda omogućuju ono *sofisticirano nasilje iznutra* kojem su atomizirane (radničke) mase kontinuirano izložene što u konačnici novi socijalistički sustav čini *opresivnijim*. Kasnije će se pokazati da će *osnovne karakteristike etatizma* – ideološka i politička prinuda, eksploatacija i raspodjela društvene moći – unatoč svemu ostati sačuvane, što će tijekom izgradnje novog socijalističkog društvenog poretka dovoditi, s jedne strane do *političke nesigurnosti*, i s druge strane, čestih *ekonomskih kriza*.

Stoga se napuštanjem etatističke koncepcije i njezinom zamjenom za *koncepciju društvenog samoupravljanja* samo na *formalan* način i *deklarativno* provodi demokratizacija državnog upravljačkog mehanizma. Unatoč činjenici da je društveno samoupravljanje ozakonjeno i da su formirani organi radničkog samoupravljanja (*radnički savjeti*), deetatizacija 1950-tih godina zbog političke postojanosti totalitarne komunističke elite (Tita i Partije) i njezine duboke strukturne (hijerarhijske) ukorijenjenosti u novo socijalističko društvo, ciljano smješta atomizirane (radničke) mase u okvire *socijalističke demokracije*. Takva daljnja demokratizacija društva ide za izgradnjom novih *socijalističkih društvenih odnosa* koji su demokratski zato što:

- s jedne strane, služe socijalizmu i narodu

- s druge strane, zato što su pod ideološkom prinudom atomizirani pojedinci konformni, a njihova volja istovjetna volji Partije jer se drži da je KPJ izraz socijalističke demokracije (Horvat, 1983).

Naime, tijekom prvih poslijeratnih godina izgradnje socijalističkog društva na vukovarskom području atomizirane (radničke) mase usvajaju *organizacijsko načelo* socijalističke demokracije weberovski idealnotipski gledano na tri načina:

1. paternalistički
2. familijarno
3. direktivno.

Ovi načini internaliziranja organizacijskog načela socijalističke demokracije zapravo proizlaze iz *naravi totalitarizma* – sofisticiranog nasilja iznutra – kojim se sada radikalno mijenja društvo i racionalizira preoblikovanje *ljudske naravi* po predlošku komunističke ideologije. Prema tome, način internaliziranja organizacijskog načela socijalističke demokracije provodi se na dvije razine:

- odozgo (top-down)
- odozdo (bottom-up).

Totalitarna komunistička elita, kao *izraz narodne vlasti*, sebi je priskrbila ulogu *zaštitnika naroda* – nekoga tko će osigurati stanje sigurnosti i blagostanja, a gdje atomizirane (radničke) mase ne trebaju ništa raditi po tom pitanju nego se samo prepustiti i vjerovati Titu i Partiji koji točno znaju što čine i kako izgraditi budućnost države jednakih i ravnopravnih. Kod atomiziranih i izoliranih pojedinaca stvara se *lažan osjećaj vlasništva* nad društvenim procesima u koje su asimilirani pod krinkom *vladavine naroda*. Socijalistički društveni sustav oblikuje sudbine i živote radnih ljudi i građana *sofisticiranim nasiljem iznutra* – rekonstrukcijom njihovih identiteta i pamćenja te kod njih razvija *infantilni odnos* spram države i vlasti, tako što njihova *demokratska prava* sada proizlaze iz *determinističkog karaktera* novoformiranog *čovjeka mase*. Tito i Partija u tom kontekstu preuzimaju *ulogu roditelja* koji nagrađuju one koji su konformni i kažnjavaju one koji izlaze iz socijalističkog mentalnog sklopa stavljajući sebe u poziciju *odgajatelja* tog novog – *socijalističkog čovjeka mase*. Kao *politički subjekt*, atomizirani pojedinac vukovarskog društva stoga svoj *demokratski potencijal* razvija samo do razine *biračkog tijela* – tijela koje osigurava i legitimizira dominaciju totalitarizma nove socijalističke države. Vukovarska poslijeratna masa pojedinaca bratski ujedinjena jugoslavenstvom tako demokratski predaje vlast u *paternalističke ruke* upravljačkih struktura odabranih – *odabranika naroda: funkcionera* –

koji preuzimaju svoju ulogu predvodnika poneseni stvaralačkim zanosom i mesijanskim pozivom Tita i Partije.

Po *ključu podobnosti*, gdje se u okrilju nove socijalističke demokracije favorizira jedne na teret drugih u ime Partije i volje naroda, njeguju se *familijarni – drugarski odnosi* upravljača i graditelja jugoslavenskog socijalizma. Između sebe, kao i hijerarhijski nadređenih i podređenih te atomiziranih (radničkih) masa, *drugarstvo* slobodnih, jednakih, pravednih i jedinstvenih izoliranih pojedinaca naglašava i potencira svu demokratičnost novog socijalističkog društvenog sustava – sustava u kojem vladavina jedne klase, *radničke klase* – socijalno konstruira *privid* ravnopravnih društvenih odnosa. *Drugovi i drugarice*, oslobođeni *identitetskih predznaka* (svog društvenog položaja, nacionalne pripadnosti, zanimanja i stranačke političke pripadnosti), *simbolički* se asimiliraju u *racionaliziranu fikciju socijalističkog društva* u kojem su ujedinjeni u pragmatični jugoslavenizam politike bratstva i jedinstva – u *humanu zajednicu ljudi*. Tako se stvaraju *neformalne društvene strukture* u provedbi komunističkih politika i putem njih dolazi do *difuzije moći*– moći disperzirane u društveno stratificiranoj strukturi *totalitarnog predziđa* vladavine komunističke elite.

Stoga, poslijeratni *partizansko-komunistički funkcioneri* stvoreni, programirani i demokratski izabrani sebe *interesno pozicioniraju* u nomenklaturi socijalističke demokracije u okviru koje se bore *za sve izazove društvene izgradnje*, ali i *protiv* njih.⁷⁰ Tako se neformalnoj organizacijskoj strukturi provedbe politike socijalističke demokratizacije poslijeratnog vukovarskog društva pridružuje i *parazitska svijest* koja postaje sastavnim dijelom *socijalističkog mentalnog sklopa* ne samo interesno pozicioniranih funkcionera nego i atomiziranih pojedinaca. *Podobni* (funkcioneri) i *konformni* (atomizirani pojedinci) članovi socijalističkog demokratskog društva u okvirima i u skladu s ovlastima i poziciji koju im društvo pruža, svako na svoj način *zlorabe* komunističke ideale marksističko-lenjinističke dijalektike oslobođenog proleterijata. Oni zajedno *oportunistički* sudjeluju u ostvarenju optimistične vizije budućnosti čiji utopijski karakter ne dopire do njihove svijesti. Premda mahom *klasno nesvjesni*, vrlo brzo se prepuštaju *integrativnoj snazi* komunističke ideologije koja u novoj stratifikaciji društva omogućuje *vertikalnu mobilnost* svojih članova i *napredovanje* na ljestvici društvenih položaja i odnosa moći. *Jednopartijski sustav* socijalističke demokracije osigurat će tu *vertikalnu društvenu mobilnost prema gore* atomiziranih pojedinaca i razvoj *hijerarhijske strukture društvene diferencijacije* (položaja i

⁷⁰Od borbe s unutarnjim i vanjskim neprijateljima, protudržavnim elementima i izdajicama, do borbe za bolju budućnost, prinose, veću proizvodnju.

funkcija) u okviru kojih će se otada pa nadalje, *društveni dogovor i konformnost* radnih ljudi i građana temeljiti na *interesnom pozicioniranju i osobnoj koristi*. Naime, socijalistička demokratizacija društva određena je *direktivnim karakterom* njezine institucionalne organizacije i upravljačke strukture tako da promjene do kojih dolazi 1950. godine uvođenjem *samoupravljanja*, neće snažnije utjecati na političku strukturu vlasti jer će vodeća pozicija Partije i Tita i dalje ostati neupitna. *Direktivno* usvajanje organizacijskog načela socijalističke demokracije za atomizirane pojedince znači da žive i djeluju u društvenom uređenju u kojem upravlja jedan čovjek i jedna stranka, i klasni sukobi više ne postoje jer društvo nije klasno a njihova se volja i interesi podudaraju s voljom i interesima države – Tita i Partije. Stoga pitanje *odgovornosti* u svim aspektima života i rada atomiziranih pojedinaca kao i samo funkcioniranje društva u cjelini ukazuje na formiranje još jednog oblika *neformalne strukture* u provedbi komunističkih politika socijalističke demokratizacije društva, koja u srazmjeru s ovlastima i društvenoj moći koju posjeduje dovodi do *komunističke privatizacije radničkih interesa*.

U društveno stratificiranoj strukturi totalitarnog predziđa vladavine totalitarne komunističke elite otvara se prostor u okviru kojega su *društveno vlasništvo* nad sredstvima za proizvodnju i radničko *samoupravljanje* podvrgnuti neposrednom naredbodavnom i hijerarhijskom upravljanju administrativno-operativno razgranate mreže jedinica državne uprave – *totalitarne birokracije* u kojoj se ustoličila *kolektivna odgovornost*. Naime, *horizontalni slojevi* atomiziranih (radničkih) masa kroz proces deetatizacije i reorganizacije upravnog sustava od 1950. godine pa nadalje razvijaju *kolegijalni rad*⁷¹ dočim se *kolektivna odgovornost* disperzira u jednakom opsegu i količini na sve društvene strukture što totalitarni sustav dominacije čini *normalnim*. Na taj način se *odluke/direktive* koje dolaze iz vertikalne hijerarhijske strukture (odozgo), sada već društveno diferencirane totalitarne birokracije i vlasti totalitarne komunističke elite, ne shvaćaju ozbiljno i odgovorno od strane atomiziranih pojedinaca. *Banalnost* takva sustava omogućila je naime *oslobađanje savjesti* atomiziranih pojedinaca jer radikalnost novih socijalističkih društvenih odnosa u takvim okvirima ne izgrađuje *moral* svojih radnih ljudi i građana na onim temeljima koje komunistička indoktrinacija utopijski predviđa. U socijalnoj rekonstrukciji identiteta atomiziranih (radničkih) masa stoga ključnu ulogu ima *moralno oslobođena savjest* atomiziranog pojedinca koja utopljena u *kolektivnu odgovornost* normalno funkcionira u svim aspektima preobražaja

⁷¹„Formulacija kolegijalno tijelo odnosilo se na zakonsku odredbu u kojoj su u sastav savjeta ulazili čelnici ostalih upravnih organa (komiteta, generalnih i glavnih direkcija), čime se željelo naglasiti njegov kolegijalni rad u odborima“ (Holjevac Turković, 2003: 135).

vukovarskoga društva, pa tako i u procesu demokratizacije. *Totalitarizam* novog društvenog uređenja, odnosno *s sofisticirano nasilje iznutra* u percepciji običnih građana – atomiziranih pojedinaca novu jugoslavensku državu, Partiju i Tita internalizira *personaliziranim odnosom* spram *idealizirane funkcije* koju oni imaju u društvu kao zaštitnici interesa radničke klase, ali i simbol komunističke jednakosti, pravednosti i istine. Stoga se normalnim čini i vjerovanje da u konačnici odgovornost za sve što je dobro, ali i loše snosi cjelokupno društvo, zajednica, kolektiv, ali nikada atomizirani pojedinac, kojega se mora stalno i uporno odgajati za revolucionarnu ulogu koju ima u izgradnji socijalističkog društva. *Socijalistička demokracija* koja samoupravljanjem i radničkim savjetima demokratizira (decentralizira i reorganizira) upravu unatoč provedenim reformama i dalje zadržava *etatistička obilježja* totalitarne vladavine komunističke elite, što atomizirane (radničke) mase stavlja u funkciju *infantilne ovisnosti* o socijalističkom mentalnom sklopu koji ih sada oslobađa od *moralne odgovornosti* za postupke i akcije čiji su inicijatori Tito i Partija. Revolucionarna komunistička avangarda na čelu s Titom *društveno je odgovorna* kao temeljni stup nove vertikalne hijerarhije te istovremeno *kontrolira* cjelokupni društveni život u zemlji. Kako su atomizirane (radničke) mase bile uvjerenе da je sve što su Tito i Partija činili pravedno i istinito, njihovom *simbiozom* pod okriljem socijalističke demokracije socijalno se konstruira *personalizirani odnos* s državom koja u svom totalitarnom sklopu onemogućava *provjerljivost* vladavine totalitarnih komunističkih elita i demokratičnost socijalističkog društvenog uređenja. Preljevajući efekt (spill-over effect) takva totalitarnog sklopa socijalističke demokracije stoga *socijalizam* kao novo društveno uređenje pretvara u *strategiju modernizacije* (Müller, 2003).

2.1.5. *Industrijalizacija*

Naime, *socijalizam* kao *strategija modernizacije* u prvim poslijeratnim godinama obnove i izgradnje na vukovarskom području podrazumijeva:

- nasilnu de-tradicionalizaciju gospodarstva odnosno, nasilnu industrijalizaciju
- nasilnu nacionalizaciju poljoprivrede i industrije
- nasilno podruštvljavanje privatnog vlasništva
- politički direktivnu i državno planiranu i kontroliranu ekonomiju
- nametnutu ekonomsku i socijalnu solidarnost
- nametnutu racionalizaciju i distribuciju prehrambenih proizvoda
- nekontroliranu urbanizaciju
- interno raseljavanje stanovništva

- dnevne migracije seoskog stanovništva
- totalitarnu mobilizaciju atomiziranih (radničkih) masa za provedbu reformi
- nepostojanje slobodnog tržišta
- razvoj neformalne (crne) ekonomije.

Takav *socijalistički okvir* strategije modernizacije vukovarskog društva predmnijeva *snažnu integrativnost* komunističke ideologije, politike i ekonomije koju je u poslijeratnim uvjetima iznimno teško ostvariti, a još teže osigurati *imperativ privrednog razvoja* kojega totalitarna komunistička elita garantira novom socijalističkom čovjeku – *čovjeku mase*. Totalitarizam, odnosno *sofisticirano nasilje iznutra* na jugoslavenski način, koje se nalazi u temeljima svih novostvorenih *socijalističkih društvenih odnosa* duboko se ukorjenjuje u modernizacijski proces *vukovarske privrede*, jer je socijalno rekonstruirana *ljudska narav i moral* atomiziranog i izoliranog pojedinca svedena u okvire njegove *normativne funkcionalizacije* rada i djelovanja u društvu koje je kao *organizacija dominacije* totalitarno (Müller, 2003). Struktura *društvenih praksi* atomiziranih (radničkih) masa u *vukovarskoj privredi* normativno je određena petogodišnjim planovima razvoja, a funkcioniranje cjelokupnog sustava centraliziranog i kontroliranog od strane totalitarne komunističke elite ne posjeduje dostatnu snagu da ostvari *modernizacijski zamašnjak* kojega komunistička indoktrinacija programski treba. Naime, umjetno stvoren odnosno, *oslobođen proleterijat* koji je sada sveden na razinu *radne snage* potrebne za implementaciju zacrtanih ciljeva, zadataka i aktivnosti privrednog plana nastao je na pretpostavci da će revolucionarno preuzimanje vlasti nadoknaditi *nerazvijenost radničke klase*, a *radikalizam zahtijeva* koje pred nju stavljaju Tito i Partija nadjačat će borba za poboljšanje radnih i životnih uvjeta, ispravljanje socijalnih nepravdi, zaštititi i proširiti radnička prava. Stoga je obilježje tako stvorene *radne snage* potrebne za pokretanje vukovarske privrede nakon rata određeno:

- niskom/nerazvijenom tehničko-tehnološkom razinom industrije
- malobrojnošću radničke klase
- nedostatnim brojem radnih mjesta (u industriji i poljoprivredi)
- uništenom obrtničkom i poduzetničkom kulturom
- većinskim udjelom seljačke radne snage
- niskom kvalifikacijskom razinom
- niskom kulturno-obrazovnom razinom.

Totalitarna komunistička elita *kolektivizirala* je radnu snagu u integrirani sklop atomizirane (radničke) mase čija su kvalifikacijska struktura i kompetencije socijalno rekonstruirane

uravnilovkom da bi odgovarale *industrijskom principu* organiziranja vukovarske privrede, i centralnoj planskoj ekonomiji za koju su se zalagali Tito i Partija. Čista akcija i dužnost sindikalno organiziranih radnih ljudi i građana komunistički je *deklariran aktivizam* koji u praksi ne luči pozitivne rezultate. *Mobilizirani* radnici, seljaci i namještenici ne uspijevaju povećati produktivnost vlastitog rada i proizvodnje kolektiva, a uzroke je moguće pronaći u načinu na koji se oni ponašaju na radnom mjestu:

- radna nedisciplina i nedostatno zalaganje
- nemaran odnos prema društvenoj imovini i otuđivanje društvene imovine
- nepoštivanje/izigravanje normativnih odredbi i naredbi (posebice onih vezanih uz reguliranje nadnica i plaća)
- neprofesionalnost
- stavljanje osobnih/egzistencijalnih interesa iznad interesa kolektiva, zajednice i društva
- oportunistički i nepotizam.

Međutim, takvo *ponašanje* atomiziranih pojedinaca nije umanjio njihov zahtjev za poboljšanjem radnih i životnih uvjeta i standarda te se od nove socijalističke države očekuje da im ona osigura adekvatne nadnice, radno vrijeme i radničku i socijalnu zaštitu, ne uviđajući da takve društvene predispozicije ovise o razini obnove koju je vukovarska privreda uspjela do tada postići. Totalitarna komunistička elita inzistira stoga na *žrtvi i odricanju* svakog atomiziranog pojedinca i stavljanje općih interesa iznad vlastitih kako bi se dosljedno pridržavalo stavove o reguliranju plaća i nadnica, i tako stabilizirali ekonomski uvjeti u kojima bi kasnije bilo moguće poboljšanje životnog standarda svih radnih ljudi i građana. *Udarništvo* kao vrhunski oblik žrtve, odricanja i rada u društvu se *simbolički* i materijalno nagrađuje, ali se vrlo brzo uviđa da tako pojačan intenzitet rada uz produženo radno vrijeme ne smije i ne može prerasti u sustavni oblik rada. Takav *radni heroizam*⁷² nije bilo moguće dostatno kompenzirati pravednim naknadama, a atomizirane (radničke) mase teško je bilo stimulirati na povećanje produktivnosti rada i proizvodnje nekim drugim sredstvima od onih materijalnih – plaćom i nadnicama (Radelić, 1987: 91). *Kolektivnim ugovorima*⁷³ totalitarna komunistička vlast rješava *političko pitanje* neproduktivnosti rada i proizvodnje pri čemu joj na vukovarskom području pomaže sindikalna organizacija koja jedina može osigurati

⁷²Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

⁷³„Kolektivni ugovor je predstavljao opći obrazac koji je svaka radna organizacija imala prilagoditi i uskladiti njegova rješenja sa specifičnostima svoje sredine“ (Radelić, 1987: 95). Kolektivnim ugovorima su se rješavala pitanja iz radnih odnosa i plaća u poduzećima, te obaveze i prava poslodavaca i zaposlenih.

uravnotežen odnos snaga mobiliziranih radnika i radnika-seljaka, kao i *sudioništvo svih* u izgradnji struktura pozitivnih društvenih praksi i procesa modernizacije industrije i poljoprivrede. *Modernizacijski zahtjev* koji se stavlja pred atomizirane (radničke) mase kao političko pitanje u suprotnosti je s praksom i stanjem u ratom razrušenom vukovarskom području koje ima nerazvijenu industrijsku proizvodnju i poljoprivredu. *Imperativ progressa* zahtijeva model modernizacije koji uključuje intenziviranje i brzo povećanje produktivnosti rada i proizvodnje učinkovitijom organizacijom posla, primjenom novih metoda i procesa rada i inovacija, što je u zadanim uvjetima bilo nerealno i neizvedivo. Konfrontirani s takvim *modelom ubrzane modernizacije*, rukovoditelji i radnici podjednako, idu za *linijom manjeg otpora*. Rukovodeće i društveno-političke upravljačke strukture poduzeća i seljačkih zadruga, kako zbog nerazumijevanja, tako i zbog nedostatnih ljudskih i materijalnih kapaciteta nisu u stanju provesti zacrtane direktive u potpunosti i u zadanim rokovima, te ih zato pojednostavljaju i prilagođavaju uvjetima u kojima se nalaze. Radnici i seljaci s druge strane, u nedostatku znanja, kompetencija i mogućnosti nisu u stanju osigurati učinkovitu proizvodnju i rezultate kojima bi se stanje promijenilo i *ad hoc* izgradila *industrijska tradicija* atomiziranih (radničkih) masa. Stoga poslijeratno razdoblje *modernizacije privrede* na vukovarskom području ima velikih prepreka, i to:

- u realizaciji normativnih i zakonskih zahtjeva koje pred atomizirane pojedince u industrijskoj proizvodnji i poljoprivredi stavlja totalitarna komunistička elita i
- u strukturalnoj izgradnji i organizaciji sustava i procesa socijalističke privrede koja će povećati i poboljšati kvalitetu proizvodnje i proizvoda, i osigurati njezinu učinkovitost i ekonomičnost.

Propagirani *radni entuzijazam* u obnovi i izgradnji vukovarske privrede i društva u skladu je s komunističkom indoktrinacijom oslobođenog proleterijata i njihova rada koju sindikalne organizacije⁷⁴ idejno-politički razvijaju u sinergiji i suradnji s totalitarnim komunističkim vlastima. *Sindikalne organizacije* stoga u prvim poslijeratnim godinama na vukovarskom području igraju ključnu ulogu u procesu modernizacije zbog svog posebnog položaja koji imaju u nametnutoj industrijalizaciji. Naime, omasovljeni atomizirani pojedinci u *sindikalnim organizacijama* kao nastavku *Jedinstvene oslobodilačke fronte*⁷⁵ (Narodne fronte), usko su vezani s Partijom i na taj način omogućavaju totalitarnoj komunističkoj eliti sofisticirano

⁷⁴„Osnovni zakon o državnim privrednim poduzećima, kojim se reguliralo upravljanje državnim privrednim poduzećima općedržavnog, republičkog i lokalnog značenja, prihvaćen je 2. kolovoza 1946. god. Tim je zakonom potvrđena i uloga sindikata u proizvodnji pa je tako sindikat bio uvučen u razgranat sistem uloge države u privredi“ (Radelić, 1987: 113).

⁷⁵Termin temeljen na „in-vivo“ kodiranju u skladu s metodologijom utemeljene teorije (Glaser i Strauss, 1967).

nasilje iznutra nad atomiziranim (radničkim) masama. Širina djelovanja među nositeljima i izvršiteljima *industrijalizacije* - atomiziranom (radničkom) masom – omogućila je da sindikat postane neizostavni dio *društvenog mehanizma* socijalističke privredne izgradnje čiji je prioritet i zadatak povećanje proizvodnje i produktivnosti rada. Osnovne aktivnosti sindikata - *aktivizam u proizvodnji i u odgoju* – stvorit će tražene *kadrove* sposobne za rukovođeće i partijske funkcije, a ti će pojedinci izgraditi mrežu međusobno jakih veza jer će činiti *jezgru* jedinstvene narodnooslobodilačke fronte – općeg političkog pokreta atomiziranih (radničkih) masa. Kako su u svom radu s radnim ljudima i građanima nailazili na sve više poteškoća *subjektivnog karaktera* kao što su:

- birokratski mentalitet
- sabotiranje i nerad u poduzećima i tijelima opskrbe
- neracionalno i neučinkovito organizacijsko funkcioniranje u kolektivu
- neodgovorno i rasipničko ponašanje u radu sa sirovinama i sredstavima proizvodnje i njihovom raspodjelom
- neozbiljno ponašanje na radnom mjestu i nedisciplina u funkcioniranju kolektiva

sindikati putem svoje funkcije *kontrole* nad atomiziranim (radničkim) masama i njihovim radom ciljano koriste *sofisticirano nasilje iznutra* – režimski alat kojim se atomiziraju radničke mase, jer *totalitarna fronta rada* treba omogućiti ne samo obnovu zemlje, nego i *stabiliziranje totalitarne komunističke vlasti*. U militantnom raspoloženju i s ratničkom predanošću sindikati usvajaju nove zadatke kojima vjeruju da učvršćuju *novu narodnu vlast*, dok istovremeno otvaraju prostor totalitarnoj komunističkoj eliti da *politički kapitalizira* na propagiranom herojstvu rada i samoprijegoru *totalitarnih frontovaca rada* (udarničkim radom) koji se žrtvuju za socijalistički ideal radničke pravednosti i jednakosti. *Mobilizacijski potencijal* sindikata koristi se na vukovarskom području najviše radi jačanja *saveza* između radnika i seljaka koji su *pasivno prihvatili* proces njihove masovne atomizacije u totalitarne izolirane pojedince te vrlo brzo naučili *formalno ispunjavati* zadatke izgradnje novog socijalističkog privrednog i društvenog poretka. Međutim *revolucionarni entuzijazam* sindikalnih funkcionera nije bio dostatan da se dinamiziraju aktivnosti kojima se trebao učvrstiti taj savez, a pomoć selu od strane radnih brigada i proizvođačko-nabavjačkih zadruga ipak ostaje u sjeni:

- nasilne kolektivizacije u seljačke zadruge
- nasilne nacionalizacije zemljišta

- kolonizacije
- nasilno otimanje viškova proizvoda/prinosa
- nepravedne i neravnopravne naplate poreza i
- nepravedne i neravnopravne raspodjele pomoći i sredstava/alata/mehanizacije za povećanje i pokretanje poljoprivredne proizvodnje.

Ubrzana je modernizacija industrijalizacijom istovremeno zahtijevala i rješavanje problema nestašice robe široke potrošnje – osnovnih prehrambenih proizvoda, ali i reguliranje cijena tih proizvoda kako bi se osigurala temeljna egzistencija i životni standard radnih ljudi i građana na vukovarskom području. Totalitarnoj je komunističkoj eliti bilo jasno da vlastiti opstanak i stabilizaciju vlasti, ali i društva može osigurati jedino izgradnjom jake i produktivne ekonomije, koja onda postaje i izvorom njezine moći. Industrija koja će biti u državnom vlasništvu treba osigurati materijalno i kulturno blagostanje novog socijalističkog društva, a država koja je u njemu sada *instrument* u rukama radničke klase, *mit* je kojega će totalitarna komunistička elita propagirati atomiziranim (radničkim) masama od samih početaka vladavine naroda jer se *društvena moć* u potpunosti nalazi u njihovim rukama.

Stoga implementacija ambiciozno definiranog prvog Petogodišnjeg plana (industrijalizacija i elektrifikacija) u okviru *planske proizvodnje* treba osigurati jačanje *socijalističkog privrednog sektora* i novih *socijalističkih odnosa* putem kojih zemlja, pa tako i vukovarski kotar treba izaći iz privredne i tehničke zaostalosti. U tom kontekstu sindikat kao *totalitarna fronta rada* atomizirane (radničke) mase priprema za razvoj i organizaciju proizvodnje i na taj način ispunjava svoju produktivističku ulogu koju joj je totalitarna komunistička elita dodijelila u sklopu centralno planirane ekonomije. Uvijek u *sinergiji* s totalitarnom komunističkom vlasti sindikalni funkcioneri – *totalitarni frontovci rada* često su i *komunisti* što produbljuje strukturnu ispletenost same organizacije u okviru koje je, na taj način, Partija osigurala prevlast svojih koncepcija društveno-političkog i privrednog razvoja zemlje. Poteškoće i prepreke do kojih dolazi u njihovom radu stoga se gotovo uvijek povezuju s *antidržavnim elementima* – sindikalnim funkcionerima koji nisu članovi Partije, iako je praksa već tada ukazivala na veliku nekompetentnost i neprofesionalnost aktivista komunista koji su mahom zbog kompleksnosti problema s kojima su se suočavali u radnim organizacijama i kolektivima, na njih odgovarali *pasivnošću*, ili pak nametanjem vlastite volje upravi poduzeća iz *oportunističkih* razloga. Naime, nametnuta industrijalizacija kojom se želi ubrzati proces modernizacije i riješiti krucijalni društveni problem poslijeratnog vukovarskog društva – *egzistencija* radnih ljudi i građana, nalazi se stoga pod snažnim utjecajem:

- s jedne strane, *političkih zahtjeva* totalitarne komunističke elite za realizacijom komunističkog ideala izgradnje socijalističkog društva tranzicijskog tipa i
- s druge strane, *ekonomskih zahtjeva* centralno planske organizacije proizvodnje koja u socijalističkom mentalnom sklopu atomiziranih pojedinaca ne dovodi do povećanja produktivnosti i učinkovitosti rada.

Prema tome, *radničko samoupravljanje* kojim se zakonski ali i simblički predaju tvornice u ruke/na upravljanje radnicima, totalitarna komunistička elita koristi kako bi iznova socijalno konstruirale oslobađanje revolucionarnog duha radničke klase za mobilizaciju radničkih snaga u svrhu pokretanja centrano planirane ekonomije. Razvoj radničkog samoupravljanja u okviru vukovarske privrede pretvara se u *socijalnu funkciju* totalitarnog sustava u kojem narodna vlast – totalitarna komunistička elita na taj način paradoksalno, disciplinira atomizirane (radničke) mase, gdje sofisticiranim nasiljem iznutra smanjuje sposobnost izoliranog pojedinca da djeluje slobodno. Zbog toga novoformirani radnički savjeti u radnim organizacijama na vukovarskom području ne doprinose *socijalnoj koheziji* kolektiva koja je sada potrebna da bi se poboljšala učinkovitost i povećala produktivnost rada i proizvodnje. Naime, *sociokulturni kapital* atomiziranih pojedinaca u vukovarskoj poslijeratnoj privredi ima negativne značajke⁷⁶ što znači da radnici nisu osposobljeni u toj fazi izgradnje socijalizma za upravljanje državom i privredom, a još manje za preuzimanje poduzetničke funkcije koja i dalje ostaje čvrsto u rukama totalitarne komunističke elite.

Modernizacijski sklop vukovarskog poslijeratnog društva u kojem se očituje snažno nametnuta integrativnost komunističke ideologije, politike i ekonomije *razvojni se imperativ* temelji na izgradnji a) *centralno planirane privrede* i b) *socijalističkoj demokraciji – demokratskom centralizmu*. Totalitarni socijalistički društveni sustav i veze koje se u njemu formiraju socijalno se konstruiraju na razini:

- političkog programa Partije i Tita ali i petogodišnjeg plana razvoja privrede, te
- dinamici društvenih promjena koje nastaju zbog reformi i politika koje se provode kako bi se ostvario imperativ ekonomske revitalizacije i industrijalizacije,

dočim atomizirane (radničke) mase ulaze u proces *paradoksalne modernizacije* (Rogić, 2000) – modernizacije koja se u totalitarizmu vlastitog postojanja pretvara u *permanentu krizu* socijalističkog društva.

⁷⁶Radnici su mahom nepismeni/polupismeni, odnosno nekvalificirani ili polukvalificirani za poslove koje trebaju obavljati na radnom mjestu.

2.2. Vukovar od 1952. do 1962. godine

Naime, nakon prvog poslijeratnog razdoblja obnove i izgradnje, u ovom periodu se modernizacijske silnice u Vukovarskom kotaru fokusiraju na intenziviranje razvoja *privrede*, odnosno industrije i poljoprivrede. U *privredi* se to odnosi ponajprije na snažan razvoj gumarsko-obučarske industrije oko kombinata Borovo i tekstilne industrije vezane uz tvornicu Vuteks te na poljoprivredu i prerađivačku industriju na društvenim dobrima – zadrugama i individualnim poljoprivrednim dobrima. Uklapanje privrede u *socijalistički organizacijski okvir* sada uključuje *model radničkog samoupravljanja* u kojem su socijalistička poduzeća *asocijacija pojedinaca* s novoizgrađenim *socijalističkim proizvodnim odnosima* koji bi trebali biti oslobođeni hijerarhije moći i ustanovljeni na međusobnoj koordinaciji zadataka, poslova i rada (Horvat, 1983: 160 –161).

2.2.1. Industrijalizacija

Totalitarna komunistička elita na vukovarskom području razvojni tempo socijalizma sada kao *strategiju paradoksalne modernizacije* osmišljava u okviru *racionalizirane socijalističke fikcije* velikog *privrednog prosperiteta* kojega temelji na raskidu s politikom prisilnog otkupa viškova hrane iz prethodnog razdoblja i postignućima trudbenika – heroja rada, a koji je stvorio startnu materijalnu podlogu za organizaciju industrijske i poljoprivredne proizvodnje. Privredni *razvojni problemi* rješavaju se *sofisticiranim nasiljem iznutra* tako što se od atomizirane (radničke) mase očekuje da *produktivnost* njihovog rada i proizvodnje kolektiva i radne organizacije osigura:

- *discipliniranjem osobne* ali i *opće potrošnje* kako bi se osigurala sredstva potrebna za investicijske privredne poduhvate
- jačanjem *kulta rada* pozivajući radne ljude i građane na velika odricanja u zalag izgradnje kvalitetnijeg i boljeg *životnog standarda*
- učinkovito *kontroliranje* porasta robnih zaliha koje u velikoj mjeri utječu na reproduktivnu sposobnost socijalističke centralne planske privrede, i obuzdavanje rastuće inflacije i
- ukorijenjenost *egalitarnosti* u socijalističkom mentalnom sklopu atomiziranih pojedinaca gdje se tek trebaju usvojiti *subjektivne vrijednosti* radničkog samoupravljanja, podruštvljene imovine i materijalne osnove društvenog proizvoda.

Kao i u cijeloj zemlji, vukovarska se *privreda* početkom 1950 – tih godina bavi problemima iznimno niske gospodarske osnovice i nedostatnog kapitala za provedbu plana industrijalizacije jer se društvo nalazi još uvijek u kontekstu nerazvijenog agrarnog

gospodarstva. Do 1956. godine preraspodjela dohotka u korist *investicija* u privredi na vukovarskom području radi se u skladu s jugoslavenskim *makroekonomskim direktivama* kako bi se ojačala i proširila njezina materijalna osnova. *Reproduktivna sposobnosti* vukovarske privrede jača se stoga i na teret rasta životnog standarda radnih ljudi i građana, koje totalitarna komunistička elita vješto manipulira uvođenjem radničkog *samoupravljanja*. Samoupravljanjem se pravda *decentralizacija* strukture organizacije *privrednog poslovanja* koje se sada odvija na razini *ekonomskih jedinica*, što se atomiziranim (radničkim) masama argumentira kao dokaz *odumiranja države*. Zato se atomizirano radništvo *fragmentira* na poduzeća i *oslobađaju* se *ambicije* atomiziranih pojedinaca za napredovanje unutar *kolektivnog rada* u stalnoj borbi i takmičenju *radnih mjesta*, jer totalitarna komunistička elita od njih očekuje da na taj način dokazuju „svoju patriotsku svijest, svoju dužnost prema zajednici, svoju odanost Republici i izgradnji socijalizma.“⁷⁷ Pojačanom *indoktrinacijom* atomiziranih pojedinaca osnažuje se totalitarno komunističko sofisticirano nasilje iznutra tako da se u konačnici razbija *sindikalna solidarnost* radništva i povećava moć totalitarnih komunističkih elita ali i partijskog aparata u cjelini. Na taj način se još više *atomiziraju* već totalitarno izolirane radničke mase, a njihova vertikalna i horizontalna *mobilnost*, odnosno pokretljivost unutar samoupravnog socijalističkog sustava je uvelike *ograničena* i samim tim smanjena.

Naime, *liberalizacijski proces* koji kreće odozgo (top-down) uključivao je *decentralizaciju* i *fragmentaciju* kao zamjenu za demokratizaciju, a totalitarna komunistička elita radničkim samoupravljanjem, pored ostalog, brani svoj *legitimitet*, jer joj *društvena moć* koju posjeduju omogućuje da na taj način iz preventivnih razloga odgovori na potencijalno mogući pritisak odolje – radničke klase. U skladu s totalitarnim predloškom uspjelo se *atomizirati proizvodnju*, a nju se u *praksi* samoupravljanja autonomnih kolektiva radnika-vlasnika sada *oportunistički regulira* novim *društvenim dogovorom* sklopljenim između Partije i radništva. Radne ljude i građane Vukovara i kotara ostavlja se u uvjerenju da se jedino pojačanom *političkom aktivnošću* mogu riješiti svi *ekonomski problemi* nastali kao rezultat dotadašnjeg socijalističkog razvoja.⁷⁸ Na mjesto ekonomske strategije, centralna planska ekonomija određuje svoje *smjernice racionalnog djelovanja* u privredi, pa se tako na vukovarskom

⁷⁷Prodajom svojih viškova žitarica i kukuruza Žitnom fondu. Izvor: Penić-Cijan, P. (1953.) »O društvenom planu i komunalnoj djelatnosti našeg kotara«, *Vukovarske novine Glasilo Narodnog fronta u Vukovaru*, 25. januara 1953., str. 1-2.

⁷⁸Đ. J. D. (1953.) »Pojačanom političkom aktivnošću riješit ćemo naše privredne, ekonomske, kulturno-prosvjetne i komunalne probleme«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 5. prosinca 1953., str. 1.

području formalno uključuje sve atomizirane pojedince u proces *političkog odlučivanja* njihovih samoupravnih socijalističkih poduzeća. Donesene privredne političke odluke *direktivno* se provode putem *uprava* poduzeća, gdje ih onda ona u ime radnog kolektiva izvršava i implementira kako politički tako i tehnički u poslovanje poduzeća (Horvat, 1983: 160). U tom kontekstu, sva *poduzeća* na vukovarskom području su *asocijacije atomiziranih pojedinaca* radnika – vlasnika,⁷⁹ pa su zato i proizvodnja i privreda u cjelini *atomizirane asocijacije* radnih ljudi i građana, koji unatoč *ekonomskoj demokraciji* – radničkog samoupravljanja – i dalje ostaju otuđeni i izolirani. Otuđenost i izoliranost atomiziranih pojedinaca radničkog samoupravljanja proizlazi iz *prakse i iskustva* proizvođača i proizvodnje koje se sada nalaze u oštroj suprotnosti s koncepcijama propagiranih novih socijalističkih samoupravnih radnih i društvenih odnosa. Rezultat takve prakse nedostavno je razvijena *osnovica kolektivnog upravljanja* u kojem progresivno slabi uloga radnika, što znači da se željeni proces ekonomske demokratizacije ne odvija u zacrtanom pravcu i normativnom okviru.

Totalitarna dominacija komunističke elite sofisticiranim nasiljem iznutra *atomiziranu proizvodnju* vukovarske privrede stavlja u okvire *oportunističkog reguliranja* samoupravne strukture poduzeća gdje vrlo brzo dolazi do:

- *koncentriranja društvene moći* na radnim mjestima onih koji se nalaze u upravnom odboru u čijem sastavu dominiraju članovi Partije, stručnjaci i tehnochrati
- *fragmentiranja* utjecaja *radničkih savjeta* u raspravi i donošenju odluka vezanih uz poslovanje poduzeća,
- *marginaliziranja* uloge i društvene moći radničkih savjeta na poslovanje poduzeća u odnosu na direktore⁸⁰ koji nisu puki koordinatori⁸¹ jer uz članove upravnog odbora imaju više moći nego radnici,
- *progresivnog dezintegriranja* radnih kolektiva zbog *interesnog pozicioniranja* atomiziranih pojedinaca u skladu s novim privrednim odnosima i društvenom diferencijacijom i
- *progresivnog jačanja* totalitarne birokracije koja se formira u administrativnoj strukturi poduzeća.

⁷⁹To su istovremeno i sve ustanove, radne organizacije i mjesne zajednice (Horvat, 1982: 161).

⁸⁰Premda se direktori biraju na demokratski način te ih izabiru radnici putem radničkog savjeta.

⁸¹Kako je to pretpostavljao samoupravni socijalizam.

Stoga ovakvo funkcioniranje radničkog samoupravljanja ukazuje na činjenicu da ono nije oblik radničkog upravljanja nad sredstvima za proizvodnju, kako se to tvrdi, nego *totalitarni mehanizam vlasti* kojim se upravlja radništvom. Racionalizirana socijalistička fikcija vukovarske privrede socijalno se konstruira kako bi se pojavne suprotnosti i kontradiktornosti samoupravnog socijalizma stavile u okvire *normalnosti* društva u tranziciji.

Vukovarska privreda modernizacijski zamašnjak svoje industrijalizacije i poljoprivredne de-kolektivizacije sredinom 1950 – ih izgrađuje na temelju centralne planske ekonomije u kojoj autonomni kolektivi radnika – vlasnika sublimiraju planiranje i tržište u *demokratsku ekonomiju* kao skup individualnih inicijativa atomiziranih pojedinaca koji surađuju u *organizacijama udruženog rada* (Horvat, 1983: 161). Atomizirane (radničke) mase su uhvaćene u vrtlog centripetalnih sila socijalističkog samoupravljanja gdje se *dinamiziranje* privrednih aktivnosti i povećanje produktivnosti rada i proizvodnje *stimulira* povećanjem plaća, i na taj način želi realizirati razvojne planove. Naime, od 1958. godine totalitarna komunistička elita atomizirane (radničke) mase ponovno *oslobađa* tako što im samoupravljanje omogućava njihovo formalno udruživanje u *organizacije udruženog rada* (OUR) putem kojih izlaze iz okvira ekonomskih organizacija i kao neposredni proizvođači se u društvu etabliraju na razini *autonomnih poduzeća* (Woodward, 1995: 196). Ovako dozirana *liberalizacija* socijalističkih proizvodnih odnosa u vukovarsku privredu uvodi koncept *interesa* – interesa u jasnom pozicioniranju i usmjeravanju racionalnog djelovanja autonomnih poduzeća na tržištu privrednog sustava decentraliziranog socijalizma. Tako *kontrolirana liberalizacija* vukovarske privrede dočekuje kraj 1950 – ih i početak 1960 – ih godina u problemima *subjektivne prirode*⁸² – problemima koji se tiču novog *nagrađivanja po jedinici proizvoda* koji je kao sustav nagrađivanja trebao omogućiti pravedniju preraspodjelu dohotka radnih organizacija, odnosno plaća radnicima u skladu s produktivnošću njihovog rada.⁸³ Naime, liberalna *ideja interesa* kao smjernica racionalnog djelovanja (Woodward, 1996: 196) u vukovarskoj privredi dovodi do:

- povećavanja plaća radnika kao metoda mobilizacije/motiviranja za ostvarivanje zacrtanog plana razvoja
- povećanje opće potrošnje i kupovne moći radništva

⁸²Autor nepoznat (1959.) »Plenum Kotarskog komiteta Saveza komunista. Inicijativa organa upravljanja znatno je porasla, ali je još uvijek sputavaju subjektivne slabosti«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 21. studenog 1959., str. 2.

⁸³V.B. (1961.) »Naš feljton. Ne važe za sve isti kriteriji«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 14. siječnja 1961., str. 3.

- probijanja platnih fondova zbog proizvoljnog povećanja plaća radnika u kolektivima poduzeća
- dugoročno takve kolektivne odluke poduzeća u novom normativnom okviru nagrađivanja po učinku rada progresivno narušavaju daljnje ostvarivanje petogodišnjih planova razvoja vukovarske privrede.

Stoga *kompleksno nagrađivanje po učinku rada* i premašivanje perspektivnog *plana razvoja* poljoprivrede i industrijske proizvodnje premda doprinosi značajnom napretku vukovarske općine 1961. godine, još uvijek zahtijeva izgrađivanje *socijalističkih društvenih odnosa* u skladu s interesima nove socijalističke zajednice – vukovarske komune/općine. Kako bi se ostvario daljnji *cilj industrijalizacije* (razvoj industrijskih kapaciteta za samostalnu industrijsku proizvodnju) u novom sustavu *decentraliziranog socijalizma* vukovarske općine, pred atomizirane (radničke) mase se postavlja zahtijev za definiranjem takvih petogodišnji privrednih planova koji će:

- slijediti jugoslavenski ekonomski imperativ podjele nacionalnog proizvoda između potrošnje, investicija i alokacija u investicijske fondove za razvoj prioriternih privrednih sektora i
- temeljiti se na analiziranim mogućnostima i potencijalu poslovnih planova vukovarskih poduzeća čijom se realizacijom stvara normativni okvir pravila i ekonomskih predviđanja te projekcije privrednih trendova na agrarnoj razini.

Prema tome, orijentacija na poboljšanje *životnog standarda* radnih ljudi i građana početkom 1960 – ih godina veliki je zaokret u politici novih socijalističkih privrednih odnosa, jer se afirmacija radničkog samoupravljanja stavlja na višu razinu⁸⁴ i u funkciju sveukupnog privrednog razvitka i tržišta vukovarske komune. Tu višu razinu radničkog samoupravljanja ostvaruje se uz pomoć *psihologije* u privredi koju totalitarne komunističke elite implementiraju da bi odgovorili novim izazovima koje pred njih stavljaju socijalistički proizvodni odnosi u društvu.⁸⁵ Kao što je to slučaj u SAD-u i razvijenim zemljama Europe, tako i u Jugoslaviji, intenziviranje industrijske proizvodnje zahtijeva i redefiniranje uloge samoupravnih radnika – vlasnika u modernim automatiziranim sredinama u kojima atomizirani pojedinci trebaju ostvariti visoku razinu produktivnosti uz najučinkovitije korištenje fizičkih, ali prije svega, psihičkih sposobnosti. Stoga se uporaba *psihologije* u

⁸⁴Teofilović, J. (1961.) »Referat druga Jove Teofilovića na četvrtoj redovnoj Kotarskoj konferenciji SSRN. Zadaci na razvijanju radničkog i društvenog upravljanja. Organizaciono-politička izgradnja SSRN«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci* 16, 15. travnja 1961., str.4.

⁸⁵V.A. (1961.) »Psihologija u privredi (I)«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 22. travnja 1961., str. 3.

socijalističkoj privredi koristi ponajprije kako bi se *socijalno konstruirala* racionalizirana socijalistička fikcija društva u kojemu su novi *socijalistički proizvodni odnosi* odraz zadovoljstva radnih ljudi i građana vlastitim životnim standardom i radom kojega obavljaju na radnom mjestu. Nju zato totalitarna politička elita primarno koristi iz *ideoloških razloga*, a tek onda zbog činjenice da je psihofizički zadovoljan radnik zapravo i najproduktivniji radnik u kolektivu i društvenoj zajednici. Motorna snaga takvog *sofisticiranog nasilja iznutra* totalitarnoj komunističkoj eliti omogućuje *kontrolu* nad privrednim procesima u kojima su sada atomizirani pojedinci uz samoupravljanje i radničku kontrolu, dobili i slobodu izbora i inicijativa za suradnju i izgradnju novih socijalističkih privrednih odnosa u poduzeću i izvan njega.⁸⁶ Međutim umjetno stvorena *stimulativna zainteresiranost* atomiziranih (radničkih) masa za povećanje produktivnosti rada i proizvodnje vrlo brzo nestaje pod utjecajem privrednih problema koji proizlaze iz samog *sustava decentralizirane socijalističke ekonomije*, ali i zbog precijenjenih mogućnosti i potencijala kao i sposobnosti radnih snaga da se nose s problemima koji su prije svega političke, a tek onda ekonomske prirode.

Puno ozbiljniji problem nastaje u trenutku kada totalitarna komunistička elita više nije u stanju *uravnotežiti* socijalističke privredne odnose u okviru kojih je *ekonomska demokracija* pokušala ujediniti *decentralizaciju* i *samoupravljanje* na razini *ekonomske strategije*. Takav *paradoksalni modernizacijski eksperiment* za rezultat ima situaciju u kojoj na vukovarskom području dolazi do povećanja *osobne potrošnje* radnih ljudi i građana čija je kupovna moć veća, a prohtjevi koji su u skladu s njihovim društvenim standardom sada se nalaze u *nesrazmjeru* s razinom privredne proizvodnje.⁸⁷ Upravo iz tih razloga nastaju novi problemi u *privrednom razvoju* vukovarske općine, jer se progres u javnosti percipira kroz ideološku sliku *duha novih privrednih mjera*,⁸⁸ pa je sada ta racionalizirana socijalistička fikcija koju propagira totalitarna komunistička elita u oštroj suprotnosti s promjenama koje ne dovode do zadovoljavajućih rezultata.⁸⁹ Zato su atomizirane (radničke) mase *dezubjektivizirani društveni akteri*. Oni u vukovarskoj racionaliziranoj socijalističkoj fikciji radničkog samoupravljanja i decentralizirane ekonomske demokracije svoju *organsku poveznicu s realitetom* nisu u stanju ostvariti, zbog toga što bi to od njih zahtijevalo da se suoče s

⁸⁶Autor nepoznat (1961.) »Nova kretanja«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 1. maja 1961., str. 1.

⁸⁷-k- (1961.) »Osvrti. Osobna potrošnja iznad produktivnosti«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 3. lipnja 1961., str. 5.

⁸⁸Prema tezama KK SKH (1961.) »Pred godišnjom konferencijom SK za suštinu i duh novih privrednih mjera«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 9. rujna 1961., str. 2.

⁸⁹V. B. (1961.) »Primjena novih privrednih mjera. Duge pripreme – rezultati skromni«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 9. rujna 1961., str. 4.

vlastitom *procjenom* socijalističke privredne prakse i odnosa, i na taj način oslobode *konformističkih veza* sa sustavom od kojega njihova egzistencija ovisi.⁹⁰ *Atomizirani čovjek mase* sada u funkciji radnika – vlasnika *racionalnim se kalkuliranjem* interesno pozicionira te suočavanje s prvim privrednim *kriznim situacijama* u vukovarskim poduzećima i radnim kolektivima prepušta u ruke jedinih *kvalificiranih tumača* problema – totalitarnoj komunističkoj eliti. Naime, atomizirane (radničke) mase, oslobađajući se na taj način od svake odgovornosti za *ambivalentnost* u svom *upravljačkom emancipiranju* kolektiva i poduzeća, koriste u praksi već dobro isproban *mehanizam obrane* (samoobmana i samozavaravanje) te se prepuštaju sofisticiranom nasilju iznutra – komunističko indoktriniranoj viziji svjetle socijalističke budućnosti.⁹¹ Stoga vukovarska socijalistička privreda u nastajanju svoj *proizvodni deficit* ne uspijeva riješiti *direktivnim mjerama stabilizacije*⁹² i *mjerama društvene intervencije*,⁹³ jer za postizanje prioriteta povećane proizvodnje i produktivnosti privrede⁹⁴ nisu dostatno izgrađene ni *samoupravljačka osnovica*, a ni *socijalistički privredni odnosi*. U takvom kontekstu *mnogobrojne slabosti* novog privrednog sustava koje su u međuvremenu izrasle iz njegovih *suprotnosti*, već se do 1962. godine pretvaraju u *sustav rada*. *Totalitarni sustav rada* ima sljedeće obilježja:

- *subverzivnog* je karaktera jer atomizirani pojedinac sada radnik – vlasnik ne posjeduje stvarnu *društvenu moć* koju mu pripisuje totalitarna komunistička elita te pod utjecajem *sofisticiranog nasilja iznutra* usvaja novi komunistički moralni okvir ponašanja i djelovanja koji ga lišava *savjesti* a masovna pojavnosti takvih normi ophođenja u izgradnji novih socijalističkih privrednih odnosa socijalno konstruira *osjećaj normalnosti*
- *kohabitacijskog* je karaktera jer u novoj organizacijskoj strukturi radničkog samoupravnog socijalizma i emancipacije kolektiva i poduzeća dolazi do takve

⁹⁰V. B. (1961.) »Održan je plenum Kotarskog komiteta SKH. Kvalitetno nov položaj organizacija Saveza komunista. Kotarska konferencija Saveza komunista održat će se u siječnju 1962.«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 30. rujna 1961., str. 1-3.

⁹¹Autor nepoznat (1961.) »Povjerenje u vlastite snage pokretač ogromne energije kolektiva. Kako je kombinat Borovo prebrodio prve teškoće u novom privrednom režimu«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 21. listopada 1961., str. 1.

⁹²V. B. (1962.) »U svijetlu mjera za stabilizaciju privrede«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 12. maja 1962., str. 1.

⁹³st. (1962.) »Sprovođenje novih mjera društvene intervencije nije narušavanje samostalnosti«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 8. juna 1962., str. 4.

⁹⁴Autor nepoznat (1962.) »Povećanje produktivnosti najvažniji zadatak sindikalnih organizacija – izjavio Šime Marin, predsjednik kotarskog sindikalnog vijeća«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 27. travnja 1962., str. 1.

socijalizacije funkcija – podruštvljavanja načina rada, djelovanja i poslovanja kojom je *dijalektička borba suprotnosti* procesa upravljanja sredstvima za proizvodnju omogućila *idejno-političko legitimiranje* devijantnosti komunističkih društvenih normi ponašanja prijelaznog razdoblja i uklopila je u *normalnost* racionalizirane socijalističke fikcije

- *devijantnog* je karaktera jer su nove komunističke društvene norme ponašanja i morala premda propagirane kao *ideološki imperativ* novog samoupravnog socijalističkog društva u praksi usvajane na temelju *racionalnog kalkuliranja* i *interesnog pozicioniranja* atomiziranih pojedinaca koje totalitarna komunistička elita *paternalistički tolerira* i u duhu socijalističkog preodgoja *apolegetski absolvira* od svih problematičnih elemenata dodjeljenog im *potrošačkog suvereniteta*
- novonastale *izomorfnosti devijantnih normi ponašanja i morala* kako na vertikalnoj tako i na horizontalnoj osi nove *društvene diferencijacije* modela radničkog samoupravljanja nastaju zbog *podruštvljene - kolektivne (ne)odgovornosti* i *ograničene mogućnosti reakcije* atomiziranih pojedinaca u odnosu na dominantnu društvenu moć totalitarne komunističke elite koja komunističkom indoktrinacijom *stimulativno* djeluje na radnike-vlasnike kako bi se *inducirala* izgradnja novih socijalističkih proizvodnih odnosa
- *interesnog fraternalizma* atomiziranih (radničkih) masa čija novostečena sloboda izbora i inicijative za suradnju i izgradnju u propagiranoj *eksproprijaciji eksproprijacije* jača njihov *potrošački suverenitet*, a interesno udruživanje atomiziranih pojedinaca temelji na *ravnopravnosti i solidarnosti u proizvodnji* za pokrivanje društvenih potreba svojih kolektiva, lokalne zajednice i općine/komune.

Ovakav sustav rada totalitarne komunističke elite svode u okvire *normalnosti* gdje onda *problematične elemente* izgradnje radničkog samoupravljanja i socijalističke privrede atomizirani pojedinci internaliziraju kao neodvojivi i nužan dio konsolidacije socijalizma kao strategije modernizacije. Atomizirane (radničke) mase nalaze se izgubljene u *praksi pronalaženja* pravog puta socijalističke privredne proizvodnje kao sustava, i modela i metoda kojima totalitarna komunistička elita od njih očekuju da generirane slabosti otklone propagiranim radničkim samoupravljanjem i decentralizacijom. Vukovarska totalitarna komunistička elita ne prihvaća činjenicu da se do *ekonomske krize* došlo iz političkih i subjektivnih razloga *manipuliranjem* materijalnim dobitcima i probitcima atomiziranih pojedinaca koji su uvođenjem samoupravljanja trebali anulirati slabosti sustava, dok se

temeljni problem analizi u strukturnoj i idejno-političkoj ovisnosti privrede o *totaliranom karakteru* socijalističke države.

2.2.2. *Socijalizacija*

Naime, vukovarska totalitarna komunistička elita uspijeva poslijeratno *kolektivno stanje šoka* socijalno rekonstruirati sofisticiranim nasiljem iznutra – *totalitarnom socijalizacijom* – gdje se sada takva socijalizacija dalje razvija i pretvara u *šok-terapiju* kojom se omekšava novo socijalističko vukovarsko društvo. U ovom razdoblju totalitarna komunistička elita nastavak takve socijalizacije stavlja u funkciju izgradnje *socijalističkog društva pravde*. Iako se *pravednost* kao *osnova društvene etike* asimiliranih atomiziranih (radničkih) masa na vukovarskom području sada izgrađuje u skladu s propagiranom idejom *dobrog socijalističkog društva*, ona i dalje ostaje u okviru totalitarnog predloška socijalizacije atomiziranih pojedinaca. Zato se nužnost izgradnje pravednog socijalističkog društva uklapa u totalitarni karakter permanentnog revolucionarnog preobražaja koji komunističkoj eliti treba pružiti *vrijednosni okvir* za beskonačno izbjegavanje *rizika i posljedica* sofisticiranog nasilja iznutra.

Totalitarna komunistička elita stoga socijalno konstruira *altruistički okvir* moralnog i etičkog sklopa za svakog atomiziranog pojedinca koji živi, radi i djeluje u *socijalističkom društvu postignuća*, a on uključuje:

- *ideju dobrog* socijalističkog društva
- *ideal pravednog* socijalističkog društva koji čine tri osnovne vrijednosti (etičke norme): sloboda, društvena jednakost (ravnopravnost) i ljudska solidarnost i
- *humanističku viziju* ljudske prirode.⁹⁵

Moralni se i etički sklop atomiziranih (radničkih) masa na taj način usađuje u njihovu post-traumatičnu svijest, te se od *čovjeka mase* prije svega očekuje:

- da je on sada po završetku inicijalnog procesa svoje totalitarne socijalizacije, spreman, sposoban i voljan raditi na sebi i karakterno izgraditi komunistički indoktriniranu *socijalističku svijest* i *socijalistički mentalni sklop*
- da su njegovom totalitarnom socijalizacijom ostvareni preduvjeti za socijalnu rekonstrukciju *ljudske prirode*: komunističko oslobađanje čovjeka od njegova *egoizma*

⁹⁵Altruistički okvir moralnog i etičkog sklopa atomiziranih pojedinaca izrađen je na temelju Horvatovih promišljanja o poželjnosti socijalizma, njegovim vrijednosnim sudovima, utilitarnoj etici i etici pravde kao osnove za definiranje operacionalizacije pravednoga društva (1983).

- da je došlo do *kvalitativnog iskoraka* u njegovu prevladavanju partikularnih egzistencijalnih potreba – zadovoljavanje osnovnih potreba za preživljavanjem.

Pred atomiziranim pojedincem sada se postavlja *paradoksalni zahtjev* za korjenitom promjenom *ljudske naravi* na principima komunistički definiranog *altruističkog okvira*, što znači da bi *moralne odluke* radnih ljudi i građana u novom samoupravnom socijalističkom društvu bile oslobođene od izražavanja vlastite prirode slobodnih, racionalnih i sebičnih osoba (Horvat, 1983: 181). To znači da se od radnih ljudi i građana vukovarske komune/općine očekuje:

- da kao ljudska bića imaju visoko izgrađen *osjećaj za pravdu i jednakost* koji im zauzvrat daje slobodu da sami biraju pravila po kojima će živjeti, raditi i djelovati u društvu
- da svoju *ljudskost* izgrađuju po visokim načelima i idealima pravednog društva (*altruističkih vrijednosti*: slobodi, društvenoj jednakosti, ljudskoj solidarnosti)
- da se u njihovim *moralnim odlukama* vode načelima pravičnosti i idejom općeg dobra tako što bi te odluke ograničile racionalne preferencije atomiziranih pojedinaca putem *društvenog ugovora* i *formalne jednakosti šansi*
- da su sposobni na temelju usvojenih altruističkih vrijednosti razviti *osjećaj solidarnosti* i prevladati partikularističke sposobnosti, potrebe i interese
- da su svjesno internalizirali Marxovo načelo *uzajamnog nadopunjavanja*⁹⁶ i razvili osjećaj za *bratstvo* u jedinstvu racionalnih izbora i mogućnosti proizvođača/potrošača/građanina pri čemu su socijalistički društveni odnosi oslobođeni *konkurentnosti* i *konfliktnosti interesa* te u konačnici
- da su duboko svjesni vlastite *svrhovitosti* i *uloge* u novom samoupravnom socijalističkom društvu koje je sublimiralo njihovu privatnu, političku i ekonomsku slobodu izbora u jednu jedinstvenu *nadnaravnu moć* – moć da kontroliraju, izgrađuju i mijenjaju vlastitu prirodu, društvo i život u cjelini.

Ovakav nastavak sofisticiranog nasilja iznutra, odnosno preoblikovanog predloška totalitarne socijalizacije *eutanazira krizu savjesti* do koje bi moglo doći ako atomizirani pojedinci ne uspiju razviti, na psihodinamičkoj razini, svoju organsku povezanost i integriranost u novi socijalistički mentalni sklop socijalno konstruirane stvarnosti. Zbog toga su totalitarne komunističke elite primorane razoreni svijet poznat atomiziranom pojedincu, kao i poimanje

⁹⁶Marxovo načelo nadopunjavanja jedan je od altruističkih motiva kojima se u socijalističkom društvu trebaju ljudi voditi jer se smatra da radni čovjek i građanin svoj život može voditi potpuno samo ako svatko drugi to može isto (Horvat, 1983: 188).

njega samoga unutar tog svijeta, smjestiti u *paradoksalni realitet* dobrog i pravednog socijalističkog društva u kojem se štuje *humanistička*, odnosno marksistička altruistička vizija ljudske prirode oslobođene od *identitetskih okova* rodnog, klasnog, religioznog, kulturnog i nacionalnog. *Normalnost* moralnog i etičkog sklopa kojega propagira totalitarna komunistička elita (a atomizirane mase trebaju internalizirati u svakodnevnom životu i radu), stoga se u javnosti ne percipira kao oblik nasilja (sophisticirano nasilje iznutra), nego kao *revolucionarno postignuće* progresivnih snaga socijalističkog društva koje će ostvariti *evolucijski iskorak* u razvoju ljudske prirode i stvoriti *nadžovjeka* oslobođenog svih mana ljudske naravi.

Neizmjereno prijemčiviji i spremniji da se pokore, racionalnim kalkuliranjem i interesnim pozicioniranjem atomizirani pojedinci sada puno bezbolnije internaliziraju novi moralni i etički kodeks ponašanja koji im uvelike povećava šanse na vertikalnoj i horizontalnoj osi osobnih probitaka i dobitaka u društvu – društvu koje je sada paradoksalno bolje i pravednije za sve atomizirane pojedince koji ga kao takvog prihvaćaju. Rasterećena *moralna savjest*, ali i *etička odgovornost* radnih ljudi i građana za rad i djelovanje u novom socijalističkom društvu sada se lagano ukalupljuje u koncepciju oslobođenih i ravnopravnih atomiziranih pojedinaca koji svoje mjesto u pravednom društvu zahvaljuju totalitarnoj komunističkoj eliti i *skupu apstraktnih načela* (altruistički okvir) kojima se jamči njihova jednakost u proizvodnji, potrošnji i društvu općenito. Naime, totalitarna komunistička elita izvodi svoja *uvjerenja* o pravednom, kao i *uvjerenja* atomiziranih (radničkih) masa, iz *skupa apstraktnih načela* koja proizlaze iz *ideje dobrog i ljudskosti*.⁹⁷ Ta se načela zato lakše javno prihvaćaju i usvajaju kao nove društvene norme ponašanja i djelovanja, jer izravno utječu na savjest svakog atomiziranog pojedinca koji je sada oslobođen od svake odgovornosti socijalističkog radničkog upravljanja i ukalupljena u kolektivni prosperitet društva u cjelini. *Racionalizirana socijalistička fikcija* društva u kojoj atomizirani pojedinci žive i rade stoga ima *totalitarni karakter* zato što evolucijom sofisticiranog nasilja iznutra totalitarna komunistička elita socijalno konstruira, ali i kontrolira *normalnost socijalističkih praksi* – prakse kojima atomizirani pojedinci legitimiraju proturječnosti nastale u neprekidnom traganju za pravim putem u socijalističkoj izgradnji društva.

⁹⁷Kako Horvat ističe, „ljudskost se može definirati tako da podrazumijeva osjećaj pravde specificiran u tri vrijednosti“ koje su temeljne etičke norme ponašanja ljudi u idealnom pravednom društvu: sloboda, društvena jednakost i ljudska solidarnost (1983: 187).

Stoga život u novom socijalističkom društvu vukovarske komune/općine ima točno definirane obrise realiteta u kojem svaki radni čovjek i građanin može izgraditi život, a okvir zajednice atomiziranih pojedinaca povezanih totalitarnim nasiljem iznutra predstavlja *hiper-stvarnost* koja se stalno i intenzivno mijenja vođena interesima totalitarne komunističke elite. *Totalitarna socijalizacija* obučena u ruho humanosti i pravednosti, premda ima *politički alibi* u izgradnji socijalističkog društva, istovremeno kao proces razvija *funkcionalne preduvjete* za progresivni nastanak *devijantnih* socijalističkih društvenih praksi. *Devijantne socijalističke društvene prakse* atomiziranih pojedinaca su *anti-socijalističke prakse* koje proizlaze iz totalitarne socijalizacije radnih ljudi i građana, ali i samog sustava koji proizvodi vlastite proturječnosti. Kako se nalaze u zaštitničkom okrilju *normalnosti* racionalizirane socijalističke fikcije koju je vješto socijalno konstruirala totalitarna komunistička elita, *čovjek mase* u socijalističkoj praksi ne mijenja svoju *prirodu*, niti se preodgojem (komunističkom indoktrinacijom) njegova *narav* oslobađa vlastitih sposobnosti, potreba i interesa na principima komunistički definiranog *altruističkog okvira moralnosti i etičnosti*. Naprotiv, u takvu društvenom kontekstu, *praksa samozavaravanja* kao moralna pretpostavka opstanka atomiziranih pojedinaca i obrambeni mehanizam iz prethodnog poslijeratnog razdoblja ovim novim *altruističkim okvirom* paradoksalno dobiva *moralnu legitimaciju* iza koje *egoizam* ljudske prirode ostaje nepromijenjen, a ponašanja radnih ljudi i građana ne trpe od krize savjesti. Kako su s jedne strane, totalitarna komunistička elita – komunisti kroz vlastitu političku emancipaciju prestali biti *idealisti*, tako su s druge strane, atomizirane (radničke) mase postale *uzurpatori prava*,⁹⁸ pa su sada zajedno *politički alibij* za svoju parazitsku svijest, devijantno ponašanje i devijantne socijalističke društvene odnose crpili iz *proturječnosti sustava* – sustava koji u permanentnosti svog totalitarnog revolucionarnog preobražaja društva kontinuirano proizvodi *antisocijalističke prakse*, a to se paradoksalno smatra normalnim, očekivanim i neodvojivim dijelom *poteškoća i slabosti* razvoja samoupravnog socijalizma.

Socijalistička svijest i mentalni sklop atomiziranih pojedinaca oblikuje se u kontekstu *anti-socijalističke prakse* na predlošku *totalitarnog sustava rada* čiji karakter ukazuje na *bipolarnost osobnosti* čovjeka mase kojega se komunističkim ideološkim inženjeringom predisponira za *dihotomni svijet* racionalizirane socijalističke fikcije društva i podruštvljenog identiteta. Ta bipolarnost osobnosti atomiziranih pojedinaca odnosi se na njihov dihotomni

⁹⁸Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

identitet koji nije u suprotnosti sa samim sobom. S jedne strane, *društveno dodijeljeni identitet* atomiziranog pojedinca socijalno se konstruira na predlošku:

- *altruističkog okvira* moralnog i etičkog sklopa i na
- *temeljnim društvenim vrijednostima* proizašlim iz bliske prošlosti antifašističke borbe i narodne revolucije

dok s druge strane, kao takav on kohabitira s *društveno održanim identitetom* kojega karakterizira parazitska svijest i devijantno antisocijalističko ponašanje što totalitarna komunistička elita *paternalistički tolerira* i *apologetski apsolvira*. Stoga *dihotomni svijet* racionalizirane socijalističke fikcije društva i može funkcionirati na način na koji to čini, jer je čovjek mase sada *subverzivni građanin* (Rogić, 2000) čija savjest i svijest ne podliježe tretmanu vrijednosnoracionalne prosudbe i djelovanja, pa tako paradoksalno *apstraktni svijet* ideologizirane socijalističke utopije funkcionira usporedo s *realitetom* antisocijalističke prakse sustava koji je u suprotnosti sa samim sobom. Međutim, totalitarna komunistička elita *razvojne slabosti* samoupravnog socijalizma (koje proistječu iz *proturječnosti sustava* permanentne revolucije, totalitarnog karaktera društvenog preobražaja i *paradoksalne normalnosti* anti-socijalističke prakse) istovremeno pripisuje i:

- egoizmu – ljudskoj naravi i
- nazadnim shvatanjima totalitarno socijaliziranih pojedinaca.⁹⁹

Zato se u skupinu društvenih *neprijatelja* zajedno smještaju i novonastali *uzoratori samoupravnih socijalističkih prava* i *atomizirani pojedinci nazadnih shvatanja*: “ostaci starih navika i shvatanja,” “stari režimi,” “stari buržoaski politikopati,” i “malograđanština zapadnog tipa.”¹⁰⁰ Njihovo društveno ponašanje i djelovanje utječe na formiranje *socijalističkih društvenih odnosa* koji se sada nalaze u temeljima totalitarnog preobražaja društva. *Socijalistički društveni odnosi* su stoga *disfunkcionalni* i odraz naravi totalitarizma

⁹⁹ Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁰⁰Pa se tako navodi da „neprijatelj“ „pokušava da vara sebe i narod, da mi našu demokratiju razvijamo pod pritiskom Zapada, i tu pravimo neke ustupke Zapadu. (...) Zar danas ne vidimo da nas sretaju u kafanicama, trgovinama, poduzećima i raznim našim ustanovama sa oslovljavanjem: gospodine, gospođo, ljubim ruke, klanjam se, sluga ponizan, itd. To se sve događa u našim socijalističkim poduzećima i ustanovama, gdje svuda imademo naše komuniste ili na rukovodećem mjestu ili na radnom odgovornom mjestu. Zašto se gasi naš borbeni pozdrav – zdravo družo ili drugarice. Gasi se zato što netko nastoji da ga ugasi, jer mu je to u interesu da nas zapljuskuju i truju sa malograđanštinom zapadnog tipa. To sve naši mnogi komunisti tolerišu i još su oni sami ponosni kada ga netko slovi sa gospodine. Gledajući te razne pojave i salob reagiranje komunista protiv toga, danas se postavlja pitanje i revolucionarnosti takovih komunista.“ Izvor: Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1 – 6.

koji sofisticiranim nasiljem iznutra atomiziranog pojedinca nije u stanju *mobilizirati* za izgradnju *socijalističkog duha*.¹⁰¹ Pokazalo se da je *socijalistički duh* iznimno teško socijalno konstruirati u svijesti radnih ljudi i građana, jer je njegov komunistički i antifašistički karakter idealiziran do krajnjih granica što u *imaginaciji* atomiziranog pojedinca onemogućuje formiranje *iskrenih međuljudskih odnosa* – novih socijalističkih odnosa.¹⁰² Socijalistički duh *totalitarno socijaliziranih* radničkih masa i komunističke elite koji se sporo ukorjenjuje u *identitetski sklop* čovjeka mase zato ne posjeduje razvojni potencijal da socijalističke društvene odnose izgrađuje na čvrstim osnovama altruističkog okvira moralnosti i etičnosti društva istinske pravde i ravnopravnosti.

*Identitetski sklop*¹⁰³ atomiziranih pojedinaca koji sada funkcionira uklopljeni u totalitarni komunistički imaginarij – racionaliziranu socijalističku fikciju vukovarskog društva – socijalno je konstruiran na tri razine:

- na razini *socijalne interakcije* kroz socijalističke društvene odnose
- na razini *procesa socijalizacije* kroz totalitarnu socijalizaciju i
- na razini *procesa internalizacije* komunističke ideologije i altruističkog okvira moralnosti i etičnosti novog socijalističkog društva.¹⁰⁴

Prema tome se *socijalni identitetski sklop* atomiziranih pojedinaca u ovom periodu socijalizacije vukovarskog društva formira:

- tako što nakon inicijalne atomizacije *čovjek mase* sada svoj socijalni identitet izgrađuje kao *radnički klasni identitet* (jer druge klase ne postoje) koji je pak ishod dijalektičkog i interaktivnog procesa individualne samoidentifikacije i vanjske identifikacije u okviru *totalitarne socijalizacije* pri čemu je *radnim ljudima i građanima* pružena mogućnost da vlastiti identitet definiraju u kategorijama socijalne sigurnosti i društvene ravnopravnosti

¹⁰¹Što se može iščitati iz članaka koji se odnose na razvoj društveno-političkih i gospodarskih segmenata društva u sljedećim tiskovinama: *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 1. siječnja 1955.; *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 5. veljače 1955.; *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 12. veljače 1955.; *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 5. ožujka 1955.

¹⁰²Autor nepoznat (1955.) »Deset godina«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 9. travnja 1955., str.1-2.

¹⁰³Ovdje se misli na *socijalni (društveni) identitet* koji je „naše razumijevanje onoga tko smo i tko su drugi ljudi, te recipročno razumijevanje drugih ljudi toga tko su oni i drugi“ (Jenkins, 1996: 5).

¹⁰⁴Kako to ističku Cifrić i Nikodem, „u sociološkoj perspektivi koncepcija identiteta vezana je prije svega uz socijalnu interakciju, te procese socijalizacije i internalizacije“ (2006: 175).

- tako što je u okviru jugoslavenske inačice *individualizma* koji paradoksalno nastaje kao kombinacija totalitarizma i modernizacije, *čovjek mase* stalno *identitetski otvoren* prema društvenom asimilacijskom učinku *izvanrednog stanja*¹⁰⁵ kao permanentne tehnike vladanja totalitarne komunističke elite, a njegov *adaptacijski mehanizam* kao moralna pretpostavka opstanka poprma antisocijalističke osobine/svojstva
- tako što *antisocijalističke osobine/svojstva* ponašanja i djelovanja atomiziranih pojedinaca nastaju u praksi *komunističke sekularizacije*¹⁰⁶ društva čija se normalnost socijalno konstruira (akulturacijom i indoktrinacijom) i u skladu s tim oblikuje *totalitarna osobnost* čovjeka mase
- tako što u konačnici *totalitarna osobnost* atomiziranih pojedinaca u osnovi izvire iz *anomičnog vukovarskog društva* u kojem su stare građanske društvene norme izgubile moć da usmjeravaju ponašanje radnih ljudi i građana, a nove komunističke norme i vrijednosti nisu usvajane na razini koja bi osigurala integritet socijalističkog društva (Durkheim 1972, Merton 1957).

Naime, *totalitarna osobnost* atomiziranih pojedinaca izravni je rezultat *stanja* u kojem se vukovarsko društvo sada nalazi:

- s jedne strane, u tranziciji iz modernog građanskog u moderno totalitarno socijalističko društvo i
- s druge strane, u permanentnom revolucionarnom preobražaju društva, odnosno u društvu permanentne tranzicije na putu socijalističkog društvenog uređenja prema komunističkom.

Upravo *antisocijalistička praksa* atomiziranih pojedinaca potvrđuje činjenicu da u vukovarskom društvu postoji *mala suglasnost* u pogledu usvojenih normi i vrijednosti koje *radni ljudi i građani* trebaju internalizirati usvajanjem altruističkog ovira moralnosti i etičnosti, a koje totalitarna komunistička elita propagira i nameće kako bi osigurala nadzor i kontrolu nad njihovom totalitarnom osobnošću. *Anomičnost*¹⁰⁷ *vukovarskog društva* zato

¹⁰⁵Kao permanentne krize društva u nastajanju.

¹⁰⁶Ovdje se misli na sekularizaciju koju Jukić definira „na etičkoj razini“ kao „ideju pragmatične, koristoljubive i interesne zaokupljenosti ljudi i društva“ (1993: 40).

¹⁰⁷Anomija – društvena situacija u kojoj pojedinac ili društvena grupa odbacuje vladajuće ciljeve u društvu, vrednote ili dotada uobičajene oblike ostvarivanja tih ciljeva (Anić, 2000: 24). „Anomija označava stanje uma onoga koji je izvučen iz svojih moralnih korijena, koji nema više ni jedan moralni standard već samo nepovezane porive, koji više nema osjećaj trajnosti, običaja ili obveze. On poriče vrijednosti drugog čovjeka. Njegova vjera je filozofija odbacivanja. On živi na tankoj crti osjećaja da nema budućnosti ili da nema prošlosti. Ne radi se o stanju uma pojedinca, već o globalnom fenomenu. U brzim promjenama društva anomična situacija je stalan, manje ili više nametljiv pratitelj. Kreger, Pojava korupcije, cit., str. 29-34“ (Aras, 2007: 35).

proizlazi iz raskoraka koji je sada nastao kao *opća karakteristika* novog socijalističkog društvenog uređenja:

- između općeprihvaćenih ciljeva i vrijednosti izgradnje socijalističkog društvenog uređenja koje nameće totalitarna komunistička elita i
- *komunističkog sekularizma* kao totalitarnog sredstva primjerenog za njihovo ostvarivanje, koje je pak u neskladu s antisocijalističkom praksom atomiziranih pojedinaca.

Naime, nakon sloma hrvatskih građanskih normi ponašanja i društvenih vrijednosti novo vukovarsko *prijelazno društvo* totalitarnom socijalizacijom *konstituira društvo normi* u kojem atomizirani pojedinac i njegove ambicije, aspiracije, nade i očekivanja nadjačavaju i deformiraju socijalističke noramtivne strukture tako da one sada ne postižu učinke regulacije i integracije (Durkheim 1972, Merton 1957). Na taj je način napukla društvena normativna struktura a *anomičnost* novog vukovarskog društva postaje još jedno od *permanentnih stanja* koje će vremenom, kako se to kasnije pokazalo, dovesti do postupnog gubitka *uvjerljivosti socijalističke ideologije*.¹⁰⁸ *Slika aspiracija* totalitarnih političkih elita prelijeva se na prosječne radne ljude i građane koje sada čvrsto povezuje antisocijalistička praksa dočim je njihova slika poželjnog načina života u deformiranom i aberativnom¹⁰⁹ obliku od one koju komunistička ideologija propagira (Aras, 2007: 35). Kako je ovo anomično stanje prisutno u društvu, tako je ono sada i odraz psihološkog stanja – *anomičnog stanja svijesti* koje kod atomiziranih pojedinaca dovodi do različitog oblika devijantnih ponašanja (Mc Closky i Schaar, 1965). Komunistički indoktrinirana *socijalistička svijest* atomiziranih pojedinaca sada je novo *stanje svijesti* onih koji su izgubili svoje *moralno uporište* u hrvatskim građanskim vrijednostima društva kojega više nema. Oni se ponašaju izvan moralnih standarda i normi bez osjećaja kulturnog kontinuiteta i domašaja represivnog društvenog sustava, gdje sada totalitarna komunistička elita *tolerira* postizanje privatiziranih ciljeva permanentnog komunističkog preobražaja društva *nedozvoljenim sredstvima* (Seeman, 1959).

Naime, atomizirani je pojedinac sada već u ovoj fazi totalitarne socijalizacije vukovarskog društva *anomičan pojedinac* koji je otuđen od postojećih socijalnih i kulturnih institucija socijalističkog društvenog uređenja, što znači da je takav *čovjek mase* otuđen i od novih normi ponašanja, kao i osnovnih vrijednosti altruističkog okvira moralnosti/etičnosti i

¹⁰⁸Kako Jukić ističe, *marksistička ideologija* banalna je „istina o ograničenosti ljudske spoznaje i zlorabi uzvišenih ideala u političke svrhe“ (1990: 24).

¹⁰⁹*Aberration* (eng.) – poremećaj, devijacija, odstupanje, skretanje, zastranjivanje, zabluda, aberacija (Gačić, 2004: 34).

komunističke ideologije. Vidljivo je da su *atomizirane (radničke) mase* u potrazi za ponovnim uspostavljanjem narušenog osjećaja za svijet u kojemu žive kao i kontrole nad vlastitim ponašanjem i ponašanjem drugih, razvile takav *adaptacijski mehanizam* koji im omogućuje:

- predvidljivost i stabilnost formiranja novih socijalističkih društvenih odnosa kao i
- opstanak u dogmatskom i hermetički zatvorenom socijalističkom mentalnom sklopu.

Vukovarsko je društvo stoga društvo s kroničnim pomanjkanjem *smisla* za razumijevanje *stanja bez vrijednosti* kojega u svom cinizmu komunistički definiranih moralno-etičkih opredjeljenja *anomičan pojedinac* internalizira na način da situaciju u društvu percipira:

- kao *konfuznu*, jer se s jedne strane propagiraju visoko idealizirani ciljevi socijalističke izgradnje društva, dok se s druge strane, svatko ponaosob rukovodi *društveno neopravdanim sredstvima* za njihovo ostvarivanje
- kao *oportunističku i dezintegrirajuću*, jer u svom neznanju i nesnalaženju nemaju dostatno razvijen kapacitet da razumiju, ali zato vrlo dobro osjećaju da sustav socijalističkih normi u društvu nije postojan i predvidljiv te da im onemogućuje iskreno (i na temelju povjerenja izgrađeno) zajedništvo i pripadnost novoj jugoslavenskoj socijalističkoj zajednici (Mc Closky i Schaar, 1965).

Distribucija devijantnih oblika ponašanja u novoj strukturi vukovarskog socijalističkog društva je zato prepoznatljiva kako na vertikalnoj (totalitarna komunistička elita), tako i na horizontalnoj (atomizirane radničke mase) osi društvene stratifikacije. Vidljivo je da je *klasna pozicija* atomiziranih pojedinaca ono što određuje i pokreće njihovo *antisocijalističko ponašanje* da se u novom društvu šansi i mogućnosti izdigne iznad normativnih i moralnih ograničenja sustava i ojača svoj *potrošački suverenitet*. Socijalistički altruistički okvir moralnosti i etičnosti kojim se definira *konformizam* postupno gubi svoju snagu u reguliranju takvog ponašanja, pa tako izomorfnost devijantnih normi ponašanja i morala *dereguliraju* stanje u društvu koje onda nije moguće funkcionalno izbalansirati. *Anomijska situacija* u vukovarskom društvu jasno se može identificirati stoga u *disfunkcionalnim* socijalističkim društvenim (i privrednim) odnosima:

- između atomiziranih pojedinaca i socijalističkog samoupravnog sustava odnosno
- između normativnih i instrumentalnih promjena

koje onda atomizirani pojedinci nisu u stanju procijeniti i vrednovati na razini postignutih ciljeva i ostvarenih rezultata, nego se isključivo fokusiraju na neželjene posljedice i probleme

koji proizlaze iz proturječnosti samog društvenog sustava i odnosa u njemu. Naime, totalitarna komunistička elita samo *deklarativno* (i formalno) uključuju široke atomizirane (radničke) mase u procese svekolike društveno-političke i gospodarske izgradnje novog i pravednijeg socijalističkog društvenog uređenja, jer su sada radnici i vlasnici i upravljači te se od njih očekuje maksimalan angažman u “rješavanju političkih, privrednih i kulturnih problema.”¹¹⁰ Kako su kapilarno u takav anomični obrazac društva sada ukorijenjeni *komunisti*, oni žive, rade i javno djeluju u svim porama vukovarskog društva gdje vrlo često za dodijeljene im zadatke¹¹¹ nisu niti stručni i niti kompetentni, a još manje ideološki osviješteni.¹¹² Taj vlastiti nedostatak kompenziraju zahtjevima koje upućuju atomiziranim (radničkim) masama a oni uključuju:

- pojačanu *društvenu kontrolu* nad njihovim radom ali i
- poziv da slobodno izražavaju svoje *dobronamjerne kritike*¹¹³

koje u konačnici ipak ostaju na *deklarativnoj razini* ideologiziranih političkih parola i ne posjeduju takvu *društvenu moć* da mogu utjecati na odluke i stavove totalitarne komunističke elite, pa ih paradoksalno samo *legitimiraju* prema zakonskom i normativnom okviru samoupravnog socijalizma.

Naime, konstruktivna se kritika društva stoga nužno propagira kao “nešto kvalitativno novo” iako se u stvarnosti ona svodi samo na puko ukazivanje na slabosti – slabosti novog socijalističkog društva i odnosa.¹¹⁴ Socijalno se konstruira *racionalizirana socijalistička fikcija* u kojoj je moguće probleme rješavati *instant rješenjima* te se umjetno stvara osjećaj da su *konstruktivne kritike* atomiziranih pojedinaca urodile plodom i da je uspostavljen *ekvilibrijum* mogućnosti i želja. Upravo taj nesrazmjer osobnih mogućnosti i želja dovodi i do toga da se s vremenom ustalilo uvjerenje koje nije samo proizlazilo iz ideološko-političke indoktriniranosti društva, nego i činjenice, da su *atomizirani pojedinci* već tada uvidjeli da je

¹¹⁰Bakić, I. (1952.) »Rad Zborova birača na našem kotaru. Samo učešćem širokih narodnih masa u rješavanju političkih, privrednih i kulturnih problema bit će uspješan rad narodnih odbora«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 1. oktobra 1952., str. 1-2.

¹¹¹Đ. J. D. (1954.) »Održana je VII. sjednica NO Gradske općine. Doneseno je nekoliko novih rješenja po pitanju naše daljnje privredne djelatnosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 8. svibnja 1954., str. 1-3.

¹¹²Što se može iščitati iz članaka koji se odnose na razvoj društveno-političkih i gospodarskih segmenata društva u sljedećim tiskovinama: *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 19. lipnja 1954.; *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 3. srpnja 1954.; *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 6. listopada 1956.

¹¹³Uredništvo (1954.) »Odgovor uredništva doktoru Vodehnalu. U socijalističkom društvu potrebna je slobodna i dobronamjerna kritika«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 10. srpnja 1954., str. 3.

¹¹⁴M. G. (1962.) »Konstruktivna kritika daje prve plodove«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 29. juna 1962., str. 2.

bilo lakše “predati se”¹¹⁵ totalitarnoj socijalizaciji i asimilaciji, odnosno socijalističkom samoupravnom sustavu koji brine o njima i iskoristiti ga ako im se za to pruži prilika,¹¹⁶ jer se kao *anomični pojedinci* nisu u stanju aktivno uključiti u njegovo izgrađivanje.¹¹⁷ U tom kontekstu *kritika društva* koliko god bila realna i opravdana, nikada nije dovela do *aktivnog rješavanja* nastalih privrednih i društveno-političkih problema, već je ostajala na razini stavova i zaključaka društveno-političkih organizacija (ponajprije SSRN i SK).¹¹⁸ Stoga se socijalno konstruira *percepcija* ogromne snage totalitarne komunističke elite kao *revolucionarne avangarde*¹¹⁹ premda je njena *mobilizacijska uloga* u društvu pod snažnim utjecajem *slabosti idejno-političkih shvaćanja* koja u procesu izgradnje socijalističkog samoupravnog društva onemogućuju izgradnju čvrstih socijalističkih odnosa.¹²⁰

Zahtijev totalitarne komunističke elite da atomizirani pojedinci (radi ljudi i građani) postanu *kompetentni* i *svjesni članovi* socijalističkog društva u uvjetima i okolnostima u kojima nisu imali niti potencijala niti mogućnosti kontrolirati procese i ubranu transformaciju društva, dovodi do toga da se o njima i dalje *paternalistički* treba brinuti zbog čega se umjesto propagiranih socijalističkih društvenih (i privrednih) odnosa stvaraju *infantilni ovisnički odnosi*.¹²¹ *Normativna fleksibilnost* odrastanja anomičnog pojedinca, odnosno odgoja

¹¹⁵Baho, S. (1961.) »Problemi koji nas zanimaju. Građani ne bi trebali biti tako pasivni«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 19. kolovoza 1961., str. 4.

¹¹⁶V. K. (1961.) »Vozač s automobilom ekonomska jedinica«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 29. srpnja 1961., str. 3.; Baho, S. (1961.) »Nakon plenuma KK NOB-a. Organizacije narodne tehnike ne smiju biti mjesta življavanja pojedinačnih „hobija“«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 19. kolovoza 1961., str. 2.

¹¹⁷To je najbolje vidljivo i iz činjenice da su sve društveno-političke organizacije, a tu se ponajprije misli na SSRN i SK, imale kontinuirano problema s članstvom. Naime, problem je bio dvojak. U svim organizacijama nije postignuta ona masivnost koja se očekivala (s obzirom na očekivanje partijskog vrha), a i ono malobrojno članstvo često je zlorabilo ne samo članstvo nego i funkcije i položaje/radna mjesta na kojima su bili te su stoga bili najmanje ideološki i moralno čisti.

¹¹⁸Autor nepoznat (1961.) »Nedovoljno smjelosti u kritiziranju negativnih društvenih pojava«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 15. srpnja 1961., str. 1.

¹¹⁹V. B. (1961.) »Ogromna snaga revolucionarne organizacije. Razgovor Mirka Lackovića, sekretara Kotarskog komiteta Saveza komunista, s našim urednikom«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 29. srpnja 1961., str. 1.

¹²⁰Partijsko promišljanje transformacije vukovarskoga društva, koliko u gradu Vukovaru, toliko i u selima u okolici, neuspješno se bori s nazadnim shvaćanjima, religioznim osjećajima i građanskim normama za koje se smatra da su kočnica prosperiteta novoga socijalističkog društva i privrede. Novog čovjeka kojega oblikuju socijalističke strukture društva i stvaraju nova prosvjeta i znanost, ima složen i nadasve težak zadatak da društvenu transformaciju provede u stvarnost, a ona je u oštroj suprotnosti s antisocijalističkom praksom sustava koji proizvodi vlastite suprotnosti. Od radničke mase koja je još uvijek najvećim dijelom bila nepismena, nekvalificirana i neupućena u novi normativni okvir socijalističkog samoupravljanja očekivalo se previše, kao i od komunista koji i sami spadaju u tu kategoriju ljudi. Zbog toga oni najvećim dijelom postaju renterijeri novog društvenog poretka.

¹²¹Autor nepoznat (1955.) »Deset godina«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 9. travnja 1955., str.1-2.

atomiziranog pojedinca u novokonstruiranoj *kulturi duha*¹²² socijalizma, ravnopravnosti i radničke solidarnosti još se uvijek odvija u okviru *masovnog pokreta radništva* – Socijalističkog saveza radnog naroda (SSRN). U okviru SSRN totalitarna komunistička elita izgrađuje svoju osnovicu radničkog samoupravljanja na predlošku ideološki oblikovane *konvencionalizacije kolektivnog ponašanja* politički mobiliziranih radničkih masa. Naime, ideološki¹²³ oblikovana konvencionalizacija kolektivnog ponašanja atomizirane (radničke) mase *politički mobilizira* u koreografiji SSRN, rezervnih vojnih starješina i boraca NOB za okupljanja i događanja:

- kojima *bojevnim ateizmom*¹²⁴ totalitarna komunistička elita izvlači vukovarske radničke mase iz “mraka kulturne zaostalosti”¹²⁵ i paradoksalno *ritualizira* njihov narodni suverenitet (Mucha, 1991) kroz *sakralizaciju društva* uvođenjem novih *svjetovnih obreda* (Jukić, 1993) za proslave državnih praznika: 1. maj (Dan rada), Dan mladosti (Titov rođendan), Dan žena (8. mart), Dan Republike i Dan oslobođenja grada Vukovara, Dan borca i II. Kongresa KPJ, te Dana ustanka naroda Hrvatske i Dana JNA
- kojima *religijska narav* marksističkog svjetonazora (*državni ateizam*)¹²⁶ svjetovnim obredima ritualizira kolektivna ponašanja atomizirane (radničke) mase tako što u *religijske sadržaje marksizma* uvodi *simboliku* svemoći, apsolutnog znanja,

¹²²Bakić, I. (1952.) »Rad Zborova birača na našem kotaru. Samo učešćem širokih narodnih masa u rješavanju političkih, privrednih i kulturnih problema bit će uspješan rad narodnih odbora«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 1. oktobra 1952., str. 1-2.

¹²³„Ideologija se u marksizmu pojavljuje kao iluzija, mistifikacija, lažna predodžba, otuđeni odraz otuđene zbiljnosti, bezumni govor apstrakcije, fantastična projekcija zemaljskih problema, uskropljena misao, izobličena slika društvene stvarnosti. U njoj spoznaja čovjeka i njegove povijesti prolazi od misli, filozofije, morala, religije, odnosno od ljudske „naravi“ ili „biti“ koja će tek poslije biti suočena s materijalnom zbiljom. Ono što je dosada bilo jednostavno življeno, postaje odsad skriveno lažnom mišlju o životu. Ideologije čine grešku kad čovjekove misli, ideje i apstraktne iskaze uzimaju – posve neovisno o postojećem svijetu – za temelje toga istog postojećeg svijeta. Zato u marksizmu ideje nisu nešto samostalno i samosvojno, nego su uvijek izražaj društvenih odnosa“ (Jukić, 1993: 20).

¹²⁴Kako to Zrinščak navodi, totalitarna komunistička elita drži da je religija oblik zaostale, nerazvijene društvene svijesti kojoj se onda mora atomizirani pojedinac suprotstaviti „idejnom borbom i socijalističkom izgradnjom čovjeka“ tzv. bojevnim ateizmom (1993: 115).

¹²⁵Autor nepoznat (1952.) »Neka živi herojska Komunistička partija Jugoslavije, Centralni komitet i drug Tito!«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 2. novembra 1952., str. 1.; Drenovac, Đ. J. (1952.) »U čast šestog kongresa Komunističke partije Jugoslavije. Velika smotra kulturno-prosvetnih društava dokazala je da naša sela ne spavaju, kao nekada, u mraku kulturne zaostalosti – već da žive novim životom. Društva naših nacionalnih manjina iz Iloka, Čakovaca, Mikluševaca, i Petrovaca prikazali su nam lepotu i bogatstvo svoje narodne pesme i folklor«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 26. oktobra 1952., str. 2.

¹²⁶Kako Jukić navodi „ideologizacija je povijesno vodila do stvaranja svjetovne religije“ a ona sada u jugoslavenskoj inačici marksizma zahvaća moralni život atomiziranih pojedinaca, i kao ateizam postaje sastavnim dijelom komunističke ideologije (1993: 61).

oslobađanja, mesijanskog spašavanja, nadogradnje i sveopćeg blagostanja, sreće i mira (Jukić, 1993: 34)

- kojima se *kolektivne emocije* atomiziranih pojedinaca u modernome totalitarnom vukovarskom društvu osnažuju *marksističkom ideologizacijom*, dočim se to stanje trajnog obožavanja i obredne zanesenosti fiksira na *karizmatičnu ličnost* – kult “druga Tita”¹²⁷
- kojima se na novim *mjestima sjećanja* (Dudik) ritualizirano kolektivno ponašanje atomizirane (radničke) mase intenzivira i stavlja u funkciju potvrde *ispravnosti* i *istinitosti* marksističke ideologije i komunističke partije
- kojima se *nasrtljiv ateistički kolektivism* kroz progresivno ostvarenje *nadgradnje* atomiziranih pojedinaca u vukovarskoj društvenoj zbiljnosti slavi kao *mit* obećanog oslobođenja kojega propagira marksistička ideologija i na taj način oblikuje *socijalistički mentalitet* – *lažna svijest* o naslijeđenim vrijednostima narodnooslobodilačkog revolucionarizma u jednako tako lažnom svijetu učinkovite racionalnosti i socijalističkog blagostanja (Jukić, 1993)
- kojima se u konačnici *manipulira* kolektivnim ponašanjem i emocijama radničkih masa te *kontrolira* individualno ponašanje atomiziranih pojedinaca, dočim se vrši *društvena ovjera* komunističke sekularizacije i utopijskog sna teorije socijalizma, a vukovarski se mikrosocijalni svijet familijarnosti i obiteljske bliskosti javno projicira u okružju *narodnog veselja*¹²⁸ i zajedništva u bratstvu i jedinstvu jugoslavenskih naroda i narodnosti.¹²⁹

Takve su prakse društvene manipulacije i kontrole konvencionaliziranog kolektivnog ponašanja i emocija atomiziranih pojedinaca dovele do toga da je totalitarna komunistička elita marksističku ideologiju pretvorila u *svjetovnu religiju* koja ima svjetovne sadržaje ali se *sakralno doživljava* (Jukić, 1993: 13). U skladu s tim, optimistički racionalizam i kult socijalističkog oslobođenja treba u revolucionarnom zanosu izgradnje socijalističkog društva i

¹²⁷„(...) jedan inostrani pisac (...) On je zaniijekao i Tita, i rekao, da je taj lik stvoren u ispaćenoj mašti jugoslavenskih naroda, da bi se u iščekivanju njegovog dolaska lakše podnijela smrt.“ Izvor: Autor nepoznat (1955.) »Tito revolucionar i tvorac mira«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 21. svibnja 1955., str. 1.

¹²⁸Proklamiranje velikih obećanja gotovo uvijek dolaze na dnevni red lokalnih društveno-političkih funkcionera tijekom obilježavanja važnih datuma nove socijalističke društvene zajednice kada se organiziraju masovni zborovi birača i mitinzi na mjestima od simboličkog značenja za novu komunističku vlast kao što je Radnički dom u Vukovaru (gdje je održan legendarni vukovarski II. kongres KPJ).

¹²⁹Autor nepoznat (1961.) »Drug Jakov Blažević predsjednik Izvršnog vijeća Sabora NRH posjetio je više radnih kolektiva našeg kotara«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 15. travnja 1961., str. 1.; Autor nepoznat (1961.) »Izlaganje druga Jakova Blaževića«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 15. travnja 1961., str. 1.; Autor nepoznat (1961.) »Drug Vlado Togunjac govorio pred 5000 građana na mitingu u Vukovaru«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 15. travnja 1961., str. 8.

novih društvenih odnosa učinkovito otkloniti stalno *projiciran strah* totalitarnih komunističkih elita od potencijalne ugroze prisutnih *starih shvaćanja* koje pak na svakom koraku atomizirane (radničke) mase trebaju *odlučno lomiti* kako se novi društveni sustav ne bi doveo u pitanje. *Društvena zbiljnost* totalitarne socijalizacije atomiziranih pojedinaca ideološki je ucijepljena u racionaliziranu socijalističku fikciju – u socijalno konstruiranu vukovarsku stvarnost gdje se propagirana lažna svijest buržoaskih nazadnih shvaćanja sada zamijenjuje drugom *lažnom sviješću* – samoupravnim socijalizmom. Stoga *radničko samoupravljanje* u antisocijalističkoj praksi novih proizvodnih i društvenih odnosa ne posjeduje potencijal da atomizirane pojedince zainteresira i stimulira za aktivno uključivanje u njegovo izgrađivanje.¹³⁰ Vukovarski su radni ljudi i građani *anomični pojedinci* kojima marksistički svjetonazor i ideologizirani društveni sustav rada i življenja namjerava oduzeti posljednje uporište njihove privatnosti – *obitelj*. Naime, nasrtljivim ateističkim kolektivizmom totalitarna komunistička elita ulazi u domenu privatne čovjekove djelatnosti unutar njegove obitelji gdje sada država vodi javnu brigu o njoj, ali i atomiziranom pojedincu čije se osobno vladanje i ponašanje u politiziranome društvu ideološki vrednuje. *Životni standard*¹³¹ kao primarni zadatak socijalističke društveno-gospodarske izgradnje sada se koristi kako bi se totalitarnoj komunističkoj eliti otvorio izravni pristup i s time utjecaj u domeni obiteljskog života svakog atomiziranog pojedinca, i na taj način *legitimiral* stalna briga države za svakog radnika i seljaka dodijeljenim im velikim *socijalnim pravima* koja proizlaze iz novih *socijalističkih radnih odnosa*.

Programiranje sveukupnog društveno-gospodarskog razvitka vukovarske komune prelijeva se stoga u sferu privatnog života radnih ljudi i građana, dočim je svakodnevni život atomiziranih pojedinaca isplaniran tako da država preuzima dio tradicionalnih funkcija koje je do sada imala samo obitelj kako bi građani bili u što većoj mjeri fokusirani na rad i usmjereni na povećanje produktivnosti i učinkovitosti privredne proizvodnje.¹³² Imperativ *socijalističkog progres*a u tom kontekstu otvara prostor i za *emancipaciju žena* od kojih društvo ima velikih očekivanja sada kada ih marksistički svjetonazor i državni ateizam oslobađa i smješta izvan patrijarhalnih zidova obiteljskog života.¹³³ *Komunistička sekularizacija* oslobađa žene od

¹³⁰-k- (1961.) »Osvrt. Osobna potrošnja iznad produktivnosti«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 3. lipnja 1961., str. 5.

¹³¹Autor nepoznat (1956.) »Životni standard prvenstveni zadatak«, *Novosti Glasilo SSRN kotar Vinkovci*, 8. prosinca 1956., str. 1-3.

¹³²Penić, J. (1959.) »Funkcija i zadatak Centra za unapređenje domaćinstva«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 5. prosinca 1959., str. 5.

¹³³Petković, Đ. (1960.) »Žena u modernoj poljoprivrednoj proizvodnji«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 1. siječnja 1960., str. 5.; Autor nepoznat (1960.) »Očekuje se veća aktivnost žena u Vukovarskoj općini«,

tradicionalnih okova patrijarhalnih odnosa i religioznih vjerovanja i društvenih normi ponašanja, i na taj način ojačava njen *ravnopravni položaj* u socijalističkom društvu, gdje iz njenog radnog odnosa proizlaze nova prava putem kojih brigu o obitelji i djeci sada može preuzeti društvo (država). Takvom se *totalitarnom socijalizacijom obitelji* kao nukleusa svakog društva, pa tako i ovog socijalističkog, programira privatna domena života radnih ljudi i građana putem čega totalitarna komunistička elita ne samo da ima kontrolu nad tim segmentom društva, nego istovremeno legitimira vlastite politike i postupke kojima želi osigurati progres društva u cjelini. Naime, *transformacija položaja* obitelji u novom vukovarskom društvu dovodi do sljedećeg:

- od prvobitne percepcije *tradicionalne obitelji* kao potencijalnog *protivnika* komunističke preobrazbe društva, dolazi se do toga da se njezina *opasnost* po novi društveni sustav sublimira nakon totalitarne socijalizacije u *proces dokidanja* njezinih društvenih funkcija: reproduktivna, odgojna, funkcija društvenog položaja, ekonomska funkcija i funkcija slobodnog vremena, i (Plačko, 1972: 562)
- kako je obitelj najvjerniji prenositelj tradicije i u sebi sadrži instinkt posjedovanja totalitarna komunistička elita namjerava u praksi *liberalizirati odnose* u njoj tako što do krajnosti olakšava sklapanje i rastavu braka, odgajanje djece prepušta društvu (državi), a ženu oslobađa kućnog ropstva i materinstva koje se sada u novom socijalističkom društvu prezire (Pogljajen, 1938: 100-104)
- socijalistički progres koji sada *emancipira ženu* kroz njezinu zakonsku jednakost s muškarcem i ekonomsku samostalnost, nudi ženama *mogućnost* da izađu iz okova podčinjenosti unutar tradicionalne obitelji kako bi se oslobodile materinstva i kućanskih dužnosti, jer te obveze sada od zaposlene žene na sebe preuzimaju društvo (država) i kolektivi, pa se zato od nje očekuje snažan iskorak u javnu sferu ciljanog kolektivnog stvaralaštva
- kako se novi socijalistički društveni odnosi izgrađuju na materijalnom oslobađanju rada i radnika u vukovarskom se društvu ostvarivanjem novih zakonom zagwarantiranih prava žena paradoksalno ide *protiv* materinstva¹³⁴ i društvene postojanosti obitelji

Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci, 27. veljače 1960., str. 1.; Vrcić, V. (1960.) »Uz Dan žena. Dvostruki jubilej«, *Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 5. ožujka 1960., str. 1.

¹³⁴Naime, oblikovanje *svijesti žene* u procesu njezine *komunističke emancipacije položaja* u društvu podrazumijeva da se materinstvo smatra nespojivim s društvenim angažmanom moderne žene u socijalizmu. Apsolutnu posvećenost žene u izgradnji pravednog i ravnopravnog socijalističkog društva totalitarne komunističke elite nagrađuju njezinim oslobađanjem od *obiteljskog morala* gdje se *komunistički osviještenim*

- u konačnici, *retradicionalizacija obitelji* sada podrazumijeva: slabljenje ekonomske veze između muškarca i žene, kolektivizaciju osobnih dužnosti žene koje je ona imala u kućanstvu, kao i dužnosti odgoja i obrazovanja djece koje na sebe preuzima komunističko društvo.

Kontekst u kojem se projicira socijalističko društvo familijarnosti i kolektivne gotovo obiteljske bliskosti, *obitelj* se, kao nukleus društva, asimilira u veliku socijalističku zajednicu atomizirane (radničke) mase, a *društvena briga* postaje sinonim za *socijalnu sigurnost* totalitarno socijalizirane atomizirane obitelji i pojedinca. Društvo (država) se brine o svim životnim potrebama i problemima obitelji i pojedinaca te se tako stvara kod njih osjećaj *sigurnosti* u socijalistički društveni sustava koji ih rasterećuje od *odgovornosti* za zadovoljavanjem rudimentarnih potreba u svakodnevnom životu, ali istovremeno stvara materijalnu i psihološku/emocionalnu ovisnost o tom istom sustavu. Stoga odgoj i djece i odraslih u *duhu socijalističkog patriotizma*¹³⁵ kroz *pedagoški aktivizam*¹³⁶ i *pedagoško tumačenje ideologije*¹³⁷ novog socijalističkog društva i odnosa sada preuzima društvo (država). Proces *totalitarne socijalizacije* radnika-vlasnika, koji sebe može ostvariti jedino kroz rad u cilju napretka socijalističke zajednice, stvara sada takve prilike i mogućnosti atomiziranim pojedincima putem kojih im se otvara prostor da uzurpiraju i koriste sva prava iz radnog odnosa i na taj način osiguraju državno zagwarantirana *socijalna prava* do kraja života. Visoku razinu nepismenosti i neobrazovanosti, kako radničkih masa tako i komunističke elite, još uvijek se ne može nadoknaditi *marksističkom ideologizacijom*, a *mobilizacijska uloga* komunista je u društvu pod velikim utjecajem *slabosti idejno-političkih shvaćanja* na čijim temeljima se sada izgrađuju divergentni – antisocijalistički odnosi i ponašanja u društvu.

2.2.3. Birokratizacija

Navigiranje kroz sustav samoupravnog socijalizma u ovom periodu atomiziranim pojedincima u vukovarskom društvu predstavlja veliki problem zbog toga što su se sada formirale takve društvene strukture, ponašanja i razmišljanja kojima nedostaje komunistički

materinstvom opravdavaju i toleriraju sve životne odluke koje ona donese bez obzira na posljedice koje će te odluke imati na obitelj (pobačaj, razvod).

¹³⁵V. K. (1957.) »Razgovor s predsjednikom Narodnog odbora kotara drugom Vladom Togunjcem. Veliki korak naprijed u odgajanju naših naraštaja u duhu socijalističkog patriotizma«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 1. siječnja 1957., str. 3.

¹³⁶prof. Boljević, V. (1958.) »Iz iskustva jednog pedagoga. Pedagoški aktivizam«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 2. kolovoza 1958., str. 4.

¹³⁷prof. Boljević, V. (1958.) »Iz iskustva jednog pedagoga. Pedagoški aktivizam«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 2. kolovoza 1958., str. 4.

propagirana *klasna svijest* i koji „nemaju ništa zajedničkog sa socijalizmom niti socijalističkom revolucionarnošću narodne vlasti.“¹³⁸ Sada se jasno ocrtavaju obrisi *devijantnih* društvenih odnosa i ponašanja kao i razmišljanja atomiziranih pojedinaca koje je moguće weberovski idealnotipski svrstati u dvije kategorije:

- *antisocijalističke* društvene odnose, ponašanja i razmišljanja, i
- *antidržavne* društvene odnose, ponašanja i razmišljanja.

Prvu *antisocijalističku kategoriju* čine odnosi, ponašanja i razmišljanja koja nastaju kao proizvod, odnosno *rezultat suprotnosti* koje proizvodi sam sustav samoupravnog socijalizma (društveni i privredni), i odnosi se podjednako na sve strukture društva. Drugu *antidržavnu kategoriju* čine odnosi, ponašanja i razmišljanja koja su *recidiv* prethodnog građanskog društva i sada se nalaze u *suprotnosti* s totalitarnim sustavom i vlašću komunističke elite (kao i demokratskim centralizmom), a odnose se također na sve strukture društva. Često miješanje i stavljanje tih kategorija u jednu dovodi do toga da se sva devijantna društvena ponašanja, odnosi i razmišljanja stavljaju pod jedan jedinstveni nazivnik *slabosti marksističko-lenjinističke ideologizacije*. U vukovarskom se društvu stoga bojevnim ateizmom i komunističkom sekularizacijom treba boriti protiv sramne endehaške (ustaške) prošlosti i natruha klerofašizma;¹³⁹ uz istovremenu borbu protiv oživljavanja različitih vrsta eksploatacija, klasnog izrabljivanja, nepravilnosti u radu i zlouporabi položaja, mehanizmom društvene kontrole.¹⁴⁰ Stoga se *politički antidržavni karakter* društvenih odnosa, ponašanja i razmišljanja kako *partijaca* tako i *vanpartijaca*¹⁴¹ često isprepliće s onim *društveno-ekonomskim antisocijalističkim karakterom*. Na taj način, totalitarna komunistička elita racionalizira *neprijatelja* koji postaje stvaran i realan problem i prijetnja sustavu – društvenom uređenju koje i samo postaje generatorom društveno-gospodarskih protirječnosti. Društvene strukture radničkog samoupravljanja u praksi i iskustvu *neposrednih proizvođača* nalaze se u oštroj suprotnosti s koncepcijama propagiranih socijalističkih radnih i društvenih odnosa. U poduzećima se i lokalnim zajednicama vukovarske općine nedostatno razvija

¹³⁸Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹³⁹Autor nepoznat (1953.) »Sramne godine ...«, *Vukovarske novine Glasilo SSRNJ u Vukovaru*, 11. aprila 1953., str. 1.

¹⁴⁰Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁴¹Autor nepoznat (1952.) »Održana je kotarska partijska konferencija. Komunisti i vanpartijci našega kotara i grada nepokolebljivo će slijediti put Partije i Tita«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 28. septembra 1952., str.1-4.

osnovica kolektivnog upravljanja i slabi uloga radnika što znači da se najdublji unutarnji proces demokratizacije ne odvija u zacrtanom pravcu i željenim intenzitetom.¹⁴²

U vukovarskom se društvu stoga uz *marksistički ideološki okvir* narodne vlasti sada učvršćuju temelji *totalitarne birokracije* koja zajedno s totalitarnom komunističkom elitom skriva svoje društvene odnose i opravdava vlast u upravljačkim strukturama *utopijskog projekta* teorije socijalizma.¹⁴³ Naglim razvojem i širenjem socijalističkog administrativnog aparata stvaraju se uvjeti za njezinu afirmaciju u društvu u kojem nova društvena stratifikacija sada totalitarnu birokraciju afirmira kao novi društveni sloj – klasu za sebe. *Totalitarna birokracija* koja do krajnjih granica *birokratizira* vladavinu naroda dovodi i do sljedećeg:

- evolucija i daljnji razvoj totalitarne birokracije na *administrativnoj, upravnoj i političkoj razini* nalazi se u *korijenu* vukovarske društvene *diferencijacije i stratifikacije* funkcija, moći i pozicija
- administrativna, upravna i politička razina totalitarne birokracije u vukovarskom društvu svoju *društvenu moć i položaj* zahvaljuje totalitarnoj komunističkoj eliti jer za nju učinkovito obavlja *funkciju opslužne klase*, a u okviru općinskog terorizirajućeg ustroja države birokracija osigurava *monopol vladavine* na temelju delegiranja prava kroz kolektive i radne organizacije/institucije zbog čega će se ona vrlo brzo pretvoriti i u *kolektivnog vlasnika* proizvodnih sredstava samoupravne socijalističke zajednice (Horvat, 1983: 76 – 78)
- totalitarna birokracija dodatno *desubjektivizira* radne ljude i građane, odnosno atomizirane (radničke) mase kao *društvene aktere* koji se sada po prvi puta nakon rata suočavaju s *privrednim kriznim situacijama* gdje im kao jedini kvalificirani tumači u radnim kolektivima i organizacijama/institucijama, *totalitarni birokrati*, delegiraju *socijalno konstruirana rješenja* koja su *instrumentalnog karaktera* i ne posjeduju onu ideološku moć koja bi bila dostatna da samoupravni socijalizam učinkovito implementira u *socijalističke društvene odnose* i mjere gospodarskog razvoja

¹⁴²Autor nepoznat (1957.) »Prvi kongres Radničkih savjeta. Snažan podsticaj jačanju socijalizma«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 9. ožujka 1957., str. 2-3.

¹⁴³„Život socijalističke zemlje, našao je mjesto u teoriji socijalizma, i radi toga je ta teorija životno vezana sa svakim pojedincem; i zato Program (SKJ) – oličenje te teorije – predstavlja život i budućnost čitave jedne zajednice – socijalističke Jugoslavije“. Izvor: Augustin, D. (1959.) »Na pragu Nove Godine«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 1. siječnja 1959., str. 1.

- *privilegirani položaj i prestiž* u društvu i hijerarhiji totalitarnog birokratskog aparata postaje *izvorom reifikacije*¹⁴⁴ gdje novi birokrata funkcionira u okviru *impersonalnih birokratskih pravila* koja ga homogeniziraju u mentalni sklop *mistificirane službe* koju obavlja i na taj način ga svode na razinu standardiziranih *birokratskih činova* – on je *postvaren* jednodimenzionalnim činovima u fragmentiranom radu birokratskih struktura u kojoj opstaje i misli bez osjećaja, savjesti i odgovornosti – kao *otuđeni atomizirani pojedinac* samoupravnog socijalizma (Horvat, 1983: 89 – 91)¹⁴⁵
- totalitarna birkoracija proizvodi *odane i privržene* činovnike/službenike kao *potpune konformiste* koji kapitaliziraju na prodanoj lojalnosti državi (kao i radnoj snazi) i gdje njihova *totalitarna osobnost* ojačana *birokratskim stupnjem* društvene moći i položaja, *egoistično dominira* atomiziranim (radničkim) masama
- neprofesionalnost i neodgovornost s kojom se *totalitarna birokracija* dominantno odnosi i ponaša spram *klasno inferiornije* radničke mase učestalo se tolerira od strane totalitarne komunističke elite, a zlouporaba interesa, položaja i ovlasti se ne sankcionira zbog toga što bi to bio izravan napad na klasu koja elitu opslužuje i održava na vlasti¹⁴⁶
- u začaranom krugu neodgovornih i nekompetentnih upravljača *totalitarna birokracija* državnog socijalizma *osobnost* svojih birokrata odgaja po uzoru na totalitarnu komunističku elitu i načine na koje ona uporno izbjegava rizike, posljedice i odgovornosti koje proizlaze iz divergentne samoupravne socijalističke društvene prakse.

U antisocijalističkoj i antidržavnoj praksi radničkog samoupravljanja proizvodi se takva *mikrostruktura društvene transformacije* u kojoj *totalitarna osobnost birokrata* i njegovo ponašanje postaje odraz tajnovitosti partijskog duha i autoriteta totalitarne vladavine. Kako prema Marxu čovjekovi materijalni odnosi čine osnovu svih njegovih odnosa u društvu, onda ne čudi činjenica da *pozitivizam i materijalizam* samoupravnog socijalizma predstavlja *organizacijski okvir* u kojem se nalaze, žive i razvijaju sve aspiracije totalitarnih birokrata. *Crta banalnosti* (Arendt, 1991: 38) usjeca se duboko u sve birokratske aspiracije i socijalističke samoupravne odnose jer je sada *ponašanje* zamijenilo komunistički propagirano

¹⁴⁴*reifikacija* – „reprezentacija apstrakcije kao nečeg stvarnog što može uzročno djelovati (opredmećivanje, postvarivanje, objektivacija).“ STRUNA-Hrvatsko strukovno nazivlje: pristup ostvaren 19. ožujka 2015. godine. <http://struna.ihj.hr/page/o-struni/#struna>

¹⁴⁵Autor nepoznat (1961.) »Zbog čega se građani žale. Suzbijati birokratski odnos prema ljudima«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 18. studenog 1961., str. 5.

¹⁴⁶Vuković-Bah, V. (1962.) »Osvrti. A gdje su bili komunisti«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 13. siječnja 1962., str.2.

aktivno djelovanje u izgradnji nove jugoslavenske zajednice. *Konfomizam* koji je prirodan novom socijalističkom samoupravnom društvu omogućuje da se *totalitarna osobnost birokrata* formira i održava tako što:

- je u ovoj fazi svog razvoja *totalitarna birokracija* izgradila čvrste temelje mikrostrukture vladavine na svim razinama vlasti jer joj je to paradoksalno omogućila totalitarna komunistička elita u svojim naporima da atomiziranim (radničkim) masama socijalno konstruira *racionaliziranu socijalističku fikciju* društva u kojem se ostvaruje komunistički *ideološki imperativ* konačnog ukidanja vlasti (vlade i države), pa tako sada suvereno svoju vladavinu započinje „nevidljiva ruka“ totalitarne birokracije (Arendt, 1991: 40)
- samoupravni socijalizam radnika/vlasnika/upravljачa ustanovljuje *društveno uvjetovano mišljenje* koje u mehanizmu komunističkog ideološkog izobličenja atomiziranih pojedinaca *totalitarne birokrate* ne percipira kao *parazite neproduktivnog rada*¹⁴⁷ i kao *produženu ruku* vladavine totalitarne komunističke elite
- *bojevim ateizmom* totalitarna birokracija postaje otpornija na političku kritiku i izdržljivija na društvene promjene jer joj *socijalistički mentalitet* u totalitetu banalnog nepokretnog mišljenja pomaže u uspostavljanju jedne *opće neistine* koju propagira totalitarna komunistička elita, a kojom se obećava oslobađanje *šizofrene duše* atomiziranih pojedinaca *pragmatičnom politikom prilagođavanja*¹⁴⁸ (Zrinščak, 1993: 116)
- diktirane projekcije i interese s pozicija vlasti *totalitarna birokracija* sublimira u jedan *monopol marksističke materijalističke istine* koja se pak *birokratizacijom* osnovnih organizacijskih struktura socijalističkog društva širi i osvaja nepokrivena područja ideologije – *permanentni socijalistički revolucionarni zadatak* kojim se obećava progresivno ostvarenje čovjeka slobode u samoupravnoj zbilji radnog čovjeka (Vranicki, 1967).

Naime, *izomorfnost devijantnih normi ponašanja* i morala *totalitarnih birokrata* (koja nastaje njihovom totalitarnom socijalizacijom kao atomiziranih pojedinaca) sada se u okviru radničkog samoupravljanja racionalizira također na predlošku *paradoksalne normalnosti* antisocijalističke i antidržavne prakse, kao očekivane nuspojave *birokratskog modela*

¹⁴⁷Uzdizanje rada i njegove produktivnosti prema Marxu proistječe iz njegovog mišljenja da je rad (a ne Bog) stvorio čovjeka, odnosno da se radom (a ne umom) čovjek razlikuje od drugih životinja (Arendt, 1991: 72).

¹⁴⁸totalitarnom socijalizacijom i sofisticiranim nasiljem iznutra

socijalizma nastale u permanentnom revolucionarnom preobražaju vukovarskog društva.¹⁴⁹ *Prerogativ* upravljanja, vlasti i moći totalitarne komunističke elite čvrsto se ukorijenjuje u *totalitarni birokratski model socijalizma* čija socijalna struktura na svim društvenim razinama: administrativnoj, upravnoj i političkoj poprima sva ona *svojstva/osobine* koje joj omogućavaju opstanak u javnom životu socijalističke transformacije i izgradnje vukovarskog društva.

Stoga je *totalitarna birokracija*:

- formalno pravno *racionalna* kao mehanizam upravljanja i društvene kontrole nad *rutinskim* radom i djelovanjem svojih djelatnika/funkcionera
- *monopolom* nad specifičnim informacijama i znanjima organizacijski je usmjerena na na vlastito *konzerviranje* – svoje hijerarhije, funkcija i pozicija moći u društvu (Tadić 1987, Böhm 1970)
- njezina formalno pravna rigidnost *proceduralnog mehanizma* funkcioniranja kao organizacije dovodi do *umrežavanja* atomiziranih pojedinaca i interesnih skupina (političke i stručne/profesionalne) u *zatvoreni administrativni aparat* putem kojega se *opće poslove* koje birokrati obavljaju za potrebe izgradnje socijalističke samoupravne zajednice sada *privatizira* te se s pozicije vlasti istovremeno *nameću* partikularni interesi i ugrađuju u socijalistički mentalni sklop socijalno konstruirane racionalizirane socijalističke fikcije vukovarskog društva
- kao saveznik u *monopolizaciji vlasti* grubim materijalizmom i političkim autoritetom birokratska se *disciplina i subordinacija* koristi za prikrivanje antikomunističkih i antidržavnih pojava, ponašanja i razmišljanja kako u svojim redovima tako i u društvu općenito,¹⁵⁰ a *totalitarni birokratski mehanizam* gotovih načela, shvaćanja i tradicija *partijskom se stegom* štiti i održava putem elastične čvrstoće i otpornosti novousvojenih devijantnih normi ponašanja i morala.

¹⁴⁹ Velika jugoslavenska narodna radna zajednica u permanentnom psiho-dinamičnom stanju pripravnosti živi i radi u fiktivnom svijetu kojega totalitarna komunistička elita socijalno konstruira na način da se radni ljudi i građani samo naizgled osjećaju nepobjedivo i moćno – kontrolirajući socijalistički napredak domovine. Za više informacija vidi članke: Auto nepoznat (1954.) »Naš Prvi maj«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 1. maja 1954., str. 1. ; Divjak, V. (1954.) »Dan Republike očekujemo s pobjedama uutar i van naše zemlje!«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 4. prosinca 1954., str. 1-2.

¹⁵⁰ Kao što su: „politika i linija nezamjeranja“, „greška bez posljedica“, neodgovornost, nepotizam, korupcija, samovolja, politički revanšizam, protekcionizam, oportunistički, konformizam, mediokritet, rivalstvo, sektaštvo i sl.

Kao što teret idejno-političke i gospodarske izgradnje samoupravne socijalističke zajednice pada na leđa *atomiziranih pojedinaca*, odnosno, atomizirane (radničke) mase; tako se sada radničke mase primjenom političkog, upravljačkog i radnog aktivizma samoupravljanog socijalizma trebaju izboriti s rastućom moći totalitarne birokracije. Radni ljudi i građani, *partijci* i *vanpartijci*, u svojim kolektivima za to ne posjeduju dostatnu društvenu moć¹⁵¹ (premda je ona zakonski zagwarantirana), ni znanje i vještine da se u areni konkurentnih interesa izbore s političkim i tehničkim direktivama prepostavljenim im koordinatora samoupravnog socijalizma. Stoga, totalitarna komunistička elita, svjesna novonastale situacije, koristi svoj društveni položaj u hijerarhiji moći i stavlja *totalitarni birokratski aparat* u potpunosti u funkciju vlastitog učvršćivanja i održavanja na vlasti, dok istovremeno u javnosti propagira jačanje *samoupravljanja* kao univerzalnog rješenja za borbu protiv snažne birokratizacije socijalizma.¹⁵² Iako u javnosti formalno potiče *konstruktivne kritike*¹⁵³ birokratizacije osnovnih organizacijskih struktura socijalističkog društva, *totalitarna komunistička elita* socijalno konstruira *paradoksalnu normalnost* fizičke i društvene ekspanzije moći totalitarne birokracije, prikrivajući pri tome *autoritativnu neupitnost* vladavine Tita i Partije pod čijim okriljem je nemoguće ukloniti birokratske promašaje, izmanipulirane birokratske prepreke, svojevolsnost i neučinkovitost državne administracije i uprave.

Stoga društvena diferencijacija i stratifikacija postaju sve očitije, a *bogaćenje* određenih pojedinaca stalnim problemom vukovarske komune/općine.¹⁵⁴ Produktivnost rada u uvjetima *totalitarne birokratske kontrole* prema novom *nagrađivanju po jedinici proizvoda* koji je kao sustav nagrađivanja tj. zarade trebao omogućiti pravedniju raspodjelu dohotka radnih organizacija, odnosno plaća radnicima dovodi do paradoksalnog rezultata – *antagonizma radnika i činovnika* (Tadić, 1987: 100 – 101).¹⁵⁵ *Disfunkcionalni* međuljudski odnosi, odnosno, novi socijalistički samoupravni odnosi nastaju zbog kompleksnosti zadataka i

¹⁵¹V. B. (1962.) »Razmišljanja. Greške bez posljedica«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 12. maja 1962., str. 2.

¹⁵²Autor nepoznat (1962.) »Jačanje samoupravljanja sprječava pojave strane socijalizmu. Zadaci organizacija Socijalističkog saveza: aktivirati članstvo u suzbijanju nesocijalističkih pojava – Titove riječi u Splitu osnovna orijentacija u radu svih društvenih organizacija«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 8. juna 1962., str. 2.

¹⁵³ Konstruktivna se kritika društva stoga nužno propagira kao „nešto kvalitativno novo“ iako se u stvarnosti svodi na puko ukazivanje na slabosti – slabosti novog socijalističkog društva i odnosa. Za više informacija vidi članak: M. G. (1962.) »Konstruktivna kritika daje prve plodove«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 29. juna 1962., str. 2.

¹⁵⁴P. S. (1962.) »Bogatili su se i neki rukovodioci privrednih organizacija«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 1. juna 1962., str. 4.

¹⁵⁵V. B. (1961.) »Naš feljton. Ne važe za sve isti kriteriji«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 14. siječnja 1961., str. 3.

zahtjeva za kontinuiranim i brzim promjenama na koje se uvijek i iznova potrebno prilagođavati – kako na nove situacije i sadržaje, tako i na novi sustav, državu i vlast.¹⁵⁶ *Totalitarna birokracija* koja stalno reproducira *uniformnost* vlastitih procesa rada i funkcioniranja stoga ne posjeduje takva znanja, inicijative i vještine koje u društvu proklamira totalitarna komunistička elita, zato što je *birokratski racio* ograničen:

- s jedne strane, marksističkim ideološkim okvirom i moralno-etičkim sklopom komunističke sekularizacije koji *socijalistički mentalitet* birokrata oslobađa od profesionalne odgovornosti i smislenog i praktičnog mišljenja te
- s druge strane, monopolom legitimnog sofisticiranog nasilja iznutra putem kojega država kao institucija impregnira birokrate *statističkim legalitetom* pravnog porekta – poretka koji socijalno konstruira njegovu fiktivnu *vrijednosno-neutralnu apolitičnost* u rješavanju nastalih slučajeva¹⁵⁷ (Tadić, 1987:102).

Konformnost, autoritet i povjerenje *direktivnog birokratskog centralizma* lokalnoj totalitarnoj birokraciji na vukovarskom području stoga omogućava “honoriranje osobne političke pouzdanosti,” podobnosti i odanosti Partiji i Titu, odnosno totalitarnoj komunističkoj eliti, što će ubuduće ojačati njihov *potrošački suverenitet* ali i *akumulaciju društvene moći* (Böhm, 1970: 140).

2.2.4. *Demokratizacija*

Totalitarna komunistička elita pak očekuje da će *jačanje radničkog samoupravljanja* kao recepta¹⁵⁸ koji se propagira i koristi za rješavanje svih društveno-političkih i gospodarskih problema omogućiti daljnju *demokratizaciju* društva, ali i vladavinu nad atomiziranim (radničkim) masama čijim je *tutorom* postala od onog trenutka kada je „proleterska birokracija“ *privatizirala* radničke interese a nasrtljivi ateistički kolektivizam komunistički sekularizirao radnika/vlasnika/upravljača (Tadić, 1987: 99). U racionaliziranoj socijalističkoj

¹⁵⁶ Što se može iščitati iz svih članaka koji se odnose na razvoj društveno-političkih i gospodarskih segmenata društva u sljedećim tiskovinama: *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 28. svibnja 1955.; *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 11. lipnja 1955.; *Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 29. listopada 1955.; *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 5. studenog 1955.; *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 12. studenog 1955.

¹⁵⁷ Slučajevi koji izrastaju iz protirječnosti samoupravnog socijalističkog društva, politike i odnosa.

¹⁵⁸ Radni ljudi i građani Vukovara i kotara ostaju u uvjerenju da se jedino pojačanom političkom aktivnošću mogu riješiti svi društveno-politički i ekonomski problemi nastali u dosadašnjem razvoju socijalističke zajednice, i da se kao imperativ pred njih stavlja zahtijev za odbacivanjem svih pogrešnih shvatanja. Za više informacije vidi članke: Đ. J. D. (1953.) »Pojačanom političkom aktivnošću riješit ćemo naše privredne, ekonomske, kulturno-prosvjetne i komunalne probleme«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 5. prosinca 1953., str. 1.; Đ. J. D. (1954.) »Osnovne organizacije Saveza komunista pravilno su tretirale i rješavale pitanja koja su značajna za radne kolektive«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 24. travnja 1954., str. 2.

fikciji radničkog samoupravljanja atomizirane (radničke) mase su zapravo „marginalizirani suputnici“ totalitarne birokracije i komunističke elite, pa se tako s atomiziranim pojedincima vješto manipulira u dramaturgiji demokratskih izbora (Böhm, 1970: 139). Tu se bezličnu masu radnih ljudi i građana smješta u kontekst *falsificiranog političkog prostora* – javnog prostora u kojem se čovjek kao društveno biće treba slobodno samoodrediti i samoostvariti na predlošku permanentne revolucije *socijalističkog humanizma* i neposredne demokracije - *demokratskog centralizma*. Marxističko-lenjinistički ideal postvarenja čovjeka i njegove povijesne uloge u demokratskoj transformaciji novog vukovarskog društva putem permanentne socijalističke revolucije je (premda propagiran i očekivan) u realitetu antisocijalističke i antidržavne prakse nemoguće ostvariti ako se uzme u obzir činjenica da atomizirani pojedinac sada ima izgrađen *socijalistički (podanički) mentalitet* i ne posjeduje onaj politički oblik *građanske budnosti* koja se temelji na *kritičkoj svijesti*.¹⁵⁹

U tom kontekstu, *demokratski centralizam* predstavlja prije svega princip i oblik međusobnih odnosa različitih organa u hijerarhiji složene organizacije, kao i sustava odlučivanja i upravljanja koji je sada i dalje *politički oblik društva* a ne vlasti (Tubić, 1974: 63 – 64). Zbog toga ga totalitarna komunistička elita u okvirima *jednopartijskog političkog sustava* socijalno konstruira kako bi javnost uvjerile da se progresivno ostvaruje *ideološki imperativ* konačnog odumiranja države u samoupravnoj zbilji radnog čovjeka.¹⁶⁰ Naime, ono što u ovom razdoblju demokratizacije vukovarskog društva omogućava *demokratski centralizam* jeste kontinuitet države kao institucije, odnosno *aparata prisile* koji u falsificiranom političkom prostoru posjeduje *funkcionalni potencijal* da opravda i *komunistički sekularizira* proces pretvaranja interesa atomizirane (radničke) mase i pojedinaca u *opću volju* i društveni poredak *vladavine naroda*. *Demokratski centralizam* kao princip istovremeno predstavlja i *sredstvo* putem kojega se osigurava jedinstvo volje i akcije svih članova i organizacija jedne revolucionarne političke organizacije kao što je SKJ (Tubić, 1974: 64). To znači da takva demokracija u jugoslavenskom političkom sustavu poprima oblik *sofisticiranog nasilja*

¹⁵⁹ Za više informacija vidi članke: Autor nepoznat (1952.) »Komunistička partija Jugoslavije smatra svojim osnovnim zadatkom da vaspitava mase u duhu socijalizma i da se neprekidno bori za njihovo političko i kulturno uzdizanje«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 9. novembra 1952., str. 6.; Divjak, V. (1952.) »Završeno kandidiranje (Nastavak s prve strane)«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 23. novembra 1952., str. 2.; Autor nepoznat (1952.) »Veliko učešće birača na izborima za narodne odbore. Narod je dao svoj glas za socijalizam i demokratiju«, *Vukovarske novine Glasilo kotarskog i Gradskog odbora Narodnog fronta*, 14. decembra 1952., str. 1.

¹⁶⁰ Autor nepoznat (1953) »Pretstavnici radnih kolektiva grada Vukovara uputili su plamene pozdrave prvom Predsjedniku naše republike«, *Vukovarske novine Glasilo Narodnog fronta u Vukovaru*, 18. januara 1953., str. 1.

*iznutra*¹⁶¹ putem kojega *totalitarna komunistička elita* održava politički monopol i dominira procesom odlučivanja te u javnosti uspješno propagira ideološko i akciono jedinstvo Saveza komunista. *Lažni osjećaj* vladavine naroda socijalno se konstruira kroz prizmu idolopoklonstva Partiji, Armiji i karizmi prvog predsjednika nove Jugoslavije drugu Titu,¹⁶² pa se tako u *percepciji* atomiziranih pojedinaca projicira sveopća odanost, vjernost i odlučnost atomizirane (radničke) mase da izgrađuje *socijalizam i demokraciju*.¹⁶³ Naime, otuđena *politička snaga* atomiziranog društva *demokratski refleksi* svog akcionog i ideološkog potencijala ne artikulira kao *interese naroda*, nego se prepušta struji partijski orkestriranih izbora u kojima *spoznajni monopol* imaju komunisti i njihova organizacija dočim onda zaposjedaju cjelokupni politički sustav – kako osobno tako i sadržajno. Premda deklarirani kao slobodni, *izbori* u samoupravnom socijalizmu to nisu, pa tako *komfornost* atomiziranih pojedinaca – *birača* potvrđuje i legitimira *demokratski centralizam* kao *politički princip* vladavine totalitarne komunističke elite. Još uvijek atomizirani pojedinac kao *politički subjekt* vukovarskog društva svoj *demokratski potencijal* ostvaruje samo na razini *biračkog tijela* – mehanizma koji osigurava *dominaciju* totalitarne komunističke elite.

Na taj način se socijalno konstruirani okvir *fiktivne slobode* mišljenja i socijalističke misli nalazi u velikom raskoraku s problemima¹⁶⁴ nove *narodne vlasti*¹⁶⁵ koja tvrdi da je osnov njezine politike *čovjek*.¹⁶⁶ Naime, demokratskim izborima za organe lokalne samouprave (narodne odbore) 1953. godine na vukovarskom području se formiraju takve *društvene*

¹⁶¹ „SKJ je organiziran na principu demokratskog centralizma i on se očituje u izbornosti svih organa Saveza i njihovoj obavezi da polažu račune o svom radu onima koji su ih izabrali, kao i u obavezi manjine da prihvata, poštuje i sprovodi odluke većine, odnosno u obavezi organizacija i nižih organa da sprovedu odluke viših organa. Demokratski centralizam u jugoslavenskoj praksi znači i široku samostalnost organizacija i rukovodstava u donošenju odluka u djelokrugu njihovog rada, a u skladu s Programom, Statutom i osnovnom politikom Saveza. Principi demokratskog centralizma podrazumijevaju i pravo komunista da svoje poglede i sva pitanja društvenog razvitka slobodno izlažu i brane u organizacijama Saveza i da učesvuju u izgrađivanju stavova i donošenju odluka organizacije“ (Tubić, 1974: 64).

¹⁶²Đ. J. D. (1953.) »Izabran je novi Gradski komitet Saveza komunista Hrvatske. Više nas niko neće zaustaviti jer je reč Titova postala delo i život«, *Vukovarske novine Glasilo Narodnog fronta u Vukovaru*, 15. februara 1953., str. 1.; Đ. J. D. (1953.) »Održana je VIII. kotarska konferencija SKH u Vukovaru. Savez komunista ostaće luča na putu naših naroda u socijalizam«, *Vukovarske novine Glasilo Narodnog fronta u Vukovaru*, 22. februara 1953., str. 1.; Autor nepoznat (1953.) »Živio naš voljeni Maršal !«, *Vukovarske novine Glasilo SSRNJ u Vukovaru*, 23. maja 1953., str. 1.

¹⁶³Autor nepoznat (1953.) »Predstavnici radnih kolektiva grada Vukovara uputili su plamene pozdrave prvom Predsjedniku naše republike«, *Vukovarske novine Glasilo Narodnog fronta u Vukovaru*, 18. januara 1953., str. 1.

¹⁶⁴ Radne ljude i građane se stalno treba preodgajati, učiti i voditi, ne bi li se otrgnuli od sramne prošlosti i natruha klerofašizma. Za više informacija vidi članak: Autor nepoznat (1953.) »Sramne godine ...«, *Vukovarske novine Glasilo SSRNJ u Vukovaru*, 11. aprila 1953., str. 1.

¹⁶⁵ Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar ODRŽANOJ 26. SRPNJA 1953. GODINE. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁶⁶Autor nepoznat (1953.) »U našoj socijalističkoj demokratiji osnovu politike predstavlja čovek (Iz diskusije na IV Kongresu NFJ)«, *Vukovarske novine Glasilo Narodnog fronta u Vukovaru*, 1. marta 1953., str. 3.

strukture vlasti kojima nedostaje *klasna svijest* i “koji nemaju ništa zajedničko sa socijalizmom” i “socijalističkom revolucionarnošću narodne vlasti.”¹⁶⁷ Antidržavna i antisocijalistička praksa odnosa i ponašanja atomiziranih pojedinaca – partijaca i vanpartijaca u strukturama lokalne samouprave (narodne vlasti) ukazuje na činjenicu da su se *politički izdiferencirale* interesne skupine i pojedinci unutar društveno-političkog sustava, i da je demokratski centralizam paradoksalno stvorio prostor u kojem pobjeđuju *politički interesi* i *pravo jačega*. *Devijantne* norme ponašanja i morala *odabranika naroda* – proponenata komunističke avangarde (koja je kapilarno ukorijenjena u sve strukture lokalne samouprave i društveno-političke organizacije vukovarske komune) iznova se apologetski absolviraju od *grijeha struktura*, za koje se pronalazi *politički alibi* u prokazivanju *neprijatelja* države i naroda – neprijatelja koji sada zlorabe principe demokratskog centralizma.¹⁶⁸ Prema tome, antidržavni i antisocijalistički neprijatelji *parazitski* rentiraju „preveliku demokratičnost“¹⁶⁹ političkog sustava demokratskog centralizma čiji smisao i značenje totalitarna komunistička elita iskrivljuje i zamjenjuje vlastitom inačicom marksističko-lenjinistikog poimanja demokracije u socijalizmu. Jugoslavenska verzija *demokratskog centralizma* tvrdi da „nema besklasne demokratije, ona je uvijek klasna prema tome i ova (naša) demokratija jeste klasna, i zbog toga treba voditi upornu borbu za demokratiju radnih ljudi, kroz politiku izoliranja neprijatelja od masa, i kroz borbu suzbijanja njegovog utjecaja na mase.“¹⁷⁰ Premda sama sebi proturječi, totalitarna komunistička elita *politički racio* ove interpretacije demokratskog centralizma pronalazi u argumentaciji da se u samoupravnom socijalističkom društvu

¹⁶⁷Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁶⁸ Pa se tako navodi da *neprijatelj* „pokušava da vara sebe i narod, da mi našu demokratiju razvijamo pod pritiskom Zapada, i tu pravimo neke ustupke Zapadu. (...) Zar danas ne vidimo da nas sretaju u kafanicama, trgovinama, poduzećima i raznim našim ustanovama sa oslovljavanjem: gospodine, gospođo, ljubim ruke, klanjam se, sluga ponizan, itd. To se sve događa u našim socijalističkim poduzećima i ustanovama, gdje svuda imademo naše komuniste ili na rukovodećem mjestu ili na radnom odgovornom mjestu. Zašto se gasi naš borbeni pozdrav – zdravo družo ili drugarice. Gasi se zato što netko nastoji da ga ugasi, jer mu je to u interesu da nas zapljuskuju i truju sa malograđanštinom zapadnog tipa. To sve naši mnogi komunisti tolerišu i još su oni sami ponosni kada ga netko slovi sa gospodine. Gledajući te razne pojave i slabo reagiranje komunista protiv toga, danas se postavlja pitanje i revolucionarnosti takovih komunista. Izvor: Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁶⁹Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁷⁰Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja, 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

nasuprot *radničke klase* sada nalazi *klasni neprijatelj* (klasa za sebe?!).¹⁷¹ Takav paradoksalni *klasni antagonizam* isključuje iz svoje argumentacije činjenicu da su *društvena stratifikacija* i *diferencijacija* kao proizvod socijalističke transformacije društva uvelike prisutne i duboko ukorijenjene u vukovarskoj komuni. Pa tako daljnja demokratizacija vukovarskog društva nalaže vođenje *permanentne klasne borbe* protiv klasnog neprijatelja, a revolucionarnost ove spoznaje atomizirane (radničke) mase trebaju internalizirati kao *neupitnu istinu* koja se savršeno uklapa u socijalno konstruiranu racionaliziranu fikciju socijalističkog društva koja nema alternative. Na taj način, totalitarna komunistička elita uspijeva *privatizirati* sam proces demokratskog centralizma i *bojevim ateizmom* kompenzirati *demokratski deficit* vlastitih snaga, ali i društvenog sustava koji moralno oslobođenu i etički rasterećenu savjest atomiziranih pojedinaca nije u stanju staviti u funkcionalne okvire *društvene kontrole*.¹⁷² A ona je potrebna i nužna jer sada atomiziranog pojedinca paradoksalno štiti *nasrtljivi ateistički kolektivizam* koji odgovornost (kao moralnu kategoriju) disperzira na sve relevantne dionike u društvu.¹⁷³ Iz domene socijalističkih samoupravnih odnosa i privrede, *društvena kontrola*¹⁷⁴ se širi u institucije i političke organizacije demokratskog centralizma jer je očito da su se *totalitarnom socijalizacijom* atomiziranih pojedinaca (s sofisticiranim nasiljem iznutra) na vukovarskom području u praksi razvila (ali i održala) antisocijalistička i antidržavna

¹⁷¹ Demokratski centralizam socijalističkog društva razumije se kroz prizmu marksističko-lenjinističke ideologije te se na njega gleda „kao na formu vladavine određene klase“ ali na način koji paradoksalno iskivljuje smisao i značenje koje demokracija zadobiva u novoj društvenoj zajednici ravnopravnih radnih ljudi i građana. Izvor: Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁷² Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁷³ Odgovornost kao moralna kategorija i norma novog socijalističkog društva, premda propagirana i željena, istovremeno ukazuje i na činjenicu da je to i deficitarna osobina na svim razinama upravljanja i rukovođenja. Za više informacija vidi članak: Autor nepoznat (1962.) »Razgovor s pravnikom. Društveni automobil samo za službene svrhe«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 15. juna 1962., str. 3.

¹⁷⁴ Kao oblik borbe protiv oživljavanja različitih vrsta eksploatacija, klasnog izrabljivanja, nepravilnosti u radu i zlouporabi položaja. Savez komunista i Socijalistički savez radnog naroda morali su stoga snažno utjecati na „ispravno“ implementiranje socijalističkog – demokratskog centralizma i smanjiti „preveliku demokraciju“ sustava koji je tolerirao takva ponašanja i razmišljanja atomiziranih pojedinaca, kako bi se uništile posljednje natruhe „starog kapitalističkog društva.“ Pa se tvrdi da „...tamo gdje su naše organizacije neaktivne, gdje su komunisti zbog demokratije prepustili cijeli život da se odvija spontano, opažaju se i rezultati u radu neprijatelja. Naša je socijalistička demokratija pogrešno shvaćena od drugova komunista i od najboljih članova SS u većini naših mjesta. Shvatilo se da u našoj demokratiji može raditi tko što hoće i da ga se u tome nema pravo sprečavati, od nikoga. Neprijateljski elementi takva shvatanja naših organizacija vješto koriste i naše demokratske tekovine u borbi protiv nas (...). (...) taj ološ, koji je napravio spregu međusobno, i djeluje tu i tamo, na našem području, ne predstavlja nikakvu realnu snagu, da mogu ugroziti naše tekovine, i tu opasnosti nema. Samo postoji opasnost u tome, ako komunisti i organizacije SS-a i dalje ostanu neaktivni u borbi protiv ostataka starog preživjelog društva.“ Izvor: Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

ponašanja i odnosi koje je sada totalitarna komunistička elita prisiljena *društvenim korektivom* – preodgojem i idejno-političkim obrazovanjem vratiti na put permanentne socijalističke revolucije.¹⁷⁵ Taj zadatak je iznimno težak ako se uzme u obzir činjenica da *partijsko članstvo* ne broji dostatan broj komunista¹⁷⁶ u strukturama narodne vlasti kako bi se rad tzv. *neprijateljskih elemenata* anulirao zato što oni remete ispravno funkcioniranje sustava demokratskog centralizma. Drži se da su *neprijateljski elementi* rušitelji „tekovina narodnooslobodilačke borbe“ i da oni u novom socijalističkom samoupravnom društvu nemaju prava koja proizlaze iz demokratskog centralizma, jer demokracija postoji samo za „onaj radni narod koji se borio za tu demokratiju, i koji se bori da je i dalje očuva u interesu (naše) socijalističke izgradnje.“¹⁷⁷ Ovaj imperativ duboko se ukorjenjuje u psihi i osjećaje nove komunističke avangarde koja jedino tako razumije i prihvaća princip demokratskog centralizma, a *klasnog neprijatelja* se od tada percipira kao potencijalnog *uzurpatora demokratskih prava* te se po svaku cijenu mora spriječiti mogućnost koju demokracija pruža da postupno preuzimu vlast neke druge opcije koje nisu komunističke.¹⁷⁸

Razvidno je da izgradnja *demokratskog centralizma* postaje generatorom društvenih proturječnosti u čijem procesu se *devijantne socijalističke društvene prakse* paternalistički toleriraju i apologetski absolviraju do one razine do koje *totalitarna komunistička elita* procijeni da antisocijalistički i antidržavni odnosi, ponašanja i razmišljanja predstavljaju prijetnju totalitarnom sustavu vlasti i poretku u cjelini.¹⁷⁹ Zato bipolarna osobnost *funkcionera* demokratskog centralizma – *partijaca* i *vanpartijaca* dobro funkcionira na takvom predlošku totalitarnog sustava rada, jer *revolucionarno traganje* za pravim putem

¹⁷⁵ Savez komunista uz sveobuhvatnu potporu Socijalističkog saveza radnog naroda (SSRN) narodom ne „komandira“ nego mu „objašnjava“ socijalistički put u kojem radni ljudi i građani trebaju pronaći vlastiti životni put i svoje mjesto u društvu. Za više informacija vidi članak: Drenovac, Đ. J. (1953.) »Gradskoj konferenciji prisustvovao je dr Zlatan Sremac. „Ljudima treba objašnjavati a ne komandovati! U Socijalističkom savezu radnog naroda nađite svoj put ...!“ – rekao je dr Sremac«, *Vukovarske novine Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 13. juna 1953., str. 2.

¹⁷⁶ Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁷⁷ Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁷⁸ Stoga demokratski centralizam sada uvodi kaznenu partijsku disciplinu i podređenost manjine većini te zabranjuje formiranje frakcija i grupa. Za više informacija vidi članak: Divjak, V. (1953.) »Referat na VI. konferenciji SSRN za kotar Vukovar održanoj 26. srpnja 1953. godine. Referat je podnio drug Vujo Divjak«, *Vukovarske novine Vanredno izdanje Glasilo SSRNH u Vukovaru*, 5. augusta 1953., str. 1-6.

¹⁷⁹ Socijalistička demokracija koju se propagira u novom društvu nije demokracija koja oslobađa čovjeka i gdje je on svjesni i kritički član društva s pravima koja proizlaze iz zakona i omogućava djelovanje protiv vlasti koja nije u službi njegovih interesa. Demokratski centralizam je deklarativnog karaktera i u funkciji totalitarne komunističke elite. Za više informacije vidi članak: Autor nepoznat (1962.) »Upravljanje građana ne smije biti samo parola«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 27. siječnja 1962., str. 1-2.

socijalističke izgradnje društva omogućava progresivnim snagama da *teret odgovornosti* za promašaje i neuspjehe, kao i subjektivne slabosti prebace sada na *klasnog neprijatelja*.

Normalnost se socijalističkih praksi demokratskog centralizma stoga socijalno konstruira u permanentnoj režiji dramaturgije institucionalnih pogona, sklopova i društvenih mreža političkih proponenata samoupravnog socijalizma kroz organizaciju lokalnih izbora i ritualnog održavanja državnih i partijskih foruma, konferencija, kongresa i zborova radnika. Naime, permanentnost revolucije avangardnih i progresivnih snaga vukovarskog društva sada se garantira *demokratskim centralizmom* koji liberalizira društvene odnose i uvodi nove demokratičnije elemente u vladavinu naroda. Demokratizacija vukovarskog društva stoga uključuje uvođenje sustava *rotacije*¹⁸⁰ u rukovodstva svih predstavničkih tijela i organizacija narodne vlasti kako bi se atomizirane (radničke) mase uvjerilo da totalitarna komunistička elita zna i može riješiti probleme socijalističke demokracije koji su se vremenom akumulirali do te razine da ih je sada iznimno teško iskorijeniti iz društva i sustava u cjelini. Uvođenjem principa rotacije u demokratski sustav namjerava se ograničiti *akumuliranje položaja i funkcija* kao i monopoliziranje istih od strane užeg kruga ljudi koji su se vremenom isprofilirali u političkom i društvenom životu vukovarske komune/općine. Uz jačanje komunističke *idejne svijesti* i moralnosti *lika komunista* daljnja demokratizacija društva namjerava se ostvariti *jedinstvenim stavovima* koji se postižu *slobodom raspravljanja* i *jedinstvom djelovanja* uz redovno *polaganje računa* partijskih funkcionera i organa i obvezno provođenje zacrtanih zaključaka/stavova/direktiva.¹⁸¹ Ideološki rad Saveza komunista provodi se sada kroz nove okvire uzdignutosti komunističke idejne svijesti, znanja, iskustva i kompetencija te se komuniste pretvara u *društveno-političke radnike* obrazovane za rješavanje svih društveno-političkih i privrednih problema.¹⁸² Međutim, sve ove *inovacije* koje *demokratski centralizam* uvodi u socijalistički društveni poredak zapravo daje totalitarnoj komunističkoj eliti *politički alibij* da nesmetano jača vlastitu poziciju i moć u društvu, a totalitarnost sustava se učvršćuje i održava uz potporu radničkih masovnih organizacija:

¹⁸⁰m. st. (1962.) »Aktuelnosti. Rotacije. Smjelije prići obnavljanju sustava rukovodstva u svim predstavničkim organizacijama. Većina funkcija su još uvijek u rukama užeg kruga ljudi. Pojedinci imaju 20 pa i više zaduženja«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 3. veljače 1962., str. 3.

¹⁸¹Autor nepoznat (1962.) »Gost redakcije Mirko Lacković sekretar Kotarskog komiteta Saveza komunista. Komunisti moraju biti dovoljno uzdignuti da bi mogli zauzimati jedinstvene stavove«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 17. veljače 1962., str. 2.

¹⁸²Golubović, M. (1962.) »Novo u ideološkom radu Saveza komunista«, *Novosti. Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 24. ožujka 1962., str. 2.

Socijalističkog saveza radnog naroda (SSRN) i sindikata¹⁸³ koje imaju zadatak disciplinirati i mobilizirati atomizirane pojedince za ispunjenje zacrtanih idejno-političkih, društvenih i gospodarskih planova. Atomizirane se (radničke) mase smješta u socijalno konstruiranu racionaliziranu socijalističku fikciju društva u kojoj:

- poziva ih se, ali i proziva da se kroz *političku borbu* kao sredstvo potiskivanja *klasnog neprijatelja* aktivno uključe u proces zaštite demokratizacije zajednice i na taj način onesposobi sve one antisocijalističke i antidržavne snage koje koče njezin socijalistički razvitak¹⁸⁴
- totalitarna komunistička elita (narodna vlast) tijekom svojih *izbornih kampanja* stvara ozračje jedinstva naroda Jugoslavije i osjećaj ponosa i neuništivosti borbenog duha revolucionarne socijalističke avangarde koja je odlučna i sigurna u sebe i ono što radi
- *imputira* mu se njegova *centralna uloga*¹⁸⁵ u procesu konstituiranja nove socijalističke demokracije – *demokratskog centralizma* kao sustava koji izgrađuje nove socijalističke odnose na „bazi poštovanja, ravnopravnosti, nezavisnosti i suvereniteta;“¹⁸⁶
- još je jače izražena njihova *infantilna ovisnost* i *odnos* prema *organima vlasti totalitarne komunističke elite*, jer se drži da je sofisticiranim nasiljem iznutra i komunističkom sekularizacijom¹⁸⁷ atomizirani pojedinac sada *politički osviješten* da

¹⁸³ Pored organizacija Saveza komunista razvijaju se sindikati i Socijalistički savez koji sada „postaje masovna javna tribina socijalističke politike i misli – organizacioni oblik slobodne borbe mišljenja.“ Izvor: Autor nepoznat (1953.) »Održana je VI gradska konferencija SSRN. Socijalistički savez radnog naroda postaje masovna tribina socijalističke politike i misli – organizacioni oblik slobode borbe mišljenja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN u Vukovaru*, 13. juna 1953., str. 1.

¹⁸⁴ Autor nepoznat (1953.) »Radni narode!«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 24. listopada 1953., str. 2.

¹⁸⁵ Ističe se sljedeće: „Kada 22. studenog budemo izašli na izbore glasat ćemo za demokratsku unutrašnju politiku; za daljnju izgradnju materijalnih temelja blagostanja svih naših radnih ljudi; za slobodu radnoga čovjeka i za jedinstvo i ravnopravnost naših naroda; za politiku mira i bezbjednosti na našim granicama; za politiku dosljedne odbrane i neprikosnovenosti naših nacionalnih prava, naših granica i bogatstva naše zemlje; za privredni i kulturni procvat naše domovine; za nove pobjede koje ćemo postići na čelu sa drugom Titom. (...) Dajmo svoj glas, neka Tito vodi nas!“ Izvor: Autor nepoznat (1953.) »22 studenog glasat ćemo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 14. studenog 1953., str. 3.

¹⁸⁶ Autor nepoznat (1953.) »Radni narode!«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 24. listopada 1953., str. 2.

¹⁸⁷ L.J. G. (1953.) »Socijalizam je neodvojiv od našeg života (na ćirilicom pismu)«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 14. studenog 1953., str. 2.

prihvati ispravnost socijalističkih politika¹⁸⁸ kojima se nova narodna vlast¹⁸⁹ bori protiv svih oblika zaostalosti¹⁹⁰ i obnove građanskog društva.¹⁹¹

U tom kontekstu, prelijevanjem politike *samoupravnog socijalizma* u područje funkcionalne organizacije *samouprave* na lokalnoj razini predstavlja logički korak kojega *totalitarna komunistička elita* poduzima kako bi osigurala daljnju *demokratizaciju* i *decentralizaciju* mreže jedinica državne uprave koja će i dalje ostati pod njezinom neposrednom naredbodavnom i hijerarhijskom administrativno-operativnom vlašću. „Političko-teritorijalna organizacija samoupravljanja“ i administrativno ustrojavanje cjelokupnog sustava totalitarne vlasti u općini Vukovar, stoga od samih početaka predstavlja kontinuirani zadatak totalitarne komunističke elite koji se u permanentnosti socijalističke revolucije stalno i iznova mijenja i nadograđuje.¹⁹²

Stvarna revolucija vladavine naroda utemeljena na *demokratskom centralizmu* i *samoupravnom socijalizmu*¹⁹³ prema tome apstraktni idealizam komunističke sekularizacije atomiziranih pojedinaca stavlja u institucionalni pogon i sklopove kolektivnog upravljanja na razini *mjesnih zajednice* koje sada nastaju u okviru nove teritorijalno-administrativne reorganizacije 1962. godine.¹⁹⁴ Ovaj element političkog oblika *neposredne demokracije* uvodi se kao široka *društveno-politička osnova* vukovarskog socijalističkog društva putem koje se namjerava ukorijeniti *kultura demokratskog centralizma* i na taj način omogućiti akumulacija veće društvene moći atomiziranih pojedinaca. Ovo razdoblje *razmetljive demokratičnosti* koja plijeni svojim *humanizmom* i brigom za čovjeka sada se nalazi u središtu političkog interesa cjelokupnog društva koje će *javnim raspravama* vezanim uz novi

¹⁸⁸Autor nepoznat (1953.) »22 studenog glasat ćemo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 14. studenog 1953., str. 3.

¹⁸⁹Đ. J. D. (1954.) »Nardna vlast – temelj naše socijalističke izgradnje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 17. travnja 1954., str. 1-2.

¹⁹⁰Bekić, I. (1953.) »Poslije završenog prdlaganja kandidata, predizbornu aktivnost Socijalističkog saveza treba pojačati. Veliki predizborni zbor održat će se u Vukovaru 15. idućeg mjeseca«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 31. listopada 1953., str. 1-2.

¹⁹¹ U takvoj vladavini naroda socijalističkim demokratskim izborima osigurava se „jačanje socijalizma i socijalističkih snaga“ koje će neupitno i bespogovorno „ugasiti svaku nadu za obnovu staroga.“ Izvor: Đ. J. D. (1953.) »Uspjesi naše zemlje, jačanje socijalizma i socijalističkih snaga ugasili su svak nadu na obnovu starog«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 14. studenog 1953., str. 1.

¹⁹²Autor nepoznat (1955.) »Nacrt statuta naše općine – krupan korak dalje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN za grad i kotar Vukovar*, 22. listopada 1955., str. 2-3.

¹⁹³Autor nepoznat (1956.) »Vlast naroda u revoluciji stvarana«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 29. studenog 1956., str. 4-5.; Autor nepoznat (1957.) »Prvi kongres Radničkih savjeta. Snažan podsticaj jačanju socijalizma«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 9. ožujka 1957., str. 2-3.

¹⁹⁴Autor nepoznat (1962.) »Predstoji reorganizacija općina i kotara«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 20. juli 1962., str. 1.; V. K. (1962) »Osnivanju mjesnih zajednica pristupiti s punom društveno-političkom odgovornošću«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 3. ožujka 1962., str. 1-2.

republički Ustav pokazati do koje mjere su napori revolucionarne avangarde usmjereni u pravcu *iskrene* borbe mišljenja, dijalektičke prosudbe i konstruktivne kritike.¹⁹⁵

2.2.5. Militarizacija

Izražena borbenost *bojevog ateizma* u ovom periodu razvoja socijalističke vukovarske komune usmjerena je protiv *državnog neprijatelja* koji u društvu opstaje unatoč činjenici da su ga partizani i Partija kako se to propagira, učinkovito i uspješno fizički eliminirali/otklonili iz novog jugoslavenskog društva. *Bojevi ateizam* atomiziranih pojedinaca (izgrađen po totalitarnom predlošku oblikovanja novog vukovarskog socijalističkog društva zajedno s komunističkom ideologizacijom) sada uspješno zamjenjuje inicijalni teror, i pretvara se u sofisticirano nasilje iznutra. *Strahovlada* se stoga ne osjeća na način da je ona vidljiva, nego se vješto sublimira u socijalistički mentalni sklop atomiziranih pojedinaca kroz komunističku ideologizaciju, dočim to sofisticirano nasilje iznutra sve obračune s državnim neprijateljem asimilira kao normalne, nužne i legitimne čistke društva. Naime, *ratnog neprijatelja* nove socijalističke Jugoslavije kojega se patološki mrzilo i odstranilo iz društvenog poretka nakon rata, sada se zamjenjuje *klasnim neprijateljem* kojega se s istim intenzitetom mrzi.¹⁹⁶

Mržnja prema *klasi ljudi neistomišljenika* koje samoupravni socijalizam smatra objektivno štetnim,¹⁹⁷ sada se racionalizira činjenicom da su oni *zločinci* čije je uklanjanje iz društva nužno kako bi se nastavilo s izgradnjom najhumanijeg i najpravednijeg društva na svijetu koji nema presedana. Poslijeratni se osvetnički teror zamjenjuje *komunističkim političkim terorom* – sofisticiranim nasiljem iznutra – putem kojega se atomizirane pojedince predisponira za razvoj organske odbojnosti prema *klasnom/narodnom neprijatelju* kao nižem dehumaniziranom biću. Stoga socijalno konstruirani altruistički okvir moralnog i etičkog sklopa atomiziranih pojedinaca onemogućava *krizu savjesti*, dok istovremeno tako oslobođenu savjest absolvira uvjerenjem da su komunistički zločini protiv čovječnosti klasnog/narodnog neprijatelja nužni kako bi se ostvarilo revolucionarno postignuće progresivnih snaga socijalističkog društva. Ne samo da je nužno, nego je to i obveza svakog komunista da se obračuna sa svakim narodnim/klasnim neprijateljem kako bi se u budućnosti ostvario komunistički utopijski ideal. Totalitarna se komunistička elita stoga i dalje stavlja u

¹⁹⁵M. G. (1962.) »Konstruktivna kritika daje prve plodove«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 29. juna 1962., str. 2.; V. (1962.) »Nacrt ustava na javnoj diskusiji«, *Novosti Glasilo SSRN kotara Vinkovci*, 21. septembra 1962., str. 1.

¹⁹⁶ Klasnim se neprijateljem smatraju svi oni koji se ne slažu s ideologijom marxističko-lenjinističkog komunizma.

¹⁹⁷ Premda se u javnosti tvrdi da se sa svim klasnim neprijateljima razračunalo, odnosno da u Jugoslaviji postoji samo jedna klasa – radnička klasa.

ulogu zaštitnika jugoslavenskih naroda, s tom razlikom što sada totalitarni trojac Tito – Armija – Partija – ima teži zadatak da izvanredno stanje kao permanentnu tehniku vladanja održi na razini nametnutog društvenog dogovora putem društvene kontrole i konformnosti atomiziranih (radničkih) masa.

Stvarni *nadzor i kontrolu* nad koncentriranjem svoje društveno-političke moći u novonastalim strukturama socijalističkog samoupravljanja i demokratskog centralizma prema tome atomizirani pojedinci nemaju, jer su asimilirani u totalitarni sustav sofisticiranog nasilja iznutra kojim su impregnirani a da toga nisu ni svjesni. Politička (partijska) moć totalitarne komunističke elite sada je koncentrirana u novoformiranim društvenim strukturama vukovarske općine i institutima izvanrednog stanja kao tehnikom vladanja putem koje uvodi sofisticiranu diktaturu izvršne vlasti čije se administrativne odredbe – stavovi prijelaznog i privremenog karaktera savršeno uklapaju u permanentni socijalistički preobražaj društva. Privlačnost suvremene komunističke ideologije obučene u humanističko ruho nastaje *adaptacijskim mehanizmom* koji omogućava atomiziranim pojedincima da svoj *moralni pad* olakšaju i opravdaju *državnim ateizmom* što ima gotovo religijski učinak na njihovu *oslobođenu savjest*, dočim se pak, proizvodi jedinstvo u slobodi uklanjanja društvenih suprotnosti i zajedništvo u sudioništvu u suptilnom teroru iznutra. Paradoksalno, koliko je većina atomizirane (radničke) mase bila kontinuirano terorizirana sofisticiranim nasiljem iznutra, toliko je ona s vremenom, pod budnim okom Partije i Tita, postala i sama na temelju disperzirane vlasti samoupravnog socijalizma *instrument režima* koji terorizira onu manjinsku skupinu pojedinaca čija su savjest i moral ostali izvan domašaja ideologizacije totalitarne komunističke elite.

U tome se nalazila ogromna snaga sofisticiranog nasilja iznutra kojega totalitarne komunističke elite vješto koriste kako bi imale nadzor i kontrolu nad vukovarskom atomiziranom (radničkom) masom koja je na taj način sada svjetonazorno i nacionalno identitetski podjeljena u svojoj osnovi. Stoga je *teror hrvatske šutnje* atomiziranih pojedinaca jednako strašan koliko i samo sofisticirano nasilje iznutra kojim je veći dio atomizirane (radničke) mase bio impregniran. *Totalitarnom socijalizacijom* se od atomiziranog pojedinca stvorio, idealnotipski gledano, *moderni socijalistički čovjek* koji zbog vlastite slabosti karaktera i morala olakšava svoju nemirnu savjest asimilacijom u društveni sustav samoupravnog socijalizma putem kojega, da bi opstao, konformno na isti način sofisticiranim nasiljem iznutra terorizira manjinu – klasne/narodne neprijatelje. *Socijalistički mentalni sklop* koji na taj način nastaje i funkcionira stoga u svojoj osnovi generira *militantna* svojstva

i osobine od kojih je najjača ona koju totalitarna komunistička elita sofisticiranim nasiljem iznutra ciljano razvija – *patološka mržnja* i *paranoidni strah* od urote i potencijalne ugroze unutarnjeg i vanjskog klasnog/narodnog neprijatelja.

2.3. Vukovar od 1963. do 1972. godine

Upravo ovo prvo desetljeće nakon poratnoga razdoblja konsolidacije komunističke vlasti i radničkoga samoupravljanja, pokazuje smjer jednoga društva koja će karakterizirati veliko nesnalaženje društveno-političkih struktura upravljanja u kontroliranju svih društvenih procesa razvoja nove samoupravne i jedinstvene socijalističke Jugoslavije. Od 1963. godine pa sve do društvenih previranja početkom 1970 – ih godina, vukovarska komuna/općina bilježi nagli gospodarski razvitak ali i društvenu, ekonomsku i političku krizu koja će se osjetiti na svim razinama društvenog standarda radnih ljudi i građana, što zauzvrat uvjetuje i mnoge društveno-političke promjene.¹⁹⁸

2.3.1. Demokratizacija

Ozbiljnost prevladavanja nagomilanih društveno-političkih i gospodarskih problema koji onemogućuju uspješnu provedbu precizno definiranih razvojnih *privrednih planova* na vukovarskom području za totalitarnu komunističku elitu znači suočavanje s realitetom radničkog samoupravljanja kojega na razini društvenog sustava treba dalje demokratizirati. Pod njezinim tutorstvom *atomizirane (radničke) mase* statiraju u dramaturgiji privatiziranih radničkih interesa kojima se vješto manipulira na demokratskim izborima u kontekstu umjetno stvorenog javnog prostora koji ima mjesta za samo jednu političku opciju – SKJ. Već 1963. godine, kao politički oblik društva a ne vlasti, *demokratski centralizam* nalazi se u središtu *falsificiranog političkog prostora* u kojem se od *atomiziranog pojedinca* očekuje:

- da kao *neposredni proizvođač* postane glavnim činiteljem nove *političke atmosfere*¹⁹⁹ u okviru koje se *objektivno i kritički*²⁰⁰ sagledavaju sve slabosti antisocijalističke²⁰¹ i

¹⁹⁸Autor nepoznat (1963.) »Za 331% povećana ulaganja za standard u Borovu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. juna 1963., str. 3.; Kostelnik, V. (1965.) »U novim privrednim mjerama: sagledajmo dokle smo stigli i krenimo produktivnijem radu – Zabilježeno na plenumu Općinskog komiteta SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. jula 1965., str. 1-2.

¹⁹⁹Autor nepoznat (1963.) »Afirmacija socijalizma«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. juna 1963., str. 1.

²⁰⁰ Za više informacija vidi članak: Autor nepoznat (1963.) »Proizvodnja i unutrašnji odnosi osnovna preokupacija svakog člana kolektiva«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. juna 1963., str. 2.

²⁰¹ Za recidive novog socijalističkog samoupravnog sustava – devijantnih društvenih odnosa, ponašanja i razmišljanja vidi članke: Autor nepoznat (1963.) »Iz referata drugarice Sonje Svričević o neki aktualnim problemima u prosvjeti i kulturi na proširenom plenumu Općinskog komiteta Saveza komunista Vukovar. Zbog familijarnosti – mnogi roblemi prolaze«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. juna 1963.,

antidržavne prakse nastale u permanentnoj režiji socijalističke revolucije kao temelja demokratske transformacije cjelokupnog društva²⁰²

- da kao *dionik* propagirane narodne vlasti revolucionarnog karaktera proizvodi *jedinstvo u slobodi* uklanjanja društvenih suprotnosti izraslih iz samoupravnog socijalizma za što će dobiti „društveno-političko priznanje“²⁰³
- da kao *birač* osigura jedinstvo volje i akcije *klasno svjesne* atomizirane (radničke) mase te da iskaže lojalnost i legitimira artikulirane interese naroda koje socijalistička demokracija u potpunosti može ostvariti kako to tvrdi totalitarna komunistička elita.²⁰⁴

Vlast novoga tipa – totalitarna komunistička elita, odnosno *vlast bez vlasti* i dalje propagira važnost *spoznajnog kriterija istine* – a to je *komunistička svijest radničke klase* oslobođena od svih iluzija i subjektivnih zabluda kapitalističkog građanskog Zapada. Takva oslobođena *kolektivna svijest* koja bi trebala biti u skladu s materijalnom stvarnošću samoupravnog socijalizma ne trpi proturječnosti i zato polaže velike nade u znanstveno ostvarenje uskrsnuća *komunističkog zemaljskog raja* (Vasilj, 1944). Sve što se ne nalazi u tim okvirima obična je *obmana*, premda mesijanska radnička klasa čija je svijest *kriterij istine* kao takva ne postoji u praksi komunističke sekularizacije na vukovarskom području. Prema tome, *socijalistička demokratizacija* vukovarskog društva u kojoj nasrtljivi ateistički kolektivizam oblikuje i izgrađuje socijalistički mentalitet – *mentalni sklop lažne svijesti* atomiziranih pojedinaca sada temelji svoj *demokratski suverenitet* na *neistini*, odnosno na *ideji demokratskog centralizma* koju *totalitarna osobnost čovjeka mase* ne može spoznati kako intelektualno tako i praktično, nego jedino *slijepim vjerovanjem* u proizvoljne tvrdnje *komunističkih učitelja/odgajatelja* – Tita, Parije i Armije (Vasilj, 1944: 57). U permanentnom stanju društvene anomičnosti, vukovarske atomizirane (radničke) mase u organizaciji partijski orkestriranih izbora nemaju *slobodu izbora* koju komunisti zdušno propagiraju zato što je ona paradoksalno *supstrat* službenih stavova totalitarne komunističke elite, gdje su ti stavovi istovremeno i temelj njezine komunističke svijesti. Stoga *demokratski centralizam* nema problema sa *slobodom*

str. 4.; Kritikus (1963.) »Kritikusova zapažanja. Važno je da je teča direktor«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. augusta 1963., str. 7.; Penić, S. (1963.) »Bilješka. Dok konduker i vozač dremuckaju«, *Vukovarske novine SSRN Vukovarske komune*, 10. augusta 1963., str. 6.

²⁰²u. (1963.) »Preko 30.000 građana sudjelovalo u diskusiji o ustavima republike i federacije«, *Vukovarske novine SSRN Vukovarske komune*, 13. aprila 1963., str. 2.

²⁰³ Iako takva društvena validacija u praksi često izostaje. Za više informacija vidi članak: Kik. (1963.) »Osvrti. Bez znanja i pitanja u mnogim počasnim odborima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. juna 1963., str. 4.; Autor nepoznat (1963.) »Učešće građana u izradi perspektivnog plana je neophodno. Neki vuku naprijed jer su završili studije«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. juna 1963., str. 3.; Anketu vodio: I. D. (1963.) »Neppravilna raspodjela na relaciji radnik – službenik jednakih kvalifikacija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. augusta 1963., str. 5.

²⁰⁴Lajtman, I. (1963.) »Vlast novog tipa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. juna 1963., str. 1-2.

mišljenja atomiziranih pojedinaca jer je ona sublimirana u *jednu volju* – u *neupitnu vjeru* u *spoznajni monopol* totalitarne komunističke elite čiji se racio temelji na tvrdnji da je „ljudska volja podređena potrebi“ pa se tako „sloboda sastoji u razumijevanju potrebe“ a potrebe radničke klase najbolje razumije Partija (Vasilj, 1944: 57).²⁰⁵

Tako socijalno konstruirani svijet fiktivne slobode mišljenja i izbora u praksi komunistički sekulariziranog demokratskog centralizma na području vukovarske općine/komune bilježi pojačan *proces društvene diferencijacije* ne samo na razini *društvenog standarda*²⁰⁶ nego i na razini *društveno-političke moći* koju atomizirani pojedinci posjeduju u sustavu socijalističkog samoupravljanja.²⁰⁷ *Vanpartijci* i *partijci* koji su se do sada isprofilirali na političkoj sceni i u strukturama lokalne samouprave zaposjedaju *upravljачke funkcije* te kao pojedinci i osobe umrežene u interesne skupine, izmiču *društvenoj kontroli*.²⁰⁸ Neraskidiva povezanost društvenog standarda s razinom društveno-političke moći koju atomizirani pojedinci i interesne društvene skupine posjeduju temelji se sada ne samo na monopolu nad informacijama koje posjeduju, nego i na činjenici da su ovladali normativnim i zakonskim okvirom koji im omogućuje *legalnu pljačku* društvene imovine uz blagoslov *radničkih savjeta* koji su u potpunosti pretvoreni u *glasački stroj* podobnih poslušnika.²⁰⁹ Naime, država kao *aparatus prisile* koji u falsificiranom javnom prostoru posjeduje funkcionalni potencijal da *politički opravda* i *komunistički sekularizira* proces pretvaranja interesa i opće volje atomiziranih (radničkih) masa u socijalistički samoupravni poredak *vladavine naroda*; istovremeno omogućuje *rekonceptualiziranje društveno-političkih aktera* koji su u tom procesu demokratske transformacije vukovarskog društva uspjeli u navedenim političkim prilikama nadvladati *institucionalnu rigidnost* i *progresivne promjene* te u svjetlu pritiska unutarstranačke i izvanstranačke konkurencije, zadržati svoje pozicije moći ne podliježući

²⁰⁵ Kako to Vasilj navodi Marx tvrdi da „svaki put, kad razum utvrdi da je neka nužnost opravdana, da stvarno treba tako činiti, ljudi to uviđanje opravdanosti (...) nazivaju slobodnom voljom“ (1944: 57-58).

²⁰⁶ Đ. U. (1969.) »Više od 300 „milijunaša“ u našoj komuni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. februara 1969., str. 1.

²⁰⁷ Društvena diferencijacija ne nastaje samo na razini siromašni – bogati tj. radnik u proizvodnji - direktor, nego i na razini radnik u proizvodnji – službenik te radnik u proizvodnji – poljoprivredni radnik. Izvor: V. K. (1964.) »Naš osvrt. Osobni dohoci radnika i službenika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. novembra 1964., str. 1.

²⁰⁸ *Negativne pojave i kriminalitet u privredi* stalni su pratilac svih društveno-gospodarskih i političkih napora totalitarne komunističke elite, koja ih se i dalje ne može riješiti strukturnim društvenim promjenama u socijalističkim odnosima, nego samo putem represivnih metoda *društvene kontrole* i *organa gonjenja*. Za više informacija vidi članke: Autor nepoznat (1963.) »Pooštriti borbu protiv negativnosti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. septembra 1963., str. 1-2.; S. P. (1968.) »Prošle godine dvostruko više milijunaša«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 24. februara 1968., str. 1.

²⁰⁹ Anketu vodio: I. D. (1963.) »Lovili u mutnom«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. jula 1963., str. 8.; Anketu vodio: I. D. (1963.) »Nepravilna raspodjela na relaciji radnik – službenik jednakih kvalifikacija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. augusta 1963., str. 5.

institucionalnoj provjeri, niti od strane radničkog savjeta i kolektiva, niti od strane totalitarne komunističke elite (Cvikić, 2012). *Rentiranje* politika demokratskog centralizma i samoupravnog socijalizma u zadanim političkim prilikama na vukovarskom području moguće je zato što *društveno-politički radnici* – funkcioneri zloupotrebljavaju pozicije vlasti/moći i usmjeravaju redistribuciju i generiranje prilika/mogućnosti u pravcu osobne ekonomske dobiti (Cvikić, 2012). Socijalistički samoupravni sustav i društveni poredak omogućuju *zlouporabu*, pa se vrlo rano *društveno-politički radnici* – funkcioneri rekonceptualiziraju kao društveno-politički akteri u *političke poduzetnike* koji manipuliraju komunističkom ideologijom i na taj način iskorištavaju glasačke interese biračkog tijela, te im *privremeni monopol* na poziciji pobjednika izbora daje *mandat* da izravno utječu na mogućnost stvaranja ili korištenja novih *političkih prilika*. Prema tome, *politički poduzetnici* imaju mogućnost učvrstiti odnosno oblikovati *političku potražnju* koja im na sljedećim izborima može jamčiti još jedan mandat na određenim društveno-političkim i institucionalnim funkcijama vukovarske lokalne samouprave.

Naime, u ovoj fazi disfunkcionalne socijalističke demokratizacije *model kompromisnog pozicioniranja* političkih poduzetnika usko je povezan s *parazitskom svijesti* kao osnovom njihovog *socijalističkog mentalnog sklopa*, dočim svoj funkcionalni potencijal onda takav atomizirani pojedinac temelji na činjenici da se nalazi u društvenoj situaciji permenetne socijalističke revolucije u okviru koje je *socijalna mobilnost* unutar samoupravnog socijalističkog društva ograničena, kao i pristup pozicijama moći. Proces kompromisnog pozicioniranja tih *političkih poduzetnika* unutar *stranačke reprezentacije* radničke klase na svim razinama vlasti nema definiranu ulogu *mikro-mobilizacijskog dionika* samoupravnog socijalizma i demokratskog centralizma, nego razvija strukturni model *političkog oportuniteta* (Gramsci, 1971). U racionaliziranoj fikciji socijalističkog društva gdje totalitarna komunistička elita kontinuirano propagira progresivno odumiranje države *model političkog oportuniteta* posjeduje strukturu koju čine:

1. devijantna antisocijalistička društvena ponašanja
2. dezorganizirajući antisocijalistički društveni odnosi i
3. dezintegrirajuće interesno umrežavanje i pozicioniranje u društveno-političkom poretku i ekonomskom sustavu.

Politički poduzetnik kao atomizirani pojedinac u *začaranom krugu* (Matić i Groznica, 2008) divergentne prakse socijalističke demokracije stoga primjenom takvog modela političkog oportuniteta jasno ocrta svoju *bipolarnu osobnost* koja:

- u okviru antisocijalističkih društvenih ponašanja ima *devijantna* svojstva/osobine: *neodgovornost*,²¹⁰ *nemoralnost* i *neetičnost*,²¹¹ *nehumanost*,²¹² *patvorenost*,²¹³ i *psihopatološka narcisoidnost*,²¹⁴
- u okviru antisocijalističkih društvenih odnosa ima *dezorganizirajuća* svojstva/osobine: *nedemokratičnost*,²¹⁵ *kompetitivnost/borbenost*,²¹⁶ i *konfliktnost/protirječnost*,²¹⁷
- u okviru društveno-političkog poretka i ekonomskog sustava ima *dezintegrativna* svojstva/osobine interesnog umrežavanja i pozicioniranja: *reakcionarnost* (grupašenje, frakcionaštvo, zastranjivanje),²¹⁸ *pragmatična revolucionarnost*,²¹⁹ *decentraliziranost* (komuna, mjesne zajednice),²²⁰ *nagodbenačka preferencijalnost*,²²¹ *društvena polariziranost*,²²² i *politička kriminalnost*.²²³

²¹⁰V. K. (1964.) »Pretkongresne konferencije u Savezu komunista. Otvoreno i smjelo o uspjesima i nedostacima. Razgovor s organizacionim sekretarom Općinskog komiteta Saveza komunista Milošom Popovićem«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. maja 1964., str. 1.; Autor nepoznat (1965.) »Mnogo se govori – malo se poduzima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 2.; O. P. (1966.) »Pred značajnu diskusiju. Odgovornost javnih funkcionera«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 5. februara 1966., str. 3.

²¹¹Autor nepoznat (1963.) »Iz referata drugarice Sonje Svričević o neki aktualnim problemima u prosvjeti i kulturi na proširenom plenumu Općinskog komiteta Saveza komunista Vukovar. Zbog familijarnosti – mnogi problemi prolaze«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. juna 1963., str. 4.; Kostelnik, V. (1965.) »Poslije V. kongresa SKH. Za odluke - konkretno«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. maja 1965., str. 1-2.; Kritikus (1963.) »Kritikusova zapažanja. Važno je da je teča direktor«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. augusta 1963., str. 7.

²¹²Penić, S. (1965.) »Da li je Stjepan Supanc morao otpustiti 53 radnika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. jula 1965., str. 1.

²¹³Salhović, S. (1966.) »Profesionalni diskutanti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 28. maja 1966., str. 4.; đus. (1966.) »Zabilježeno na sjednici Općinske skupštine. Pojačati kontrolu i povećati mandatne kazene«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. marta 1966., str. 6.

²¹⁴Razgovor vodio: Salihović, S. (1966.) »Razgovor sa Zdravkom Simkićem, sekretarom Mjesnog komiteta Saveza komunista u Iloku. Jačanje neposrednog samoupravljanja i borba protiv negativnih pojava – prioritetan zadatak komunista«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. aprila 1966., str. 6.

²¹⁵Autor nepoznat (1966.) »Putokazima Trećeg plenuma CK SKJ. Zadovoljni zaradom – nezadovoljni raspodjelom«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. aprila 1966., str. 1-2.

²¹⁶Autor nepoznat (1966.) »Pred VI kongres SSRNJ. Bolja klima za sučeljavanje mišljenja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. maja 1966., str. 1.

²¹⁷Salihović, S. (1966.) »Profesionalni diskutantni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 28. maja 1966., str. 4.

²¹⁸m.s. (1966.) »Poslije VI plenuma CK SKJ. Osuđena frakcionaška djelatnost i grupašenje Rankovića i Stefanovića«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. jula 1966., str. 1.; ĐUS. (1967.) »Oštro osuđeno grupašenje. Na području Novog Vukovara formirana je jedna osnovna organizacija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 28. decembra 1967., str. 4.

²¹⁹V. K. (1966.) »Dans. Društvene službe i Brionski plenum«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. oktobra 1966., str. 1.; Autor nepoznat (1967.) »Za deakumuliranje funkcija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 11. marta 1967., str. 3.; R. K. (1966.) »Kritika i kritizerstvo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. oktobra 1966., str. 1.

²²⁰V. K. (1963.) »Mali kodeks velikih prava«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. septembra 1963., str. 1.; Autor nepoznat (1968.) »Samoupravna prava građana u komuni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. maja 1968., str. 2.

²²¹Ustić, Đ. (1967.) »Naš osvrt. Teorija i praksa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. oktobra 1967., str. 2.; Autor nepoznat (1967.) »Sa sastanka Općinskog komiteta Saveza komunista.

Premda se u ovom razdoblju socijalističke demokratizacije od oportunog *političkog poduzetnika* očekuje *radikalna promjena ponašanja i introspekcija*,²²⁴ totalitarna komunistička elita nije u stanju riješiti aglomerirane *probleme* nastale u permanetnoj socijalističkoj revoluciji kao temeljnom osnovu demokratskog procesa transformacije vukovarskog društva. Divergentna praksa samoupravnog socijalizma i demokratskog centralizma akumulirala je antisocijalistička i antidržavna ponašanja, razmišljanja i odnose koji su u ovoj fazi razvoja vukovarskog društva zahtijevali rješavanje njihovih primarnih društveno-političkih i gospodarskih *uzroka*. A sada je više nego očita činjenica da se socijalističko samoupravno društvo razmetljivog humanizma, demokratičnosti i brige za čovjeka nije uspjelo *deetatizirati* u onoj mjeri u kojoj je totalitarna komunistička elita predviđala, nego dolazi do *političke nesigurnosti i ekonomske krize*.²²⁵ U nemogućnosti da učinkovito razriješi *primarne uzroke* nastale krize u društvu, jer za to nedostaje političke volje, totalitarna komunistička elita u fokus svog interesa stavlja *posljedice* – društveno-političke i gospodarske probleme koje rješava na način da:

- provodi: novo, selektivno čišćenje, žigosanje (kriminalizaciju) i reorganizaciju društvenih struktura i proponenata divergentne prakse demokratskog centralizma i
- uvodi: novi zakonodavni (ustavi) i normativni (statuti, planovi, programi) okvir za daljnji razvoj socijalističkog samoupravljanja i socijalističke demokracije.²²⁶

Naime, *zastoj* do kojega dolazi u procesu revolucionarnog društveno-političkog i gospodarskog preobražaja vukovarskog društva sredinom 1960 – ih godina, ukazuje na činjenicu da se u *racionaliziranoj fikciji socijalističkog društva* stagnacija percipira kao

Neujednačeni kriteriji u primjeni disciplinskih mjera prema članstvu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. juna 1967., str. 1.

²²²V. K. (1967. »Zabilježeno na stastanku Općinskog komiteta Saveza komunista. Procese što ih je prouzrokovala reforma moraju rječavati prvenstveno komunisti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. jula 1967., str. 2.; A. H. (1969.) »Nakon IX kongresa Saveza komunista Jugoslavije. Na liniji „razgraničenja“. Dosad nije bilo nekog značajnijeg angažiranja organizacije Saveza komunista«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. maja 1969., str. 1.; Starčević, N. (1971.) »Ne postoji sukob starijih i mlađih već sukob sposobnih i nesposobnih – izjavio je na izbornoj konferenciji Saveza Omladine Ivica Vrkić, predsjednik Republičke konferencije Saveza omladine Hrvatske«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. studeni 1971., str. 2.

²²³Autor nepoznat (1971.) »Iz organizacija Saveza komunista. Komunisti podržali Saopćenje SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 5. studeni 1971., str. 2.

²²⁴Autor nepoznat (1972.) »Komunisti priznaju greške, ali ne daju ostavke. Dosada isključeno ili je svojevrijedno napustilo SK više od 50 članova. Formirana je komisija za slučajeve direktora«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 3. novembar 1972., str. 1.

²²⁵Kostelnik, V. (1971.) »Da li deetatizacija znači poboljšanje položaja komune. Inače komisija za status OS u potpunosti podržava stavove o funkcijama federacije i republika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 5. februar 1971., str. 1.

²²⁶Starčević, N. (1971.) »Ustavne promjen treba da donesu veću afirmaciju radničke klase. Izlaganje Zvonka Špoljara, člana Izvršnog vijeća Sabora RH u Iloku«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971., str. 1.

temeljni *razlog* društveno-političke i gospodarske krize sustava samoupravnog socijalizma. *Zahtjev* totalitarne komunističke elite da atomizirani pojedinci postanu aktivni, kompetentni i odgovorni akteri u *falsificiranom političkom prostoru* socijalističkog samoupravnog društva suočava se stoga s *normativnom fleksibilnošću* njihovog odrastanja (totalitarne socijalizacije i divergentne antisocijalističke i antidržavne prakse), što dovodi do socijalne, političke i ekonomske nestabilnosti vukovarskog društva i popuštanja uvriježenih socijalističkih društvenih normi ponašanja i odnosa.²²⁷ Istovremeno se osobna interakcija unutar različitih grupnih sklopova²²⁸ djelovanja u okviru *zamišljene zajednice – vukovarske komune*²²⁹ propagira u skladu s velikom demokratičnošću socijalističkog samoupravnog društva,²³⁰ dočim se napori totalitarne komunističke elite usmjeravaju u pravcu *rekonstrukcije* samog sustava (Tomić, 1968).

U tako socijalno konstruiranom društvenom kontekstu fiktivne slobode mišljenja i izbora na površinu po prvi puta počinje izbijati *utilitaristički karakter* komunističke ideologije te se socijalistički društveni odnosi propituju u svjetlu VI plenuma CK SKJ i slučaja Ranković – Stefanović (srpanj 1966. godine).²³¹ Nastala pukotina u neprobojnom oklopu racionalizirane fikcije socijalističkog društva sanira se *radikalnim zahvatom* – primjenom totalitarnog predloška *sofisticiranog nasilja iznutra* čija se funkcionalnost dodatno postiže sinergijskim učinkom:

- *introspekcije* – subjektivnih/revolucionarnih avangardnih snaga društva, i
- *retrospekcije* – permanentne krize društva u nastajanju.²³²

Pod *kontrolom* totalitarne komunističke elite kirurškom se preciznošću (i u skladu s odlukama CK SKJ i Tita) na vukovarskom području kao *strano tkivo* odstranjuju i rekonceptualiziraju društveno-politički akteri „slučaja“ Stefanović – Ranković i stavljaju u kontekst *devijantne*

²²⁷Autor nepoznat (1965.) »Mnogo se govori – malo se poduzima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 2.

²²⁸Tu se prije misli na masovne društvene organizacije SKJ, Sindikate i SSRNJ.

²²⁹Osnovna ćelija društva – komuna – koja sada predstavlja društvenu zajednicu „asocijaciju proizvođača i rada, jedine kategorije koja uzdiže ljudsko društvo na sve viši stupanj razvoja.“ Izvor: V. K. (1963.) »Mali kodeks velikih prava«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. septembra 1963., str. 1.

²³⁰Pa se tako statutom vukovarske općine „detaljiziraju prava, dužnosti i obaveze građana, radnih ljudi i svih ostalih komponenata koje sačinjavaju komunu, kako bi svi zajedno djelovali u istom cilju: jačanje uloge, društvenog i ličnog standarda čovjeka i građanina, radnika i upravljača.“ Izvor: V. K. (1963.) »Mali kodeks velikih prava«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. septembra 1963., str. 1.

²³¹m.s. (1966.) »Poslije VI plenuma CK SKJ. Osuđena frakcionaška djelatnost i grupašenje Rankovića i Stefanovića«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. jula 1966., str. 1.

²³²m.s. (1966.) »Poslije VI plenuma CK SKJ. Osuđena frakcionaška djelatnost i grupašenje Rankovića i Stefanovića«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. jula 1966., str. 1.; m.s. (1966.) »Treba izaći iz sumraka šaputanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. jula 1966., str. 1.

prakse socijalističke društvene prakse (socijalističke demokracije).²³³ Definira se proširena mikro-mobilizacijska uloga svakog atomiziranog pojedinca vukovarske komune u njegovom *pravilnom prihvaćanju* bespogovorno utvrđene *materijalne istine*²³⁴ o slučaju Stefanovi – Ranković, ali i bezrezervnoj potpori Partiji i Titu koji su cijelu „priču“ hrabro iznijeli na svjetlo dana i izvan okrilja „sumraka šaputanja.“²³⁵ Na taj način je omogućeno *specificiranje značenja* koja generiraju samoobrambene i samozaštitne elemente društva vukovarske komune u osobnoj interakciji identiteta atomiziranih pojedinaca unutar različitih grupnih sklopova djelovanja (Gamsciu, 1971). Sam čin obračunavanja s *unutarnjim klasnim neprijateljem*²³⁶ u funkciji je osiguranja kontinuiteta *izvanrednog stanja* kao *permanentne tehnike vladanja*, dočim se učvršćuje stvarni *nadzor i kontrola*²³⁷ nad koncentriranjem političke moći Partije i Tita u svim segmentima života i strukturama društva. Stoga se *asimilacijski učinak* socijalističke demokracije u slučaju Stefanović – Ranković ogleda u komunističkom imperativu *ujedinjavanja pojedinačnih interesa* atomiziranih pojedinaca, jer se jedino na taj način može osigurati „istinska demokracija“ i „istinska sloboda ličnosti.“²³⁸ Zato ne iznenađuje jedinstvo čvrstoga stajališta svih građana vukovarske komune u njihovoj bezrezervnoj potpori komisiji Centralnog komiteta koja je utvrdila *bespogovornu materijalnu istinu* u slučaju Stefanović – Ranković. Naime, nasrtljivim se ateističkim kolektivizmom *totalitarna osobnost* čovjeka mase stalno i iznova impregnira *komunističkom sekularizacijom*, dočim se zahtijeva njegovo nihilističko *žrtvovanje* za pobjedu velikih komunističkih ideala pravde i jednakosti bez ikakve *sentimentalnosti* prema klasnom neprijatelju. U naravi se takvog *državnog ateizma* stoga krije *moralno zlo*. Ali se ono kao takvo ne percipira, zbog toga što se u *socijalističkom mentalnom sklopu* atomiziranih pojedinaca (kroz sofisticirano nasilje iznutra - totalitarnom socijalizacijom) razvija *klasna mržnja* i *potreba za fizičkim eliminiranjem neprijatelja* (opravdano nužno zlo); pa se zato iz oboljelog organizma

²³³ Naime, oštre kritike su usmjerene (od strane CK SKJ i Tita) na te vodeće ljude organa društvene bezbednosti i na njihove metode i oblike rada konstruirajući u javnosti osjećaj kao da ti visoki dužnosnici i njihovi odjeli nisu bili dio šireg socijalističkog sustava u kojemu su igrali jednu od ključnih uloga.

²³⁴m.s. (1966.) »Poslije VI plenuma CK SKJ. Osuđena frakcionaška djelatnost i grupašenje Rankovića i Stefanovića«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. jula 1966., str. 1.

²³⁵m.s. (1966.) »Treba izaći iz sumraka šaputanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. jula 1966., str. 1.

²³⁶ Naime, diljem komune/općine, u selima i gradu Vukovaru, komunisti organiziraju i provode sastanke i rasprave kako bi građanima objasnili pravi značaj odluke Partije i Tita. Koliko je bilo važno komunistima da javnost pravilno shvati što se zapravo dogodilo i kako treba razumijeti reakcije partijskog državnog vrha, vidljivo je i iz činjenice da su na tim sastancima i raspravama govorili visoki partijski dužnosnici Hrvatske i Jugoslavije. Ništa se nije prepuštalo slučaju.

²³⁷ Naime, strogo se vodi računa da nedvosmislene izjave komunista u javnosti budu shvaćene i prihvaćene bez nacionalnih predznaka.

²³⁸m.s. (1966.) »Treba izaći iz sumraka šaputanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. jula 1966., str. 1.

socijalističkog samoupravnog društva mora ukloniti svaka bolest (antisocijalistička, antidržavna) koja priječi njezin nesmetan razvoj (Vasilj, 1944: 91).

Naime, napuklina kroz koju se jasno vidi tkivo i *represivni mehanizam*²³⁹ komunističkog totalitarizma stoga se stavlja isključivo u okvire slučaja Stefanović – Ranković i izvan domašaja *konstruktivne kritike* premda se ona propagira kao nužnost introspekcije i retrospekcije.²⁴⁰ Ono zbog čega ovaj slučaj dobija na važnosti i značenju za Partiju i Tita, jeste činjenica da se njime pretpostavlja povezanost dvaju ključnih jugoslavenskih pitanja: *pitanje državne sigurnosti i nacionalnog pitanja*. *Opasnost* koja se krije iza problematike tih dvaju pitanja totalitarna komunistička elita ne može zanemariti, posebice ako se uzme u obzir da se o njima raspravlja na razini *subverzivne vukovarske ilegale* i „čaršijskog“ lementiranja koji izmiču nadzoru i kontroli Partije i Tita.²⁴¹ *Vrijednosno neutralnim jezikom* socijalno se konstruirira rješenje nastalog problema sa službama sigurnosti, a njegove interpretacije i ocjene u sebi ne smiju ocrtavati *nacionalnu nit* niti se na taj način smije raspravljati, jer je ono protivno liniji Partije i Tita.²⁴² Nove se *klasne neprijatelje* imenuje kao „nosioce otpora“ jer su oni *zapreka* permanentnoj socijalističkoj revoluciji narodne vlasti, ali se pri tome ne ulazi u raspravu oko toga kako je do njega uopće moglo doći ako se zna da je socijalistička Jugoslavija ukinula pravo na otpor, odnosno otpor opresiji je postao *izlišan*, jer su atomizirani pojedinci sada društveno asimilirani u ono što se predstavlja idealnim proleterskim društvom.²⁴³ Vještim *manipuliranjem* vukovarskog javnoga mnijenja, totalitarna komunistička elita unatoč očitij nekompetentnosti i nevjerodostojnosti, potvrđuje svoju društvenu moć i politički monopol koji ima nad *istinom* koja je upravo ono što oni tvrde da jeste. *Politički alibij* pronalazi u *socijalističkoj demokraciji* koja joj daje legitimitet i mandat da se bojevim ateizmom odlučno obračuna „sa svim nedemokratskim zatvorenostima, sa težnjama za vlašću, monopolizmom, birokratizmom“ i svim onim što zapravo sada čini *socijalistički mentalitet* – lažnu svijest suvremenog građanina i radnog čovjeka vukovarske

²³⁹V. K. (1966.) »Državna bezbednost prikupljala podatke o svemu i svačemu. U Vukovaru nije bilo većih skretanja i grubog narušavanja osnovnih normi – konstatirano na zajedničkom skupu komunista zaposlenih u Odjelu unutarnjih poslova«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. augusta 1966., str. 3.

²⁴⁰R. K. (1966.) »Kritika i kritizerstvo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. oktobra 1966., str. 1.; B. J. (1969.) »Aktuelnosti poslije izbora. Ima li kritika možda i drugo lice?«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. aprila 1969., str. 2.

²⁴¹R. K. (1966.) »Kritika i kritizerstvo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. oktobra 1966., str. 1.

²⁴²V. K. (1966.) »Danas. Društvene službe i Brionski plenum«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. oktobra 1966., str. 1.

²⁴³R. K. (1966.) »Kritika i kritizerstvo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. oktobra 1966., str. 1.

komune/općine.²⁴⁴ Stoga atomizirani pojedinci vukovarske komune/općine u dramaturgiji racionalizirane fikcije socijalističkog društva bespogovorno vjeruju svojoj totalitarnoj političkoj eliti jer je njihov *moralni korektiv* Tito čiji su autoritet i društvena moć u narodu neupitni.

Nasrtljivim komunističkim aktivizmom uporno se žele anulirati *političke posljedice* obračuna s nosiocima otpora, pa se 1967. godine polažu velike nade u sveukupnu društveno-političku i gospodarsku reformu vukovarskog društva i komune/općine.²⁴⁵ Reforma se stavlja ponovno u kontekst apstraktno definiranih *političkih odluka* koje od atomiziranih pojedinaca zahtijevaju puno više od onoga što su oni sposobni ali i spremni žrtvovati kako bi se politička nestabilnost i gospodarska kriza riješila na dobrobit svih.²⁴⁶ Takvo *komunističko ideološko žrtvovanje* za budućnost koja negira sadašnjost²⁴⁷ bit će još jednom stavljeno pred izazov neprekidnog traganja za pravim putem socijalističke izgradnje društva u kojoj će *sigurnost jugoslavenske zajednice i vladavina totalitarne komunističke elite* biti ugrožene.²⁴⁸

Objavom *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* dolazi upravo do onog spoja koji se neuspješno pokušalo neutralizirati i kontrolirati – *sinergijski učinak* represivnog sustava državne sigurnosti i nerješenog hrvatskog nacionalnog pitanja.²⁴⁹ Naime, u ovom periodu demokratizacije vukovarskog društva *demokratski centralizam* nije u mogućnosti osigurati kontinuitet države kao institucije – *aparata prisile*, koji je do tada u falsificiranom političkom prostoru posjedovao funkcionalni potencijal da opravda i komunistički sekularizira društveni proces u kojem su interesi atomizirane (radničke) mase i pojedinaca pretvoreni u opću volju i društveni poredak vladavine naroda. Istovremeno, takav vid socijalističke

²⁴⁴R. K. (1966.) »Kritika i kritizerstvo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. oktobra 1966., str. 1.; V. K. (1966.) »Dan. Društvene službe i Brionski plenum«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. oktobra 1966., str. 1.

²⁴⁵Đ. U. (1967.) »Diskusija o budžetu općine Vukovar za 1967. godinu. Mnogo želja, malo mogućnosti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. februara 1967., str. 1.

²⁴⁶Ustić, Đ. (1967.) »Naš osvrt. Teorija i praksa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. oktobra 1967., str. 2.

²⁴⁷V. K. (1966.) »Državna bezbednost prikupljala podatke o svemu i svačemu. U Vukovaru nije bilo većih skretanja i grubog narušavanja osnovnih normi – konstatirano na zajedničkom skupu komunista zaposlenih u Odjelu unutarnjih poslova«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. augusta 1966., str. 3.

²⁴⁸Autor nepoznat (1967.) »U zajedničkim naporima, bratstvu i jedinstvu naših naroda možemo tražiti sigurnost zajednice u najširem smislu. Izjava člana Izvršnog komiteta CK SKH Marka Koprte o „Deklaraciji o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika“«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 1.; Kostelnik, V. (1967.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SK. Više neposrednih proizvođača u Savezu komunista. Osuđena Deklaracija i nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 1-2.

²⁴⁹Autor nepoznat (1967.) »U zajedničkim naporima, bratstvu i jedinstvu naših naroda možemo tražiti sigurnost zajednice u najširem smislu. Izjava člana Izvršnog komiteta CK SKH Marka Koprte o Deklaraciji o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 1.

demokracije kao sredstvo nije u mogućnosti osigurati jedinstvo volje i akcije svih članova i društveno-političkih organizacija (SSRN, SKJ, Sindikat). Društvena diferencijacija i stratifikacija u tom kontekstu također snažno utječu na *otuđenu političku snagu* atomiziranog društva čiji se demokratski refleks *polarizira*, a akcijski i ideološki potencijal ne artikulira u okviru propagiranog komunističkog *jedinstva u djelovanju i slobodi raspravljanja*. Ali, omasovljeni pojedinci vukovarske komune/općine bespogovorno vjeruju svojoj totalitarnoj komunističkoj eliti i ocjenjuju *Deklaraciju* kao „političku diverziju“ – dokument koji sada implicira *političke posljedice* jer one mogu biti pogubne za *sigurnost* jugoslavenske zajednice i izazvati „zabunu među građanima.“²⁵⁰

Gubitak *kontrole i nadzora* nad procesom socijalističke demokratizacije vukovarskoga društva za totalitarnu komunističku elitu predstavlja veliki problem zato što on nastaje zbog *aglomeracije* antisocijalističkih i antidržavnih praksi, odnosa i ponašanja atomiziranih pojedinaca – partijaca i vanpartijaca. *Ekonomska kriza* takve prakse socijalističkih društvenih odnosa i ponašanja, kao i probleme iznosi na površinu te se u društvu sada postavljaju zahtjevi za *povećanjem demokratskih prava* jednog naroda u Hrvatskoj – *hrvatskog naroda*. Naime, umnožavanje *mogućnosti života* u socijalističkom samoupravnom društvu koje obećava budućnost svekolikog blagostanja, pravde i jednakosti, dovodi do slabljenja društvenih normi unutar kojih se atomizirani pojedinci moraju kretati. Stoga zahtjev za jačom afirmacijom *hrvatskog nacionalnog identiteta* kroz *hrvatski jezik* kao njegovom temeljnom odrednicom, *vukovarske anacionalne atomizirane (radničke) mase* ne prihvaćaju.²⁵¹ Većina je *atomiziranih pojedinaca* politički još uvijek nepismena,²⁵² inertna²⁵³ i *beznadno ovisna*²⁵⁴ o novom socijalističkom samoupravnom sustavu u kojem je uspjela realizirati većinu svojih

²⁵⁰Kostelnik, V. (1967.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SK. Više neposrednih proizvođača u Savezu komunista. Osuđena Deklaracija i nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 1-2.

²⁵¹Znakovito je da se javno naglašava prvi put da su Deklaraciju potpisali i neki komunisti, kao i neki pojedinci, a njih sve skupa treba prozvati na odgovornost jer su svojim postupcima „odgovorni za djelo diverzije uperene protiv bratstva i jedinstva jugoslavenskih naroda.“ Izvor: Kostelnik, V. (1967.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SK. Više neposrednih proizvođača u Savezu komunista. Osuđena Deklaracija i nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 1-2.; Autor nepoznat (1967.) »Nitko nema pravo da narušava naše bratstvo i jedinstvo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 2.

²⁵²Salihović, S. (1969.) »Paradoksi našeg vremena. Nepismenost – opasnost koja prijeti. Na području vukovarske komune bilo je još 1967. godine blizu 10% nepismenog stanovništva«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. februara 1969., str. 5.

²⁵³Autor nepoznat (1969.) »Teme za diskusiju. Politička anonimnost. Neposredne proizvođače treba više angažirati u političkom životu njihove sredine«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. august 1969., str. 2.

²⁵⁴Hrustek, A. (1969.) »U povodu napisa u prošlom broju Vukovarskih novina sa sjednice radničkog savjeta Vuteks. Nepouzdana postoci i indeksi u izvještajima. Odakle razlike u podacima radnih organizacija i statističkih dokumenata«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. juni 1969., str. 3.

društveno-političkih, ali i ekonomskih aspiracija/potreba te je sada sprema učiniti sve kako bi ga očuvala i zaštitila.²⁵⁵

Unatoč tomu, dolazi upravo do onoga čega se totalitarna komunistička elita boji, a to je *epistemološka anomija* u smislu *spoznajne nesigurnosti* o tome što je krajnja vrijednost i norma ponašanja sada kada se one i javno propituju (Mannheim, 1954). Sada je očito više nego ikada prije, da se *anomično vukovarsko društvo* nalazi u takvu mentalnom stanju u kojem je *osobni smisao* atomiziranih pojedinaca za *društvenu koheziju* slomljen, odnosno fatalno oslabljen, jer se u *falsificiranom političkom prostoru* pojavljuju pojedinci i društvene skupine koji su vođeni *hrvatskim kulturnim obrascem* (Nisbet, 1953). Proces *kognitivnog oslobađanja* takvih atomiziranih pojedinaca dovodi do njihova *kolektivnog mobiliziranja* te oni kao *rekonceptualizirani društveno-politički akteri* pretvaraju svoj atkivizam u *politički angažman* unutar totalitarnog sustava u kojem je sada otvoren prostor da se nadvlada institucionalna rigidnost i progresivne promjene socijalističke demokracije. Stoga se društvena dezorganizacija, nezadovoljstvo i osjećaj uskraćenosti ponajprije osjeća na *identitetskoj razini* hrvatskoga jezika, dočim se u falsificiranom političkom prostoru koristi razvojni potencijal demokratskog centralizma za osnaživanje *oporbenih elemenata* i novih *političkih prilika* sada jasno izdiferenciranih interesnih skupina u vukovarskoj komuni/općini. Pokazalo se da socijalistička demokracija ima *demokratski potencijal* za stvaranje ali i korištenje političkih prilika koje mogu dovesti do izgradnje oporbenih elemenata *novih političkih opcija* čije bi rekonceptualizirano institucionalno javno prezentiranje i angažman mogao dovesti do širih društveno-političkih promjena totalitarnog sustava. Premda se ove nove *endogene propagatore promjena* u javnom životu proglašava *klasnim neprijateljima* (Matica hrvatska, članovi: sastavljači i/ili potpisnici) i stoga osuđuje njihovo djelovanje jer zloupotrebljavaju preveliku *demokratičnost* samoupravnog socijalizma, ne može se izbjeći i sakriti tvrdoglavo postojanje *međunacionalnih problema*²⁵⁶ koji su se u vukovarskoj komuni održali i multiplicirali u antisocijalističkoj i antidržavnoj praksi (Cvikić, 2012: 336). Tako se kao *demokratski refleks* na hrvatski nacionalizam i šovinizam pojavljuje „šovinističko i

²⁵⁵ Pored društveno-političkih i radnih organizacija vukovarske komune, selektivnoj osudi se pridružuju i kulturne institucije kao što je Ogranak Matice hrvatske Vukovar-Vinkovci-Ilok, pa se oni ograđuju od središnjice u Zagrebu i putem oštrog protesta Upravnom odboru daju do znanja da o sadržaju Deklaracije i njezinom objavljivanju nisu ništa znali niti bili konsultirani. Izvor: Ž. (1967.) »Ogranak Matice hrvatske Vukovar – Vinkovci – Ilok oštro osudio Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. april 1967., str. 5.

²⁵⁶ Međunacionalni se odnosi uz sve napore narodnih vlasti i Partije još uvijek ne izgrađuju tako da je otklonjena nacionalna netrpeljivost unatoč činjenici da se i dalje tvrdi da je vukovarsko područje odavno prevladala prošlost. Izvor: Autor nepoznat (1968.) »Sudska kronika. Osuđeni podstrekači nacionalne mržnje i šovinizma«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. novembra 1968., str. 8.

nacionalističko istupanje grupe reakcionarnih elemenata srpskog naroda²⁵⁷ s tom razlikom što se te endogene propagatore promjena u vukovarskoj komuni selektivno osuđuje i zanemaruje njihov utjecaj na multinacionalno vukovarsko društvo.²⁵⁸

Adaptacijski mehanizam kojega totalitarna komunistička elita koristi u ovoj situaciji uključuje:

- pojačan *pritisak* totalitarne socijalizacije²⁵⁹ – sofisticiranog nasilja iznutra na atomizirane pojedince kako bi se ojačao njihov *klasni antagonizam* i očuvala *infantilna ovisnost* o totalitarni sustav²⁶⁰
- *demokratski centralizam* kao jugoslavensku inačicu socijalističke demokracije kojim se nastavlja permanentna *klasna borba* atomizirane (radničke) mase pojačanim *komunističkim aktivizmom*,²⁶¹ *reorganizacijom društveno-političkih organizacija* (SKJ, SSRN, Sindikat)²⁶² i *institutima izvanrednog stanja*²⁶³
- *marksističko-lenjinističku dijalektiku materijalizma*²⁶⁴ putem koje se u vukovarskom *socijalističkom laboratoriju* razvojne politike, mjere i reforme usavršavaju i iskušavaju uporabom *represivnih tehnika i političkih rješenja* funkcionalnih elemenata

²⁵⁷Autor nepoznat (1967.) »U okviru Prijedloga rezolucije grupe srpskih književnika. Saveznom odboru SUB NOR«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 2.

²⁵⁸To potvrđuje također i slučaj demonstracija beogradskih sveučilišnih studenata 1968. godine. Izvor: V. K. (1968.) »Održana proširena sjednica Općinskog komiteta Saveza komunista. Puna solidarnost sa onim zahtjevima studenata koji su na liniji društvene i privredne reforme«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. juna 1968., str. 1.; S. P. (1968.) »Radnici kombinata Borovo osudili demonstracije studenata u Beogradu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. juna 1968., str. 2.

²⁵⁹Autor nepoznat (1967.) »Prvomajska znamenja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. april 1967., str. 1.

²⁶⁰Ovdje je potrebno naglasiti da je još 1967. godine na vukovarskom području još uvijek svaki 10 stanovnik bio nepismen. Izvor: Salihović, S. (1969.) »Paradoksi našeg vremena. Nepismenost – opasnost koja prijete. Na području vukovarske komune bilo je još 1967. godine blizu 10% nepismenog stanovništva«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. februara 1969., str. 5.

²⁶¹Autor nepoznat (1967.) »Čekajući renesansu Socijalističkog saveza«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. april 1967., str. 3.

²⁶²Nime, tvrdi se da ima dovoljno prostora za „reorganizaciju u vlastitim redovima“ i da bi ona sada trebala uključivati „noveliranu praksu“ rada i djelovanja (kao što su sektorska savjetovanja) gdje komunisti trebaju pooštriti vlastitu odgovornost i „polagati račune građanima“ i svojim kolegama za donesene odluke, zaključke i stavove. Izvor: V. K. (1969.) »Na izbornim konferencijama ogranaka i osnovnih organizacija. Glavna tema: reorganizacija u Savezu komunista. Ukazuje se na niz propusta, kao i nedostataka, te se tvrdi da nisu iscrpljene mogućnosti na tom polju«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. novembra 1969., str. 1.

²⁶³Autor nepoznat (1968.) »Samoupravna prava građana u komuni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. maja 1968., str. 2.

²⁶⁴prof. Mrkušić, B. (1968.) »Marksizam i njegovi izvori. Materija i materijalizam u osnovi marksističke nauke«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. decembra 1968., str. 3.

međunacionalnih odnosa i hrvatskog nacionalnog identiteta već ranije utvrđenim socijalističkim normativnim okvirom²⁶⁵

- *saniranje* političkih posljedica *Deklaracije* nasrtljivim *ateističkim kolektivizmom* (politika bratstva i jedinstva) kojim se *racionalizira* socijalistička fikcija društva i *socijalistički mentalni sklop* – lažna svijest, kao i akumulacija društvene moći Tita²⁶⁶ i Partije koji i dalje paternalistički toleriraju i apologetski absolviraju inertnosti i nekompetentnost u vlastitim redovima što postižu manipulativnim *političkim populizmom*.²⁶⁷

Naime u *devijantnoj* socijalističkoj društvenoj praksi dolazi do *dihotomije opcija, socijalističkih društvenih odnosa i veza*, pa ona sadržajno, unatoč svim naporima totalitarne komunističke elite, postaje *demokratičnija*,²⁶⁸ jer se nasuprot siromašne, pasivne i anemične inertnosti djelovanja članstva socijalističkih društveno-političkih organizacija i radnih kolektiva (kao i nezainteresiranosti općinskih upravljačkih struktura za nove ideje),²⁶⁹ sada pojavljuju *endogeni propagatori* promjena koji su kroz vlastitu *političku emancipaciju* prestali biti komunistički idealisti (ili to nikada nisu niti bili). Dok s jedne strane, ekspanzijom svojih mogućnosti izbora na štetu raskidanja postojećih socijalističkih društvenih veza i u odsutnosti morala, *politički poduzetnici* parazitski rentiraju jednostavne mogućnosti izvođenja tih izbora u skladu s društvenim sustavom koji im to omogućuje,²⁷⁰ s druge strane, *endogeni propagatori* promjena rabe oporbene elemente *političke potražnje* s hrvatskim

²⁶⁵Autor nepoznat (1967.) »Intervju Zvonka Špoljara, predsjednika Općinske skupštine Vukovar. Uprovođenju reforme svatko na svoje mjesto«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. maja 1967., str. 1-2.; Autor nepoznat (1967.) »Privredni komentar. Naredni zadatak: organiziranje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. jula 1967., str. 2.; Autor nepoznat (1967.) »Aktualna tema. Nema rješenja izvan nas«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 27. jula 1967., str. 6.

²⁶⁶Autor nepoznat (1968.) »Druže Tito, možeš računati na našu pomoć!«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. juna 1968., str. 2.

²⁶⁷Autor nepoznat (1967.) »Sa sastanka Općinskog komiteta Saveza komunista. Neujednačeni kriteriji u primjeni disciplinskih mjera prema članstvu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. juna 1967., str. 1.; P. b. (1967.) »Aktuelno u Savezu komunista. Odgovornost za sve poslove«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. juna 1967., str. 2.

²⁶⁸B. J. (1969.) »Aktuelnosti poslije izbora. Ima li kritika možda i drugo lice?«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. aprila 1969., str. 2.

²⁶⁹R. K. (1968.) »U duhu reforme i Smjernica ravijati kult rada – uz istovremeno eliminiranje uzročnika društvenih ekscesa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. augusta 1968., str. 4.

²⁷⁰Rasprave vođene na razini vukovarske komune/općine o izmjenama Ustava SFRJ 1968. godine ukazuju na činjenicu da su dotadašnji sustav i propisi u velikoj mjeri omogućavali „grupama i pojedincima da, raznim smicalicama, uzurpiraju vlast u radnoj organizaciji“ na duže vrijeme, i na taj način onemogućue daljnje „pravilno“ razvijanje „društvenog upravljanja“ na temeljima „marksizma-lenjinizma.“ Izvor: Kostelnik, V. (1968.) »Diskusija o izmjenama Ustava SFRJ. Zahtjevi za daljnje jačanje samoupravljanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. oktobra 1968., str. 1. Isto tako, proklamirano jedinstvo progresivnih i naprednih snaga socijalističkog samoupravljanja i reforme sadržajno su odvojeni od konzervativnih snaga koje se sada pojavljuju na društveno-političkoj sceni zastupajući neke druge interese „često suprotne“ onima koje Partija predlaže. Izvor: Autor nepoznat (1969.) »Nakon izbora – pred novim zadacima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 19. aprila 1969., str. 1.

nacionalnim predznakom, dočim vukovarska komuna/općina gubi svoju instrumentalnu i tehničku usklađenost kulture i socijalne strukture, ciljeva i normi samoupravnog socijalizma.

Stoga KPJ, kao *propagandna organizacija vlade* u suradnji sa Socijalističkim savezom (SSRNJ)²⁷¹ kao servisom socijalističkog društveno-političkog sustava, ima iznimno težak zadatak u iznalaženju načina na koji će atomiziranim (radničkim) masama administrirati dovoljnu dozu strpljivosti i slijepe vjere u *komunizam dobra* koji nema granice, a izbor će pasti na jedini tadašnji *neupitni autoritet s integritetom* – na druga Tita²⁷² (Koenen, 2011). Partiji zato nije teško fokus javnosti usmjeriti u pravcu dijalektičko-materijalistički isanjane slike racionalizirane fikcije socijalističkog društva koja *nema alternative* jer je ona historijska nužnost koju i IX kongres SKJ 1969. godine potvrđuje. Naime, *političkim manirizmom* kojim se održavalo *meta-jedinstvo* Saveza komunista i *utopijski mehanizam* vladavine naroda, istovremeno se osiguravala i *legitimacijska uvjerljivost* proklamiranih razvojnih deklaracija kroz političke odluke primijenjivane u praksi samoupravnog socijalizma. Međutim, sada to više nije dovoljno,²⁷³ jer je akumulacijom devijantne socijalističke društvene prakse *politički racio* iznimno teško *derivirati* na način na koji je to Partija prije činila putem totalitarne socijalizacije (sofisticiranim nasiljem iznutra) i kultom Titove ličnosti.²⁷⁴ U iscrpljujućem procesu komunističkog oslobađanja rada i emancipacije volje socijalno konstruiran i društveno transformiran *dihotomni identitet* atomiziranih pojedinaca vukovarske komune nije bilo moguće razdvojiti na *emocije* i *razum* (Turner i Stets, 2011: 42). Stoga *ljudska narav* atomiziranih pojedinaca premda *socijalno konstruirana* sofisticiranim nasiljem iznutra, u daljnjem procesu demokratizacije vukovarskog društva ne gubi svoj integritet, jer su odnosi, ponašanja i razmišljanja *emocionalno mobilizirani* u sklopu *racionalnog donošenja odluka* od koristi ne samo za socijalističku zajednicu, nego prvenstveno za sebe kako bi radni ljudi i građani doživjeli pozitivna i izbjegli negativna iskustva (Turner i Stets, 2011).

²⁷¹Autor nepoznat (1969.) »Predizborne teme. Treba ukazivati na otvorena pitanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. januara 1969., str. 1.

²⁷²S. P. (1969.) »Tito ponovno na čelu Saveza komunista – to su želje sa skupova u radnim i drugim organizacijama vukovarske komune«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. marta 1969., str. 1.

²⁷³Politika kadrova odnosno članstvo u SK još uvijek ukazuje na poraznu činjenicu da se u njemu nalazi „svega 2%“ osoba iz proizvodnje te da i dalje postoje poteškoće koje smetaju u ostvarivanju ideološko političke uloge u izgradnji samoupravnog društva što zahtijeva suštinsko prestrujavanje komunističkih kadrova u vukovarskoj komuni. Izvor: Kostelnik, V. (1969.) »Razgovor s predsjednikom OK SKH Ljubanom Ljubišićem o izbornim konferencijama u ogranicima i organizacijama. Nemamo više vremena za organizaciono prestrujavanje komunista, već je vrijeme da se suštinski prestrujimo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. novembra 1969., str. 2.

²⁷⁴S. P. (1969.) »Tito ponovno na čelu Saveza komunista – to su želje sa skupova u radnim i drugim organizacijama vukovarske komune«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. marta 1969., str. 1.

Zato se *dinamitni*²⁷⁵ društveno-politički i gospodarski *položaj* atomiziranog pojedinca vukovarske komune početkom 1970 – ih godina najvećim dijelom ipak temelji na *potrošačkom suverenitetu* koji kontinuirano jača u permanentnoj krizi socijalističkog društva u nastajanju, jer mu paradoksalno to marksističko-lenjinistički dijalektički materijalizam omogućuje. Naime, moralni, spoznajni i politički stav²⁷⁶ prema ubrzanim promjenama u društveno-povijesnom razdoblju moderniteta predmnijeva *arbitriranje s empirijom blagostanja* atomiziranog pojedinca u suvremenom vukovarskom društvu koje još uvijek nije u stanju²⁷⁷ internalizirati marksističko-lenjinistički dijalektički materijalizam.²⁷⁸ Stoga *samosvojnost gibanja* samoupravnog socijalizma za totalitarnu komunističku elitu predstavlja društveno-politički ali i gospodarski okvir permanentne *nestalnosti* i *neodređenosti* te se uporno tvrdi da će takav okvir po dijalektičkim zakonima²⁷⁹ unatoč evidentnim nazadovanjima²⁸⁰ ipak dovesti do stalnog razvitka i napretka jugoslavenske zajednice.²⁸¹ Prema tome, *retrospekcija* kao nužnost nije u skladu s permanentnim revolucionarnim gibanjem²⁸² avangardne Partije, jer prošlost nema vrijednosti na temelju kojih se može

²⁷⁵ Naime, propagirana socijalistička parola: „Sva vlast iz naroda – za narod“ prenesena je u okvir radničkog upravljanja: „Iz radničkih masa – za radnike“ a samoupravna je praksa tvrdi se „obogatila društvo, preobrazila njegovu strukturu i postavila čovjeka-radnika na dinamično mjesto.“ Izvor: R. K. (1969.) »Samoupravljanje u praksi. Sve bliže proizvođačima. Ostvaruje se ključna uloga neposrednih proizvođača«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 12. decembra 1969., str. 3.

²⁷⁶V. K. (1963.) »Mali kodeks velikih prava«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune* 25, 14. septembra 1963., str. 1.

²⁷⁷ Upitno je do koje razine su atomizirani pojedinci vukovarske komune bili sposobni spoznati i razumjeti temeljene principe marksističko-lenjinističkog dijalektičkog materijalizma kojega se u praksi samoupravnog socijalizma provodi ako se uzme u obzir da je 1967. godine još uvijek svaki četvrti stanovnik bez osnovnog obrazovanja. Izvor: S. P. (1967.) »Svaki četvrti stanovnik bez osnovnog obrazovanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 2. septembra 1967., str. 5.

²⁷⁸Autor nepoznat (1963.) »Proizvodnja i unutrašnji odnosi osnovna preokupacija svakog člana kolektiva«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. juna 1963., str. 2.; Autor nepoznat (1963.) »Radnički savjeti na čelu nastojanja za demokratičnije odnose«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 19. oktobra 1963., str. 1.; V. K. (1964.) »Naš osvrt. Osobni dohoci radnika i službenika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. novembra 1964., str. 1.; Ustić, D. (1964.) »Prodano 200 televizora, 700 radioaparata i 300 električnih i plinskih štednjaka«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. februara 1964., str. 4.; Autor nepoznat (1965.) »Iz diskusije Marka Koprte na vanrednoj općinskoj konferenciji Saveza komunista. Društveni standard – jedna od najvećih obaveza«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. Januara 1965., str. 1-2.

²⁷⁹ Ovdje se prije svega misli na Marxovo i Engelsovo poimanje dijalektike materije i kontradikcija koje nastaju u procesu stalnog gibanja (Vasilj, 1944: 70-74).

²⁸⁰V. K. (1964.) »Pretkongresne konferencije u Savezu komunista. Otvoreno i smjelo o uspjesima i nedostacima. Razgovor s organizacionim sekretarom Općinskog komiteta Saveza komunista Milošom Popovićem«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. maja 1964., str. 1.

²⁸¹S. P. (1965.) »Održavaju se godišnje konferencije osnovnih organizacija SK. Proizvodnja iznad partijske izgradnje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. februara 1964., str. 2.; Autor nepoznat (1965.) »Uspjesi neće izostati ako se budemo držali odluka VIII kongresa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. marta 1965., str. 1-2.

²⁸² Naime kako to tvrdi Vasilj, Marxova proizvoljna dijalektička metoda za koju komunisti kažu da je znanstvena, zapravo je operacija kojom je on „postavio na noge dijalektiku koja je bila izvrnuta na glavu,“ pa je „odtada dijalektika materije glavni princip komunističke filozofije, koja tvrdi: Svijet ne treba promatrati kao skup završenih stvari, nego kao skup stvari u neprekidnom procesu. U tom su procesu stvari, kao i njihovi

izgrađivati socijalističkih ideal društva pa se zato atomizirane (radničke) mase nalaze u stanju *beskonačne transformacije* koja paradoksalno, treba ipak dovesti do *zajedničkog cilja* – komunističkog zemaljskog raja.²⁸³

Totalitarna komunistička elita sada ipak gubi *spoznajni monopol* pod pojačanim pritiskom društveno-političke i gospodarske krize – *krize* koja na površinu iznosi antisocijalistička i antidržavna ponašanja, odnose i razmišljanja za koje se i dalje tvrdi da se mogu riješiti univerzalnim receptom – *samoupravnim socijalizmom*. Samoupravni socijalizam kao *etički ideal* (Bernstein) odnosno, *mjerilo* za poimanje *istine društva* kao organske cijeline putem *znanstvenog socijalizma* treba sada racionalizirati potrebu Partije za institucionalizacijom i liberalizacijom socijalističkih društvenih odnosa, ne samo unutar vlastitih redova, nego i na razini međurepubličkih odnosa i njihovih veza s jugoslavenskom federacijom (Smailagić, 1970).²⁸⁴ Naime, *znanstveno ostvarenje* samoupravnog socijalizma, tvrdi se, uvjetovat će i njegovu *nacionalnu emancipaciju* – jedinstvo klasnog i nacionalnog kroz konačno ukidanje eksploatacije čovjeka nad čovjekom.²⁸⁵ Međutim, u praksi *jednodimenzionalnog društva* komformističko-totalitarne naravi (Marcuse, 1968) Partija se suočava s činjenicom da atomizirani pojedinci ne opslužuju zakone društvenog života i da svi ne rade dragovoljno²⁸⁶ prema svojim sposobnostima samo zbog toga što su komunisti vjerovali da će čovjekova narav biti oslobođena svih grijeha sada kad je otklonjen temeljni uzrok svih zločina – iskorišćavanje pojedinca od pojedinca. Stoga *znanstveno ostvarenje*²⁸⁷ samoupravnog

intelektualni refleksi ideje, samo na prvi pogled stalne. Uistinu pak podložne su stalnoj neprekidnoj promjeni postanka i nestanka. Tu se napokon usprkos svih časovitih nazadovanja ipak ide prema stalnom razvitku i napretku“ (1944:70).

²⁸³ Prema Marxu „kako sve stvari tako se i ljudsko društvo razvija prema idealnom proleterskom društvu. Kada se ono jednom ostvari nastavit će vječno se usavršavati samo u sebi po dijalektičkim zakonima“ (Vasilj, 1944:70).

²⁸⁴ Naime, ističe se da je obaveza Hrvatske kao jedne od privredno razvijenih republika u društveno-političkoj konstalaciji cijele Jugoslavije pomoći ostalim i manje razvijenim krajevima, narodima i narodnostima. Izvor: V. K. (1970.) »Poslije prihvatanja odluka X sjednice CK SKH. Potpuno jedinstvo komunista i građana svih naroda i narodnosti na našem području«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. februara 1970., str. 1.; Kostelnik, V. (1971.) »Da li deetatizacija znači poboljšanje položaja komune. Inače komisija za status OS u potpunosti podržava stavove o funkcijama federacije i republika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 5. februar 1971., str. 1.

²⁸⁵ Starčević, N. (1971.) »Boravak Milutina Baltića u Vukovaru. Aktualne društveno-političke i ekonomske promjene«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. travnja 1971., str. 2.

²⁸⁶ R. K. (1969.) »Na temu: vrijeme i naš rad. Za što veću racionalnost«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. septembar 1969., str. 4.

²⁸⁷ Stoga Savez komunista ističe da je: „gradio i gradi svoju politiku na čvrstim naučnim osnovama. I upravo zbog toga izgrađujemo komunizam, jer je on neizbježni rezultat društvenog razvitka. Dakako da uz to, kao najbolji društveni poredak, odgovara našim težnjama i idealima. Marks i Engels su prvi razjasnili, da komunizam nije izmišljotina sanjara već historijska nužnost. Metoda njihova učenja je dijalektička, a njeno tumačenje prirodnih i društvenih pojava, njena teorija, shvaćanje je materijalističko.“ Izvor: prof. Mrkušić, B. (1968.) »Marksizam i njegovi izvori. Materija i materijalizam u osnovi marksističke nauke«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. decembra 1968., str. 3.

socijalizma svoj *politički alibi* pronalazi u beznačajnoj i prolaznoj *nesavršenosti* svoje izgradnje u okviru koje je *atomizirani pojedinac* reduciran na *proizvođača* kojemu će *tehnološki napredak* potpuno usavršiti gospodarsku proizvodnju i osigurati njegovo jedinstvo sa zajednicom u materijalnom radu.

Avangardna borba Partije koja donosi *svijest* atomiziranim pojedincima i vukovarskoj atomiziranoj (radničkoj) masi sada je usmjerena na rješavanje *posljedica* devijantne socijalističke društvene prakse, a temeljni *uzroci* njihovog nastajanja ostaju *neriješeni*. Iako *heterogenost društvenog mišljenja* koja nastaje političkim aktiviranjem *endogenih propagatora promjena* nalaže temeljito *razumijevanje* kategorija društvenog totaliteta (*krize*) koja se očituje u: krizi racionalnosti, legitimaciji i motivaciji te ekonomskoj krizi; očito je da totalitarna komunistička elita u vukovarskoj komuni/općini nije u stanju učinkovito *reproducirati uvjete* u materijalnim institucijama²⁸⁸ kojima atomizirani pojedinci pripadaju kao i praksama koje se odvijaju unutar istih (Gramsciu, 1971). Zato se *hrvatsko nacionalno pitanje* racionalizira tako da:

- *totalitarna komunistička elita* ostvarivanjem *hegemonije radničke klase* (Gramsciu, 1971) sebe stavlja u vodeću ulogu *organskog intelektualca* koji svojim revolucionarno-avangardnim djelovanjem (odlučnim suzbijanjem i onemogućavanjem pojava unitarizma i nacionalizma)²⁸⁹ ustanovljuje ostvarenje *pozitivnih nacionalnih osjećaja* naroda i narodnosti u Hrvatskoj²⁹⁰

²⁸⁸ U tom kontekstu tvrdi se da su dvije najvažnije kulturno-identitetske organizacije Matica hrvatska i Srpsko kulturno-prosvjetno društvo Prosvjeta – centralne institucije koje legitimno mogu osigurati afirmaciju njihovih respektivnih kulturno-povijesnih nacionalnih značajki i baštine vlastitih naroda. Međutim praksa potvrđuje da se „putem ovih institucija infiltriraju one snage koje sa autentičnom afirmacijom nacionalnih karakteristika nemaju čiste namjere – to su pojedinci kojima ove institucije služe kao paravan za ispoljavanje najekstremnijih stanovišta, bilo ultralijevo ili ultradesnog radikalizma. To je kurs onih koji ne žele samoupravni razvitak Hrvatske, prema tome ni Jugoslavije. Stoga je zadatak svih u“ Jugoslaviji „da tome stanu na put energičnom borbom, da podrže izražavanje nacionalne ravnopravnosti. Obračunavanje s vlastitim šovinizmom bit će najefikasniji lijek protiv javljanja svih ekstremizama, posebno separatističkog.“ Izvor: Starčević, N. (1971.) »Ustavne promjene treba da donesu veću afirmaciju radničke klase. Izlaganje Zvonka Špoljara, člana Izvršnog vijeća Sabora SRH u Iloku«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971., str. 1.

²⁸⁹ Autor nepoznat (1970.) »Sjednica općinske konferencije Saveza komunista Vukovar. Prihvaćene odluke X sjednice CK SKH«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. januara 1970., str. 1.; V. K. (1970.) »Poslije prihvatanja odluka X sjednice CK SKH. Potpuno jedinstvo komunista i građana svih naroda i narodnosti na našem području«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. februara 1970., str. 1.; Autor nepoznat (1970.) »Sjednica općinske konferencije Saveza komunista Vukovar. Prihvaćene odluke X sjednice CK SKH«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. januara 1970., str. 1.

²⁹⁰ Istovremeno, nacionalni simboli i identitet (zastave, obilježja, jezik) i dalje se smatraju pitanjima koje treba rješavati jer sada više nisu tabu tema i zato što se na ta pitanja ne može odgovoriti na bazi emocija, na bazi improvizacija, i na bazi paušalnih ocjena već na temelju znanstvenih istraživanja i utvrđenih činjenica. Izvor: V. K. (1970.) »Poslije prihvatanja odluka X sjednice CK SKH. Potpuno jedinstvo komunista i građana svih naroda i narodnosti na našem području«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. februara 1970., str. 1.

- istovremeno se ustanovljuje i *otvoreni koncept*²⁹¹ međunacionalnih odnosa kao *državne politike* koja probleme nastale zbog *dihotomija opcija* socijalističkih društvenih odnosa i veza rješava dodatnom *normativnom regulacijom*²⁹²
- pragmatičnom se *vizijom društvene nade* i *panjugoslavenizmom*²⁹³ anulira utjecaj *endogenih propagatora promjena*²⁹⁴ te ih se supstituira bojevim aktivizmom *političkih poduzetnika* hrvatske komunističke provijencije koji uspijevaju nametnuti važnost ostvarivanja *praktičnih rezultata* kompromisnih političkih rješenja (izražavanje nacionalne ravnopravnosti) kroz ideju *bratstva i jedinstva* u svrhu odstranjivanja boli i okrutnosti hrvatskog nacionalizma/separatizma i jugoslavenskog unitarizma/šovinizma.²⁹⁵

Specifičnost *političkog trenutka* 1971./1972. godine u vukovarskoj se komuni očituje ponajprije kroz prizmu *društvene šizofrenije* u kojoj se nalaze atomizirani pojedinci (Sloterdijk, 1991: 151-152). Rješavanje tog političkog trenutka u *rascjepljenoj i podvojenoj svijesti* moralno oslobođenih atomiziranih pojedinaca formiranih pod snažnim utjecajem posljedica disfunkcionalne prakse demokratskog centralizma sada progresivno gubi na svom *pragmatičnom strpljenju*,²⁹⁶ ali i razumijevanju *komunističke frazeologije*.²⁹⁷ *Rezigniranost*

²⁹¹ Zato komunisti vukovarske komune najenergičnije osuđuju nacionalizam, unitarizam, šovinizam i druge negativne pojave koje su nastale u sprovođenju nacionalne politike te se apsolutno slažu da nacionalni osjećaji pripadnosti pojedinoj naciji ili narodnosti nije suprotan njihovoj opredjeljenosti za socijalizam i razvoj samoupravljačkog društva posebno. Izvor: V. K. (1970.) »Poslije prihvatanja odluka X sjednice CK SKH. Potpuno jedinstvo komunista i građana svih naroda i narodnosti na našem području«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. februara 1970., str. 1.

²⁹² Totalitarna komunistička elita tvrdi da će se novim Ustavom stvoriti temelji većoj slobodi u okviru politika koje se bave društvenim poretom tj. društvenim ugovorom i njegovim institucionalnim oblicima, premda su oni zapravo samo smjerovi djelovanja unutar tog okvira koji su interesno određeni. Izvor: Starčević, N. (1971.) »Ustavne promjene treba da donesu veću afirmaciju radničke klase. Izlaganje Zvonka Špoljara, člana Izvršnog vijeća Sabora SRH u Iloku«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971., str. 1.

²⁹³ Javnost se uvjerava da se novim ustavnim amandanimani želi postići: „samostalnost i odlučujuća uloga radnog čovjeka, odnosno svakog naroda i narodnosti, uporedo s tim i republika, ali svi zajedno predstavljaju snažnu koheziju cjelinu, ujedinjenu u samoupravnoj socijalističkoj SFRJ, bez koje kao zajedničke domovine svih, ne može opstati sama za sebe čak ni jedna republika, a kamoli neki drugi, manji dijelovi zemlje.“ Izvor: Autor nepoznat (1971.) »Diskusije o ustavnim amandmanima i promjenama u društveno-političkom sistemu – narednog tjedna zaključuju se rasprave u vukovarskoj komuni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971., str. 2.

²⁹⁴ Vukovarska totalitarna komunistička elita odlučno ustrajava na „kursu jačanja samoupravljanja i ustavnim amandmanima“ osuđuje pojedine društveno-političke ekscese vezane uz „isuviše jasno isticanje nacionalističkih zahtjeva, ponekad čak i šovinističkih, s bilo koje strane dolazili; pročetničkih ili proustaških, proinformativskih, ali uvijek i obavezno s klasnih pozicija rehabilitacije starih buržoaskih i unitarističkih pozicija, a protiv radničke klase i radnih ljudi uopće, protiv samoupravljačkog kursa.“ Izvor: Autor nepoznat (1971.) »Jednoglasno prihvaćeni ustavni amandmani i zaključci 17. sjednice Predsjedništva SKJ«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. svibnja 1971., str. 1-2.

²⁹⁵ Starčević, N. (1971.) »Ustavne promjene treba da donesu veću afirmaciju radničke klase. Izlaganje Zvonka Špoljara, člana Izvršnog vijeća Sabora SRH u Iloku«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971., str. 1.

²⁹⁶ Autor nepoznat (1971.) »Sjednica općinskog komiteta SK Vukovar. Iz dinamičke političke atmosfere u još dinamičnijoj akciji«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. svibnja 1971., str. 2.

(Sloterdijk, 1991) atomizirane (radničke) mase vukovarske komune/općine koja je jača od *avangardnog revolucionizma* totalitarne komunističke elite, paradoksanom omogućuje da se *endogene propagatore* promjena („uvezeni glasnogovornici nacionalističkih pozicija“) stavi u jasne okvire legitimne *šizoidne difuzije realnosti* etablirane sada kao *nova normalnost* institucionalizirane i liberalizirane permanentne socijalističke izgradnje („samoupravljački kurs“).²⁹⁸ Stoga se *totalitarna komunistička elita* kao vlast mira, pravde i zaštite *naknadno opravdava*,²⁹⁹ jer je sada *zastala* na zahtjevu za *ljudskim pravima* kao općoj formuli građanskih sloboda, i kako bi omogućila novu punoću *samodjelatnog života*³⁰⁰ atomiziranim pojedincima vukovarske komune/općine (Sloterdijk, 1991: 151).

Crveni se Vukovar oštro razračunava i lomi otpor *endogenih propagatora promjena* nositelja hrvatske kontrarevolucije „Čička i Budiše“³⁰¹ i Matice hrvatske,³⁰² dočim se potvrđuje *vukovarska posebnost* u kontekstu hrvatskog zahtjeva za proširenjem nacionalnih demokratskih prava i sloboda. *Većina* atomiziranih pojedinaca vukovarske komune/općine *rezignirano* i *konfomistički* utapa vlastito postojanje i djelovanje u *bezizgledni simbol socijalizma* koji obećava društvo u kojem su oni postali gospodari vlastitog života nesvjesni *hegemonističke politike vladanja* kojom se izbjegava suočavanje s utopijskim karakterom marksističko-lenjinističke dijalektike materijalizma.³⁰³ Stoga spremno prihvaćaju *abortirani konflikt s endogenim propagatorima promjena*, koji Partija i Tito vješto rješavaju tako što

²⁹⁷Autor nepoznat (1971.) »Predsjednik CK SK Hrvatske Dr. Savka Dabčević – Kučar posjetila kombinat Borovo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 18. lipnja 1971., str. 1.; Kostelnik, V. (1971.) »Društveni komentar. P.S. Čička i Budiše«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. kolovoza 1971., str. 4.; Borba 9. srpnja 1971. (1971.) »Citati. Dr. Vladimir Bakarić: O Matici hrvatskoj i Prosvjeti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. kolovoza 1971., str. 5.

²⁹⁸Autor nepoznat (1971.) »Jednoglasno prihvaćeni ustavni amandmani i zaključci 17. sjednice Predsjedništva SKJ«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. svibnja 1971., str. 1-2.

²⁹⁹ Tvrdi se da će se sada ostvariti novi socijalistički društveni odnosi koji su zasnovani „na dubokim marksističko-lenjinističkim principima izgradnje samoupravljačkog društva, s radničkom klasom, Savezom komunista i drugom Titom na čelu, što vodi u besklasno društvo potpuno ravnopravnih svih radnih ljudi jedan prema drugome, tako i svih naroda i narodnosti.“ Izvor: Autor nepoznat (1971.) »Jednoglasno prihvaćeni ustavni amandmani i zaključci 17. sjednice Predsjedništva SKJ«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. svibnja 1971., str. 1-2.

³⁰⁰ Autor nepoznat (1971.) »Sjednica općinskog komiteta SK Vukovar. Iz dinamičke političke atmosfere u još dinamičniju akciju«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. svibnja 1971., str. 2.

³⁰¹Kostelnik, V. (1971.) »Društveni komentar. P.S. Čička i Budiše«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. kolovoza 1971., str. 4.; Autor nepoznat (1971.) »Saopćenje Općinskog komiteta SK Vukovar. Neuspjela politička provokacija grupe zagrebačkih studenata u Vukovaru«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. listopada 1971., str. 1.

³⁰²Borba 9. srpnja 1971. (1971.) »Citati. Dr. Vladimir Bakarić: O Matici hrvatskoj i Prosvjeti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. kolovoza 1971., str. 5.

³⁰³Autor nepoznat (1971.) »Komunisti, radni ljudi i građani vukovarske komune daju bezrezervnu podršku stavovima, orijentaciji i cjelokupnom političkom kursu SKH i SKJ – rečeno je između ostalog, na sinoć održanoj sjednici OK SK Vukovar«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 24. rujna 1971., str. 1.

rehabilitiraju političke poduzetnike hrvatske provijencije³⁰⁴ koji sada *naknadno opravdavaju* nužnost *socijalističke revolucije* na mikrosocijalnoj razini društava kao što je vukovarska komuna/općina.³⁰⁵ *Interesna razmjena* do koje dolazi pod pritiskom *socijalističkog demokratskog zavoda* i *sofisticiranog nasilja iznutra* čini *bespredmetnim* svaki čin *pokušaja* da se iznađu *zajedničke vrijednosti* (nacionalno identitetske) na kojima je moguće izgrađivati propagirane *socijalističke društvene odnose* između *divergentnih* društvenih skupina.³⁰⁶ Umjesto toga, totalitarna komunistička elita *institucionaliziranom*³⁰⁷ politikom *bratstva i jedinstva* (SSRN Hrvatske) u okviru *hegemonije marksističko lenjinističke retorike* (Gramsciu, 1971) socijalno rekonstruira racionaliziranu fikciju socijalističkog društva u kojoj se atomizirani pojedinci *nacionalno oslobađaju* klasnih neprijatelja. Stoga radni ljudi i građani vukovarske komune u rujnu 1971. godine *plebiscitrano* prihvaćaju:

„konstituiranje SR Hrvatske kao nacionalne države hrvatskog naroda, srpskog naroda u Hrvastkoj i države narodnosti koje u njoj žive, utemeljene na suverenosti naroda i na vlasti i samoupravljanju radničke klase i svih radnih ljudi, kao socijalističke, samoupravne, demokratske zajednice radnih ljudi i građana i ravnopravnih naroda i narodnosti.“³⁰⁸

Na taj su način komunisti vukovarske komune/općine *dokazali* svoju postojanost i odlučnost odolijevajući raznim provokacijama i napadima izvana na integritet, zajedništvo i *socijalističku jugoslavensku budućnost* svojih radnih ljudi i građana.³⁰⁹ Upravo takva

³⁰⁴Autor nepoznat (1971.) »Predsjednik CK SK Hrvatske Dr. Savka Dabčević – Kučar posjetila kombinat Borovo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 18. lipnja 1971., str. 1.

³⁰⁵ Radnim ljudima i građanima šalju se umirujući impulsi kojima se umjetno konstruira osjećaj sigurnosti u strukture i sustav socijalističke Jugoslavije, pa se tako tvrdi sa je „SSRN Hrvatske dobrovoljni savez građana“ koji kao „najšira oblik njihova političkog organiziranja i akcije“ predstavlja „političku osnovu samoupravljanja“ te u temeljima svoje organizacije, razvoja i djelovanja ima „izgradnju i napredak suverene i ravnopravne samoupravne i socijalističke Hrvatske u sustavu SFRJ, ostvarivanje društvenih odnosa čiji su smisao i oslonac čovjek i njegov rad kao osnovni nosilac i subjekt reprodukcije društva.“ Izvor: Iz Nacrta Statuta SSRN Hrvatske (1971.) »Na javnoj raspravi: Novi Statut SSRN Hrvatske«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. rujna 1971., str. 4.

³⁰⁶ Stoga komunisti vukovarske komune u ocjeni političke situacije na terenu kao saveznici na liniji nacionalnog oslobođenja, svoju bezrezervnu potporu daju zaključcima i stavovima Gradske konferencije SK Zagreb, CK SKH i SKJ te odlučno traže da se osudi i ustanovi politička odgovornost Dr. Šime Đodana i Dr. Marka Veselice. Izvor: Autor nepoznat (1971.) »Društveno-politička aktivnost u komuni. Jednodušna podrška stavovima Gradske konferencije SK Zagreb«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 27. kolovoza 1971., str. 1.

³⁰⁷Iz Nacrta Statuta SSRN Hrvatske (1971.) »Na javnoj raspravi: Novi Statut SSRN Hrvatske«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. rujna 1971., str. 4.

³⁰⁸Autor nepoznat (1971.) »Komunisti, radni ljudi i građani vukovarske komune daju bezrezervnu podršku stavovima, orijentaciji i cjelokupnom političkom kursu SKH i SKJ – rečeno je između ostalog, na sinoć održanoj sjednici OK SK Vukovar«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 24. rujna 1971., str. 1.

³⁰⁹Autor nepoznat (1971.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SKH Vukovar. Energično postavljeno pitanje odgovornosti. Izvod iz izlaganja Adema Islamovića, sekretara Općinskog komiteta u povodu XXI

postojanost i zajedništvo komunista predstavlja veliku posebnost na hrvatskome prostoru koje je tijekom 1971. godine prolazilo kroz nacionalno-identitetska buđenja i preispitivanja na temelju „ideologije masovnog pokreta.“³¹⁰ Hrvatska nacionalna svijest i identitetska preispitivanja *endogenih propagatora promjena* u komuni/općini se 1972. godine percipiraju kao napad, blaćenje i prljanje vukovarske opredjeljenosti za Tita, Partiju i Jugoslaviju.³¹¹ Vukovarska komuna/općina kao „ogavni bastion unitarizma“³¹² koju Partija Hrvatske nije dovoljno zaštitila od djelovanja *endogenih propagatora promjena* sada je ojačan, zajedno sa svojom totalitarnom komunističkom elitom, dodjeljenom im *društvenom moći* od strane jugoslavenskog vrha Partije³¹³ i Tita u njihovu zahtjevu da se javno osude pasivnost i inertnost IK CK SKH.³¹⁴ *Bolest slučajeveva*³¹⁵ onih koji su zaraženi *kognitivnim oslobađanjem* endogenih propagatora promjena stoga se stavlja u *karantenu* za antisocijalističke i antidržavne socijalističke društvene prakse unutar koje ih se *totalitarnom socijalizacijom* socijalno reprogramira i impregnira *sofisticiranim nasiljem iznutra* i zauvijek razobličuje kao *klasne neprijatelje*.³¹⁶

Naime, *rekonceptualizirani* društveno-politički samoupravni socijalistički *odnosi* aktera unutar vukovarskog falsificiranog političkog prostora sada se *polariziraju*, kako na vertikalnoj (totalitarna komunistička elita i birokracija), tako i na horizontalnoj (radnička klasa) osi hijerarhije društveno-političke moći i utjecaja. Stoga, totalitarna komunistička elita *socijalnu rekonstrukciju* sustava samoupravnog socijalizma u kojem *disfunkcionalna* socijalistička

sjednice Predsjedništva SKJ u Karađorđevu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971., str. 1-2.

³¹⁰Autor nepoznat (1971.) »Zaključci sa proširene sjednice OK SKH Vukovar«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971., str. 1-2.

³¹¹Autor nepoznat (1971.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SKH Vukovar. Energično postavljeno pitanje odgovornosti. Izvod iz izlaganja Adema Islamovića, sekretara Općinskog komiteta u povodu XXI sjednice Predsjedništva SKJ u Karađorđevu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971., str. 1-2.

³¹²Autor nepoznat (1971.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SKH Vukovar. Energično postavljeno pitanje odgovornosti. Izvod iz izlaganja Adema Islamovića, sekretara Općinskog komiteta u povodu XXI sjednice Predsjedništva SKJ u Karađorđevu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971., str. 1-2.

³¹³Autor nepoznat (1972.) »Istaknuti rukovodioci iz svih republika i pokrajina boravili u Vukovaru«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 16. juni 1972., str. 1.

³¹⁴Autor nepoznat (1971.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SKH Vukovar. Energično postavljeno pitanje odgovornosti. Izvod iz izlaganja Adema Islamovića, sekretara Općinskog komiteta u povodu XXI sjednice Predsjedništva SKJ u Karađorđevu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971., str. 1-2.

³¹⁵Autor nepoznat (1972.) »Održana VII sjednica Općinske konferencije Saveza komunista Vukovar. Komunisti i dalje beskompromisno u borbi protiv kontrarevolucionarnih snaga«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 14. januara 1972., str. 1-2.

³¹⁶Autor nepoznat (1972.) »Sjednica Predsjedništva Općinske konferencije SSRN. Dosljedno sprovođenje zaključaka 21. sjednice Predsjedništva SKJ«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 14. januara 1972., str. 3.

demokracija svoj politički kontinuitet temelji na *pragmatičnoj revolucionarnosti* avangardnih društvenih snaga i odnosa, osmišljava na način:

- da *fabricira članstvo*³¹⁷ i *političko jedinstvo* reorganizirane Partije³¹⁸
- da *redistribucijom političkih vrijednosti* u skladu s altruističkim okvirom moralnosti i etičnosti pokušava oživotvoriti *apstraktna načela*: političke slobode, političke jednakosti, političke odgovornosti, političkog jedinstva – politička dimenzija bratstva i jedinstva, i prema tome zadobiti *središnju mikro-mobilizacijsku ulogu*³¹⁹ u osobnoj interakciji atomiziranih pojedinaca³²⁰
- da se *nasrtljiv ateistički kolektivizam* sublimira u *agresivni komunistički aktivizam*³²¹ dočim se želi postići reifikacija *političke svijesti* samoupravljača,³²² a *moralni relativizam* atomiziranih pojedinaca pretvoriti u *vrijednosnu neutralnost* komunističke argumentacije³²³ regenerirane i konsolidirane Partije i organizacija komunista³²⁴

³¹⁷Ustić, Đ. (1972.) »Održana izborna sjednica Općinske konferencije SK Vukovar. Izabrano novo općinsko rukovodstvo Saveza komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 17. mart 1972., str. 1-2.

³¹⁸Autor nepoznat (1972.) »Sjednica Komisije za ideološko-političko uzdizanje komunista. Ostavke, ali i krivična odgovornost – to je stav Komisije za ideološki rad pri OK SK kad je u pitanju djelatnost kontrarevolucionarnih elemenata i svih pokušaja da koče daljni razvitak samoupravnog društva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 21. januara 1972., str. 1.; Ustić, Đ. (1972.) »Reorganizacija i na našem području«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 20. oktobar 1972., str. 2.

³¹⁹Autor nepoznat (1972.) »Nakon izborne konferencije Općinske konferencije Saveza komunista. Akcioni program pa odmah – akcija«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 17. mart 1972., str. 2.

³²⁰Autor nepoznat (1972.) »Sjednica Komisije za ideološko-političko uzdizanje komunista. Ostavke, ali i krivična odgovornost – to je stav Komisije za ideološki rad pri OK SK kad je u pitanju djelatnost kontrarevolucionarnih elemenata i svih pokušaja da koče daljni razvitak samoupravnog društva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 21. januara 1972., str. 1.; Autor nepoznat (1972.) »Odlučnije u sprovođenju zaključaka – to je rezime izlaganja Ljubomira Kukulja, predstavnika OK SK Vukovar na V sjednici Konferencije Saveza komunista Hrvatske«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 28. januara 1972., str. 3.

³²¹Ustić, Đ. (1972.) »Aktivnost u organizacijama Saveza komunista. Odlučno protiv kontrarevolucionara. Osim isključenja iz organizacija Saveza komunista i radnih organizacija kao i s drugih funkcija, ističu se i zahtjevi za krivično gonjenje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 11. februara 1972., str. 1-2.

³²²Autor nepoznat (1972.) Odlučnije u sprovođenju zaključaka – to je rezime izlaganja Ljubomira Kukulja, predstavnika OK SK Vukovar na V sjednici Konferencije Saveza komunista Hrvatske«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 28. januara 1972., str. 3.; V. K. (1972.) »Građani u ogranizacijama SSRN zahtijevaju. Brže raščišćavanje sa kontrarevolucionarima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 4. februara 1972., str. 2.

³²³Ustić, Đ. (1972.) »Autentično tumačenje interesa radničke klase. Krajem prošlog tjedna ugledni savezni i republički funkcioneri posjetili vukovarsku komunu. Vukovarska komuna može poslužiti mnogima za primjer – rekao je u kraćem govoru, između ostalog, dr. Jakov Sirotković, potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 21. april 1972., str. 1-2.

³²⁴Ustić, Dj. (1972.) »Sjednica Općinskog komiteta SK Vukovar. Veoma živa aktivnost komunista. U periodu poslije 21. sjednice Predsjedništva SKJ iz članstva SK je isključeno, skinuto s evidencije ili organizaciju samovoljno napustilo više od 110 dotadašnjih članova«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 9. juni 1972., str. 1-2.

- da se kao *refleksija* demokratskog centralizma *imaginarna zajednica – komuna*³²⁵ na primarnoj razini *mjesne zajednice*³²⁶ izgrađuje i razvija *samodoprinosa* koji su rezultat *referendumske volje* naroda u sklopu zacrtanih mjera stabilizacije društveno-političke i gospodarske krize (Tomic, 1979)³²⁷
- da svim ovim naporima *političku legitimaciju* dodjeljuju drug Tito i vrh Partije³²⁸ i na taj način ocrtavaju jasne koordinate budućeg *dobrovoljnog sluganstva* (Sloterdijk, 1991) atomiziranih pojedinaca u permanentom stanju društvene anomičnosti i izvanrednog stanja kao tehnike vladanja.

Kompleksnost abortiranog konflikta s endogenim propagatorima promjena na taj način totalitarna komunistička elita uspijeva *anulirati* u permanentnoj režiji svojih socijalno konstruiranih *simulacija optimističkog racionalizma* kroz *senzualistički naturalizam* i *kult slobode* koji jedini može pružiti sigurnost društva permanentne krize u nastajanju. Zbog toga drug Tito u svom Pismu postavlja pitanje na koje ni on ali ni Partija nisu u stanju dati odgovor:

„da li će radnička klasa zagospodariti cjelinom društvene reprodukcije i obezbediti odlučujuću ulogu u političkom i društvenom odlučivanju ili će jačati odnosi i snage koji su suprotni interesima radničke klase, socijalizma i samoupravljanja.“³²⁹

Stoga *idejno-politička oštrica*³³⁰ koju je istupila *monolitnost*³³¹ Saveza komunista u svojoj devijantnoj antisocijalističkoj i antidržavnoj praksi socijalističke demokracije, sada najviše

³²⁵S. P. G. (1972.) »Ustavne promjene. Komuna samoupravna i društveno-politička zajednica«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 19. maj 1972., str. 2.

³²⁶Ustić, Đ. (1972.) »Rasprava o prednacrtu teza za promjenu Ustava. Naša iskustva u tezama ustavnih promjena«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 15. septembar 1972., str. 1-2.

³²⁷Ustić, Đ. (1972.) »Održana II sjednica OK SK Vukovar. Privredna kretanja i mjere stabilizacije u svjetlu zaključaka II konferencije SK Jugoslavije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 15. septembar 1972., str. 2.

³²⁸Započeta politička konsolidacija organizacija SK, kako na federalnoj i republičkoj, tako i na lokalnoj razini svoj veliki zamašnjak temelji na Pismu SKJ druga Tita i Izvršnog biroa Predsjedništva SKJ kojim su otvorena „neka suštinska pitanja ostvarivanja politike SKJ“ te mjere koje komunisti trebaju „odlučno i bez kolebanja, preduzeti da bi SK povećao jedinstvo, akcionu sposobnost i efikasnost u djelovanju“. Izvor: Ustić, Đ. (1972.) »Vrijeme je za akcije, odlučno i bez kolebanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 13. oktobar 1972., str. 1-2.

³²⁹Ustić, Đ. (1972.) »Vrijeme je za akcije, odlučno i bez kolebanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 13. oktobar 1972., str. 1-2.

³³⁰Starčević, N., Kostelnik, V. i Čahajić, J. (1972.) »Odjek Pisma druga Tita i Izvršnog biroa Predsjedništva Saveza komunista Jugoslavije. Ne samo verbalna podrška već želja za neposrednom akcijom. Pismo nije kampanjski posao, ono je stalni zadatak svih članova SK, svih radnih ljudi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 27. oktobar 1972.), str. 2.

³³¹Do koje razine taj potencijal komunista za promjene postoji u vukovarskoj komuni, vidljivo je i iz činjenice da pored onih komunista koji su isključeni ili su sami napustili članstvo u SK, većina komunista na rukovodećim

ostavlja traga na *bipolarnu osobnosti* čovjeka mase koji u uvjetima političke nesigurnosti i ekonomske krize *samoupravljanje* podnosi kao *nužno zlo*.³³² Ono što se nudi atomiziranim pojedincima vukovarske komune nakon turbulentnih godina demokratskih društvenih previranja jeste *nada* da će kroz *rekonstruirane strukture* od jučer pronaći svoje mjesto u sada socijalno konstruiranom *univerzalnom homogenom stanju* socijalističke asocijacije radnika proizvođača/vlasnika/samoupravljača.

2.3.2. Militarizacija

Naime, razumijevanje kategorija društvenog totaliteta, tj. *krize* racionalnosti, legitimacije i motivacije te ekonomske krize, zahtijeva rješavanje nastale *političke nestabilnosti* koju prije svega totalitarna politička elita pokušava staviti pod kontrolu i nadzor svojim sofisticiranim režimskim instrumentima vladanja – militantnim suptilnim terorom iznutra. Stoga *totalitarna komunistička elita* vukovarske komune lenjinističku inačicu prave marksističke revolucionarne metode oslobođene bilo kakve sentimentalnosti i moralne odgovornosti sada temelji na *svijesti* radnika proizvođača/vlasnika/samoupravljača kao univerzalnom kriteriju istine. Međutim *materijalna* je *stvarnost* antisocijalističke i antdržavne prakse samoupravnog socijalizma i *neizgrađena svijest* atomiziranih pojedinaca sada u oštroj suprotnosti s tim idealom, i obična je *obmana*, jer spoznajni monopol više nije isključivo u rukama Partije i Tita. Premda je još uvijek snažno propagirana *ideja* o izgrađenoj *svijesti socijalističkog samoupravljača* koja je prije svega *željena projekcija* nečega što je u zadanim uvjetima i okolnostima nemoguće ostvariti, nego *identitetska odrednica* atomiziranog pojedinca u njegovom revolucionarnom bitisanju; sada se izažena borbenost *bojevog ateizma* nadopunjuje *militantnom frazeologijom* kojom se osnažuje *patološka mržnja* i *pranoidni strah* od urote i potencijalne ugroze unutarnjeg i/ili vanjskog klasnog/narodnog neprijatelja.

U socijalističkom je mentalnom sklopu atomiziranih pojedinaca sada *internaliziran* komunistički spoznajni racio o *nužnosti žrtve* i *opravdanosti zločina* u borbi za revolucionarna postignuća progresivnih snaga socijalističkoga društva. Kako bi se razlikovala *od kriminala*, totalitarna je komunistička elita stoga prisiljena kontinuirano *opravdavati* zločine svoje

mjestima (a koji su priznali da su griješili u svom radu) nije podnijela ostavku, ali također nisu ni smijenjeni s tih pozicija jer su im njihove kolege u radnim organizacijama dali punu potporu. Izvor: Autor nepoznat (1972.) »Komunisti priznaju greške, ali ne daju ostavke. Dosad je isključeno ili je svojevoljno napustilo SK više od 50 članova. Formirana je komisija za slučajeve direktora«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 3. novembar 1972., str. 1.

³³²Autor nepoznat (1972.) »Zajednička sjednica članova općinske konferencije SK i Saveza sindikata Vukovar. Nizak nivo razvijenosti neposrednog samoupravljanja. „Komunisti moraju biti u centru bitke za amandmane“ – istakao je Milutin Baltić«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 11. novembar 1972., str. 1-2.

političke totalitarne vladavine te ih propagira kao *nužnost* permanentne socijalističke revolucije (i prema tome normalne) (Sloterdijk, 1991: 151). Istovremeno, na temelju *disperzirane odgovornosti* samoupravnog socijalizma većina atomiziranih pojedinaca postaje *instrumentom režima*, jer se nalazi u funkciji *zajedništva u sudioništvu* u zločinu što olakšava njihov *moralni pad* i *raspad* u suptilnom teroru iznutra. Zbog toga se *klasne/narodne neprijatelje* – tu manjinsku skupinu pojedinaca (endogenih propagatora promjena) čija su savjest i moral kognitivnim oslobađanjem izašli iz okvira totalitarne socijalizacije (sofisticiranog nasilja iznutra) – predstavlja kao *zapreku* i *otpor* izgradnji samoupravnog socijalizma koji klasnim oslobađanjem oslobađa i nacionalno.

Od *Deklaracije* 1967. godine preko međunarodne osude oružane intervencije članica Varšavskog ugovora na Čehoslovačku³³³ 1968. godine, slučaja Stanković – Ranković, pa sve do socio-demokratske mimikrije političkih previranja i hrvatske kontrarevolucije³³⁴ do kraja 1972. godine, pokazalo se da je *nezrelo*³³⁵ socijalističko društvo vukovarske komune/općine iznimno uspješno impregnirano *neumoljivim* radikalnim socijalizmom s *humanim licem*.³³⁶ Osjećaj *budnosti* i potreba *branjenja* ravalucionarnih tekovina i samoupravljačkog socijalizma predstavlja se na razini njihove *organske povezanosti* sa svakim atomiziranim pojedincem u jugoslavenskoj zajednici bratskih naroda i narodnosti. *Jezik samoupravljačkog socijalizma* kojim se propagira socijalizam kao *integralni dio identiteta* novih generacija, omogućuje da atomizirane (radničke) mase u svoj identitetski sklop sada integriraju i „javni karakter Armije“³³⁷ gdje se kroz razvoj *civilne obrane i zaštite*³³⁸ ona osjeća i prihvaća kao *militantni*³³⁹ dio svih radnih ljudi i građana vukovarske komune/općine.

³³³Maks, B. (1968.) »Poslije agresije varšavske petorke. Pouke iz čehoslovačkog slučaja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. septembra 1968., str. 1.

³³⁴V. K. (1972.) »Građani u organizacijama SSRN zahtijevaju. Brže raščišćavanje sa kontrarevolucionarima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 4. februara 1972., str. 2.; Ustić, Đ. (1972.) »Aktivnost u organizacijama Saveza komunista. Odlučno protiv kontrarevolucionara. Osim isključenja iz organizacija Saveza komunista i radnih organizacija kao i s drugih funkcija, ističu se i zahtjevi za krivično gonjenje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 11. februara 1972., str. 1-2.

³³⁵Autor nepoznat (1968.) »Naš komentar. Uz diskusiju o stvaranju srednjoročnog plana. Deetatizacija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. septembra 1968., str. 4.

³³⁶Milovanović, Ž. (1968.) »Fotoreportaža „Sedam sunca.“ 20 milijuna Jugoslavena – samo jedno mišljenje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. septembra 1968., str. 3.; Autor nepoznat (1968.) »U povodu emisije RTV Beograd. 20 milijuna Jugoslavena – samo jedno mišljenje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 28. septembra 1968., str. 35.

³³⁷Autor nepoznat (1967.) »Uz Dan Jugoslavenske Narodne Armije. Armija u izgradnji zemlje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. decembra 1967., str. 2.; S. V. (1967.) »Civilna obrana – djelo svih nas«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. decembra 1967., str. 2.

³³⁸Autor nepoznat (1968.) »Zaključak Općinske skupštine Vukovar. Organizirati odmah jedinice civilne zaštite«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 12. oktobra 1968., str. 1.; B. J. (1968.) »Novi

Na taj način dolazi do *sinergijskog učinka* socijalno konstruiranog *izvanrednog stanja* kao *paradigme vladanja* i *izvanrednog stanja* kao *točke neravnoteže* između državnog prava i političkog faktora (Agamben, 2008: 9). Oni zajedno u situaciji društveno-političke i gospodarske krize sada posjeduju *funkcionalni potencijal* kojim *moderni totalitarizam* jugoslavenske provijencije vlada uspostavljanjem *legitimnog građanskog rata* protiv svih *klasnih/narodnih neprijatelja*, i u skladu s tim omogućava totalitarnoj komunističkoj eliti da *fizički ukloni*³⁴⁰ ne samo *političke protivnike* nego i čitave *kategorije građana* koji su neuklopivi u politički sustav socijalističke demokracije (Agamben, 2008: 11). Svjesna *rizika* koji sa sobom donosi *nadzor i kontrola* atomiziranih pojedinaca koji žive i rade u *permanentnoj krizi* društva u nastajanju, Partija i Tito svoj *moderni totalitarizam* proizvode jedinstvom u slobodi uklanjanja društvenih suprotnosti i zajedništvom u sudioništvu u suptilnoj militarizaciji iznutra. Stoga kao prirodni nastavak *brige* za radnog čovjeka i građanina dolazi do *normativne i institucionalne* organizacije i implementacije koncepcije *općenarodne obrane i zaštite* koja u sinergiji s Armijom treba postati integralni dio *obrambenog mehanizma* jugoslavenske države.³⁴¹ Vukovarska komuna/općina se i ovdje ističe svojom osobnošću³⁴² jer se formiranje operativne i administrativne strukture kao i borbene gotovosti na razini mjesnih zajednica vrlo ozbiljno shvaća, a u *socijalističkom mentalitetu* atomiziranih pojedinaca *otpor* i *oružana pobuna* protiv pretpostavljenog neprijatelja postaju sastavnim dijelom³⁴³ *budnosti* socijalističkog življenja i samopostvarenja.³⁴⁴

ciklus predavanja iz oblasti masovne pripreme stanovništva«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 19. oktobra 1968., str. 5.

³³⁹Vučinić, M. (1968.) »Pukovnik Milan Vučinić. Naoružani narod (I)«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. decembra 1968., str. 2.

³⁴⁰Autor nepoznat (1968.) »Sudska kronika. Osuđeni podstrekači nacionalne mržnje i šovinizma«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. novembra 1968., str. 8.

³⁴¹S. V. (1967.) »Civilna obrana – djelo svih nas«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. decembra 1967., str. 2.; Autor nepoznat (1969.) »Zakon o narodnoj obrani – jedan od najvažnijih«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. septembar 1969., str. 2.; Autor nepoznat (1968.) »Zaključak Općinske skupštine Vukovar. Organizirati odmah jedinice civilne zaštite«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 12. oktobra 1968., str. 1.

³⁴²V. K. (1969.) »Mjesne zajednice vukovarske komune među vodećima u Jugoslaviji – izjavio je Jure Ivezić, predsjednik Organizaciono-političkog vijeća Sabora SRH«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. oktobra 1969), str. 1.

³⁴³Autor nepoznat (1970.) »Teritorijalne jedinice formirane u cijeloj komunici. Stručne službe štaba popunjava se novim stručnim kadrovima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. novembar 1970., str. 2.

³⁴⁴„Ako neprijatelj privremeno zaposjedne teritorij zemlje ili njen dio, građani, organi društveno-političkih zajednica, radne i druge organizacije koje se nalaze na tom teritoriju dužni su nastaviti oružanu borbu i otpor neprijatelju i izvršiti naređenja organa koji na tom dijelu teritorija rukovode općenarodnim obrambenim ratom“. Izvor: Ustić, Đ. (1969.) »Zakon o narodnoj obrani – u praksi. Veoma uspješno sprovedena osmodnevna obuka. Jedinica teritorijalne obrane kombinata Borovo savladala predviđeni plan«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. oktobra 1969., str. 2. Vidi još: Ustić, Đ. (1971.) »Svečana proslava 30. godišnjice

U ovom razdoblju društveno-političke i ekonomske krize i nestabilnosti u vukovarskom se društvu jasno prepoznaju uznapredovale *tendencije militarizma* i *radikalizma* socijalističkog sustava razvijene u proporcionalno jednak *standard tlačenja* atomiziranih pojedinaca, ali i progona i osvete onih *endogenih propagatora promjena* za koje poduzetna totalitarna komunistička elita zna da je neće nikada prihvatiti (Sloterdijk, 1991: 149). Stoga se *obrambeni mehanizam* koji samoupravni socijalistički sustav razvija temelji na *patološkoj mržnji* i *paranoidnom strahu* koji onda dalje sofisticiranim nasilje iznutra totalitarna komunistička elita nesmetano oblikuje u *socijalistički mentalni sklop* koji generira *militantna svojstva/osobine* na način:

- da se *neprijateljstvo* percipira kao zadana *datost* društva s velikom *vjerojatnošću* i *izvjesnošću* da će se biti *prevarenim*
- da se *klasnog/državnog neprijatelja* predstavlja „jačim ili slabijim“ (već kako to situacija zahtijeva i u koju je to svrhu potrebno totalitarnoj političkoj eliti) nego što jeste kako bi se atomizirane pojedince „provociralo ili zastrašilo,“ a neprijatelja smjestilo na fiktivna mjesta i pozicije s kojih onda neočekivano i iznenada *napada*
- da se *nepovjerenjem* „legitimno“ dolazi do *spoznaja* kako bi se poduzele *preventivne* (i nužne) *mjere* kada za to dođe vrijeme. „Spoznajama se nazivaju one legalnim i ilegalnim sredstvima skupljene informacije koje postoje protiv neke ličnosti ili neke grupe.“ Spoznajni proces stoga rukovodi *sumnja* koja onda konstruira i proceduru istrage (Sloterdijk, 1991: 249 – 255).

Na temelju tako generiranih i usvojenih *militantnih svojstava/osobina* ponašanja, razmišljanja i djelovanja atomiziranih pojedinaca, istovremeno dolazi i do istog načina prijenosa tih osobina i na *unutarstranačka neprijateljstva*, strahove i borbe *totalitarne komunističke elite*.³⁴⁵

U takvom ozračju *isprovociranog* sveopćeg osjećaja nepovjerenja, prevarenosti i ugroze totalitarna se komunistička elita uspjeva zajedno s vukovarskom atomiziranom (radničkom)

ustanka. Još više jačati bratstvo i jedinstvo najveću tekovinu naše revolucije – Istakao general-pukovnik Srećko Manola u govoru na narodnom zboru u Adici«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 3. srpnja 1971.), str. 1.

³⁴⁵Starčević, N. (1971.) »Ne postoji sukob starijih i mlađih već sukob sposobnih i nesposobnih – izjavio je na izbornoj konferenciji Saveza Omladine Ivica Vrkić, predsjednik Republičke konferencije Saveza omladine Hrvatske«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. studeni 1971., str. 2.; Autor nepoznat (1971.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SKH Vukovar. Energično postavljeno pitanje odgovornosti. Izvod iz izlaganja Adema Islamovića, sekretara Općinskog komiteta u povodu XXI sjednice Predsjedništva SKJ u Karadorđevu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971.), str. 1-2.; Autor nepoznat (1971.) »Sjednica Komisije za ideološko-političko uzdizanje komunista. Ostavke, ali i krivična odgovornost – to je stav Komisije za ideološki rad pri OK SK kad je u pitanju djelatnost kontrarevolucionarnih elemenata i svih pokušaja da kočje daljni razvitak samoupravnog društva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 21. januara 1972, str. 1.; Ustić,Đ. (1972.) »Vrijeme je za akcije, odlučno i bez kolebanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 13. oktobar 1972., str. 1-2.

masom³⁴⁶ izboriti protiv *antidržavne prakse* samoupravnog socijalizma koja u endogenim propagatorima³⁴⁷ promjena ima *hrvatski nacionalni predznak*. Naime, Partija, Tito i Armija³⁴⁸ kao *saveznici na liniji nacionalnog oslobođenja* sada određuju *stalni kurs* društveno-političkog razvoja socijalističke samoupravne zajednice, a u *falsificiranom političkom prostoru* atomizirani pojedinci svoju mržnju prema klasi ljudi neistomišljenika povlađuju i konformno prihvaćaju njihovo kriminaliziranje.³⁴⁹ Komunističkim se *političkim terorom*³⁵⁰ atomizirane pojedince predisponira za razvoj *organske odbojnosti* prema klasnom/narodnom neprijatelju kao nižem *dehumaniziranom biću* dočim ogromna snaga sofisticiranog nasilja iznutra uspijeva vukovarsku atomiziranu (radničke) masu staviti u okvir legitimne *šizoidne difuzije realnosti*, i na taj način je *svjetonazorski* i *nacionalno identitetski* podijeliti. Etabilirana *normalnost* političkog kriminaliteta jednako je strašna kao i *teror hrvatske šutnje*³⁵¹ jer se totalitarna komunistička elita *paliјativno skrbi* o moralnom padu i nemirnoj savjesti većine atomiziranih pojedinaca vukovarske komune.³⁵² Naime, ta većina

³⁴⁶Autor nepoznat (1971.) »Komunisti, radni ljudi i građani vukovarske komune daju bezrezervnu podršku stavovima, orijentaciji i cjelokupnom političkom kursu SKH i SKJ – rečeno je između ostalog, na sinoć održanoj sjednici OK SK Vukovar«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune* 33, 24. rujna 1971., str. 1.; Autor nepoznat (1971.) »Saopćenje Općinskog komiteta SK Vukovar. Neuspjela politička provokacija grupe zagrebačkih studenata u Vukovaru«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. listopada 1971., str. 1.; Autor nepoznat (1972.) »Nema te snage koja može skrenuti radničku klasu sa njenog socijalističkog samoupravnog puta«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune. Građevinar*, 25. maj 1972., str. 1.; Autor nepoznat (1972.) »Samo čvrsto ujedinjeni – predstavljat ćemo i nadalje čvrst bedem izgradnje samoupravljačkog socijalizma – rečeno je, između ostalog, na sastanku političkog aktiva vukovarske komune«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 4. augusta 1972., str. 1.

³⁴⁷Autor nepoznat (1972.) »Suđenje u Zagrebu bivšim studentskim „liderima. Vukovarci potvrdili otpužnicu. Prvooptuženi Dražen Budiša negirao iskaze Steve Gvozdića iz Vukovara i zapretio tužbom«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 18. augusta 1972., str. 1-2.

³⁴⁸Jakovljević, B. (1971.) »Šesta sjednica općinske konferencije SK Vukovar. Pozitivna politička situacija i društveno-ekonomska kretanja na području vukovarske komune«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. listopada 1971., str. 1-2.

³⁴⁹Pa tako policija u Vukovaru učinkovito reagira na tzv. politički kriminalitet i „neuspjeli pokušaj političke diverzije od strane grupe studenata Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu.“ Izvor: Autor nepoznat (1971.) »Iz organizacija Saveza komunista. Komunisti podržali Saopćenje SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 5. studeni 1971., str. 2. Istovremeno energično traže i „pojedinačno i kolektivno odgovornost Izvršnog i CK SKH“ te smjenu nositelja „ideologije masovnog pokreta“ kao i one ponikle iz vukovarske sredine. Izvor: Autor nepoznat (1971.) »Zaključci sa proširene sjednice OK SKH Vukovar«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971., str. 1-2.

³⁵⁰Potrebno je istaknuti da u ovoj općoj euforiji čišćenja vlastitih redova i samog vukovarskog društva, komunisti i dalje prave razlike u načinu na koji trebaju vlastite članove i one koji to nisu kazniti za njihove postupke: „(...) da svi oni isključeni iz SK ne mogu obavljati bilo kakve rukovodeće funkcije u radnim i društveno-političkim organizacijama, a oni koji nisu članovi SK, a dođu pod udar pisma druga Tita i Izvršnog biroa Predsjedništva SKJ, treba krivično goniti i javno osuditi u radnim organizacijama.“ Izvor: Ustić, Đ. (1972.) »Vrijeme je za akcije, odlučno i bez kolebanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 13. oktobar 1972., str. 1-2.

³⁵¹Ž. (1967.) »Ogranak Matice hrvatske Vukovar – Vinkovci – Ilok oštro osudio Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. april 1967., str. 5

³⁵²Autor nepoznat (1972.) »Sjednica Predsjedništva Općinske konferencije SSRN. Dosljedno sprovođenje zaključaka 21. sjednice Predsjedništva SKJ«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 14. januara 1972., str. 3.; Autor nepoznat (1972.) »Sjednica Komisije za ideološko-političko uzdizanje komunista. Ostavke,

konformno na isti način sofisticiranim nasiljem iznutra terorizira manjinu – *hrvatske endogene propagatore promjena*.³⁵³ Njih (osobe, organizacije, institucije) se pak po prvi put imenuje (kako partijce tako i vanpartijce) i oni su gotovo isključivo *hvatški* (šovinisti, nacionalisti, klerikaristi, unitaristi).³⁵⁴ Hrvatsko *antikomunističko podzemlje* i njegovo buđenje upozorenje je na uzbunu i osudu onoga što se nalazi u korjenu genocidnosti hrvatskog naroda – nacionalni identitet = ustaštvo³⁵⁵ – a to se mora iz vukovarskog društva odstraniti.³⁵⁶ Premda detektiran,³⁵⁷ *srpski* se nacionalizam u javnosti ne percipira opasnim tako kao hrvatski i vješto ga se sublimira u društveno-politički kontekst „specijalnog rata“ koji se navodno vodi protiv Jugoslavije i njezine koncepcije *obrane*.³⁵⁸ Tako se 1972. godine intenziviraju vježbe teritorijalnih jedinica obrane i zaštite u vukovarskoj komuni i to u selima koja okružuju grad Vukovar: Bobota, Trpinja i Negoslavci te Mikluševci i Tompojevci.³⁵⁹ Vježbe se odnose na napade i obrane nasljenih mjesta s ciljem obučavanja vojnika i starješina za *borbena dejstva* i rukovođenje obranom u slučaju agresije na Jugoslaviju. Do koje se

ali i krivična odgovornost – to je stav Komisije za ideološki rad pri OK SK kad je u pitanju djelatnost kontrarevolucionarnih elemenata i svih pokušaja da kočje daljni razvitak samoupravnog društva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 21. januara 1972., str. 1.

³⁵³V. K. (1972.) »Građani u organizacijama SSRN zahtijevaju. Brže raščišćavanje sa kontrarevolucionarima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 4. februara 1972., str. 2.

³⁵⁴Autor nepoznat (1972.) »Održana VII sjednica Općinske konferencije Saveza komunista Vukovar. Komunisti i dalje beskompromisno u borbi protiv kontrarevolucionarnih snaga«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 14. januara 1972., str. 1-2.

³⁵⁵ Mišljenje je vukovarskih komunista da će se tako „i nadalje održavati društveno-politička klima među ljudima na liniji izgradnje samoupravljačkog socijalizma,“ a „uz mjere sigurnosti, opreza i odlučnosti“ uništavati od neprijatelja ubačene jedinice političke „ustaške“ emigracije kao što su to nedavno učinili „organi javne sigurnosti i teritorijalne obrane likvidacijom“ 19 naoružanih bandita. Izvor: Autor nepoznat (1972.) »Samo čvrsto ujedinjeni – predstavljat ćemo i nadalje čvrst bedem izgradnje samoupravljačkog socijalizma – rečeno je, između ostalog, na sastanku političkog aktiva vukovarske komune«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 4. augusta 1972., str. 1.

³⁵⁶Ustić, Đ. (1972.) »Krajem prošlog tjedna ugledni savezni i republički funkcioneri posjetili vukovarsku komunu. Vukovarska komuna može poslužiti mnogima za primjer – rekao je u kraćem govoru, između ostalog, dr. Jakov Sirotković, potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 21. april 1972., str. 1-2.; Autor nepoznat (1972.) »Suđenje u Zagrebu bivšim studentskim „liderima.“ Vukovarci potvrdili otpužnicu. Prvooptuženi Dražen Budiša negirao iskaze Steve Gvozdića iz Vukovara i zapretio tužbom«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 18. augusta 1972., str. 1-2.; Ustić, Đ. (1972.) »Vrijeme je za akcije, odlučno i bez kolebanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 13. oktobar 1972., str. 1-2.; Starčević, N., Kostelnik, V. i Čahajić, J. (1972.) »Odjek Pisma druga Tita i Izvršnog biroa Predsjedništva Saveza komunista Jugoslavije. Ne samo verbalna podrška već želja za neposrednom akcijom. Pismo nije kampanjski posao, ono je stalni zadatak svih članova SK, svih radnih ljudi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 27. oktobar 1972., str. 2.

³⁵⁷Jedino su borci (Savezni odbor SUBNORA) vukovarske komune ukazali na postojanje srpskog nacionalizma (dokument *Prijedlog rezolucije grupe srpskih književnika*) osuđujući ga podjednako snažno kao i hrvatski. Izvor: Autor nepoznat (1967.) »Saveznom odboru SUB NOR«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 2.

³⁵⁸Ustić, Đ. (1972.) »Široke mogućnosti obrazovanja komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 28. novembar 1972., str. 5.

³⁵⁹Autor nepoznat (1972.) »Još jedna veoma uspješna vježba pripadnika teritorijalnih jedinica«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 25. maj 1972., str. 5.

razine ova obrambena politika i aktivnosti na lokalnoj razini mogu shvatiti kao *odgovor – reakciju na probuđenu hrvatsku nacionalnu svijest* možda najbolje govori objašnjenje koje daje drug Tito kada govori o *obrambenom ratu* koji bi jugoslavenski narod vodio protiv potencijalnog agresora, jer će to upravo biti jedna od odlika ratovanja u Vukovaru 1991. godine:

“U jednom obrambenom ratu, glavnina naroda ne ostaje pasivna, nego se aktivno i masovno suprotstavlja neprijatelju, i to na svakom mjestu i na različite načine. (...) suvremeni ratovi su, sa jedne strane agresivni, a s druge obrambeni, tako da oni predstavljaju sudar agresivne armije i naroda koji se brani. Društvo koje se sprema za obrambeni rat ne podnosi postojanje ravnodušnih pojedinaca koji tvrde da oni, po svojoj prirodi, nisu takvi, iz jednostavnog razloga što nitko nije ravnodušan kad netko fizički ugrožava njegovu egzistenciju, te je sigurno da će fizička agresija biti jedan od motiva da cjelokupno stanovništvo učestvuje u općenarodnom obrambenom ratu. To znači da će svaki agresor koji napadne Jugoslaviju protiv sebe imati, ne samo našu operativnu vojsku, već cijelo društvo sa njegovom društveno-političkom, ekonomskom, zdravstvenom i drugom organiziranošću.”³⁶⁰

U socijalističkom će mentalnom sklopu većine atomiziranih pojedinaca ostati duboko urezano uvjerenje da započeti *građanski rat* protiv *klasni/narodnih neprijatelja* s hrvatskim nacionalno-identitetskim predznakom postaje još jednim od permanentnih zadataka izgradnje samoupravnog socijalističkog društva ravnopravnih naroda i narodnosti.

2.3.3. Socijalizacija

Proces *totalitarne socijalizacije* u kontekstu *permanetne krize društva u nastajanju* sada dovodi do *šizofrene* rascjepljenosti i podvojenosti *socijalističke svijesti* koja je oslobodila sve osim propagiranu *nadnaravnu moć* atomiziranih pojedinaca da kontroliraju, izgrađuju i mijenjaju vlastitu prirodu, društvo i život u cjelini. U ovom razdoblju dodatno se akumuliraju antisocijalističke i antidržavne *osobine/svojstva* ponašanja, odnosa i razmišljanja *atomiziranih pojedinaca* u *devijantnoj socijalističkoj praksi*, a totalitarna ih komunistička elita sve teže uspijeva *racionalizirati* u već ustanovljenom okviru socijalističke fikcije vukovarskog društva. Iako socijalno konstruirana i kontrolirana *normalnost* takvih socijalističkih praksi (od strane totalitarne komunističke elite) još uvijek *legitimira* protirječnosti nastale u permanentnoj revolucionarnoj izgradnji samoupravnog socijalizma, sada se ona ipak nalazi

³⁶⁰Bogunović, B. (1972.) »Općenarodna obrana čini naš narod neuništivim«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 31. decembra 1972., str. 3.

pred velikim izazovom kojega pred nju stavlja ekonomska kriza i politička nesigurnost.³⁶¹ *Disfunkcionalni socijalistički društveni odnosi* dodatno dobivaju na svojoj *neiskrenosti*, jer se u *identitetskom sklopu* čovjeka mase ne nalazi temelj za njihovu izgradnju: *povjerenje*. *Pragmatično strpljenje i rezigniranost* (Sloterdijk, 1991: 243) totalitarnom se socijalizacijom atomiziranih pojedinaca usvajaju kao *vrline* koje će primarno definirati odnose i interese pojedinaca i skupina u komunističkom imaginariju društveno-političkih previranja ovog razdoblja razvoja vukovarske komune.

Društvena reakcija, odnosno *društveni odnos* prema devijacijama i socijalnim problemima za koje se osjeća i vidi da postoje ali se s njima ne suočava, kod *atomiziranih pojedinaca* dovode do spoznaje da se kao osobe *identitetski* više ne mogu isključivo definirati u kategorijama *socijalne sigurnosti* i *društvene ravnopravnosti* koje propagira totalitarna komunistička elita. *Radnički klasni identitet* atomiziranih pojedinaca sada je u potpunosti *identitetski otvoren* prema *militarističkom učinku* izvanrednog stanja kao permanentne tehnike vladanja totalitarne komunističke elite, što će na taj način zbog *anomičnosti* vukovarskog društva kao još jednog od permanentnih stanja, dovesti do gubitka *uvjerljivosti* komunističke ideologije.³⁶² S jedne strane, ojačani *potrošački suverenitet* atomiziranih pojedinaca u izomorfности devijantnih normi ponašanja i morala sada *deregulira* stanje u vukovarskom društvu i onemogućava njegovo *funkcionalno balansiranje*; dok s druge strane, *disfunkcionalni* socijalistički društveni (i privredni) odnosi kapilarno premrežavaju socijalistički samoupravni sustav i omogućavaju akumuliranje *društvene moći* u rukama totalitarne komunističke elite³⁶³ koja u skladu s tim uspostavlja *ekvilibrij* svojih mogućnosti i želja.³⁶⁴ Normativna fleksibilnost odrastanja *političkih poduzetnika* unutar i izvan Partije, *generacijski*³⁶⁵ se *diferencira*³⁶⁶ i dovodi do zahtjeva za većom *profesionalizacijom* i *individualizacijom* društveno-političkih i gospodarskih odnosa unutar socijalističkog društvenog sustava u kojem progresivno nestaje

³⁶¹S. P. (1968.) »Prošle godine dvostruko više milijunaša«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 24. februara 1968., str. 1.

³⁶²V. K. (1966.) »Državna bezbednost prikupljala podatke o svemu i svačemu. U Vukovaru nije bilo većih skretanja i grubog narušavanja osnovnih normi – konstatirano na zajedničkom skupu komunista zaposlenih u Odjelu unutrašnjih poslova«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. augusta 1966., str. 3.

³⁶³Autor nepoznat (1967.) »Za deakumuliranje funkcija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 11. marta 1967., str. 3.

³⁶⁴Autor nepoznat (1965.) »Iz diskusije Marka Koprtle na vanrednoj općinskoj konferenciji Saveza komunista. Društveni standard – jedna od najvećih obaveza«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. Januara 1965., str. 1-2.

³⁶⁵Brozović, P. (1965.) »Tko ne želi stručnjake?«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. Januara 1965., str. 10.; Brozović, P. (1965.) »Ovih dana u „Borovu“. Dati prednost kvalificiranima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. oktobra 1965., str. 2.

³⁶⁶Autor nepoznat (1966.) »Putokazima Trećeg plenuma CK SKJ. Zadovoljni zaradom – nezadovoljni raspodjelom«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. aprila 1966., str. 1-2.

prostor za demokratski dijalog, raspravu i konstruktivnu kritiku.³⁶⁷ Usporedo s tim, normativna fleksibilnost odrastanja *atomiziranih pojedinaca* stvara *infantilne ovisničke odnose* o društveni sustav koji se o njima *paternalistički skrbi* i oprašta neodgovornost i nekompetentnost, jer njihova prava i obveze proizlaze iz samoupravnih socijalističkih *radnih odnosa*.³⁶⁸ *Bipolarna osobnost* i jednih i drugih konformistički preživljava i podnosi krizu društvenog sustava i poretka u kojem slika njihovih *klasnih aspiracija*, poželjnog standarda i načina života sada odstupa od one koju komunistička ideologija propagira. Takav je život zapravo snalaženje u vremenu i prostoru novog *modernog socijalističkog društva* i izigravanje sustava u kojem njihova kupovna moć raste i gdje kao potrošači imaju povećane želje i prohtjeve.

U novonastalim uvjetima i okolnostima u vukovarskoj se komuni produbljuje društvena diferencijacija i stratifikacija,³⁶⁹ a raslojavanje na pozornicu falsificiranog političkog javnog prostora dovodi kognitivno oslobođene *endogene propagatore promjena* koji na legitiman način zahtijevaju veća demokratska prava u slobodi izražavanja i življenja hrvatskog nacionalnog identiteta.³⁷⁰ Povrat u okrilje sigurnosti, palijativne skrbi i bespomoćne ovisnosti o sustavu u kojem se *sofisticirano nasilje iznutra* internalizira kao *normalno* stanje socijalističkog mentalnog sklopa i svijesti, većina atomiziranih pojedinaca vukovarske komune sada ostvaruje radikalnim zaokretom u *ideokraciju* – ideokraciju kojom se još uvijek želi dobro a stalno se stvara zlo (Koenen, 2011). Zato društvo vukovarske komune koje ima kronično pomanjkanje smisla za razumijevanje *stanja bez vrijednosti* (samoupravnog

³⁶⁷Autor nepoznat (1965.) »Mnogo se govori – malo se poduzima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 2.; Salihović, S. (1966.) »Razgovor sa Zdravkom Simkićem, sekretarom Mjesnog komiteta Saveza komunista u Iloku. Jačanje neposrednog samoupravljanja i borba protiv negativnih pojava – prioritetan zadatak komunista«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. aprila 1966., str. 6.; Autor nepoznat (1966.) »Pred VI kongres SSRNJ. Bolja klima za sučeljavanje mišljenja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. maja 1966., str. 1.

³⁶⁸Autor nepoznat (1966.) »Uz novogodišnje praznika. U ogledalu statistike. Kako se živi - koliko zarađuje - šta se troši na hranu - koliko imamo artikala višeg standarda? Realne zarade rastu. Razne vrste potrošnje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. decembra 1966., str. 1-2.

³⁶⁹ U vukovarskoj javnosti pojavljuje se slika stvarnosti koja je u suprotnosti s propagiranom: „...ima li štogod trulo u državi Danskoj, protiv čega se diže gnjev mladih? I to ne samo mladih uopće, tamo negdje u Jugoslaviji, nego i konkretno ovdje, u Vukovaru? Recimo, nije li posrijedi i problem socijalne nejednakosti; tu i tamo vlast birokracije, tehno-kracije, zatovrenih klanova; teško dolaženje do radnih mjesta, premda i s diplomom o završenoj srednjoj školi, pa i fakulteta; nepostojanje uhodanog i sigurnog sistema školovanja o društvenim sredstvima sposobnih, ali socijalno slabijih učenika i studenata.“ Izvor: Kostelnik, V. (1971.) »Društveni komentar. P.S. Čička i Budiše«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. kolovoza 1971., str. 4.

³⁷⁰Autor nepoznat (1967.) »U zajedničkim naporima, bratstvu i jedinstvu naših naroda možemo tražiti sigurnost zajednice u najširem smislu. Izjava člana Izvršnog komiteta CK SKH Marka Koprte o Deklaraciji o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. 1. april 1967., str. 1.; Kostelnik, V. (1967.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SK. Više neposrednih proizvođača u Savezu komunista. Osuđena Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. april 1967., str. 1-2.

socijalizma) pa ga kao takvog *rezignirani* atomizirani pojedinci podnose, sada svoj *adaptacijski mehanizam* prilagođava *militarističkom uporištu* koje totalitarna komunistička elita pronalazi u jugoslavenskim politikama: a) *bratstva i jedinstva* (bratimljenja),³⁷¹ i b) *narodne obrane i zaštite* (lokalne teritorijalne jedinice obrane i zaštite).³⁷²

Istovremeno se s pojačanom *totalitarnom socijalizacijom* mlade i odrasle (pre)odgaja³⁷³ u duhu *socijalističkog patriotizma* kroz pedagoški aktivizam³⁷⁴ i tumačenje ideologije, za *žrtve* koje trebaju podnijeti na oltaru domovine kako bi se još jednom opravdao *zločin*³⁷⁵ protiv *klasnih neprijatelja* nastao u permanentnoj borbi za revolucionarna postignuća avangardnih snaga socijalističkog društva.³⁷⁶ *Normalnost* se tako ustanovljenog moralnog i etičkog sklopa (oslobođene savjesti atomiziranih pojedinaca) stoga u javnosti ne percipira kao oblik *nasilja* (sofisticirano nasilje iznutra), nego kao *revolucionarno postignuće* avangardne totalitarne komunističke elite. *Krizu savjesti* koju u prvi plan socijalističke izgradnje sada donose *endogeni propagatori promjena*, totalitarna komunistička elita *eutinizira* reafirmacijom *socijalnog identitetskog sklopa* atomiziranih pojedinaca čija *totalitarna osobnost* prolazi

³⁷¹Naime, naponi lokalnih narodnih vlasti i komunista usmjereni su na praktičnu primjenu politike bratstva i jedinstva tako što se sada bratimljenje mjesnih zajednica na vukovarskom području provode kao ogledni primjer pozitivne prakse u Jugoslaviji. Bratimljenjem gradova Vukovara i Banja Luke još jednom se potvrđuje posebnost vukovarske komune koja postaje „prvi slučaj bratimljenja mjesnih zajednica gradova iz dvije Republike“. Izvor: Ustić, Đ. (1972.) »Jedinstvena akcija u našoj zemlji. Uručena Povelja o bratimljenju na relaciji Vukovar – Banja Luka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 25. maj 1972., str. 6.

³⁷²Bogunović, B. (1972.) »Općenarodna obrana čini naš narod neuništivim«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 31. decembra 1972., str. 3.

³⁷³Autor nepoznat (1969.) »Prvo savjetovanje komunista prosvjetnih radnika. Oblast od posebnog društvenog interesa. Na prvom savjetovanju komunista – prosvjetnih radnika na području vukovarske komune raspravljalo se o čitavom nizu pitanja evidentiranih u oblasti odgova i obrazovanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. novembra 1969., str. 1-2.

³⁷⁴Prof. Mrkušić, B. (1968.) »Vukovar 68 jedinstvena omladinska radna akcija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. marta 1968., str. 1.

³⁷⁵Naime, za rješavanje pitanja pojave nacionalizma i šovinizma na vukovarskom području pozivaju se dvije organizacije, Matica hrvatska i Srpsko kulturno-prosvjetno društvo „Prosvjeta“, koje imaju potencijal da legitimno afirmiraju kulturno-povijesno naslijeđe svojih naroda. Međutim, ono što se događa u praksi pokazuje da se „putem ovih institucija infiltriraju one snage koje sa autentičnom afirmacijom nacionalnih karakteristika nemaju čiste namjere – to su pojedinci kojima ove institucije služe kao paravan za ispoljavanje najekstremnijih stanovišta, bilo ultralijevo ili ultradesno radikalizma. Stoga je zadatak svih snaga u Jugoslaviji da tome stanu na put energičnom borbom, da podrže izražavanje nacionalne ravnopravnosti. Obračunavanje sa vlastitim šovinizmom bit će najefikasniji lijek protiv javljanja svih ekstremizama, posebno separatističkog. Stoga razvijanju ravnopravnosti između pojedinih naroda i narodnosti koji žive na području vukovarske općine mogu pridonijeti upravo te institucije: Matica hrvatska i Srpsko kulturno-prosvjetno društvo Prosvjeta“. Izvor: Starčević, N. (1971.) »Ustavne promjene treba da donesu veću afirmaciju radničke klase. Izlaganje Zvonka Špoljara, člana Izvršnog vijeća Sabora SRH u Iloku«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971., str. 1.

³⁷⁶Ideologizirani se osjećaji atomiziranih pojedinaca predstavljaju kao nešto što u tom trenutku: „govori o bliskosti i spremnosti da jedni za druge živimo i umiremo, ne pitavši da li je netko Srbin ili Hrvat, Slovenac ili Makedonac, Crnogorac ili Musliman ili bilo koje druge narodnosti. To je onda podloga krvlju zalijevana u toku narodnoslobodilačke borbe za oživotvorenje bratstva i jedinstva (naših) naroda“. Izvor: Ustić, Đ. (1972.) »Jedinstvena akcija u našoj zemlji. Uručena Povelja o bratimljenju na relaciji Vukovar – Banja Luka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 25. maj 1972., str. 6.

ideološki tretman *konvencionaliziranog kolektivnog ponašanja*. Tako *politički mobilizirani* atomizirani pojedinci u koreografiji ideologiziranih okupljanja i događanja (od strane masovnih radničkih organizacija: SSRN, SKH, Sindikata, Boraca i rezervnih vojnih starješina) aktualne društveno-političke sadržaje propagiranih politika *internaliziraju* na način:

- da se kroz *ritualizaciju suvereniteta jugoslavenskih naroda i narodnosti* i dalje nastavlja njihova *sakralizacija* u okviru sada uvriježenih *svjetovnih obreda* proslave državnih praznika,³⁷⁷ dočim je u ovom razdoblju izrazita *militantnost*³⁷⁸ i *revolucionarnost izričaja* kojim totalitarna komunistička elita želi ojačati osjećaj pripadnosti *nadnacionalnom jugoslavenstvu*³⁷⁹
- da se kroz *državni ateizam* u njima *postvaruje* marksističko-lenjinistički svjetonazor i altruistički okvir moralnosti i etičnosti visoko humanog socijalističkog društva tako što totalitarna komunistička elita takva apstraktna načela *senzualistički naturalizira* i *kultom slobode* osnažuje u sklopu socijalno konstruiranih *kolektivnih akcija*³⁸⁰ i *emocija*³⁸¹
- da se *optimističkim racionalizmom* kontinuirano održava i razvija revolucionarno oduševljenje i tako *izgrađuje kulturni obrazac* njihove mobilizacije u potpori nastojanjima totalitarne komunističke elite da *stabilizira*³⁸² društveno-političku i gospodarsku krizu i da se na *simboličkoj razini* identificiraju sudjelujući ravnopravno u nesebičnom žrtvovanju za ideale samoupravnog socijalizma³⁸³

³⁷⁷Komunisti kontinuirano projiciraju i isprepleću nadrealni sadržaj bliske revolucionarne partizanske prošlosti s dramatičnom slikom socijalističkog samoupravljanja i apstraktnom vladavinom naroda.

³⁷⁸1970. godine pored 25 godišnjice oslobođenja grada Vukovara, Titova rođendana organizira se i veličanstvena parada vojne superiornosti JNA za Dan pobjede. Armija jedinstva i odlučnosti stoga se propagira kao trajna snaga i štiti „slobodan i nezavisan ravitak Jugoslavije“ i bori se protiv stalnih „pokušaja da se baci sjeme razdora i kompromitira njena samoupravna, socijalistička društvena osnova“. Tvrdi se da na takve „provokacije“ jugoslavenski narod i narodnosti odgovaraju „jedinstveno i principijelno“ uz veliku potporu „moderne, snažne armije“ te „konceptijom općenarodne obrane“ koja broji više od „20 milijuna (...) građana“. Izvor: Autor nepoznat (1970.) »Uz Dan pobjede. Veličanstvena manifestacija jedinstva i odlučnosti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. maj 1970., str. 1-2.

³⁷⁹Autor nepoznat (1964.) »Praznik ove generacije«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. novembra 1964., str. 1.; Autor nepoznat (1967.) »Uz Dan Jugoslavenske Narodne Armije. Armija u izgradnji zemlje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune* 46, 16. decembra 1967., str. 2.

³⁸⁰prof. Mrkušić, B. (1968.) »Vukovar 68 jedinstvena omladinska radna akcija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. marta 1968., str. 1.

³⁸¹*Kolektivnih emocija* koje već ustanovila totalitarna komunistička elita nakon 1945. godine.

³⁸²Kostelnik, V. (1971.) »Društveni komentar. P.S. Čička i Budiše«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. kolovoza 1971., str. 4.

³⁸³Autor nepoznat (1968.) »Druže Tito, možeš računati na našu pomoć!«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. juna 1968., str. 2.; Autor nepoznat (1969.) »Diskusija o dokumentima i materijalima što će se donijeti na IX kongresu SKJ«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 18. januara 1969., str. 1.

- da se u procesu njihovog *taktičnog učenja* narodnooslobodilačka i revolucionarna komunistička tradicija³⁸⁴ usvaja *selektivnim povijesnim*³⁸⁵ i *institucionalnim zaboravom* dočim se *simbolički održavaju* u životu istinski čuvari *patriotske jugoslavenske časti* i *manipulira* njihovim *kolektivnim ponašanjem* u skladu s potrebama totalitarne komunističke elite³⁸⁶
- da se socijalno konstruira njihova *stimulativna zainteresiranost* i *čežnje* za društvenom homogenošću³⁸⁷ koju *Titov kult ličnosti*³⁸⁸ asimilira društveno manipuliranom interakcijom *personaliziranog jezika* i *odnosa*³⁸⁹ koji prikriva i opravdava *kriminalnost* individualnog ponašanja u sudioništvu u zločinu protiv *klasnih/narodnih neprijatelja* (endogenih propagatora promjena)³⁹⁰
- da njihova *autistična* socijalistička svijest ne podliježe *prizivu savjesti*, jer ju ciljano³⁹¹ oslobađa totalitarna komunistička elita koja putem *masovnih ceremonijalnih dočeka* političara iz Partijskog vrha³⁹² uspostavlja kontrolu nad *kolektivnim emocijama* u

³⁸⁴Autor nepoznat (1971.) »Sjećanje na NOB. Rame uz rame, Srbi, Hrvati, Muslimani«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 3. srpnja 1971., str. 4.

³⁸⁵prof. Mrkušić, B. (1968.) »Marksizam i njegovi izvori. Materija i materijalizam u osnovi marksističke nauke«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. decembra 1968., str. 3.

³⁸⁶S. P. (1969.) »Tito ponovno na čelu Saveza komunista – to su želje sa skupova u radnim i drugim organizacijama vukovarske komune«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. marta 1969., str. 1.

³⁸⁷Pa tako dolazi do paradoksalnih situacija u kojima Ogranak MH Vukovar-Ilok-Vinkovci, kao hrvatska kulturna institucija organizira obilježavanje „obljetnice izlaženja prvih srpskih novina pod naslovom Magazin serbski“ kojega je izdavao Zaharije Orfelin, srpski pisac rođen u Vukovaru. Izvor: Autor nepoznat (1969.) »Iz rada Matice Hrvatske. Intenzivne pripreme za proslavu prvog broja „Magazina serbskog“ vukovarca Zaharija Orfelina«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 12. jula 1969., str. 5.

³⁸⁸Autor nepoznat (1970.) »Uz Dan pobjede. Veličanstvena manifestacija jedinstva i odlučnosti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. maj 1970., str. 1-2.; Autor nepoznat (1972.) »Životni put druga Tita neraskidivo vezan za sudbinu svih naših naroda«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 2. juni 1972., str. 2.; Ustić, Đ. (1972.) »Vrijeme je za akcije, odlučno i bez kolebanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 13. oktobar 1972., str. 1-2.

³⁸⁹Autor nepoznat (1970.) »Drug Tito pokrovitelj proslave pedesetogodišnjice II (vukovarskog) kongresa KPJ«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. februara 1970., str. 1.

³⁹⁰Autor nepoznat (1970.) »Uz Dan pobjede. Veličanstvena manifestacija jedinstva i odlučnosti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. maj 1970., str. 1-2.

³⁹¹Društveno-političke organizacije općine Vukovar (1971.) »Proglas«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. listopada 1971), str. 1.

³⁹²Starčević, N. (1971.) »Boravak Milutina Baltića u Vukovaru. Aktualne društveno-političke i ekonomske promjene«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. travnja 1971., str. 2.; Starčević, N. (1971.) »Ustavne promjene treba da donesu veću afirmaciju radničke klase. Izlaganje Zvonka Špoljara, člana Izvršnog vijeća Sabora SRH u Iloku«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971), str. 1.; Autor nepoznat (1971.) »Predsjednik CK SK Hrvatske Dr. Savka Dabčević – Kučar posjetila kombinat Borovo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 18. lipnja 1971., str. 1.; Autor nepoznat (1971.) »Ivica Vrkić, predsjednik Republičke konferencije Saveza omladine u Vukovaru. Novi program rada Saveza omladine Hrvatske«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. rujna 1971., str. 2.; Autor nepoznat (1972.) »Istaknuti rukovodioci iz svih republika i pokrajina boravili u Vukovaru«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 16. juni 1972), str. 1.

sredini koja je prisiljena *izbalansirati*³⁹³ poremećenu ravnotežu *pojavnosti* hrvatskog nacionalnog identiteta i srpskog³⁹⁴

- da se na već ustanovljenim *mjestima sjećanja* (Dudik, Radnički dom)³⁹⁵ njihovo ritualizirano kolektivno ponašanje intenzivira i stavlja u funkciju afirmacije *nepogrešivosti* i *historijske nužnosti* marksističko-lenjinističkog dijalektičkog materijalizma u izgradnji samoupravnog socijalizma.³⁹⁶

Kapilarno ucijepljena *totalitarna socijalizacija atomiziranih* pojedinaca u ovom razdoblju društvenog razvoja vukovarske komune, s jedne strane, na površinu *racionalizirane socijalističke fikcije* iznosi svu *balanost sofisticiranog nasilja iznutra – zla* čija je *normalnost* amputirala dušu većine atomiziranih pojedinaca i; s druge strane, omogućila da u šizoidnoj difuziji realnosti procesa socijalističke demokracije *patološka mržnja* i *pranoidni strah* slome otpor *endogenih propagatora promjena* i još jednom *hrvatsku nacionalno svjesnu manjinu* osuditi na *šutnju* koja će potrajati gotovo 20 godina. Na taj način je totalitarna komunistička vlast postigla da „ljudi šute i povlače se u niše privatnosti, a javno čine sve što se od njih traži“ i premda se s njima povremeno manipulira i kriminalizira, oni nisu svjesni da ih ovo *banalno zlo* – sofisticirano nasilje iznutra *sustavno progoni* proizvoljnošću totalitarne vladavine, koja u konačnici rađa *nasilje* ali i zastoje u razvoju – stagnacije te u skladu s tim neminovno dovodi do društvenog preobražaja nekontroliranog tempa i dubine (Dahrendorf, 1996: 22).

2.3.4. Birokratizacija

Od svog prvobitnog poslijeratnog razdoblja preuzimanja vlasti, *totalitarna komunistička elita* je sada više nego ikada prije suočena s činjenicom da je potiskivana *sklonost* njihove

³⁹³Ustić, Đ. (1971.) »Svečana proslava 30. godišnjice ustanka. Još više jačati bratstvo i jedinstvo najveću tekovinu naše revolucije – Istakao general-pukovnik Srećko Manola u govoru na narodnom zboru u Adici«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 3. srpnja 1971., str. 1.; Ustić, Đ. (1972.) »Jedinstvena akcija u našoj zemlji. Uručena Povelja o bratimljenju na relaciji Vukovar – Banja Luka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 25. maj 1972., str. 6.; Autor nepoznat (1972.) »Nema te snage koja može skrenuti radničku klasu sa njenog socijalističkog samoupravnog puta«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune Građevinar*, 25. maj 1972., str. 1.

³⁹⁴Autor nepoznat (1971.) »Proširena sjednica Općinskog komiteta SKH Vukovar. Energično postavljeno pitanje odgovornosti. Izvod iz izlaganja Adema Islamovića, sekretara Općinskog komiteta u povodu XXI sjednice Predsjedništva SKJ u Karađorđevu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. prosinac 1971., str. 1-2.

³⁹⁵Borci NOB na području vukovarske komune pokreću projekt izgradnje memorijalnog parka Dudik. Izvor: Autor nepoznat (1972.) »Borci neprekidno u prvim redovima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 4. juli 1972., str. 1-2.

³⁹⁶Starčević, N., Kostelnik, V. i Čahajić, J. (1972.) »Odjek Pisma druga Tita i Izvršnog biroa Predsjedništva Saveza komunista Jugoslavije. Ne samo verbalna podrška već želja za neposrednom akcijom. Pismo nije kampanjski posao, ono je stalni zadatak svih članova SK, svih radnih ljudi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 27. oktobar 1972., str. 2.

totalitarne vladavine za potencijalni *sukob nasilnim putem* (Dahrendorf, 1996: 21) u novoj socijalističkoj državi moguća i izgledna, i da je *iznenadni - stalni* pratitelj njegovog samoupravnog razvoja. Naime, ovo razdoblje velikih društvenih previranja više nego ikad prije u vukovarskoj komuni/općini dovodi u prvi plan veliko *nesnalaženje* totalitarne komunističke elite u pronalaženju *pravog puta* u revolucionarnoj izgradnji i razvoju samoupravnog socijalizma. Propagirana *klasna svijest* atomizirane (radničke) mase svijest je koja nema ništa s revolucionarnošću socijalističke narodne vlasti i najvećim dijelom svoj *prirodni habitus* pronalazi u kontekstu prakse *devijantnih* društvenih odnosa, ponašanja i razmišljanja: *antisocijalističkih* i *antidržavnih*. Stoga se *prilagodba* novonastaloj situaciji društveno-političke i gospodarske krize u vukovarskoj komuni/općini nastavlja³⁹⁷ u skladu s takvom *devijantnom praksom*, premda totalitarna komunistička elita javno propagira sveopće *reforme*³⁹⁸ kako administrativno-upravnog,³⁹⁹ tako i gospodarskog sustava.

Totalitarna socijalizacija atomiziranih pojedinaca kao i *socijalistička demokracija* više nisu *garancija* da do unutarnjih društvenih sukoba između sada jasno definiranih *endogenih propagatora promjena* i *komunističkih političkih poduzetnika* neće doći unatoč pojačanim naporima kojima ih totalitarna komunistička elita potiskuje *konvencijaliziranim kolektivnim ponašanjem* politički mobiliziranih radničkih masa.⁴⁰⁰ Kako naime, s ovim razdobljem progresivno započinje sve kompleksnija aglomeracija antisocijalističkih i antidržavnih praksi ponašanja, odnosa, djelovanja i razmišljanja atomiziranih pojedinaca, istovremeno dolazi do toga da *permanentna kriza društva u nastajanju* postaje *normalno stanje* ne samo društva nego i načina življenja; dočim je onda *totalitarna komunistička elita* prisiljena pojačati svoju permanentnu tehniku vladanja – *izvanredno stanje* – kako bi ostvarila stvarni nadzor i kontrolu nad koncentriranjem svoje političke moći kroz instrumente *pravne države*. *Militarističko uporište* koje adaptacijski mehanizam ima u implementaciji jugoslavenskih

³⁹⁷Autor nepoznat (1965.) »Sjednica Izvršnog odbora Općinskog odbora SSRN. Objašnjavati nove privredne mjere«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 24. jula 1965., str. 2.; Autor nepoznat (1965.) »Mnogo se govori – malo se poduzima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 2.

³⁹⁸Autor nepoznat (1965.) »Kongresne teme. Racionalno privređivanje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. maja 1965., str. 2.; Kostelnik, V. (1965.) »U novim privrednim mjerama: sagledajmo dokle smo stigli i krenimo produktivnijem radu - Zabilježeno na plenumu Općinskog komiteta SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. jula 1965., str. 1-2.; Žulj, I. (1965.) »Dosljednije provoditi privrednu reformu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 1.

³⁹⁹Autor nepoznat (1968.) »Reforma u van privrednim djelatnostima. Raspodjela dohotka još uvijek administrativno-budžetska, a stimulacija kvalitete ne postoji«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. februara 1968., str. 1.

⁴⁰⁰Kako Dahrendorf tvrdi sukob se može potisnuti ali na kraju ono neće uspjeti jer „potiskivanje potkopava svoje vlastite ciljeve: totalitarne vlade u onoj mjeri ulijeću u opasnost da budu nasilno otklonjene u kojoj se oslanjaju na potiskivanje kao metodu vladanja konfliktima“ (1996: 21).

politika *bratstva i jedinstva* te *narodne obrane i zaštite* sada omogućuje totalitarnoj komunističkoj eliti da svoju *režimsku vlast* provodi sofisticiranim nasiljem iznutra, i na taj način ostvaruje mobilizaciju svih atomiziranih pojedinaca. Stoga će, kako je to pokazao ovaj period demokratizacije vukovarskog društva, „latentni sukobi postati manifestni“ uvijek kada prestane *gospodarska ekspanzija* (gospodarski rast) kao garancija radničkog standarda i potrošačkog suvereniteta, ali i opstojnosti socijalističkog samoupravnog sustava u krizi (Dahrendorf, 1996: 22).

Naime, mješavina takve režimske vlasti *sofisticiranog nasilja iznutra* i *totalitarne birokracije* u kontekstu latentnih društvenih sukoba predstavlja okosnicu opstojnosti *moći* totalitarne komunističke elite u svim društvenim strukturama vukovarske komune/općine. *Egzistencijalistički socijalizam* koji sada obećava visok životni standard oslobođenog potrošačkog suvereniteta atomiziranih pojedinaca *obmana* je koja je jasna kako totalitarnoj komunističkoj eliti, tako i atomiziranim pojedincima, jer su sada svi svjesni *ranjivosti* društveno-političkog i gospodarskog sustava čiji se *konačni slom* ne predviđa, ali se *budno* pazi da do njega ne dođe iako nitko ne zna kako će i kada točno nastupiti (Dahrendorf, 1996: 26) Stoga težnja za *lagodom zatvorenog svijeta* (Dahrendorf, 1996: 26) socijalističkog socijalizma i dalje prevladava nad *otvorenim društvom* kojega sada endogeni propagatori promjena po prvi puta iznose kao *alternativu* samoupravnom socijalizmu. Umjesto propagirane štedljivosti, časnog poslovanja i ponašanja temeljenog na povjerenju i iskrenosti sada je iznimno teško izboriti se s lakomošću za novcem, prijevarama i *ad hoc* rješenjima i razmišljanjima. *Totalitarna komunistička elita* – nova narodna vlast odgovara kao i uvijek na sve društveno-političke i gospodarske izazove dodatnom *birokratizacijom sustava* i *zakonskim regulativama* za koje se drži da će u duhu socijalističke izgradnje društva osigurati socijalnu i radničku pravdu. I dalje je potrebna *društvena kontrola*⁴⁰¹ rada i radnika, kao i jačanje socijalističkih društvenih odnosa koje sve zajedno komunistička totalitarna elita vrlo dobro uklapa u propagirane smjernice sigurnog uspjeha socijalističkog privrednog razvitka vukovarske komune/općine.⁴⁰² Naime, *integracija* gospodarstva (industrije i poljoprivrenih

⁴⁰¹Đus. (1966.) »Zabilježeno na sjednici Općinske skupštine. Pojačati kontrolu i povećati mandatne kazne«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. marta 1966., str. 6.

⁴⁰²Autor nepoznat (1965.) »Uspjesi neće izostati ako se budemo držali odluka VIII kongresa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. marta 1965., str. 1-2.; Kostelnik, V. (1965.) »Poslije V. Kongresa SKH. Za odluke - konkretno«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. maja 1965., str. 1-2.; Autor nepoznat (1965.) »Kongresne teme. Racionalno privređivanje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. maja 1965., str. 2.; Kostelnik, V. (1965.) »U novim privrednim mjerama: sagledajmo dokle smo stigli i krenimo produktivnijem radu - Zabilježeno na plenumu Općinskog komiteta SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. jula 1965., str. 1-2.

kombinata),⁴⁰³ školstva, zdravstva i socijalne skrbi sada još više primorava totalitarnu komunističku elitu da svoju kadrovsku politiku⁴⁰⁴ mijenja kako bi se potrebne reforme učinkovito i stručno provele,⁴⁰⁵ ali umjesto da smanji, ona povećava totalitarni birokratski aparat. Međutim, još uvijek nedosljednost⁴⁰⁶ u provedbi državnih i lokalnih politika, zakona⁴⁰⁷ i razvojnih mjera i planova ostaje norma ponašanja koju toleriraju atomizirane (radničke) mase, a totalitarna komunistička elita prikriva dodatnom birokratizacijom i reorganizacijom⁴⁰⁸ i pri tome kupuje *socijalni mir* kako bi nesmetano održavala iluziju racionalizirane socijalističke fikcije društva.⁴⁰⁹ Socijalistički društveni odnosi postaju *birokratizirani odnosi* čak i u organizacijama SK⁴¹⁰ čiji *politički poduzetnici*⁴¹¹ ne trpe nikakve kritike negativnosti⁴¹² koje se pojavljuju na radnom mjestu, u kolektivu i društvu.⁴¹³ Totalitarna birokracija je stoga sada osnažena razinom svoje kapilarne umreženosti u samoupravni socijalistički sustav koji se integrira na temelju novog ustavnog predloška upravljanja i rukovođenja kompleksnim administrativnim i upravnim sustavom socijalističke privrede i društva. Premda se u ovom razdoblju razvoja totalitarne birokratizacije *javno prikriva* njezina veličina i moć u društvu, ona ipak kao *klasa za sebe* najvećim dijelom svoj

⁴⁰³Autor nepoznat (1968.) »Naš osvrt. Integraciona kretanja u privredi traže nove podsticaje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. marta 1968., str. 3.

⁴⁰⁴Brozović, P. (1967.) »Kadrovi sa novim shvatanjima. U kombinatu Borovo još ni sada nema izgrađene i usvojene odgovarajuće kadrovske politike«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. juna 1967., str. 4.

⁴⁰⁵Penić, S. (1965.) »Da li je Stjepan Supanc morao otpustiti 53 radnika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. jula 1965., str. 1.; Žulj, I. (1965.) »Dosljednije provoditi privrednu reformu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 1.

⁴⁰⁶Autor nepoznat (1965.) »Mного se govori – malo se poduzima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 2.

⁴⁰⁷Autor nepoznat (1966.) »Aktualna tema godine. Zakonodavci pripremaju za selo nove propise«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. decembra 1966., str. 4.

⁴⁰⁸Autor nepoznat (1967.) »Privredni komentar. Naredni zadatak: organiziranje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. jula 1967., str. 2.

⁴⁰⁹S. P. (1965.) »Održana IX godišnja skupština Sindikata općine Vukovar«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. decembra 1965., str. 10.; Autor nepoznat (1967.) »Intervju Zvonka Špoljara, predsjednika Općinske skupštine Vukovar. U provođenju reforme svatko na svoje mjesto«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. maja 1967., str. 1-2.

⁴¹⁰Autor nepoznat (1967.) »Čekajući renesansu Socijalističkog saveza«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. april 1967., str. 3.

⁴¹¹V. K. (1967.) »Zabilježeno na sastanku Općinskog komiteta Saveza komunista. Procese što ih je prouzrokovala reforma moraju rješavati prvenstveno komunisti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. jula 1967., str. 2.

⁴¹²Autor nepoznat (1967.) »Ostavimo se fraziranja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. septembra 1967., str. 3.

⁴¹³Salihović, S. (1966.) »Razgovor sa Zdravkom Simkićem, sekretarom Mjesnog komiteta Saveza komunista u Iloku. Jačanje neposrednog samoupravljanja i borba protiv negativnih pojava – prioritetan zadatak komunista«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. aprila 1966., str. 6.; R. K. (1966.) »Kritika i kritizerstvo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. oktobra 1966., str. 1.; P. b. (1967.) »Aktuelno u Savezu komunista. Odgovornost za sve poslove«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. juna 1967., str. 2.

društveni položaj osnažuje kroz *opslužnu funkciju* osiguranja monopola vladavine totalitarne komunističke elite. Njezina moć i položaj u društvu najviše je vidljiva u opsegu i udjelu kojega ima u okviru društvene diferencijacije i stratifikacije do koje je došlo u vukovarskoj komuni/općini. *Klasa za sebe* sada *srednji sloj* društva, kojega čine intelektualci, činovnici, namještenici i niži sloj tehnokracije, atomizirani su pojedinci koji vlastitu afirmaciju u društvu zahvaljuju činjenici da kao produžena ruka vlasti totalitarne komunističke elite dodatno desubjektiviziraju radne ljude i građane – samoupravljače – *instrumentalnim karakterom* svog djelovanja unutar sustava socijalističkog samoupravljanja. Međutim, novom se raspodjelom nadležnosti kompetencija organa upravljanja i rukovođenja u skladu s ustavnim i normativnim promjenama, definiraju *radnički savjeti* kao *jedini* i „stvarni instrumenti samoupravnih prava“ unutar radnih organizacija i kolektiva, što znači da će neminovno doći i do „opasnih“ promjena u „odnosima u samoupravnim procesima (...) raspodjele kompetencija i prava i obaveza.“⁴¹⁴ Naime, *racionalizirana socijalistička fikcija* društva kojom upravljaju neposredni proizvođači – atomizirani pojedinci, a rukovodi totalitarna komunistička elita u velikoj mjeri je opterećen:

- neregularnim radom radničkih vijeća
- opozivom neaktivnih članova organa upravljanja
- nedostatkom ekonomskog obrazovanja upravljača

što pogoduje jačanju *tehnokratskog* i *administrativnog* utjecaja stručnih službi, koje se u takvim prilikama nameću upravljanju, umjesto da mu služe kao servis, odnosno stručni pomoćnik i suradnik.⁴¹⁵ Prema tome, *totalitarna birokracija* egoistično dominira atomiziranim (radničkim) masama, a osjećaj *klasne superiornosti* temelji na izvoru svoje reifikacije – *totalitarnom birokratskom sustavu* – kojega sada u uvjetima krize stabilizira i štiti bespogovornom lojalnošću državi i Partiji. *Konformizam* koji je prirodan novom totalitarnom birokratskom sustavu dolazi do punog izražaja jer je *totalitarna birokracija* izgradila čvrstu mikrostrukturu vladavine na svim razinama vlasti gdje je sada svojim *bojevim ateizmom* ojačala toliko da je otporna na svaku političku kritiku⁴¹⁶ i izdržljivija na društvena

⁴¹⁴A. H. (1969.) »Nakon usvajanja XV ustavnog amandmana i Ustavnog zakona. Istovremeno velika šansa a i ispit za samoupravljače«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. maja 1969., str. 1.

⁴¹⁵R. K. (1969.) » Samoupravljanje u praksi. Sve bliže proizvođačima. Ostvaruje se ključna uloga neposrednih proizvođača«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 12. decembra 1969., str. 3.

⁴¹⁶Naime, dok je u centru pozornosti vukovarske javnosti još uvijek slučaj „Čičak i Budiša“ tvrdi se da je: „monopol vlasti u rukama pojedinaca, zabiokratizirani i zakrečeni čepovi, koji ne dozvoljavaju propuh samoupravljanja, koji čuvaju svoje privilegije i pretvaraju se u instrument antisamoupravljanja prije svega, a zatim i koječega drugog što se uz to lijepi“. Izvor: Kostelnik, V. (1971.) »Društveni komentar. P.S. Čička i Budiše« *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 6. kolovoza 1971., str. 4.

previranja koja su obilježila ovo razdoblje socijalističkog razvoja vukovarske komune. Premda se priznaje da su se totalitarne birokrate svojom *pragmatičnom politikom prilagođavanja* pretvorili u *trgovce*⁴¹⁷ koji, kao i komunistički politički poduzetnici, trguju svojom konformnošću i sluganstvom te u potpunosti (zajedno s totalitarnom komunističkom elitom) *privatiziraju* proces izgradnje samoupravnog socijalizma; istovremeno se ne pružaju nikakve naznake o tome jesu li se i u njihovim redovima pojavili *endogeni propagatori promjena*,⁴¹⁸ iako se zna da su svi oni koji su bili članovi Matice hrvatske (partijci i vanpartijci podjednako) na vukovarskom području snosili posljedice svog javnog angažmana s hrvatskim nacionalnim predznakom.⁴¹⁹

2.3.5. Industrijalizacija

Ovakav proces birokratizacije isprepliće se i međusobno je povezan s ostalim procesima socijalističkog društvenog razvoja u vukovarskoj komuni/općini, a oni su svi zajedno uvjetovani *procesom industrijalizacije* koji je sada u *krizi*. Snažan val *moderniteta*⁴²⁰ koji je preplavio živote *atomiziranih pojedinaca* gdje je ubrzanom industrijalizacijom i mehanizacijom poljoprivrede ostvaren takav životni standard koji je omogućio razvoj njihovog *potrošačkog suvereniteta*,⁴²¹ sada se nalazi u *zastoju* za kojega je *totalitarna komunistička elita* po već iskušanom receptu *opravdanja* pronašla u slabostima socijalističkog sustava u *permanentnoj izgradnji*. *Devijantne socijalističke društvene prakse* (antisocijalističke i antidržavne prakse ponašanja, odnosa i razmišljanja) stoga se još uvijek percipiraju kao *slabosti trenutnog karaktera* koje će se u permanetnosti gibanja avangardne socijalističke revolucije same od sebe ukloniti kako to *znanstveni socijalizam* jamči. Prema tome, ne začuđuje činjenica da *raspodjela dohotka*⁴²² u radnim organizacijama postaje

⁴¹⁷Kritikus (1964.) »Kritikusova zapažanja. Birokracija, ili...«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 23. maja 1964., str. 5.

⁴¹⁸ Za pretpostaviti je da je kod određenog broja atomiziranih pojedinaca došlo do krize savjesti te da su nakon određenog vremena komunističke režimske vladavine shvatili da su uhvaćeni u zamku samoupravnog socijalizma sa humanim licem, pa počinju „žaliti za svojim uranjenim iskazivanjima lojalnosti“ pri čemu su doprinjeli da se takva vladavina sofisticiranog nasilja iznutra stabilizira (Dahrendorf, 1996: 94).

⁴¹⁹Autor nepoznat (1972.) »Sjednica Komisije za ideološko-političko uzdizanje komunista. Ostavke, ali i krivična odgovornost – to je stav Komisije za ideološki rad pri OK SK kad je u pitanju djelatnost kontrarevolucionarnih elemenata i svih pokušaja da kočje daljni razvitak samoupravnog društva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 21. januara 1972., str. 1.

⁴²⁰S. P. (1964.) »Održavaju se godišnje konferencije osnovnih organizacija SK. Proizvodnja iznad partijske izgradnje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. februara 1964., str. 2.

⁴²¹Ustić, D. (1964.) »Prodano 200 televizora, 700 radioaparata i 300 električnih i plinskih štednjaka«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. februara 1964., str. 4.

⁴²²V. K. (1964.) »Naš osvrt. Osobni dohoci radnika i službenika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. novembra 1964., str. 1. Naime, kako Milentije Popović ističe „zakon dohotka i neposredne raspodele dohotka prema radu, po svojoj prirodi, sam po sebi traži da se sve ekonomske odluke (a saglasno tome i ostali društveni poslovi) donose na najnižem nivou, znači, što je moguće direktnije. Odnosno, svaka centralizacija

kontinuirani *izazov* za atomizirane pojedince – samoupravljače/proizvođače – koji ne razumiju novi društveni ustroj i socijalističke koncepcije, ne samo na radnom mjestu u okviru kolektiva, nego i u privatnom životu.⁴²³ Istovremeno se na taj način društvena diferencijacija i stratifikacija u vukovarskom društvu i gospodarstvu još više produbljuje⁴²⁴ i to zbog:

- s jedne strane, razlike u učinkovitosti i produktivnosti *između radnih organizacija i kolektiva* koja je najvećim dijelom uvjetovana: visokim troškovima proizvodnje, akumulacijom viškova proizvoda, lošom upravom i politički direktivno planiranom proizvodnjom, lošim rukovođenjem i privrednim kriminalom, lošom profesionalnom strukturom uposlenih⁴²⁵ i velikim brojem povreda na radu (bolovanja) i
- s druge strane, razlika u učinkovitosti i produktivnosti *unutar samih kolektiva i radnih organizacija* gdje se još uvijek nisu usvojile *subjektivne vrijednosti* radničkog samoupravljanja, podružtvljene imovine i materijalne osnove društvene proizvodnje, pa je sada više nego ikada prije do izražaja došla *oportunist*⁴²⁶ članstva u SK u kojem najmanje ima *radnika neposrednih proizvođača*.

Početak šezdesetih godina i dalje bilježi nisku *reproduktivnu sposobnost* vukovarske privrede koju je sve teže razvijati na teret *životnog standard* radnih ljudi i građana kao što se to činilo do tada, a uvođenje *samoupravljanja* dovodi neplanirano do zastoja i gospodarske krize. Makroekonomskim direktivama planske ekonomije nije se uspjelo kroz samoupravljanje opravdati stvarna *deetatizacija* društva koju totalitarna komunistička elita stalno i iznova propagira.⁴²⁷ *Strateško repositioniranje*⁴²⁸ svih relevantnih aktera društveno-političkog i

koja znači više od onoga što je za datu situaciju objektivno neophodno radi uspostavljanja opštih ulsova za društvenu reprodukciju kroz zakon dohotka sada postaje očigledno suvišna, očigledno birokratska. U tom smislu je ovaj zakon objektivno izraz dalje debirokratizacije u ekonomskom životu. Raspodela dohotka kao neposredni akt samih radnih ljudi nosi sobom pravilo da se ovim pitanjem ne može odlučivati kancelarijski i administrativno“ (Kardelj, 1977: 127).

⁴²³ To ne začuđuje ako se uzme u obzir da je u vukovarskoj komuni 1964. godine još uvijek svaki deseti stanovnik nepismen. Izvor: Autor nepoznat (1964.) »Tragom jednog podatka. Svaki deseti nepismen!«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. augusta 1964., str. 5. Pa je tako i paradoksalno očekivanje totalitarne komunističke elite da će atomizirane mase moći ideološki odgojiti za samoupravljačku funkciju koju trebaju imati u društvu. Izvor: V. K. (1964.) »Naš osvrt. Osobni dohoci radnika i službenika.«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. novembra 1964., str. 1.

⁴²⁴ Društvena diferencijacija ne nastaje samo na razini siromašni – bogati tj. radnik u proizvodnji - direktor, nego i na razini radnik u proizvodnji – službenik te radnik u proizvodnji – poljoprivredni radnik. Izvor: V. K. (1964.) »Naš osvrt. Osobni dohoci radnika i službenika.«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. novembra 1964., str. 1.

⁴²⁵ Ustić, D. (1964.) »Tragom naše ankete. Nedovoljna kvalifikaciona struktura mladih proizvođača«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 2. augusta 1964., str. 4.

⁴²⁶ Autor nepoznat (1963.) »Politika kažnjavanja u Savezu komunista«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. decembra 1963., str. 2.

⁴²⁷ Naime, kako tvrdi E. Kardelj, Ustav SFRJ iz 1963. godine je „revolucionarni akt, pobjeda radničke klase na čelu sa Savezom komunista Jugoslavije, tj. snaga koje su težile ostvarivanju programskih opredeljenja u izgradnji samoupravnog socijalizma nad snagama koje su težile da blokiraju proces deetatizacije,

gospodarskog života vukovarske komune stoga zahtijeva da se u skladu s totalitarnim predloškom *atomizirana proizvodnja* regulira još jednim *društvenim ugovorom* kojim bi se osigurao *konsenzus* između Partije i samoupravljača – proizvođača u zajedničkim naporima da se kriza *stabilizira* i ekonomija usmjeri u pravcu racionalnog djelovanja⁴²⁹ – povećane učinkovitosti i produktivnosti.⁴³⁰

Modernizacijski tempo kojim se ubrzano žele ostvariti monumentalni ciljevi samoupravnog socijalizma premda pokazuje skromni gospodarski napredak, istovremeno ukazuje i na činjenicu da takvu hiper-industrijalizaciju i agroekonomiju vrlo teško prati društveni razvoj vukovarske komune/općine. *Društvena angažiranost* na rješavanju zadataka i problema mjesnih zajednica vukovarske komune, kao i radnih organizacija i kolektiva, putem društveno-političkih organizacija (SSRN, Sindikati, SK) pokazuje do koje mjere politička aktivnost atomiziranih pojedinaca ovise o politički sposobnom, “politički reflektivnom” i umješnom rukovodstvu.⁴³¹ Uloga *političkog i gospodarskog samoupravljača* još uvijek je nedostavno izgrađena.⁴³² Vukovarska poduzeća koja su sada asocijacije atomiziranih pojedinaca proizvođača – samoupravljača posljedično stoga imaju nerazvijenu *osnovicu kolektivnog upravljanja*, dočim se nastavlja progresivno slabljenje uloge radnika što znači da se deklarirani⁴³³ poopćeni zadaci, stavovi i zaključci *dominantno produktivnog samoupravnog odnosa* ne ostvaruju.⁴³⁴ Dinamiziranje privrednih aktivnosti i povećanje produktivnosti rada i

decentralizacije i demokratizacije i vraćanje na administrativni, državno-centralistički sistem društvenih odnosa“ (1977: 131).

⁴²⁸Tvrđi se da je sada samoupravljanje u proizvodnji (i drugim društvenim djelatnostima) postavljeno „kao neotuđivo pravo zajamčeno Ustavom, koje radnici ostvaruju u radnim organizacijama, samoupravnim udruženjima, komunama i drugim društveno-političkim zajednicama, u skladu sa Ustavom, zakonima i društvenim planovima“ (Kardelj, 1977: 131).

⁴²⁹Autor nepoznat (1965.) »Kongresne teme. Racionalno privređivanje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. maja 1965., str. 2.

⁴³⁰Kostelnik, V. (1965.) »U novim privrednim mjerama: sagledajmo dokle smo stigli i krenimo produktivnijem radu - Zabilježeno na plenumu Općinskog komiteta SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. jula 1965., str. 1-2.

⁴³¹Autor nepoznat (1964.) »Kako radi sekcija SSRN«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. februara 1964., str. 1-2.; V. K. (1964.) »Pretkongresne konferencije u Savezu komunista Otvoreno i smjelo o uspjesima i nedostacima. Razgovor s organizacionim sekretarom Općinskog komiteta Saveza komunista Milošom Popovićem«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. maja 1964., str. 1.

⁴³²Autor nepoznat (1965.) »Iz diskusije Marka Koprte na vanrednoj općinskoj konferenciji Saveza komunista. Društveni standard – jedna od najvećih obaveza«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. Januara 1965., str. 1-2.

⁴³³Autor nepoznat (1965.) »Uspjesi neće izostati ako se budemo držali odluka VIII kongresa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. marta 1965., str. 1-2.; Kostelnik, V. (1965.) »Poslije V. kongresa SKH. Za odluke - konkretno«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 22. maja 1965., str. 1-2.

⁴³⁴ To se ponajprije odnosi na tvrdnju totalitarne komunističke elite koja kaže da „Ustav (iz 1963. godine) proglašuje rad jedinim izvorom materijalnog društvenog položaja čovjeka i bilo kakav oblik eksploatacije čovjeka čovjekom je protuustavan. Materijalni položaj čovjeka treba da se izrazi u dohotku i njegovoj raspodjeli. Celokupno samoupravno udruživanje, koncentracija sredstava društvene reprodukcije i koncentracija

proizvodnje *pokušaji* su totalitarne komunističke elite da *stabilizira ekonomsku krizu* koja je od njih zahtijevala daljnju *liberalizaciju* socijalističkih proizvodnih odnosa, ali i *autonomnih vukovarskih poduzeća* koja funkcioniraju na principu *interesnog pozicioniranja* na tržištu privrednog sustava decentraliziranoga socijalizma. *Zakonsko - normativna obveza*⁴³⁵ koju totalitarna komunistička elita ima sprovesti u djelo, a odnosi se na realizaciji Ustavom (iz 1963. godine) zajamčenih prava i uloge *neposrednih proizvođača* – atomiziranih pojedinaca u okviru *proširene reprodukcije* i *socijalističkog samoupravljanja* uz sebe veže i:

- zahtjev za liberalizacijom tržišta i cijena
- zahtjev za stabilizacijom socijalističkih društvenih odnosa na tržištu, u proizvodnji i izvan nje
- zahtjev za funkcionalnim, sustavnim i metodološkim planiranjem proizvodnje kao sredstvom rada i funkcioniranja samoupravnih neposrednih proizvođača
- zahtjev za usklađivanjem ukupne potrošnje s realnim mogućnostima i raspoloživim sredstvima komune/općine
- zahtjev za povećanjem racionalnosti investicija, intenzivne proizvodnje, specijalizacije i kooperacije
- zahtjev za punom suverenosti hrvatske nacije u raspolaganju svojim dohotkom i proizvodima rada koja se temelji na principima raspodjele prema radu i samoupravljanju
- zahtjev za decentralizacijom sredstava proširene reprodukcije
- zahtjev za jačanjem ekonomske i financijske moći banaka i
- zahtjev za učvršćenjem samostalnosti poduzeća.

U takvu ozračju mnogobrojnih društveno-političkih i gospodarskih *zahtjeva* koji se stavljaju pred totalitarnu komunističku elitu ali i atomiziranu (radničku) masu dovode do toga da se njihovo rješavanje planira (kao sastavni dio ekonomske krize) putem još jedne *privredne reforme* (1965. godine).⁴³⁶ Već prethodno započeta liberalizacija i dalje se *dozira* i na taj način *kontrolira* na razini samoupravljačkog zakonodavstva koje unatoč svemu nije u stanju iz

pojedinih privrednih funkcija u okviru organa društveno-političkih zajednica, treba da se bazira na elementarnim interesima osnovnih nosilaca socijalističkih društvenih odnosa“ (Kardelj, 1977: 131).

⁴³⁵Pored *Ustava SFRJ* iz 1963. godine, tu su još *Rezolucija o osnovnim smernicama za dalji razvoj privrednog sistema* iz iste godine, te *Osnovni zakon o poduzećima* i *Osnovni zakon o radnim odnosima* iz 1965. godine (Kardelj, 1977: 132-133).

⁴³⁶Kostelnik, V. (1965.) »U novim privrednim mjerama: sagledajmo dokle smo stigli i krenimo produktivnijem radu - Zabilježeno na plenumu Općinskog komiteta SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. jula 1965., str. 1-2.; Žulj, I. (1965.) »Dosljednije provoditi privrednu reformu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 1.

vukovarskog društva radikalnim *reformskih zahvatima* (mjerama) likvidirati antisocijalističke i antidržavne prakse odnosa, ponašanja i razmišljanja atomiziranih pojedinaca.⁴³⁷ Kao što je to bio slučaj i u prethodnom razdoblju *industrijalizacije* vukovarske komune/općine, sada se *liberalizacijski zahvati* ekonomske reforme započinju *odozgo* (top-down) daljnjom *decentralizacijom* i *fragmentacijom* privrede koje su zamjena za *demokratizaciju*, premda ih *totalitarna komunistička elita* opravdava kroz *legimitet samoupravljanja* kako bi na temelju *društvene moći* koju posjeduje onemogućila svaki oblik pritiska *odolje – atomizirane (radničke) mase*.

Međutim, kao i sve ostalo, tako se i ova privredna reforma provodi selektivno,⁴³⁸ neprofesionalno⁴³⁹ i u skladu s *parcijanim interesima* atomiziranih pojedinaca, interesnim društvenim skupinama, kolektivima i poduzećima u cjelini. Naime, sada je vidljivo da je totalitarna komunistička elita uspjela u skladu s totalitarnim predloškom atomizirati i samu *proizvodnju*. *Atomizirana proizvodnja* vukovarske komune/općine u praksi samoupravljanja ekonomski liberaliziranih kolektiva proizvođača – vlasnika – samoupravljača sada se *oportunistički regulira*⁴⁴⁰ novim *društvenim ugovorom* (na temelju Ustava iz 1963. godine) sklopljenim između totalitarne komunističke elite i atomizirane (radničke) mase, kojim se postigao iznimno povoljan *ekonomski kompromis* ne samo s atomiziranim pojedincima nego i totalitarnom birokracijom i na taj način kupio *socijalni mir*. Politički postignut *ekonomski kompromis* međutim na mikro-socijalnoj razini vukovarske komune ima *negativne posljedice*⁴⁴¹ jer je ustaljenu davijantnu socijalističku praksu (antisocijalističku i antidržavnu) sada nemoguće promijeniti komunistički propagiranim političkim aktivizmom i ljenjinističko-marksističkom dijalektikom materijalizma, a one uključuju:

⁴³⁷Autor nepoznat (1965.) »Mnogo se govori – malo se poduzima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 2.

⁴³⁸Autor nepoznat (1965.) »Mnogo se govori – malo se poduzima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 2.; Žulj, I. (1965.) »Dosljednije provoditi privrednu reformu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. novembra 1965., str. 1.

⁴³⁹Autor nepoznat (1965.) »Sjednica Izvršnog odbora Općinskog odbora SSRN. Objašnjavati nove privredne mjere«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 24. jula 1965., str. 2.; Ustić, D. (1965.) »Tko ne želi stručnjake?« *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. Januara 1965., str. 10.; Brozović, P. (1965.) »Ovih dana u Borovu. Dati prednost kvalificiranima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 9. oktobra 1965., str. 2.

⁴⁴⁰O. P. (1966.) »Pred značajnu diskusiju. Odgovornost javnih funkcionera«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 5. februara 1966., str. 3.; đus. (1966.) »Zabilježeno na sjednici Općinske skupštine. Pojačati kontrolu i povećati mandatne kazne«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. marta 1966., str. 6.

⁴⁴¹S. P. (1965.) »Poslije uvođenja novih privrednih mjera. Crni kruh 135, polubijeli 165 i bijeli 200 dinara za kilogram«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. jula 1965., str. 1.; Penić, S. (1965.) »Da li je Stjepan Supanc morao otpustiti 53 radnika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. jula 1965., str. 1.

- veliku nezaposlenost⁴⁴²
- rad u inozemstvu, odnosno skrivenu nezaposlenost⁴⁴³
- selektivnu – negativnu kadrovsku politiku
- negativna politika raspodjele dohotka poduzeća (plaća uposlenih)
- prisvajanje viška vrijednosti iz rada od strane države.

U skladu s tim, društvena diferencijacija i stratifikacija dodatno se produbljuju kao i *socijalne razlike*⁴⁴⁴ između različitih društvenih interesnih skupina unutar i izvan totalitarne komunističke elite, totalitarne birokracije, srednje klase ali i unutar radničke klase i seljaka, tako da je totalitarnoj komunističkoj eliti⁴⁴⁵ iznimno teško prikriti velike društvene nejednakosti, nepravde i iskorištavanja unutar sustava za kojega se tvrdi da je *besklasna* (odnosno postoji samo jedna klasa – *radnička klasa*). Premda se još uvijek javno ne priznaje da postoje jasno izdiferencirane društvene klase, one su sada više nego ikada prije vidljive, jer ih je *gospodarska kriza* iznenada iznjela izvan okvira racionalizirane fikcije socijalističkog društva. U društvu vukovarske komune/općine prepoznatljive su sljedeće *društvene klase*:

1. *totalitarna komunistička elita* koju čine politokracija (politički poduzetnici) i tehnokracija (socijalistički menadžeri) na ključnim upravljačkim funkcijama i pozicijama moći s pripadajućom intelektualnom elitom
2. *totalitarna birokracija* koju čine činovnici i službenici:
 - administracije i stručnih službi politokracije i lokalne samouprave
 - administracije i stručnih službi tehnokracije
 - administracije i stručnih službi neproizvodnih djelatnosti
3. *srednja klasa* koju čine visoko kvalificirani radnici u proizvodnji, trgovini, profesionalci i stručnjaci – intelektualci neproizvodnih djelatnosti
4. *radnička klasa* kvalificiranih i nekvalificiranih radnika u proizvodnim djelatnostima

⁴⁴²S. P. (1967.) »Privredna reforma i radne organizacije. Blizu tri stotine radnika kao unutrašnja rezerva«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 4. februara 1967., str. 4.

⁴⁴³S. P. (1966.) »Na rad u inozemstvu u toku sedam mjeseci upućeno 107 radnika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. augusta 1966., str. 4.

⁴⁴⁴Autor nepoznat (1966.) »Putokazima Trećeg plenuma CK SKJ. Zadovoljni zaradom – nezadovoljni raspodjelom«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. aprila 1966., str. 1-2.; Autor nepoznat (1966.) »Uz novogodišnje praznika, U ogledalu statistike. Kako se živi-koliko zarađuje-šta se troši na hranu-koliko imamo artikala višeg standarda? Realne zarade rastu. Razne vrste potrošnje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. decembra 1966., str. 1-2.

⁴⁴⁵Salihović, S. (1966.) »Razgovor sa Zdravkom Simkićem, sekretarom Mjesnog komiteta Saveza komunista u Iloku. Jačanje neposrednog samoupravljanja i borba protiv negativnih pojava – prioritetan zadatak komunista«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 30. aprila 1966., str. 6.

5. *seljaci* čiju klasu čine i seljaci-radnici.⁴⁴⁶

Naime, kako *društvene klase* kao takve u *terminologiji samoupravnog socijalizma*⁴⁴⁷ ne postoje (zbog toga što se tvrdi da se u Jugoslaviji razvilo besklasno društvo, odnosno da postoji samo jedna - *radnička klasa*) totalitarna komunistička elita stoga njihovo postajanje ne može priznati, jer bi to značilo da u društvu postoje *klasne razlike, interesi i sukobi* što je suprotno propagiranoj marksističko-lenjinističkoj ideologiji. Klasne razlike, interesi i sukobi koji su sada evidentni *recidivi* devijantne socijalističke društvene prakse ciljano se prikrivaju novom *privrednom reformom* koja je u svojoj osnovi još uvijek *politički proizvod* totalitarne komunističke elite – elite koja bezuspješno pokušava obuzdati i kontrolirati *liberalizaciju potrošačkog suvereniteta i rastuću individualizaciju* atomiziranih pojedinaca. U tom kontekstu sada sva poduzeća u vukovarskoj privredi funkcioniraju kao *atomizirane asocijacije* radnih ljudi i građana koji unatoč propagiranoj liberalizaciji i decentralizaciji radničkog samoupravljanja i dalje ostaju *otuđeni i izolirani*. Stoga osnovnica kolektivnog upravljanja radnika samoupravljача ostaje i dalje neizgrađena unatoč činjenici da je normativno ojačana uloga i utjecaj *radničkih savjeta*. Međutim, *radnički savjeti* u devijantnoj praksi samoupravnog socijalizma ne posjeduju razvojni potencijal i progresivno gube na svojoj društvenoj moći koju im je proces ekonomske liberalizacije i demokratizacije socijalističkih privrednih odnosa jamčio.⁴⁴⁸

Restrukturiranje, produktivnost i likvidnost poduzeća sinonimi su za ovaj period industrijalizacije gdje se nastavlja s implementiranjem mjera politika reforme koja u konačnici neće dovesti do rješavanja ekonomske krize.⁴⁴⁹ Unatoč političkim uvjerenjima totalitarne

⁴⁴⁶Ovdje se ne pretendira definirati klasifikaciju društvene stratifikacije u okviru samoupravnog socijalističkog sustava na vukovarskom području na temelju nekog sociološko teorijskog okvira, nego se daje prikaz klasa koje su se izdiferencirale u tom razdoblju društvenog razvoja na temelju analiziranih podataka provedenog istraživanja.

⁴⁴⁷U okviru vrlo rasprostranjene antisocijalističke prakse „grupašenja“ smještene su interesne društvene skupine koje se ne definiraju kao novonastale društvene klase, nego se grupašenje objašnjava na sljedeći način: „Cilj grupašenja je da nameće sredini gdje djeluje svoj interes i da svoje ljude ima na svim važnijim društvenim funkcijama. Pripadnike grupe i grupice je vrlo lako prepoznati: oni su po pravilu agresivni, dobri kombinatori, odlikuju se nametljivošću, ne prezaju od spletkarenja, tipičan primjer su kritizera i skloni su da napadaju svakog, hvališu se i ističu sebe, žele da se revanširaju za svoje neuspjehe u prošlosti, a svoju društvenu aktivnost pripremaju u kafanama i iza kulisa. S druge strane, oni su slabi radnici, a društveno politički aktivni su toliko, koliko im treba da afirmišu grupu, vješto se prikrivaju velom samoupravljача i grlati su pobornici svega što je napredno i često se pozivaju na svoje članstvo u Savezu komunista i svoje zasluge“. Izvor: ĐUS. (1967.) »Ostro osuđeno grupašenje. Na području Novog Vukovara formirana je jedna osnovna organizacija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 28. decembra 1967., str. 4.

⁴⁴⁸Đ. U. (1967.) »Diskusija o budžetu općine Vukovar za 1967. godinu. Mnogo želja, malo mogućnosti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. februara 1967., str. 1.

⁴⁴⁹Žulj, I. (1967.) »Borba za stabilizaciju tržišta i što veću produktivnost rada«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. marta 1967., str. 3.; Autor nepoznat (1967.) »Privredni komentar. Naredni zadatak: organiziranje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. jula 1967., str. 2.

komunističke elite *palijativna skrb o životnom standardu* atomiziranih pojedinaca više nije dostatna kako bi se u javnosti s jedne strane, stimulativnom zainteresiranošću mobilizirale revolucionarne avangardne snage⁴⁵⁰ u sprovođenju propagiranih ciljeva reforme; i s druge strane, uhvatilo u koštac⁴⁵¹ s antisocijalističkom i antidržavnom praksom⁴⁵² klasno diferencirane i stratificirane samoupravne socijalističke ekonomije i društva u cjelini.⁴⁵³ Paradoksalno, jedina institucija koja je sada ojačana nastalom društveno-političkom i gospodarskom situacijom jesu *banke* koje dobivaju na važnosti ali i društvenoj moći, jer su novim normativnim i zakonodavnim okvirom (kao i ukidanjem fondova zajedničke potrošnje) zadobile monopol nad financiranjem – kreditiranjem privrednih aktivnosti poduzeća, organizacija, društvenih institucija i pojedinaca. Propagirano otvaranje jugoslavenskog tržišta i liberalizacija njegovih odnosa na međunarodnoj razini prikriva⁴⁵⁴ neučinkovitost provedenih mjera reforme,⁴⁵⁵ a ideološki interpretirane razvojne tendencije lažno ulijevaju optimizam da će se kriza iz osnove promijeniti.⁴⁵⁶ *Totalitaran sustav rada* se u ovom periodu ne mijenja. Naime, njegov subverzivni, kohabitacijski i devijantni karakter kao obilježje funkcioniranja oslobađa od odgovornosti *atomizirane pojedince* jer se izomorfnost njihovih devijantnih normi ponašanja i morala u okviru novonastale društvene diferencijacije i stratifikacije, i dalje paternalistički tolerira i apologetski absolvira od strane totalitarne komunističke elite. *Ekonomska kriza* je sada produbila još više *neravnotežu* u vukovarskim socijalističkim privrednim odnosima, a politički definirana *ekonomska strategija razvoja* (kombinacija decentralizacija, liberalizacije i samoupravljanja) kao *modernizacijski eksperiment* ne luči očekivane rezultate. Očekivanja i povećanje *osobne potrošnje* atomiziranih pojedinaca čija je *kupovna moć* veća i u skladu s povećanim društvenim standardom vukovarske

⁴⁵⁰Autor nepoznat (1967.) »Čekajući renesansu Socijalističkog saveza«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. april 1967., str. 3.; V. K. (1967.) »Zabilježeno na sastanku Općinskog komiteta Saveza komunista. Procese što ih je prouzrokovala reforma moraju rješavati prvenstveno komunisti«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. jula 1967., str. 2.

⁴⁵¹Autor nepoznat (1968.) »Aktivnost pred IX kongres Saveza komunista. Danilo Kekić i Mirko Lacković prošlog tjedna u Vukovaru«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. januara 1968., str. 1.

⁴⁵²Ustić, Đ. (1967.) »Naš osvrt. Teorija i praksa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 7. oktobra 1967., str. 2.

⁴⁵³Autor nepoznat (1967.) »Intervju Zvonka Špoljara, predsjednika Općinske skupštine Vukovar. U provođenju reforme svatko na svoje mjesto«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. maja 1967., str. 1-2.

⁴⁵⁴Autor nepoznat (1967.) »Aktualna tema. Nema rješenja izvan nas«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 27. jula 1967., str. 6.

⁴⁵⁵Kostelnik, V. (1967.) »Privredna reforma jače kuca na vrata vukovarske komune«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 27. jula 1967., str. 1-3.

⁴⁵⁶Autor nepoznat (1968.) »Aktivnost pred IX kongres Saveza komunista. Danilo Kekić i Mirko Lacković prošlog tjedna u Vukovaru.«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. januara 1968., str. 1.

komune/općine, u nesrazmjeru su s *produktivnošću* privredne proizvodnje.⁴⁵⁷ Idealizirana slika *refomskog duha* kojega totalitarna komunistička elita propagira, nije dostatna da racionalizira socijalističku fikciju kroz čije pukotine oštro izbijaju sve društveno-političke i gospodarske suprotnosti socijalističkog društva u permanentnom nastajanju.

Naime, *tržišna konkurencija* koju se propagira *kao novu kvalitetu* liberalizirane ekonomije nema pozitivne učinke na samoupravljanje i raspodjelu dohotka prema radu (obustava rada – štrajkovi; uvođenje prinudne uprave za nelikvidna poduzeća), dočim se pojačava *društvena diferencijacija* ne samo na razini dohotka, nego i na razini socijalističkih društvenih odnosa *podruštvljene – kolektivne (ne) odgovornosti*.⁴⁵⁸ U tom kontekstu dolazi do *klasnih razlika, klasnih interesa i klasnih sukoba*, koji se u vukovarskoj komuni očituju na razini:

- zadružnih (društvenih) nasuprot individualnih poljoprivrednih djelatnosti i
- izvanprivrednih nasuprot privrednih djelatnosti.⁴⁵⁹

Međutim, *komunistička indoktrinacija* koju pojačano provodi totalitarna komunistička elita ne djeluje *stimulativno* na atomiziranje pojedince te ih suprotno očekivanjima inducira na *interesno fraternaliziranje* kao bi se njihov *potrošački suverenitet* afirmirao u okviru potreba kolektiva, mjesnih zajednica⁴⁶⁰ i komune/općine u cjelini.⁴⁶¹ *Totalitarni sustav rada* stoga afirmira takvu *integraciju*⁴⁶² radnih kolektiva, organizacija i poduzeća koja se vodi *interesnim pozicioniranjem* na tržištu unutar i izvan jugoslavenske privrede, gdje se sada zdrava konkurentnost *zamjenjuje udruživanjem – okrupnjavanjem* u veća poduzeća, dočim se:

- najvećim dijelom prikriva neučinkovitost i neproduktivnost pojedinih poduzeća, radnih organizacija i kolektiva na teret onih čije je poslovanje likvidno

⁴⁵⁷Kostelnik, V. (1965.) »U novim privrednim mjerama: sagledajmo dokle smo stigli i krenimo produktivnijem radu - Zabilježeno na plenumu Općinskog komiteta SK«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. jula 1965., str. 1-2.

⁴⁵⁸Autor nepoznat (1968.) »Reforma u van privrednim djelatnostima. Raspodjela dohotka još uvijek administrativno-budžetska, a stimulacija kvalitete ne postoji«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 10. februara 1968., str. 1.

⁴⁵⁹Šibelja, V. (1968.) »Dvodnevni razgovori u Boboti, Lovasu, Iloku i Vukovaru. Reforma će veoma brzo unijeti nove društveno-ekonomske odnose na selu«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. januara 1968., str. 4.

⁴⁶⁰Ustić, Đ. (1968.) »Aktivnost mjesnih zajednica. Vlastitim sredstvima rješavaju probleme«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 23. marta 1968., str. 1.

⁴⁶¹B. J. (1968.) »Ekonomska politika u 1968. godini. Izvoz, raspodjela i kredinta politika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. marta 1968., str. 1.

⁴⁶²Autor nepoznat (1968.) »Naš osvrt. Integraciona kretanja u privredi traže nove podsticaje«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 16. marta 1968., str. 3.

- stvaraju unutarnji sukobi i suprotnosti na razini proizvodnje i raspodjele dohotka, ali i razini socijalističkih privrednih odnosa.⁴⁶³

Naime, *socijalni izvor*⁴⁶⁴ moći sindikaliziranog radništva se gubi u devijantnoj antisocijalističkoj i antidržavnoj praksi⁴⁶⁵ samoupravljanja gdje su atomizirani pojedinci ponajprije oslobođeni od *odgovornosti*⁴⁶⁶ te se kao takvi sublimiraju u *pogreške* dotadašnje ustavne politike u okviru koje je došlo do *neravnoteže* između socijalističke demokracije i inicijativa *endogenih propagatora promjena*, pa je sada društveno-gospodarska reforma *nefunkcionalna*.⁴⁶⁷ *Normalnost* takvih samoupravnih praksi koja je u racionaliziranoj fikciji socijalističkog društva kroz ojačan *potrošački suverenitet* atomiziranih pojedinaca ponajprije vidljiva u *neredu* svoje zbiljnosti; tako da je *neravnopravnost* u raspodjeli ostvarnog dohotka⁴⁶⁸ u vukovarskoj komuni/općini u oštroj suprotnosti s propagiranom *dominantnom ulogom* radnog čovjeka udruženog u “svojoj radnoj organizaciji i opštini.”⁴⁶⁹ Zbog toga u Vukovaru 1968. godine dolazi do *radničkih štrajkova* i nemira u radnim organizacijama/poduzećima koje su bile pod prisilnom upravom zbog nelikvidnog poslovanja. Na taj način sada atomizirani pojedinci vrše *društveni pritisak* na totalitarnu komunističku elitu koja kupuje *socijalni mir* uspostavljanjem novog *društvenog ugovora*, dočim će se u nastavku razvoja “hibridne mješavine etatizma⁴⁷⁰ i organičenog tržišnog socijalizma” (Golubović, 1988) ustanoviti *manipulativna metoda* putem koje su proizvođači samoupravljajući legitimno u okviru samoupravnog socijalizma zahtijevali *materijalnu*

⁴⁶³Kenigsksneht, J. (1968.) »Privredna i društvena reforma. Pred novim zadacima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. aprila 1968., str. 1.

⁴⁶⁴Autor nepoznat (1968.) »Samoupravna prava građana u komuni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. maja 1968., str. 2.

⁴⁶⁵I dalje se nastavlja s kupovanjem socijalnog mira i radnim ljudima i građanima se ponovno daju potrošački krediti s čime se izgrađuje više njihov potrošački mentalitet nego socijalistička društvena svijest.

⁴⁶⁶Autor nepoznat (1968.) »Kako definirati odgovornost. Tržišni uslovi privređivanja nameću potrebu prevazilaženja starog načina upravljanja koji se naročito izražava u sporosti i nedefiniranoj podjeli rada«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. juna 1968., str. 1.

⁴⁶⁷Kenigsksneht, J. (1968.) »Privredna i društvena reforma. Pred novim zadacima«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 29. aprila 1968., str. 1.

⁴⁶⁸Autor nepoznat (1968.) »Privredni komentar. Dohodak – osnova društvenih odnosa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 13. jula 1968., str. 3.

⁴⁶⁹Potrebno je naglasiti da se interesi, položaj i ostvarivanje prava na razini republika, pokrajina i narodnosti ponajprije ogledaju na razini ostvarenih odnosa ravnopravnosti u raspodjeli ostvarnog dohotka. Naime, one kao „šire samoupravne jedinice neposrednih proizvođača“ još uvijek imaju „veoma mnogo nedosljednosti“ kako u svom funkcioniranju tako i u raspodjeli ostvarene dobiti „uslijed još dosta izraženih ostataka etatističkih i birokratskih tendencija“. Izvor: Autor nepoznat (1968.) »Samoupravna prava građana u komuni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 25. maja 1968., str. 2.

⁴⁷⁰Upravo su kriza i reforma koja se poduzima da se njezini učinci smanje, pokazali do koje mjere je došlo do „oštre polarizacije“ društva po pitanju opće raspodjele dohotka, a „koja ima snažan utjecaj na političke odnose i idejna strujanja“. Izvor: Autor nepoznat (1968.) »Naš komentar. Uz diskusiju o stvaranju srednjoročnog plana. deetatizacija«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 21. septembra 1968., str. 4.

potvrdu⁴⁷¹ svojih prava⁴⁷² koja proizlaze iz radnog odnosa.⁴⁷³ Očito je sada da svaki *društveni položaj* u sustavu samoupravnog socijalizma ovisi o skupini formalnih i neformalnih *privilegija* i *odluka* vladajuće *totalitarne komunističke elite* čije *totalitarne tendencije*⁴⁷⁴ gube na *učinkovitosti*⁴⁷⁵ dočim je iznimno teško *stabilizirati* rastuću *individualizaciju* atomiziranih pojedinaca i ublažiti njihove *klasne razlike*⁴⁷⁶ u besklasnome društvu. Naime, *nemoć* ideološke borbe koju *priznaje* totalitarna komunistička elita nažalost ne rješava sveopću društveno-političku i gospodarsku krizu, nego dovodi, nakon reforme, do *akutne paralize* permanentnih *modernizacijskih pokušaja*.⁴⁷⁷ Stoga kraj 1960 – ih i početak 1970 – ih godina lepezi modernizacijskih pokušaja dodaje *načelo solidarnosti i uzajamnosti*⁴⁷⁸ kojega atomizirani pojedinci trebaju strpljivo usvojiti i izgrađivati, jer ono više nije *socijalna kategorija* nego *ekonomska*, dočim totalitarna komunistička elita očekuje da će upravo takvo načelo odigrati značajnu ulogu kao *korektiv socijalnih razlika*⁴⁷⁹ nastalih na temelju nagrađivanja prema radu (Grbić, 1975).⁴⁸⁰ Ustavnim se promjenama⁴⁸¹ (1972. godine) želi

⁴⁷¹I u ovom stupnju socijalističke društvene izgradnje vidljivi su više nego ikada prije problemi kao što su: socijalna nejednakost, bogaćanje pojedinaca, korupcija. Izvor: V. K. (1968.) »Održana proširena sjednica Općinskog komiteta Saveza komunista Puna solidarnost sa onim zahtjevima studenata koji su na liniji društvene i privredne reforme«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. juna 1968., str. 1.

⁴⁷²Kostelnik, V. (1968.) »Burna sjednica Skupštine«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 1. juna 1968., str. 3.

⁴⁷³R. K. (1968.) »U duhu reforme i Smjernica razvijati kult rada – uz istovremeno eliminiranje uzročnika društvenih ekscesa«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 17. augusta 1968., str. 4.

⁴⁷⁴A. H. (1969.) »Nakon IX kongresa Saveza komunista Jugoslavije. Na liniji „razgraničenja“ Dosad nije bilo nekog značajnijeg angažiranja organizacije Saveza komunista«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 31. maja 1969., str. 1.

⁴⁷⁵A. H. (1969.) »Održati kurs reformskih kretanja u privredi«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 15. februara 1969., str. 1.; Hrustek, A. »U povodu napisa u prošlom broju Vukovarskih novina sa sjednice radničkog savjeta Vuteks. Nepouzdana postoci i indeksi u izvještajima. Odakle razlike u podacima radnih organizacija i statističkim dokumentima Općinske skupštine«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. juna 1969., str. 3.

⁴⁷⁶Đ. U. (1969.) »Više od 300 „milijunaša“ u našoj komuni«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 8. februara 1969., str. 1.

⁴⁷⁷Autor nepoznat (1972.) »Nakon izborne konferencije Općinske konferencije Saveza komunista. Akcioni program pa odmah – akcija«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 17. mart 1972., str. 2.

⁴⁷⁸Autor nepoznat (1971.) »Pred 100. Referendum za uvođenje mjesnog samodoprinosu. Afirmacija neposrednog društvenog upravljanja«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 12. februar 1971., str. 1.

⁴⁷⁹Starčević, N. (1971.) »Boravak Milutina Baltića u Vukovaru. Aktualne društveno-političke i ekonomske promjene«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 20. travnja 1971., str. 2.; Starčević, N. (1971.) »Ustavne promjene treba da donesu veću afirmaciju radničke klase. Izlaganje Zvonka Špoljara, člana Izvršnog vijeća Sabora SRH u Iloku«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 14. svibnja 1971., str. 1.

⁴⁸⁰Autor nepoznat (1969.) »Odgovornost u odlučivanju«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune* 31, 23. august 1969., str. 1.; R. K. (1969.) »Na temu: vrijeme i naš rad. Za što veću racionalnost«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 26. septembar 1969., str. 4.; Kostelnik, V. (1971.) »Da li deetatizacija znači poboljšanje položaja komune. Inače komisija za status OS u potpunosti podržava stavove o funkcijama federacije i republika«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 5. februar 1971., str. 1.; Autor nepoznat (1971.) »Predsjednik CK SK Hrvatske Dr. Savka Dabčević – Kučar posjetila kombinat Borovo«, *Vukovarske novine organ SSRN Vukovarske komune*, 18. lipnja 1971., str. 1.

⁴⁸¹S. P. G. (1972.) »Ustavne promjene. Komuna samoupravna i društveno-politička zajednica«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 19. maj 1972., str. 2.

pospješiti i ubrzati integracija poduzeća i kolektiva u OOUR-e (Osnovne organizacije udruženog rada)⁴⁸² pa se tako vukovarska komuna/općina definira kao *komuna samoupravne i društveno-političke zajednice* radnih ljudi i građana, gdje *klasni pristup* kojega koristi totalitarna komunistička elita i dalje predstavlja monopol nad *autentičnim tumačenjem* interesa radničke klase – *atomizirane (radničke) mase*. Stoga će stalni *opsadni socijalistički mentalitet* atomiziranih pojedinaca više nego što je to nužno ponovno ukazati na *posebnost* vukovarstkih atomiziranih pojedinaca. Naime, implementacijom se *radničkog amandmana* Ustava SFRJ na vukovarskoj komuni/općini potpisuje sporazum i udružuje 15 osnovnih organizacija udruženog rada.⁴⁸³ Na taj način su *proizvođači – samoupravljači*, odnosno *politički samoupravljači* tim *aktom razmjene*, do kojega dolazi pod pritiskom *zavođenja* i *s sofisticiranog nasilja iznutra*, učinili bespredmetim svaki pokušaj da se iznađu neke nove vrijednosti koje bi ih oslobodile *okova* novih socijalističkih proizvodnih odnosa (Sloterdijk, 1991: 237).

2.4. Vukovar od 1973. do 1980. godine

U novu 1973. godinu ulazi se s velikim očekivanjima i istovremeno s kompleksnom društveno-političkom i gospodarskom situacijom kao i problemima koje tek treba riješiti. Na tragu Titovog Pisma i na liniji Partije, u *duhu revolucionarnog komunizma* totalitarna komunistička elita propagira daljnje jačanje „uloge radnog čovjeka u procesu izgradnje samoupravnog društva“ kako bi „sredstvima i rezultatima rada morao upravljati onaj tko ih je i stvorio.“⁴⁸⁴ U vukovarskoj se komuni/općini stoga traže ljudi koji su dovoljno popularni u narodu i sposobni da iznesu teret realizacije Titova *koncepta samoupravnog socijalizma*, dočim se u prvi plan stavlja *politika odricanja* (radničkog odricanja dijela osobnog dohotka) kojom se koriste privredne organizacije i kolektivi za investiranje u modernizaciju proizvodnje.

2.4.1. Industrijalizacija

Tvrđi se da je upravo ta politika dovela do iskorjenjavanja *nelikvidnosti* radnih organizacija na vukovarskom području, što je u tom trenutku značilo da cjelokupno gospodarstvo ne

⁴⁸²Autor nepoznat (1972.) »Iz Akcijskog programa općinske organizacije Saveza sindikata Vukovar. Osnovno: daljnja afirmacija OOUR«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 19. maj 1972., str. 2.

⁴⁸³Autor nepoznat (1972.) »Na osnovu amandmana XXII Ustava SFRJ. Naš prvi samoupravni sporazum«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovarske komune*, 27. juli 1972., str. 1.

⁴⁸⁴Autor nepoznat (1973.) »Izborne konferencije u SSRN u januaru i februaru. Utvrđeni programi i planovi rada«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 20. januar 1973., str. 1.

podliježe oštrim mjerama *stabilizacije privrede*⁴⁸⁵ iako vukovarska uprava uvodi *stabilizacioni porez*. Naime, kao što je vukovarska komuna/općina do sada uvijek potvrđivala svoju *posebnost*, tako i sada među prvima u Jugoslaviji, na temelju postignuća PIK Vukova (Poljoprivredno industrijski kombinat), postaje vodeća komuna/općina u kojoj se iznimno uspješno implementira *model samoupravljanja* u skladu s novim *ustavnim amandmanima*.⁴⁸⁶ Dodatnim *normativnim reguliranjem* procesa proizvodnje *deklarativno* se pokušavaju smanjiti *socijalne razlike* iako one u skladu s ustavnim amandmanima uvode promjene u socijalističku samoupravnu praksu, pa tako ostaje nejasno definirana funkcionalna uloga *vrijeća udruženog rada* koja sada u statutarno redefiniranoj vukovarskoj općini kao *samoupravnoj socijalističkoj zajednici*, socijalno konstruiraju *osjećaj* vladavine radničke klase.⁴⁸⁷ U tom kontekstu, načelo *solidarnosti i uzajamnosti* kao ekonomska kategorija te *politika odricanja* i dalje nisu dovoljni da se spriječi daljnja stratifikacija i diferencijacija društva, pa se pojačanom *društvenom kontrolom i nadzorom* uvjerava javnost da totalitarna komunistička elita može osigurati povećanje *životnog standarda* radnih ljudi i građana komune/općine.⁴⁸⁸ Istovremeno, sada su više nego ikada prije očiti *problemi* socijalističkog radničkog samoupravljanja:

- samoupravljanje je narušavalo radničku disciplinu
- radničkim savjetima još je uvijek nedostajala kompetentnost da rade i funkcioniraju kao odbori direktora i
- radnici su i dalje preferirali raspodjelu cijelog profita na osobne dohotke pružajući otpor i na taj način smanjujući razvojni potencijal svojih poduzeća i privrede u cjelini.⁴⁸⁹

Stoga se u racionaliziranoj fikciji socijalističkog samoupravnog društva socijalno konstruira *načelo udruživanja* kao *konceptija življenja i rada* koja je oživotvorena novim Ustavima (SFRJ i republika i pokrajina 1974. godine)⁴⁹⁰ u “Titovoj republici udruženog rada” te

⁴⁸⁵Kostelnik, V. (1973.) »Naš privredni komentar. Odricanje – mač sa dvije oštrice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 20. januar 1973., str. 1-2.

⁴⁸⁶Penić, S. (1973.) »Pred savjetovanje o idejno-političkim pitanjima provođenja radničkih amandmana. O povezanosti samoupravne prakse i teorije u PIK Vukovar«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 3. februar 1973., str. 4.

⁴⁸⁷V. K. (1973.) »Općina Vukovar je samoupravna socijalistička zajednica zasnovana na vlasti radničke klase«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 25. august 1973., str. 2.

⁴⁸⁸Ustić, Đ. (1973.) »Aktivnosti komisije za društveni nadzor. Nadzor – briga svih radnih ljudi i građana«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 29. septembar 1973., str. 2-3.

⁴⁸⁹ Ovim istraživanjem se došlo do gore navedenih zaključaka koji su suprotni Horvatovim tvrdnjama da do problema socijalističkog radničkog samoupravljanja neće doći (1983: 209).

⁴⁹⁰ “Ustavom iz 1974. godine federacija je postala reprezentanta dogovora republika i pokrajina, bez vlastite izvorne moći u donošenju odluka i njihovoj realizaciji. Mehanizmi odlučivanja postali su konfederalni, pa je

predstavlja veliku *pobjedu* sada “organiziranih socijalističkih snaga.”⁴⁹¹ Razvoj novoformiranih *samoupravnih interesnih zajednica* (SIZ)⁴⁹² kao modernizacijski pokušaj vrlo brzo *stagnira*⁴⁹³ jer unatoč pojačanoj *društvenoj* kao i *samoupravnoj radničkoj kontroli* antisocijalistička i antidržavna praksa sada kao ustaljni obrazac ponašanja, odnosa i razmišljanja većine atomiziranih pojedinaca i dalje uporno opstaje u svojoj paradoksalnoj *normalnosti* društva permanentne izgradnje.⁴⁹⁴ Upravo to stanje gotovo permanentne *destabilizacije* u sebi akumulira *gospodarske probleme* koji se produbljuju zbog *devijantne samoupravne socijalističke prakse* na razini:

- proizvodnje: niski dohodak po uposlenom, neracionalno korištenje radnog vremena, radna nedisciplina, neprofesionalan odnos prema radu, visoki materijalni troškovi rada i neracionalno iskorištavanje materijala i rasipništvo, preveliki otpad, škart-roba
- organizacije: loša organizacija rada, uravnilovka između OOUR i profesionalnih kvalifikacija, i destimulativni sustav nagrađivanja.⁴⁹⁵

*Direktivno političko*⁴⁹⁶ rješavanje ekonomskih problema svodi se najvećim dijelom na probleme jačanja zakonitosti (financijska neopravdanost i nepokrivenost investicija, privredni kriminal, korupcija) u poslovanju privrede, pa je tako totalitarnoj komunističkoj eliti i dalje iznimno teško učvrstiti *samoupravnu socijalističku zakonitost* zbog toga što se ustalila i

svako pitanje nužno bilo nacionalizirano, što je otvaralo nacionalne konfrontacije. Novi Ustav mogao se mijenjati isključivo potpunim konsenzusom, dakle uz suglasnost svih republika i pokrajina. Uz to je jasnije definirao pravo na samoopredjeljenje i odcjepljenje uz spominjanje naroda i republika. Konceptijom jačanja republičke državnosti i suvereniteta i unošenje elemenata konfederalizma u ustrojstvo federalne vlasti, vraća se, u osnovi, koncepcija izvornog suvereniteta i državnosti Hrvatske iz 1947. godine. Tako se u osnovnim načelima Ustava SRH iz 1974. godine ističe da je hrvatski narod uspostavio svoju državu SRH na temelju prava na samoodređenje, uključujući i pravo na odcjepljenje i udruživanje s drugim narodima svojom slobodnom izraženom voljom, a i radi zaštite svoje nacionalne nezavisnosti i slobode. Dakako, deklarativnost o republikama kao državama i dalje je ograničena ulogom vladajuće partije i njezina demokratskog centralizma” (Radelić, 2006: 476-477).

⁴⁹¹Autor nepoznat (1974.) »Novi Ustav. Jedinstvena povelja rada i samoupravljanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 16. mart 1974., str. 1.

⁴⁹²Autor nepoznat (1974.) »Zajednička sjednica izvršnih organa društveno-političkih organizacija. Prema prijedlogu deset Samoupravnih interesnih zajednica. Samoupravni sporazumi do 30. Septembra«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar* 33, 7. septembra 1974., str. 1-4.

⁴⁹³Autor nepoznat (1974.) »Svi su izgledi da je neizbježan prvi spor između osnovnih organizacija udruženog rada i da će biti posla za arbitražne komisije. Kad zbor radnih ljudi ne „sluša“«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 21. septembra 1974., str. 2.

⁴⁹⁴Autor nepoznat (1974.) »Poslije savjetovanja u Vukovaru. Radničke kontrole moraju biti prisutne u svim radnim kolektivima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 5. oktobar 1974., str. 1.

⁴⁹⁵Ustić, Đ. (1975.) »Proširena sjednica Općinske konferencije SKH Vukovar. Usvojene zaključke moramo provoditi u djelo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 22. mart 1975., str. 1-2.

⁴⁹⁶Autor nepoznat (1975.) »Sjednica Konferencije Saveza komunista PIK „Vukovar“. Planiranje razvoja pod snažnim utjecajem Saveza komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. mart 1975., str. 1-3.

praksa miješanja *političkog i administrativnog rada* (Horvat, 1983).⁴⁹⁷ Kako se i u ovom periodu industrijalizacije vukovarske komune/općine i dalje izbjegava rješavanje primarnih *uzroka* ekonomskih problema,⁴⁹⁸ pa je stoga cjelokupno društvo primorano nositi se s *posljedicama*; onda ne iznenađuje da se nastavlja s ustaljenom *devijantnom socijalističkom samoupravnom praksom*.⁴⁹⁹

- izigravanjem zakona/propisa/normativnih akata i njihovom selektivnom primjenom („korisne malverzacije“) u skladu s parcijalnim interesima pojedinaca, određenih skupina, radnih organizacija, kolektiva, poduzeća i komune/općine
- državnim aparatom prisile politički se opravdava i komunistički sekularizira proces pretvaranja interesa i opće volje atomizirane (radničke) mase u socijalistički samoupravni poredak vladavine naroda, dočim se normativna fleksibilnost njihovog odrastanja i neodgovornost u radu i društvenom djelovanju paternalistički tolerira i apologetski apsolvira.⁵⁰⁰

Naime, situacija u poljoprivredi kao i industriji također bilježi ne baš obećavajuće rezultate u primjeni *malog ustava* (Zakona o udruženom radu – ZUR), ali zato *službena statistika* totalitarnoj komunističkoj eliti pruža alibij kojim i dalje tvrde da je „po svom privrednom potencijalu vukovarska komuna“ sedma u SR Hrvatskoj.⁵⁰¹ Nastavak *liberalizacije* socijalističkih privrednih odnosa osmišljava se stoga u okviru *demokratskog centralizma samoupravnih interesa*.⁵⁰² On paradoksalno pored toga što legitimira, istovremeno ojačava *ozakonjeno interesno pozicioniranje* atomiziranih pojedinaca i skupina u vukovarskom društvu kao i njihovo međusobno *interesno umrežavanje* putem kojega je omogućeno *rekonceptualiziranje* gospodarskih aktera koji u navedenim političkim i privrednim prilikama mogu nadvladati institucionalnu/normativnu rigidnost i progresivne promjene te pri tome

⁴⁹⁷Autor nepoznat (1975.) »Komunisti protiv nezakonitosti. Samoupravni sporazumi i društveni dogovori zakon i još nešto više od toga«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 26. jul 1975., str. 2.

⁴⁹⁸Socijalno se konstruira idealizirana slika postignuća oslobođene radničke klase: „udruženi rad – reguliranjem odnosa u podmirivanju zajedničkih potreba na nov, samoupravni način – započinje da ovladava cjelinom društvene reprodukcije i da ostvaruje povijesne ciljeve radničke klase o oslobađanju rada i o pretvaranju viška rada u potreban rad“. Izvor: Autor nepoznat (1976.) »Udruženi rad – započinje da ovladava društvenom reprodukcijom«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 10. januar 1976., str. 4.

⁴⁹⁹Janeković, D. (1976.) »Iz intervjua druga Tita novinarki Dari Janeković, objavljenom u Vijesniku 1. Februara 1975. Komunisti moraju stvarati etiku samoupravnog socijalističkog poretka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 7. februar 1976., str. 1.

⁵⁰⁰Autor nepoznat (1975.) »Komunisti protiv nezakonitosti. Samoupravni sporazumi i društveni dogovori zakon i još nešto više od toga«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 26. jul 1975., str. 2.

⁵⁰¹Ustić, Đ. (1977.) »Razvijeni među razvijanima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. april 1977., str. 10.

⁵⁰²S. P. (1978.) »Demokratski pluralizam samoupravnih interesa – novi oblik demokratskog političkog sistema«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. maj 1978., str. 2.

zadržati svoje pozicije moći ne podliježući provjeri (institucionalnoj i dr.) *socijalističke interesne zajednice*. Na taj način dolazi do *fragmentacije* zbog *unutrašnje decentralizacije* poduzeća sada udruženih u socijalističke interesne zajednice, jer ga samoupravne radne jedinice dezintegriraju zbog međusobnih konkurentnih odnosa i neostvarene financijske neovisnosti (Horvat, 1983: 215). Međutim i taj modernizacijski pokušaj ne posjeduje institucionalni potencijal da učinkovito otkloniti *akutnu paralizu* permanentne krize društva u nastajanju koje zbog toga generira dodatne društveno-političke i gospodarske probleme, jer još uvijek nije u stanju u okviru *kolektivnog poduzetništva* (Horvat, 1983: 220) samoupravnog socijalizma funkcionalno uskladiti *socijalističke privredne odnose, organizaciju rada i kreativnost radnog kolektiva*.⁵⁰³ U takvoj klimi općeg nesnalaženja, totalitarna komunistička elita osmišljava *političko planiranje* gospodarskog razvoja vukovarske komune/općine (srednjoročnog i dugoročnog karaktera)⁵⁰⁴ u okviru *demokratskog pluralizma samoupravnih interesa* kojima se u ovom razdoblju industrijalizacije vukovarske općine još uvijek ne uspijevaju riješiti pitanja *raspodjele dohotka* i *sredstava* za osobne dohotke. Osnažen *potrošački suverenitet* atomiziranih pojedinaca daljnjom se *individualizacijom interesa* u okviru kolektiva i poduzeća nalazi u *divergentnom procesu* raspodjele dohotka u čijoj se osnovi nalazi:

- nepravedna raspodjela dohotka onako kako je smatraju sami radnici
- neusuglašenost stavova i odluka o raspodjeli dohotka od strane svih relevantnih društveno-političkih i gospodarskih dionika
- neproduktivnost rada i proizvodnje stimuliranih nepravednom raspodjelom dohotka što posljedično smanjuje povećanje ukupnog dohotka poduzeća.

Egalitarizam i *uravnoteženi platni stav* (Horvat, 1983: 225) međutim u ovom periodu industrijalizacije vukovarske privrede, suprotno očekivanjima totalitarne komunističke elite, nisu znatno smanjile *dohodovne razlike*, ne samo između atomiziranih pojedinica u okviru poduzeća i njihovih kolektiva, nego i između poduzeća u komuni/općini. Atomizirane pojedince je u vukovarskoj privredi iznimno teško *moritivirati* da oni svojim radom pruže maksimum vlastite produktivnosti i učinkovitosti unatoč činjenici da u okviru samoupravnog socijalističkog ekonomskog sustava radnik radi za sebe a ne za vlasnika, i da ravnopravno sudjeluje u određivanju tzv. *platnog stava* svojeg poduzeća (Horvat, 1983: 229). Kako je

⁵⁰³Đ. U. (1979.) »Problematika zapošljavanja na našem području. Zaposleni svaki treći stanovnik«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. jun 1979., str. 2.

⁵⁰⁴Ustić, Đ. (1979.) »Politički značaj planiranja – posebno naglašena potreba u povom pripremnom razdoblju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. septembra 1979., str. 1-3.

takav motiv *društveno uvjetovan*, očito je da lenjinističko-marksistička ideologizacija i politike samoupravnog socijalizma nisu dostatne da atomizirane pojedince *funkcionalno stimuliraju* na povećanje produktivnost poduzeća i progresivnost kolektiva u cjelini. Uz to, dotadašnja je *devijantna socijalistička samoupravna praksa* u privredi vukovarske komune/općine pokazala da se *načelo raspodjele prema izvršenom radu* vrlo često nije provodilo u sinergiji s *načelom raspodjele prema potrebama* (Horvat, 1983: 233). Pored toga, u ovoj fazi industrijalizacije, *upravna vlast* dobiva progresivno na *moći*, jer su sada sredstva financiranja *centralizirana* i u rukama *skupštine* koja s njima raspolaze putem *stabilizacionih programa* uz minimalno ostvarivanje *klasnih interesa* samoupravljača – atomiziranih pojedinaca.⁵⁰⁵

Devijantna socijalistička samoupravna praksa onemogućava postizanje željenih rezultata u implementiranju *stabilizacionih programa* u vukovarskoj privredi, pa tako *totalitarna komunistička elita* u nedostatku argumentacije tvrdi da radni ljudi i građani ne shvaćaju *ozbiljnost situacije i vremena* u kojemu žive i rade. Naime, započeti liberalizacijski i decentralizacijski *modernizacijski zahvati* u vukovarskoj privredi se sada zamjenjuju *recentralizacijskim stabilizacijskim politikama* odozgo (top-down) čija se implementacija paradoksalno nalazi na dijametralno suprotnom polu *socijalističkih interesnih akcija* atomiziranih pojedinaca – proizvođača/samoupravljača (bottom-up), a *legitimitet* pronalazi u interesnom udruživanju u *zajednice udruženog rada*. Na taj način onemogućen je svaki oblik *pritiska odolje* atomizirane (radničke) mase, a *atomizirana proizvodnja* novim društvenim ugovorima (ZUR, Ustavi iz 1974. godine) premda u promijenjenoj klimi novih *samoupravnih proizvodnih odnosa* unutar zajednice udruženog rada i samoupravnih interesnih zajednica ne uspijeva *prikriti* sada *usustavljenu* društvenu stratifikaciju i diferencijaciju koja kontinuirano proizvodi društvene nejednakosti, nepravde i eksploatacije. U takvoj situaciji *totalitarna komunistička elita* uzaludno pokušava obuzdati i kontrolirati *liberalizirani potrošački suverenitet* i *rastuću individualizaciju* atomiziranih pojedinaca čiji *socijalistički mentalni sklop* egoistično zahtijeva zadovoljavanje *individualnih potreba* koje proistječu iz radničkih prava i izlaze izvan okvira *kolektivnog rada, odlučivanja i odgovornosti*.⁵⁰⁶

⁵⁰⁵ULSI (1979.) »Tjedni komentar. Stabilizacioni programi upućuju na punu ozbiljnost našeg ponašanja, jer – pogreške ne smije biti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 6. oktobar 1979., str. 2.

⁵⁰⁶Autor nepoznat (1979.) »Pokrenut postupak za izmjenu Ustava«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. novembar 1979., str. 1.; Ustić, Đ. (1979.) »Sa sjednice komiteta OK SKH Vukovar. Kolektivni rad i odgovornost«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. decembar 1979., str. 1-2.

*Kolektivni rad*⁵⁰⁷ kao novi prostor demokratizacije⁵⁰⁸ modernizacijski je pokušaj koji nažalost ostaje u okvirima *terminologije samoupravnog socijalizma* bez konkretnog učinka na stabilizaciju ekonomskog života u vukovarskoj komuni/općini.⁵⁰⁹ Stoga, nakon smrti druga Tita (1980. godine) *ekonomska kriza* premda ublažena nije otklonjena reformskim i stabilizacijskim modernizacijskim pokušajima totalitarne komunističke elite, jer se u okviru *atomiziranih asocijacija* radnih ljudi i građana (poduzeća) nalaze otuđeni i izolirani atomizirani pojedinci s visoko razvijenom devijantnom praksom samoupravnog socijalizma.⁵¹⁰

2.4.2. Birokratizacija

Unatoč svim promjenama i aktivnostima koje totalitarna komunistička elita intenzivno provodi, *životni standard* radnih ljudi i građana snižava se, a troškovi života povećavaju.⁵¹¹ Iz dotadašnje prakse izgradnje samoupravnog socijalizma vidljivo je da su pretpostavljene sposobnosti atomiziranog pojedinca – samoupravljača njegova mogućnost samoorganizacije, društvene akcije, spoznajne mogućnosti i informiranost, tržišno i konkurentsko funkcioniranje, te proizvodna učinkovitost, odgovornost i liderstvo osobine koje rijetki posjeduju, jer većina atomizirane (radničke) mase svjesno parazitski vegetira u okrilju devijantne socijalističke samoupravne prakse. *Jednopartijski monopol vladanja* pretvara sve društvene strukture u svoje *instrumente manipulacije i vladanja*, dočim totalitarna komunistička elita u okviru novonastalih uvjeta samoupravnog socijalizma ulazi u još čvršće savezništvo s *totalitarnom birokracijom* čiji birokratizam samo deklarativno osuđuje (Gorupić, 1990). Naime, *programiranje*⁵¹² budućeg društveno-političkog i gospodarskog razvoja vukovarske komune/općine po usvajanju novih ustavnih amandmana⁵¹³ druge faze samoupravnog socijalizma ne nudi gotova rješenja i tek se treba osigurati minimum

⁵⁰⁷Autor nepoznat (1980.) »Kolektivno po Ustavu. Ustavni poredak i politički sistem normalno djeluju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. juni 1980., str. 5.

⁵⁰⁸Autor nepoznat (1980.) »U povodu sjednice CK SKH. Kolektivni rad – novi prostori demokratizaciji«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. mart 1980., str. 2.

⁵⁰⁹Autor nepoznat (1980.) »Aktualnosti. Stabilizacija – mjerilo političke opredjeljenosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. juli 1980., str. 1.

⁵¹⁰Levari, V. (1980.) »Politika ekonomske stabilizacije u vukovarskoj općini. Tendencije dosadašnjih kretanja treba nastaviti i do kraja ove godine«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 25. oktobar 1980., str. 1-3.

⁵¹¹Autor nepoznat (1973.) »Budžet na udaru novih poskupljenja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 1. septembar 1973., str. 1.

⁵¹²Ustić, Đ. (1979.) »Politički značaj planiranja – posebno naglašena potreba u povom pripremnom razdoblju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. septembra 1979., str. 1-3.

⁵¹³Autor nepoznat (1974.) »Novi Ustav. Jedinstvena povelja rada i samoupravljanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 16. mart 1974., str. 1.; Popović, V. (1974.) »Regionalno savjetovanje u Jelašu. Zadaci Socijalističkog saveza u provođenju Ustava. Spomenuta mnoga različita, pa i oprečna mišljenja u vezi pojedinih pitanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. jun 1974., str. 2-5.

društveno-ekonomske i socijalne sigurnosti atomiziranim pojedincima, iako se u javnosti propagira bespogovorna potpora svim reformskim pokušajima totalitarne komunističke elite.

Kako *racionalizirana fikcija socijalističkog društva* ima vrlo malo s racionalnošću ili demokracijom, ona stoga omogućava da se *proizvoljna volja* moćne totalitarne birokracije ucijepi u novi temeljni pravac i sadržaj liberaliziranog razvoja samoupravnog socijalizma, dočim je onda određen i njen položaj i uloga koju ima kao sada jasno definirana *klasa za sebe*.⁵¹⁴ U okrilju optimističkog bojevog ateizma i komunističke sekularizacije senzualističkim se naturalizmom *socijalno konstruira* racionalnost društveno-političkog i ekonomskog razvoja samoupravnog socijalizma, nezavisno od *svjesnih potreba, volje* atomiziranih pojedinaca i *logike budućnosti*, čiji su sada zahtjevi ostvareni kroz *devijantnu socijalističku društvenu praksu birokratskog planiranja* kao aktualizacije općih društvenih interesa atomizirane (radničke) mase.⁵¹⁵ Naime, *totalitarna birokracija* ojačana organskom povezanošću s totalitarnom komunističkom elitom i monolitnom umreženošću u sustav samoupravnog socijalizma, sada *kadrovskom ekspanzijom* dobiva i na *emancipaciji interesa* svoje *politokracije* (upravitelja) i *tehnokracije* (direktora/menadžera), dočim se zahtijeva ekonomska decentralizacija, tržišna liberalizacija, potrošačka emancipacija i suverenitet te individualizacija potražnje.⁵¹⁶ *Karakter društvenih privilegija* koje posjeduje *totalitarna birokracija*⁵¹⁷ do kojih dolazi *otvorenim favoriziranjem* u konkretnoj raspodjeli dobara – dohotka ili usluga (navodno zajedničke društvene potrošnje) od strane *totalitarne komunističke elite*, i dalje ostaje izvan domašaja institucionalne i društvene *kontrole* i *nadzora*.⁵¹⁸ U onoj mjeri u kojoj *totalitarni birokratski aparat* neučinkovito funkcionira pružanjem administrativne usluge radnim ljudima i građanima,⁵¹⁹ utoliko bespriječno

⁵¹⁴S. P. (1978.) »Demokratski pluralizam samoupravnih interesa – novi oblik demokratskog političkog sistema«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. maj 1978., str. 2.

⁵¹⁵ULSI (1979.) »Tjedni komentar. Stabilizacioni programi upućuju na punu ozbiljnost našeg ponašanja, jer – pogreške ne smije biti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 6. oktobar 1979., str. 2.

⁵¹⁶R. V. N. (1979.) »O izgrađivanju i djelovanju Saveza komunista. Kako usmjeriti težište, sadržaj i metodu rada u bici za društvene promjene«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. oktobar 1979., str. 4.

⁵¹⁷Pa se tako navodi da je „birokrat svaki onaj nosilac javnih funkcija koji je van domašaja javne kontrole bez obzira na svoja osobna svojstva i progresivna opredjeljenja“. Izvor: Autor nepoznat (1978.) »Delegatski sistem i zadaci Socijalističkog saveza«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. Januar 1978., str. 1.

⁵¹⁸Ustić, Đ. (1973.) »Aktivnosti komisije za društveni nadzor. Nadzor – briga svih radnih ljudi i građana«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 29. septembar 1973., str. 2-3.; Autor nepoznat (1974.) »Poslije savjetovanja u Vukovaru. Radničke kontrole moraju biti prisutne u svim radnim kolektivima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 5. oktobar 1974., str. 1.; Ustić, Đ. (1974.) »Savez komunista vukovarske komune u 1975. godini. Borba za sprovođenje ustavnih načela – osnova za razvoj samoupravnog socijalizma«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 31. decembar 1974., str. 4.

⁵¹⁹Birokratsku psihu najbolje objašnjava u svom feljtonu „*Tvornice radnicima (7)*“ objavljenom u Vukovarskim novinama, Ivo Družijanić kada kaže da je svakodnevna praksa samoupravnog socijalizma suočena sa „sudarima s birokratizmom, kako onim uraslim u društvene odnose, tako i onim u dušama birokratiziranih pojedinaca koji,

funkcionira kao *opslužni mehanizam vlasti* totalitarne komunističke elite, dočim su sam vrh Partije i Tito prisiljeni javno, premda samo deklarativno, ograničiti vlast i utjecaj devijantne socijalističke prakse totalitarne birokracije.⁵²⁰ Naime, *sistem kolektivnog rada, odlučivanja i odgovornosti*⁵²¹ kao revolucionarni čin kojega kreativni imaginarij totalitarne komunističke elite proizvodi treba otkloniti svaku sumnju koju atomizirani pojedinci imaju u poduzete sabilizacijske mjere i reformu.⁵²² Atomizirani su pojedinci suočeni sada s vlastitom nemoći da se suprotstave *iracionalnoj logici planiranja*, a ona je vidljiva u *proizvodnji gubitaka* (samo nominalne upotrebne vrijednosti) i u zapanjujuće ekspanzivnom razvoju neproizvodnog *totalitarnog birokratskog aparata*, kojega uz to istovremeno prati i prekomjeran razvoj sustava organizacije kontrole i nadzora (Feher, Heler i Markuš, 1986: 38).⁵²³

U tom kontekstu dolazi do unutrašnjih *sukoba i protirječnosti* u okviru *totalitarne birokracije* zbog nove preraspodjele moći i dominacije između različitih činovnika/slужbenika, funkcionera i interesnih skupina⁵²⁴ koje *totalitarna komunistička elita* vješto prikriva novom politikom *kolektivnog rada i odgovornosti*, jer je svjesna (što devijantna socijalistička praksa potvrđuje) da totalitarni birokratski aparat sprovodi *političku kontrolu* u upravljanju društvenom organizacijom procesa proizvodnje – formuliranjem i implementacijom kako ekonomskih tako i političkih odluka, stavova i rezolucija. Prema tome, u ovoj fazi birorkatizacije na području vukovarske komune *radnička klasa* ne vlada (kao što to nije činila ni prije), osim na deklarativnoj razini i to na najapstraktniji teorijski način što podrazumijeva:

- da atomizirani pojedinac nije središnji činitelj kolektivne kontrole nad cjelokupnim procesom društvene reprodukcije odnosno

vješto balansiraju između ljudskih potreba i svoje uredske moći, iz pritajnog dna svog srca uvijek stoje na strani papira, a ne na strani čovjeka“. On dalje tvrdi da je to „neprestana borba“ za „korjenito mijenjanje ustaljenog rada u društvu i ljudi u njemu“. Izvor: *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 19. april 1980., str. 3.

⁵²⁰ Naime, na Titov prijedlog pokrenut je postupak za izmjenu Ustava kako bi se dosljednije ostvarivala načela „o kolektivnom radu, odlučivanju i odgovornosti“ ali i djelotvornije i učinkovitije borilo „protiv tendencije birokratsko-tehnokratske uzurpacije samoupravnih prava radnih ljudi i građana, liderstva, karijerizma i drugih sličnih pojava“. Izvor: Autor nepoznat (1979.) »Pokrenut postupak za izmjenu Ustava«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. novembar 1979., str. 1.

⁵²¹ Ustić, Đ. (1979.) »Sa sjednice komiteta OK SKH Vukovar. Kolektivni rad i odgovornost«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. decembar 1979., str. 1-2.

⁵²² ULSI (1979.) »Tjedni komentar. Stabilizacioni programi upućuju na punu ozbiljnost našeg ponašanja, jer – pogreške ne smije biti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 6. oktobar 1979., str. 2.

⁵²³ Autor nepoznat (1980.) »Naš komentar. O moralu i podobnosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. januar 1980., str. 2.

⁵²⁴ Autor nepoznat (1979.) »Osamnaest mjeseci nakon kongresa. Što pokazuje praksa«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. novembar 1979), str. 1.

- da atomizirane (radničke) mase nisu u mogućnosti utjecati na količinu viška – prisvojenog i zadržanog za proizvođače nekog poduzeća, te nemaju kontrolu nad upravljanjem i karakterom njihove zaposlenosti, nad raspodjelom ukupnog viška u okviru društva u cjelini (Feher, Heler i Markuš, 1986: 40).

Kao što je vidljivo, ne postoji *kolektivna kontrola odozdo* jer *snaga ekonomske organizacije* atomizirane (radničke) mase (radničke klase) u okviru poduzeća, kao i njihova propagirana *klasna svijest*, nisu na takvom stupnju razvoja da bi im to omogućilo *homogenizirani organizirani otpor* protiv progresivnog jačanja tehnokracije i politokracije totalitarne birokracije. Njihov *otpor* se očituje na razini neorganiziranih *atomiziranih pojedinaca*. Otpor se pruža individualno tijekom i u okviru samog radnog procesa, kao spontani i rascjepkani otpor zbog nepravednosti i nejednakosti društveno stratificiranog i diferenciranog samoupravnog socijalizma u kojem *državni proponenti* totalitarne birokracije paradoksalno predstavljaju objektivne i opće interese radničke klase (Feher, Heler i Markuš, 1986: 41). Iako se totalitarna komunistička elita *paternalistički odnosi* prema totalitarnoj birokraciji i na taj način *ograničava moć* uprava u okviru poduzeća, ona istovremeno legitimira nekontrolirani rast *administrativne moći* koju posjeduje taj aparat u cjelini. Ta je društveno dodijeljena moć u ovom periodu razvoja vukovarske komune/općine ponajprije sadržana u okviru *modernizacijskih pokušaja* totalitarne komunističke elite (društveno-političke i ekonomske reforme s liberaliziranim tržištem i emancipiranim suverenitetom potrošača), gdje se decentraliziranom ekonomijom stvaraju uvjeti *nekontrolirane* neposredne političke uprave nad atomiziranom (radničkom) masom kao radnom snagom i dohotkom/plaćom koju ostvaruje iz radnog odnosa. Dok se s jedne strane, novim zakonodavnim i normativnim okvirom pokušavaju riješiti akumulirani problemi devijantne socijalističke samoupravne prakse te otkloniti nejednakosti i nepravednosti koje proizlaze iz samog društvenog poretka; s druge strane se stvaraju uvjeti u kojima se dodatno *birokratiziraju* modeli, procesi i funkcioniranje svih razina vlasti i upravljanja, a njihovo *administriranje* onemogućava ostvarivanje marksističko-lenjinističkog ideala učinkovitog preobražaja ekonomskih odnosa kojim se uvodi kolektivno-društveno vlasništvo u smislu stvarne moći neposrednih proizvođača da odlučju i kolektivno raspoložu uvjetima i proizvodima svoga rada (Feher, Heler i Markuš, 1986: 45).

Na taj način, *nesocijalistički karakter* planiranja budućeg razvoja vukovarske komune/općine koji se očituje u devijantnoj praksi socijalističke privrede, ali i novoj liberalizaciji tržišta čiji mehanizam nije više potčinjen principu i praksi centralne planske ekonomije, zajedno

otvaraju prostor *totalitarnoj birokraciji* čija politokracija i tehno­kracija novonastalu gospodarsku krizu i političku nestabilnosti koristi kako bi sebi priskrbila ulogu *kolektivnog kapitaliste*.⁵²⁵ Naime, *totalitarna birokratska vladavina* u ime atomizirane (radničke) mase svoj *izrabljivački karakter* stoga temelji na *sofisticiranom nasilju iznutra*:

- tako što kao razvijen oblik *dominacije* vlada putem *etatističkih funkcionalnih elemenata*: putem ideološke i političke prinude, eksploatacije i raspodjele društvene moći
- tako što je sada *represivno sredstvo* kontrole i nadzora emancipirane *politokracije* i *tehno­kracije* čiji su *interesi* dostigli razinu koju je do tada za sebe zadržavala totalitarna komunistička elita na vrhu
- tako što je svojim *birokratskim mentalitetom* u percepciji atomiziranih pojedinaca socijalno konstruirala vjerovanje da je sama država u njenom posjedu i vlasništvu.

Privatiziranjem same države sada u ulozi kolektivnog kapitaliste totalitarna birokracija kroz *ekonomske mehanizme* socijalističke privrede provodi i ostvaruje svoju moć kao aparat koji zapravo prema svom unutrašnjem ustrojstvu formalno pravno nije vlasnik sredstava za proizvodnju te u pravilu ne raspolaže i ne prisvaja višak. Međutim, *totalitarna birokracija* ostaje nositeljem trojednog principa otuđenosti, reifikacije i eksploatacije (Suvín, 2012:233). Ona u ovom periodu razvoja vrlo dobro *balancira* između samoupravljanja u poduzećima i lokalnoj samoupravi, dočim svoj *totalitarni položaj* temelji na *pravu odlučivanja* o socijalističkim društvenim/privrednim odnosima putem kojih se onda *direktivno* finansijski inducira materijalna dobit neposrednih proizvođača – atomiziranih pojedinaca, oslanjajući se pri tome na *kooptirane* predstavnike radničkih savjeta. Kako je sada *totalitarnoj komunističkoj eliti* jasno da jedino daljnjom demokratizacijom društvenih i proizvodnih odnosa može svoj pokret i avangardni razvoj održati na putu samoupravnog socijalizma;⁵²⁶ istovremeno je primorana suočiti se s činjenicom da je *totalitarna birokracija* postala *temeljnóm svrhovitošću* države, dočim se sada žele *ad hoc* riješiti aglomerirani problemi

⁵²⁵Moć totalitarne birokracije na razini ekonomije očituje se u činjenici da se sva sredstva za proizvodnju nalaze u okviru monopola i kontrole jedne jedine centralne državne moći, koja u području proizvodnje igra ulogu kolektivnog kapitaliste (Feher, Heler i Markuš, 1986: 50; Suvín, 2012).

⁵²⁶Na tragu Pisma druga Tita i liniji Saveza komunista, u *duhu revolucionarnog komunizma* propagira se daljnje jačanje „uloge radnog čovjeka u procesu izgradnje samoupravnog društva“ kako bi „sredstvima i rezultatima rada morao upravljati onaj tko ih je i stvorio“. Izvor: Autor nepoznat (1973.) »Izborne konferencije u SSRN u januaru i februaru. Utvrđeni programi i planovi rada«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 20. januar 1973., str. 1.

društveno-gospodarske krize i političke nestabilnosti *tržišnim i birokratskim* socijalizmom. Ali paradoks kojega je sve teže prikriti u *racionaliziranoj socijalističkoj fikciji* vukovarske komune ipak je činjenica da socijalizam kao zajednica slobodnih ličnosti nije spojiv s birokratizmom (birokratski je socijalizam nemoguć) jer sama *zajednica* kao takva nije odgovarajuća zamjena za *građansko društvo*, a podržavljenje proizvodnje nije isto što i proklamirano podruštvljenje (Suvin, 2012). U zamršenosti birokratiziranog socijalističkog samoupravnog sustava samo se militantnom odanošću i riješenošću da se protiv svega i svakoga treba stalno i kontinuirano boriti, iznalaze rješenja koja u konačnici ipak ne uspijevaju odgovoriti na temeljan društvena pitanja i probleme.

2.4.3. Socijalizacija

Atomizirani pojedinci i dalje poštuju strogo ograničen domet *društvenih mogućnosti*⁵²⁷ koje im država nudi gdje je sada, nakon prvih većih društveno-političkih previranja, njihova *poslušnost* nagrađena kupljenim *socijalnim mirom*, premda vrlo skromnim, pa većina atomizirane (radničke) mase stoga lako odustaje od dodatnih društveno-političkih i gospodarskih zahtjeva s nacionalnim hrvatskim predznakom. U *racionaliziranoj socijalističkoj fikciji* vukovarskog društva *modernizacijskim pokušajima* totalitarna komunistička elita ne uspijeva učinkovito dokazati pobjedu višeg oblika racionalnosti – samoupravnog socijalizma, što zapravo znači, premda to atomizirane (radničke) mase nisu svjesne, odustajanje od osnovnih postavki i potreba daljnje demokratizacije društva: *individualne slobode*, prava na *kritičku* uporabu ljudskog uma i oslobađanje od *tutorstva* Partije i Tita (Feher, Heler i Markuš, 1986: 351). *Atomizirane (radničke) mase* – radnička klasa vukovarske komune/općine unatoč svim prijetnjama *klasnoga neprijatelja* (endogenih propagatora promjena), unutar svojih redova ali i izvan njih, kao *kolektivni entitet* u sebi uspijevaju zadržati sve *srodne elemente* avangardne revolucionarne borbe svojih komunističko-partizanskih predaka u izgradnji novoga socijalističkog društva. *Politički poduzetnici* sada uspostavljenim ekvilibrijem *izvanrednog stanja* kao *permanentne tehnike vladanja* od strane totalitarne komunističke elite pokušavaju učvrstiti stvarni *nadzor* i *kontrolu* nad *atomiziranim pojedincima* vukovarske komune, dočim se *totalitarnom socijalizacijom*, odnosno *tehnikom posramljivanja*⁵²⁸ hrvatski nacionalni identitet

⁵²⁷Ovdje se ponajprije misli na ono što samoupravni socijalizam kao takav u društvu garantira, odnosno to znači da u zamjenu za minimalnu količinu dobara koja osigurava njegovu fizičku i kulturnu samoreprodukciju na niskoj razini, atomizirani pojedinac u tom kontekstu sada svjesno odustaje od mogućnosti socijalnih alternativa, jer budućnost koja se planira je nedjeljiva i fiksirana od strane totalitarne komunističke elite.

⁵²⁸Na obljetnicu proslave 30. godišnjice oslobođenja grada Vukovara i vukovarskog područja, na mjestu sjećanja Dudik radne ljude i građane podsjeća na teško ratno vrijeme kada „se Vukovar povlači u sebe, kao da se stidi

kriminalizira kao „ustaštvo“ – zločin protiv humanosti. Na taj način se vrlo učinkovito *hrvatski nacionalni identitet* u sklopu *socijalističkog mentaliteta*:

- *internalizira* od strane *atomiziranih pojedinaca* kroz osjećaj krivnje kao *samo-mržnja* jer predstavlja prijetnju samoj hrvatskoj zajednici, pa se zato
- *percipira* kao takav i od strane *političkih poduzetnika* koji na taj način pokušavaju steći naklonost vladajuće totalitarne komunističke elite (Lewin, 1967).

Naime, takvim *sofisticiranim nasiljem iznutra* s jedne strane, većina atomiziranih pojedinaca *hrvatske nacionalnosti* u anomičnom vukovarskom društvu nemaju izgrađenu *nacionalnu svijest* i *identitetski* su određeni novim *socijalističkim mentalnim sklopom* u okviru kojega se ustalilo pravilo *samo-optuživanja* za počinjene ustaške zločine⁵²⁹ i pripadnost katoličanstvu pri čemu se dodvoravaju (odričući se vlastite povijesti i kulture) *totalitarnoj komunističkoj eliti* kako bi bili poput svih Jugoslovena bez nacionalnog predznaka. S druge strane, atomizirani pojedinci *srpske nacionalnosti* suvereno vladaju svojim socijalističkim mentalnim sklopom, *nacionalno svjesni* i *identitetski* ojačani činjenicom da nesputano mogu razvijati *mržnju prema* klasnom neprijatelju – *ustaštvu* i *katoličanstvu*⁵³⁰ – pri čemu se u procesu *kognitivnog oslobađanja* moralno oslobađaju od osjećaja krivice za progon *hrvatskih endogenih propagatora promjena*, jer je njihova *savjest* umirena *normalnošću* represivnog mehanizma komunističkog totalitarizma koji opravdava nužno zlo. Za razliku od svojih hrvatskih kolega, oni nisu u konfliktu s vlastitim nacionalnim identitetom jer kao ustavnopravno ravnopravni narod s hrvatskim (*nacionalna manjina*) na svojoj strani imaju *politički alibi* za transgeneracijski internaliziranu kolektivnu ratnu traumu ustaških zločina počinjenih u Hrvatskoj nad njihovim narodom, dočim opravdano *preziru* ali i kriminaliziraju

samog sebe i onoga što se u na njegovoj periferiji događalo“. Izvor: Autor nepoznat (1975.) »U povodu proslave oslobođenja Vukovara. Rumena zastava voljena – radni naslov poeme u čast strijeljanih u Dudiku autora Đorđa Radišića«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 15. februar 1975., str. 1.

⁵²⁹Vukovarce se stalno i iznova upozorava i podsjeća na to što je teror endehazije učinio na Dudiku i da takav zločin zahtijeva od njih da se „zavjetuju da se to nikada ne smije ponoviti, da se ne smije još jednom dogoditi“. Jasno se ističe da je taj teror najviše osjetio „srpski živalj“ a tek se kasnije proširio „na sve one koji nisu mislili isto kao Pavelić i njegovi doglavnici, krvnici i koljači, izdajice naroda i sluge okupatora“. Izvor: Starčević, N. (1975.) »Dudik je naša uspomena ali i - opomena«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 17. maj 1975., str. 1-4.

⁵³⁰Vukovarski se komunisti neuspjelo suočavaju s činjenicom da religiju prakticiraju neki pojedinci i da ju komunistička sekularizacija nije uspjela zamijeniti. Naime, utjecaj religije na odgoj i obrazovanje tvrdi se „izlazi iz dozvoljenog okvira“ u kojima socijalistička zajednica tolerira prakticiranje vjere, a u tome prednjače „katoličke vjerske zajednice“ i „pravoslavne“. Zapažena je „značajnija ofenziva vjerskih zajednica na frontu zauzimanja pozicija u društvu“ i to suptilnim sredstvima koji izbjegavaju „direktne sukobe“ u postojećem društvenom uređenju te koriste „minicioznije“ i „perfidnije“ metode djelovanja, jer kako to tvrde komunisti, oni osjećaju „gubljenje tla pod nogama, kada se ateizam suvremenog čovjeka sve više širi i napušta okoštale i tisućljećima nepromijenjene dogme i kanone crkve, koje su upravo toliko dugo sputavale čovjeka i slobodan razvoj njegove ličnosti. Izvor: V. K. (1974.) »Sastanak za idejna pitanja i ideološko-političko obrazovanje članova SK. Zadaci SK u vezi s utjecajem religije na odgoj i obrazovanje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 8. jun 1974., str. 2.

sve ono što je *identitski hrvatsko*. Istovremeno, *stockholmski* je *sindrom* kojega su atomizirani pojedinci hrvatske nacionalnosti razvili pod utjecajem represivnog mehanizma komunističkog totalitarnizma i totalitarne socijalizacije omogućio da transgeneracijska trauma onih koji su preživjeli partizanske ratne zločine počinjene u novoj Jugoslaviji nad hrvatskim narodom *inducira* promijenu *stanja svijesti* koja svoj funkcionalni racio pronalazi u sinergijskom učinku sustava *komunističke sekularizacije* i *političkog oportuniteta*. Stoga ne iznenađuje *kolektivna mobilizacija* atomiziranih pojedinaca, i Hrvata i Srba, u prevladavanju *epistemološke anomalije* koja je bila nastala u prošlom razdoblju društveno-političkog i gospodarskog razvoja vukovarske komune/općine, pa je zato započeti proces njihovog *kognitivnog oslobađanja* radikalnim političkim zahvatom preusmjeren u *rekonceptualizaciju društveno-političkog* konteksta totalitarnog sustava kao *demokratskog refleksa* na endogene propagatore promjena. Naime, radikalnim zaokretom u *ideokraciju* (kojom se uvijek želi dobro a stalno se stvara zlo) totalitarna komunistička elita uspjeva osigurati *ekvilibrij normalnosti* stanja socijalističkog mentalnog sklopa i savjesti većine atomiziranih pojedinaca te ih smješta u okrilje sigurnosti, palijativne skrbi i neraskidive ovisnosti o sustavu koji nad njima kontinuiranim *sofisticiranim nasiljem iznutra* suvereno vlada.⁵³¹ Na taj način su *atomizirani pojedinci* vukovarske komune/općine dio *projekta* koji socijalno konstruira *racionaliziranu fikciju socijalističkog* društveno-političkog uređenja i kod njih stvara osjećaj da su dionicima „općenarodne samoupravne političke akcije“ i permanentnih demokratskih promjena koje će oživotvoriti Ustave, osigurati društveni napredak i „materijalno blagostanje“ te iznjedrili nepokolebljive borce za „socijalizam, za bratstvo i jedinstvo i ravnopravnost“ jugoslavenskih naroda i narodnosti i „istinsko povezivanje životnih interesa svih radnih ljudi i građana.“⁵³²

Započeti *građanski rat*⁵³³ protiv *klasnih/narodnih neprijatelja* s hrvatskim nacionalno-identitetskim predznakom (endogenih proponenata promjena) sada kao dirigirana

⁵³¹Stoga totalitarna komunistička elita tvrdi da je samouprani socijalizam „stvarni motiv, stvarni razlog napada“ (...)“i sa građansko-buržoaskih i sa birokratsko-staljinističkih pozicija“ te ga se s obzirom da je postalo „svojina svih radnih ljudi“ treba obraniti od „svakog ugrožavanja“ i biti spreman „žrtvovati se“ kako neprijatelj ne bi nikada mogao „zajašiti na grbaču (našeg) naroda“. Izvor: „Komunist“, 10. XI 1975. (1975.) »Sa stranica drugih listova. Stramni ciljevi, prljava sredstva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 6. decembar 1975., str. 2.

⁵³²Autor nepoznat (1974.) »Novi Ustav. Jedinstvena povelja rada i samoupravljanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 16. mart 1974., str. 1.; Popović, V. (1974.) »Regionalno savjetovanje u Jelašu. Zadaci Socijalističkog saveza u provođenju Ustava. Spomenuta mnoga različita, pa i oprečna mišljenja u vezi pojedinih pitanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. jun 1974., str. 2-5.

⁵³³U takvu stanju intenzivne društveno-političke djelatnosti svih relevantnih dionika – atomiziranih pojedinaca podsjeća se da neprijatelj i dalje djeluje – izvana i iznutra – i da se borba i dalje nastavlja te se zahtijeva *aktivna budnost* svih. Izvor: Komunist (1975.) »Sa stranica drugih listova. Stramni ciljevi, prljava sredstva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 6. decembar 1975., str. 2.

*općedruštvena reakcija*⁵³⁴ u sebi sublimira *moralni pad* i *nemirnu savjest* većine atomiziranih pojedinaca vukovarske komune/općine, pa tako socijalno konstruirani *anacionalni radnički klasni identitet* totalitarna komunistička elita podvrgava *indoktrinacijskom tretmanu* konvencionalizacije njihovog kolektivnog ponašanja. *Adaptacijski mehanizam* totalitarnog sustava na taj način *politički mobilizira* atomizirane (radničke) mase u okviru dramaturgije ideologiziranih okupljanja i događanja putem kojih ih se predisponira za učinkovito internaliziranje aktualnih društveno-političkih sadržaja. U organizaciji *masovnih radničkih organizacija* (SSRN, KPH, Sindikata, boraca i rezervnih vojnih starješina) velika se pozornost pridaje:

- održavanju *kontinuiteta*⁵³⁵ sustavne *ritualizacije* suvereniteta jugoslavenskih naroda i narodnosti kroz *sakralizirane svjetovne obrede* proslava državnih praznika kojima totalitarna komunistička elita socijalno konstruira prostor i sadržaje za afirmiranje *anacionalnog radničkog klasnog identiteta*⁵³⁶ atomiziranih pojedinaca
- *marksističko-lenjinističkoj dijalektici materijalizma* koja kao svjetonazor u sinergiji s državnim ateizmom⁵³⁷ i altruističkim okvirom moralnosti i etičnosti⁵³⁸ i dalje *propagira apstraktna načela* i na taj način osnažuje *kult oslobađanja* kroz *kolektivne akcije* i *emocije* atomiziranih pojedinaca na temelju *selektivne povijesti* i *institucionalnog zaborava*⁵³⁹
- *manipulaciji kolektivnog ponašanja* atomiziranih pojedinaca koja se do krajnjih granica dramatizira u koreografiji totalitarne komunističke elite i tako *stimulira*

⁵³⁴Delegatski informator SO Vukovar (1976) »Zastava na svakoj kući«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 10. jul 1976., str. 2.

⁵³⁵Promocija jačine i snage bratstva i jedinstva jugoslavenskih naroda i narodnosti objedinjena u Armiji još jednom se koristi u velikoj „paradi“ u Beogradu 1975. godine na Dan pobjede (9. Maj), kada se svečanim „defileom“ vojnih postrojbi želi pokazati „historijski rast i revolucionarni kontinuitet u ravoju (naših) oružanih snaga i njihovo neraskidivo jedinstvo s narodom“. Na taj način se simbolički socijalno konstruira „revolucionarni put – bratstvo i jedinstvo do pobjede, bratstvom i jedinstvom u budućnosti“. Izvor: Autor nepoznat (1975.) »Na Dan pobjede, 9. maja u Beogradu. Parada – 1975«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. maj 1975., str. 2.

⁵³⁶Autor nepoznat (1975.) »Mladi radnik samoupravljač – općejugoslavenska akcija koja počinje 1. marta ove godine i u radnim organizacijama na području vukovarske komune«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 15. februar 1975., str. 1.

⁵³⁷Autor nepoznat (1975.) »Održano savjetovanje prosvjetnih radnika – komunista. Više briga za socijalistički odgoj mlade generacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. maj 1975., str. 1.

⁵³⁸Janeković, D. (1976.) »Iz intervjua druga Tita novinarki Dari Janeković, objavljenom u Vijesniku 1. Februara 1975. Komunisti moraju stvarati etiku samoupravnog socijalističkog poretka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 7. februar 1976., str. 1.; Autor nepoznat (1980.) »Naš komentar. O moralu i podobnosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. januar 1980., str. 2.

⁵³⁹Ustić, Đ. (1975.) »Uz Dan pobjede. Istina o našoj borbi i pobjedi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 10. maj 1975., str. 2.; Starčević, N. (1975.) »Dudik je naša uspomena ali i - opomena«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 17. maj 1975., str. 1-4.

njihovu zainteresiranost⁵⁴⁰ *karizmom i kultom ličnosti* druga Tita čija smrt⁵⁴¹ treba postići *homogenizirajući efekt*⁵⁴² u simboličkom održavanju panjugoslavenskog bratstva i jedinstva⁵⁴³

- *bojevom aktivizmu* atomiziranih pojedinaca kojim se kontroliraju i manipuliraju *kolektivne emocije* kroz *militantnu revolucionarnost* kolektivnih akcija u obrani domovine od klasnih/narodnih neprijatelja⁵⁴⁴
- da *atomizirani pojedinci* u procesu *taktičnog učenja*⁵⁴⁵ svoje potrebe za promjenama zadovoljavaju kroz ritualizirana kolektivna ponašanja na *mjestima sjećanja* (Memorijalni park Dudik, Radnički dom) i na taj način pronalaze *sigurnost* u konformnosti društvenih uvjerenja – bespogovorne vjere u grandiozna djela Partije i Tita.⁵⁴⁶

Stabiliziranjem šizoidne realnosti i vraćanjem u prvobitne okvire *racionalizirane socijalističke fikcije*, vukovarsko društvo ulazi u period svojeg *preobražaja* nekontrolirane dinamike i dubine, dočim će *sadržaj* banalnosti sofisticiranog nasilja iznutra progresivno

⁵⁴⁰D. H. (1977.) »Općejugoslavenska akcija pod nazivom „Tito-revolucija-mir.“ Značajan doprinos marksističkom obrazovanju mladih«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. januar 1977., str. 2.

⁵⁴¹Dok se Vukovar te 1980. godine nalazi u središtu pozornosti cjelokupne jugoslavenske i hrvatske javnosti zbog 35. godišnjice oslobođenja grada i 60. godišnjice održavanja II. kongresa KPJ, Tito umire 4. svibnja. Izvor: Autor nepoznat (1980.) »Umro drug Tito«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar Vanredno izdanje*, 5. maja 1980., str. 1.

⁵⁴²Autor nepoznat (1980.) »Proglas CK SKJ i Predsjedništva SFRJ«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar Vanredno izdanje*, 5. maja 1980., str. 2-3.; Autor nepoznat (1980.) »Sahranjen je drug Tito«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. maj 1980., str. 1-8.; Autor nepoznat (1980.) »Budućnost s Titom«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. maj 1980., str. 1.; Levari, V. (1980.) »Drug Mika Špiljak boravio na našem području. Dosljedno nastaviti Titovo djelo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 7. jun 1980., str. 1-2.

⁵⁴³Pa se tako 34tu godišnjicu oslobođenja grada Vukovara (21. travnja 1979. godine) od okupatora proslavlja u znaku bratimljenja s još jednim gradom u SR Srbiji – Svetozarevom s kojim se svečano potpisuje Povelja o bratimljenju.

⁵⁴⁴U vukovarskoj komuni 1977. godine prvi puta kao nikada do tada u akciji „Ništa nas ne smije iznenaditi“ sudjeluje 30 000 građana, što vrlo smjelo šalje političku poruku svima o tome do koje mjere su radni ljudi i građani te općine odgovorni i spremni braniti stečeno. *U povodu akcije „Ništa nas ne smije iznenaditi“*. Izvor: Bogunović, B. (1977.) »Sudjelovalo 30 000 građana što je dosada najveća akcija u našoj općini; a svi učesnici pokazali su veliku odgovornost i spremnost da brane stečeno – istakao je Mihovil Juriša, komandant štaba Civilne zaštite«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. april 1977., str. 11. Iste godine, u duhu dokazivanja svoje privrženosti i vjernosti tekovinama revolucije stanovnici vukovarske komune na tradicionalnoj svečanosti u Dudiku također dolaze u velikom broju (njih oko 5 000), a mladi to isto potvrđuju na maršu Putovima partizana Slavonije i Baranje. Izvor: Odbor za izgradnju i uređenje memorijalnog parka Dudik (1977.) »Dudik – autentičan biljeg revolucije i ljudske slobode«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 2. juli 1977., str. 2.

⁵⁴⁵ULSI (1980.) »Novi ciklus idejno političkog osposobljavanja komunista. Učiti na vlastitim djelima. Kritika među komunistima je korisna ne samo ako ruši, već i ako gradi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 19. januar 1980., str. 1.

⁵⁴⁶Jedinstveni front organiziranih snaga tako područstvljava odnose i interese atomiziranih pojedinaca te im istovremeno garantira sigurnost sustava kojega se brani brižljivo osmišljenom politikom općenarodne obrane i samozaštite. Izvor: prof. Balić, M. (1978.) »U čast VIII. Kongresa Saveza komunista Hrvatske. Spomenici i spomen-obilježja – veliko djelo naše Partije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. april 1978., str. 3.

gubiti *sposobnost adaptiranja* unutar socijalističkog mentalnog sklopa atomiziranih pojedinaca.⁵⁴⁷ Karakteristike dinamike *socio-psiholoških situacija* u kojima se nalaze *rezignirani* atomizirani pojedinci na vukovarskom području mogu se stoga razlučiti na tri razine:

- na razini njihove slobode
- na razini odnosa spram vlasti totalitarne komunističke elite i
- na razini društvenog okružja (Lewin, 1967: 5).

U *totalitetu* situacija i događanja/akcija u kojima se *atomizirani pojedinci* sada nalaze prostor slobodnog fizičkog, mentalnog i društvenog kretanja još uvijek je ograničen totalitarnim represivnim sustavom izvan čijeg domašaja i dalje ostaje *devijantna socijalistička društvena praksa*.⁵⁴⁸ Okvir njihove *fiktivne slobode* mišljenja, ponašanja i odnosa sve se teže kontrolira i nadzire *nasrtljivim ateističkim kolektivizmom* kojim je do tada totalitarna komunistička elita socijalno konstruirala *stavove*, odnosno željene *predrasude*⁵⁴⁹ atomiziranih pojedinaca o *klasnom/narodnom neprijatelju* (endogenim propagatorima promjena). Premda se društveno okruženje duboke društveno-političke i gospodarske krize predstavlja kao stabilno, izbalansirano i funkcionalno, *totalitarnoj komunističkoj eliti* je sve teže svoje pripadnike⁵⁵⁰ osloboditi od *tenzija* izazvanih sprečavanjem zadovoljavanja njihovih želja i potreba kao suverenih potrošača sada liberaliziranih socijalističkih tržišnih odnosa.⁵⁵¹ Neostvarene političke ambicije i materijalne koristi na pozicijama moći (koje su sada ograničene krizom) stoga kod *političkih poduzetnika* dovode do *frustracija* koje se ispoljavaju kroz *agresivnost* usmjerenu prema endogenim propagatorima promjena (Allport, 1979). *Odgovornost*⁵⁵² za društveno-političke i gospodarske promjene *totalitarna komunistička elita* preusmjerava u *agresivnost* spram kasnih/narodnih neprijatelja, jer sada apologetski i paternalistički sustav

⁵⁴⁷Naime, pored privrednog kriminala u vukovarskoj komuni je i dalje prisutan politički kriminalitet kojega najčešće čine „propagandni materijali usmjereni protiv (naše) stvarnosti, a koji su rezultat neprijateljske orijentacije ljudi van (naše) zemlje“. Izvor: K. B. J. (1975.) »Efikasni organi gonjenja. Brzo otkrivaju – sporo kažnjavaju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 13. decembar 1975., str. 5.

⁵⁴⁸K. B. J. (1975.) »Efikasni organi gonjenja. Brzo otkrivaju – sporo kažnjavaju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 13. decembar 1975., str. 5.

⁵⁴⁹Ovdje se misli na *negativne predrasude* kojima totalitarna komunistička elita (totalitarnom socijalizacijom) impregnira atomizirane pojedince oblikujući njihove stavove spram endogenih propagatora promjena u skladu s kojima onda oni formiraju negativan odnos koji se temelji na činjenici da tu grupaciju ljudi čine: Hrvati i katolici – građani koji zahtijevaju demokratski politički pluralizam i društvo europske građanske uljudbe, ali u socijalističkom vukovarskom društvu predstavljaju klasnog neprijatelja – neprijatelja naroda (Allport, 1979).

⁵⁵⁰Autor nepoznat (1979.) »Aktuelnosti. Selo bez Partije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 1. septembra 1979., str. 2.

⁵⁵¹S. P. (1978.) »Demokratski pluralizam samoupravnih interesa – novi oblik demokratskog političkog sistema«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. maj 1978., str. 2.

⁵⁵²Bogunović, B. (1970.) »Kako radi radnička kontrola«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 28. decembar 1978., str. 6.

samoupravnog socijalizma paradoksalno omogućava fiksaciju na *žrtvu* (endogene propagatore promjena) koja opravdano treba iznijeti teret krivnje za novonastalo stanje u društvu. U sveopćem društvenom nezadovoljstvu nastalim zastojem u razvoju gospodarstva i društva u cjelini, stoga dolazi do *sinergije interesa*⁵⁵³ većine atomiziranih pojedinaca i političkih poduzetnika, jer je u nedostatku *kritičkog mišljenja/prosuđivanja* (zbog utjecaja totalitarne socijalizacije) sada iznimno lako socijalno rekonstruirati *socijalnu kategorizaciju* nepoželjnih građana u društvu; i na temelju totalitarno proizvedenih *predrasuda* istovremeno *homogenizirati* etnički heterogeno stanovništvo *diskriminirajućim vrijednostima* i percepcijom „drugih“ u odnosu na vlastitu osnovu *grupne pripadnosti* nadsocijalnoj (jugoslavenskoj) samoupravnoj socijalističkoj zajednici radnih ljudi i građana⁵⁵⁴ (Oakes, Haslow i Turner, 1994). Tako su *osobnosti* većine atomiziranih pojedinaca i pripadnika totalitarne komunističke elite (političkih poduzetnika) u *dinamici veza* koje međusobno nastaju u tom kontekstu, omogućile njihovo nesmetano funkcioniranje kao i kontinuitet njihovog interesnog i dragovoljnog vezivanja u društvene strukture i skupine čije *socijalno polje* tvori racionalizirana fikcija samoupravnog socijalizma – kao *životni okoliš* usklađen sa *silama* koje u okviru tog polja djeluju a čine ih ljudi, stavovi, navike i običaji proizašli iz *devijantne socijalističke društvene prakse* (Lewin, 1967).

2.4.4. Demokratizacija

Naime, rezultat nove čežnje za *homogenošću*, odnosno želja većine atomiziranih pojedinaca vukovarske komune/općine da žive među sebi jednakima bilo je *tlačenje manjine* – endogenih propagatora promjena – prema unutra, i umjetno razgraničenje prema vani (Dahrendorf, 1996: 7). Naime, u ovom periodu daljnje demokratizacije vukovarskog društva, na tragu Titovog Pisma i njegovog koncepta samoupravnog socijalizma,⁵⁵⁵ *žrtvovanje* atomiziranih pojedinaca ponesenih *nasrtljivim ateističkim kolektivizmom*⁵⁵⁶ kroz *politiku odricanja* (radničko odricanje dijela osobnog dohotka) i *solidarnosti*,⁵⁵⁷ podrazumijeva i pojačan aganžman *totalitarne*

⁵⁵³Autor nepoznat (1980.) »Aktuelnosti. Stabilizacija – mjerilo političke opredjeljenosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. juli 1980., str. 1.

⁵⁵⁴ULSI (1979.) »Tjedni komentar. Stabilizacioni programi upućuju na punu ozbiljnost našeg ponašanja, jer – pogreške ne smije biti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 6. oktobar 1979., str. 2.

⁵⁵⁵Autor nepoznat (1973.) »Izborne konferencije u SSRN u januaru i februaru. Utvrđeni programi i planovi rada«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 20. januar 1973., str. 1.

⁵⁵⁶Autor nepoznat (1973.) »Ideološko-političko obrazovanje. Marksistički centar u Vukovaru. Osnovni cilj: efikasnije marksističko obrazovanje članova SK, mladih i građana«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 27. oktobar 1973., str. 1.

⁵⁵⁷Kako je *stabilizacija privrede* odraz prekomjernog trošenja – trošenja onoga što se nije imalo i zaradilo, sada se kompenzira *referendumima* putem kojih se od radnih ljudi i građana zahtijeva njihova solidarnost u prikupljanju sredstava kojima se trebaju financirati potrebni infrastrukturni zahvati i komunalni projekti od važnosti za cijelu komunu/općinu. Izvor: Čehajić, J. (1973.) »_IV općinska konferencija Saveza komunista

komunističke elite koja je sada primorana na introspekciju.⁵⁵⁸ *Referendumsko rješavanje* gospodarskih problema razvoja komune/općine sada uključuje i *normativne promjene* kojima se provode *ustavni amandmani* u praksi, dočim se treba osigurati čvršća *samoupravna uloga* radnika – proizvođača kroz *vijeća udruženog rada*.⁵⁵⁹ Istovremeno se promjenom Statuta vukovarske komune/općine, *općina* pretvara u *samoupravnu socijalističku zajednicu* zasnovanu na *fiktivnoj vlasti* radničke klase.⁵⁶⁰ Dotadašnja *komuna* – kao *imaginarna zajednica* sada se zamjenjuje novom imaginarnom zajednicom – *samoupravnom socijalističkom zajednicom* (općinom), dočim se iznova *racionalizira* fikcija socijalističkog društva u kojem su onda ponašanja atomiziranih pojedinca određena funkcionalnošću odnosa između njihovih osobnosti i okruženja u kojem žive i rade. Pod *tutorstvom* totalitarne komunističke elite *atomizirani pojedinci* statiraju u dramaturgiji socijalističke demokracije (demokratskog centralizma) koja u falsificiranom političkom prostoru svoj *demokratski deficit* nadoknađuje *konformitetom* atomiziranih (radničkih) masa *plebiscitarnim* usvajanjem nacrtu Ustava SFRJ i SRH. Akumulirani problemi *disfunkcionalne socijalističke demokracije* svoj *funkcionalni ratio* i *rješenja* u novonastaloj situaciji sada pronalaze u:

- novom *modelu kompromisnog repozicioniranja* političkih poduzetnika koji u *totalitetu vladavine* totalitarne komunističke elite vlastitom reorganizacijom unapređuju *učinkovitost*⁵⁶¹ svoga djelovanja komunističkom sekularizacijom i bojevim aktivizmom⁵⁶²
- *rekonceptualiziranju* zakonodavnog⁵⁶³ i normativnog realiteta⁵⁶⁴ samoupravnih socijalističkih odnosa i veza⁵⁶⁵ kojima se u procesu *demokratske transformacije*⁵⁶⁶

Vukovar. Akcija - to je dugoročni zadatak«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 14. februar 1973., str. 1-2.

⁵⁵⁸Iako su u fokusu interesa privredna postignuća, komunisti i dalje čiste vlastite redove kako bi dokazali da provode u djelo Titovo Pismo i da imaju snage suočiti se s političkim problemima isključivanjem „nacionalista“ iz vlastitih redova. Izvor: Ustić, Đ. (1973.) »Razgovor sa Zvonkom Mikšićem, predsjednikom Statutarne komisije OK SK. Opomena i isključenje nisu partijske kazne«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 24. mart 1973., str. 1-2.

⁵⁵⁹Penić, S. (1973.) »Pred savjetovanje o idejno-političkim pitanjima provođenja radničkih amandmana. O povezanosti samoupravne prakse i teorije u PIK Vukovar«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 3. februar 1973., str. 4.

⁵⁶⁰V. K. (1973.) »Općina Vukovar je samoupravna socijalistička zajednica zasnovana na vlasti radničke klase«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 25. august 1973., str. 2.

⁵⁶¹Starčević, N. (1973.) »Razgovor s predsjednikom statutarne komisije OK SKH Zvonkom Mikšićem. Promjene u Statutu SKJ. Nove disciplinske mjere u SK: opomena i posljednja opomena čime je upotpunjen sistem mjera odgovornosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 17. novembar 1973., str. 4.

⁵⁶²Autor nepoznat (1973.) »Sjednica Općinskog komiteta SK Vukovar. Analiza aktivnosti OK i organizacija SK Vukovar na provođenju zadataka sa 21. sjednice SKJ, 28. sjednice CK SKH i Pisma druga Tita«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 10. novembar 1973., str. 2.

⁵⁶³Autor nepoznat (1974.) »Novi Ustav. Jedinствена povelja rada i samoupravljanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 16. mart 1974., str. 1.

vukovarskog društva jasnije definira uloga i položaj mikro-mobilizacijskih dionika u želji da se uklone posljedice *modela političkog oportuniteta* nastalog u *divergentnoj praksi* socijalističke demokracije⁵⁶⁷

- *dramaturgiji* isceniranih kongresa⁵⁶⁸ i lokalnih programskih konferencija⁵⁶⁹ koji zajedno ispunjavaju *socijalno polje* falsificiranog političkog prostora u kojem se stranačka reprezentacija (jednopartijska) radničke klase na svim razinama vlasti bavi *populističkom političkom reaffirmacijom* marskističko-lenjinističke dijalektike materijalizma bez *moralnog pokrića*⁵⁷⁰
- *decentralizaciji* potreba i obaveza na najnižoj razini lokalne samouprave – *mjesnoj zajednici* putem koje se atomizirane pojedince *kolektivno mobilizira*⁵⁷¹ da aktivno

⁵⁶⁴Popović, V. (1974.) »Regionalno savjetovanje u Jelašu. Zadaci Socijalističkog saveza u provođenju Ustava. Spomenuta mnoga različita, pa i oprečna mišljenja u vezi pojedinih pitanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. jun 1974., str. 2-5.

⁵⁶⁵Tu se misli na formiranje *samoupravnih interesnih zajednica* na vukovarskom području (njih 10) kao društveno-politička inovacija – komunistički izum koji legitimira odluke totalitarne komunističke elite i unosi promjene u društvene odnose kroz udruživanje rada i sredstava s posebnim naglaskom na slobodu razmjene rada i solidarnosti i neotuđivo pravo radnika „da upravlja dohotkom koji je ostvario“ i da sudjeluje u političkom sustavu odlučivanja. Izvor: Autor nepoznat (1974.) »Kako do samoupravnih interesnih zajednica«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 10. august 1974., str. 2.

⁵⁶⁶Tu se misli na novi delegatski sustav kojim se želi postići stalna i kontinuirana „povezanost delegata i delegacija sa samoupravnom bazom“. Izvor: Autor nepoznat (1974.) »Novogodišnji razgovor s predsjednikom OS Vukovar inž. Nenadom Krekićem. Razvoj samoupravnih odnosa i zdrava politička klima osnov za napredak naše privrede«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 31. decembar 1974., str. 1-2.

⁵⁶⁷Autor nepoznat (1974.) »Svi su izgledi da je neizbježan prvi spor između osnovnih organizacija udruženog rada i da će biti posla za arbitražne komisije. Kad zbor radnih ljudi ne „sluša“«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar* 35, 21. septembra 1974., str. 2.

⁵⁶⁸Potrebno je naglasiti i činjenicu da na X kongresu SKJ u Beogradu (1974. godine) po prvi puta članom Centralnog komiteta postaje i jedan Vukovarac, Nenad Krekić. Izvor: Autor nepoznat (1974.) »Završio X. kongres SK Jugoslavije. Tito predsjednik SKJ«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. jun 1974., str. 1.

⁵⁶⁹Autor nepoznat (1975.) »Sjednica Konferencije Saveza komunista PIK „Vukovar“. Planiranje razvoja pod snažnim utjecajem Saveza komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 1. mart 1975., str. 1-3.

⁵⁷⁰Ustić, Đ. (1974.) »Održana IV programsko-izborne sjednice Općinske konferencije Saveza komunista Jugoslavije. Kongresne rezolucije pretočiti u praksu i stalni zadatak Saveza komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 15. jun 1974., str. 4-5.; Ustić, Đ. (1974.) »Održana IV programsko-izborne sjednice Općinske konferencije Saveza komunista Jugoslavije. Kongresne rezolucije pretočiti u praksu i stalni zadatak Saveza komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 15. jun 1974., str. 4-5.; Ustić, Đ. (1974.) »Savez komunista vukovarske komune u 1975. godini. Borba za sprovođenje ustavnih načela – osnova za razvoj samoupravnog socijalizma«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 31. decembar 1974., str. 4.

⁵⁷¹Pa se tako tvrdi da je samoupravnim socijalističkim mehanizmom u vukovarskoj općini obuhvaćeno kroz različite oblike djelovanja „2400 članova radničkih savjeta, konferencija i zborova, 2630 članova odbora, komisija i drugih pomoćnih tijela samoupravnih organa“ što pokazuje duboku ukorijenjenost građana u sve reformske i razvojne procese vukovarskog društva. Izvor: Autor nepoznat (1977.) »Obilježena godišnjica samoupravljanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 26. juli 1977., str. 6. Vidi također: Autor nepoznat (1977.) »Izborne aktivnosti na vukovarskom području. Svaki sedamnaesti stanovnik u SK«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. oktobar 1977., str. 1-2.

sudjeluju u procesu društveno-političkog i gospodarskog odlučivanja⁵⁷² i izgradnje te osigura povećanje proklamiranog *životnog standarda*⁵⁷³

- *retrospekciji* kao *demokratskom refleksu* na devijantnu socijalističku demokratsku praksu dočim se pravda *degradirani autoritet*⁵⁷⁴ i *legitimacijska uvjerljivost*⁵⁷⁵ integriteta totalitarne komunističke elite kao revolucionarne avangardne snage društva
- *političkom manirizmu* putem kojega *politički poduzetnici*⁵⁷⁶ suvereno socijalno konstruiraju nove elemente *političke potražnje* kao proponenti totalitarne komunističke elite, dočim osvajaju *socijalni prostor* atomiziranih pojedinaca i na taj način arbitriraju s empirijom njihovog blagostanja.⁵⁷⁷

Naime, 1978. godine sve se više počinje progovarati o *demokratskom pluralizmu samoupravnih interesa* kao „novom obliku demokratskog političkog sistema.“⁵⁷⁸ U javnosti se pluralizam samoupravnih interesa *objašnjava* kao potreba za daljnjim *usavršavanjem* i *demokratizacijom* političkog sustava i to najvećim dijelom na temelju studije Edvarda Kardelja. *Demokratski pluralizam samoupravnih interesa* u ovoj fazi razvoja socijalističke demokracije treba:

- *opravdati* povećanju javnu potražnju za *političkim prostorom* u kojem su se do tada iskristalizirali *interesi* (pojedični i skupni) koji izvire iz *devijantne socijalističke društvene prakse* s jasnim zahtjevima za funkcionalnim rješavanjem nastalih *konflikatnih socijalističkih društvenih odnosa* (kako u privredi tako i u društveno-političkom životu građana)⁵⁷⁹
- *racionalizirati* još uvijek *hijerarhijski* artikuliranu *etatističku homogenizaciju* kao objektivnu tendenciju u društvu koje se ne zna i ne može nositi s dubokim

⁵⁷²Autor nepoznat (1977.) »Puno povjerenje u naše radne ljude«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. decembar 1977., str. 1-2.; Autor nepoznat (1978.) »Delegatski sistem i zadaci Socijalističkog saveza«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. januar 1978., str. 1.

⁵⁷³V. P. (1975.) »Novo savjetovanje Mjesnih zajednica: O socijalističkim odnosima među ljudima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 2. august 1975., str. 7.; Autor nepoznat (1975.) »Osposobljavanje delegata i delegacija za obavljanje svoje funkcije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 11. oktobar 1975., str. 1-2.

⁵⁷⁴Janeković, D. (1976.) »Iz intervjua druga Tita novinarki Dari Janeković, objavljenom u Vijesniku 1. Februara 1975. Komunisti moraju stvarati etiku samoupravnog socijalističkog poretka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 7. februar 1976., str. 1.

⁵⁷⁵Autor nepoznat (1978.) »Delegatski sistem i zadaci Socijalističkog saveza«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. Januar 1978., str. 1.

⁵⁷⁶Autor nepoznat (1978.) »Nakon jedne analize FPN u Zagrebu. Za veći utjecaj delegatske baze. Radnici u kolektivima nedovoljno informirani«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 8. mart 1978., str. 6.

⁵⁷⁷Autor nepoznat (1978.) »U povodu XI kongresa SKJ i 8. kongresa SKH. Član SK samostalan i odgovoran«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 25. februar 1978., str. 4.

⁵⁷⁸S. P. (1978.) »Demokratski pluralizam samoupravnih interesa – novi oblik demokratskog političkog sistema«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. maj 1978., str. 2.

⁵⁷⁹ULSI (1979.) »Traži se odgovor na ozbiljno pitanje. Mjesne zajednice – kako dalje?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 1. septembra 1979., str. 2.

posljedicama društvene podjele: *dihotomije* nastale između *totalitarne komunističke elite* (onih koji odlučuju o životima drugih) i *atomiziranih pojedinaca* (onih koji samo provode društvene odluke), dočim se kontinuirano proizvodi *dihotomna suprotstavljenost* njihovih međusobnih interesa što ima *realni potencijal* da se pretvori u *otvoreni sukob*⁵⁸⁰

- *legitimirati* sustavnu reprodukciju *represivnog aparata* dočim se sada pokušava izbjeći njegova *paraliza* ograničenom *liberalizacijom* na koju je totalitarna komunistička elita prisiljena iz ekonomskih i političkih razloga, jer je došlo do uobličavanja neočekivanih *grupnih interesa* endogenih propagatora promjena⁵⁸¹
- *onemogućiti* stvaranje uvjeta i mogućnosti za razvoj *pluralističkih demokratskih odnosa* i pojavu *konflikata* koji imaju karakter *klasnog sukoba*⁵⁸² pri čemu se *monopolizira* društvena moć atomizirane (radničke) mase od strane totalitarne komunističke elite.⁵⁸³

Socijalistička transformacija društva putem demokratskog pluralizma samoupravnih interesa teško se provodi i još teže razumije ne samo na razini totalitarne komunističke elite, nego i od strane atomiziranih pojedinaca. Naime, vukovarska općina kao institucija slab je oslonac za razvoj samoupravnih odnosa pa se zato u devijantnoj socijalističkoj društvenoj praksi⁵⁸⁴ vrlo sporo ostvaruju ustavne odredbe koje se odnose na *decentralizaciju* poslova državne uprave,

⁵⁸⁰E. Kardelj stoga tvrdi da se pod demokratskim pluralizmom samoupravnih interesa misli na princip putem kojega se konflikti i razlike ne rješavaju u „političkoj borbi za vlast nego u sistemu samoupravne demokracije“. Ovdje se „politika poistovjećuje sa stvarnom sadržinom samoupravnih interesa koji dolaze do izražaja u pojedinim samoupravnim zajednicama interesa“ i tvrdi se da se „klasični pluralizam (...) time prevazilazi jer se politika podružtvljuje tako što postaje sastavni dio samoupravnog odlučivanja“. Kako se ovdje zapravo prelazi preko povijesno uvjetovanih uzroka potencijalnih konflikata interesa (jer se socijalističko društvo nalazi u prijelaznom razdoblju), onda se oni javljaju samo na razini interesa u samoj radničkoj klasi koje prouzrokuje raspodjela prema radu. Konflikti prema tome nisu proizašli iz klasne diferencijacije unutar radničke klase nego u njezinim „imovinskim i socijalnim razlikama nastalim na osnovi raspodjele prema radu koji vodi računa o različitom doprinosu tekućeg rada“ i „zajedničkim interesima udruženog rada“. Stoga se tvrdi da takvi konflikti nemaju karakter klasnih sukoba ali se i priznaje da postoje određeni neposredni interesi pojedinih dijelova radničke klase. Izvor: S. P. (1978.) »Demokratski pluralizam samoupravnih interesa – novi oblik demokratskog političkog sistema«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. maj 1978., str. 2.

⁵⁸¹Ovdje je vidljivo na koji način totalitarna komunistička elita proces demokratizacije usmjerava u pravcu pluralizacije demokratskih interesa i izmješta ga iz konteksta razvijanja *pluralizacije demokratskih odnosa*. Izvor: S. P. (1978.) »Demokratski pluralizam samoupravnih interesa – novi oblik demokratskog političkog sistema«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. maj 1978., str. 2.

⁵⁸²Naime, tvrdi se da demokracija pluralizma samoupravnih interesa postoji u „raznim oblastima društvenog života“ i da se u okviru njih preveniraju potencijalni konflikti putem: politike udruženog rada, društvenih interesnih zajednica, samoupravnih mjesnih zajednica i komuna, samoupravne samostalnosti republika pokrajina, demokratske federacije, i delegatskog sustava. Izvor: S. P. (1978.) »Demokratski pluralizam samoupravnih interesa – novi oblik demokratskog političkog sistema«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. maj 1978., str. 2.

⁵⁸³Ustić, Đ. (1978.) »Savez komunista na području naše općine. Masovniji i idejno snažniji«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. jun 1978., str. 1.

⁵⁸⁴ULSI (1979.) »Tjedni komentar. Stabilizacioni programi upućuju na punu ozbiljnost našeg ponašanja, jer – pogreške ne smije biti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 6. oktobar 1979., str. 2.

odnosno na prijenos određenih poslova općinske skupštine na mjesne zajednice. Nova praksa koja se u tom kontekstu ustalila sada je pravilo koje omogućuje koncentraciju *političke moći* u *općinskim vrhovima vlasti* pri čemu su financijska sredstva i dalje centralizirana u rukama totalitarne komunističke elite koja tako lakše upravlja sredstvima i utječe na njihovu raspodjelu, dočim u općinskim odnosima ima vrlo malo „samoupravne demokracije“ i puno više „upravne vlasti.“⁵⁸⁵ Na taj način, kroz vlastitu političku emancipaciju oni prestaju biti *komunistički idealisti* i u okviru interesno izgrađenih veza kao *politički poduzetnici* parazitski rentiraju novonastale normativne mogućnosti koje im *legitimno* omogućava sustav društva *permanentne krize*.

Premda će ovaj period *produžene legitimacije* (Feher, Heler i Markuš, 1986) dovesti do raspada socijalističkog društvenog poretka početkom 1990 – ih godina, totalitarna će komunistička elita sve do Titove smrti *političkim populizmom*⁵⁸⁶ uspjeti prevladati krizu⁵⁸⁷ i očuvati *vjeru* u temeljne *vrijednosti*⁵⁸⁸ društva. Na taj se način uspijeva održati *meta-jedinstvo* Saveza komunista i proklamirana *legitimacijska uvjerljivost* razvojnih deklaracija, političkih odluka i programa⁵⁸⁹ koji neće omogućiti *reproduciranje* funkcionalnih *materijalnih uvjeta* u sada široko rasprostranjenoj devijantnoj socijalističkoj društvenoj praksi jednodimenzionalnog društva konformističko-totalitarne naravi. Sada kada više nema druga Tita naglašena je velika potreba *totalitarne komunističke elite* da u javnosti potvrdi odanost hrvatskoga naroda i kod *atomiziranih pojedinaca* učvrsti spoznaju da su „radni ljudi Hrvatske odlučno opredjeljeni za jugoslavensko zajedništvo na osnovama socijalističkog samoupravljanja, bratstva i jedinstva i nesvrstanosti.“⁵⁹⁰ I dok su svi napori društva usmjereni

⁵⁸⁵ULSI (1979.) »Aktuelnosti. Centralizam na općinski način«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. septembra 1979., str. 2.

⁵⁸⁶Javnost se uvjerava kako je Titova inicijativa vezana uz kolektivni rad i odgovornost SK usko povezana uz uporno ostvarivanje „suštinske ideje – uspostavljanja i razvijanja duha kolektivnog,“ „demokratskog duha i odnosa“ te „ravnopravnosti u radu i odnosima“ kroz „borbu protiv stanja i mentaliteta hijerarhije, protiv podjele na manje i više odgovorne, protiv pojave liderstva, protiv podjela koje pojedince u kolektivima zatvaraju u uska resorska okruženja“. Izvor: Ustić, Đ. (1979.) »Sa sjednice komiteta OK SKH Vukovar. Kolektivni rad i odgovornost«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. decembar 1979., str. 1-2.

⁵⁸⁷Autor nepoznat (1980.) »Kolektivno po Ustavu. Ustavni poredak i politički sistem normalno djeluju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. juni 1980., str. 5.

⁵⁸⁸Po prvi puta se ističe da Savez komunista „ne djeluje kao vlast“ i da „ne može biti vlast, jer bi to nijekalo njegov politički program,“ pa „ne djeluje protiv vlasti“ nego djeluje kao „dio političkog sistema samoupravljanja“ u okviru kojega „okuplja organizirane socijalističke snage, te snagom argumenata bori se za najbolje rješenje“ i na taj način „razvija i osnažuje politički sistem samoupravljanja, a i sam biva jači“. Izvor: Autor nepoznat (1980.) »Komunisti dijelom stiču ugled«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 19. januar 1980., str. 2.

⁵⁸⁹Autor nepoznat (1980.) »U povodu sjednice CK SKH. Kolektivni rad – novi prostori demokratizaciji«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. mart 1980., str. 2.

⁵⁹⁰Autor nepoznat (1980.) »Aktualnosti. Stabilizacija – mjerilo političke opredjeljenosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. juli 1980., str. 1.

ka *stabilizaciji gospodarstva*,⁵⁹¹ 1980. godina u vukovarskoj općini završava velikim političkim obećanjima i u militantnom tonu prijetećih poruka potencijalnim agresorima – *klasnim neprijateljima* ustavnog poretka socijalističke Jugoslavije.⁵⁹²

2.4.5. Militarizacija

Izražena borbenost *bojevog ateizma* i *komunističke sekularizacije* političkim se populizmom u ovom razdoblju razvoja vukovarske općine sustavno projicira kroz *militantnu frazeologiju* općenarodna obrane i društvene samozaštite, dočim se osnažuje *patološka mržnja* i *paranoidni strah* od urote i potencijalnog napada i djelovanja unutarnjih i/ili vanjskih klasnih/narodnih neprijatelja. *Atomizirane pojedince* se kontinuirano podsjeća da:

„...moraju imati na umu, da je sveopća narodna obrana u svojoj biti, antiratna, da je duboko protiv bilo kakvog nametanja volje tuđina silom, ali da je istovremeno ona ta, koja je pripremala cijelo socijalističko samoupravno društvo za odlučnu i beskompromisnu borbu do konačne pobjede, protiv agresora, ma s koje strane nasrnuo na mir, slobodu, nezavisnost i socijalističko samoupravno društvo.“⁵⁹³

Politički alibij koji *totalitarna komunistička elita* socijalno konstruira kako bi *emocionalno mobilizirala* atomizirane pojedince i na taj način kontrolirala proces *racionalnog* donošenja odluka od koristi za cjelokupno vukovarsko društvo, sada se temelji na potisnutim i neizraženim različitim sukobljenim grupnim interesima koji su strukturno određeni *institucionalnim interesima* totalitarnog aparata čije *militantno* etatističko posredovanje razvija *regenerativnu sposobnost* opstanka takvog tipa društvene dominacije. *Atomizirane pojedince* se pretvara u uvijek pripravne *branitelje* čiji se *hladni razum* stavlja u funkciju posviještene spoznaje o *nužnosti žrtve* i *opravdanosti zločina* u borbi protiv klasnog/narodnog neprijatelja – potencijalnog *agresora* pa se tako tvrdi da:

„...nitko nema pravo da potpiše kapitulaciju; nitko da se miri sa činjenicom privremenog zauzimanja dijelova domovine, i nitko ne može i ne smije sprječavati radnika, radnog čovjeka, građanina SFRJ, da se ogorčeno i svim sredstvima bori protiv agresora, drznika i

⁵⁹¹Levari, V. (1980.) »Politika ekonomske stabilizacije u vukovarskoj općini. Tendencije dosadašnjih kretanja treba nastaviti i do kraja ove godine«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 25. oktobar 1980., str. 1-3.

⁵⁹²Stanković, M. (1980.) »U susret Danu JNA. Ako zatreba svi smo armija«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. decembar 1980., str. 1.

⁵⁹³Autor nepoznat (1973.) »Teze za izradu Statuta OS Vukovar i mjesnih zajednica. Narodna obrana i društvena samozaštita – dužnost i obaveza svih komunista i građana«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 20. oktobar 1973., str. 2.

zavojevača naše slobode, nezavisnosti i samoupravnog socijalizma. Dapače to je sveta obaveza i družnost svakog građanina SFRJ, i jedino im se tako kao takvima mora pristupiti.⁵⁹⁴

Nadnacionalni karakter borbe protiv potencijalnog agresora stoga uključuje društveno-političko udruživanje organizacija *rezervnih vojnih starješina* kroz *teritorijalne jedinice* općenarodna obrane i društvene samozaštite putem kojih se stanovništvo angažira za masovnu obuku i vježbu, u čiju svrhu se koristi i politika bratstva i jedinstva.⁵⁹⁵ Stoga je *budnost mjesnih zajednica*⁵⁹⁶ preduvjet za učinkovitu borbu u *legitimnom građanskom ratu* protiv svih klasnih/narodnih neprijatelja.⁵⁹⁷ U svemu tome dakako uvelike pomaže Armija koja je bila i ostala čvrsti oslonac jedinstva Jugoslavije.⁵⁹⁸ *Ključ* za razumijevanje posebne ranjivosti i iznimne sposobnosti oporavka *modernog totalitarizma* jugoslavenske provijencije u kontekstu permanentne kriza društva u nastajanju, nalazi se u *totalitarnoj socijalizaciji - sofisticiranom nasilju iznutra* kojim se *atomizirane pojedince*, kroz zajedništvo u *suptilnom militantnom sudioništvu*, predisponira za pad u *moralnu smrt*. Takvom se *apologetskom homogenizacijom* vukovarskog društva socijalno konstruira *obrambeni mehanizam* totalitarne komunističke elite, i na taj način *atomizirane pojedince* sustavno isključuje iz bilo kakvog prakticanja *društvene moći*, pa su tako nesvjesni da ih se *izostavlja* iz svakog sudjelovanja u donošenju i/ili nadzoru nad stvarnim društvenim odlukama.

Društvena osnova *dominacije* totalitarnog aparata stoga *karizmatskom legitimacijom* (Feher, Heler i Markuš, 1986) i *društvenom militarizacijom* kontinuirano pojačava nadzor na društvom u cjelini gdje sada JNA kao *instrument režima* ima značajnu ulogu u socijalnoj konstrukciji *osjećaja sigurnosti* atomiziranih pojedinaca i organsku povezanost Armije i

⁵⁹⁴Autor nepoznat (1973.) »Teze za izradu Statuta OS Vukovar i mjesnih zajednica. Narodna obrana i društvena samozaštita – dužnost i obaveza svih komunista i građana«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Općine Vukovar*, 20. oktobar 1973., str. 2.

⁵⁹⁵Autor nepoznat (1974.) »Suradnja vojnih starješina Negoslavaca i Kragujevac«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 12. januar 1974., str. 1.

⁵⁹⁶Đ. U. (1975.) »Poslije savjetovanja mjesnih zajednica vukovarske komune o narodnoj obrani. Vukovarski izazov svim mjesnim zajednicama u našoj zemlji«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 11. januar 1975., str. 2.

⁵⁹⁷Tvrđi se da je potrebna budnost samoupravnog socijalističkog društva što uključuje stalno idejno-političko i akciono osposobljavanje „svakog komunista i radnog čovjeka da raspoznaje neprijatelje socijalističkog samoupravljanja i da im se suprotstavlja“. Aktivno budan pretpostavlja „dvije stvari: znati i boriti se“ odnosno znati „razaznati neprijatelja i boriti se odlučno protiv njega“, a u njih spadaju svi tzv. anarholiberalistički privrženici kapitalizma i onih koji zastupaju kurs čvrste ruke – kominformovce i staljiniste. Izvor: „Komunist“, 10. XI 1975. (1975.) »Sa stranica drugih listova. Sramni ciljevi, prljava sredstva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 6. decembar 1975., str. 2.

⁵⁹⁸Autor nepoznat (1975.) »Pred proslavu 22. decembra – Dana armije. Armija je bila i ostala oslonac jedinstva naše zemlje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 13. decembar 1975., str. 2.

građana. Naime, „Titova strategijska ideja da se svakom agresoru“ treba suprotstaviti „totalnim obrambenim ratom, totalnom oružanom borbom i totalnim otporom vojske i naroda na cijelom nacionalnom teritoriju,“ (...) „postala je stvarnost čije su vrijednosti stalno provjeravane i potvrđivane.“⁵⁹⁹ Tvrdi se da je JNA izrasla u modernu oružanu silu jer je „uvijek okrenuta narodu i okružena njegovom ljubavlju i brigom,“⁶⁰⁰ pa su zato „pokušaji neprijatelja da prodru u armijsku sredinu“ ostali bezuspješni.⁶⁰¹ Kako je sve što *totalitarna komunistička elita* čini u interesu *radničke klase* – atomizirane (radničke) mase – *moralno ispravno*, tako je *građanski rat* protiv klasnih/narodnih neprijatelja – potencijalnih agresora – kao sveopći *društveni interes* i *ponašanja* koja iz njih proizlaze *moralno dobro*. Stoga se za potencijalni rat i agresora priprema ozbiljno i studiozno, a atomizirani pojedinci vukovarske općine svojim masovnim sudjelovanjem pokazuju iznimnu uspješnost u mobiliziranju ljudi i materijalnih resursa kako bi se ostvarili obrambeni ciljevi vježbi općenarodne obrane i zaštite.⁶⁰² Atomizirani su pojedinci vukovarske općine impreginirani *političkim terorom* i imaju razvijenu *organsku odbojnost* prema *klasnom/narodnom neprijatelju* kao nižem *dehumaniziranom biću*, te ih sada *totalitarna komunistička elita* kao dio svoje *utilitarne etike* potiče i brani kao *nužnost*. Stoga 1979. godine *totalitarna komunistička elita* usmjerava daljnji razvoj i aktivnu provedbu politike *općenarodne obrane* i *društvene samozaštite* na onaj aspekt koji sada poprima svoj radikalniji militantni oblik – *jačanje oružanih snaga društva*⁶⁰³ što će sve više dolaziti do izražaja nakon Titove smrti. A u tome su, kao što su to puno puta do tada dokazali, atomizirani pojedinci vukovarske općine iznimno uspješni.⁶⁰⁴

2.5. Vukovar od 1981. do 1991. godine

Novo desetljeće u vukovarskoj općini započinje s činjenicom da sljedeće srednjoročno razdoblje (1981. – 1985.) gospodarskog razvoja nema jasno definirane planove aktivnosti za svojih oko 90 000 stanovnika, odnosno 29 592 zaposlena (268 organizacija udruženog rada i

⁵⁹⁹Autor nepoznat (1975.) »Pred proslavu 22. decembra – Dana armije. Armija je bila i ostala oslonac jedinstva naše zemlje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 13. decembar 1975., str. 2.

⁶⁰⁰Autor nepoznat (1975.) »Pred proslavu 22. decembra – Dana armije. Armija je bila i ostala oslonac jedinstva naše zemlje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 13. decembar 1975., str. 2.

⁶⁰¹Autor nepoznat (1975.) »Armija je oslonac jedinstva naše zemlje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN Vukovar*, 31. decembar 1975., str. 3.

⁶⁰²Autor nepoznat (1979.) »Pozitivne ocjene radu i realizaciji obuke Štaba teritorijalne obrane. Spremnost za izvršavanje svih zadataka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. mart 1979., str. 2.

⁶⁰³Autor nepoznat (1979.) »U skladu sa akcijom NNNI. Podsticati i dalje dogradnju koncepcije općenarodne obrane u našoj sredini«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. oktobar 1979., str. 2.

⁶⁰⁴Bogunović, B. (1980.) »Još jedna potvrda neraskidive veze između naroda i armije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. mart 1980., str. 4.

radnih zajednica).⁶⁰⁵ Tvrdi se da je u vukovarskoj komuni svaki treći stanovnik zaposlen od čega je u izvanprivrednim djelatnostima 2 750 zaposlenih. Naime, te 1981. godine, u vukovarskoj općini živi i radi „46 milijunaša“ od kojih je najviše liječnika, građevinskih inženjera, direktora, šefova računovodstva, tehničara i trgovačkih putnika (od kojih je samo 7 podlijevalo oporezivanju).⁶⁰⁶ Stoga *devijantna samoupravna socijalistička (privredna) praksa* još uvijek pokazuje da većina atomiziranih pojedinaca kao i totalitarna komunistička elita svoje odnose, ponašanja i razmišljanje ne mijenjaju u skladu s odredbama ZUR čija je primjena trebala stabilizirati privredu.

2.5.1. Industrijalizacija

Naime, udruživanje putem „zurovskog idejnopoličkog nastojanja“ totalitarna komunistička elita rješava gospodarske probleme organizacija udruženog rada, dočim se na *politički način* zapravo pokušavaju otkloniti problemi *socijalističkog radničkog samoupravljanja*⁶⁰⁷ ali i problemi „gazdovanja, upravljanja i rukovođenja“ Saveza komunista⁶⁰⁸ koji je *idejni projektant* samoupravljanja.⁶⁰⁹ *Atomizirana proizvodnja* novim društvenim ugovorima⁶¹⁰ unutar zajednice udruženog rada i samoupravnih interesnih zajednica ne rješava pitanje *odgovornosti* za svođenje *potrošnje* u funkcionalne „okvire dohotka i normalne proizvodnje“ kako bi se jugoslavensku privredu izvelo iz krize.⁶¹¹ *Neodgovornost* totalitarne komunističke elite za nastalu *ekonomsku krizu* koja se i dalje pravda *komunističkom sekularizacijom* (idejno-političkom odgovornosti)⁶¹² i *bojevim aktivizmom*; istovremeno slijedi i *totalitarni sustav rada* atomiziranih pojedinaca. Naime, *subverzivni, kohabitacijski i devijantni karakter* totalitarnog sustava rada kao obilježje funkcioniranja sada i dalje atomizirane pojedince oslobađa od odgovornosti, a izomorfnost njihovih devijantnih normi ponašanja i morala⁶¹³ se

⁶⁰⁵Ustić, Đ. (1981.) »Pred donošenje Srednjoročnog plana razvoja 1981-1985. godine. Uskladiti potrebe i mogućnosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. januar 1981., str. 1-2.

⁶⁰⁶Autor nepoznat (1981.) »Od 46 „milijunaša“ samo devet podliježe oporezivanju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. februar 1981., str. 3.

⁶⁰⁷Autor nepoznat (1981.) »Sjednica Komiteta OK SKH Vukovar. Često se griješi u primjeni statutarnih odredbi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. juni 1981., str. 1.

⁶⁰⁸Autor nepoznat (1981.) »Četrdeset godina jugoslavenske revolucije. Klasna suština naše borbe«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 25. juli 1981., str. 2.

⁶⁰⁹Autor nepoznat (1981.) »Tko je odgovoran?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. august 1981., str. 2.

⁶¹⁰Autor nepoznat (1982.) »Sindikalci Borova o društvenom dogovaranju u raspodjeli dohotka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. januar 1982., str. 1-5.

⁶¹¹Autor nepoznat (1981.) »Naš komentar. Odgovornost za potrošnju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. august 1981., str. 3.

⁶¹²Autor nepoznat (1981.) »Tko vraća knjižice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. septembra 1981., str. 2.

⁶¹³R. V. (1981.) »Na kraju trećeg tromjesječja. Privredni kriminal u porastu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 19. decembar 1981., str. 7.

još uvijek paternalistički tolerira od strane totalitarne komunističke elite.⁶¹⁴ Način na koji funkcionira *službena ekonomija* u racionaliziranoj fikciji samoupravnog socijalizma očituje se u njezinoj sada već ustaljenoj *devijantnoj praksi*⁶¹⁵ što dovodi do velikog raskoraka između proklamiranog javnog i stvarnog ekonomskog života vukovarske općine - života kojim kao jedini *ekonomski subjekt* upravlja *totalitarna komunistička elita* u suradnji s izvršnim tijelima *totalitarne birokracije*.

Naime, naslijeđena *organičenja* koja gospodarskoj djelatnosti države nameće *samoupravni socijalizam* sada u kriznoj situaciji liberaliziranog tržišta odnosa i uloga, s jedne strane, i decentralizirane državne uprave i privredne proizvodnje, s druge strane, ukazuju na činjenicu da se *razina ekonomske moći* totalitarnog držanog aparata (komunističke elite i birokracije) temelji ponajprije na *potrošačkom suverenitetu* atomiziranih pojedinaca (individualna potrošnja) i *ponudi radne snage* na tržištu rada (Feher, Heler i Markuš, 1986: 138). *Tenzije* i *sukobi* koji nastaju u okviru *mehanizma planske (direktivne) ekonomije* proizvod su nepredvidivog karaktera *totalitarnog sustava rada* u okviru kojega je sada nemoguće *kontrolirati*:

- *izbore* u *individualnoj potrošnji* atomiziranih pojedinaca i
- *decentralizirane političke odluke*⁶¹⁶ koje totalitarna komunistička elita donosi kako bi stabilizirala⁶¹⁷ i uravnotežila *produktivnost proizvodnje, tržište rada i roba*.⁶¹⁸

Kako je do sada djelokrug rada i življenja radnih ljudi i građana proširen društveno-ekonomskim i političkim procesima liberalizacije i decentralizacije, *država* kao vladajući *poslodavac* i *isporučitelj/pružatelj* proizvoda i usluga, i dalje *etatistički* (svojim autoritetom) putem totalitarne komunističke elite i birokracije *uslovljava*⁶¹⁹ način, opseg i vrstu potrošnje i

⁶¹⁴Autor nepoznat (1981.) »Naš komentar. Odgovornost za potrošnju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. august 1981., str. 3.

⁶¹⁵Autor nepoznat (1982.) »Poslije održavanja najvišeg partijskog skupa u Hrvatskoj. U SK samo ličnim primjerom na osvajanju prostora socijalističkog samoupravljanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. juni 1982., str. 2.

⁶¹⁶Autor nepoznat (1983.) »Tjedni komentar. Vrući razgovori o regionalizmu i lokalizmu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. februara 1983., str. 2.; KBJ (1983.) »Izvršno vijeće Skupštine općine. Sve same vruće teme«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. juni 1983., str. 4.; Autor nepoznat (1983.) »Na snazi redukcija električne energije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. septembra 1983., str. 1-3.

⁶¹⁷Autor nepoznat (1983.) »Tema tjedna. Stabilizacijski tokovi. Novi poticaji izvozu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 11. juni 1983., str. 5.

⁶¹⁸Ono što se želi riješiti Rezolucijom IX kongresa SKH zapravo je ključni problem društveno-političkog i gospodarskog života društva – a to je činjenica da se još uvijek glavna politika/princip/ideal socijalističke samoupravne Jugoslavije ne provodi: da radnici iz proizvodnje raspoložu zarađenim dohotkom – tj. njime najvećim dijelom upravljaju banke, izvršna tijela društveno-političke zajednice i SIZovi. Izvor: Ustuć, Đ. (1982.) »Poslije održavanja najvišeg partijskog skupa u Hrvatskoj. Rezolucija je od izuzetnog značaja za predstojeću aktivnosti SK«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. maj 1982., str. 2.

⁶¹⁹Autor nepoznat (1983.) » Neoporezivi prihod građana u 1983. god. – 584 500 dinara. Da li će biti „milijunaš“?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. decembra 1983., str. 1.

zarađenog prihoda koje mogu *atomizirani pojedinci* ostvariti u okviru svog domaćinstva. Stoga se ekonomske stabilizacijske politike i reformske mjere gube u procjepu između:

- s jedne strane, birokratski centralizirane proizvodnje i decentralizirane samouprave i
- s druge strane, atomizirane potrošnje i atomizirane proizvodnje društva u cjelini

pri čemu je na taj način omogućena njihova *paradoksalna koegzistencija* zbog međusobne *institucionalne povezanosti* (Feher, Heler i Markuš, 1986: 139). U kontekstu sada jasno *oportunistički regulirane* atomizirane proizvodnje, društvena se diferencijacija i stratifikacija dodatno produbljuju, a dolaze do izražaja i velike *socijalne razlike* između različitih društvenih interesnih skupina unutar i izvan totalitarne komunističke elite, totalitarne birokracije, srednje klase ali i unutar radničke klase i seljaka.⁶²⁰ *Modernizacijski pokušaji* totalitarne komunističke elite opet su usmjereni na postizanje povoljnog *ekonomskog kompromisa*⁶²¹ ne samo s atomiziranim pojedincima nego i totalitarnom birokracijom, dočim se pokušava udovoljiti zahtjevu učinkovitog *povezivanja* društvene proizvodnje s visoko izdiferenciranom i individualiziranom potrošnjom i izborom poslova (Feher, Heler i Markuš, 1986: 139).⁶²² Naime, tako organizirana *društvena proizvodnja* u kojoj se izgrađivala *materijalna osnova dominacije* aparata totalitarne komunističke elite nad cjelokupnim društvom, sada progresivno gubi na *maksimalnom proširenju* tog principa na *interesno pozicionirane i ograničene ponude* i društveno-ekonomski predstavljene *oblike potražnje*. *Ekonomska kriza* u kojoj se socijalno konstruira *tržište ponude i potražnje* a totalitarna komunistička elita ograničava potrebe potrošača, unatoč svemu ne utječe na promjenu devijantne samoupravne socijalističke prakse.⁶²³ Stoga se proklamirani ulazak u „svijet realne ekonomije“ 1987. godine temelji na *privrednoj reformi* koja je *proizvod politike* (novih ustavnih amandmana i ZUR) te kao takva i dalje ostaje u rukama totalitarne komunističke elite i birokracije.⁶²⁴

⁶²⁰Kbj (1983.) »Pooštriti mjere u sprečavanju kriminaliteta svih vrsta«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. novembar 1983., str. 3.

⁶²¹Ustić, Đ. (1983.) »Problematika zapošljavanja. Samodoprinosom do novih radnih mjesta«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. oktobar 1983., str. 2.

⁶²²Autor nepoznat (1983.) »Što smo radili i što nas očekuje u 1984. godini? Govore predstavnici izvršnih organa društveno-političkih organizacija naše općine. Provođenje politike i mjera ekonomske stabilizacije – općenarodni pokret«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. decembar 1983., str. 4-6. Vidi također: s (1986.) »Iz VUPIK-a. Zimnica na tromjesečni kredit«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. septembar 1986., str. 1.

⁶²³Ustić, Đ. (1987.) »Zajednička sjednica OK i OSV. Konkretni programi aktivnosti treba da mobiliziraju sve radne ljude«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 11. aprila 1987. str. 1 i 13.

⁶²⁴Ustić, Đ. (1987.) »Dr. Stipe Šušvar boravio u Vukovaru. Moramo ući u svijet realne ekonomije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. aprila 1987., str. 1-3.

Bezuspješni pokušaji totalitarne komunističke elite da sada obuzda i kontrolira liberalizirani potrošački suverenitet i rastuću individualizaciju atomiziranih pojedinaca očiti su ponajprije na razini:

- mogućnosti totalitarnog aparata da ograniči vlastite tendencije atomizirane proizvodnje i potrošnje u skladu s novim normativnim okvirom⁶²⁵ i
- stvarnog ograničenja atomizirane potrošnje domaćinstava (Feher, Heler i Markuš, 1986: 142).

Vukovarska općina i njezino društvo permanentne krize pod uvjetima *relativne* oskudice i društvene podjele rada međutim nije *praktičan društveno-ekonomski projekt* zbog toga što je *tehnička podjela rada* u devijantnoj samoupravnoj socijalističkoj praksi dovela do *disfunkcionalne institucionalizacije* procesa *demokratskog planiranja* ekonomskog razvoja koji na taj način nije u stanju dugoročno *prioretizirati* vlastite društveno-političke i gospodarske ciljeve/zadatke, te se u konačnici svodi na planiranje općih odnosa, interesa i opsega proizvodnje različitih dobara (Feher, Heler i Markuš, 1986: 144). Sada je nastala situacija u kojoj proizvedena dobra ne pokrivaju cjelokupni raspon zajedničkih (društvenih) i individualnih *potreba*,⁶²⁶ a atomizirani pojedinci unatoč svim naporima totalitarne komunističke elite nisu uspjeli izgraditi visoku razinu *socijalističke svijesti* i identificirati se s društvom kao cjelinom što je zapravo moralni i etički preduvjeti razvoja *demokratske prakse planiranja*. Dotadašnje stimuliranje *revolucionarne avangardne mašte* u prevladavnu ograničenja postojeće ekonomske krize još uvijek se socijalno konstruira i na taj način ne otvara prostor za *institucionalizirani mehanizam posredovanja*, pa zato modernizacijski pokušaji totalitarne komunističke elite da *diferenciranu potrošnju* pretvore u kruti i strogi sustav *društvenih privilegija*⁶²⁷ i dalje ne uspijeva potisnuti *zatjeve individualizirane potrošnje* atomiziranih pojedinca. *Liberalizacija tržišta* ne uspijeva uravnotežiti proizvodnju i potrošnju u ovim kriznim uvjetima gdje *fragmentirani društveni interesi* i *interesi ekonomskih jedinica* ne posjeduju *funkcionalni potencijal* da kao institucionalizirani mehanizam posredovanja uspiju osigurati *slobodno artikuliranje* kako ponude tako i potražnje, te ostvarivanje strateških ekonomskih ciljeva kao *racionalih izbora* (Feher, Heler i Markuš, 1986: 147 – 148). Stoga

⁶²⁵U (1987.) »Općinski komitet SKH Vukovar. Realizirano akciono organiziranje komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 18. aprila 1987., str. 3.; Ustić, Đ. (1987.) »Razgovor sa Vesnom Gradečak, članom CK SK Hrvatske. Komunista se može dokazivati radom i svjetlim obrazom«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. aprila 1987., str. 4.

⁶²⁶Autor nepoznat (1987.) »Zbog stalnog porasta troškova života i zaostajanja OD u Borovu. Rad obustavilo 3 000 radnika«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. augusta 1987., str. 3.

⁶²⁷Autor nepoznat (1987.) »Što će biti od Rezolucije?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. septembra 1987., str. 2.

društvo vukovarske općine u novonastaloj situaciji gubi *funkcionalnu sposobnost* da stimulira daljnji nastavak proširenja *funkcija* koje reguliraju tržište, kao i procese političke i ekonomske demokratizacije koji su unatoč reformskim pokušajima totalitarne komunističke elite *strukturno ograničeni* (socijalističkim samoupravljanjem), te normativno ojačana uloga i utjecaj radnika proizvođača.

Pseudotržište (Feher, Heler i Markuš, 1986) koje *administrativno regulira* totalitarna birokracija pod tutorstvom totalitarne komunističke elite *atomiziranu potrošnju* ne temelji na povratnoj sponi *cijena* i *strukture proizvodnje* – proizvodnje čiji *mehanizam prilagođavanja* sve teže može učinkovito odgovoriti na promjene u potrebama (zahtjevima) atomiziranih pojedinaca, ali i ponude radne snage na tržištu rada. U skladu s tim je i uloga *tržišnih odnosa* ograničena samo na *raspodjelu*. Naime, to znači da takvi odnosi ne posjeduju funkcionalni kapacitet da *reguliraju uravnoteženost* proizvodnje i potrošnje, pa tako sveukupna totalitarna proizvodnja dobara u vukovarskoj općini slijedi logiku objedinjene proizvodnje i potrošnje privrede samoupravnog socijalizma koju postvaruje sustav normativno/administrativno⁶²⁸ *nametnutih korekcija* odozgo – korekcije koje se sada predstavljaju kao *ekonomske potrebe*. Stoga takva *korektivna regulativna uloga* tržišta i dalje održava, ali istovremeno i omogućuje *dominantnost* društvenog aparata samoupravnog socijalizma, jer bez takve *ekonomske funkcije* totalitarne komunističke elite (ograničenog mehanizma ponude i potražnje) cjelokupni sustav ne može funkcionirati.

Gospodarska kriza na vukovarskom području stoga i dalje podrazumijeva restrukturiranje, povećanje produktivnosti rada i likvidnost poduzeća, gdje *totalitarni sustav rada* onemogućava učinkovitu provedbu reformskih mjera, a *kupovna moć* atomiziranih pojedinaca progresivno opada u srazmjeru s *produktivnošću* gospodarske proizvodnje.⁶²⁹ Totalitarna komunistička elita razloge pronalazi u:

- unutarstranačkom revanšizmu⁶³⁰

⁶²⁸Stoga permanentnost i kontinuiranost promjena za sobom dovodi i do ponovnih promjena Ustava SFRJ i Ustava SRH kako bi se radničkoj klasi omogućilo da u učinkovitijem funkcioniranju samoupravnih odnosa i političkog „sistema socijalističkog samoupravljanja“ njihova pozicija napokon postane vladajuća. Izvor: Penić, S. (1988.) »Predstoji javna rasprava o izmjenama Ustava. Vladajuća pozicija radničke klase«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 30. januar 1988., str. 1-2.

⁶²⁹Ustić, Đ. (1988.) »Zajednička sjednica članova predsjedništva Općinskog komiteta SKH Vukovar i akcione konferencije u SOUR Borovo. Period najlošijeg poslovanja privrede vukovarske općine«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. mart 1988., str. 1-3.

⁶³⁰Iz Analize povoda i uzroka štrajka jednog dijela OOUR-a u SOUR Borovo, koju je izradila Radna grupa formirana od Stalne akcione konferencije SK SOUR Borovo (1987.) »Sa sjednice općinskog komiteta SKH, Vukovar. Utvrđivanje idejno-političke i radne odgovornosti za dovođenje Borova u poslovnu i samoupravnu krizu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 19. septembra 1987., str. 1, 6 i 7. Ovu se situaciju iskoristilo kako bi se „riješilo“ određenih rukovođećih kadrova iz kombinata Borovo i to ne iz realnih nego subjektivnih razloga – osobnog revanšizma i pretenzija na visoka rukovođeća mjesta koja treba ponovno popuniti

- kolektivnoj (ne)odgovornosti⁶³¹
- zakonskoj i normativno-administrativnoj regulativi⁶³²
- preraspodjeli društvene moći i utjecaja unutar federacije.⁶³³

Naime, devijantna je samoupravna socijalistička praksa sada aglomerirala kompleksne društveno-političke i gospodarske probleme koje *sanacionim programima* nije moguće riješiti, jer kako i sama riječ kaže, totalitarna se komunistička elita bavi *saniranjem posljedica* započete demokratizacije i liberalizacije gospodarstva samoupravnog socijalizma, a ne primarnim *strukturnim uzrocima* koji su doveli do krize.⁶³⁴ Stanje vukovarskog gospodarstva stoga karakterizira:

- *decentralizirani sustav* samoupravne socijalističke proizvodnje čiji su *programi* u lokalnim poduzećima *neizvedivi*, jer se ne temelje na objektivnim pokazateljima (tržišne cijene) prisutnih ekonomskih promjena u općini, nego na usaglašenim uputama i direktivama odozgo (zadanih od strane totalitarne komunističke elite)⁶³⁵
- *liberalizirano pseudotržište* koje se pod *tutorstvom* države regulira posredstvom birokratskih intervencija i dovodi do poremećaja ekonomske ravnoteže koja sada još uvijek funkcionira na neproduktivan i rasipnički način
- *segmentacija ekonomskog života* koja kroz pojačan potrošački suverenitet i individualizaciju potreba atomiziranih pojedinaca onemogućava homogenizaciju najosnovijih potreba društva u cjelini
- *smanjenje životnog standarda* atomiziranih pojedinaca kojega više nije moguće kompenzirati alternativnim izvorima prihoda (rad na crno, poljoprivredni rad;

„sposobnijim komunističkim kadrovima“. Izvor: Izjavio direktni sudionik tadašnjih događanja, gosp. Josip Kovač (10. travnja, 2013. godine, Vukovar).

⁶³¹Autor nepoznat (1987.) »Održana sjednica OK SKH. Utvrđena odgovornost za stanje u SOUR-u Borovo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. oktobra 1987., str. 1 i 3.

⁶³²Autor nepoznat (1988.) »Naglasak. Ustavne promjene (5). Komunist - različitog mišljenja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. februar 1988., str. 2.

⁶³³Autor nepoznat (1988.) »Naglasak. Ustavne promjene (5). Komunist - različitog mišljenja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. februar 1988., str. 2.

⁶³⁴Ustić, Đ. (1988.) »Odjeci rasprava u SOUR-u Borovo. Sanacioni program može donijeti preokret«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. april 1988., str. 6.; Đ. U. (1988.) »Sa sjednice Općinskog komiteta SKH Vukovar. Zašto se ne sprovode stavovi i zaključci partijskih organa o razvojnoj politici, problemima gubitaka i prestrukturiranju privrede?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. juni 1988., str. 1-2.

⁶³⁵vl. (1989.) »Nakon niza protestnih zborova, sastanaka i dogovora. SOUR Borovo na prekretnici?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. januara 1989., str. 1.

neformalne veze) – skrivenom ekonomijom (Feher, Heler i Markuš, 1986: 159) niti socijalno konstruiranim modernizacijskim pokušajima⁶³⁶

- *kupovanje socijalnog mira*⁶³⁷ i *sindikalno*⁶³⁸ manipuliranje metodom *društvenog pritiska*⁶³⁹ i *ucjene*⁶⁴⁰ kako bi se zadovoljila i ostvarila prava atomiziranih pojedinca iz radnog odnosa te
- *klima nepovjerenja*⁶⁴¹ koja nastaje na temelju iskustava proizašlih iz devijantne socijalističke samoupravne prakse,⁶⁴² i koja kulminira dubokom društvenom *fragmentacijom*⁶⁴³ i *polarizacijom* interesa⁶⁴⁴ i odnosa kako atomiziranih pojedinaca, tako i totalitarne komunističke elite i birokracije sada organiziranih u interesne skupine.

Stoga se kraj 1989. godine u vukovarskoj općini dočekuje u znaku 11. kongresa SKH koji se poglašava *kongresom reformskih ideja* – ideja koje su obećavale u sljedećem razdoblju *tri reforme*: „reformu političkog sistema“, „reformu privrednog sistema“ i „reformu SK.“⁶⁴⁵ Totalitarna komunistička elita međutim nije uspjela pronaći *institucionalna rješenja* za probleme nastale uslijed *reformskih pokušaja* koji su imali za posljedicu *nepredvidljive ekonomske teškoće* u realizaciji programa (1990. godine) i aktivnosti vezanih uz:

- financiranje pravne države
- osiguranje minimalnog životnog standarda radničke klase
- reformu privrednog, političkog i skupštinskog izbornog sustava te

⁶³⁶Vidi sve članke u: *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. juli 1988. i članak: kbj (1990.) »Izvršno vijeće Skupštine općine. Zabrinutost zbog privredne situacije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 23. juna 1990., str. 1.

⁶³⁷P. B (1988.) »Iz SOUR-a Borovo. Tri ugovora o kooperaciji s inozemcima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. augusta 1988., str. 3.; Autor nepoznat (1988.) »Zajednička radna grupa u Borovu. Pretpostavke za proizvodnju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. juli 1988., str. 5.

⁶³⁸Autor nepoznat (1988.) »Sindikata u akciji. Opomena s ulice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 8. oktobra 1988., str. 2.

⁶³⁹R. V. (1989.) »Nezadovoljstvo veoma niskim osobnim dohocima. Štrajkali radnici Veleprometa«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. septembra 1989., str. 3.; vl (1990.) »Petodnevna obustava rada u SP Borovo. Situacija još uvijek neizvjesna«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 23. juna 1990., str. 3.

⁶⁴⁰Autor nepoznat (1988.) »Grupa sedmorice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. juli 1988., str. 9.

⁶⁴¹V. L. (1988.) »Predsjednik Vijeća Saveza sindikata Hrvatske Bernardo Jurlina u Borovu i Vukovaru. Nezadovoljni mogu biti samo oni koji loše rade«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. septembra 1988., str. 1-3.

⁶⁴²D. H. (1988.) »Općinski komitet Saveza komunista. Dva razloga nezadovoljstva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 6. august 1988., str. 1-3.; Autor nepoznat (1988.) »Aktualno. Sve više za minimalne životne potrebe«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 3. septembra 1988., str. 3.

⁶⁴³Autor nepoznat (1988.) »Sindikata u akciji. Interes radnika nije ping-pong loptica«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. novembra 1988., str. 3.

⁶⁴⁴Autor nepoznat (1988.) »Sindikata u akciji. Interes radnika nije ping-pong loptica«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. novembra 1988., str. 3.

⁶⁴⁵Autor nepoznat (1989.) »Završen 11. kongres Saveza komunista Hrvatske. Kongres reformskih ideja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 16. decembra 1989., str. 3.

- razvoj pluralizma interesa, mišljenja i rada u društvu reformirane i jedinstvene Partije. *Optimizam* u takvu političku klimu neizvjesnosti i beznađa unose obećanja Ante Markovića i njegovog „Saveza reformskih snaga“ koji jamče očuvanje jedinstva Jugoslavije i izlazak iz gospodarske krize putem njihovog prijedloga programa političke i „privredne reforme.“⁶⁴⁶ Markovićeve obećanja su nažalost samo još jedna od ideološki interpretiranih *razvojnih tendencija* koje ulijevaju *lažnu nadu* atomiziranim pojedincima da se totalitarni sustav rada i cjelokupni društveni poredak mogu osloboditi ustaljenih devijantnih praksi socijalističkih proizvodnih ponašanja i odnosa i ostvariti kvalitativni iskorak u društvo socijalističkog blagostanja.

2.5.2. Birokratizacija

Racionalizirana fikcija socijalističkog samoupravnog društva progresivno gubi socijalno konstruirane temeljne elemente svog sustava u kojem je *proces birokratizacije* sada strukturirao *društvenu nejednakost*. Na taj je način *društvena diferencijacija* institucionalizirana kao *nedefinirana stratifikacija* – stratifikacija koja je omogućila da *totalitarna birokracija* u potpunosti osvoji i kapilarno se ucjepi u normativno umreženu hijerarhiju *dominacije* totalitarne komunističke elite kao *represivno sredstvo kontrole*. Totalitarni predložak *birokratske svijesti* i *podanički mentalitet* u sebi i dalje ispoljavaju *crtu banalnosti*, a sofisticiranim nasiljem iznutra birokrati (politokracija i tehnoakracija) kontroliraju atomizirane pojedince vukovarske općine *sterilnim profesionalizmom* i *komunističkom sekularizacijom* u zaštiti totalitarno-dominacijskog aparata i superiornosti svog društvenog položaja i moći kojega ostvaruju *lojalnošću* totalitarnoj komunističkoj eliti. *Totalitarna birokracija* sebi i dalje pripisuje partijski dodijeljen *jugoslavenski ekskluzivizam*, dočim privatizira, na temelju usvojenog *nadnacionalnog identiteta*, narodnu vlast i državu (kao kolektivni vlasnik proizvodnih sredstava) kojom sada još uvijek upravljaju na *etatistički način*.

Devijantna socijalistička samoupravna praksa (antisocijalistički i antidržavni društveni odnosi, ponašanja i razmišljanja) je paradoksalno učvrstila društveni položaj i moć totalitarne birokratije kao *klase za sebe* – *opslužne klase* u funkciji legitimiranja totalitarne komunističke elite s kojom održava monopol vladavine proklamiranim *bojevim ateizmom* i *komunističkom*

⁶⁴⁶M. Č. (1990.) »Zapažanja. Nove igre po starom scenariju«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 3.

sekularizacijom. Totalitarni birokratski aparat kao izvor reifikacije sada je ugrožen pa ga zato birokrate kao otuđeni atomizirani pojedinci svim raspoloživim sredstvima brane. Premda ih atomizirana (radnička) masa percipira kao parazite neproaktivnog rada totalitarna birokracija opstaje, jer vlada kao produžena ruka totalitarne komunističke elite, a izomorfnost se devijantnih normi ponašanja i morala birokrata racionalizira na predlošku paradoksalne normalnosti permanentnog revolucionarnog preobražaja vukovarskog društva. Stoga totalitarna komunistička elita i dalje socijalno konstruira paradoksalnu normalnost fizičke i društvene ekspanzije moći totalitarne birokracije prikrivajući pri tome etatističku vladavinu totalitarne komunističke elite.

Naime, u okviru *statističkog legaliteta* samoupravne socijalističke vladavine prava, birokrati se ne odriču svoje *vrijednosno-neutralne apolitičnosti* u rješavanju društveno-političkih i gospodarskih problema društva permanentne krize, dočim se otvara prostor da i dalje *honoriraju* svoju političku pouzdanost uz istovremeno oslobađanje od odgovornosti za sve promašaje i propuste *direktivnog birokratskog centralizma*. U kontekstu novonastalih *latentnih društvenih sukoba* totalitarna birokracija predstavlja *okosnicu opstojnosti* moći totalitarne komunističke elite u svim društvenim strukturama vukovarske općine, jer *egzistencijalistički socijalizam* gubi snagu pod pritiskom oslobođenog *potrošačkog suvereniteta* atomiziranih pojedinca i duboke krize sustava čiji se konačni slom neumoljivo približava. Ustaljena *devijantna socijalistička samoupravna praksa* totalitarne birokracije se kompensira dodatnom birokratizacijom sustava i zakonskom regulativom/normativnim okvirom kojima se na *populistički način* obećavaju socijalna i radnička pravda, dok se istovremeno pojačava *društvena kontrola* rada i radnika u proizvodnji. Glomaznost i duboka *interesna umreženost* totalitarne birokracije u samoupravni socijalističkih sustav umjesto predviđene reforme sada se restrukturira novim *interesnim repozicioniranjem* na način da izvor svoje *reifikacije* – totalitarni birokratski sustav – štiti *bespogovornom lojalnošću* državi i Partiji. Osjećaj *klasne superiornosti* egoistično dominira njihovim odnosima i ponašanjima, a *konformizam* koji je sada prirodan totalitarnom birokratskom sustavu dolazi do punog izražaja, jer se *totalitarni birokrati* zajedno s totalitarnom komunističkom elitom odlučno bore da održe čvrstu *mikrostrukturu* svoje vladavine na svim razinama vlasti.

Naime, *pragmatičnom politikom prilagođavanja* totalitarni birokrati *trguju* svojom funkcijom i moći koju im društveni položaj omogućava, a čvrsto uspostavljeno *savezništvo* s totalitarnom komunističkom elitom im sada omogućava da socijalističku praksu birokratskog planiranja aktualiziraju kroz opće društvene interese atomizirane (radničke) mase. *Integrativna moć* interesnog repozicioniranja *politokracije* (upravitelja) i *tehnokracije*

(direktora/menadžera) unutar procesa liberalizacije i decentralizacije samoupravnog socijalizma, omogućila je totalitarnoj birokraciji da *karakter društvenih privilegija* koje posjeduje i dalje ostane *izvan domašaja* institucionalne i društvene kontrole i nadzora. Stoga se devijantne socijalističke prakse totalitarne birokracije prikrivaju *opslužnim mehanizmom* vlasti totalitarne komunističke elite, dočim se *proklamirana odgovornost* pokorava *iracionalnoj logici* planiranja izlaska iz društveno-političke i gospodarske krize.

U skladu s tim, unutrašnji *sukobi i protirječnosti* do kojih dolazi krajem 1980 – ih i početkom 1990 – ih godine ukazuju da nova preraspodjela moći i dominacije unutar i izvan totalitarne birokracije zahtijevaju sada pojačanju *političku kontrolu* u upravljanju društvenim organizacijama procesa proizvodnje i administracije, jer su *birokrati* (politokrati i tehnookrati) sebi priskrbili ulogu *kolektivnog kapitaliste*. Naime, situacija je takva da se *društvena akumulacija* ne upotrebljava na samoupravni način, „a republike i pokrajine se u borbi za raspodjelu i preraspodjelu općeg društvenog viška vrijednosti ponašaju uglavnom kao države i u tome ih zastupa“ totalitarna birokracija.⁶⁴⁷ Zbog toga, tvrdi se, „značajan dio društvenog kapitala funkcionira kao republički i pokrajinski“ odnosno „kao nacionalni kapital, prikupljen i dijeljen etatističkim polugama i u sprezi s (...) manje više teritorijaliziranim bankama“ što za posljedicu ima stvaranje glavne osnove za „pojavu nacionalizma“ i to onoga u redovima totalitarne komunističke elite i njihovih struktura koje onda „koketiraju s malograđanskim nacionalizmom“ i ponegdje čak i do razine „separatizma“ te „želje za unitarističkim i centralističkim rješenjima.“⁶⁴⁸ *Izrabljivački* se karakter totalitarne birokratske vladavine prema tome temelji na već ustaljenom *sofisticiranom nasilju iznutra* koje omogućuje da se sada kao kolektivni kapitalist birokrati okoriste *hiperracionalnom situacijom* nastalom zbog permanentne strukturne krize samoupravnog socijalizma koju totalitarna komunistička elita bezuspješno pokušava riješiti.⁶⁴⁹

Dok s jedne strane, staju u *obranu* totalitarnog sustava vladavine komunističke elite koju opslužuju i solidarno brane *logiku samoupravnog socijalizma* atomiziranim pojedincima;

⁶⁴⁷Ustić, Đ. (1987.) »Dr. Stipe Šušar boravio u Vukovaru. Moramo ući u svijet realne ekonomije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. aprila 1987., str. 1-3.

⁶⁴⁸Ustić, Đ. (1987.) »Dr. Stipe Šušar boravio u Vukovaru. Moramo ući u svijet realne ekonomije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. aprila 1987., str. 1-3.

⁶⁴⁹12. kongres SKJ je trebao biti „kongres revolucionarnog kontinuiteta i akcije“, „jedinствен u razrješavanju“ nastalih „protivuriječnosti“ samoupravnog socijalističkog sustava. Izvor: Autor nepoznat (1981.) »Pripreme za 12. Kongres SKJ. Akciju treba usmjeriti na jačanje materijalnog položaja udruženog rada«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. januar 1981., str. 1. Istovremeno se započinje i javna rasprava o ustavnim promjenama kojima bi se „prevazišli krupni politički problemi“ – „savladavne birokratskih i tehnokratskih uzurpacija samoupravnih prava radnika“ putem „načela kolektivnog rada i odgovornosti“ i „delegatskog sistema i socijalističke samoupravne demokracije“. Izvor: dodatak (1981.) »Javna rasprava o ustavnim promjenama. Nacrt amandmana na Ustav Socijalističke Republike Hrvatske i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. januar 1981.

istovremeno, s druge strane, kada kritika dolazi odozgo – od strane totalitarne komunističke elite – onda dolazi do *atomizacije totalitarne birokracije* gdje solidarnost nestaje, a međusobna optuživanja postaju stvar opstanka i/ili ostajanja na položajima moći (Feher, Heler i Markuš, 1986: 255). Prema tome, u situaciji u kojoj se sada nalazi vukovarsko društvo, *totalitarna osobnost* birokrata dolazi do punog izražaja kao i pragmatična efikasnost totalitarne birokracije kao upravnog mehanizma *instrumentalne racionalnosti*. Atomiziranim pojedincima vukovarske općine sve više je jasno da komunistička *instant rješenja* – rješenja problema „preko noći“ – traju isto toliko koliko je totalitarnoj birokraciji potrebno da se ponovno regrupira i pozicionira u totalitarnom birokratskom sustavu samoupravnog socijalizma kako bi putem „restriktivne ekonomske politike“ u konačnici opet „skresala sve vidove potrošnje“ radničke klase.⁶⁵⁰ Sada postaje jasno više nego ikada prije da se *direktivno funkcioniranje* totalitarne birokracije temelji na pravilima koja su namjerno definirana tako da njihova implementacija ne može biti *racionalna* s pragmatične točke gledišta, zato što ideološki formulirani prioriteti sveopćeg društvenog razvoja trebaju *odložiti* učinkovitu provedbu zacrtanih ciljeva i otvoriti prostor *kolektivnoj odgovornosti* koja anulira individualnu odgovornost za eventualne pogreške ili promašaje, i na taj način omogućava *diktaturu nad potrebama* atomizirane (radničke) mase (Feher, Heler i Markuš, 1986: 257).

2.5.3. Socijalizacija

Atomizirani pojedinci sada se otvoreno *bune* protiv ograničenih dometa njihovih *društvenih mogućnosti* koje im država nudi, jer promjene koje nastaju u društvu nisu ugodne, posebice one koje su neophodne kako bi se *reformski modernizacijski pokušaji* totalitarne komunističke elite usmjerili u pravcu rješavanja produbljene društveno-političke i gospodarske krize. Održavanje poznatog *status quo* samoupravnog socijalizma kao recepta za sve bolesti društva permenetne krize više nije moguće postići kupovanjem *socijalnog mira* koji bi zadovoljio *potrebe* atomiziranih pojedinaca i osigurao njihov *konformizam*. *Socijalistički samoupravni ekvilibrij* mogućnosti i želja postupno se ruši i iz njegovih ruševina se uzdižu zatomljeni izvori *straha*, ali i promjene koje je sada nemoguće kontrolirati. *Građanski rat* koji vodi totalitarna komunistička elita protiv *klasnih/narodnih neprijatelja* sada se zaoštrava, a *općedruštvenu reakciju* atomiziranih pojedinaca nije više moguće kontrolirati *konvencionalizacijom njihovih kolektivnih ponašanja*. Podvrgavanje *indoktrinacijskom tretmanu* konvencionalizacije sve teže se uspijeva *politički mobilizirati* atomizirane pojedince kroz ideologizirana okupljanja i događanja što znači da se otvara prostor za internaliziranje

⁶⁵⁰Autor nepoznat (1987.) »U akciji sindikat. Promašaji birokratskog recepta«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN* – *Vukovar*, 17. oktobra 1987., str. 2.

alternativnih interpretacija aktualnih društveno-političkih sadržaja od strane *endogenih propagatora promjena*. *Totalitarna komunistička elita* u suradnji s masovnim radničkim organizacijama (SSRN, SKH, Sindikat, Savez boraca i rezervnih vojnih starješina) međutim i dalje nastoji:

- pojačanom *ritualizacijom* suvereniteta jugoslavenskih naroda i narodnosti kroz *sakralizirane svjetovne obrede* proslava državnih praznika⁶⁵¹ i važnih obljetnica⁶⁵² socijalno konstruirati prostor i sadržaje za afirmiranje *anacionalnog radničkog klasnog identiteta* atomiziranih pojedinaca i na taj način osigurati kontinuitet *komunističke sekularizacije*
- komunističkom sekularizacijom osnažiti *kult oslobađanja* kroz *kolektivne akcije* (narodni zborovi, mitinzi solidarnosti, radne akcije, narodna sjela) i *emocije*⁶⁵³ atomiziranih pojedinaca na temelju *selektivne povijesti*⁶⁵⁴ i *institucionalnog zaborava*⁶⁵⁵

⁶⁵¹U 1981. godini se obilježava 40. godišnjica ustanka i socijalističke revolucije naroda i narodnosti Jugoslavije, a proslavlja se i 750. godišnjicu postojanja grada Vukovara. Izvor: Ustić, Đ. (1981.) »Pred novim jubilejima. Svečano i radno u borbi za stabilizaciju na ekonomskom i političkom planu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. januar 1981., str. 3. Naime, 1987. godina posebna je za vukovarsko područje jer se na razini cijele Jugoslavije sada medijski prati godišnja manifestacija sjećanja na žrtve stratišta Dudika u Vukovaru kroz direktan televizijski prijenos programa. Izvor: Autor nepoznat (1987.) »Sutra na TV (14,15 sati – drugi program) Pomenite nas u ljubavi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. maj 1987., str. 3. Tako se još uvijek 1989. godine obilježava Dan ustanka naroda i narodnosti SRH gdje na svečanosti nazoče visoki politički predstavnici CK SKJ (Ivica Račan). Izvor: Autor nepoznat (1989.) »U povodu 27. jula – Dana ustanka naroda i narodnosti u SRH. Odlazak u Babinu Gredu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. juli 1989., str. 1. A 1989. godine na 45. obljetnicu Desanta na Vukovar, jasno se šalje poruka da prekranje granica Jugoslavije nema. Izvor: Ustić, Đ. (1989.) »Obilježavanje 45. godišnjice Desanta na Vukovar. Nema prekranja granica Jugoslavije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 16. decembra 1989., str. 1-2.

⁶⁵²Naime, Vukovarci u kulturnom ozračju bratstva i jedinstva jugoslavenskih naroda i narodnosti godišnjicu rođenja Vuka Karadžića obilježavaju na način da izjednačavaju jezičnu kulturu Hrvata i Srba na području svoje općine i ističu da on kao „sin srpskog naroda“ svojim djelima pripada kulturi svih „jugoslavenskih naroda“ jer je „izučavao njihovo duhovno biće u svim njihovim povezanostima“ te je „imao viziju života na zajedničkom tlu i Srba i Hrvata, i Makedonaca, Slovenaca, Muslimana, Crnogoraca, Albanaca i drugih“ i „povezivao je biće svog naroda sa susjedima“. Izvor: Ustić, Đ. (1986.) »Uz 200. godišnjicu rođenja Vuka Karadžića. Velikan svjetskih razmjera«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. maj 1986., str. 6.

⁶⁵³Bogunović, B. (1981.) »Na ovogodišnjem Historijskom satu u Dudiku. Dramatizirana poema Jama«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 7. mart 1981., str. 6.

⁶⁵⁴Sjećanja Dušana Macakanje borca Banijske proleterske čete – pripremio profesor Živko Sekulić (1981.) »U povodu četrdesete godišnjice narodnog ustanka. Početak ustaških nadjela. U glinskoj pravoslavnoj crkvi ustaše su poubijale za jedan dan oko 1 200 ljudi iz susjednih sela«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 7. februar 1981., str. 2-3.

⁶⁵⁵Kontinuirano se nastavlja kolektivna retraumatizacija na temelju evociranja sjećanja na žrtve antifašističke borbe i narodne revolucije i ratne zločine. Izvor: Ustić, Đ. (1982.) »Memorijalni park Dudik sve je posjećeniji. Sloboda se rađala sa žrtvama – Dudik jedan od simbola naše NOB-e«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 28. august 1982., str. 2. Vidi još: rv (1985.) »U povodu 40. godišnjice proboja zatvorenika iz logora Jasenovac. Borovo pomaže Trku slobodi«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. marta 1985., str. 2.; Autor nepoznat (1985.) »Na posebnim filmskim predstavama. Krv i pepeo Jasenovca u Vuteksu i Borovu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. marta 1985., str. 2.

- u dramaturgiji totalitarne komunističke koreografije *manipulirati kolektivnim ponašanjem*⁶⁵⁶ atomiziranih pojedinaca dočim se *stimulira*⁶⁵⁷ njihova zainteresiranost *karizmom* i *kultom ličnosti* druga Tita i na taj način postići *homogenizirajući efekt* u simboličkom održavanju jugoslavenskog nacionalnog bratstva i jedinstva⁶⁵⁸
- *bojevim aktivizmom* atomiziranih pojedinaca kontrolirati i *manipulirati kolektivnim emocijama*⁶⁵⁹ kroz *militantnu revolucionarnost*⁶⁶⁰ kolektivnih akcija⁶⁶¹ u obrani⁶⁶² samoupravnog socijalizma i države od klasnih/narodnih neprijatelja⁶⁶³
- da *atomizirani pojedinci* u procesu *taktičnog učenja*⁶⁶⁴ svoje potrebe za promjenama zadovoljavaju kroz ritualizirana kolektivna ponašanja na *mjestima sjećanja* (Memorijalni park Dudik, Radnički dom)⁶⁶⁵ i na taj način pronalaze *sigurnost*⁶⁶⁶ u

⁶⁵⁶Autor nepoznat (1982.) »Čvrsta opredjeljenost za nastavak Titovog djela«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. marta 1982., str. 1.; Hardi, D. (1982.) »Sat historije u Dudiku. Poruke ljubavi i mira«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. maj 1982., str. 1-2.; Autor nepoznat (1982.) »Uz Titov 90. rođendan. Druže Tito, mi ti se kunemo...!«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. maj 1982., str. 1.

⁶⁵⁷Pa se tako 1982. godine na partijske knjižice članova SK stavlja Titov lik i amblem SKJ. Izvor: Autor nepoznat (1982.) »Završen 12. kongres SKJ. Kongres odlučnosti, jedinstva i akcije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 3. juli 1982., str. 1-2.

⁶⁵⁸Ustić, Đ. (1983.) »Suradnja Mjesnih zajednica. Pobratimski odnosi sa brojnim MZ u zemlji«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. septembra 1983., str. 4.; Iz Nacrta promejena i dopuna Statuta SKJ »Historijska obaveza Titovom djelu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 26. juni 1982., str. 2.

⁶⁵⁹Stanković, M. (1981.) »Mirko Stanković: odlomak iz Poruke za historiju, maja 1980.«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. maj 1981., str. 1.

⁶⁶⁰Stanković, M. (1990.) »U susret Danu Republike. 29. novembar praznik ili ne?«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 28. novembar 1990., str. 1.; S. P. (1990.) »Za Dan Republike. Po tradiciji – svečano«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 28. novembar 1990., str. 1.

⁶⁶¹Autor nepoznat (1988.) »Cijet za Dudik«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. maj 1988., str. 1 i 4.

⁶⁶²Autor nepoznat (1987.), »Sa proširene sjednice predsjedništva Općinske konferencije SSRNH, Vukovar. Vukovarci osuđuju nacionalistički ispad akademika Petra Šegedina«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. oktobra 1987., str. 3.; Bogunović, B. (1987.) »Nakon gostovanja KUD Sloga u SR Njemačkoj. Od Vardara pa do Triglava...«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. decembra 1987., str. 5.

⁶⁶³Predsjedništvo OK SKH Vukovar (1989.) »Predsjedništvo OK SKH Vukovar i AK SK Borovo. Spriječiti djelovanje albanskih separatista i iredentista na Kosovu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. marta 1989., str. 2.; D. H. (1989.) »Izveštajna sjednica općinskog odbora SUBNOR-a Vukovar. Protiv podjele zemlje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 18. marta 1989., str. 1-2.

⁶⁶⁴Ustić, Đ. (1987.) »Na godišnjicu II (Vukovarskog) kongresa KPJ. Posmrtni ostaci i bista Stjepana Supanca – u prostoru oko Radničkog doma Vukovar«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. aprila 1987., str. 8.; Ustić, Đ. (1987.) »Obilježene jubilarne partijske 50. godišnjice i otkrivena bista radničkog i partijskog vođe Vukovara, Stjepana Supanca. Crvena nit se nastavlja...«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. juni 1987., str. 1-3.

⁶⁶⁵Ustić, Đ. (1990.) »Obilježena 70. godišnjica Drugog (Vukovarskog) kongresa KP Jugoslavije. Za programsku obnovu SK Jugoslavije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar* 24, 30. juna 1990., str. 1-2.

⁶⁶⁶Tako se u duhu pobjede socijalističkih lijevih snaga na lokalnim višestranačkim izborima u vukovarskoj općini obilježava manifestacija Sat povijesti Dudik '90. pod nazivom „Ljubav je ravnica upila“ koja te godine predstavlja svojevrsnu komemoraciju i šalje umirujuću poruku da se žrtve Dudika trebaju pamtiti i da se takav zločin nikada neće ponoviti. Izvor: Penić, S. (1990.) »Dudik '90. Pamtimo dudove i dudike«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 19. maja 1990., str. 1-3.

konformnosti društvenih uvjerenja – idealističke vjere u Titovo revolucionarno naslijeđe i sposobnost Partije da riješi sve probleme društva permanentne krize.⁶⁶⁷

Sve do početka 1990 – ih godina, premda vrlo teško i uz velike napore, totalitarna komunistička elita *konvencionalizacijom kolektivnih ponašanja* većine atomiziranih pojedinaca uspijeva kontrolirati emocije i aktivnosti atomizirane (radničke) mase zadržavajući ih u svjetonazorskim okvirima *marksističko-lenjinističke dijalektike materijalizma*,⁶⁶⁸ gdje se onda takva dijalektika življenja i rada u sinergiji s državnim ateizmom i altruističkim okvirom moralnosti⁶⁶⁹ i etičnosti⁶⁷⁰ i dalje propagira⁶⁷¹ kroz *apstraktna načela*⁶⁷² koja su sada više nego ikada prije u oštroj suprotnosti s *devijantnom praksom samoupravnog socijalizma*.⁶⁷³ Duboka politička nestabilnost i gospodarska kriza *strukturno razaraju* okvire racionalizirane fikcije samoupravnog socijalističkog društva što ponovno dovodi vukovarsko društvo u stanje *šizoidne realnosti* dočim ono ulazi u period svojeg *preobražaja* nekontrolirane dinamike i dubine.⁶⁷⁴ Dok s jedne strane, sadržaj banalnosti *sofisticiranog nasilja iznutra* kod nekih atomiziranih pojedinaca progresivno gubi na svom utjecaju, pa se njihov socijalistički mentalni sklop *kognitivnim oslobađanjem* osposobljava za pronalazak alternativnih mogućnosti zadovoljavanja individualnih potreba i interesa; istovremeno s druge strane, *većina atomizirane (radničke) mase* unatoč gubitku uvjerljivosti komunističke ideologije i dalje pod *tutorstvom* totalitarne komunističke elite - *političkih poduzetnika* uspostavlja ekvilibrij svojih mogućnosti i želja, zato što su u okviru normativne fleksibilnosti odrastanja,

⁶⁶⁷S. P. (1990.) »Obilježavanje jubileja II (vukovarskog) kongresa KPJ komunisti koriste kao priliku za pomirenje i stvaranje jedinstva u SKJ. Aktuelno. Alternative nadnacionalne organizacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. januar 1990., str. 2.

⁶⁶⁸Autor nepoznat (1988.) »Naglasak. Ustavne promjene. Izvodi iz zaključaka CK SKJ«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 30. januar 1988., str. 2.

⁶⁶⁹Penić, S. (1987.) »Sa zajedničke sjednice Savjeta za unutrašnje poslove i društvenu samozaštitu. Sve izrazitija kriza morala«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. oktobra 1987., str. 4.

⁶⁷⁰Autor nepoznat (1982.) »Mario Cetinić boravio u Vukovaru. Zadatke prihvaćamo ali ih dosljedno ne izvršavamo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 19. juni 1982., str. 3.; Ustić, Đ. (1982.) »Poslije održavanja najvišeg partijskog skupa u Hrvatskoj. Rezolucija je od izuzetnog značaja za predstojeću aktivnosti SK«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. maj 1982., str. 2.

⁶⁷¹Iz Nacrta promjena i dopuna Statuta SKJ (1982.) »Historijska obaveza Titovom djelu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 26. juni 1982., str. 2.; Općinska konferencija SSRN (1987.) »Proglas«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 28. novembra 1987., str. 1.

⁶⁷²Autor nepoznat (1981.) »Iz Saveza komunista. Kritika zanemarena, samokritika još više«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. oktobar 1981., str. 2.

⁶⁷³V. L. (1981.) »Sa sjednice Izvršnog vijeća Skupštine općine Vukovar. Nezakonito i neodgovorno ponašanje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 31. januar 1981., str. 3.; Autor nepoznat (1981.) »Tko vraća knjižice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. septembra 1981., str. 2.

⁶⁷⁴Đ. U. (1989.) »Sa sjednice Općinskog komiteta SKH, Vukovar. O svojoj sudbini sami moramo brinuti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 8. aprila 1989., str. 2.

atomizirani pojedinci još uvijek *infantilno ovisni* o totalitarnom društvenom sustav koji se o njima paternalistički skrbi i oprašta sve propuste i neodgovornosti.

Međutim, pod utjecajem procesa demokratizacije u Hrvatskoj se od 1989. godine otvara politički prostor i na javnoj sceni se pojavljuje *višestranačje*, odnosno dolazi do *političke reprezentacije* endogenih propagatora promjena. U tom ozračju *liberaliziranih društvenih odnosa* povećava se sposobnost atomiziranih pojedinaca da djeluju slobodno, dočim dolazi do izražaja priroda čovjeka mase čiju narav totalitarna komunistička elita nije preodgojem oslobodila egoističnih aspiracija, potreba i interesa. *Praksa samozavaravanja* (kao moralna pretpostavka opstanka atomiziranih pojedinaca i kao obrambeni mehanizam) sada se jasno vezuje uz:

- *politički emancipiranu* totalitarnu komunističku elitu koja više nije idealistička i
- atomizirane (radničke) mase kao *uzurpatore prava* proizašlih iz samoupravnih radnih odnosa

na temelju čega onda politički alibi i opravdanje za parazitsku svijest, devijantno ponašanje i socijalističke društvene odnose još uvijek pronalaze u *protirječnosti sustava* – sustava permanentne izgradnje samoupravnog socijalizma. Naime, *socijalni identitetski sklop* atomiziranih pojedinaca koji je formiran kao *radnički klasni identitet* gubi na svojoj dijalektičkoj i interaktivnoj sposobnosti individualne samoidentifikacije sa samoupravnim socijalističkim društvenim sustavom (na predlošku totalitarne socijalizacije):

- što kod jednih dovodi do toga da i dalje vlastiti identitet definiraju u ustaljenim kategorijama socijalne sigurnosti i društvene ravnopravnosti
- dok drugi izlaze (kognitivnim oslobađanjem) iz uvriježenog okvira anomičnog vukovarskog društva zbog postupnog gubitka uvjerljivosti socijalističke ideologije.

Sada je vidljivo da *klasna pozicija* atomiziranih pojedinca (koja je dosada određivala i pokretala njihovo ponašanje unutar devijantne socijalističke samoupravne prakse) svoj opstanaka u zadanim društveno-političkim i gospodarskim kriznim uvjetima i dalje temelji na svom *potrošačkom suverenitetu* koji je sada ojačan njihovim *repozicioniranjem* u društvu šansi i mogućnosti, te im omogućava da se izdignu iznad normativnih i moralnih ograničenja sustava. Stoga *konformizam* gubi svoju snagu u reguliranju takvog ponašanja, a *izomorfnost devijantnih normi ponašanja i morala* sada snažno deregulira stanje u društvu koje totalitarna komunistička elita više nije u mogućnosti *funcionalno izbalansirati*.⁶⁷⁵ Politički

⁶⁷⁵D. H. (1989.) »Danas, u povodu Dana mladosti. Novi pokušaj u Adici«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. maja 1989., str. 1.

izdiferencirane interesne skupine i pojedinci unutar novonastlog pluralističkog političkog sustava sada se kao *političke stranke* nalazi u prostoru u kojem pobjeđuju politički interesi i pravo jačega:

- gdje, s jedne strane, ekspanzijom svojih mogućnosti izbora na štetu raskidanja postojećih socijalističkih društvenih veza i u odsutnosti morala, *politički poduzetnici parazitski rentiraju* jednostavne mogućnosti izvođenja tih izbora u skladu s društvenim sustavom koji im to omogućuje
- dok istovremeno, s druge strane, *endogeni propagatori promjena* rabe oporbene elemente *političke potražnje* s hrvatskim nacionalnim predznakom,

dočim vukovarska općina gubi svoju *instrumentalnu i tehničku* usklađenost kulture i socijalne strukture, ciljeva i normi samoupravnog socijalizma.

Dihotomni identitet atomiziranih pojedinaca, njihove emocije i razum u svojoj naravi prema tome, ne gube integritet jer su odnosi, ponašanja i razmišljanja sada emocionalno mobilizirani u sklopu racionalnog donošenja odluka od osobne koristi kako bi isti doživjeli pozitivna i izbjegli negativna iskustva. Naime, *disfunkcionalni socijalistički društveni odnosi*, neiskreni su odnosi jer se u totalitarnoj osobnosti i socijalnom identitetskom sklopu atomiziranih pojedinaca ne nalazi temeljni element – *povjerenje*. Totalitarna se komunistička elita sada ponovno okreće isprobanim mjerama društvene kontrole – radikalnim zaokretom u *ideokraciju*, pa se tako od *rezigniranih atomiziranih pojedinaca* očekuje da svoj adaptacijski mehanizam prilagode militarističkom uporištu borbe protiv *klasnih/narodnih neprijatelja*, jer se pretpostavlja da će *amputirana duša* većine partijaca i vanpartijaca svojom razvijenom *patološkom mržnjom* i *pranoidnim strahom* anulirati utjecaj *endogenih propagatora promjena* s hrvatskim nacionalnim predznakom.

Iako oni postoje, endogene propagatore promjena *srpskog nacionalnog predznaka* međutim u javnosti se ne doživljava s istom razinom patološke mržnje i paranoidnog straha kao njihove hrvatske kolege.⁶⁷⁶ Naime, *proizvoljnost totalitarne vladavine* je sofisticiranim nasiljem iznutra stvorila funkcionalne uvjete u kojima se rađa *nasilje*, i to zbog *stagnacije* u razvoju i *umjetnog održavanja* socijalno konstruirane racionalizirane fikcije samoupravnog socijalizma, dočim *izvanredno stanje* kao *permanentna tehnika vladanja* više nije u stanju osigurati *nadzor i kontrolu* nad atomiziranim pojedincima. Zbog toga u vukovarskoj *javnoj percepciji* ove *akutne paralize permanentnih modernizacijskih pokušaja* totalitarne komunističke elite dolazi do *podvojenosti* pa se tako:

⁶⁷⁶Ustić, Đ. (1989.) »Sjednica društveno-politčkih organizacija Bobote. Srpski narod u Hrvatskoj prihvatio je latinicu ali se nije odrekao ćirilice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. aprila 1989., str. 2.

- s jedne strane, *endogene propagatore promjena s hrvatskim nacionalnim predznakom* doživljava od strane *većine atomiziranih pojedinaca*:
 - kao *klasne/narodne neprijatelje* – protivnici federativne Jugoslavije⁶⁷⁷
 - kao *kriminalce – ratne zločince* (ustaše)⁶⁷⁸
 - kao *hrvatske nacionaliste/šoviniste/separatiste* – protivnike bratstva i jedinstva⁶⁷⁹
 - kao *genocidni narod*⁶⁸⁰
 - kao *klerofašiste* (zbog pripadnosti katoličanstvu) dok se
- s druge strane, *endogene propagatore promjena sa srpskim nacionalnim predznakom* od strane *većine atomiziranih pojedinaca* doživljava:
 - kao *žrtve* (s transgeneracijski internaliziranom kolektivnom ratnom traumom)⁶⁸¹
 - kao *ugroženi*⁶⁸² (premda jednakopravni) *narod* u paranoidnom strahu⁶⁸³ od hrvatske države

⁶⁷⁷Predsjednik MKSSRN: Živanović, S.v.r. /1990.) »Mjesne zajednice Bobota, Bršadin, Pačetin i Trpinja. Tražimo miting za jedinstvenu Jugoslaviju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. februara 1990., str. 2.

⁶⁷⁸Pa tako borci NOBa vukovarske općine ističu kako HDZ „priziva avete prošlosti i zagovara oživljavanje tzv. Nezavisne države Hrvatske“ koja je svoje pravo lice pokazala tijekom II. svjetskog rata, a zbog čega je sada „ušao strah u ljude, posebno u selima pretežno nastanjenih srpskim življem“ da se krvava prošlost ne bi vratila. Izvor: Penić, S. (1989.) »Izborna-konstituirajuća sjednica Općinskog odbora SUBNORA-a. Nema prekrajanja granica Jugoslavije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 17. marta 1990., str. 1-3.

⁶⁷⁹Autor nepoznat (1989.) »Predsjedništvo Općinske konferencije SSOH VUKOVAR. Nećemo dozvoliti da nam ugroze bratstvo i jedinstvo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 26. augusta 1989., str. 2.; Đ. U. (1990.) »Zajednički sastanak predstavnika izvršnih organa DPO u Mjesnim zajednicama i Skupštine općine Vukovar. Konferencija SS općine Vukovar odlučuje o mitingu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. februara 1990., str. 1-3.; Ustić, Đ. (1990.) »Sa sjednice Općinskog komiteta SKH, Vukovar. Reforma SK Hrvatske i predstojeći skupštinski izbori«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. februara 1990., str. 1-2.

⁶⁸⁰Komentirajući govor F. Tuđmana “prilikom uspostavljanja nove Hrvatske vlade“ kada nije spomenuo Srbe, Dr. Rašković u Vukovaru kaže: „Bolje da nas ne spominje a da smo tu, nego da nas spominje a da nas nema! Od toga kako će živjeti Srbi u Hrvatskoj zavisi i naša sudbina ali i budućnost Hrvatske i Jugoslavije. Nemamo ništa protiv hrvatstva i hrvatskog naroda, ali smo protiv ustaštva i genocida. Tačno je da sam internacionalizovao srpsko pitanje u Hrvatskoj! Tačno je da ćemo saradivati sa novim hrvatskim Saborom, saradivao bih i sa crnim đavolom ako je to u interesu srpstva i srpskog naroda“. Izvor: Đ. U. (1990.) »Osnovan odbor Srpske demokratske stranke u Vukovaru. Srbi ne odustaju od svojih prava u Hrvatskoj«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 16. juna 1990., str. 2.

⁶⁸¹D. H. (1989.) »Sastanak predstavnika MZ Trpinja, Bobota, Klisa, Pačetin, Lipovača i Bršadin. Više zajedništva nego razdvajanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 16. decembra 1989., str. 4.

⁶⁸²Mještani sela Bobota, s dominantnim srpskim stanovništvom, tvrde da su Srbi kulturno ugroženi u Hrvatskoj. To se ponajprije odnosi na srpski jezik i ćirilčno pismo za koje se tvrdi da su „karakteritika i simbol srpskog naroda, a gotovo je eliminirana iz službene upotrebe u SR Hrvatskoj,“ a akademik Dušan Čalić potvrđuje navodeći da je „srpski narod u Hrvatskoj prihvatio latinicu kao svoje pismo ali se nikada nije odrekao ćirilice koju smatra prvenstveno svojim pismom“. Izvor: Ustić, Đ. (1989.) »Sjednica društveno-političkih organizacija Bobote. Srpski narod u Hrvatskoj prihvatio je latinicu ali se nije odrekao ćirilice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. aprila 1989., str. 2. Vidi također: Đ. U. (1990.) »Osnovan odbor Srpske demokratske

- kao *nacionalno svjesni narod*⁶⁸⁴
- kao *zaštitnike* jugoslavenske federacije i samoupravnog socijalizma⁶⁸⁵
- kao *integrativni*⁶⁸⁶ *element* panjugoslavenskog bratstva i jedinstva.⁶⁸⁷

Naime, dok u *hrvatskom nacionalnom korpusu* vukovarske općine dolazi do *društveno-političke polarizacije*:

- na *većinu atomiziranih pojedinaca* koji vjeruju u samoupravni socijalizam i žele opstanak federativne Jugoslavije te slijede politike totalitarne komunističke elite⁶⁸⁸ i

stranke u Vukovaru. Srbi ne odustaju od svojih prava u Hrvatskoj«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 16. juna 1990., str. 2.

⁶⁸³D. H. (1989.) »Sastanak predstavnika MZ Trpinja, Bobota, Klisa, Pačetin, Lipovača i Bršadin. Više zajedništva nego razdvajanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 16. decembra 1989., str. 4.

⁶⁸⁴Premda se u javnosti osuđuje djelovanje stranaka s nacionalnim predznakom (HDZ, Srpska narodna obnova Vuka Draškovića), ipak se za miting „Bratstvo – jedinstvo“ koji je bio organiziran na Petrovoj gori kod Vukovara tvrdi da je bio pro-jugoslavenski unatoč činjenici da su na njemu „viđene ikonografije sa slikama Slobodana Miloševića“ te „srpske zastave bez socijalističkog obilježja“ koje je pratilo militantno ponašanje određenih grupa i pojedinaca „koji su došli iz drugih područja“. Izvor: S. P. (1990.) »Predsjedništvo Općinskog odbora SUBNOR-a. Podrška Dušanu Pekiću«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 24. marta 1990., str. 2.

⁶⁸⁵Slobodan Milošević na Gazi-Mestanu u okviru 600. godišnje obljetnice Kosovske bitke izjavljuje: „Stjecajem društvenih okolnosti ovaj šestogodišnji jubilej kosovske bitke dogodio se u godini u kojoj je Srbija, posle mnogo godina, posle mnogo decenija povratila svoj državni, nacionalni i duhovni integritet... Socijalizam kao progresivno i demokratskog društvo, pogotovo ne bi smelo da dopusti da se ljudi dele na nacionalno i versko. Jedine razlike koje se u socijalizmu mogu da dopuste su između radnih i neradnih, između poštenih i nepoštenih. Zato su svi koji u Srbiji žive od svog rada, pošteno, poštujući druge ljude i druge narode – u svojoj republici. Uostalom, na tim osnovama treba da bude uređena čitava naša zemlja. Jugoslavija je višenacionalna zajednica i ona može da postane samo u uslovima potpune ravnopravnosti svih nacija koje u njoj žive“. Naime, ova njegova izjava interpretira se na način da se ističe uvjet opstanka Jugoslavije, a to je ravnopravnost i složenost odnosa unutar nje, premda se odnosi već na samome Gazi-Mestanu počinju komplicirati jer se poslije centralne svečanosti „održava pomen kosovskim junacima“ koji „služi patrijarh srpski German, zajedno sa svim arhijerijima Srpske pravoslavne crkve“. Izvor: Autor nepoznat (1989.) »Svečano proslavljena 600. godišnjica Kosovske bitke. Ravnopravni i složni odnosi uvjet opstanka Jugoslavije – istakao je u govoru na veličanstvenom skupu pred oko 2 milijuna ljudi Slobodan Milošević, predsjednik Predsjedništva SR Srbije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 1. jula 1989., str. 2.

⁶⁸⁶Dr. Rašković u vukovarskoj javnosti o „bliskosti jugoslovenstva i srpstva“ kaže: „Jugoslavija se i danas opasno ljulja, ali usprkos svemu ostat će i to kao federativna, ma koliko to nekima smetalo. Između srpstva i jugoslovenstva (...) postoji trajna legura koju je teško istopiti. Na žalost, takva legura ne postoji za Slovence, Hrvate pa i Makedonce i Muslimane. Po tome je Srbija jedinstvena u našoj zajedničkoj domovini u kojoj i Srbi i Srbija moraju opstati“. Izvor: Đ. U. (1990.) »Osnovan odbor Srpske demokratske stranke u Vukovaru. Srbi ne odustaju od svojih prava u Hrvatskoj«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 16. juna 1990., str. 2.

⁶⁸⁷Tako se Kosovska bitka, i srpski kosovski mit percipiraju kao integralni dio univerzalne jugoslavenske povijesti koja pripada svima, pa i hrvatskom narodu. Izvor: Autor nepoznat (1989.) »600 godina Bitke na Kosovu. Bitka na Kosovu – simbol nacionalnog otpora«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. juna 1989., str. 2. Vidi još: m.s. (1989.) »Zbor mještana Pačetina. Više ne može tako«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. decembra 1989., str. 3-4.

⁶⁸⁸M. Č. (1990.) »Naš komentar. Kako će to izgledati kad gospoda štrajkuju!«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 23. juna 1990., str. 2.

- na *manjinu kognitivno oslobođenih atomiziranih pojedinaca* koji zahtijevaju demokratsko građansko društvo zapadnoeuropskog kapitalističkog ustroja i neovisnu i suverenu Hrvatsku na tragu onoga što predlažu endogeni propagatori promjena

istovremeno *srpski narod* sada zadržava svoju *homogenost* kao društvena zajednica unatoč činjenici da i u njihovom nacionalnom korpusu također dolazi do *društveno-političke polarizacije* gdje njihovi kognitivno oslobođeni atomizirani pojedinci staju na stranu svojih endogenih propagatora promjena, koji i dalje paradoksalno zahtijevaju, zajedno s *totalitarnom komunističkom elitom*, opstanak samoupravne socijalističke federativne Jugoslavije.

S obzirom na to da je totalitarna komunistička elita *tehtnikom posramljivanja* hrvatski nacionalni identitet i katoličanstvo *kriminalizirala* (kao zločin protiv humanosti), u socijalističkom se mentalitetu i svijesti *većine hrvatskih atomiziranih pojedinaca i političkih poduzetnika* ono internalizira kroz *osjećaj krivnje* (samo-optuživanje za zločine koje su počinili pripadnici njihova naroda) kao *samo-mržnja*, te se drži da je *prijetnja* hrvatskoj zajednici čiji opstanak sada ovisi o *interesnom repozicioniranju i privilegijama/koristima* koje žele ostvariti i zadržati u okviru *jugoslavenskog samoupravnog socijalizma*.⁶⁸⁹ Takav problem *srpski atomizirani pojedinci* nemaju, jer njihov *nacionalni identitet* ostaje izvan domašaja *totalitarne socijalizacije* te ga totalitarna komunistička elita paradoksalno *pozitivno afirmira* u kontekstu panjugoslavenizma na temelju selektivne povijesti i kulture zaborava, dočim se u procesu kognitivnog oslobađanja *srpstvo moralno oslobađa* od osjećaja krivice za *zlo* koje se čini iz *patološke mržnje* prema klasnom/narodnom neprijatelju – svemu onome što ima *hrvatski nacionalni predznak*. Kao što je to prethodno bilo naglašeno, srpski atomizirani pojedinci i njihovi politički poduzetnici kao i endogeni propagatori promjena, *nisu u konfliktu* s vlastitim nacionalnim identitetom, jer kao ravnopravni narod u Hrvatskoj na svojoj strani imaju javno propagirani *politički alibi* za transgeneracijski internaliziranu kolektivnu traumu ustaških zločina, dočim onda *opravdano preziru i kriminaliziraju* sve ono što je *identitetski hrvatsko* a uz to i *službeno legitimiraju* stavove i politiku *totalitarne komunističke elite*. Za razliku od njih, *hrvatski atomizirani pojedinci* koji u sebi nose transgeneracijsku traumu onih koji su preživjeli partizanske ratne zločine počinjene u novoj Jugoslaviji sada se u novonastaloj situaciji *kognitivno oslobađaju* od utjecaja represivnog mehanizma komunističkog totalitarizma i totalitarne socijalizacije, i zahtijevaju zajedno s *endogenim*

⁶⁸⁹Ustić, Đ. (1990.) »Obilježena 70. godišnjica Drugog (Vukovarskog) kongresa KP Jugoslavije. Za programsku obnovu SK Jugoslavije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 30. juna 1990., str. 1-2.

propagatorima promjena ostvarivanje liberalne ideje interesa - hrvatske nacionalne države – kao smjernice njihovog budućeg racionalnog djelovanja.

Stoga započeti *građanski rat* protiv *klasnih/narodnih neprijatelja* ponovnim radikalnim zaokretom u *ideokraciju* sada:

- s jedne strane, uspijeva *homogenizirati* one društvene snage koje su interesno vezane *personaliziranim odnosom* s državom u očuvanju jugoslavenske federacije i samoupravnog socijalizma⁶⁹⁰
- i s druge strane, *eskalacijom* patološke mržnje i paranoidnog straha⁶⁹¹ od *Hrvatske države* te se snage nalaze u oštroj suprotnosti s *kognitivno oslobođenim* hrvatskim atomiziranim pojedincima i endogenim propagatorima promjena.⁶⁹²

Naime, početak 1990-ih godina bilježi smrt egzistencijalističkog socijalizma, totalitarizma i jugoslavenske federacije gdje se *nacionalnom emancipacijom* stvara neovisna i suverena Hrvatska država u kojoj ponovno dolazi do izražaja *vukovarska posebnost*. U tom kontekstu na demokratiziranoj i liberaliziranoj političkoj sceni dolazi do pobjede upravo tih *homogeniziranih društvenih snaga* koje u totalitetu situacija i događanja/akcija na vukovarskom području kao atomizirani pojedinci nisu u stanju osloboditi se svoje infantilne i interesne pozvezanosti s totalitarnim sustavom paradoksalnog samoupravnog socijalizma koji predstavlja jedinu realnost (premda fiktivnu) u kojoj znaju i žele raditi i živjeti. Međutim do promjene dolazi upravo onda kada započeti *građanski rat* protiv *klasnih/narodnih neprijatelja* na temelju radikalnog zaokreta u ideokraciju dovodi do:

- jasne *međunacionalne podjele*⁶⁹³

⁶⁹⁰M. Č. (1990.) »Informacije sa sjednice Općinskog komiteta SKH – SDP«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 3.

⁶⁹¹Ljeto 1990. godine u Vukovaru bilježi burna politička zbivanja – „zborovi, mitinzi i stranačka okupljanja“ – za koje se tvrdi da još nije poznato koje sve „posljedice nose sa sobom“ ali je posve jasno da se „razumnijim“ građanima od njih „leđi krv u žilama“. Izvor: M. Č. (1990.) »Zapažanja. Nove igre po starom scenariju«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 3.

⁶⁹²Autor nepoznat (1991.) »Još jedna politička stranka u Vukovaru: Konstituirana Hrvatska narodna stranka«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 26. januar 1991., str. 2.; Autor nepoznat (1991.) »Društvo Hrvatski dom. Utvrđen program aktivnosti«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 19. januar 1991., str. 2. Istovremeno se formiraju i srpske kulturne institucije kao što je Prosvjeta. Izvor: Inicijativni odbor za osnivanje Pododbora Srpskog kulturnog društva Prosvjeta (1991.) »Danas u Gradskom kazalištu u Vukovaru. Osnivački skup Pododbora Srpskog kulturnog društva Prosvjeta«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 2. marta 1991), str. 2.

⁶⁹³M. Č. (1990.) »Informacije sa sjednice Općinskog komiteta SKH – SDP«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 3.

- otvorene lokalne *srpske pobune* protiv novonastale hrvatske države i
- otvorene *oružane agresije* na općinu, grad Vukovar i Republiku Hrvatsku

što sve zajedno u konačnici kulminira *homogenizacijom* hrvatskog nacionalnog korpusa i otvorenim ratom Jugoslavije (Republike Srbije), JNA i srpskih paravojskih postrojbi protiv Republike Hrvatske.⁶⁹⁴ Naime, pod utjecajem *otvorene oružane agresije* dolazi do *sinergije interesa* većine hrvatskih atomiziranih pojedinaca unutar *izdiferencirane političke scene*, što dovodi do jasne *etničke podjele* sukobljenih strana na:

- na *srpsku nacionalnu manjinu* koja drži da se nalazi u legitimnom građanskom ratu protiv klasnog/narodnog neprijatelja dočim se oslobađa njihova moralna savjest i odgovornost za oružani napad i fizičko uništenje zločinačkog hrvatskog naroda i države, i na taj način želi osigurati srpski nacionalni integritet i pripadnost socijalističkoj samoupravnoj Jugoslaviji i
- na *hrvatsku većinu* koju je zadesila ista ratna sudbina, pa se sada u dinamici međusobnih veza etnički homogeniziraju te interesno i dragovoljno povezuju, moralno oslobođeni grijeha zločinačke prošlosti kompenziranjem svog moralnog pada i nemirne savjesti kroz *obrambeni refleks* na otvorenu oružanu agresiju u sinergiji s donedavnim klasnim/narodnim neprijateljima (hrvatskim kognitivno oslobođenim pojedincima i endogenim propagatorima promjena).

Prema tome, akutna se paraliza permanentnih modernizacijskih pokušaja totalitarne komunističke elite *emancipacijskim procesima* liberalizacije tržišta i gospodarstva, s jedne strane, i *demokratizacijom političkog prostora* s druge strane, sada pretvara u otvoreni oružani sukob u kojem se *sofisticirano nasilje iznutra* – kao *banalno zlo totalitarizma* na jugoslavenski način – oblikuje *patološkom mržnjom* i *paranoidnim strahom* na temelju oslobođenih nacionalnih osjećaja manjinskog srpskog naroda.

2.5.4. Demokratizacija

Naime, u ovom periodu demokratizacije vukovarskog društva nakon smrti druga Tita opet se *političkim manirizmom* u tradiciji kongresnih⁶⁹⁵ zasjedanja *totalitarne komunističke elite*

⁶⁹⁴Autor nepoznat (1990.) »Saopćenje«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 23. juna 1990., str. 2.; kbj (1990.) »Sjednica Skupštine općine. Jedinstven stav – zaštititi društvenu imovinu«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 30. juna 1990., str. 1-3.

⁶⁹⁵Autor nepoznat (1981.) »Pripreme za 12. Kongres SKJ. Akciju treba usmjeriti na jačanje materijalnog položaja udruženog rada«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. januar 1981., str. 1.

javnost uvjerava da je osiguran *kontinuitet*⁶⁹⁶ revolucionarnog aktivizma atomizirane (radničke) mase kojim se sada uspješno savladavaju „birokratske i tehnokratske uzurpacije samoupravnih prava radnika“ putem „načela kolektivnog rada i odgovornosti“ i „delegatskog sistema i socijalističke samoupravne demokracije.“⁶⁹⁷ Totalitarna komunistička elita koja je iznova prisiljena na *introspekciju*,⁶⁹⁸ *konstruktivnu kritiku*⁶⁹⁹ stoga nije u stanju internalizirati, zbog toga što bi iskreno i odgovorno suočavanje⁷⁰⁰ s devijantnom društvenom praksom samoupravnog socijalizma (demokratskog centralizma)⁷⁰¹ značilo javno priznavanje da se Partija poistovjetila s državom i da su političke funkcije „isto što i vlast.“⁷⁰² Naime, „profesionalni političari,“⁷⁰³ odnosno *politički poduzetnici svoj demokratski deficit nadoknađuju:*

- s jedne strane *rekonceptualizacijom*⁷⁰⁴ zakonodavnog i normativnog realiteta samoupravnih socijalističkih donosa i veza, dočim se onda demokratska transformacija vukovarskog društva želi postići *političkim instant rješenjima*⁷⁰⁵ i

⁶⁹⁶Autor nepoznat (1981.) »Aktivnosti u SK. Jedinstvo na liniji SKJ«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. novembar 1981., str. 1.

⁶⁹⁷Dodatak (1981.) »Javna rasprava o ustavnim promjenama. Nacrt amandmana na Ustav Socijalističke Republike Hrvatske i Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. januar 1981.

⁶⁹⁸Ustić, Đ. (1981.) »Sa sjednice Općinske konferencije SKH, Vukovar. Stalni zadaci komunista su u procesima konstituiranja udruženog rada«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 7. februar 1981., str. 1-3.

⁶⁹⁹Autor nepoznat (1981.) »Naš osvrt. Za i protiv polemike«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 31. oktobar 1981., str. 3.

⁷⁰⁰Autor nepoznat (1981.) »Tko je odgovoran?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. august 1981., str. 2.

⁷⁰¹V. L. (1981.) »Sa sjednice Izvršnog vijeća Skupštine općine Vukovar. Nezakonito i neodgovorno ponašanje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 31. januar 1981., str. 3.

⁷⁰²Autor nepoznat (1981.) »Branu političkom profesionalizmu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 7. februar 1981., str. 1.

⁷⁰³Prvi puta se u javnosti otvoreno progovara o problemu profesionalnih političara – osobama kojima je ta društvena funkcija jedino zanimanje i izvor zarade. Tvrdi se da su ovi profesionalni političari – funkcioneri izvor birokratiziranja i „nametanja izbornoj bazi“ jer se pokazalo da „delegatski sistem“ nije uspio „automatski suziti i smanjiti snage i utjecaj političkog profesionalizma.“ Nažalost praksa je pokazala da je politička funkcija vrlo često i brzo postala „sredstvo birokratskog manipuliranja“ a njihova profesionalizacija je bila garancija da se neće vratiti u udruženi rad jer se takav povratak „smatrao osobnom degradacijom“ te je imperativ bio „ići na višu funkciju ili se bar vrtiti u krugu prelazeći s funkcije na funkciju u istom nivou ugleda. Na taj način se zapravo ugled osiguravao funkcijom a ne radom čime se negiralo temeljno ustavno načelo „da jedino mjerilo vrijednosti čovjeka u socijalističkom samoupravnom društvu“ trebaju biti „rad i rezultati rada“. Izvor: Autor nepoznat (1981.) »Branu političkom profesionalizmu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 7. februar 1981., str. 1.

⁷⁰⁴Autor nepoznat (1981.) »Pripreme za XII kongres SKJ. Kongres kontinuiteta i povećanih napora«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. februar 1981., str. 1.; Autor nepoznat (1981.) »Javna rasprava o ustavnim amandmanima. Između prakse i mogućnosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. februar 1981., str. 3.

⁷⁰⁵Kao što su „demokratizacija kadrovske politike, deprofesionalizacija političkih funkcija, princip pojedinačne i zajedničke odgovornosti“ kojima se namjerava razvijati: kolektivni rad, demokratizirati društveno-politički odnosi, ojačati integrativna funkcija komune te stručna osposobljenost, učinkovitost i idejno-politička usmjerenost organa uprave. Izvor: Autor nepoznat (1981.) »Javna rasprava o ustavnim amandmanima. Između prakse i mogućnosti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. februar 1981., str. 3.

- s druge strane, novim modelom njihovog *kompromisnog repozicioniranja* u totalitetu vladavine totalitarne komunističke elite.

Problemi *disfunkcionalne socijalističke demokracije* kao i posljedice *modela političkog oportuniteta* nastalog u devijantnoj društvenoj praksi samoupravnog socijalizma i demokratskog centralizma međutim više nije moguće otkloniti *populističkom političkom reafirmacijom* marksističko-lenjinističke dijalektike materijalizma bez *moralnog pokrića*. Stoga duboko prisutna *politička nestabilnost* i *društveno-gospodarska kriza* iznova na pozornicu *fiktivnog političkog prostora* 1981. godine iznose antidržavne odnose, ponašanja i razmišljanja *kognitivno oslobođenih* atomiziranih pojedinaca koji sada aktualiziraju čuveno „nacionalno pitanje“⁷⁰⁶ za koje totalitarna komunistička elita i dalje tvrdi da je riješeno. Po prvi put se javno tvrdi da *nacionalizam* nastaje iz svega što je „antisocijalističko, antisamoupravno, i antijugoslavensko“ kao i iz „ekonomskih teškoća“ i slabosti „društva“ samoupravnog socijalizma i demokratskog centralizma.⁷⁰⁷ *Totalitarna komunistička elita* atomizirane pojedince uvjerava da „jugoslavensko zajedništvo nije iskonstruirano“, ali i da je ono „temeljni preduvjet egzistencijalne opstojnosti“ svih koji pored vlastitih razlika žive solidarno pa je stoga najopasnije zlo zapravo *nacionalizam* u vlastitom narodu, „u svojoj sredini.“⁷⁰⁸

Naime, *kosovska kriza* i *političko-sigurnosna situacija* u državi odražava se na, i formira javno mnijenje gdje se *demokratiziraju lokalni mediji*, a novinarstvo postavlja veće zahtjeve u slobodi izvještavanja kako bi se građane pravovremeno i točno informiralo o relevantnim društveno-političkim temama od značaja.⁷⁰⁹ Na taj način se otvara put daljnoj demokratizaciji *socijalnog polja* falsificiranog političkog prostora u kojem se unatoč populističkoj reafirmaciji totalitarne komunističke elite, atomizirani pojedinci *kognitivno oslobađaju* totalitarnog socijalnog identitetskog sklopa i osobnosti.⁷¹⁰ *Političke istine*⁷¹¹ koje se nisu smjele i mogle

⁷⁰⁶Autor nepoznat (1981.) »Nacionalizam najveće zlo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. april 1981., str. 4.

⁷⁰⁷Autor nepoznat (1981.) »Nacionalizam najveće zlo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. april 1981., str. 4.

⁷⁰⁸Autor nepoznat (1981.) »Nacionalizam najveće zlo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. april 1981., str. 4.

⁷⁰⁹Prvi se puta javno postavlja sljedeće pitanje: „Ako je novinar društveno-politički radnik, komunist te uz sve odgovornosti od posebnog društvenog interesa zadužen da prati (u informativnom smislu) rad komuniste jedne regije, što to onda o sigurnosno-političkoj situaciji na području regije ili zemlje – novinar ne smije znati?“ Javnost se upoznaje s činjenicom da novinarima, pa tako i građanima nisu dostupne informacije o tzv. „strogo povjerljivim materijalima“ o kojima se sada raspravlja na sjednicama vukovarske Skupštine općine, Izvršnom vijeću, Općinskom komitetu, kao i Predsjedništvu konferencije SK regije. Izvor: Suhić, N. (1981.) »Što to novinar – ne smije čuti?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 26. septembra 1981., str. 5.

⁷¹⁰Autor nepoznat (1981.) »Zloupotreba vjere. Političke provokacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. oktobar 1981., str. 4.

osporavati do Titove smrti sada o njima u javnosti određene društvene institucije (Katolička Crkva, Srpska Pravoslavna Crkva) počinju otvoreno govoriti te dolazi i do *povećanja slobode izražavanja vjerskih osjećaja i obreda*.⁷¹² Međutim, *katoličanstvo* se još uvijek kriminalizira, a katolike se posramljuje i moralno degradira pod prijetnjom uporabe represivnih mjera totalitarne države.⁷¹³ Takve se *političke klerikalističke provokacije* - odnosi, ponašanja i razmišljanja -stavljaju u kontekst *klasnih/narodnih neprijatelja*, pa kao *politizirani vjerski osjećaji* spadaju u kategoriju *devijantne socijalističke društvene prakse* koju totalitarna komunistička elita i vlast neće *tolerirati*.⁷¹⁴

Istovremeno, vukovarska samoupravna socijalistička zajednica (općina), kao *imaginarna zajednica* i dalje osigurava okvir za društvenu afirmaciju socijalističke demokracije koja se pod dramaturškom palicom totalitarne komunističke elite ostvaruje *dirigiranim izborima* tijekom kojih atomizirani pojedinci svoj demokratski deficit nadoknađuju konfomitetom.⁷¹⁵ Degradirani se autoritet i legitimacijska uvjerljivost totalitarne komunističke elite kompensira *kolektivnom mobilizacijom političkih poduzetnika* u aktivnom sudjelovanju u procesu društveno-političkog i gospodarskog odlučivanja kako na lokalnoj tako i na jugoslavenskoj razini.⁷¹⁶ Međutim, komunistička kritika kao „impuls društvenog razvoja“ i oružje napretka nisu u stanju osigurati jedinstvo progresivnih društveno-političkih snaga totalitarne komunističke elite potrebnih za „radikalni zaokret“ u poboljšanje učinkovitosti metoda vlastitog rada, ali i ostvarivanje „principa kolektivnog rada i odgovornosti,“⁷¹⁷ što dovodi do

⁷¹¹ Kao npr. politički iskonstruiran sudski proces protiv kardinala Alojzija Stepinca. Izvor: Autor nepoznat (1981.) »Zloupotreba vjere. Političke provokacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. oktobar 1981., str. 4.

⁷¹²Naime, u javnosti se spominju pored katoličkih, sada i istaknuti članovi Srpske Pravoslavne Crkve u SRH, međutim njihovo djelovanje i rad u društvu u cjelosti je u skladu s propagiranim socijalističkim politikama bratstva i jedinstva i tolerancije među Srbima i Hrvatima. Izvor: Autor nepoznat (1988.) »Sahranjen Protojerej Petar Samardžija«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. novembra 1988., str. 5.

⁷¹³Autor nepoznat (1981.) »Zloupotreba vjere. Političke provokacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. oktobar 1981., str. 4.; Autor nepoznat (1981.) »Povodom „čuda u Međugorju.“ Reakcioneri pod bogomoljačkim štitom«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 7. novembar 1981., str. 2.; Autor nepoznat (1984.) »Tema tjedna. Miris tamjana«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 12. april 1984., str. 5.

⁷¹⁴Prvi puta totalitarna komunistička elita javno prijeti svim onim pojedincima koji su nepopravljivi i koji „posežu i hule na najsvjetliju tekovinu“ socijalističkog jugoslavenskog zajedništva, da se prema njima ne smije biti „sentimentalan“ jer zaslužuju biti „iza rešetaka“. Izvor: Autor nepoznat (1981.) »Zloupotreba vjere. Političke provokacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. oktobar 1981., str. 4. Vidi još: kbj (1987.) »Djelovanje vjerskih zajednica. Zajednički – u interesu napretka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 28. marta 1987., str. 3.

⁷¹⁵Autor nepoznat (1982.) »Čvrsta opredjeljenost za nastavak Titovog djela«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. marta 1982., str. 1.; Đ. U. (1986.) »Izbori '86. Prva faza četvrtih po redu delegatskih izbora. Veliki odaziv birača na izborima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. mart 1986., str. 1-3.

⁷¹⁶Ustić, Đ. (1982.) »Poslije održavanja najvišeg partijskog skupa u Hrvatskoj. Rezolucija je od izuzetnog značaja za predstojeću aktivnosti SK«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. maj 1982., str. 2.

⁷¹⁷Đ. U. (1984.) »Aktivnost komunista vukovarskog područja. Vrijeme preispitivanja vlastitog ponašanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. septembra 1984., str. 1.; Ustić, Đ. (1984.) »Jedinstvo SK

zahtjeva za *novim interesnim repozicioniranjem*⁷¹⁸ i *organiziranjem SKH*.⁷¹⁹ Unatoč tome, progresivno se gubi i *legitimacijska uvjerljivost* modernizacijskih pokušaja daljnje demokratizacije samoupravnog socijalističkog društva koje totalitarna komunistička elita provodi, što se jasno očituje, ne samo u okviru devijantne prakse, nego i na razini klasne svijesti.⁷²⁰ Tako, 1987. godine dolazi do *krize povjerenja*⁷²¹ u totalitarnu komunističku elitu, jer se u okviru simboličke neposredne demokracije jugoslavenske inačice *demokratskog centralizma* i dalje legalizira upravni sustav države koja *totalizira društvo*,⁷²² premda sada prigušeno postojanje pluralizma progresivno sve snažnije izlazi iz anonimnosti represivnog poretka koji ga je uvijek do određene razine tolerirao (Feher, Heler i Markuš, 1986: 238). Političkim se populizmom kriza povjerenje u postojanost i liderstvo totalitarne komunističke elite rješava *meta-jedinstvom* Saveza komunista,⁷²³ a devijantna⁷²⁴ se praksa njihova djelovanja i rada u okviru samoupravnog socijalizma prikriva dodatnim *normiranjem*, premda se svjesno priznaje da ono neće postići željene rezultate.⁷²⁵

Rasprave o novim ustavnim promjenama (1988. godine) koje bi dodatno demokratizirale izborni sustav⁷²⁶ demokratskog centralizma, na vukovarskom se području ipak najviše fokusiraju na „predložene promjene u federaciji,“ odnosno na odnos između federacije i

garancija jedinstva i stabilnosti cijelog društva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. oktobra 1984., str. 1-2.

⁷¹⁸Autor nepoznat (1986.) »Naglasak. Savez komunista. Uspjeli kadrovski noviteti. Iako su postignuti početni poeni u demokratizaciji politike ne treba se zanositi iluzijama. Na funkcije se još uvijek guraju i oni koji su neskromni u ambicijama, skromni u mogućnostima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. mart 1986., str. 2.

⁷¹⁹Autor nepoznat (1984.) »Stavovi i zaključci 21. sjednice CK SKH o izgradnji, razvoju i obnovi socijalno-klasne strukture SKH«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 15. septembra 1984., str. 2.; Ustić, Đ. (1986.) »Završio X. kongres SK Hrvatske. Jedinstvo i odlučnost – kongresne karakteristike«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. maj 1986., str. 1-2.

⁷²⁰Praksa socijalističke demokracije pokazuje da je upravo te 1984. godine Savez komunista na području vukovarske općine primoran zatvoriti neke od svojih osnovnih partijskih organizacija, a tvrdi se i da u zadnje dvije godine u više od 50% organizacija SK nije primljen niti jedan novi član. te da je propagirana i dugo željena radnička većina zapravo manjina. Izvor: Đ. U. (1985.) »U raspuštenoj partijskoj organizaciji Vodovoda izrečene partijske kazne«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. septembar 1985., str. 1-3.; Đ. U. (1984.) »Djelovanje Saveza komunista na području općine. Zatvorene osnovne partijske organizacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. oktobra 1984., str. 1-2.; Ustić, Đ. (1985.) »Analiza strukture članstva SK. Radnička većina u – manjini!«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. april 1985., str. 2.

⁷²¹Autor nepoznat (1987.) »CK SKH. Kriza povjerenja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. oktobra 1987., str. 2.

⁷²²Naime, društvo je totalitarno ako je pluralizam u njemu izvan zakona; a totalitarzima nikada nije postojao bez prethodnog plurazima (Feher, Heler i Markuš, 1986: 237).

⁷²³Penić, S. (1988.) »Uoči općinske konferencije. Jačati vodeću ulogu Saveza komunista«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 30. januar 1988., str. 4.

⁷²⁴Ustić, Đ. (1988.) »Održana tematska konferencija SK općine Vukovar. Teško se oslobađamo stečenih navika«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. februar 1988., str. 1-3.

⁷²⁵Ustić, Đ. (1988.) »Održana tematska konferencija SK općine Vukovar. Teško se oslobađamo stečenih navika«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. februar 1988., str. 1-3.

⁷²⁶Autor nepoznat (1988.) »Naglasak. Ustavne promjene (3). Neposredni izbori – da ili ne?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. februar 1988., str. 2.

republika i autonomnih pokrajina, a kojima bi se zadovoljili interesi i suverena prava radnih ljudi, naroda i narodnosti Jugoslavije.⁷²⁷ Naime, sada se iznova *akutna paraliza*⁷²⁸ permanentnih modernizacijskih pokušaja totalitarne komunističke elite ponajviše očituje:

- u *nemogućnosti funkcionalne društvene kontrole i nadzora* nad procesom institucionalizacije i liberalizacije demokratskih postavki novog Ustava kojim se želi udovoljiti zahtjevima društveno-političke pluralizacije odnosa i veza (čime se gubi sveobuhvatnost totalizacije)
- u *građanskom neposluhu* (mitinzi solidarnosti u potpori tzv. kosovskim separatistima/iredentistima)⁷²⁹ kojim će se jasno pokazati *polariziranost* unutar partijskih veza i sukoba, ali i društva u cjelini, dočim se *interesno repositioniranje* komunista oblikuje u skladu s *razmetljivom demokratičnošću* koja istovremeno omogućava njezino daljnje *parazitsko rentiranje*
- u *kognitivnom oslobađanju* atomiziranih pojedinaca koji se sada *homogeniziraju* na principu *demokratskog političkog pluralizma*⁷³⁰ i *nacionalne osviještenosti*⁷³¹ kao *organizirani otpor*⁷³² na *prisilnu koheziju* samoupravnog socijalizma i demokratskog centralizma.

Međutim, 1989. godine posebnost vukovarske općine i demokratizacijskog procesa dolaze do punog izražaja tako što:

⁷²⁷Autor nepoznat (1988.) »Naglasak. Ustavne promjene (5). Komunist - različitog mišljenja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. februar 1988., str. 2.

⁷²⁸Đ. U. (1988.) »Sa sjednice predsjedništva OK SKH, Vukovar. Odlučno obraniti samoupravni, demokratski, titovski razvojni put naše zemlje«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. septembra 1988., str. 1-3.

⁷²⁹Naime, kosovski realitet se percipira na razini drame što znači da se smatra socijalnom konstrukcijom – fikcijom stvarnosti. Međutim, da kosovska drama po prvi puta u javnosti jasno pokazuje do koje je razine prisutno „nejedinstvo u jugoslavenskom vrhu u ocjeni“ tih događaja kojima se sada pridružuju i prosvjedi potpore kosovskom srpskom i crnogorskom narodu diljem SR Srbije. Izvor: s (1988.) »Akcenti: Jačati jedinstvo na jugoslavenskom prostoru«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 1. oktobra 1988., str. 4.

⁷³⁰1989. godine dolazi do pojava „federalizacija SKJ“, „nacionalizma“, te „pokušaja destabilizacije institucija sistema“. Izvor: Autor nepoznat (1989.) »Predsjedništvo općinskog komiteta SKH, Vukovar. Osuda napada na Predsjedništvo CK SKJ i njegovog predsjednika«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 28. januara 1989., str. 1.

⁷³¹Te, 1988. godine počinju se javno isticati povijesne istine srpskoga naroda, te se govori o ugroženosti naroda ali i o „narodnoj misli koja ima oslonac u istini“ – univerzalnoj istini da je „narod uvijek u pravu“. Izvor: s (1988.) »Akcenti: Jačati jedinstvo na jugoslavenskom prostoru«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 1. oktobra 1988., str. 4. Naime, iz interpretacija totalitarne komunističke elite je već tada vidljivo da se u vukovarskoj javnosti albanska iredenta i separatizam jasno identificira kao čisti nacionalizam, dok se srpski nacionalizam tolerira, odnosno ne imenuje.

⁷³²Naime, prisilna kohezija izaziva otpor nacionalističkog tipa (Feher, Heler i Markuš, 1986: 296).

- *totalitarna komunistička elita* ali i *većina atomiziranih pojedinaca* jednoglasno prihvaćaju „amandmane na Ustav SR Hrvatske“ uz „dopunu da se u javnu uporabu uvede i ćirilično pismo“⁷³³
- započinju se i prve rasprave o formiranju *novih političkih stranaka* u Jugoslaviji, s čim se ne slažu određene društvene skupine ali i veliki broj atomiziranih pojedinaca⁷³⁴
- odbornici se vukovarskih vijeća Skupštine općine suprotstavljaju odlukama Sabora SRH i ne daju potporu spornom amandmanu „ u kome je SRH nacionalna država samo Hrvata“⁷³⁵ jer stanovništvo višenacionalne vukovarske općine želi ostvarivanje *jugoslavenske sinteze* i principa jugoslavenskog federalizam.⁷³⁶

Unatoč tomu, *atomizirani pojedinci* sada s pravom osjećaju i vide da sve to što se događa u njihovoj sredini nije u njihovom interesu, te da postoje *alternativne mogućnosti* njihovog *preživljavanju* u totalitetu vladavine totalitarne komunističke elite koja sada rapidno gubi svoju društvenu moć i utjecaj.⁷³⁷ Stoga dolazi do formiranja *nacionalističko-centripetalnih težnji* u društvu uslijed slabosti *integrativnog centra društvene moći* – totalitarne komunističke elite - da suvereno dominira, jer su njena mjerila sposobnosti vladavine⁷³⁸ izgubljena *amputiranom* kulturnom hegemonijom samoupravnog socijalizma i demokratskog centralizma. Reakcije atomiziranih pojedinaca prema tome u potpunosti odgovaraju poduzetim *akcijama* totalitarne komunističke elite koja sada iznimno teško ostvaruje propagirane ideološke ciljeve socijalističke transformacije društva. Naime, *politički poduzetnici* totalitarne komunističke elite sada premda uzdrmani novonastalom situacijom na vukovarskom području, i dalje čvrsto vjeruju da imaju *pravo vladati* na temelju svoje socijalno konstruirane revolucionarne i narodnooslobodilačke tradicije, dočim takva

⁷³³kbj. (1989.) »Sjednica svih vijeća Skupštine općine Vukovar. Podržani amandmani na Ustav SR Hrvatske«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 18. februara 1989., str. 1.

⁷³⁴rv. (1989.) »Vukovarski borci: Ne dozvoliti formiranje novih političkih stranaka«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. marta 1989., str. 1.; Predsjedništvo OK SKH Vukovar (1989.) »Predsjedništvo OK SKH Vukovar i AK SK Borova. Spriječiti djelovanje albanskih separatista i iredentista na Kosovu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 4. marta 1989., str. 2.

⁷³⁵kbj. (1989.) »Sjednica vijeća Skupštine općine. Podrška Predsjedništvu SFRJ«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 30. septembra 1989., str. 1-3.

⁷³⁶Predsjedništvo OK SKH Vukovar (1989.) »Predsjedništvo OK SKH Vukovar: Izražavamo duboku zabrinutost«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 30. septembra 1989., str. 1.

⁷³⁷Đ. U. (1989.) »Sa sjednice općinskog komiteta SKH, Vukovar. O svojoj sudbini sami moramo brinuti«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 8. aprila 1989., str. 2.; Autor nepoznat (1989.) »Nacionalna struktura SKH. Opada privlačnost crvene knjižice«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. septembra 1989., str. 2.

⁷³⁸Kako to Gramsci navodi, mjerilo sposobnosti neke vladavine, u ovom slučaju totalitarne komunističke elite nalazi se u: njezinoj produktivnosti ideja, vrijednosti i prihvaćanju stavova u svakom području društvenih djelatnosti koji su unutrašnje obvezujući te u djelotvornom upravljaju ljudskim djelovanjem bez potrebe za stalnim razvijanjem puke prisile (Feher, Heler i Markuš, 1986: 397).

legitimacija putem tradicije ne trpi nacionalno osviještene narode koji zahtijevaju potvrdu vlastitog suvereniteta.

Prema tome, *legitimacija* putem *racionalizirane fikcije samoupravnog socijalizma i demokratskog centralizma* sada doživljava neuspjeh, jer gubi moć davanja legitimnosti uslijed mnogobrojnih neuspjelih modernizacijskih pokušaja koji su do tada racionalizirali *pragmatizam vladavine* totalitarne komunističke elite temeljen na neuspjelim *kombinacijama samolegitimacije* i *alternativnih sustava dominacije* (Feher, Heler i Markuš, 1986: 228). Tako, *permanentnost krize legitimacije* sada kulminira uvođenjem *formalne racionalnosti* – određenog oblika *političkog pluralizma i nacionalne emancipacije* - koje je totalitarna komunistička elita u uvjetima *društvene nesigurnosti*⁷³⁹ bila spremna *tolerirati* kako bi se omogućio takav preobražaj društva koji bi osigurao uvođenje *novog sustava dominacije*. *Ekperimentalni karakter* ove formalne racionalnosti dovodi do neizbježnih *društvenih sukoba*⁷⁴⁰ jer nepredvidljivost ekonomske perspektive određuje budućnost socijalističkog egzistencijalizma, pri čemu atomizirni pojedinci emancipiranog potrošačkog suvereniteta ne mogu postići relativni konsenzus (kao što se to činilo do tada) s totalitarnom komunističkom elitom o reformskim društveno-političkim i gospodarskim mjerama. *Političke posljedice* ovakve demokratizacije koja dovodi u pitanje *sigurnost jugoslavenske zajednice* i *opstanak vladavine* totalitarne komunističke elite, očituju se kroz način na koji atomizirani pojedinci internaliziraju promjene koje im mogu osigurati umnožavanje mogućnosti života:

- s jedne strane, u okviru samoupravnog socijalističkog društva federativne Jugoslavije⁷⁴¹ ili
- s druge strane, u okviru samostalne, neovisne i suverene nacionalne države – Republike Hrvatske - demokratskog pluralizma i liberalnog kapitalizma.

U skladu s tim, dolazi do *polarizacije* društvenih odnosa, veza i razmišljanja na razini *nacionalne pripadnosti atomiziranih pojedinaca* vukovarske općine, dočim se stvara

⁷³⁹Autor nepoznat (1989.) »Krizna situacija u našoj zemlji sa sjednice OK SKH Vukovar. Za zajedništvo i jedinstvenu Jugoslaviju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. decembra 1989., str. 1.

⁷⁴⁰Naime, stanovnici srpskih sela vukovarske općine smatraju da su „kvazi demokratski procesi“ zapravo „direktan poziv jednom narodu na ugnjetavanje drugih naroda i narodnosti“, a „događaji“ u vukovarskoj općini - paljenja jugoslavenske zastave, rušenja spomenika prvoboraca i dijeljenja letaka „neprijateljske sadržine“ samo potvrđuju da „netko želi ubaciti seme razdora u složen život stanovnika“. Izvor: D. H. (1989.) »Sastanak predstavnika MZ Trpinja, Bobota, Klisa, Pačetin, Lipovača i Bršadin. Više zajedništva nego razdvajanja«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 16. decembra 1989., str. 4.

⁷⁴¹Autor nepoznat (1989.) »Sa 11. kongresa Saveza komunista Hrvatske. Eskalacija nacionalizma zabrinjava«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. decembra 1989., str. 3.; dh (1989.) »Rasprava o političkoj deklaraciji SSOH. Za jugoslavensku organizaciju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 23. decembra 1989., str. 1.; Đ. U. (1990.) »Aktivnosti u općinskoj organizaciji SKH, Vukovar. Za reformu i jedinstvenu organizaciju Saveza komunista Jugoslavije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. januar 1990., str. 3.

kompleksna *matrica izdiferenciranih interesnih skupina i organizacija* koje koriste *političke prilike* ustanovljenog višestranačja u Hrvatskoj. Na *pluralističkoj se političkog sceni* vukovarske općine početkom 1990. godine pojavljuju *političke stranke*:

- s nacionalnim predznakom:
 - hrvatskim
 - srpskim, i
- s nadnacionalnim predznakom.⁷⁴²

Dihotomija opcija,⁷⁴³ društvenih odnosa i veza sadržajno se mijenja,⁷⁴⁴ posebice nakon dugoočekivanog 14. izvanrednog kongresa SK Jugoslavije⁷⁴⁵ u beogradskom Sava centru i prekida 2. plenarne sjednice,⁷⁴⁶ kao i nakon registriranja prvih hrvatskih političkih stranka.⁷⁴⁷ Naime, *saniranje političkih posljedica*⁷⁴⁸ ovih događanja stoga totalitarna komunistička elita planira političkim populizmom, političkim komunističkim pragmatizmom, političkim poduzetništvom i integrativnim panjugoslavenizmom.⁷⁴⁹ U tom kontekstu proces *demokratizacije odozdo* uključuje:

⁷⁴²Premda vukovarski politički čelnici tvrde da se alternativnu političku stvarnost ne može zaustaviti, ipak i dalje vjeruju da će na području vukovarske općine najbolje izgledati kao politička alternativa imati one organizacije „koje u svojim političkim programima“ imaju „nadanacionalni karakter“ jer se predmnijeva da sve one stranke s nacionalnim platformama samo izazivaju „nacionalnu netrpeljivost“ koja može revitalizirati „aveti prošlosti“ s neželjenim posljedicama. Izvor: S. P. (1990.) »Aktuelno. Alternative nadnacionalne organizacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. januar 1990., str. 2.

⁷⁴³kbj. (1990.) »Sjednica Skupštine općine. Prihvaćen Nacrt amandmana na Ustav SR Hrvatske«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 3. februara 1990., str. 1. i 4.; S. P. (1990.) »Reagirane na prekid rada 14. (izvanrednog) kongresa. Sačuvajmo bratstvo i jedinstvo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. januar 1990., str. 2.

⁷⁴⁴m.s. (1989.) »Zbor mještana Pačetina. Više ne može tako«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 9. decembra 1989., str. 3-4.

⁷⁴⁵Đ. U. (1990.) »Od danas (10 sati) u Beogradskom Sava Centru. 14. izvanredni kongres SK Jugoslavije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. januar 1990., str. 1-3.

⁷⁴⁶Ustić, Đ. (1990.) »Poslije prekida 2. plenarne sjednice 14. izvanrednog kongresa SK Jugoslavije. Kongres treba da nastavi rad«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 27. januara 1990., str. 1-2.

⁷⁴⁷Naime, tvrdi se da se pod plaštom pluralizma među alternativnim stankama u Hrvatskoj najviše ukorijenila Hrvatska demokratska stranka (HDZ) koja je dospjela i na područje vukovarske općine (prvo u Šarengradu a potom u Bapskoj, Iloku i Vukovaru). Izvor: S. P. (1990.) »Aktuelno. Alternative nadnacionalne organizacije«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 20. januar 1990., str. 2.

⁷⁴⁸Đ. U. (1990.) »Zajednički sastanak predstavnika izvršnih organa DPO u Mjesnim zajednicama i Skupštine općine Vukovar. Konferencija SS općine Vukovar odlučuje o mitingu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. februara 1990., str. 1-3.; Ustić, Đ. (1990.) »Sa sjednice općinskog komiteta SKH, Vukovar. Reforma SK Hrvatske i predstojeći skupštinski izbori«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. februara 1990., str. 1-2.

⁷⁴⁹Izvrstan prikaz različitih oblika jugoslavenstva i različitih razloga da se bude Jugoslavenom daje Predrag Matvejević u svojoj knjizi *Jugoslavenstvo danas. Pitanja kulture* (1984: 13 – 14). Postavljanjem pitanja „nije li jugoslavensko zajedništvo isto što i jugoslavenstvo?“ on daje odgovor koji je vrlo blizu onoga što misle radni ljudi i građani vukovarske komune/općine, a on glasi: „Uvjereno da je dovoljno biti dobar Srbin ili Hrvat, Slovenac ili Makedonac itd., pa da smo već samim tim dobri Jugoslaveni, uvriježilo se u naša gledanja na sebe. Bez svijesti koja je kadra nadići isključivu pripadnost vlastitoj naciji i ograničenja same vlastitosti – ta se svijest ne nasljeđuje nego stječe – ne može se ostvariti viši tip zajedništva, potvrditi se u zajedničkom životu“ (1984: 16).

- *kolektivno mobiliziranje srpskih atomiziranih pojedinaca* u svrhu održavanja društvene kohezije kao *političkog naroda* koji je sada reduciran na razinu *nacionalne manjine* u okviru Republike Hrvatske,⁷⁵⁰ kojega oni ostvaruju u okviru:
 - političke stranke s nacionalnim predznakom, i
 - političkih stranaka s jugoslavenskim predznakom
- *kolektivno mobiliziranje hrvatskih atomiziranih pojedinaca* u održavanja društvene kohezije i nadnacionalnog jedinstva jugoslavenske samoupravne socijalističke zajednice⁷⁵¹ koju oni ostvaruju u političkim strankama s jugoslavenskim predznakom
- *kolektivno mobiliziranje kognitivno oslobođenih hrvatskih atomiziranih pojedinaca* kroz politički angažman u strankama s hrvatskim nacionalnim predznakom.⁷⁵²

Ostale društveno-političke organizacije, kao što su Savez sindikata i SUBNOR, svojim programima se uklapaju u program novog SKH – stranke demokratskih promjena.⁷⁵³ Kako je totalitarna komunistička elita u uvjetima političkog pluralizma izgubila kontrolu i nadzor nad procesom demokratizacije vukovarskog društva, ipak je demokratskom pretvorbom u političku stranku SKH – SDP Vukovar uspjela *dominirati* predizbornim⁷⁵⁴ aktivnostima kao predvodnica *lijevo orijentiranih demokratskih snaga* - jugoslavenskih socijalističkih lijevih opcija.⁷⁵⁵ Tvrdi se da su sve te aktivnosti dio nove *političke klime* gdje se u okviru prvih pluralističkih lokalnih izbora u vukovarskoj općini provodi „svojevrstan ispit političke svijesti i demokracije glasača.“⁷⁵⁶ Prvi višestranački izbori u vukovarskoj općini, tvrdi se, prošli su

⁷⁵⁰Predsjednik MKSSRN: Živanović, S. v.r. (1990.) »Mjesne zajednice Bobota, Bršadin, Pačetin i Trpinja. Tražimo miting za jedinstvenu Jugoslaviju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. februara 1990., str. 2.

⁷⁵¹Ustić, Đ. (1990.) »Sa sjednice općinskog komiteta SKH, Vukovar. Reforma SK Hrvatske i predstojeći skupštinski izbori«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 17. februara 1990., str. 1-2.; Autor nepoznat (1990.) »Izborni program radom, redom i razumijevanjem – sa Jugoslavijom u Evropu«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. februara 1990., str. 2.; Đ. U. (1990.) »Sa sjednice općinskog komiteta SKH, Vukovar. Za jedinstven SKJ kao reformiranu političku partiju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. marta 1990., str. 1-2.

⁷⁵²Đ. U. (1990.) »Sa sjednice općinskog komiteta SKH, Vukovar. Za jedinstven SKJ kao reformiranu političku partiju«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 10. marta 1990., str. 1-2.

⁷⁵³Levar, V. (1990.) »U četvrtak održana (ponovljena) izborna skupština općinske organizacije Saveza sindikata Vukovar. Jedinstvena radnička klasa – jedinstvena Jugoslavija«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 17. marta 1990., str. 1.

⁷⁵⁴Penić, S. (1990.) »Izborne aktivnosti. Uspješno obavljen posao«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 7. aprila 1990., str. 3.

⁷⁵⁵Autor nepoznat (1990.) »U povodu 70. godišnjice II kongresa KPJ. U Vukovaru dijalog svih lijevih snaga«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 21. aprila 1990., str. 1-3.

⁷⁵⁶Penić, S. (1990.) »Sve o izborima '90. Više od tri stotine prekobrojnih«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 21. aprila 1990., str. 1-2.

bez većih izgređa uz iznimno dobar odaziv birača, a na njima je nadmoćno pobijedio *lijevi blok političkih snaga* pa tako njihovi predstavnici čine većinu u svim tijelima lokalne vlasti.⁷⁵⁷ Općinska je vlada sastavljena od većinskih SKH –SDP kandidata (85 od 117 odborničkih mjesta),⁷⁵⁸ a tu vukovarsku posebnost unutar hrvatskog nacionalnog korupusa (gdje je premoćno pobijedio HDZ) sada nije teško razumjeti ako se uzmu u obzir prethodno analizirani *rekonceptualizirani* društveno-politički odnosi aktera – političkih poduzetnika. Naime, ovi *politički poduzetnici* koji su duboko impregnirani devijantnom društvenom praksom samoupravnog socijalizma sada jasno definiraju svoju središnju ulogu unutar mikro-mobilizacije atomiziranih pojedinaca, pa su tako njihovi odnosi, ponašanja i razmišljanja vođeni ciljanim *interesnim pozicioniranjem* u novom sustavu političkog pluralizma, koji im treba osigurati vlast, jamčiti opstanak i uživanje davno stečenih funkcija i privilegija. Stoga im je pobjedu na ovim izborima omogućila upravo ta činjenica:

- da reformirani komunistički proponenti imaju puno toga zajedničkog – na razini interesa i prilika kao i financijske koristi – s predstavnicima ostalih političkih stranaka - jugoslavenskih socijalističkih lijevih opcija bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost i
- da je većina atomiziranih pojedinaca (kako Hrvata tako i Srba) još uvijek duboko impregnirana sofisticiranim nasiljem iznutra (totalitarnom socijalizacijom), i na taj način beznadno ovisna o društveno-političkim strukturama vlasti koje su im poznate i stvaraju osjećaj sigurnosti ne prisiljavajući ih da se suoče sa moralnim padom kojega i dalje kompenziraju sudioništvom u ideokraciji.

Oportunist cjelokupne situacije u kojoj se nalaze *politički poduzetnici* lijeve koalicije reformiranih jugoslavenskih socijalista očituje se kroz njihovo *racionalno djelovanje* i način na koji slijede svoje *osobne interese* kalkulirajući usputne troškove i koristi osobnog političkog angažmana, što će im osigurati kontinuitet korištenja materijalnih i nematerijalnih resursa koji su im dostupni.⁷⁵⁹ Njihova je *mobilizacijska uspješnost* stoga velika, a sposobnost korištenja tih resursa racionalnim kalkuliranjem omogućava da maksimalno koriste *politički potencijal* stvorene mreže solidarnosti unutar i izvan svoje organizacijske jezgre. Kako tu jezgru čine osobe koje su prije vladale u okrilju totalitarne komunističke

⁷⁵⁷Istovremeno osnovne parijske organizacije izlaze iz društvenih radnih organizacija te nastavljaju sa svojim radom u mjestu stanovanja, i u mjesnim zajednicama. Izvor: Penić, S. (1990.) »Izbori '90. Pobjeda lijevog bloka«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 12. maja 1990., str. 1-3.

⁷⁵⁸Općinski komitet SKH-SDP Vukovar (1990.) »OK SKH – SDP Vukovar pozitivno ocijenio izborne aktivnosti«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 12. maja 1990., str. 2.

⁷⁵⁹Prema M. Mesiću (2009.) u materijalne resurse spadaju: rad, novac, konkretne koristi, usluge, a u nematerijalne resurse: autoritet, moralni angažman, prijateljstva, uvjerenost.

elite,⁷⁶⁰ oni su društveno-organizacijski i političko-ideološki sposobni i dalje snažno utječu na svoje pristaše – atomizirane pojedince. Do *razmimoilaženja* će u tom političkom krugu doći tek tijekom 1991. godine kada dolazi do *političke dezintegracije* zbog otvorene oružane pobune srpske nacionalne manjine i oružanih snaga JNA te srpskih paravojskih postrojbi.

Stoga ne čudi da inicijalno razdoblje funkcioniranja nove demokratski izabrane višestranačke vlasti karakteriziraju *temeljni prijepori*:

- između *lijeve koalicije* stranaka na vlasti i *oporbe* (stranaka s hrvatskim nacionalnim predznakom) koji se primarno odnose na ideološku prirodu i svjetonazorske razlike⁷⁶¹
- između najveće vukovarske političke stranke SKH – SDP i središnjice SKH u Zagrebu, pri čemu se priklanjaju⁷⁶² SKJ u Beogradu;⁷⁶³ i u konačnici
- političkih stranaka s hrvatskim nacionalnim predznakom i srpskih manjinskih političkih stranaka gdje se sukobljavaju *hrvatski patriotizam*⁷⁶⁴ i *srpski nacionalizam*.⁷⁶⁵

⁷⁶⁰Naime, sada se SKJ kao partija povjesnih promjena javno radikalno odriče svog ustavom zagarantiranog političkog monopola i prakse etetističkog socijalizma s opslužnom birokracijom, te promovira svoje „parlamentarno demokratsko lice“ jer shvaća da jedino integrativnim djelovanjem u jugoslavenskoj zajednici može zadržati i održati vlast. Izvor: Đ. U. (1990.) »Danas u Centru Sava u Novom Beogradu 11 sati. Nastavak 14. kongresa SKJ«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 26. maja 1990., str. 2.

⁷⁶¹Autor nepoznat (1990.) »Sjednica SO – Novi višestranački saziv: Bez svečane izjave«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 26. maja 1990., str. 1.; S. P. (1990.) »Da li je bilo propusta na proteklim izborima? Odbijen prigovor HDZ-a«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 2. juna 1990., str. 3.

⁷⁶²Način na koji oni shvaćaju demokratizacijske procese u svom društvu odnosi se na snagu liberalizirane partije koja se zalaže za jedinstvenu Jugoslaviju i kojoj „nacionalno mješovita“ vukovarska općina sa svojim građanima jedino vjeruje i „u njima vidi garanciju za miran život“. Izvor: Autor nepoznat (1990.) »Pogledi i zapažanja. Zaboravljeni stavovi«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 2. juna 1990.), str. 3.

⁷⁶³Đ. U. (1990.) »Danas u Centru Sava u Novom Beogradu 11 sati. Nastavak 14. kongresa SKJ«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 26. maja 1990., str. 2. Premda hrvatski partijski čelnici (Ivica Račan) i dalje tvrdi, uvjeravajući vukovarske građane, da se njihova stranka bori i za Hrvatsku ali i za „sadašnje granice unutar Jugoslavije“ te da svojim djelovanjem garantiraju jednakopravnost svih građana – i Hrvata i Srba – negirajući zapadnoeuropskog građansko naslijeđe i zahtijevajući priznavanje narodnooslobodilačkog nalijeda partizanske borbe i pokreta u ratu protiv fašizma. Izvor: Ustić, Đ. (1990.) »Obilježena 70. godišnjica II (vukovarskog) kongresa KP Jugoslavije. Za programsku obnovu SK Jugoslavije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 30. juna 1990., str. 1-2.

⁷⁶⁴„Hrvatski piknik“ koji organizira lokalni HDZ u Vukovaru – proslava je pobjede stranke na višestranačkim izborima na republičkoj razini. Proslava je bila u znaku „maslinove grančice – simbola mira“ uz veliki naglasak na toleranciju i suživot, a na njoj su nazočili pored visokih saborskih dužnosnika (Vladimir Šeks) i predsjednik Skupštine općine Slavko Dokmanović te predstavnici ostalih političkih stranaka vukovarske općine. Izvor: kbj (1990.) »Hrvatski piknik. Slavlje za pobjedu HDZ-a«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 30. juna 1990., str. 2.

⁷⁶⁵Prof. Jovan Rašković u Vukovaru na osnivačkoj skupštini Odbora Srpske demokratske stranke (SDS) kaže: „Srpska demokratska stranka je osnovana samo zato što postoji srpski narod u Hrvatskoj! Ja nisam samo vođa stranke, ja sam vaš sluga, podanik srpskog naroda, časnih ljudi, kojemu i Vi pripadate. (uz polike okupljenih „Srbija! Srbija!) „Srpska demokratska stranka je vaša jedina streha, vaš zakon, on neće dozvoliti da se zatre srpstvo i srpski narod. Srpski narod u Hrvatskoj želi slobodu i demokratiju u federaciji Jugoslavije koja nije nastala – kako neki žele da prikažu – kao prazna želja Versajskog sporazuma, već krvlju i oslobodilačkom borbom u Srbiji i narodnooslobodilačkom borbom u našoj zemlji“. Izvor: Đ. U. (1990.) »Osnovan odbor Srpske demokratske stranke u Vukovaru. Srbi ne odustaju od svojih prava u Hrvatskoj«, *Vukovarske novine*

I dok u ljeto 1990. godine započinje *proces institucionalizacije* nove hrvatske države konstituiranjem Sabora,⁷⁶⁶ na vukovarskom području, s jedne strane dolazi do *rapidne dezintegracije višenacionalnog društva* u kojem sada izgleda kao da su sve nacionalne manjine asimilirane osim srpske, a s druge strane, disfunkcionalna demokratski izabrana lokalna vlast doprinosi:

- dodatnoj *politizaciji društvenih odnosa građana*⁷⁶⁷
- dodatnoj *polarizaciji društveno-političkih odnosa*⁷⁶⁸ građana po ključu stranačke nacionalne pripadnosti⁷⁶⁹ kao i
- pojačanoj *međustranačkoj napetosti*.⁷⁷⁰

Politički poduzetnici lijeve koalicije reformiranih jugoslavenskih socijalista⁷⁷¹ sada pozivaju⁷⁷² ostale stranačke kolega da zajedničkim snagama utječu na svoje članove te da „doprinesu smirivanju stanja a ne raspirivnju nacionalnih strasti,“⁷⁷³ ali i da se pridruže inicijativi Ante Markovića i njegova Saveza reformskih snaga koji predstavljaju funkcionalno rješenje za otklanjanje duboke društveno-političke i gospodarske krize.⁷⁷⁴ *Međustranačke napetosti* stoga se pokušavaju riješiti uspostavljanjem konstruktivnog *političkog dijaloga*,⁷⁷⁵ ali se to čini na *totalitaran birokratski način* i *deklarativno* kao što je to bilo

Informativno glasilo općine Vukovar, 16. juna 1990., str. 2. Također vidi: Autor nepoznat (1990.) »Narodni zbor u Boboti. SDS traži suverenitet građana a ne grupni koji je vladao 45 godina«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 2.

⁷⁶⁶Autor nepoznat (1990.) »Konstituiran Sabor SR Hrvatske. Dr Franjo Tuđman predsjednik Predsjedništva SR Hrvatske«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 2. juna 1990., str. 2.

⁷⁶⁷Autor nepoznat (1990.) »Nacrt amandmana 64. do 72. na Ustav SR Hrvatske«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 14. jula 1990., str. 1-3.

⁷⁶⁸Autor nepoznat (1990.) »Narodni zbor u Boboti. SDS traži suverenitet građana a ne grupni koji je vladao 45 godina«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 2.

⁷⁶⁹M. Č. (1990.) »Zapažanja. Nove igre po starom scenariju«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 3.; S. P. (1990.) »Međustranački dogovori. Jugoslavenski koalicioni blok«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 17. novembar 1990., str. 2.; Anić, Ž. (1990.) »Reagiranja. HKDS, HSLŠ i HDZ«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 18. augusta 1990., str. 2.

⁷⁷⁰Autor nepoznat (1990.) »Narodni zbor u Boboti. SDS traži suverenitet građana a ne grupni koji je vladao 45 godina«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 2.; Predsjednik Skupštine Dokmanović, S. (1990.) »Iz Predsjedništva SO Vukovar«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 2.; Kešnjer, M. (1990.) »Reagiranja. Demokracija pod znakom kukastog krsta i slova U«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 2.

⁷⁷¹S. P. (1990.) »Međustranački dogovori. Jugoslavenski koalicioni blok«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 17. novembar 1990., str. 2.

⁷⁷²Ustić, Đ. (1990.) »Sastanak stranačkih lidera u Vukovaru. Okrenuti se radu za bolje sutra«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 18. augusta 1990., str. 2.

⁷⁷³M. Č. (1990.) »Informacije sa sjednice općinskog komiteta SKH – SDP«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 3.

⁷⁷⁴Autor nepoznat (1990.) »Savez reformatorskih snaga Jugoslavije. Za sve one kojima je dosta svađa, prijetnji, sukoba i svakojakih podjel«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 25. augusta 1990., str. 2.

⁷⁷⁵„Sastanak stranačkih lidera u Vukovaru“ (7 stanaka na poručju općine: HDZ, SKH – SDP, Savez socijalista, HKDS, HSLŠ, Stranka Jugoslavena i SDS) na kojem se trebao pronaći način za rješavanje „uzavrele političke situacije vezane za nacionalni razdor“ završio je samo blijedim zaključkom da će se ići na izradu i usvajanje

uvriježeno u sada odbačenom demokratskom centralizmu, bez stvarnog učinka na vukovarsko društvo.⁷⁷⁶ *Međunacionalni razdor* se produbljuje, i to između hrvatske i srpske zajednice na cijelom području vukovarske općine tako što:

- kontinuirano se *hrvatski patriotizam* percipira kroz prizmu i kontekst *patološke mržnje i paranoidnog straha od hrvatskog identiteta i hrvatske države* kao kriminalne organizacije protiv koje se opravdano treba boriti svim raspoloživim sredstvima⁷⁷⁷
- *srpski nacionalizam*⁷⁷⁸ još uvijek se paternalistički absolvira i apologetski opravdava revizionističkom i selektivnom kolektivnom poviješću⁷⁷⁹ koja kao instrument manjinske politike samo dodatno retraumatizira srpsko stanovništvo, sada kolektivno oslobođenog i nesvjesnog grijeha i zločina totalitarne vladavine komunističke elite
- *srpska zajednica* zahtijeva veći stupanj *autonomije*⁷⁸⁰ u okviru Hrvatske države pri čemu se *militantnost* njihovih stajališta vješto manipulira i intenzivira imputiranim političkim porukama iz Republike Srbije⁷⁸¹

„Deklaracije o zajedničkom životu na vukovarskom području“ za čije potpisivanje postoji politički konsenzus svih stranaka. Izvor: Ustić, Đ. (1990.) »Sastanak stranačkih lidera u Vukovaru. Okrenuti se radu za bolje sutra«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 18. augusta 1990., str. 2.

⁷⁷⁶kbj. (1990.) »Stranački dogovori. Zajednička obaveza – smirivanje situacije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 25. augusta 1990., str. 1-2.

⁷⁷⁷Penić, S. (1990.) »Socijalistička stranka Hrvatske – Općine Vukovar. Stranka pravde, rada i slobode«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 15. septembra 1990., str. 2.; u. (1990.) »U Vukovaru osnovana Socijalistička partija Hrvatske – Partija jugoslavenske orijentacije. Nastavak borbe za ideje revolucionarnog radničkog i socijalističkog pokreta«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 27. oktobra 1990., str. 2.

⁷⁷⁸Naime, Goran Hadžić na osnivačkoj skupštini Mjesnog odbora SDS u Borovo Selu ističe da Srbima u Hrvatskoj ponavlja povijesna nepravda, a Milan Škero (Glavni odbor SDS Sarajevo) naglašava „da je moć opraštanja srpskog naroda veća od mržnje prema njemu“ te da „srpski narod nema moć zaborava“ pa se zato SDS bori „za to da nema granica između Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore“ i da ih neće ni biti. Izvor: Ustić, Đ. (1990.) »Održana osnivačka skupština SDS u Borovu. Nismo pučanstvo ni građani drugog reda«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 25. augusta 1990., str. 2.

⁷⁷⁹R. V. (1990.) »Proslava 300-godišnjice Velike seobe Srba u ove krajeve. Svečanost u Boboti«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. oktobra 1990., str. 4.; S. P. (1990.) »U Borovu u subotu. 300. godina seobe Srba«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 28. novembar 1990., str. 3.

⁷⁸⁰25. srpnja 1990. godine u Srbu na srpskom saboru objavljena je Deklaracija o suverenosti i autonomiji srpskog naroda u Hrvatskoj na temelju koje je raspisan referendum koji se provodi i na području vukovarske općine (Bobota, Negoslavci, Bršadin, Vukovar). Izvor: Ustić, Đ. (1990.) »Održana osnivačka skupština SDS u Borovu. Nismo pučanstvo ni građani drugog reda«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 25. augusta 1990., str. 2.; Stranka Jugoslavena Podružnica Vukovar (1990.) »Stranka Jugoslavena. Prošlo je više od sto dana«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 29. septembra 1990., str. 2.

⁷⁸¹I dok su vinkovački SDSovci za „jedinственu Jugoslaviju“, beogradski emisar Glavnog odbora SDSa u Borovu Selu, Momčilo Kosović ističe: „Srbi neće sprečavati hrvatski narod da se otepi ako on to želi ali niko neće sprečavati ni srpski narod da u Hrvatskoj stvori svoju autonomiju. Mi smo velik i moćan narod, koji je rušio carevine i kraljevine i stvarao novu državu. Oni koji ruše Jugoslaviju nikad nisu stvorili nijednu državu“. Izvor: Ustić, Đ. (1990.) »Održana osnivačka skupština SDS u Borovu. Nismo pučanstvo ni građani drugog reda«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 25. augusta 1990., str. 2.

- *manipulira se građanima kroz politički populizam nacionalističkog karaktera od strane političkih poduzetnika lijeve koalicije reformiranih jugoslavenskih socijalista koji se ne slažu s provedbom novih nacionalnih politika hrvatske vlade u Zagrebu*⁷⁸²
- *imputira se razumijevanje političkih previranja kroz hrvatsku inačicu demokracije*⁷⁸³ koja prijeti izbijanjem *građanskog rata*,⁷⁸⁴ jer njezina kriminalizirana politička ponašanja i međustranački odnosi imaju potencijal da se pretvore u otvoreni sukob velikih razmjera zbog pasivnosti impotentne i ambivalentne lijevice⁷⁸⁵
- srpska zajednica i službeno zahtijeva *zaštitu*⁷⁸⁶ – formalno-pravnu i fizičku – od strane Republike Srbije i Predsjedništva SFRJ u Beogradu,⁷⁸⁷ dočim se političkim

⁷⁸²Sam predsjednik općine Slavko Dokmanović tvrdi: „Priznali mi to ili ne, činjenica je da je novo rukovodstvo Hrvatske svojom politikom visokog rizika izazvala situaciju koju sada imamo pa i srpski sabor u Srbu. Ja ne odobravam barikade ni dobrovoljačke odrede i smatram da je to sramota za svaku demokraciju, za svaki narod ali ne odobravam ni slanje specijalaca da smiruju situaciju. Protiv sam isto tako svakog oblika dvovlašća od općine, republike do federacije. Jer, dvovlašće vodi u anarhiju, a ne u demokraciju. Država mora voditi takvu politiku koja će biti prihvatljiva za sve narode i narodnosti, za sve građane koji će je u velikoj većini prihvatiti kao svoju. Još bi samo napomenuo da nacionalno veće ne smatram partnerom Hrvatskom saboru nego instituciju koja će prvenstveno zastupati interese Srba u kulturnom pogledu i zaštititi nacionalnog bića“. Izvor: kbj. (1990.) »Sjednica Skupštine općine. Slavko Dokmanović ostaje predsjednik SO Vukovar«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 1. septembra 1990., str. 1-2.

⁷⁸³Stranka Jugoslavena Podružnica Vukovar (1990.) »Stranka Jugoslavena. Prošlo je više od sto dana«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 29. septembra 1990., str. 2.

⁷⁸⁴U svom govoru na protestnom mitingu SDSa u Vukovaru, Goran Hadžić ističe: „Mi smo trn u oku novoj toliko samohvaljenoj hrvatskoj demokratskoj vlasti, koja je zahvaljujući svojoj mržnji prema srpskom narodu okupirala najveći broj svojih istomišljenika. Mi nećemo biti trn u oku, mi smo mirni sugrađani, dobronamjerne komišije, ili ako neće tu soluciju, onda nismo trn u oku, nego ćemo biti nož u srcu. (...) mi pozivamo na mir, slogu, prijateljstvo, strpljenje. I strpljenje ima granice, a mi smo vrlo blizu te granice. Zato danas poručujemo sa ovog mjesta svima onima koji još imaju zdravog razuma Ostavite na miru srpski narod! Srbinu nikada nije bilo strano ginuti, jer Srbi su od pamtivijeka bili stradalnici i mučenici. Varaju se Tuđmanovi plaćeni jastrebovi i specijalni jurišnici ako misle da je danas drugačije. Zato pozivam sve Srbe, neovisno kojoj političkoj partiji pripadaju, da se ujedine, jer samo ujedinjeni možemo stati na put zlu i ustaštvu koji haraju u ovoj demokratskoj hrvatskoj carevini“. Izvor: h. (1990.) »Protestni miting SDS-a u Vukovaru. Solidarnost sa Srbima u drugim dijelovima Republike«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. oktobra 1990., str. 3.

⁷⁸⁵M. Č. (1990.) »O čemu se govori. Ljevica šuti, a „vlakovi“ – prolaze«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. oktobra 1990., str. 2.

⁷⁸⁶Protestni telegram koji se šalje s mitinga SDSa u Vukovaru kaže: „Mi Srbi, zapadnog Srema i istočne Slavonije, okupljeni na Trgu Republike u Vukovaru solidarišući se s našom braćom u ostalim delovima Republike Hrvatske, obraćamo se Vama, kao kolektivnom šefu države, da pod hitno preuzmete najenergičnije mere za zaustavljanje brutalnog nasilja hrvatskog redarstva i Tuđmanovih specijalaca nad Srbima u Baranji, Kordunu, Lici, Kninskoj krajini i drugim delovima Republike nastanjenim srpskim življem.“ Naime, Srbima je dosta „saopćenja i preporuka“ pa zato „oružje Srba nikada neće biti usmjereno prema hrvatskom narodu, ali će se sigurno oglasiti proti neofašizmu i ustaštvu“. Izvor: h. (1990.) »Protestni miting SDS-a u Vukovaru. Solidarnost sa Srbima u drugim dijelovima Republike«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. oktobra 1990., str. 3.

⁷⁸⁷Autor nepoznat (1990.) »Prošlog petka u Beogradu. Hadžić i Kresojević kod Jovića«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. oktobra 1990., str. 2.

sredstvima⁷⁸⁸ ona *homogenizira* u političku zajednicu radikalnim zaokretom u *ideokraciju*⁷⁸⁹

- *hrvatski blok političkih stranaka* pod vodstvom HDZ javno afirmira *hrvatski patriotizam* kojim se želi *dekriminalizirati* nacionalne osjećaje Hrvata, i posvijestiti sve građane⁷⁹⁰ spoznajom da ih demokracija oslobađa socijalističkog mentalnog sklopa i totalitarne osobnosti i izgrađuje građansko društvo europske kulturne uljudbe.⁷⁹¹

Pokušaji lokalnih vlasti⁷⁹² da stave pod kontrolu eskalaciju međunacionalnih sukoba i nepovjerenja ostaju bez velikih rezultata. Naime, burna 1990. godina u vukovarskoj općini završava prihvaćanjem Nacrta Ustava Hrvatske od strane svih vijeća Skupštine općine Vukovar, ali i davanjem potpore stavovima Veljka Kadrijevića, sekretara Saveznog sekretarijata za narodnu obranu, od strane Saveza udruženja boraca NOR Hrvatske, Općinski odbor Vukovar.⁷⁹³ Hrvatska se simbolički ali i identitetski transformira u *nacionalnu državu*,⁷⁹⁴ dok se vukovarska općina i njezino društvo oštro *polarizira*, kako u svojim društveno-političkim stavovima, tako i u načinu kako demokracija mora i treba funkcionirati u građanskoj višestranačkoj zemlji.⁷⁹⁵

Stoga 1991. godina započinje u ozračju velikih političkih,⁷⁹⁶ ali i društvenih previranja,⁷⁹⁷ gdje se poremećeni međunacionalni odnosi Hrvata i Srba promatraju kao *međunacionalni*

⁷⁸⁸S. P. (1990.) »Akademik prof. dr. Jovan Rašković u Vukovaru. Konzultacije za daljnje aktivnosti«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 17. novembar 1990., str. 2.

⁷⁸⁹h. (1990.) »Protestni miting SDS-a u Vukovaru. Solidarnost sa Srbima u drugim dijelovima Republike«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. oktobra 1990., str. 3.

⁷⁹⁰S. P. (1990.) »Predsjednik Vijeća općina Sabora Republike Hrvatske gospodin Slavko Degoricija boravio u Vukovaru. Više tolerancije i uvažavanja«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 3. novembra 1990., str. 1.

⁷⁹¹kbj. (1990.) »Prošle subote na Trgu Republike u Vukovaru. Miting Svi za Hrvatsku«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 13. oktobra 1990., str. 4.

⁷⁹²Đ. U. (1990.) »Sa sjednice OK SKH-SDP, Vukovar. Učiniti sve za smirivanje stanja i stvaranje uvjeta za zajednički život na ovom području«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. oktobra 1990., str. 3.; kbj. (1990.) »Rekli su: Stipo Lovrinčević, predsjednik Izvršnog vijeća SO. Više prijedloga – manje tužakanja«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 13. oktobra 1990., str. 3.

⁷⁹³kbj. (1990.) »Sa sjednice svih vijeća Skupštine općine Vukovar. Prihvaćen nacrt Ustava Hrvatske«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 22. decembra 1990., str. 1-3.; Jocić, P. v.r. (1990.) »Telex«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 22. decembra 1990., str. 1.

⁷⁹⁴V. L. (1990.) »Sa sjednice Vlade Hrvatske. O grbu, zastavi i himni«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 22. decembra 1990., str. 2.

⁷⁹⁵Autor nepoznat (1990.) »Hrvatska demokratska zajednica. Čuvati demokraciju svim sredstvima«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 22. decembra 1990., str. 2.; Autor nepoznat (1990.) »Srpska demokratska stranka. Za Jugoslavensku orijentaciju«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 22. decembra 1990., str. 2.

⁷⁹⁶Zbor srpske inteligencije, privrednika i domaćina sa područja Vukovarske opštine (1991.) »Bezrezervna podrška Srpskom nacionalnom veću. Saopštenje«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 2. februara 1991., str. 2.; HNS – Vukovar (1991.) »Priopćenje Hrvatske narodne stranke – podružnice Vukovar«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 9. februara 1991., str. 2.

sukobi kako u Hrvatskoj, tako i izvan Hrvatske.⁷⁹⁸ Obnavljanje međusobnog povjerenja⁷⁹⁹ građana vukovarske općine odvija se uporedo s naporima SIV da očuva jugoslavenski federalizam i jedinstvo države.⁸⁰⁰ Međutim sigurnosna se situacija pogoršava uslijed čega dolazi do:

- poticanja srpske zajednice u Hrvatskoj na „paralelizam vlasti“ i „podrivanje postojeće strukture vlasti“ na temelju zahtjeva njihovih političkih predstavnika za povećanjem političkih prava i autonomije⁸⁰¹
- manipulacije srpskim stanovništvom induciranim iracionalnim strahom od potencijalne ugroze legitimnih hrvatskih vlasti što dovodi do njihove evakuacije na područje Republike Srbije,⁸⁰² dočim se istovremeno vrši politički pritisak⁸⁰³ prijetnjom svenarodnim srpskim ustankom u Hrvatskoj.⁸⁰⁴

U konačnici, u demokratizacijskom procesu na vukovarskom području dolazi do *eskalacije nasilja* s jedne strane, uslijed „balvanske revolucije“⁸⁰⁵ srpskog naroda sada reduciranog na nacionalnu manjinu i njihove otvorene oružane pobune protiv legitimne hrvatske vlasti; i s druge strane, kao odgovor na referendumsko izjašnjanje hrvatskog naroda za samostalnu i suverenu Hrvatsku izvan ustavnopravnog poretka federativne Jugoslavije.⁸⁰⁶ Međutim, jedna

⁷⁹⁷Autor nepoznat (1991.) »Iz komisije za Mjesne zajednice općine Vukovara. Gdje nestade zajedništvo«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 2. februara 1991., str. 1-3.

⁷⁹⁸Predsjednik OO SPH Vukovar, Ostojić, B. (1991.) »Socijalistička partija Hrvatske općinski odbor Vukovar. Protest«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 9. februara 1991., str. 2.; Autor nepoznat (1991.) »Saopćenje«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 16. februara 1991., str. 2.

⁷⁹⁹Autor nepoznat (1991.) »Sjednica Skupštine općine. Odbornici usvojili Rezoluciju o razrješenju međunacionalnih napetosti«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 23. februara 1991., str. 1-2.

⁸⁰⁰R. M. (1991.) »Jugoslavija danas. Šta je po SIV-u minimum«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 16. februara 1991., str. 2.

⁸⁰¹h. (1991.) »U prošlu subotu miting u Vukovaru u organizaciji Općinskog odbora SDS-a. Zahtjevi u osam točaka«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 9. februara 1991., str. 2.

⁸⁰²Predsjednik Skupštine općine inž. Dokmanović, S. (1990.) »Apel predsjednika općine putem Radio – Vukovara«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 9. marta 1991., str. 2.; Predsjednici općina: Sombor, Odžaci, Bač, Bačka Palanka, Šid, Sremska Mitrovica (1991.) »Predsjedništvu SFRJ, Predsjedniku Republike Hrvatske«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 9. marta 1991., str. 3.

⁸⁰³Autor nepoznat (1991.) »Saopćenje«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 9. marta 1991., str. 2.

⁸⁰⁴Predsjednik Skupštine Općine Dokmanović, S. (1991.) »Vladi RH. Ministarstvo unutrašnjih poslova«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. aprila 1991., str. 2.; Predsjednik Dokmanović, S. (1991.) »Predsjedniku Vlade Republike Hrvatske«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. aprila 1991., str. 2.

⁸⁰⁵KBJ i DH (1991.) »Izvanredna sjednica Izvršnog vijeća. Sigurnosna situacija ne trpi odlaganje prevazilaženja«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 13. aprila 1991., str. 2.; Autor nepoznat (1991.) »Referendum u Borovu. Za ćirilčno pismo – u Osnovnoj školi B. Maslarić u Borovu«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. maja 1991., str. 1.; Autor nepoznat (1991.) »Iz Mjesne zajednice Negoslavci. Prijedlog za uvođenje ćirilčnog pisma u nastavu«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. maja 1991., str. 1.

⁸⁰⁶Građani se vukovarske općine izjašnjavaju javno putem referenduma za samostalnu i suverenu Hrvatsku ili protiv („plavi listić“) i za jedinstvenu saveznu Jugoslaviju s Hrvatskom u njoj ili protiv („crveni listić“). Izvor:

anketa javnog mnijenja koja se provodi u Vukovaru u to vrijeme potvrđuje činjenicu da građani još uvijek vjeruju “da će se postojeća napeta političko-sigurnosna situacija riješiti mirnim putem,” naime “manje od četvrtine ispitanika smatra da će to biti učinjeno silom.”⁸⁰⁷ Kako je većina još uvijek *atomiziranih pojedinaca hrvatske nacionalnosti* svoj demokratski legitimitet pronašla u političkoj reprezentaciji lijevoga bloka i zajedno se sa svojim srpskim kolegama zalaže za *socijalistički integritet federativne Jugoslavije*; onda se javno prozivani *hrvatski nacionalizam* ne može smatrati *primarnim društvenim uzrokom nasilja*, jer patriotsko ispoljavanje hrvatskog identiteta od strane hrvatskog bloka ne posjeduje ni društveni ni vojni potencijal da mobilizira svoje pristaše i upusti se u otvoreni oružani sukob sa sada homogeniziranom srpskom zajednicom. Nasilje na vukovarskom području do kojega dolazi u ovom periodu demokratizacije posljedica je srpskog nacionalizma a ne hrvatskog.⁸⁰⁸ Naime, srpska nacionalna manjina moralno oslobođena od odgovornosti za nasilje koje provodi na vukovarskom području opravdano je zlo, jer se drži da se srpski narod legitimno bori protiv klasnih/narodnih neprijatelja – hrvatske države - u *građanskom ratu* koji joj je nametnut, pa im zato, kao “politički arbitri”⁸⁰⁹ potporu daju JNA i politički vrh Jugoslavije pod vodstvom Slobodana Miloševića.

2.5.5. Militarizacija

Svi društveni procesi kroz koje vukovarsko društvo prolazi ulaskom u ovo turbulentno razdoblje izgradnje društva permanentne krize kulminiraju najdestruktivnijim oblikom društvenog nasilja – *ratnim oružanim sukobom*. Od trenutka kada se na području vukovarske

Autor nepoznat (1991.) »Plavi listić / crveni listić«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 18. maja 1991., str. 1. Hrvatska se tada voljom većine svojih građana izjasnila za suverenu i samostalnu državu „koja jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti u Hrvatskoj,“ a to su učinili i građani Vukovara i na taj način dokazali da referendum na tom području nije bio „etničko izjašnjenje“. Izvor: Autor nepoznat »Nakon referenduma. Volja građana obvezuje«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 25. svibnja 1991., str. 1. Također vidi: J. E. (1991.) »Nakon 25. lipnja. Razdruživanje«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 29. lipnja 1991., str. 1.

⁸⁰⁷Esterajher, J. (1991.) »Ispitivanje javnog mnijenja. Anketom do razrješenja političko-sigurnosne situacije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 22. lipnja-juna 1991., str. 1-3.

⁸⁰⁸Kako se ovaj doktorski rad temelji na izvornom kvalitativnom istraživanju uporabom metodologije utemeljene teorije gdje su kao primarni izvor podataka bile korištene Vukovarske novine, u utvrđivanju društvenih uzroka nasilja koji su doveli 1991. godine u Vukovaru do otvorene srbijanske agresije na Republiku Hrvatsku i počinjenje strašnih zločina protiv humanosti, kao i sociološkoj analizi i zaključku koriste se isključivo dobiveni rezultati koji proizlaze iz podataka istraživanja. Srpski nacionalizam se stoga promatra na temelju tih rezultata, premda je potrebno naglasiti da je na njegovu pojavu snažno utjecao kao uzrok rata u Hrvatskoj i kontinuitet velikosrpske ideologije – projekt koji je imao zadatak da stvori veliku srpsku državu. Sažet prikaz kontinuiteta velikosrpske ideologije kao uzroka rata u Hrvatskoj 1990-ih dao je Ante Nazora u svom članku iz 2013. godine (vidi popis literature).

⁸⁰⁹Glavašević, S. (1991.) »Intervju sa gospodinom Stipom Mesićem, Predsjednikom Predsjedništva SFRJ. Europski promatrači u Vukovaru«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 27. srpnja-jula 1991., str. 1-3.

općine otvara Centar za obuku teritorijalnih jedinica u Novim Čakovcima,⁸¹⁰ socijalističko samoupravno društvo u totalitetu vladavine komunističke elite aktivno živi Titov ideal „da narod koji je odlučan, pripremljen, organiziran, naoružan i pravilno usmjeren i vođen – nepobjediv,“⁸¹¹ gdje se *obrambeni karakter* građanskog rata kojega jugoslavenski narod vodi protiv potencijalnih vanjskih i/ili unutarnjih klasnih/narodnih neprijatelja⁸¹² sada jasno ocrtava u konturama kosovske krize.⁸¹³ Naime, Kosovo otvara Pandorinu kutiju svih prikrivenih slabosti propagiranog idealnog socijalističkog društva tako što totalitarna komunistička elita priznaje da diljem Jugoslavije postoje brojna Kosova sa svojim nepokrivenim investicijama, nesposobnim i neodgovornim rukovodstvima, etatizmom, birokratizmom i nacionalizmom.⁸¹⁴ Stoga se *moć militiziranog društva* bojevog ateizma i komunističke sekularizacije *militantnom frazeologijom* općenarodne obrane i društvene samozaštite povećava, a totalitarna komunistička elita atomizirane pojedince uvjerava da je Jugoslavija „postala neosvojivi bastion za svakog agresora“ jer je cjelokupno društvo sada osposobljeno i organizirano „za oružanu borbu i otpor“ u svakom trenutku zbog toga što se u „stroju razgranatog sistema obrane i zaštite“ sada nalazi preko 16 milijuna boraca.⁸¹⁵ Vježbe općenarodne obrane i društvene samozaštite⁸¹⁶ postaju odličnim *medijem* putem kojega se s jedne strane, kontinuirano osnažuju *patološka mržnja i paranoidni strah* atomiziranih pojedinaca od urote i potencijalnog napada i djelovanja unutarnjih i/ili vanjskih klasnih/narodnih neprijatelja; i zato što se s druge strane, paradoksalno izgrađuje *paravojni sustav* u kojem će se građani stručno usavršavati i legitimno naoružavati.⁸¹⁷

Naime, *politički alibij* za izgradnju i razvoj takva militantnog paravojnog sustava totalitarna komunistička elita pronalazi u njegovom funkcionalnom potencijalu koji im omogućava

⁸¹⁰Autor nepoznat (1991.) »Centar za obuku teritorijalnih jedinica u Novim Čakovcima«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 28. februar 1981., str. 2.

⁸¹¹Đ. U. (1981.) »Sjednica Općinske konferencije SSRN. Općenarodna obrana i društvena samozaštita – jedinstven sistem našeg samoupravnog društva«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 14. mart 1981., str. 2.

⁸¹²Autor nepoznat (1981.) »Dokle antijugoslavenski terorizam u Belgiji«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 8. august 1981., str. 2.

⁸¹³Autor nepoznat (1981.) »Tko je odgovoran?«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 22. august 1981., str. 2.

⁸¹⁴Autor nepoznat (1981.) »Nacionalizam najveže zlo«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 29. april 1981., str. 4.

⁸¹⁵Autor nepoznat (1981.) »Po spisku više od 16 milijuna boraca. U velikom stroju razgranatog sistema obrane i zaštite našeg samoupravnog društva svaki je naš građanin vojnik«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 13. juni 1981., str. 2.; Autor nepoznat (1981.) »Svaki građanin – vojnik«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 25. juli 1981., str. 3.

⁸¹⁶Autor nepoznat (1981.) »Akcija Ništa nas ne smije iznenaditi. Disciplina i ozbiljnost od posebnog značaja za uspjeh«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 26. septembra 1981., str. 1.

⁸¹⁷R. V. (1982.) »Vojne starješine uspješne u rukovanju naoružanjem«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. juni 1982., str. 3.

„operativno-političko“ praćenje i procjenu „političko-sigurnosne situacije“ u zemlji,⁸¹⁸ dok istovremeno kao dio politike i represivnog mehanizma totalitarne vladavine treba razviti samozaštitni i obrambeni sustav društva protiv *devijantne društvene socijalističke samoupravne prakse*.⁸¹⁹ Na taj način su akcije ONO i DSZ usmjerene primarno na borbu protiv potencijalnih unutarnjih društveno-političkih neprijatelja – *endogenih propagatora promjena*,⁸²⁰ a cjelokupna organizacija i naoružavanje kroz ustroj *jedinica teritorijalne obrane*, totalitarna će komunistička elite do 1988. godine vrlo uspješno *funkcionalno usavršiti*,⁸²¹ a njezin će se *militantni karakter* ublažiti politikom bratstva i jedinstva.⁸²²

Međutim, burna društveno-politička zbivanja na području vukovarske općine ali i cijele Hrvatske i Jugoslavije 1989. godine još više ističu *braniteljsku ulogu* atomiziranih pojedinaca čiji hladni razum svjesno prihvaća nužnost vlastite *žrtve i opravdanosti zločina* u borbi protiv klasnog/narodnog neprijatelja pri čemu sada bezrezervnu odanost, povjerenje i privrženost pokazuju JNA.⁸²³ Napeta situacija koja je nastala 1990. godine na području vukovarske općine pogodovala je rastu sve većeg broja „provokacija i dezinformacija“ zbog kojih su pojačale svoje djelovanje stanice javne sigurnosti kako bi se spriječilo stvaranje klime nemira, nesigurnosti i nespokoja kod građana.⁸²⁴ U *legitimno pokrenutom građanskom ratu*, kako to drži *srpska zajednica*, sada srpski atomizirani pojedinci kroz ustanovljeno zajedništvo u *suptilnom militantnom sudioništvu* borbe protiv klasnih/narodnih neprijatelja, u ovom slučaju *politike hrvatske vlade, apologetskom nacionalističkom homogenizacijom* socijalno konstruiraju *obrambeni mehanizam* kojim racionaliziraju i pravdaju svoj pad u *moralnu*

⁸¹⁸Autor nepoznat (1982.) »Obrana i zaštita na kongresnim tribinama. Daljnja afirmacija komiteta«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 24. juli 1982., str. 2.

⁸¹⁹Tvrđi se da se jačanjem i unapređivanjem jedinstvenog obrambeno-zaštitnog sistema kroz akcije NNNI sada cjelokupno društvo priprema za „odlučno i energično suprotstavljanje antisocijalističkim, antisamoupravnim i drugim kontrarevolucionarnim pojavama. Borba protiv uzurpiranja samoupravljanja, općeg, privrednog i svakog drugog kriminala, otuđenja društvene svojine, mita, korupcije i drugih nezakonitosti u privrednom poslovanju, remećenje javnog reda i mira, protiv ugrožavanja života i materijalnih dobara u elementarnim nepogodama, u saobraćaju i na radu, kao i borba protiv mnogih opasnosti koje sobom nosi suvremeni život“. Autor nepoznat (1983.) »NNNI '83. Stalno jačanje preventive«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. novembar 1983., str. 1.

⁸²⁰Autor nepoznat (1983.) »Općenarodna obrana i društvena samozaštita. Mjere društvene samozaštite«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 5. novembar 1983., str. 2.

⁸²¹rv. (1988.) »Analiza djelovanja članova SK u jedinicama TO«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 26. mart 1988., str. 3.; r. (1990.) »Savez rezervnih vojnih starješina. Novi program i zakonski propisi o narodnoj obrani«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 28. novembar 1990., str. 6.

⁸²²U vukovarskoj općini 1989. godini velikih društveno-političkih previranja dolazi do bratskih susreta s rezervnim vojnim starješinama iz SR Crne Gore i cijele Jugoslavije. Izvor: rv. (1989.) »19. susret RVS Jugoslavije. Stižu gosti iz Crne Gore«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 1. jula 1989., str. 2.

⁸²³Stanković, M. (1989.) »Uz 22. decembar – Dan JNA. Neka ti je čvrst strojevi korak«, *Vukovarske novine Glasilo SSRN – Vukovar*, 16. decembra 1989., str. 1.

⁸²⁴Autor nepoznat (1990.) »Načelnik stanice javne sigurnosti, Svetislav Lođinović: Ne nasjedati provokacijama i dezinformacijama«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 31. marta 1990., str. 2.

smrt.⁸²⁵ Na taj način se istovremeno *socijalno konstruira* paranoidni strah i patološka mržnja prema neprijatelju, pa tako *manipulacijom kolektivnih osjećaja*⁸²⁶ sve ono što se čini postaje moralno ispravno i nužno (noćne straže naoružanih građana, diverzije).⁸²⁷ *Atomizirani pojedinci* vukovarske općine žive u strahu i neizvjesnosti u sredini u kojoj *militantni pojedinci* sporadično izazivaju međunacionalne sukobe,⁸²⁸ međutim to će se sve drastično promijeniti nakon ubojstva 12 redarstvenika⁸²⁹ u Borovo Selu iako u tom trenutku svi još uvijek vjeruju da do rata neće doći.⁸³⁰ *Ravnoteža straha* pomjera se uzduž crte koja dijeli hrvatsku i srpsku zajednicu,⁸³¹ a prevagu će odnijeti JNA⁸³² koja staje u zaštitu srpskog stanovništva na području vukovarske općine, dočim dolazi:

- s jedne strane, do *jačanja oružanih snaga* srpskog stanovništva u srpskim enklavama (selima) oko Vukovara i *organiziranih borbenih aktivnosti* koje provode u suradnji s paravojnim postrojbama iz Srbije⁸³³ i
- s druge strane, do *sustavnog progona* nesrpskog stanovništva iz okolnih sela ostavljajući grad Vukovar opkoljen u obruč u kojem se sada homogenizirana hrvatska zajednica brani.⁸³⁴

⁸²⁵Dr. Jovan Rašković ističe: „Neka se znade, Srbe su komadali 50 godina prvi i posljednji put i neće više biti komadanja srpskih tjelesa jer će se Srbi sami braniti. Nadalje, SDS optužuju za mogućnost izbijanja građanskog rata, a nikome ne pada na pamet, da za to optuži službenu hrvatsku politiku. No, (...) ja vjerujem da u HDŽu postoji još razuma. Ovo je zadnja šansa da se hrvatski i srpskih narod potpuno ne podijele na ovom prostoru. Ako razdvoje ta dva mišića, krvarenje će biti teško i bolno. Srbi u Hrvatskoj su spremni i ginuti za slobodu i demokratsku Hrvatsku, oni su pokazali u NORu ali će rušiti svaku antisrpsku i ustašoidnu“. Izvor: Autor nepoznat (1990.) »Narodni zbor u Boboti. SDS traži suverenitet građana a ne grupni koji je vladao 45 godina«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. augusta 1990., str. 2.

⁸²⁶Zapovjednik Policijske stanice Sredoselec, S. (1991.) »Saopćenje policijske stanice Vukovar. Dezinformacije RTV Novi Sad«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 12. januar 1991., str. 7.

⁸²⁷Anić, Ž. (1990.) »Reagirana. HKDS, HSLs i HDŽ«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 18. augusta 1990., str. 2.; kbj. (1990.) »Stranački dogovori. Zajednička obaveza – smirivanje situacije«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 25. augusta 1990., str. 1-2.; Lukić, M. (1990.) »Iz Stranke Jugoslavena. Dosta je igara, dajte na hljeba!«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 22. septembra 1990., str. 2.

⁸²⁸kbj. (1991.) »Vandalski ispadi na Sajmištu. Nakon dogovora ponovo pucnjava«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 20. aprila 1991., str. 4.

⁸²⁹Autor nepoznat (1991.) »Priopćenje iz Medicinskog centra Vukovar. Nismo bacali bombe nego spašavali živote«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 1. lipnja 1991., str. 3.

⁸³⁰Autor nepoznat (1991.) »Višestranački dogovor u vezi situacije na našem području. Nama rat ne treba«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. maja 1991., str. 1.

⁸³¹Autor nepoznat (1991.) »Informacije i razgovori o situaciji na vukovarskom području. Iz Centra za obavještanje (2.5.1991.)«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 4. maja 1991., str. 3.; kbj (1991.) »Kronologija informacija o stanju na vukovarskom području. Diverzije – barikade, projektili na Bršadin«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 11. maja 1991., str. 6.

⁸³²Glavašević, S. (1991.) »Intervju sa gospodinom Stipom Mesićem, Predsjednikom Predsjedništva SFRJ. Europski promatrači u Vukovaru«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 27. srpnja-jula 1991., str. 1-3.

⁸³³V. N. (1991.) »I dalje nemiri na vukovarskom području. Kako na kraj terorizmu?«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 29. lipnja 1991., str. 1.

Vukovar postaje, kako ga lokalni tisak naziva, „Bejrutvar“,⁸³⁵ a JNA priprema обруč svojih vojnih postrojbi na granici s Republikom Hrvatskom⁸³⁶ koji sada omogućuje nesmetana „teroristička“ djelovanja srpskih lokalnih oružanih snaga.⁸³⁷ I dok se u takvim uvjetima raspušta lokalna vlast,⁸³⁸ a JNA kao „politički arbiter“ daje otvorenu potporu i zaštitu srpskoj zajednici, grad Vukovar i njegovi ljudi sustavno se uništavaju premda i dalje vjeruju u mir.⁸³⁹ Započeti građanski rat srpske provijencije od kolovoza se 1991. godine pretvara u *otvorenu oružanu agresiju* Republike Srbije/Jugoslavije na Republiku Hrvatsku, dočim će se građani Vukovara paradoksalno, po uzoru i na temelju usvojenih znanja i vještina ONO i DSZ, organizirati u jedinice teritorijalne obrane⁸⁴⁰ i uz velike ljudske i materijalne žrtve odoljeti napadima daleko nadmoćnijeg neprijatelja puna tri mjeseca, a čije će osvajanje pratiti strašni zločin nad pokorenim stanovništvom i hrvatskim braniteljima. Ciklička pojavnost banalnog zla jugoslavenske inačice totalitarizma⁸⁴¹ svoj će ciklus tako zaokružiti 1991. godine nakon gotovo pedeset godina vladavine *frustriranog mazohizma radikalne* totalitarne komunističke elite (Feher, Heler i Markuš, 1986: 183).

III. Društveni uzroci nasilja – zaključak

Naime, u ovom doktorskom radu metodologijom utemeljene teorije instrumentalne studije slučaja primjenom stalne komparativne analize definiran je paradigmatički model ubrzanog procesa paradoksalne modernizacije vukovarskog društva dočim nastaje kontekstualizirana sociološka analiza tipičnih uzoraka/isječaka konceptualiziranih društvenih odnosa/razmišljanja/ponašanja atomiziranih pojedinaca i totalitarne komunističke elite. Na taj način se kroz kombinaciju induktivne i deduktivne logike razvijaju hipotetički odnosi i sudovi na temelju kojih su definirani u konačnici društveni uzroci nasilja – uzroci počinjenih ratnih

⁸³⁴kbj. (1991.) »Skupština općine: Zastupnici iniciraju prekid svih borbenih aktivnosti«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. srpnja-jula 1991., str. 1.

⁸³⁵Autor nepoznat (1991.) »Tokom noći. Bejrutvar«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. srpnja-jula 1991., str. 1.

⁸³⁶Načelnik policijske uprave Franjo, Đ. (1991.) »Priopćenje za javnost. 4.7. 1991. godine«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 6. srpnja-jula 1991., str. 2.

⁸³⁷Glavašević, S. (1991.) »Kako rasplesti Balkanski čvor. Što kaže šutnja?«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 13. srpnja-jula 1991., str. 1.

⁸³⁸kbj. (1991.) »Naredbom Ministarstva pravosuđa i uprave RH. Raspuštena Skupština općine i Izvršno vijeće«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 27. srpnja-jula 1991., str. 1.

⁸³⁹kbj. (1991.) »Saborski zastupnici u dogovoru sa općinskim organima. Zajednički život još uvijek moguć«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 13. srpnja-jula 1991., str. 3.

⁸⁴⁰J. E. (1991.) »Intervju sa G. Žarkom Domljanom, Predsjednikom Sabora RH. Vukovar se brani kao Zagreb«, *Vukovarske novine Informativno glasilo općine Vukovar*, 10. kolovoza – augusta 1991., str. 1-3.

⁸⁴¹U doktorskom se radu koristi definicija totalitarizma koja kaže da je to diktatorski oblik vladavine koji – za razliku od autoritarne diktature – u sebi obuhvaća, regulira i kontrolira sve aspekte društva – društvene odnose javne i privatne: pojedinac nije ništa – zajednica je sve, i to čini, kako to tvrdi Arendt (1996), pomoću terora, u ovom slučaju sofisticiranog nasilja iznutra.

zločina na vukovarskom području 1991. godine. Na temelju provedenog kvalitativnog istraživanja unutar pet agregiranih vremenskih nizova za razdoblje 1945. – 1991. godine (1945. – 1951.; 1952. – 1962.; 1963. – 1972.; 1973. – 1980.; 1981. – 1991.) se iskristaliziralo pet dimenzija procesa paradoksalne modernizacije vukovarskoga društva: pet društvenih procesa koji se međusobno isprepliću i s različitim intenzitetom oblikuju i transformiraju narav ljudi, njihove međusobne odnose, institucije i društveni sustav u cjelini. *Paradoksalna* se modernizacija vukovarske komune/općine stoga odvija u kontekstu pet simultanih društvenih procesa: demokratizacije, birokratizacije, socijalizacije, militarizacije i industrijalizacije, koji su neraskidivo povezani kauzalnim uvjetima *racionalizirane fikcije samoupravnog društva* te određuju sadržaj i kontekst društveno-političkih i gospodarskih promjena, a u okviru kojih posljedično *atomizirani pojedinci* reaguju *akcijom/reakcijom* na inherentne protirječnosti koje totalitaran društveni sustav proizvodi.

Od trenutka kada je završio II. svjetski rat na vukovarskom se području izgrađuje društvo koje se temelji na zločinu – zločinu *s sofisticiranog nasilja iznutra*. *Etatističkom homogenizacijom* unutar *totalitarne države* radni ljudi i građani vukovarske komune/općine prolaze kroz iznimno bolan i nasilan proces transformacije društva u kojem se njihova osobnost reprogramira *totalitarnom socijalizacijom* i priprema za život u društvu *permanentne krize*. U matrici strukturnih i interaktivnih odnosa i ponašanja unutar vukovarskog društva *totalitarna komunistička elita* socijalno konstruira *racionaliziranu fikciju socijalističkog društva* – totalitarnog društva – u okviru kojega suvereno vlada posredstvom *totalitarne birokracije*.

Stoga je jedan od najvećih paradoksa hrvatske modernizacije za razdoblje 1945. – 1991. godine na vukovarskom području taj, da unatoč modernom totalitarizmu jugoslavenske inačice samoupravnog socijalizma najsnažniji utjecaj u revolucionarnom preobražaju društva ima proces demokratizacije uz kojega se pak neraskidivo vezuje proces socijalizacije. Na njih se povratno nadovezuju proces industrijalizacije i proces birokratizacije uz uvijek prisutan proces militarizacije. Naime u razdoblju 1945. – 1951. godine kao društveni procesi najsnažnije su izraženi demokratizacija i socijalizacije, a prate ih proces birokratizacije i industrijalizacije i potom militarizacija. U sljedećem razdoblju, 1952. – 1962. godine najsnažnije utječe proces socijalizacije i potom proces demokratizacije i industrijalizacije, te procesi birokratizacije i militarizacije. Nakon toga, u razdoblju 1963. – 1972. godine na prvo mjesto se ponovno vraća proces demokratizacije kojega onda slijede proces industrijalizacije te procesi socijalizacije i militarizacije i na kraju proces birokratizacije. U razdoblju 1973. – 1980. godine društveni procesi demokratizacije i socijalizacije stoje rame uz rame, a slijede ih

birokratizacija i industrijalizacija te proces militarizacije. I na kraju, u razdoblju 1981. – 1991. godine proces demokratizacije i dalje u stopu slijedi socijalizacija, te industrijalizacija i procesi birokratizacije i militarizacije. Ovakav turbulentan preobražaj vukovarskog društva prema tome zahtijeva objašnjenja koja bi omogućila bolje razumijevanje te paradoksalne modernizacije i nasljednog nasilja kojega proizvodi unutar društvenih procesa koji nemaju presedana. Kakvi su to društveni procesi i zašto su rezultirali ekstremnim društvenim nasiljem – ratom?

Kao najutjecajniji, proces demokratizacije marksističko-lenjinističkog karaktera korekcijom mišljenja atomiziranih pojedinaca na vukovarskom području izgrađuje vjerovanje u apstraktni idealizam novog socijalističkog društva bratstva i jedinstva svih jugoslavenskih naroda i narodnosti. Totalitarizam koji propagira liberalizam progresivnih avangardnih komunističkih snaga koje su masovnim atomiziranjem društva omogućili i osigurali kontinuitet vladavine komunističke elite, demokraciju stavlja u kontekst novog humanijeg socijalističkog društva. Ova sofisticirana totalitarna verzija socijalističke demokracije na jugoslavenski način osigurava opstojnost režima totalitarne komunističke elite i temelje vladanja svakim pojedincem, gdje se ljude terorizira iznutra oblikujući ih nesvjesne u mentalni sklop socijalizma. Racionalizirana fikcija socijalističkog društva za atomizirane pojedince stoga nema alternative, a u socijalističkom sustavu demokracije politička reprezentacija narodne vlasti revolucionarnog karaktera sadržana je u totalitarnoj komunističkoj eliti. Praktična je posljedica stoga totalitarna dominacija i moć koju jugoslavenska inačica totalitarne države temelji na sofisticiranom nasilju iznutra – nasilju koje se proizvodi kroz organizacije i institucije sustava socijalističke demokracije u permanentnoj režiji totalitarne komunističke elite revolucionarnog karaktera. Simboličkom konstrukcijom sustava odnosa, institucija i načela socijalistička demokracija se izgrađuje ne kao oblik vlasti već se, što je važnije, pretvara u instrument kojim se oslobađaju (radničke) mase i osigurava permanentnost kretanja i oblikovanja fiktivnog političkog društva. Ta socijalistička demokracija koja se vremenom pretvara u demokratski centralizam izgrađuje totalitarnu komunističku vlast, gdje totalitarna komunistička elita predstavlja narodnu vlast, a atomizirane (radničke) mase čine i osiguravaju vladavinu naroda. Stoga je proces demokratizacije socijalističkog društva u svojim temeljima disfunkcionalan jer je socijalistička demokracija i svijet kojega ona izgrađuje racionalizirana fikcija socijalističkog društva – fikcija koja je naizgled normalan oblik političkog društva, a ne vlasti. To proizlazi i iz činjenice da komunistički jednopartijski sustav političkog upravljanja podruštvljavanjem želi jasno odvojiti društvo od državne vlasti pa se tako

socijalistička demokracija razvija kao običan refleks socijalističkog samoupravnog društva u kojem atomizirane (radničke) mase mijenjaju osnove društveno-ekonomskih i klasnih odnosa. Prema tome, političku i predstavničku demokraciju socijalizma socijalno se konstruira na predlošku njezina funkcionalnog potencijala da opravda i mistificira proces pretvaranja interesa atomiziranih pojedinaca, odnosno atomizirane (radničke) mase u opću volju i vladajući poredak vladavine naroda. Tako otuđena totalitarna politička snaga atomiziranog društva razvija novi oblik mehanizma vlasti i politike koji u okviru socijalističke demokracije nužno proizvodi degenerativne putove, proturječnosti i konflikte u razvoju društva prijelaznog razdoblja. Stoga je društveni položaj kojega je sebi totalitarna komunistička elita priskrbila rezultat smišljene političke akcije na temelju koje su vrlo jasno i kruto Tito i Partija institucionalizirali, prvo svoju upravljačku – vodeću ulogu u društvu, i drugo, ulogu atomiziranih (radničkih) masa – atomiziranih pojedinaca koji jedino mogu biti vođeni. Tako će osnovne karakteristike etatizma: ideološka i politička prinuda, eksploatacija i raspodjela društvene moći, unatoč svemu ostati očuvane kao permanentno obilježje izgradnje novog socijalističkog poretka što će, s jedne strane dovesti do političke nesigurnosti, i s druge strane, čestih ekonomskih kriza. Jedino što atomizirani pojedinac izvodi iz svog infantilnog odnosa spram države i vlasti je njegovo demokratsko pravo koje proizlazi iz determinističkog karaktera novoformiranog čovjeka mase. Kao politički subjekt, atomizirani pojedinac vukovarskog društva svoj demokratski potencijal razvija samo do razine biračkog tijela i na taj način osigurava i legitimizira dominaciju totalitarizma nove socijalističke države. Politička moć disperzirana u društveno stratificiranoj strukturi demokratskog centralizma podobne i konformne atomizirane pojedince predisponira za personalizirani odnos s državom koja u svom totalitarnom sklopu onemogućava provjerljivost vladavine totalitarne komunističke elite i razinu demokratičnosti socijalističkog društvenog uređenja. Zbog toga samoupravni socijalizam postaje instrumentom demokratskog centralizma kojim se provodi stalna i kontinuirana demokratizacija društva na jugoslavenski način, i legitimira vladavina totalitarne komunističke elite nad atomiziranim (radničkim) masama. Ono što demokratski centralizam omogućuje jeste kontinuitet države kao institucije, odnosno aparat prisile koji u falsificiranom političkom prostoru posjeduje funkcionalni potencijal da opravda i komunistički sekularizira proces pretvaranja interesa atomizirane (radničke) mase i pojedinaca u opću volju i društveni poredak tzv. vladavine naroda. U procesu demokratizacije vukovarskog društva demokratski centralizam pored toga što predstavlja princip ono je i sredstvo putem kojega se osigurava jedinstvo volje i akcije svih članova i organizacija jedne političke stranke kao što je SKJ. To znači da takva demokratizacija u

jugoslavenskom političkom sustavu poprima oblik sofisticiranog nasilja iznutra putem kojega totalitarna komunistička elita održava politički monopol i dominira procesom odlučivanja te u javnosti uspješno propagira ideološko i akciono jedinstvo Saveza komunista. Demokratski centralizam stoga paradoksalno u antidržavnoj i antisocijalističkoj praksi odnosa i ponašanja atomiziranih pojedinaca generira jasno izdiferencirane interesne skupine i osobe koje unutar društveno-političkog sustava funkcija i ovlasti vode politički interesi i pravo jačega. Politički se alibij zbog toga pronalazi u prokazivanju neprijatelja države i naroda – onih koji zlorabe principe demokratskog centralizma, pa tako demokratizacija vukovarskog društva nalaže vođenje permanentne klasne borbe protiv takvog klasnog neprijatelja. Stoga teret odgovornosti za promašaje i neuspjehe revolucionarnog traganja za pravilnim putem izgradnje socijalističkog društva kao i subjektivne slabosti devijantne prakse demokratskog centralizma padaju na klasnog neprijatelja. Obračunavanje s unutarnjim klasnim neprijateljima u funkciji je osiguranja kontinuiteta izvanrednog stanja kao permanentne tehnike vladanja dočim se učvršćuje stvarni nadzor i kontrola nad koncentriranjem političke moći Partije i Tita u svim segmentima života i strukturama društva. Prema tome, socijalistička demokratizacija vukovarskog društva u kojoj nasrtljivi ateistički kolektivizam oblikuje i izgrađuje socijalistički mentalitet – mentalni sklop lažne svijesti atomiziranih pojedinaca temelji svoj demokratski suverenitet na neistini, odnosno na ideji demokratskog centralizma koju totalitarna osobnost čovjeka mase ne može spoznati kako intelektualno tako i praktično, nego jedino slijepim vjerovanjem u proizvoljne tvrdnje komunističke totalitarne elite. Stoga se asimilacijski učinak demokratskog centralizma uvijek pojavljuje kada u pitanje dolaze državna sigurnost i nacionalno pitanje, dočim onda kao pravilo sijedi, ujedinjavanje pojedinačnih interesa atomiziranih pojedinaca, jer je većina njih na vukovarskom području politički nepismena, inertna i beznadno ovisna o društvenom sustavu samoupravnog socijalizma u kojem je uspjela realizirati većinu svojih društveno-političkih, ali ekonomskih aspiracija/potreba te je uvijek spremna učiniti sve kako bi ga očuvala i zaštitila. Međutim, u falsificiranom političkom prostoru uslijed permanentne krize društva u nastajanju, dolazi do epistemološke anomalije u smislu spoznajne nesigurnosti o tome što je krajnja vrijednost i norma ponašanja uvijek kada se arbitrira s empirijom blagostanja atomiziranih pojedinaca. S jedne strane, to rezultira s njihovim kognitivnim oslobađanjem – političkom emancipacijom endogenih propagatora promjena koji su prestali biti komunistički idealisti (ili to nikada nisu bili); ali i s druge strane, dihotomijom opcija, socijalističkih društvenih odnosa i veza one anomične većine koja unatoč svemu zajedno sa svojim političkim poduzetnicima parazitski rentiraju jedinstvene mogućnosti jednodimenzionalnog društva konformističko-totalitarne

naravi. Razumijevanje kategorija društvenog totaliteta koja se očituje u krizi racionalnosti, legitimaciji i motivaciji te ekonomskoj krizi prikriva se komunističkom frazeologijom premda ona neće uspjeti negirati činjenicu da vukovarsko društvo unatoč svemu postaje demokratičnije. Stoga se s abortiranim konfliktom s endogenim propagatorima promjena kroz demokratski centralizam samo produžuje period legitimacije vladavine totalitarne komunističke elite koji će neminovno dovest do raspada socijalističkog društvenog poretka početkom 1990-ih godina. Populistička politička reafirmacija marksističko-lenjinističke dijalektike materijalizma bez moralnog pokrića dovodi do krize povjerenja u totalitarnu komunističku elitu dočim demokratski centralizam više nije u mogućnosti prikriti postojanje pluralizma koji sve snažnije izlazi iz anonimnosti represivnog poretka koji ga je uvijek do određene razine tolerirao. Prema tome, permanentnost krize legitimacije kulminira uvođenjem formalne racionalnosti – određenog oblika političkog pluralizma i nacionalne emancipacije – koje je totalitarna komunistička elita u uvjetima društvene nesigurnosti spremna tolerirati kako bi se omogućio takav preobražaj društva koji bi osigurao uvođenje novog sustava dominacije. Proces demokratizacije vukovarskog društva u konačnici je ipak doveo do polarizacije društvenih odnosa, veza i razmišljanja na razini nacionalne pripadnosti atomiziranih pojedinaca dočim se stvara kompleksna matrica izdiferenciranih interesnih skupina i organizacija koje koriste političke prilike ustanovljenog višestranačja u Hrvatskoj, a na temelju čega će se vukovarsko društvo politički dezintegrirati 1991. godine zbog otvorene oružane pobune srpske nacionalne manjine i srpske oružane agresije snaga JNA i paravojnih postrojbi.

Moguće je zaključiti da se proces demokratizacije razvijao pod okriljem totalitarnog državnog aparata kojim se formirao falsificirani politički prostor, a u njemu se, s jedne strane, socijalističkom demokracijom i samoupravljanjem provodilo *sofisticirano nasilje iznutra* sve do onog trenutka kada atomizirani pojedinci kognitivnim oslobađanjem progresivno gube vjeru u legitimitet vladavine totalitarne komunističke elite, i s druge strane, endogeni propagatori promjena i politički poduzetnici komunističke provijencije u okviru *devijantne socijalističke društvene prakse* svoju društveno-političku afirmaciju pronalaze u političkom pluralizmu.

Proces socijalizacije kao drugi najutjecajiji čimbenik socijalističke transformacije vukovarskoga društva ima zahtjevan zadatak da ga isprazni od svog utilitarnog sadržaja, klasnih interesa i nacije dočim komunistička totalitarna elita socijalno konstruira kroz svoj totalitarni dominacijski aparat racionaliziranu socijalističku fikciju društva na predlošku

totalitarne socijalizacije (kao sofisticiranog nasilja iznutra). Novi socijalistički čovjek za čije se stvaranje politički alibij pronalazi u komunističkoj ideologiji i antifašističkoj borbi socijalizira atomizirane pojedince lišene komunističke svijesti jer se ona gubi pod pritiskom totalitarnog realiteta. Konvencionalizacijom se kolektivnog ponašanja istovremeno na predlošku totalitarne socijalizacije narav socijalističkog čovjeka socijalno rekonstruira recikliranjem njihovih identiteta, morala i sustava vrijednosti. Podruštvljavanje pojedinca u okviru takve društvene egzistencije, agregacije intencija i ponašanja na predlošku usvojenih socijalističkih društvenih odnosa, moralnih normi i praksi od novog socijalističkog čovjeka stvara subverzivnog građanina čija svijest i savjest ne podliježu tretmanu vrijednosnoracionalne prosudbe i djelovanja. Instrumentalno djelovanje atomiziranih pojedinaca u socijalističkom društvenom sustavu stoga posjeduje tehnike preživljavanja putem kojih socijalne prakse ponašanja i rada poprimaju devijantne društvene osobine/svojstva. Devijantna praksa samoupravnog socijalizma stoga u izgradnji društva pravde ima totalitarni karakter permanentnog revolucionarnog društvenog preobražaja koji komunističkoj totalitarnoj eliti pruža vrijednosni okvir za beskonačno izbjegavanje rizika i posljedica sofisticiranog nasilja iznutra. Totalitarnom socijalizacijom eutanazira se kriza savjesti atomiziranih pojedinaca dočim ih totalitarna komunistička elita uspješno integrira, na psihodinamičnoj razini, u novi socijalistički mentalni sklop racionalizirane fikcije socijalističkog društva vukovarske komune/općine. Racionalizirana socijalistička fikcija društva u kojoj atomizirani pojedinci žive i rade stoga ima totalitarni karakter zato što evolucijom sofisticiranog nasilja iznutra totalitarna komunistička elita socijalno konstruira i kontrolira normalnost devijantnih socijalističkih praksi nastalih uslijed permanentne krize društva u nastajanju. Naime, u takvom društvenom kontekstu praksa zavaravanja kao moralna pretpostavka opstanka atomiziranih pojedinaca i kao obrambeni mehanizam kroz novi altruistički okvir komunističke moralnosti i pravde zadobiva moralnu legitimaciju iza koje egoizam ljudske prirode ostaje nepromijenjen, a ponašanja atomiziranih pojedinaca ne trpe od krize savjesti. Kako političkom emancipacijom totalitarna komunistička elita prestaje biti idealistička, istovremeno atomizirane (radničke) mase postaju uzurpatori socijalističkih samoupravnih i demokratski prava, dočim i jedni i drugi politički alibij za svoju parazitsku savjest, devijantno ponašanje/odnose i devijentne socijalističke društvene prakse crpe iz protirječnosti društvenog sustava permanentnog totalitarnog revolucionarnog preobražaja a gdje su takve slabosti razvoja samoupravnog socijalizma normalne i očekivane. Stoga se totalitarnom socijalizacijom konstruira društvo normi u kojem atomizirani pojedinci i njegove ambicije, aspiracije, nade i očekivanja nadjačavaju i deformiraju socijalističke normativne

strukture tako da one sada ne postižu učinke regulacije i integracije, dočim novo vukovarsko društvo postaje anomično a permanentnost tog stanja dovodi do postupnog gubitka uvjerljivosti socijalističke ideologije. Socijalistički altruistički moralni okvir kojim se definira konformizam atomiziranih pojedinaca postupno gubi svoju snagu u reguliranju devijantnih oblika ponašanja, pa tako njihova izomorfnost deregulira stanje u društvu koje onda nije moguće funkcionalno izbalansirati. Infantilna ovisnost atomiziranih pojedinaca o sustavu koji ih revolucionarno oslobađa u zanosu izgradnje socijalističkog društva, istovremeno na predlošku sofisticiranog nasilja iznutra kontinuirano projicira strah totalitarne komunističke elite od potencijalne ugroze klasnih/narodnih neprijatelja čiji se otpor u društvu treba odlučno lomiti kako se novi društveni sustav ne bi doveo u pitanje. Stoga, disfunkcionalni socijalistički odnosi dodatno dobivaju na svojoj neiskrenosti, jer se u radničkom klasnom identitetskom sklopu čovjeka mase ne nalazi temelje za njihovu izgradnju: povjerenje. Naime, bipolarna osobnost, i kod totalitarne komunističke elite, i kod atomizirane (radničke) mase konformistički preživljava i podnosi permanentnost krize društva u nastajanju u kojem slike njihovih klasnih aspiracija, poželjnog standarda i načina života odstupaju od one koju komunistička ideologija propagira. Povrat u okrilje sigurnosti, palijativne skrbi i infantilne ovisnosti o sustavu u kojem se sofisticirano nasilje iznutra internalizira kao normalno stanje socijalističkog mentalnog sklopa i svijesti, većina atomiziranih pojedinaca na vukovarskom području ostvaruje radikalnim zaokretom u ideokraciju – ideokraciju kojom se uvijek želi dobro a stalno se stvara zlo. Većina atomiziranih pojedinaca vukovarske komune/općine u procesu totalitarne socijalizacije nije svjesna činjenice da ih sofisticirano nasilje iznutra – to banalno zlo sustavno progoni proizvoljnošću totalitarne vladavine komunističke elite, i da ono rezultira nasiljem koje u društvu permanentne krize dovodi do društvenog preobražaja nekontroliranog tempa i dubine. Naime, totalitarnom se socijalizacijom atomiziranih pojedinaca – tehnikom posramljivanja većina osoba hrvatske nacionalnosti predisponira za anacionalni socijalistički mentalni sklop u kojem se ustalilo pravilo samooptuživanja i samo-mržnje – kao osjećaj krivnje zbog pripadnosti katoličanstvu i zbog kriminalne prošlosti ustaških zločina počinjenih u ime hrvatskog naroda. Nasuprot njima, atomizirani pojedinci srpske nacionalnosti suvereno vladaju svojim socijalističkim mentalnim sklopom, nacionalno svjesni i identitetski ojačani činjenicom da nesputano mogu legitimno razvijati mržnju prema klasnom neprijatelju – ustaštvu i katoličanstvu – pri čemu se u procesu kognitivnog oslobađanja moralno oslobađaju od osjećaja krivice ali i odgovornosti za progon hrvatskih endogenih propagatora promjena, jer je njihova savjest umirena normalnošću represivnog mehanizma komunističkog

totalitarizma koji opravdava nužno zlo. Oni stoga nisu u konfliktu s vlastitim nacionalnim identitetom jer kao ustavnopravni narod s hrvatskim na svojoj strani imaju politički alibij za transgeneracijski internaliziranu kolektivnu traumu ustaških zločina, dočim opravdano preziru ali i kriminaliziraju (a to i sam sustav čini) sve ono što je identitetski hrvatsko. Na taj način njihov nacionalni identitet ostaje izvan domašaja totalitarne socijalizacije te ga totalitarna komunistička elita paradoksalno pozitivno afirmira u kontekstu panjugoslavenizma na temelju selektivne povijesti i kulture zaborava, dočim se u procesu kognitivnog oslobađanja srpstvo moralno oslobađa od osjećaja krivice za zlo koje se čini iz patološke mržnje prema klasnom/narodnom neprijatelju. Permanentnost građanskog rata koji se vodi protiv klasnih/narodnih neprijatelja gubi na konformizmu čija se snaga progresivno nestaje pod utjecajem izomorfni devijantnih normi ponašanja i morala atomiziranih pojedinaca što zauzvrat snažno deregulira stanje u društvu koje totalitarna komunistička elita nije u mogućnosti funkcionalno izbalansirati. Radikalnim zaokretom u ideokraciju, stoga većina atomiziranih pojedinaca vukovarske komune/općine pronalazi izlaz iz promašaja i propusta reformskih modernizacijskih pokušaja totalitarne komunističke elite koji su kumulativno produbili društveno-političku i gospodarsku krizu. Socijalistički samoupravni ekvilibrij mogućnosti i želja nestaje i pojavljuju se zatomljeni izvori straha ali dolazi i do kompleksnih društvenih promjena koje je nemoguće kontrolirati pod utjecajem akutne paralize permanentnih modernizacijskih pokušaja totalitarne komunističke elite.

U konačnici, u temeljima je transformacije vukovarskog društva proces socijalizacije koji sada u racionaliziranoj fikciji socijalističkog društva *totalitarnom socijalizacijom* kompenzira moralni pad atomiziranih pojedinaca paradoksalnom normalnošću totalitarnog sustava u kojem ih altruistički okvir moralnosti i etičnosti treba definirati *prisilnom kolektivizacijom* u okviru atomizirane (radničke) mase. Stoga se radikalni zaokret u ideokraciju atomiziranih pojedinaca 1991. godine (ali i 1971. godine) temelji na njihovoj kontinuiranoj impregnaciji sofisticiranim nasiljem iznutra, pri čemu socijalistički mentalni sklop anomičnih pojedinaca zloupotrebljava sve mogućnosti i prava koja proizlaze iz devijantne socijalističke društvene prakse.

Totalitarizam, odnosno sofisticirano nasilje iznutra na jugoslavenski način ukorjenjuje se u modernizacijski proces industrijalizacije vukovarske privrede jer je socijalno konstruirana ljudska narav i moral atomiziranog i izoliranog pojedinca svedena u okvire njegove normativne funkcionalnosti rada i djelovanja u društvu koje je kao organizacija dominacije totalitarno. Naime, po jačini svog utjecaja na vukovarsko društvo na tećem mjestu se nalazi

proces industrijalizacije koji uspjeva kolektivizirati radnu snagu u integrirani sklop atomizirane (radničke) mase čija su kvalifikacijska struktura i kompetencije socijalno rekonstruirane tako da odgovaraju organizacijskom principu centralno planske ekonomije i samoupravnog socijalizma. Totalitarna komunistička elita stoga vlastiti opstanak i stabilnost vlasti u društvu temelji na izgradnji jake i produktivne ekonomije kako bi osigurala materijalni izvor svoje moći. Industrija je u državnom vlasništvu i osigurava materijalno i kulturno bogatstvo novog socijalističkog društva, a država koja tako postaje instrument u rukama radničke mase propagirani je mit kojega totalitarna komunistička elita socijalno konstruira jer se društvena moć u potpunosti nalazi u njezinim rukama. Razvoj radničkog samoupravljanja u okviru vukovarske privrede se stoga pretvara u socijalnu funkciju totalitarnog sustava rada i proizvodnje u kojem se disciplinira atomizirane (radničke) mase i na taj način socijalno konstruira fiktivno upravljanje državom i privredom radnika samoupravljača čija je poduzetnička funkcija čvrsto u rukama totalitarne komunističke elite. Prema tome atomizirane (radničke) mase ulaze u proces paradoksalne modernizacije, modernizacije koja se u totalitarizmu vlastitog postojanja pretvara u premanentnu krizu socijalističkog društva u nastajanju. Emancipacijski pokušaji unutar procesa industrijalizacije vukovarske privrede liberlizaciona su modernizacijska nastojanja totalitarne komunističke elite da decentralizacijom i fragmentacijom zamjeni demokratizacija privrednih odnosa, dočim se radničkim samoupravljanjem brani legitimitet atomizirane proizvodnje. Radničko samoupravljanje kao oblik ekonomske demokracije, koje funkcionira u atomiziranim asocijacijama radnih ljudi i građana vukovarske privrede nije oblik radničkog upravljanja nad sredstvima za proizvodnju, kako se to tvrdi, nego totalitarni mehanizam vlasti kojim se upravlja radništvom. Od trenutka kada više nije moguće uravnotežiti socijalističke privredne odnose unutar ekonomske demokracije koja je pokušala ujediniti decentralizaciju i samoupravljanje na razini ekonomske strategije, liberalizirani potrošački suverenitet atomiziranih pojedinaca kroz rastuću individualizaciju oportunistički se regulira novim društvenim dogovorima između Partije i radništva. Takav paradoksalni modernizacijski eksperiment kontinuirano povećava osobnu potrošnju atomiziranih pojedinaca – potrošnju koja će stalno biti u nesrazmjeru s razinom privredne proizvodnje. Stoga će ambivalentnost u upravljačkom emancipiranju kolektiva i poduzeća u devijantnoj socijalističkoj društvenoj praksi dovesti do povećanja klasnih razlika, interesa i sukoba, dočim se totalitarni sustav rada ne mijenja. Privrednim se reformama prema tome ne anuliraju posljedice akutne paralize permenetnih modernizacijskih pokušaja totalitarne komunističke elite. To stanje gotovo permenetne destabilizacije nije u stanju u okviru kolektivnog poduzetništva samoupravnog

socijalizma funkcionalno uskladiti socijalističke privredne odnose, organizaciju rada i kreativnost radnih kolektiva. Stoga usustavljena društvena stratifikacija i diferencijacija kontinuirano proizvode društvene nejednakosti, nepravde i eksploatacije, a kolektivni rad ostaje u okvirima terminologije samoupravnog socijalizma bez konkretnog učinka na stabilizaciju ekonomskog života u vukovarskoj komuni/općini. Liberalizacija tržišta ne uspijeva uravnotežiti proizvodnju i potrošnju u uvjetima permenetne krize društva u nastajanju, dočim fragmentirani društveni interesi i interesi ekonomskih jedinica ne posjeduju funkcionalni potencijal da kao institucionalizirani mehanizam posredovanja osiguraju slobodno artikuliranje kako ponude tako i potražnje i u konačnici ostvarivanje strateških ekonomskih ciljeva kao racionalih izbora.

U konačnici, proces industrijalizacije koji treba osigurati prosperitet i napredak društva permenetne krize u uvjetima društvene anomičnosti atomiziranih pojedinaca, izgrađuje paradoksalnu modernizaciju totalitarnog sustava rada čije pseudotržište unatoč atomiziranoj proizvodnji jača potrošački suverenitet radnih ljudi i građana i kolektivno poduzetništvo totalitarne komunističke elite i birokracije. Stoga egzistencijalistički socijalizam koji provodi diktaturu nad potrebama atomiziranih pojedinaca gubi svoj funkcionalni potencijal da stabilizira duboku ekonomsku krizu koja je nastala u devijantnoj društvenoj praksi samoupravnog socijalizma.

Proces birokratizacije koji se po jačini svog utjecaja na razvoj vukovarskog socijalističkog društva nalazi na četvrtom mjestu omogućuje totalitarnoj komunističkoj eliti da se na deklarativnoj razini poistovijeti s kolektivnim interesima atomizirane (radničke) mase, dok istovremeno suvereno kontrolira njezin revolucionarni pritisak. Ovaj proces institucionalizira društvenu diferencijaciju kao nedefiniranu stratifikaciju koja stvara idealne uvjete ne samo za formiranje totalitarne birokracije kao nove društvene klase, nego omogućuje nastanak devijantnih socijalističkih društvenih praksi ponašanja, odnosa i razmišljanja totalitarnih birokrata. Oslobođeni moralne odgovornosti njihova je totalitarna birokratska savjest čista a sudioništvo u zločinu asimilirano u izrabljivački karakter svog podaničkog mentaliteta i osjećaja moći – dominacije nad običnim radnim ljudima i građanima. Totalitarna birokracija u sinergiji s totalitarnom komunističkom elitom socijalno konstruira racionaliziranu fikciju socijalističkog društva, dočim ona kao sredstvo društvene privole uspješno koristi sofisticirani oblik diktature nad proleterijatom – sofisticirano nasilje iznutra. Nagla eskpanzija socijalističkog administrativnog aparata u vukovarskom društvu jasno afirmira novom društvenom stratifikacijom totalitarnu birokraciju kao klasu za sebe. Stoga se izomorfnost

devijantnih normi ponašanja i morala totalitarnih birokrata racionalizira u okviru radničkog samoupravljanja na predlošku paradoksalne normalnosti antisocijalističke i antidržavne prakse, kao očekivane nuspojave birokratskog modela socijalizma nastalih u permanentnom revolucionarnom preobražaju vukovarskog društva. Opstojnost i način funkcioniranja totalitarne birokracije u sklopu društva permanentne krize u nastajanju osigurava se pojačanom permanentnom tehnikom vladanja – izvanrednim stanjem – dočim se uspostavlja stvarni nadzor i kontrola nad koncentracijom njene političke moći kroz instrumente pravne države. Totalitarna je birokracija osnažena razinom svoje kapilarne umreženosti u samoupravni socijalistički sustav, a njezina moć i položaj u društvu najviše je vidljiva u opsegu i udjelu kojega ima u okviru društvene diferencijacije i stratifikacije, dočim ona egoistično dominira atomiziranim (radničkim) masama jer osjećaj klasne superiornosti temelji na izvoru svoje reifikacije – totalitarnom birokratskom sustavu. Konformizam je prirodan totalitarnom birokratskom sustavu, a nezini su birokrati izgradili čvrstu mikrostrukturu vladavina na svim razinama vlasti, dočim je totalitarna birokracija svojim bojevima ateizmom ojačala toliko da je otporna na svaku političku kritiku i izdržljivija je na sve društvene promjene. Naime, totalitarna je birokracija ojačana organskom povezanošću s totalitarnom komunističkom elitom i monolitnom umreženošću u društveno-politički sustav samoupravnog socijalizma, gdje kadrovskom ekspanzijom dobiva na emancipaciji interesa svoje politokracije (upravitelja) i tehnokracije (direktora), i na taj način sebi priskrbljuje ulogu kolektivnog kapitaliste. Integrativna moć interesnog repozicioniranja politokracije i tehnokracije unutar procesa liberalizacije i decentralizacija samoupravnog socijalizma omogućila je totalitarnoj birokraciji da karakter društvenih privilegija koje posjeduje uvijek ostane izvan domašaja institucionalne i društvene kontrole i nadzora. Izrabljivački se karakter totalitarne birokratske vladavine temelji na ustaljenom sofisticiranom nasilju iznutra koje omogućuje da se kao kolektivni kapitalist birokrati okoriste hiperracionalnim situacijama nastalim zbog permanentne strukturne krize društva u nastajanju.

U konačnici, proces je birokratizacije uzročno-posljedično povezan s demokratizacijom jer u uvjetima totalitarnog sustava rada i življenja, sofisticiranim nasiljem iznutra – u okviru direktivnog birokratskog centralizma – afirmira *totalitarnu birokraciju* koja će imati, s jedne strane, veliki utjecaj na društvenu stratifikaciju i diferencijaciju; dok će s druge strane, u okviru *devijantne socijalističke društvene prakse* nesmetano razvijati svoj *socijalistički mentalni sklop* parazitski rentirajući prilike i mogućnosti koje im omogućuju njihova opslužna funkcija u totalitarnoj vladavini komunističke elite.

Proces militarizacije koji vjerno prati sve prethodno navedene procese transformacije vukovarskog socijalističkog društva ima zaštitničku ulogu koju sebi priskrbljuje totalitarni trojac Tito – Armija – Partija na temelju prisilno nametnutog društvenog dogovora kako bi se kroz paradigmu vladanja izvanredno stanje radikalno transformiralo iz jedne privremene i izvanredne mjere u permanentnu tehniku vladanja. Totalitarni predložak oblikovanja socijalističkog vukovarskog društva obrazac je sofisticiranog nasilja iznutra putem kojega se totalitarna komunistička elita kao zaštitnik jugoslavenskih naroda obračunava i rješava svih klasnih/narodnih neprijatelja i jamči atomiziranim pojedincima sigurnost i blagostanje. Sofisticiranim nasiljem iznutra asimiliraju se atomizirani pojedinci u kolektivni život jugoslavenske zajednice naroda i narodnosti kao vrsti socijalističkog laboratorija u kojem se usavršavaju i iskušavaju represivni mehanizmi i rješenja funkcionalnih elemenata vladanja totalitarne komunističke elite. Izraženim se borbenim bojevima ateizmom atomizirane pojedince predisponira za patološku mržnju i iracionalni strah od potencijalne ugroze klasnih/narodnih neprijatelja čije se uklanjanje iz socijalističkog društva racionalizira opravdanim zločinom kao revolucionarnom postignuću progresivnih društvenih snaga vukovarske komune/općine. Komunistički politički teror kao sofisticirano nasilje iznutra atomizirani pojedinci internaliziraju kroz adaptacijski mehanizam državnog ateizma dočim se njihova savjest olakšava jedinstvom u slobodi uklanjanja društvenih suprotnosti i zajedništvom u sudioništvu u suptilnom teroru iznutra. Koliko je većina atomizirane (radničke) mase kontinuirano terorizirana sofisticiranim nasiljem iznutra, toliko je ona sama na temelju dispreziranosti vlasti samoupravnog socijalizma postala instrument režima koji terorizira onu manjinsku skupinu pojedinaca neistomišljenika čija su savjest i moral ostali izvan domašaja ideologizacije totalitarne komunističke elite. Funkcionalnost je takvog adaptacijskog mehanizma stoga određena socijalističkim mentalnim sklopom atomiziranih pojedinaca koji u osnovi generira militantna svojstva/osobine od kojih je najjača ona koju totalitarna komunistička elita ciljano razvijala sofisticiranim nasiljem iznutra – patološka mržnja i paranoidni strah. Zato atomizirane (radničke) mase u svoj identitetski sklop integriraju javni karakter Armije putem programa civilne obrane i zaštite što će im olakšati legitimno započet građanski rat protiv svih klasnih/narodnih neprijatelja. Sudioništvo u suptilnoj militarizaciji iznutra atomizirane pojedince kontinuirano predisponira uvijek i iznova za pad u moralnu smrt, dočim produženi građanski rat kojega vode srpski atomizirani pojedinci protiv klasnih/narodnih neprijatelja hrvatske nacionalnosti nacionalističkom homogenizacijom kulminira ekstremnim nasiljem.

Moguće je zaključiti stoga da totalitarni režim i državni aparat kroz proces militarizacije uspostavljaju svoju permanentnu tehniku vladanja – izvanredno stanje – dočim se pored političkog terora, kao sofisticiranog nasilja iznutra, usporedo razvija paravojni sustav kojim se vrši društvena kontrola i nadzor nad atomiziranim pojedincima. Taj će proces u konačnici dovesti, zbog totalitarne socijalizacije, do razvoja patološke mržnje i paranoidnog straha od klasnih/narodnih neprijatelja (endogenih propagatora promjena) protiv kojih se sustavno vodi građanski rat, što će rezultirati moralnim padom u ideokraciju.

Potrebno je naglasiti da je ovo kvalitativno istraživanje metodologijom utemeljene teorije utvrdilo da je primarni društveni uzrok nasilja do čije je eskalacije došlo 1991. godine u Vukovaru – *sofisticirano nasilje iznutra: totalitarna socijalizacija*, koja u socijalno konstruiranoj racionaliziranoj fikciji samoupravnog društva u okviru totalitarnog sustava rada i življenja i vladavine totalitarne komunističke elite i birokracije, predisponira *atomizirane pojedince* da sustavno razvijaju devijantne socijalističke društvene prakse – antisocijalistička i antidržavna ponašanja, odnose i razmišljanja i pri tome oblikuju svoj *socijalistički mentalni sklop*. Ovaj mehanizam reprodukcije sofisticiranog nasilja iznutra u zadanim okvirima racionalizirane fikcije socialističkog društva generira, u uvjetima sveopće društveno-gospodarske krize i političke nesigurnosti, devijantna društvena ponašanja, odnose i razmišljanja koja mogu dovesti, kao u slučaju Vukovara, do pojave ekstremog oblika nasilja – rata i ratnih zločina. Jugoslavenska inačica totalitarizma – samoupravni socijalizam kao i svi drugi totalitarizmi progresivno generiraju društveno nasilje, koje je u ovom slučaju sofisticirano nasilje iznutra atomiziranih pojedinaca – anomičnih pojedinaca koji u procesu svog kognitivnog oslobađanja zbog gubitka idološke legitimacije totalitarne komunističke elite, u uvjetima duboke društvene (gospodarske i političke) krize, odgovaraju zahtjevom za afirmacijom svojih individualnih i kolektivnih prava, uporabom sile.

Ova je instrumentalna studija slučaja pokazala da se, suprotno uvriježenomu znanstvenomu diskursu vezanom uz razloge raspada federativne socijalističke Jugoslavije, primarni uzrok društvenog nasilja ne nalazi u hrvatskom nacionalizmu.⁸⁴² On se nalazi u sofisticiranom nasilju iznutra koji je proizveo sustav totalitarne vladavine komunističke elite i birokracije totalitarnom socijalizacijom atomiziranih pojedinca, dočim je njihova totalitarna osobnost i

⁸⁴²Smith navodi da su nacija i nacionalizam sastavni dio prirode modernog svijeta i revolucije modernosti (2003: 3). Tvrdi da „nacionalizmi žele samoemancipaciju: samopouzdanog pojedinca koji sam bira svoju sudbinu i autonomnu zajednicu koja svoju sudbinu određuje sama, bez izvanjskog upletanja,“ pa tako „svoju viziju nacionalizma mora uvijek vezati za prošlost nacije, to jest za kolektivno sjećanje“ (Smith, 2003: 113 – 117). Ovdje se neće ulaziti u daljnju analizu i razmatranje uloge nacionalizma u vukovarskoj općini 1991. godine.

socijalistički mentalni sklop generirao devijantna socijalistička društvena ponašanja, odnose i razmišljanja koja su rezultirali eskalacijom društvenog nasilja. Nacionalizam srpske nacionalne manjine, premda ključan u homogenizaciji srpske zajednice na području vukovarske općine, ne bi generirao nasilje u razmjeru u kojem to jest, da atomizirani pojedinci nisu primarno bili predisponirani sofisticiranim nasiljem iznutra, i da kroz devijantnu praksu samoupravnog socijalizma nisu izgradili patološku mržnju i paranoidni strah prema svemu što je hrvatsko. Integrativni karakter srpstva u okviru federativne Jugoslavije omogućio je srpskoj nacionalnoj manjini u vukovarskoj općini da nesmetano razvija svoj nacionalni identitet, koji je kontinuirano osnaživala totalitarna komunistička elita selektivnim pamćenjem i traumom kolektivne žrtve ustaškog terora. Istovremeno, kao sekundarni – vanjski čimbenik koji doprinosi eskalaciji društvenog nasilja na vukovarskom području 1991. godine, nalazi se u činjenici da je oružanu pobunu i otvorenu agresiju na RH omogućila srpska vlast u Beogradu financirajući i naoružavajući srpsku nacionalnu manjinu, te pružajući joj svu vojnu i logističku potporu preko jedinica JNA i paravojnih postrojbi iz Srbije. U toj je kriznoj situaciji, veću ulogu nacionalizam odigrao ne toliko u hrvatskoj, koliko u srpskoj zajednici, zato što je većina hrvatskih atomiziranih pojedinca gotovo do kraja vjerovala da će nastaviti mirno živjeti sa svojim susjedima Srbima u socijalističkoj Jugoslaviji. Međutim, potrebno je naglasiti da je hrvatski patriotizam odigrao ključnu ulogu u tom trenutku, jer je uspio homogenizirati većinu atomiziranih pojedinaca da zajedno s hrvatskim endogenim propagatorima promjena organiziraju obranu hrvatske zajednice sada kad je njezin opstanak bio ugrožen.

Ovo kvalitativno istraživanje potvrdilo je inicijalnu hipotezu doktorskog rada da je proučavanjem vukovarskog društvenog kontekstu za razdoblje 1945. – 1991. godine moguće objasniti društvene uzroke nasilja koji su doveli do masovnih zločina počinjenih u Vukovaru nakon okupacije grada. Na taj je način definiran znanstveni okvir za daljnja istraživanja kojima bi se omogućilo generiranje supstantivne teorije na tragu metodologije utemeljene teorije i spoznaja do kojih se došlo u ovom doktorskom radu.

POPIS LITERATURE⁸⁴³

Afrić, V. (1989.) *Struktura sociološke teorije*, Zagreb: Naprijed.

Aguirre, E. B. (1989.) »The Conventionalization of Collective Behavior in Cuba«, u: Horowitz, L. I., *Cuban Communism*, New Brunswick (USA), London (UK): Transaction Publishers, str. 381 – 406.

Agamben, G. (2008.) *Izvanredno stanje. Homo sacer, II. 1*, Zagreb: Deltakont.

Allport, G. W. (1979.) *The Nature of Prejudice. Unabridged*, Cambridge, MA: Perseus Books Publishing.

Anić, V. (2000.) *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: NoviLiber.

Antić, Lj. (2007.) *Velikosrpski nacionalni programi. Ishodišta i posljedice*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga, Hrvatski institut za povijest.

Aras, S. (2007.) »Korupcija«, *Pravnik*, vol. 41, no. 1 (84): 25 – 59, hrcak.srce.hr/file/20385 (pristup ostvaren: 10. ožujka 2015).

⁸⁴³ Izrađen prema: Janović, T. (2013.) Citiranje, parafraziranje i upućivanje na izvore u akademskim radovima. *Manualia (mrežno izdanje)*. Sv. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: https://www.hrstud.unizg.hr/images/50014310/Citiranje_parafraziranje_i_upucivanje_na_izvor_e_skripta.pdf (Stranici pristup ostvaren 29. kolovoza 2015. godine)

Arendt, H. (1962.) *The Origins of Totalitarianism*, Cleaveland and New York: Meridian Books, The World Publishing Company.

Arendt, H. (1991.) *Vita Activa*, Zagreb: Biblioteka August Cesarec.

Arendt, H. (1996.) *Totalitarizam*, Zagreb: Politička kultura.

Arendt, H. (2002.) *Eichmann u Jeruzalemu. Izvještaj o banalnosti zla*, Zagreb: Politička kultura nakladno – istraživački zavod.

Arendt, H. (2006.) *O zlu. Predavanje o nekim pitanjima moralne filozofije*, Zagreb: Naklada Breze.

Back, U. i Grande, E. (2006.) *Kozmopolitska Europa – Društvo i politika u drugoj Moderni*, Zagreb: Školska knjiga.

Barić, N. (2005.) *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Berger, P. L. (1986.) *Invitation to Sociology. A Humanistic Perspective*, Great Britain: Pelikan Books, Cox & Wyman Ltd.

Berger, P. L. i Luckmann, T. (1966.) *The Social Construction of Reality*, US: Anchor Books.

Berger, P. L. i Luckmann, T. (1992.) *Socijalna konstrukcija zbilje: rasprava o sociologiji znanja*, Zagreb: Naprijed.

Bilandžić, D. (1999.) *Hrvatska moderna povijest*, Zagreb: Golden marketing.

Birks, M. i Mills, J. (2011.) *Grounded Theory. A Practical Guide*, London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications Ltd.

Böhm, A. (1970.) »Glavni putovi borbe protiv birokratizacije u ČSSR«, *Politička misao*, vol. 7 (1): 137 – 154.

Charmaz, K. (2000.) »Grounded Theory. Objectivist and Constructivist Methods«, u: N.K. Denzin i Y.S. Lincoln, *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications Inc., str. 509 – 536.

Charon, J. M. (1995.) *Symbolic Interactionism: An Introduction, An Interpretation, An Investigation*, 5th. Ed, New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Cifrić, I. i Nikodem, K. (2006.) »Socijalni identitet u Hrvatskoj. Koncept i dimenzije socijalnog identiteta«, *Sociološka ekologija*, vol.15 (3): 173 – 202.

Clandinin, J. D. i Connelly, M. C. (1998.) »Personal Experience Methods«, u: N.K. Denzin i Y.S. Lincoln, *Collecting and Interpreting Qualitative Methods*, London: Sage Publications Inc., str. 150 – 180.

Centar za CK SKH za idejno-teorijski rad (1975.) *Savez komunista Jugoslavije – osnovni idejno-politički subjekt socijalističkog preobražaja društva. Idejno-političko osposobljavanje SKH. Građa za provođenje druge teme iz programa idejno-političkog osposobljavanja osnovnih organizacija SKH*. Zagreb: Centar za CK SKH za idejno-teorijski rad.

Collins, R. i Makowsky, M. (1998.) *The Discovery of Society*, Boston: McGraw Hill.

Corbin, J. i Strauss, A. (1990.) »Grounded Theory Research: Procedures, Canons, and Evaluative Criteria«, *Qualitative Sociology*, vol. 13 (1): 3 – 21.

Creswell, J. W. (2007.) *Qualitative Inquiry and Reaserch Design. Choosing Among Five Approaches*, Second Edition, Thousand Oaks.London.New Delhi: Sage Publications.

Cvikić, S. (2009.) »Nacionalizam i hrvatski nacionalni identitet u Vukovaru – teorijski aspekt«, u: D. Živić i I. Žebec (ur.) *Demografski kontekst i sociokulturne posljedice Hrvatskog domovinskog rata*, Zagreb – Vukovar: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Vukovar, str. 179 – 193.

Cvikić, S. (2012.) »The Vukovar Battle in the Context of Public and Scholarly Discourse About Yugoslavia's Dissolution and Homeland War in Croatia«, *Croatian Studies Review*, vol. 8: 11 – 62.

Cvikić, S. (2012.) »Fenomen manjinskog političkog poduzetništva i Hrvati u Republici Srbiji«, u: S. Blažetin (ur.) *X. Međunarodni kroatistički znanstveni skup. Zbornik radova*, Pečuh: Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, str. 325 – 337.

Dahrendorf, R. (1996.) *Razmatranja o revoluciji u Evropi u pismu koje je 1990. upućeno jednom gospodinu u Varšavi*, Zagreb: AB Izdanja Antibarbarus.

Delanty, G. i O'Mahony, P. (2002.) *Nationalism and Social Theory*, London: Sage Publication Ltd.

Denzin, N. K. i Lincoln, Y. S. (1998.) *Collecting and Interpreting Qualitative Methods*, Ed, London: Sage Publications Inc.

Denzin, N. K. i Lincoln, Y. S. (2000.) *Handbook of Qualitative Research*, 2nd. Ed, Thousand Oaks.London.New Delhi: Sage Publicatioins Inc.

Dodd, N. (1999.) *Social Theory of Modernity*, Oxford: Blakwell Publishers Ltd.

Durkheim, E. (1972.) *O podjeli društvenog rada*, Beograd: Prosveta.

Eisenhardt, K. M. (1989.) »Building Theories from Case Study Research«, *Academy of Management Reviw*, vol. 14 (4), <http://www.jstor.org/stable/258557> (pristup ostvaren: 20. veljače 2010.).

Elez, P. (ur.) (2010.) *Zapisnici Izvršnog odbora kotarskog narodnog odbora u Vukovaru 1946. – 1949. Gradivo za povijest Vukovarsko-srijemske županije. Knjiga II*, Vukovar: Državni arhiv u Vukovaru.

Elez, P. (ur.) (2011.) *Dokumenti kotarske i gradske vlasti Vinkovaca 1945. – 1947. Dokumenti. Knjiga I*, Vukovar: Državni arhiv u Vukovaru.

Elias, N. (2007.) *Što je sociologija?*, Zagreb: AB izdanja Antibarbarus.

Gačić, M. (2004.) *Englesko – hrvatski rječnik prava, međunarodnih odnosa, kriminalistike i forenzičnih znanosti, kriminologije i sigurnosti*, Zagreb: Naklada Lijevak.

Gibson, B. i Hartman, J. (2014.) *Rediscovering Grounded Theory*, Los Angeles.London.New Delhi.Singapore.Washington DC: Sage Publications Ltd.

Glaser, B. G. i Strauss, A. L. (1967.) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Chicago: Aldine Publishing Company.

Glaser, B. G. (1978.) *Theoretical sensitivity: Advances in the methodology of gounded theory*, Mill Valley, CA: Sociological Press.

Golubović, Z. (1988.) *Kriza identiteta savremenog jugoslavenskog društva; jugoslavenski put u socijalizam viđen iz različitih uglova*, Beograd: Filip Višnjić.

Gorupić, D. (1990.) *Perspektive odlučivanja u poduzeću u trišnoj privredi - prilog raspravi. Aktualne teme*, Industrijska škola 15.

Gramsci, A. (1971.) *Selection from the Prison Notebooks*, New York: International Publishers.

Grbić, Č. (1975.) »Samoupravljanje i država u razvoju socijalističkog samoupravnog sistema u Jugoslaviji«, *Politička misao*, vol. 12 (3): 86 – 114.

Greenfeld, L. (1992.) *Nationalism: Five Roads to Modernity*, Cambridge and London: Harvard University Press.

Halmi, A. (2005.) *Strategija kvalitativnih istraživanja u primjenjenim društvenim znanostima*, Zagreb: Naklada Slap.

Hebrang Grgić, I. (2000.) »Zakoni o tisku u Hrvatskoj od 1945. do danas«, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 43 (3): 119.

Hodder, I. (1998.) »The Interpretation of Documents and Material Culture«, u: N.K. Demnzin i Y.S. Lincoln (ur.) *Collecting and Interpreting Qualitative Methods*, London: Sage Publications Inc., str. 110 –130.

Horowitz, I. L. (1997.) *Talking Lives: Genocide and State Power*, 4th. Ed, New Brunswick (USA) and London (UK): Transaction Publications.

Horvat, B. (1983.) *Politička ekonomija socijalizma*, Zagreb: Globus.

Hrvatski institute za povijest. Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje (2006.) *Partizanska i komunistička represija i zločin u Hrvatskoj 1944. – 1946. Dokumenti. Slavonija, Srijem i Baranja*. Slavonski Brod: Hrvatski institute za povijest. Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje.

Jenkins, R. (1996.) *Social Identity*, London, New Yor: Routledge.

Jukić, J. (1993.) »Teorije ideologizacije i sekularizacije«, u: D. Lozina (ur) *Religija i sloboda. Prilog socioreligijskoj karti Hrvatske*, Split: Knjižnica “Znanost i društvo”, str. 11 – 65.

Jukić, J. (1990.) »Križa marksističkog određenja ideologije«, *Obnovljeni život*, vol. 45 (1-2): 11 – 28.

Kalanj, R. (ur.) (1999.) *Emil Durkheim. Pravila sociološke metode*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.

Kalanj, R. (2005.) *Suvremenost klasične sociologije*, Zagreb: Politička kultura nakladno-istraživački zavod, Biblioteka Universitas.

Kalanj, R. (2008.) *Modernizacija i identitet*, Zagreb: Politička kulturna nakladno-istraživački zavod, Biblioteka Humanitas.

Kalberb, S. (2014.) »Tipovi racionalnosti Maxa Webera: kamen temeljac za analizu procesa racionalizacije kroz povijest«, *Amalgam Časopis studenata sociologije*, vol. (6 – 7): 79 – 111.

Kardelj, E. (1977.) *Samoupravljanje u Jugoslaviji 1950 – 1976. Edvard Kardelj: sistem socijalističkog samoupravljanja uvodna studija*, Beograd: Privredni pregled.

Koenen, G. (2011.) *Što je bio komunizam?*, Zagreb: Durieux.

Korunić, P. (2006.) *Rasprava o izgradnji moderne hrvatske nacije. Nacija i nacionalni identitet*, Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje.

Kukoč, M. (1994.) »Recepcija suvremene hrvatske filozofije u svijetu«, *Društvena istraživanja Zagreb*, god.14 (6): 685 – 694.

Kundera, M. (2006.) *Nepodnošljiva lakoća postojanja*, Zagreb: Meandar.

Kuvačić, I. (1988.) *Rasprave o metodi: Problemi pristupa u društvenim znanostima*, Zagreb: Naprijed.

Landeka, M. (ur.) (2009.) *Zapisnici kotarskog narodnog odbora u Vukovaru 1947. – 1952. Gradivo za povijest Vukovarsko-srijemske županije. Knjiga I*, Vukovar: Državni arhiv u Vukovaru.

Lazić, D.G. i Majski, B. (1977.) *Dudik*, Vukovar: Grafičko izdavačko preduzeće “Grafosrem” – Šid, “Proleter” Vukovar.

Lewin, K. (1967.) *Resolving Social Conflicts*, Japan: Harper Int. Ed.

Losi, N., Passerini, L. i Salvatici, S. (2001.) *Archives of Memory: Supporting Traumatized Communities Through Narration and Rememberence*. U: *Psychosocial Notebook*. Ed. 2. Geneva: International Organisations for Migration.

- Malešević, S. (2011.) *Sociologija rata i nasilja*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Mannheim, K. (1954.) *Ideology and Utopia*, New York: Harcourt, Brace & Co., Inc., London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Marcuse, H. (1968.) *Čovjek jedne dimenzije*, Sarajevo: Svjetlost.
- Matković, H. (2006.) *Na vrelima hrvatske povijesti*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Matić, R. i Groznica, A. (2008.) »Hrvatsko društvo i začarani krug kriminala«, *Revija za sociologiju*, vol. 39 (3): 145 –160.
- Matvejević, P. (1984.) *Jugoslavenstvo danas. Pitanja kulture*, Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.
- McAdam, D. (1983.) *Political Process and the Development of Black Insurgency: 1930 – 1970.*, Chicago: Chicago University Press.
- McClosky, H. i Schaar, J. H. (1965.) »Psychological dimensions of anomy«, *American Sociological Review*, 30 (1): 14 – 40.
- Mead, G. H. (2003.) *Um, osoba i društvo sa stajališta socijalnog biheviorista*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
- Merton, R. K. (1957.) *Social Theory and Social Structure*, New York: Free Press.
- Mesić, M. (2009.) »Hrvatski studentski pokret – pokušaj teorijske analize«, *god. 46 (4): 79 – 101.*
- Meštrović, S. (1991.) *The Coming Fin de Siecle: An Application of Durkehim's Sociology of Modernity and Postmodernism*, New York: Routledge.
- Meštrović, S. (1993.) *The Barbarian Temperaments Toward a Postmodern Critical Theory*, London and New York: Routledge.
- Mišćević, N. (2006.) *Nacionalizam – Etički pogledi*, Zagreb: KruZak.
- Mucha, J. (1991.) »Ritualization as Substitution«, *JASO*, vol. 22 (3), http://www.anthro.ox.ac.uk/.../22_3Mucha.pdf (pristup ostvaren: 15. ožujka 2015.).

- Müller, K. (2003.) *East European Studies, Neo-Totalitarianism and Social Science Theory*. U: *TIPEC Working Paper. 7*. Trent University: Trent International Political Economy Centre.
- Nazor, A. (2011.) *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-tih. Republika Hrvatska i Domovinski rat: pregled političkih i vojnih događanja 1990., 1991. – 1995./1998.*, Zagreb: Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata Zagreb.
- Nazor, A. (2013.) »Kontinuitet velikosrpske ideje kao uzrok rata u Hrvatskoj 1990-ih«, u: Živić, D., Špoljar Vržina, S., Lupis, B. V. i Cvikić, S. (ur.) *Vukovar '91. – Istina i/ili osporavanje (između znanosti i manipulacije)*, Zagreb – Vukovar: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Vukovar, str. 33 – 73.
- Nisbet, R. (1953.) *The Quest for Community*, New York: Oxford University Press, Inc.
- Norbert, E. (2007.) *Što je sociologija*, Zagreb: ABizdanja Antibarbarus.
- Novak, B. (2005.) *Hrvatsko novinarstvo 20. Stoljeća*, Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.
- Oakes, P. J., Haslow, Alexander S. i Turner, J. C. (1994.) *Stereotyping and Social Reality*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Oberschall, A. (1973.) *Social Conflict and Social Movements*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc.
- Olson, M. (2009.) *Logika kolektivnog djelovanja. Javna dobra i teorija skupina*, Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Plačko, Lj. (1972.) »Promjene u obiteljskim funkcijama«, *Obnovljen život*, vol. 27 (6): 562 – 570.
- Poglajen, S. T. (1938.) »Komunizam i obitelj«, *Obnovljeni život*, vol. 19 (2): 99 – 105.
- Pusić, E. (1963.) *Lokalna zajednica. Prilog proučavanju odnosa lokalnih samoupravnih jedinica i teritorijalnih društvenih grupa*, Zagreb: Narodne novine.
- Pusić, E. (1981.) *Komuna i općina*, Zagreb: Informator.
- Radelić, Z. (1987.) »Jedinstveni sindikati Hrvatske (1945 – 1946)«, *Povijesni prilozi*, vol. 6 (6): 59 – 138.

Radelić, Z. et. al. (2006.) *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, Zagreb: Školska knjiga, Hrvatski institute za povijest.

Radelić, Z. (2006.) *Hrvatska u Jugoslaviji 1945. – 1991. od zajedništva do razlaza*, Zagreb: Školska knjiga, Hrvatski institute za povijest.

Robinson, G. J. (1977.) *Tito's Maverick Media: The Politics of Mass Communications in Yugoslavia*, Urbana, Chicago, London: University of Illinois Press.

Rogić, I. (1998.) *Smaragdni brid. Vukovar 91. i hrvatski identitet*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Rogić, I. (2000.) *Tehnika i samostalnost. Okvir za sliku treće hrvatske modernizacije*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Ramet, S. P. (2009.) *Tri Jugoslavije. Izgradnja države i izazov legitimacije 1918. – 2005.*, Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.

Schatzman, L. i Strauss, A. L. (1973.) *Field Research. Strategies for a Natural Sociology*, New Jersey: Prentice-Hall Inc.

Scott, K. W. (2004.) »Relating Categories in Grounded Theory Analysis: Using a Conditional Relationship Guide and Reflective Coding Matrix«, *The Qualitative Report*, vol. 9 (1), <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR9-1/wilsonscott.pdf> (pristup ostvaren: 15. ožujka 2013.).

Seeman, M. (1959.) »On the Meaning of Alienation«, *American Sociological Review*, 24 (Oct.): 783 – 791.

Sergejev, D. (ur.) (2007.) *Hrvatska i Europa. Korjени integracije. Zbornik radova*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.

Sloterdijk, P. (1991.) »Kardinalni cinizam« u: A. Šarčević (ur.) *Filozofija u Vremenu. Filozofija modernog doba II*, Sarajevo: Veselin Masleša, str. 118 – 307.

Smailagić, N. (1970.) *Historija političkih doktrina II*, Zagreb: Naprijed.

Smith, A. D. (2003.) *Nacionalizam i modernizam. Kritički pogled suvremenih teorija nacija i nacionalizma*, Zagreb: Biblioteka Politička misao. Fakultet političkih znanosti.

- Stake, R. E. (2000.) »Case Study«, u: N.K. Denzin i Y.S. Lincoln (ur.) *Handbook of Qualitative Research*, Thousand Oaks.London.New Delhi: Sage Publications Inc., str. 435 – 454.
- Strauss, A.L. (1987.) *Qualitative Analysis for Social Scientists*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Strauss, A. L. i Corbin, Julitet M. (1998.) *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. 2nd. Ed. Thousand Oaks.London.New Delhi: Sage Publications.
- Tadić, Lj. (1987.) »Socijalizam i plebiscitarni cezarizam«, *Filozofija i društvo I*, instifdt.bg.ac.rs/tekstovi/FiD/1987/tadic.pdf (pristup ostvaren: 15. ožujka 2015.).
- Tarrow, S. (1995.) *Power in Movement, Social Movements, Collective Action and Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Tilly, C. (1978.) *From Mobilization to Revolution*, MA: Reading, Addison, Wesley.
- Tomac, Z. (1979.) »Općina kao samoupravna socijalistička zajednica«, *Politička misao*, vol. 16 (3): 448 – 460.
- Tomašić, D. (1997.) *Politički razvitak Hrvata. Rasprave i eseji*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
- Tomić, S. (1968.) »Segmenti rekonstrukcije jugoslavenskog socijalnog Sistema«, *Politička misao*, vol. 25 (1): 69 – 77.
- Tubić, R. (1974.) *Enciklopedijski rječnik marksističkih pojmova*, Sarajevo: Veselin Masleša.
- Turković, H. (2003.) »Društveno-gospodarske reforme 1950 – 1952. i njihov odraz na upravu Narodne Republike Hrvatske«, *Arhivski vijesnik*, br. 46: 131–146.
- Turner, J. H. i Stets, J. E. (2011.) *Sociologija emocija*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
- Suin, D. (2012.) »Diskurs o birokraciji i državnoj vlasti u post-revolucionarnoj Jugoslaviji 1945-1974. (II)«, *Politička misao*, god. 49 (4): 228 – 247.
- Vasilj, V. fra (1944.) *Filozofija komunizma*, Mostar: Tisak hrvatske tiskare.

Vranicki, P. (1967.) »Država i partija u socijalizmu«, *Arhiva Praxisa*, br. 5-6, <http://www.marxistsfr.org/srpshrva/biblioteka/vranicki/1967/misc/drzava-partija-socijalizmu.html> (pristup ostvaren: 15. ožujka 2015.).

Zeman Gajger, M. i Zeman, Z. (2010.) *Uvod u sociologiju (održivih) zajednica, Knjiga druga*, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Biblioteka Centra za istraživanje integralne održivosti i razvoja.

Zrinščak, S. (1993.) »Odnos Crkve i države u Hrvatskoj od 1945. do 1990. godine«, u: D. Lozina (ur.) *Religija i sloboda. Prilog socioreligijskoj karti Hrvatske*, Split: Knjižnica "Znanost i društvo", str. 107 – 125.

Woodward, S. (1995.) *Socialist Unemployment. Political Economy of Yugoslavia 1945 – 1990.*, Princeton University Press.

Županov, J. (1977.) *Sociologija i samoupravljanje*, Zagreb: Školska knjiga.

Županov, J. (1985.) *Samoupravljanje i društvena moć*, Zagreb: Globus.

Županov, J. (2002.) *Od komunističkog pakla do divljeg kapitalizma. Odabrane rasprave i eseji (1995. – 2001.)*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

PRILOG 1

OTOVRENO/INICIJALNO KODIRANJE

Proces modernizacije za razdoblje 1945. – 1951. godine

1. dimenzija: demokratizacija

kod 1: politička zasjedanja	kod 15: gubitak časnih prava (in vivo)	kod 29: izbori
kod 2: manifestacija bratstva i jedinstva naših naroda (in vivo)	kod 16: demokratska stranka obnove rada	kod 30: izvještaji unutarnjim poslovima
kod 3: Dudik	kod 17: uništavanje groblja okupatora	kod 31: skupština okružnog narodnog odbora u Sr. Mitrovici
kod 4: potraga civila	kod 18: zabrana izazivanja nacionalne, vjerske i rasne mržnje	kod 32: ilegalno prelaženje granice i krivotvorenje putne isprave
kod 5: potraga drugova	kod 19: pretres stanova	kod 33: članovi Kulturbunda
kod 6: potraga za ratnim zarobljenicima	kod 20: Kulturbund	kod 34: održavanje javnih skupova
kod 7: konfiskacija imovine - osobne stvari	kod 21: povrat biračkih prava	kod 35: vraćanje kolonista
kod 8: konfiskacija imovine - pokretnine i nepokretnine	kod 22: status zvaničnika	kod 36: potvrda o nacionalnom osjećaju
kod 9: odseljavanje i evakuacija Njemaca	kod 23: nepotizam pri zapošljavanju	kod 37: Agitpropaganda
kod 10: agrarna reforma i kolonizacija	kod 24: glasovanje	kod 38: povlašteni društveni položaj
kod 11: birački spiskovi (in vivo)	kod 25: izbjeglice	kod 39: politička indoktrinacija nastavnika
kod 12: gubljenje biračkih prava	kod 26: izbori	kod 40: ravnopravnost jezika
kod 13: nacionalnost	kod 27: građanska politika (in vivo)	kod 41: narodni front
kod 14: potizborni zaključci	kod 28: udruženja	

kod 42: Njemci
kod 43: ispravak narodnosti (in vivo)
kod 44: društvo državnih I samoupravnih umirovljenika
kod 45: vjeroispovjest
kod 46: radnička omladina grada Vukovara

kod 47: zabrana izazivanja
kod 48: građanska inicijativa
kod 49: državni simboli - zastava
kod 50: izbori
kod 51: križari (in vivo)
kod 52: građansko odelenje (in vivo)

kod 53: izbori za mjesne NO u 1949.
kod 54: ideologizacija 1948
kod 55: ideologizacija 1949

2. dimenzija: birokratizacija

kod 1: izbori
kod 2: provedba agrarne reforme i kolonizacija
kod 3: uvođenje poljoprivredne administracije
kod 4: formiranje cijena od strane države
kod 5: dobivanje odobrenja i dozvola
kod 6: gospodarska administrativna podjela
kod 7: organiziranje državnih poljoprivrednih imanja
kod 8: dozvole za kredite
kod 9: državna dozvola za izvoz i uvoz
kod 10: uspostava poreznog sustava
kod 11: uspostava dioničarskog društva okružne uprave narodnih dobara
kod 12: administrativna kontrola vlasništva
kod 13: formiranje državnih komisija
kod 14: državno normiranje rada
kod 15: osnivanje upravnih odjela
kod 16: vođenje administracije o obrtnicima i industrijalcima
kod 17: evidentiranje u trgovački registar
kod 18: karakteristika namještenika (in vivo)
kod 19: davanje posebnih prava
kod 20: društvena pravila - preinačenje (in vivo)
kod 21: registriranje društava
kod 22: hrvatska društva
kod 23: promjena/prelazak na drugu vjeru
kod 24: karakteristika duhovnika (in vivo)
kod 25: konfiskacija crkvene imovine
kod 26: propaganda Crvenog

krsta (in vivo)
kod 27: obrazovanje djelatnika uprave
kod 28: zabrana zanimanja
kod 29: registracija biciklova
kod 30: dozvola za povrat imovine za vrijeme okupacije
kod 31: čuvanje dokumentacije
kod 32: anketna komisija (in vivo)
kod 33: formiranje novih upravnih odjela
kod 34: zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji
kod 35: upute za rad državne komisije za ratnu štetu
kod 36: dnevnik rada ratnih zarobljenika (in vivo)
kod 37: dodjela fašističkih kuća
kod 38: disciplinski sud za činovnike I službenike
kod 39: saslušanja
kod 40: špijuniranje i praćenje
kod 41: raskidanje familijarnih odnosa
kod 42: prikupljanje podataka o Folksdojčerima
kod 43: sastavljanje elaborata fašističkih imanja
kod 44: gradska komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju
kod 45: privilegirani položaj gradskih službenika
kod 46: izdavanje različitih dokumenata
kod 47: uvođenje novih administrativnih jedinica
kod 48: lokalni gradski proračun
kod 49: prikupljanje i dostava statističkih podataka
kod 50: karakteristike administracije
kod 51: racionalizacija namjernica
kod 52: racionalizacija uprave
kod 53: direktivno

zapošljavanje - postavljanje
kod 54: popisivanje stranaca
kod 55: dnevni izvještaji
kod 56: državljanstvo
kod 57: upravna podjela Hrvatske
kod 58: gradski narodni odbor (in vivo)
kod 59: povrat kuće
kod 60: fašistička kuća (in vivo)
kod 61: izdavanje putnih dozvola
kod 62: postavljanje novih "organa" (in vivo)
kod 63: postavljaju se upravitelji
kod 64: izvještaji o boravku
kod 65: istraživanja
kod 66: izbori
kod 67: ratni zarobljenici na radu
kod 68: izvještaji o narodnom prosvećivanju
kod 69: izvještaj o unutarnjim poslovima
kod 70: evidencija nenapuštenih imanja
kod 71: komisija za suzbijanje zločina okupatora
kod 72: hrvati članovi Kulturbunda
kod 73: praćenje evidencije konfiscirane imovine
kod 74: povlašteni položaj državnih lica
kod 75: pravosuđe
kod 76: pravo održavanja javnih skupova
kod 77: odjel za zaštitu naroda (OZNa) (in vivo)
kod 78: kažnjena lica (in vivo)
kod 79: upute za konfiskaciju
kod 80: nove administrativne strukture
kod 81: zakon o konfiskaciji imovine i izvršenju

konfiskacije
kod 82: konfiskacija
kod 83: kotarski narodni sud
kod 84: komisija za utvrđivanje
ratne dobiti
kod 85: nova radna mjesta -
funkcije
kod 86: kotar Vukovar
kod 87: komisija za ispitivanje
svjedodžbi
kod 88: napuštene kuće fašista
kod 89: komisija za dodjelu
novčane pomoći
kod 90: kolektivni ugovor
kod 91: plaće u hrani
kod 92: uvjerenje o siromaštvu
kod 93: privredni upravitelji
kod 94: uvođenje
administracije
kod 95: komisija za suzbijanje
špekulacije
kod 96: legitimacije (in vivo)
kod 97: potvrda o nacionalnom
osjećaju (in vivo)
kod 98: matice rođenja
kod 99: popis žitelja
kod 100: povratak Nijemaca
kod 101: prikupljanje
statističkih podataka

kod 102: naređenja SNOO
kod 103: nepravilan rad
Mjesnih narodnih odbora
kod 104: određivanje
industrijskih normi
kod 105: problemi
oslobodilačkih narodnih odbora
kod 106: porezni sustav
kod 107: iseljenje narodnih
neprijatelja (in vivo)
kod 108: uredbe
kod 109: narodni front
kod 110: propisani
administrativni proces
potraživanja
kod 111: poljoprivredne stanice
kod 112: povezivanje
institucija
kod 113: oslobađanje građana
od plaćanja taksi
kod 114: služba financija
kod 115: poljoprivredne
komisije
kod 116: okružnice
kod 117: narodni odbori
kod 118: povlašteni položaj
službenika
kod 119: promjena osobnih
podataka

kod 120: naplata takse, poreza,
trošarina
kod 121: glavni narodno
oslobodilački odbor Vojvodine
kod 122: ustaško naseljavanje
obitelji
kod 123: sprečavanje odlaska
stanovništva
kod 124: prelazak na drugu
vjeru
kod 125: komisija za suzbijanje
skupoće
kod 126: transfer novca
kod 127: Folksdeutscheri
kod 128: propusnica
kod 129: revolucionarni planovi
(in vivo)
kod 130: rad stručnjaka
kod 131: fondovi
kod 132: kolektivni ugovori
kod 133: samovolja
kod 134: upute
kod 135: raspodjela zemljišnih
posjeda
kod 136: reorganizacija
narodnih odbora

3. dimenzija: socijalizacija

kod 1: održavanje konferencija
(1945)
kod 2: organiziranje priredbi
kod 3: organiziranje sportskih
aktivnosti
kod 4: društveno organizirani
rad
kod 5: obnavljanje rada
društvenih organizacija
kod 6: društvena pravila (in
vivo)
kod 7: organiziranje dječjih
aktivnosti
kod 8: organiziranje
manifestacija bratstva i
jedinstva (in vivo)
kod 9: Dudik
kod 10: hrvatska društva
kod 11: baptistička crkva
kod 12: crkvena imovina
kod 13: pravoslavna parohija
kod 14: promjena/prelazak na
drugu vjeru
kod 15: opismenjavanje

kod 16: komisije za prijenos
posmrtnih ostataka palih boraca
kod 17: propaganda Crvenog
krsta (in vivo)
kod 18: obrazovanje djelatnika
uprave
kod 19: upis djece u škole
kod 20: međunarodna pomoć
za obnovu
kod 21: popis naknade štete po
okupatoru (in vivo)
kod 22: dodjela stana
kod 23: formiranje društvenih
ustanova
kod 24: prenamjena oduzete
imovine
kod 25: radničke organizacije
kod 26: izvještaji o narodnom
prosvećivanju
kod 27: općenarodna obnova
kod 28: školstvo
kod 29: kulturna društva
kod 30: pravoslavna crkva
kod 31: obnova grada

kod 32: kršćanska adventna
crkva
kod 33: kazališni život
kod 34: obrazovanje u Srbiji
kod 35: Vjeronauk
kod 36: samovoljni naseljenici
kod 37: hrvatsko kulturno
društvo
kod 38: bolnica
kod 39: mađarsko društvo
kod 40: narodno prosvjećivanje
kod 41: postavljanje nastavnika
kod 42: istaknute osobe u
društvu
kod 43: racionaliziranje
živežnih namjernica
kod 44: zaštita narodnih dobara
kod 45: fiskulturni slet (in
vivo)
kod 46: osnivanje vrtića
kod 47: vjeronauk u školama
kod 48: inspekcija rada
kod 49: obilježavanje vjerskih

praznika
 kod 50: bolesti
 kod 51: prosjačenje
 kod 52: crkvena proslava
 kod 53: simboličko obilježavanje prostora
 kod 54: informiranje javnosti
 kod 55: socijalna propaganda (in vivo)
 kod 56: određivanje praznika
 kod 57: katolička crkva
 kod 58: radničko pjevačko društvo Sloga
 kod 59: društva i zaklade
 kod 60: hrvatska pravoslavna crkva
 kod 61: poništenje diploma
 kod 62: srpska zadruga
 kod 63: javna predavanja
 kod 64: Titov rođendan
 kod 65: društvena validacija
 kod 66: javna održavanja
 kod 67: odobrenje udžbenika
 kod 68: čuvanje narodnog zdravlja
 kod 69: zemaljski fond
 kod 70: rad s omladinom (1946)
 kod 71: likvidacija nepismenosti (1949)
 kod 72: nove brazde (in vivo) 1948 - lokalni list

kod 73: svečanosti radne "naše" zajednice
 kod 74: pravedna raspodjela
 kod 75: brigadno-desetinski sistem (in vivo)
 kod 76: seljačke radne zadruge
 kod 77: operativni radovi
 kod 78: kulturno prosvjetni rad
 kod 79: zapošljavanje radne snage
 kod 80: radno savjetovanje
 kod 81: organiziranje omladine (Ovčara)
 kod 82: Pionirski rad (in vivo)
 kod 83: praznik 1. maj
 kod 84: pobjeda
 kod 85: narodni zajam (in vivo)
 kod 86: dobrovoljne radne akcije (in vivo)
 kod 87: V. kongres KPJ
 kod 88: vukovarski špekulanti (in vivo)
 kod 89: radnička klasa
 kod 90: spomenik balim borcima (in vivo)
 kod 91: radnička klasa
 kod 92: izbori
 kod 93: zadružni domovi (1949)
 kod 94: stručno uzdizanje (in vivo)
 kod 95: župsko redarstvo

kod 96: odlazak Nemaca ratnih zarobljenika (in vivo)
 kod 97: organizacija operativne evidencije na upravama
 kod 98: frontovci i omladina
 kod 99: mobiliziranje radne snage
 kod 100: udarništvo
 kod 101: čuvanje narodne imovine
 kod 102: radna konferencija (in vivo)
 kod 103: SKOJ
 kod 104: seljačke radne zadruge
 kod 105: teroristička organizacija
 kod 106: garancija za učvršćivanje socijalizma u našoj zemlji
 kod 107: KPJ
 kod 108: klevetnička kampanja protiv FNRJ
 kod 109: leteća kontrola (in vivo)
 kod 110: mjesni narodni odbori
 kod 111: naredba (in vivo)
 kod 112: mjesni narodni odbori
 kod 113: kotarski odbor saveza poljoprivrednih radnika
 kod 114: radni red (in vivo)

4. dimenzija: militarizacija

kod 1: obnova riječne plovidbe
 kod 2: narodni gradski odbor
 kod 3: sjećanja
 kod 4: prvi dan slobode
 kod 5: oslobođioci
 kod 6: snimanje ratne štete
 kod 7: vojne priredbe
 kod 8: logor (1945)
 kod 9: logorske prakse
 kod 10: izlazak iz vojske
 kod 11: narodni neprijatelji (in vivo) (1945)
 kod 12: borci
 kod 13: pali borci (in vivo)
 kod 14: naša vojska (in vivo)
 kod 15: provjera imena narodnih neprijatelja
 kod 16: glasanje boraca
 kod 17: crvena armija

kod 18: civilni logori
 kod 19: zabrana nošenja kapa "Titovki"
 kod 20: opskrba
 kod 21: primanje zarobljenih ustaša
 kod 22: čuvanje zarobljenika
 kod 23: demobilizirani domobrani
 kod 24: komisija za utvrđivanje ratnih zločina
 kod 25: zbrinjavanje demobiliziranih osoba
 kod 26: ratni zarobljenici na radu
 kod 27: okupacija i ponašanje - nacionalno držanje (in vivo) 1945.
 kod 28: diskriminacija ratnih

invalida
 kod 29: ratni invalidi
 kod 30: komisije za suzbijanje zločina okupatora
 kod 31: dodjela imovine ratni invalidima i borcima
 kod 32: otkopavanje žrtava
 kod 33: transfer vojnika u policiju
 kod 34: kontrola narodne armije (in vivo) 1945.
 kod 35: Dudik
 kod 36: kontrola slobodnog kretanja građana
 kod 37: kontrola radnika
 kod 38: oslobođenje od vojske potrebitih stručnih radnika
 kod 39: fašisti
 kod 40: fašistički materijal

kod 41: milicija (in vivo) 1945.
kod 42: konfiskacija imovine ratnih zločinaca
kod 43: komandna struktura mjesta
kod 44: nastavnici logoraši
kod 45: komisija za ratnu štetu
kod 46: komisija za utvrđivanje ratne dobiti
kod 47: pomilovanja
kod 48: pljačka
kod 49: kriminalno obaveštajna služba (KOS) 1945.
kod 50: kazneni zavodi
kod 51: kaznionica u Sremskoj Mitrovici
kod 52: prevoz leševa
kod 53: izgradnja logora
kod 54: lokalno pljačkanje I ubijanje
kod 55: pretresanje
kod 56: praćenje
kod 57: krivični progon
kod 58: mobiliziranje
kod 59: milicija (in vivo)
kod 60: ratni bataljoni
kod 61: potraga
kod 62: prisilni rad
kod 63: strijeljanje
kod 64: naknada štete
kod 65: oduzimanje imovine u vojne svrhe
kod 66: iseljenje narodnih neprijatelja
kod 67: Njemci logoraši
kod 68: demilitarizacija
kod 69: zemaljska komisija za utvrđivanje zločina
kod 70: povlašteni položaj oficira
kod 71: zarobljeni oficiri
kod 72: branilačka pogodnost
kod 73: demobilizacija omladine

kod 74: odstranjivanje oznaka
kod 75: front
kod 76: pokopavanje leševa neprijatelja
kod 77: prihvatne vojne bolnice
kod 78: povrat imovine koju je oduzeo okupator
kod 79: slanje suđenih u vojsku
kod 80: pljačka
kod 81: repatrijacija (in vivo) 1945
kod 82: ratna dobit
kod 83: ratni zločin
kod 84: ratna šteta
kod 85: naši ratni I politički zarobljenici
kod 86: JNA
kod 87: kaznionice
kod 88: zatvori
kod 89: zarobljenici
kod 90: žrtve u NOB
kod 100: narodna milicija
kod 101: vojne vlasti
kod 102: OZNa
kod 103: NOO
kod 104: protjerani Srbi
kod 105: popovi (in vivo) 1945.
kod 106: politička situacija 1945.
kod 107: sudovi za zaštitu nacionalne časti
kod 108: likvidacija
kod 109: opća amnestija i pomilovanje 1945.
kod 110: OZNa u Srijemu
kod 111: politička situacija 1945.
kod 112: Srpski popovi
kod 113: katolički popovi 1945.
kod 114: javno suđenje
kod 115: postupak repatrijacije Folksdojčera

kod 116: politička situacija 1945.
kod 117: logor
kod 118: slabo rad s narodom
kod 119: politička situacija 1945.
kod 120: krivično odeljenje (in vivo) 1945.
kod 121: budnost u aparatu (in vivo) 1949.
kod 122: riječna plovidba
kod 123: ratna šteta
kod 124: vojna zabava
kod 125: logor Ovcara Vukovar
kod 126: vojska
kod 127: narodni neprijatelji (in vivo)
kod 128: borci
kod 129: crvena armija
kod 130: ustaše
kod 131: domobrani
kod 132: ratni zločini
kod 133: diskriminacija
kod 134: ratne žrtve
kod 135: narodna milicija
kod 136: kontrola
kod 137: fašisti
kod 138: konfiskacija
kod 139: ratna dobit
kod 140: kriminalno obaveštajna služba
kod 141: OZNa
kod 142: demilitarizacija
kod 143: repatrijacija
kod 144: zatvori
kod 145: narodna vlast
kod 146: nacionalna čast (in vivo)
kod 147: opća amnestija i pomilovanje

5. dimenzija: industrijalizacija

kod 1: obnova riječne plovidbe
kod 2: obnova trgovine - zdravstvo
kod 3: obnova obrta
kod 4: obnova i uspostava financijskog sustava
kod 5: nasilno zatvaranje obrta
kod 6: provedba agrarne reforme i kolonizacije
kod 7: registriranje novog obrta

kod 8: obnova prijevoznih usluga
kod 9: državna materijalna potpora
kod 10: zatvaranje obrta
kod 11: nova zapošljavanja
kod 12: obnova industrije
kod 13: organiziranje seoskih sajmov
kod 14: organiziranje poljoprivredne djelatnosti

kod 15: razvoj gospodarskih djelatnosti
kod 16: formiranje cijena od strane države
kod 17: otvaranje i zatvaranje obrta - kućne radinosti
kod 18: preuzimanje fabrika
kod 19: obnova željezničkog prometa
kod 20: poljoprivredna udruženja

kod 21: kreditiranje	kod 45: razdioba konfiscirane imovine	kod 71: postolarska zadruga
kod 22: državno kontrolirani uvoz I izvoz	kod 46: oslobađanje od carina i javnih dažbina	kod 72: državno vlasništvo
kod 23: oporezovanje - porezna uprava	kod 47: oslobađanje od vojske potrebitih stručnih radnika	kod 73: prva hrvatska štedionica
kod 24: dioničarska društva	kod 48: prinudni rad	kod 74: prvo dunavsko parobrodarsko društvo u Beču
kod 25: državno nadzirano svilarstvo	kod 49: rad kolonista	kod 75: fondovi
kod 26: drvna industrija	kod 50: konfiskacijski zakon	kod 76: eksproprijacija nekretnina
kod 27: likvidacije tvornica (in vivo)	kod 51: zabranjena prodaja	kod 77: narodna imovina
kod 28: privatno vlasništvo	kod 52: kreditna proizvođačka zadruga	kod 78: ovlaštene zanatlije i poduzeća
kod 29: preuzimanje obrta	kod 53: kreditna srpska banka	kod 79: radni dobrovoljci (in vivo)
kod 30: državno preuzimanje iz privatnog u državno vlasništvo	kod 54: kolonizacija i obrađivanje zemlje	kod 80: udruženja
kod 31: osnivanje državnih posjeda	kod 55: konfiskacija	kod 81: vlastelinstvo Eltz
kod 32: osnivanje državnih farmi	kod 56: privremena uprava	kod 82: otkup viškova
kod 33: uspostava bankarskog sustava	kod 57: otvaranje hotelskog objekta	kod 83: naplata poreza
kod 34: zabrana ugostiteljskih djelatnosti	kod 58: likvidacija	kod 84: plan zasijavanja (in vivo)
kod 35: rad gospodarskih zadruga	kod 59: obnova infrastrukture	kod 85: otkup žitarica
kod 36: povrat imovine (in vivo)	kod 60: mliječna industrija	kod 86: prisilni otkup stoke
kod 37: dozvola za rad	kod 61: određivanje industrijskih normi	kod 87: ekstenzivno povećanje administracije
kod 38: zadružno međurepubličko udruživanje	kod 62: formiranje i rad zadruga	kod 88: normiranje proizvodnje
kod 39: Eltzova imovina i imovina Odeskalky	kod 63: narodna tiskara (in vivo)	kod 89: reorganizacija narodnih odbora
kod 40: podružtvljavanje privatne imovine	kod 64: nezaposlenost	kod 90: mobilizacija radne snage
kod 41: carinarnica	kod 65: socijalno osiguranje uposlenih	kod 91: razrez poreza za 1948.
kod 42: državno formirane cijene	kod 66: nabijanje cijena i monopol cijena	kod 92: objektivizacija radne snage (in vivo)
kod 43: naplata poreza	kod 67: otkup žitarica	kod 93: kotarske ekonomije (in vivo)
kod 44: zapošljavanje ratnih invalida	kod 68: zakup	
	kod 69: direktivan uzgoj stoke	
	kod 70: poljoprivredna državna imanja	

Proces modernizacije za razdoblje 1952. – 1962. godine

1. dimenzija: demokratizacija

kod 1: izbori	kod 8: zborovi birača	kod 15: narodni odbori
kod 2: sindikalna podružnica br. 1	kod 9: polugodišnje skupštine	kod 16: raspuštanje narodnog odbora općine 1953.
kod 3: VI. Kongres KPJ	kod 10: izbori	kod 17: kupovina kuće
kod 4: skupština zadruga	kod 11: društvena pojava (in vivo)	kod 18: SSRN
kod 5: naša imovina (in vivo)	kod 12: vukovarski intelektualci	kod 19: vukovarski građani
kod 6: kotarski sud	kod 13: novi narodni odbori	kod 20: Tito predsjednik
kod 7: kotarska partijska konferencija	kod 14: VI. Kongres KPJ	kod 21: političko-ideološki rad (in vivo)

kod 22: narodni front
 kod 23: revizija biračkih spiskova (in vivo)
 kod 24: gradski komitet SKH
 kod 25: revizija invalidskih mirovina I invalidnina
 kod 26: SK
 kod 27: vjerske slobode
 kod 28: 1. maj
 kod 29: pionirska štafeta
 kod 30: evociranje NOB prošlosti
 kod 31: 1. maj
 kod 32: SSSR blokovske organizacije
 kod 33: Tito
 kod 34: SSRN
 kod 35: dan ustanka
 kod 36: stalna konferencija gradova i gradskih općina FNRJ
 kod 37: SSRN
 kod 38: CK SKJ
 kod 39: narodna omladina HR
 kod 40: predizborne aktivnosti
 kod 41: parlamentarni izbori (in vivo)
 kod 42: protestni mitinzi
 kod 43: parlamentarni izbori
 kod 44: protestni mitinzi
 kod 45: parlamentarni izbori
 kod 46: dan republike
 kod 47: nacionalne manjine 1954.
 kod 48: srednjoškolci
 kod 49: stavovi (in vivo)
 kod 50: SK organizacije
 kod 51: društvena kontrola
 kod 52: narodna omladina
 kod 53: društveno upravljanje
 kod 54: akcije
 kod 55: analiza rada (in vivo)
 kod 56: reorganizacija
 kod 57: izbori
 kod 58: decentralizacija
 kod 59: međunacionalna suradnja
 kod 60: osnovne organizacije SK
 kod 61: proslava 1. maj
 kod 62: SK kotara Vukovar
 kod 63: Tito
 kod 64: VI. Kongres SKH
 kod 65: komuna
 kod 66: plan ideološko-političkog rada
 kod 67: gradski komitet SK Vukovar
 kod 68: kotarsko sindikalno vijeće
 kod 69: ratni vojni invalidi
 kod 70: politički aktivisti (in vivo)
 kod 71: tršćansko pitanje
 kod 72: vijeće proizvođača
 kod 73: organizaciono sređenje (in vivo)
 kod 74: samovolja i nezakonitost (in vivo)
 kod 75: krivična djela protiv časti i ugleda (in vivo)
 kod 76: SK 1955.
 kod 77: Tito
 kod 78: komunisti
 kod 79: radničko samoupravljanje
 kod 80: komunisti
 kod 81: manifestacije
 kod 82: komunisti
 kod 83: SSRN
 kod 84: Tito
 kod 85: SSRN
 kod 86: SK
 kod 87: društveno upravljanje
 kod 88: novi kotar
 kod 89: narodni odbor
 kod 90: novi kotar
 kod 91: SK
 kod 92: radnički sindikat
 kod 93: komunisti - omladinci (in vivo)
 kod 94: SSRN
 kod 95: općina
 kod 96: SK
 kod 97: prekršaji (in vivo)
 kod 98: izbori
 kod 99: radna snaga
 kod 100: prekršaji 1956.
 kod 101: Tito
 kod 102: omladina
 kod 103: komunisti
 kod 104: omladina
 kod 105: komunisti
 kod 106: omladina
 kod 107: komunisti
 kod 108: samodoprinosi
 kod 109: komunisti
 kod 110: radnički savjeti (in vivo)
 kod 111: narodni odbori općina
 kod 112: komunisti
 kod 113: kontrola
 kod 114: dopunski izbori (in vivo)
 kod 115: komunisti
 kod 116: kotarski odbor staleškog društva katoličkih svećenika
 kod 117: program ideološkog rada (in vivo)
 kod 118: lokalni listovi (in vivo)
 kod 119: društveno upravljanje
 kod 120: Jugoslavija 1957.
 kod 121: društveni princip jednakosti
 kod 122: SK
 kod 123: radnička klasa Jugoslavije
 kod 124: SSRN
 kod 125: socijalistički odnosi (in vivo)
 kod 126: SK
 kod 127: zborovi birača
 kod 128: godišnjica KPH
 kod 129: komunisti
 kod 130: napredak
 kod 131: komunisti
 kod 132: briga za ljude (in vivo)
 kod 133: izbori
 kod 134: informiranje
 kod 135: izbori
 kod 136: organi društvenog upravljanja (in vivo)
 kod 137: narodni odbori
 kod 138: političari
 kod 139: omladina
 kod 140: savjet potrošača
 kod 141: izbori
 kod 142: briga o radnim ljudima (in vivo)

kod 143: izbori	vukovarske općine	kod 225: protesti (in vivo)
kod 144: sindikalne organizacije	kod 184: SK	kod 226: SSRN
kod 145: SK	kod 185: SK 1960.	kod 227: SK
kod 146: izbori	kod 186: sindikati	kod 228: indoktrinacija
kod 147: komunisti 1958	kod 187: SSRN	kod 229: sindikati i radnički savjeti
kod 148: izbori	kod 188: komunisti vukovarske općine	kod 230: djeca revolucije (in vivo)
kod 149: SSRN	kod 189: izbori	kod 231: SSRN
kod 150: mjesni odbori	kod 190: proustački elementi (in vivo)	kod 232: Narodna omladina Hrvatske
kod 151: izbori	kod 191: sindikalne podružnice	kod 233: kotarski narodni odbor
kod 152: sindikalno vijeće	kod 192: narodna omladina	kod 234: SSRN
kod 153: narodne skupštine	kod 193: SK	kod 235: kotarsko sindikalno vijeće
kod 154: omladina Bobote	kod 194: narodna omladina	kod 236: općinski narodni odbor Vukovar
kod 155: izborni proglas (in vivo)	kod 195: SSRN	kod 237: SK
kod 156: SKJ	kod 196: SK	kod 238: SSRN
kod 157: Tito	kod 197: radničko samoupravljanje	kod 239: SK
kod 158: SSRN	kod 198: SSRN	kod 240: SSRN
kod 159: Izbori	kod 199: radnički savjeti	kod 241: SK
kod 160: SKJ	kod 200: ideološko-političko uzdizanje (in vivo)	kod 242: SK 1962.
kod 161: izbori	kod 201: briga (in vivo)	kod 243: SSRN
kod 162: narodna omladina	kod 202: SSRN u Borovu	kod 244: SK
kod 163: propaganda (in vivo)	kod 203: sindikati	kod 245: SSRN
kod 164: SKJ	kod 204: izbori	kod 246: radnički savjeti
kod 165: društveni interesi (in vivo) 1959.	kod 205: komunizam	kod 247: SK
kod 166: narodna omladina	kod 206: SSRN	kod 248: SSRN
kod 167: politički zbor (in vivo)	kod 207: osnovna organizacija	kod 249: sindikalne organizacije
kod 168: SSRN	kod 208: ideološko uzdizanje	kod 250: SSRN
kod 169: SK	kod 209: SSRN	kod 251: uvoz
kod 170: savjeti	kod 210: prekršaji	kod 252: SK
kod 171: SK	kod 211: Tito	kod 253: bogaćenje (in vivo)
kod 172: kotarski komitet Narodne omladine	kod 212: SSRN	kod 254: SK
kod 173: komitet SK	kod 213: teritorijalne organizacije SK	kod 255: društvena intervencija (in vivo)
kod 174: SK	kod 214: zakonski prijedlozi	kod 256: rebalans
kod 175: IV. Kongres SKH	kod 215: SSRN	kod 257: negativnosti (in vivo)
kod 176: kotarska konferencija SSRN	kod 216: SK	kod 258: reorganizacija (in vivo)
kod 177: socijalistička demokracija (in vivo)	kod 217: SSRN	kod 259: ustav
kod 178: izvršno vijeće Hrvatske	kod 218: praznik	kod 260: nacionalno pitanje (in vivo)
kod 179: SSRN I poljoprivreda	kod 219: SK	kod 261: protestni zborovi (in vivo)
kod 180: SK	kod 220: SSRNJ 1961.	kod 262: SK
kod 181: Savez sindikata Jugoslavije	kod 221: SK	
kod 182: SKJ	kod 222: kotarski narodni odbor	
kod 183: narodna omladina	kod 223: SSRN	
	kod 224: međunarodna suradnja	

2. dimenzija: birokratizacija

- kod 1: narodni odbor gradske općine
kod 2: otvoreni partijski sastanak
kod 3: narodni odbor kotara
kod 4: uzdizanje
kod 5: reorganizacija
kod 6: birokratski postupci (in vivo) 1953.
kod 7: odstranjenje od službe (in vivo)
kod 8: zatvor
kod 9: plenumi
kod 10: krivična djela
kod 11: kulturno-prosvjetne i umjetničke priredbe
kod 12: advokatura
kod 13: narodni odbori općina
kod 14: reorganizacija
kod 15: udredbe 1954.
kod 16: štednja
kod 17: uredbe
kod 18: komune 1955.
kod 19: uredbe
kod 20: komune
kod 21: ustanove
kod 22: SSRN
kod 23: komune
kod 24: savjet stambene zajednice
kod 25: komune
kod 26: općine
kod 27: odbori kućnog savjeta
kod 28: komune
kod 29: vijeće proizvođača
kod 30: zakonodavstvo
kod 31: društveno upravljanje (in vivo)
kod 32: komisija 1956.
kod 33: narodna tehnika
kod 34: kućni savjeti (in vivo)
kod 35: zdravstvena služba (in vivo)
kod 36: narodni odbor kotara
kod 37: poslovni savezi (in vivo)
kod 38: općine 1957.
kod 39: biro
kod 40: SSRN
kod 41: industrijske ambulante
kod 42: radnički savjeti
kod 43: društveno upravljanje
kod 44: arhiv
kod 45: mjesni odbori (in vivo)
kod 46: radnički savjeti (in vivo)
kod 47: upravljačka tijela
kod 48: javni službenici
kod 49: socijalno osiguranje 1958.
kod 50: radnički savjeti
kod 51: klub radničkih savjeta (in vivo)
kod 52: radni odnos (in vivo)
kod 53: mjesni odbori
kod 54: disciplinski sud (in vivo)
kod 55: organi samoupravljanja (in vivo) 1959.
kod 56: SSRN
kod 57: godišnje konferencije (in vivo)
kod 58: SSRN
kod 59: savjeti NO kotara
kod 60: praksa radničkog samoupravljanja
kod 61: savjet narodnog odbora kotara
kod 62: intervencije
kod 63: komisije
kod 64: nova organizacija (in vivo)
kod 65: protekcionizam i birokratizam (in vivo)
kod 66: novi propisi
kod 67: nove službe
kod 68: teritorijalna podjela kotara (in vivo)
kod 69: kotarski zavod za socijalno osiguranje 1960.
kod 70: kompleksno nagrađivanje (in vivo)
kod 71: zadružna stambena izgradnja (in vivo)
kod 72: zakoni
kod 73: radničko samoupravljanje (in vivo)
kod 74: novi propisi
kod 75: vukovarska općina (in vivo)
kod 76: ONO Vukovar (in vivo)
kod 77: komunalni sistem (in vivo)
kod 78: zadružni savez (in vivo)
kod 79: zakonodavstvo - sudstvo
kod 80: mjesni odbori
kod 81: općine 1961.
kod 82: mjesni samodoprinosi (in vivo)
kod 83: uredbe
kod 84: zakoni
kod 85: kotarski disciplinski sud (in vivo)
kod 86: iseljništvo
kod 87: statut općine (in vivo) 1962.
kod 88: funkcije predstavničkih organizacija
kod 89: općinski narodni odbor
kod 90: sudstvo
kod 91: sporost birokracije
kod 92: vukovarska komuna

3. dimenzija: socijalizacija

- kod 1: društveno planiranje 1952.
kod 2: radne akcije
kod 3: proslave

- kod 4: omladina
 kod 5: premještaji i postavljanja (in vivo)
 kod 6: sindikati
 kod 7: stambeno stanje
 kod 8: zdravstveni problemi sela
 kod 9: historijski dan u našoj Republici (in vivo)
 kod 10: društvene organizacije
 kod 11: slava im i hvala (in vivo)
 kod 12: radna knjižica
 kod 13: obrazovanje
 kod 14: komunalni problemi
 kod 15: uzdizanje stručnih kadrova (in vivo)
 kod 16: smotra kulturno-umjetničkih društava
 kod 17: omladinske organizacije
 kod 18: socijalni problemi
 kod 19: seminari
 kod 20: porez
 kod 21: umjetnički život u Vukovaru
 kod 22: radničke gimnazije
 kod 23: povijesni članci u tisku
 kod 24: kulturno-prosvjetna djelatnost
 kod 25: radničko kulturno-umjetničko društvo
 kod 26: kazalište
 kod 27: prosvjetni radnici
 kod 28: život narodne omladine
 kod 29: zdravstvo
 kod 30: narodni odbor Gradske općine Vukovar
 kod 31: javne usmene novine (in vivo)
 kod 32: narodna tehnika
 kod 33: srpski pjesnici
 kod 34: odgoj djece
 kod 35: kotarski odbor Saveza boraca
 kod 36: pravopis
 kod 37: gimnazija
 kod 38: osnovne škole
 kod 39: socijalno osiguranje
 kod 40: smotre
 kod 41: narodna omladina
 kod 42: nacionalne manjine
 kod 43: narodni front
 kod 44: narodna omladina
 kod 45: kulturna gostovanja
 kod 46: usmene novine
 kod 47: srpsko kulturno društvo
 kod 48: obilježavanje praznika
 kod 49: mjere u školstvu
 kod 50: socijalizam 1953.
 kod 51: narodna omladina
 kod 52: rad prosvjetnih radnika
 kod 53: turniri
 kod 54: religija
 kod 55: klubovi
 kod 56: vjerski sastanci
 kod 57: stalni dodatak na djecu
 kod 58: kulturno-prosvjetni rad
 kod 59: udruženja
 kod 60: predavanja
 kod 61: praznici
 kod 62: srpska kulturna društva
 kod 63: proslave
 kod 64: popis stanovništva
 kod 65: proslave
 kod 66: društvo Naša djeca
 kod 67: spomenici
 kod 68: radnički pokret
 kod 69: društva
 kod 70: kulturno prosvjetni rad seoske omladine
 kod 71: prosvjetni radnik
 kod 72: narodno sveučilište
 kod 73: socijalna skrb 1954.
 kod 74: kulturno prosvjetni rad
 kod 75: srpsko prosvjetno društvo
 kod 76: predavanja
 kod 77: Dudik
 kod 78: odgoj djeteta
 kod 79: proslave
 kod 80: aktivnosti
 kod 81: nove gradske institucije
 kod 82: SSRN
 kod 83: alkoholizam
 kod 84: državni dužnosnici
 kod 85: invalidska zaštita
 kod 86: društveno upravljanje
 kod 87: socijalistički patriotizam (in vivo)
 kod 88: umjetnički ukus građana
 kod 89: imenovanja
 kod 90: službenički kadar
 kod 91: zlouporaba
 kod 92: uspomene iz NOB
 kod 93: radničke sportske igre
 kod 94: gospodarsko prosvjećivanje
 kod 95: osnovne škole
 kod 96: prosvjećivanje
 kod 97: akademija
 kod 98: radne akcije
 kod 99: kazalište
 kod 100: gospodomanija (in vivo)
 kod 101: sanitarna inspekcija
 kod 102: društveni faktori (in vivo)
 kod 103: usmene novine
 kod 104: inicijative
 kod 105: obilježavanja
 kod 106: visoki dužnosnici
 kod 107: spomenici
 kod 108: pioniri
 kod 109: odbori
 kod 110: stipendiranje 1955.
 kod 111: sjećanja
 kod 112: tehnički odgoj
 kod 113: reorganizacija
 kod 114: stanovi
 kod 115: stručni kadrovi
 kod 116: restrikcije
 kod 117: omladina
 kod 118: zavod za socijalno osiguranje
 kod 119: omladina
 kod 120: društvo Napredna žena
 kod 121: sport
 kod 122: sindikalne organizacije
 kod 123: politički život grada (in vivo)
 kod 124: narodno prosvjećivanje
 kod 125: društvena prehrana (in vivo)
 kod 126: narodna tehnika

kod 127: crveni križ
kod 128: žene
kod 129: kulturna revolucija
kod 130: savezi
kod 131: sjećanja
kod 132: kulturna provincija (in vivo)
kod 133: praznici
kod 134: socijalno osiguranje
kod 135: Titova štafeta
kod 136: festival
kod 137: godišnjice
kod 138: omladinske radne brigade (in vivo)
kod 139: obaveze
kod 140: prodaja kuća
kod 141: fondovi
kod 142: natalitet
kod 143: oporavak
kod 144: lokalna štampa (in vivo)
kod 145: glasine
kod 146: dječji tjedan
kod 147: savez
kod 148: zdravstvene stanice
kod 149: dan republike
kod 150: posjet političara Vukovaru
kod 151: društvena kontrola (in vivo) 1956.
kod 152: platni sistem (in vivo)
kod 153: narodna omladina Vukovara
kod 154: sveučilište u Vukovaru
kod 155: socijalno osiguranje
kod 156: zapisi Dušana Kostića (Politika)
kod 157: savez ženskih društava
kod 158: reforma školstva
kod 159: obljetnice
kod 160: zapošljavanje
kod 161: smotra
kod 162: 1. maj
kod 163: omladinci
kod 164: seoske partizanske igre (in vivo)
kod 165: Tito
kod 166: dan ustanka

kod 167: sjećanja
kod 168: penziono osiguranje (in vivo)
kod 169: mladi zadrugari (in vivo)
kod 170: ideološki rad (in vivo)
kod 171: rad školskih odbora (in vivo)
kod 172: narodna omladina
kod 173: individualno učenje (in vivo)
kod 174: narodna omladina
kod 175: socijalno osiguranje
kod 176: proslave
kod 177: pioniri (in vivo)
kod 178: vukovarska društva (in vivo)
kod 179: vlast naroda (in vivo)
kod 180: dan JNA
kod 181: životni problemi (in vivo) 1957.
kod 182: Tito
kod 183: zdravstvene usluge
kod 184: Moša Pijade
kod 185: dan omladinskih radnih brigada
kod 186: dan mladosti
kod 187: dan oslobođenja Vukovara
kod 188: omladina Vukovara
kod 189: povijest
kod 190: dan borca
kod 191: dan ustanka
kod 192: kadrovanje
kod 193: kazalište
kod 194: staleško udruženje katoličkih svećenika (in vivo)
kod 195: zdravstveno osiguranje
kod 196: dan republike
kod 197: uspjesi
kod 198: staleško društvo katoličkih svećenika
kod 199: dan armije
kod 200: smrt poznatih 1958.
kod 201: društvo Napredna žena
kod 202: socijalno osiguranje
kod 203: folklor
kod 204: dan borca
kod 205: pododbor staleškog društva katoličkih svećenika za

kotar Vinkovci
kod 206: pedagoški aktivizam (in vivo)
kod 207: ferijalni savez
kod 208: škola za odgoj u porodici (in vivo)
kod 209: društvena prehrana
kod 210: naša republika (in vivo)
kod 211: konferencije 1959.
kod 212: stambeno pitanje
kod 213: napredna žena
kod 214: religija
kod 215: centar za ideološko obrazovanje mladih (in vivo)
kod 216: uzdizanje (in vivo)
kod 217: stambena problematika (in vivo)
kod 218: radničko sveučilište (in vivo)
kod 219: fizička kultura
kod 220: odlikovanja
kod 221: radničke sportske igre
kod 222: radnički dom u Vukovaru (in vivo)
kod 223: društvene organizacije
kod 224: stanovanje
kod 225: napredna žena
kod 226: omladina
kod 227: 1. maj
kod 228: srpska akademija nauka (in vivo)
kod 229: slet mladosti (in vivo)
kod 230: politička škola (in vivo)
kod 231: dan mladosti
kod 232: emancipacija žena
kod 233: mjesec porodice i domaćinstva
kod 234: lokalna štampa
kod 235: ferijalci
kod 236: staleško društvo katoličkih svećenika
kod 237: dan borca
kod 238: komunistička ideologizacija
kod 239: revizionizam (in vivo)
kod 240: omladina
kod 241: društvena suradnja
kod 242: radna akcija
kod 243: savezni slet

kod 244: stambene zajednice (in vivo)
kod 245: zdravstvene ustanove
kod 246: klub studenata
kod 247: sport
kod 248: slavistički kongres
kod 249: dan ustanka
kod 250: društveno upravljanje (in vivo)
kod 251: nastavni kadar
kod 252: brakovi
kod 253: pravilnici
kod 254: kriminalitet
kod 255: novi propisi
kod 256: omladina
kod 257: plansko obrazovanje (in vivo)
kod 258: društvena prehrana (in vivo)
kod 259: matica hrvatska
kod 260: socijalno osiguranje
kod 261: bodovanje stanova (in vivo)
kod 262: stambena zajednica
kod 263: oboljenja i povrede
kod 264: dan republike
kod 265: mladi
kod 266: centar za unapređenje domaćinstva (in vivo)
kod 267: omladina
kod 268: matica hrvatska
kod 269: dan armije
kod 270: budućnost 1960.
kod 271: praonica rublja
kod 272: JAZU
kod 273: radio Vukovar
kod 274: centar za izobrazbu kadrova (in vivo)
kod 275: sloboda
kod 276: Dudik
kod 277: fond oslobođenja (in vivo)
kod 278: stambena politika
kod 279: 1. maj
kod 280: smotra
kod 281: radničko sveučilište
kod 282: tribina mladih (in vivo)
kod 283: dan mladosti
kod 284: sorealizam u kulturi

kod 285: zdravstveno i socijalno osiguranje
kod 286: seksualni odgoj
kod 287: proslave
kod 288: savjetovanje (in vivo)
kod 289: tuberkuloza
kod 290: program radio Vukovara
kod 291: pionirske smotre (in vivo)
kod 292: naredba
kod 293: alkoholizam
kod 294: kotarski pododbor društva katoličkih svećenika
kod 295: rekreacija
kod 296: kultura
kod 297: obrazovanje
kod 298: zdravstveno osiguranje
kod 299: 27. srpnja
kod 300: srpske enklave (in vivo)
kod 301: radničko sveučilište
kod 302: klub vukovarskih studenata
kod 303: omladina
kod 304: zdravstveno osiguranje
kod 305: komunalna higijena (in vivo)
kod 306: omladina
kod 307: ljetovališta
kod 308: memorijalni muzej (in vivo)
kod 309: društvena prehrana
kod 310: nacionalna netrpeljivost (in vivo)
kod 311: obrazovanje
kod 312: stambena zajednica
kod 313: školski centar (in vivo)
kod 314: omladina
kod 315: zdravstveno osiguranje
kod 316: uzdizanje kadrova i društva (in vivo)
kod 317: godišnjice
kod 318: sindikalno vijeće
kod 319: društvena prehrana
kod 320: sindikati
kod 321: problemi školstva (in vivo)
kod 322: jugoslavenska akcija

(in vivo)
kod 323: ideološke poruke
kod 324: novi pravopis (in vivo)
kod 325: socijalno osiguranje
kod 326: klađenje
kod 327: sindikalno vijeće
kod 328: kotarski narodni odbor za vjerske poslove (in vivo)
kod 329: problemi mladih (in vivo)
kod 330: opće obrazovanje radnika (in vivo)
kod 331: svećenici
kod 332: kadrovska politika (in vivo)
kod 333: obljetnice 1961.
kod 334: alkoholizam
kod 335: društveni plan komune (in vivo)
kod 336: evociranje prošlosti NOB
kod 337: radio Vukovar
kod 338: narodna omladina
kod 339: predavanja
kod 340: društveno-politička zbivanja (in vivo)
kod 341: proslave
kod 342: kulturne potrebe (in vivo)
kod 343: fiskulturne organizacije
kod 344: dan žena
kod 345: proslave
kod 346: beogradski novinari
kod 347: penziono osiguranje
kod 348: popis stanovništva
kod 349: savez ženskih društava
kod 350: kultura i prosvjeta
kod 351: društvo novinara hrvatske
kod 352: pravni lijek (in vivo)
kod 353: zdravstveno osiguranje
kod 354: posjeti dužnosnika
kod 355: štafeta mladosti
kod 356: proslave
kod 357: stambena zajednica
kod 358: 1. maj
kod 359: Titov doček

kod 360: predavanja
 kod 361: smotra
 kod 362: proslave
 kod 363: školstvo
 kod 364: proslave
 kod 365: zdravstveno osiguranje
 kod 366: kladenje
 kod 367: zdravstveno osiguranje
 kod 368: školovanje kadrova
 kod 369: udruženje pravoslavnih sveštenika
 kod 370: omladina
 kod 371: proslave
 kod 372: staleško udruženje katoličkih svećenika
 kod 373: kultura
 kod 374: studenti
 kod 375: pušenje
 kod 376: proslave
 kod 377: odmaralište
 kod 378: proslave
 kod 379: obrazovanje

kod 380: lokalni mediji
 kod 381: omladina
 kod 382: stambena zajednica i komuna u Vukovaru (in vivo)
 kod 383: zdravstvo
 kod 384: proslave
 kod 385: partijska škola (in vivo)
 kod 386: konferencije
 kod 387: proslave
 kod 388: obrazovanje
 kod 389: nagrađivanje
 kod 390: školstvo i zdravstvo
 kod 391: novinarstvo
 kod 392: proslave
 kod 393: pravosuđe
 kod 394: društva
 kod 395: književnost
 kod 396: žalbe građana
 kod 397: proslave
 kod 398: alkoholizam
 kod 399: kulturni život (in vivo) 1962.
 kod 400: zdravstveno

osiguranje
 kod 401: stanogradnja
 kod 402: novine
 kod 403: socijalno osiguranje
 kod 404: zapošljavanje
 kod 405: zdravstveno osiguranje
 kod 406: mladi
 kod 407: društveni nadzor
 kod 408: mladi
 kod 409: društvena prehrana
 kod 410: proslave
 kod 411: društveni nadzor
 kod 412: mladi
 kod 413: prodaja novina
 kod 414: društvo
 kod 415: internacionalizacija
 kod 416: svećenici
 kod 417: praznici
 kod 418: socijalno osiguranje
 kod 419: praznici

4. dimenzija: militarizacija

kod 1: savez boraca
 kod 2: JNA
 kod 3: predvojničko logorovanje
 kod 4: pionirski odredi
 kod 5: protuavionska zaštita (PAZ) in vivo
 kod 6: kažnjavanje zbog vjerskih obreda/običaja
 kod 7: rezervni oficiri
 kod 8: kućne PAZ
 kod 9: javne vježbe PAZ 1953.
 kod 10: neprijateljske provokacije
 kod 11: rad sa rezervnim oficirima
 kod 12: proslave
 kod 13: kućna PAZ
 kod 14: kazne
 kod 15: omladinska delikvencija
 kod 16: izložba PAZ
 kod 17: savez boraca
 kod 18: vojne akademije
 kod 19: revizija
 kod 20: proslava formiranja

brigada
 kod 21: armija
 kod 22: proslava formiranja brigada
 kod 23: rezervni oficiri
 kod 24: dan JNA
 kod 25: rezervni oficiri
 kod 26: Tito (1954)
 kod 27: armija
 kod 28: policija (milicija)
 kod 29: predvojnički centar
 kod 30: kotarsko-gradski odbor udruženja rezervnih oficira Jugoslavije u Vukovaru
 kod 31: sjećanja
 kod 32: predavanja
 kod 33: vojna akademija
 kod 34: predvojnička omladina
 kod 35: priredbe
 kod 36: godišnjice
 kod 37: proslave 1955.
 kod 38: streljačke družine
 kod 39: predvojničke obuke
 kod 40: PAZ
 kod 41: poligon predvojničke obuke

kod 42: nastavni kadar
 kod 43: regrutacija
 kod 44: dan ustanka hrvatske
 kod 45: kažnjeni od suca za prekršaje
 kod 46: logorovanje
 kod 47: civilna zaštita 1955.
 kod 48: godišnjice
 kod 49: privredni kriminal
 kod 50: predvojnička obuka 1956.
 kod 51: graničari
 kod 52: savez boraca u vukovaru
 kod 53: prekvalifikacije
 kod 54: civilna zaštita
 kod 55: organizacija saveza boraca Jugoslavije
 kod 56: partizanske igre (in vivo)
 kod 57: udruženje rezervnih oficira 1957.
 kod 58: djeca palih boraca
 kod 59: udruženje rezervnih oficira
 kod 60: streljački sport 1960.

kod 61: mirovina
kod 62: dan oslobođenja
kod 63: savez boraca vukovara
kod 64: obilježavanje oslobođenja
kod 65: savez boraca vukovara
kod 66: dan armije
kod 67: unutrašnja bezbjednost 1959.
kod 68: Dudik
kod 69: Tito
kod 70: briga
kod 71: Jasenovac
kod 72: mornarica
kod 73: djeca palih boraca
kod 74: boračka prava (in vivo) 1960.
kod 75: briga o borcima NOR
kod 76: izleti

kod 77: dan borca
kod 78: briga
kod 79: spomen groblje u Sremskoj Mitrovici
kod 80: Dudik
kod 81: zapošljavanje
kod 82: organi gonjenja (in vivo)
kod 83: JNA
kod 84: boračka pitanja (in vivo) 1960.
kod 85: udruženje rezervnih oficira i podoficira Jugoslavije
kod 86: uskraćivanje prava (in vivo) 1961.
kod 87: kotarski odbor saveza boraca NOR
kod 88: proslava 12.4.1945.
kod 89: izviđači

kod 90: JNA
kod 91: rezervni oficiri 1962.
kod 92: spomen ploče
kod 93: udruženje boračkih organizacija
kod 94: odlikovanja
kod 95: zakon o amnestiji 1962.
kod 96: razoružanje (in vivo) 1962.
kod 97: gađanje
kod 98: povratak
kod 99: komemoracije
kod 100: praznici
kod 101: službe unutrašnje sigurnosti (in vivo)
kod 102: neprijateljska aktivnost (in vivo)

5. dimenzija: industrijalizacija

kod 1: društveno planiranje
kod 2: poduzeća
kod 3: poljoprivreda
kod 4: industrijalizacija
kod 5: poljoprivreda
kod 6: kotarski sud u Vukovaru
kod 7: NOB dokumentarni materijal
kod 8: ugostiteljstvo
kod 9: zadruga "našeg kotara"
kod 10: društveni plan
kod 11: presude suca za prekršaje
kod 12: prodavnice seljačkog sektora (in vivo)
kod 13: seljačke radne zadruge (in vivo)
kod 14: prijekave i varanje u trgovini i proizvodnji
kod 15: kupovina robe na otplatu
kod 16: aktuelni zadaci
kod 17: cijene
kod 18: trgovina
kod 19: stabilizacija tržišta
kod 20: ugostiteljska mreža
kod 21: zapošljavanje
kod 22: radničko samoupravljanje
kod 23: zanatstvo
kod 24: radna snaga

kod 25: radni kolektiv
kod 26: obnova i izgradnja (od 1945. - 1952.)
kod 27: zemlja
kod 28: decentralizacija
kod 29: kombinat Borovo
kod 30: društveni plan
kod 31: ekonomsko obrazovanje
kod 32: privredni problemi
kod 33: zapošljavanje
kod 34: nepravilnosti u radu
kod 35: naplata poreza
kod 36: nadriobr (in vivo)
kod 37: putnički brod
kod 38: kažnjeni zadrugari
kod 39: posebna prava
kod 40: plan razvitka
kod 41: poljoprivredni zemljišni fond općenarodne imovine
kod 42: fond plaća
kod 43: nepravilnosti
kod 44: vijeće proizvođača Narodnog odbora kotara
kod 45: decentralizacija ugostiteljstva
kod 46: proširenje poljoprivredne proizvodnje
kod 47: vijeće proizvođača Narodnog odbora kotara

kod 48: nestašice
kod 49: privredni sistem (in vivo)
kod 50: nezaposlenost
kod 51: potrošački krediti
kod 52: investicioni zajmovi
kod 53: natječaji
kod 54: društveni plan i budžet
kod 55: društvena kontrola (iz 1954.)
kod 56: upošljavanje
kod 57: doprinosi
kod 58: riječni promet
kod 59: deficit
kod 60: naplata poreza
kod 61: vijeće proizvođača
kod 62: radni kolektivi (in vivo)
kod 63: kombinat Borovo
kod 64: mehaniziranje
kod 65: poljoprivredna izložba
kod 66: štete od poplave 1954.
kod 67: snabdjevačka poduzeća
kod 68: elektrifikacija sela
kod 69: novi pogoni
kod 70: industrijska proizvodnja
kod 71: socijalističke snage (in vivo)
kod 72: kriminal u privredi (in vivo)

kod 73: rukovođenje
 kod 74: nedostatak živežnih namjernica
 kod 75: porez
 kod 76: Vučedol
 kod 77: komasacija zemljišta (in vivo)
 kod 78: zadrugarstvo (in vivo)
 kod 79: kombinat Borovo
 kod 80: samodoprinos (in vivo)
 kod 81: zadružna štedionica (in vivo)
 kod 82: reorganizacija
 kod 83: zadruga
 kod 84: republički zajam (in vivo)
 kod 85: kombinat Borovo
 kod 86: mlinska industrija
 kod 87: poljoprivreda
 kod 88: porez
 kod 89: zadrugarstvo
 kod 90: društveni plan
 kod 91: prinudna uprava
 kod 92: ekonomska politika
 kod 93: nabavno-potrošačka zadruga
 kod 94: općinsko sindikalno vijeće Vukovara
 kod 95: kombinat Borovo
 kod 96: pristanište na dunavu u Vukovaru (in vivo)
 kod 97: klubovi naprednih zadrugara - poljoprivrednika
 kod 98: služba za posredovanje rada
 kod 99: zanatlije
 kod 100: modernizacija proizvodnje (in vivo)
 kod 101: poljoprivredna dobra
 Kod 102: zadruga
 kod 103: radne brigade
 kod 104: završni računi (in vivo)
 kod 105: stolarsko poduzeće
 kod 106: radnici
 kod 107: porez
 kod 108: Borovo
 kod 109: prekovremeni rad (in vivo)
 kod 110: Velepromet Vukovar
 kod 111: savjet potrošača (in vivo)
 kod 112: poljoprivredna dobra (in vivo)
 kod 113: mlinska industrija
 kod 114: stočarska motra
 kod 115: planiranje (in vivo)
 kod 116: kotarska poljoprivredna izložba
 kod 117: životni standard (in vivo)
 kod 118: privredni kriminal (in vivo)
 kod 119: cijene
 kod 120: poljoprivreda
 kod 121: Borovo
 kod 122: zadružna štedionica
 kod 123: tarifni pravilnici (in vivo)
 kod 124: pravilnik o premiranju
 kod 125: dohodak zemljoradnika
 kod 126: poslovni savez za robni promet
 kod 127: samodoprinos (in vivo)
 kod 128: suvišni radnici
 kod 129: poljoprivredna dobra
 kod 130: kombinat Borovo
 kod 131: inokosni poljoprivrednici (in vivo)
 kod 132: slučaj (in vivo)
 kod 133: zadruga (in vivo)
 kod 134: elektrifikacija
 kod 135: tržišni viškovi
 kod 136: radnički savjet (in vivo)
 kod 137: zaposlena žena
 kod 138: disciplinski rad
 kod 139: poljoprivreda
 kod 140: kotarski gospodarski problemi
 kod 141: osiguranje
 kod 142: analitičke procjene (in vivo)
 kod 143: zapošljavanje
 kod 144: zadružni gubici
 kod 145: poljoprivredna zadruga (in vivo)
 kod 146: Borovo
 kod 147: zadruga radnika I službenika
 kod 148: sezonski radnici
 kod 150: stručno usavršavanje
 kod 151: komunalna trgovačka poduzeća
 kod 152: poljoprivreda
 kod 153: stihijnost (in vivo)
 kod 154: potrošački krediti
 kod 155: zapošljavanje
 kod 156: kasa uzajamne pomoći (in vivo)
 kod 157: vukovarska poduzeća
 kod 158: kooperacija (in vivo)
 kod 159: suradnja (in vivo)
 kod 160: anketa
 kod 161: zapošljavanje
 kod 162: plaće
 kod 163: krediti
 kod 164: samodoprinosi
 kod 165: nadriobr
 kod 166: udruženje proizvođača (in vivo)
 kod 167: kombinat Borovo
 kod 168: vukovarska privreda
 kod 169: kanal Vukovar-Šamac
 kod 170: poljoprivredna proizvodnja
 kod 171: snabdjevanje
 kod 172: gubici
 kod 173: analize o radu
 kod 174: vukovarska privreda (in vivo)
 kod 175: zapošljavanje
 kod 176: planovi poljoprivrednih zadruga (in vivo)
 kod 177: tarifni pravilnici
 kod 178: inspekcija tržišta u Vukovaru
 kod 179: plan razvoja
 kod 180: fondovi zajedničke potrošnje
 kod 181: financijska sredstva
 kod 182: nova radna mjesta
 kod 183: modernizacija domaćinstva (in vivo)
 kod 184: tarifni pravilnik
 kod 185: društveni planovi (in vivo)
 kod 186: općinski odbor SSRN u Vukovaru
 kod 187: sindikalno vijeće
 kod 188: sistem nagrađivanja (in vivo)

kod 189: samodoprinos
kod 190: tarifna politika (in vivo)
kod 191: udruživanje fondova (in vivo)
kod 192: tarifni pravilnici (in vivo)
kod 193: petogodišnji plan Jugoslavije (in vivo) (1959)
kod 194: spajanje trgovačkih poduzeća u Vukovaru
kod 195: dućani na selu
kod 196: dunavska obala
kod 197: tekstilna industrija u Vukovaru
kod 198: društveni plan
kod 199: kombinat Borovo
kod 200: nacionalizacija
kod 201: komisija za profesionalnu orijentaciju
kod 202: proizvodnja
kod 203: sezonski poljoprivredni radnici
kod 204: proizvodni sektori (in vivo)
kod 205: regresna služba (in vivo)
kod 206: otkupna područja (in vivo)
kod 207: stambene zajednice (in vivo)
kod 208: organizacione promjene (in vivo)
kod 209: ekonomske koristi (in vivo)
kod 210: poljoprivreda
kod 211: nove institucije
kod 212: otpuštanja
kod 213: gospodarstvo
kod 214: ugostiteljstvo
kod 215: reorganizacija
kod 216: elektrifikacija
kod 217: omladina
kod 218: modernizacija
kod 219: kućarina (in vivo)
kod 220: fondovi
kod 221: snabdjevanje
kod 222: poljoprivreda
kod 223: akcioni programi (in vivo)
kod 224: standard
kod 225: fondovi
kod 226: poljoprivredne

organizacije
kod 227: trgovina stokom
kod 228: radna snaga
kod 229: kombinat Borovo
kod 230: kanal Dunav-Sava
kod 231: ugostiteljstvo
kod 232: nagrađivanje po učinku rada (in vivo) (1959)
kod 233: pogonski radnički savjeti (in vivo)
kod 234: uvjeti rada
kod 235: trgovačka mreža
kod 236: socijalistička planska privreda (in vivo) (1960)
kod 237: društveni plan
kod 238: mirovna vijeća
kod 239: radnički savjeti
kod 240: popisi
kod 241: stručnost i obrazovanost
kod 242: kanal
kod 243: radnički savjet
kod 244: gospodarstvo
kod 245: aktuelni problemi (in vivo)
kod 246: reorganizacija
kod 247: kombinat Borovo
kod 248: poljoprivredni razvoj
kod 249: divlja gradnja
kod 250: Vuteks
kod 251: izgubljeni radni dani (in vivo) (1960)
kod 252: radni kolektivi (in vivo)
kod 253: poljoprivreda
kod 254: kombinat Borovo
kod 255: privredni prijestupi (in vivo) (1960)
kod 256: produktivnost (in vivo)
kod 257: zapošljavanje
kod 258: poljoprivredni razvoj
kod 259: otkaz
kod 260: poljoprivredi razvoj
kod 261: kotarska proizvodnja
kod 262: nomadi tvornica i njiva (in vivo) (1960)
kod 263: kombinat Borovo
kod 264: kriminalitet u privredi (in vivo) (1960)
kod 265: poljoprivreda

kod 266: društvena kontrola (in vivo)
kod 267: poljoprivreda
kod 268: pojam kompleksnog (in vivo)
kod 269: Vuteks
kod 270: umjetno osjemenjivanje
kod 271: gospodarsko udruživanje
kod 272: industrija
kod 273: standard
kod 274: stanogradnja
kod 275: Borovo
kod 276: perspektivni plan Republike 1961.
kod 277: industrija
kod 278: poljoprivreda
kod 279: izvještaji
kod 280: Borovo
kod 281: standard i mogućnosti
kod 282: poljoprivreda
kod 283: suradnja
kod 284: psihologija u privredi (in vivo) 1961.
kod 285: privreda
kod 286: poljoprivreda
kod 287: društveni plan (in vivo)
kod 288: ekonomske jedinice (in vivo) 1961.
kod 289: poljoprivreda
kod 290: privreda
kod 291: poljoprivreda
kod 292: privreda
kod 293: proizvođač (in vivo) 1962.
kod 294: Borovo
kod 295: poljoprivreda
kod 296: Borovo
kod 297: društveni planovi
kod 298: proizvodnja (in vivo)
kod 299: dotacije (in vivo) 1962.
kod 300: poljoprivreda
kod 301: ekonomske jedinice
kod 302: politika zapošljavanja (in vivo) 1962.
kod 303: stabilizacija poljoprivrede (in vivo) 1962.
kod 304: društveno-ekonomski život (in vivo) 1962.

kod 305: poljoprivredne organizacije (in vivo) kod 306: statuti (in vivo)

Proces modernizacije za razdoblje 1963. – 1972. godine

1. dimenzija: demokratizacija

kod 1: Ustav	kod 39: statuti	kod 73: SK
kod 2: SSRN	kod 40: izbori	kod 74: SSRN
kod 3: SK	kod 41: seoska omladina	kod 75: SK
kod 4: izbori	kod 42: disciplina (in vivo)	kod 76: SSRN
kod 5: plenumi	kod 43: ostavka (in vivo)	kod 77: izbori 1967.
kod 6: SSRN	kod 44: radničko samoupravljanje	kod 78: SK I reforma
kod 7: SK	kod 45: savez omladine 1966.	kod 79: izbori
kod 8: radnički savjeti	kod 46: SK	kod 80: referendum
kod 9: SK	kod 47: reizbornost (in vivo)	kod 81: odnosi poduzeće-zajednica (in vivo)
kod 10: SSRN	kod 48: akcioni programi (in vivo)	kod 82: sporovi
kod 11: SK	kod 49: zakon o radnim odnosima	kod 83: izbori
kod 12: Tito	kod 50: odgovornost javnih funkcionera (in vivo)	kod 84: mladi komunisti
kod 13: SSRN 1964.	kod 51: SK	kod 85: samodoprinos
kod 14: SK	kod 52: kazne	kod 86: SK
kod 15: općinski Sabor	kod 53: osobna odgovornost (in vivo)	kod 87: samodoprinos
kod 16: SSRN	kod 54: SK	kod 88: SK I strukturalne promjene
kod 17: izbori	kod 55: SSRN	kod 89: funkcije (in vivo)
kod 18: SK	kod 56: izbori	kod 90: anonimne prijave
kod 19: SSRN	kod 57: SK	kod 91: bratstvo i jedinstvo (in vivo)
kod 20: savez omladine	kod 58: SSRN	kod 92: odbornici
kod 21: SSRN	kod 59: reizbornost	kod 93: SK
kod 22: izbori	kod 60: profesionalni diskutanti (in vivo)	kod 94: SSRNJ i reforma
kod 23: SK	kod 61: SSRN I VI. Kongres	kod 95: SK i reforma
kod 24: izbori	kod 62: reizbornost	kod 96: mjesne zajednice
kod 25: VIII. Kongres KPJ	kod 63: SSRN	kod 97: SK i fraziranje
kod 26: rotacija (in vivo)	kod 64: frakcijska djelatnost i grupašenje (in vivo)	kod 98: savez sindikata
kod 27: SK 1965.	kod 65: SK poslije IV. Plenuma	kod 99: SK
kod 28: društveni život (in vivo)	kod 66: politikanstvo (in vivo)	kod 100: SK 1968.
kod 29: izbori	kod 67: SSRN	kod 101: reizbornost direktora (in vivo)
kod 30: SK	kod 68: SK	kod 102: SSRNJ
kod 31: SSRN	kod 69: SSRN	kod 103: SK i akcioni program
kod 32: izbori	kod 70: kritika i kritizerstvo (in vivo)	kod 104: javne diskusije (in vivo)
kod 33: samodoprinosi	kod 71: SK	kod 105: SK i omladina
kod 34: članstvo u SK	kod 72: demokratski izbori	kod 106: javne diskusije
kod 35: SKH		kod 107: SK i poljoprivreda
kod 36: referendum		kod 108: sindikalne
kod 37: skupovi građana		
kod 38: izbori		

organizacije		
kod 109: SSRN	kod 129: referendum	kod 150: SK i promjene
kod 110: SK i VI. Kongres SKH	kod 130: međuopćinska suradnja	kod 151: programiranje visokog standarda (in vivo)
kod 111: SK 1969.	kod 131: SK i proslava II. Kongresa	kod 152: ustavne promjene
kod 112: SSRN i nova rukovodstva	kod 132: samoupravljači	kod 153: afirmacija radničke klase (in vivo)
kod 113: SK i MZ	kod 133: SK	kod 154: Tito
kod 114: ustav I ustavni amandmani	kod 134: referendum	kod 155: samoupravljači
kod 115: SK i IX. Kongres SKJ	kod 135: NOB ideologizacija - demonizacija Hrvata	kod 156: institucija društvenog dogovora (in vivo)
kod 116: rezultati glasanja	kod 136: SK	kod 157: politički dužnosnici
kod 117: ideološko obrazovanje komunista	kod 137: referendum	kod 158: bratstvo i jedinstvo
kod 118: SK	kod 138: SK	
kod 119: narodnosti	kod 139: izbori	kod 159: hrvatsko proljeće
kod 120: odgovornost u odlučivanju (in vivo)	kod 140: prava narodnosti (in vivo)	kod 160: društveni komentar (in vivo)
kod 121: referendum	kod 141: SK i poštivanje statutarnih odredbi	kod 161: Karađorđevo i SK
kod 122: SK i omladina	kod 142: SSRN	kod 162: SK i borba 1972.
kod 123: radničko upravljanje	kod 143: SK	kod 163: SSRN
kod 124: SK i reorganizacija	kod 144: odlučivanje	kod 164: komisija za ideološko-političko uzdizanje komunista
kod 125: referendum 1970.	kod 145: SK i savez omladina 1971.	kod 165: SK i zaključci
kod 126: SK i ideološko obrazovanje	kod 146: deetatizacija (in vivo)	kod 166: SSRN i kontrarevolucionari
kod 127: referendum	kod 147: politička škola	kod 167: SK i kontrarevolucionari
kod 128: SK	kod 148: SK	
	kod 149: narodnosti	

2. dimenzija: birokratizacija

kod 1: sindikati	kod 18: radnički savjeti	kod 34: općinske službe pravne pomoći (in vivo) 1966.
kod 2: javne ustanove	kod 19: mjesne zajednice	kod 35: mjesne zajednice
kod 3: javno pravobranilaštvo	kod 20: općinsko sindikalno vijeće (in vivo)	kod 36: stanovanje
kod 4: statuti	kod 21: modernizacija	kod 37: žalbe građana
kod 5: sindikalne podružnice	kod 22: kadrovska politika (in vivo)	kod 38: mjesne zajednice
kod 6: ustav	kod 23: otkaz	kod 39: općinske skupštine
kod 7: statuti	kod 24: spor 1965.	kod 40: mjesne zajednice
kod 8: statuti 1964.	kod 25: statuti	kod 41: statuti
kod 9: standard	kod 26: općinski sabor	kod 42: općinska skupština
kod 10: propisi	kod 27: usklađivanje zakona (in vivo)	kod 43: društvene službe (in vivo)
kod 11: mjesne zajednice (in vivo)	kod 28: mjesne zajednice	kod 44: komisije
kod 12: zanatski centar	kod 29: općina	kod 45: naseljenost 1967.
kod 13: kotar	kod 30: kućni savjeti (in vivo)	kod 46: općinska skupština 1968.
kod 14: općinska skupština	kod 31: općinski komitet (in vivo)	kod 47: mjesne zajednice
kod 15: mjesne zajednice	kod 32: općina	kod 48: sindikalne službe
kod 16: administrativne inspekcije (in vivo)	kod 33: općinski komitet	kod 49: birokratizam (in vivo)
kod 17: žalbe		kod 50: referendum (in vivo)

kod 51: mjesne zajednice
kod 52: komuna
kod 53: zborovi birača (in vivo)
kod 54: rukovođenje i samoupravljanje (in vivo)
kod 55: izborni zakon
kod 56: mjesne zajednice
kod 57: skupština općine 1969.

3. dimenzija: socijalizacija

kod 1: proslave
kod 2: javne osobe
kod 3: zdravstvo
kod 4: društveni standard (in vivo)
kod 5: prosvjeta i kultura
kod 6: proslave
kod 7: osiguranje
kod 8: prosvjeta i kultura
kod 9: osiguranje
kod 10: društvene aktivnosti (in vivo)
kod 11: omladina
kod 12: potres
kod 13: stipendije
kod 14: omladina
kod 15: političke škole (in vivo)
kod 16: zdravstvene službe
kod 17: zapošljavanje
kod 18: stanovništvo
kod 19: zapošljavanje
kod 20: obrazovanje
kod 21: narodni zajam (in vivo)
kod 22: društvena aktivnost žena (in vivo)
kod 23: gostovanja
kod 24: kultura
kod 25: mito
kod 26: omladina
kod 27: dohrana (in vivo)
kod 28: socijalno osiguranje 1964.
kod 29: služba pravne pomoći
kod 30: ferijalci
kod 31: kultura
kod 32: nepismenost
kod 33: zdravstvo

kod 58: izbori
kod 59: skupština općine
kod 60: mjesna zajednica
kod 61: ustavni amandman 15
kod 62: mjesne zajednice 1970.
kod 63: izbori
kod 64: općinsko vijeće
kod 65: zajednice

kod 34: nepismenost
kod 35: kultura
kod 36: socijalno osiguranje
kod 37: kultura
kod 38: obrazovanje
kod 39: mirovinsko osiguranje (in vivo)
kod 40: kultura
kod 41: proslave
kod 42: potres
kod 43: svjedočenja
kod 44: društvene djelatnosti (in vivo)
kod 45: bolovanje
kod 46: prvomajski praznici
kod 47: proslave
kod 48: potres
kod 49: politička škola
kod 50: novinarstvo
kod 51: spomen obilježja (in vivo)
kod 52: nezbrinuti (in vivo)
kod 53: povelja
kod 54: kadrovi
kod 55: narodna tehnika
kod 56: grad Vukovar
kod 57: proslave
kod 58: broj stanovnika
kod 59: proslave
kod 60: nepismenost
kod 61: savjetovanje
kod 62: radio stanica Vukovar
kod 63: priredbe
kod 64: štednja struje
kod 65: kultura
kod 66: prosvjetna suradnja
kod 67: kultura

kod 66: mjesne zajednice-vijeće mjesnih zajednica
kod 67: mjesne zajednice 1971.
kod 68: odbor za nacionalnosti 1972.
kod 69: sjednice i odlučivanje

kod 68: poplave
kod 69: zdravstvena zaštita
kod 70: proslave
kod 71: školstvo
kod 72: obrazovanje 1965.
kod 73: integracija
kod 74: kultura
kod 75: novinarstvo
kod 76: proslave
kod 77: javni tužilac
kod 78: posjeti
kod 79: proslave
kod 80: posjete - Tito
kod 81: centar za selo (in vivo)
kod 82: fizička kultura
kod 83: zapošljavanje
kod 84: učenička zadruga
kod 85: omladinske radne brigade
kod 86: zdravstveno osiguranje
kod 87: posjeti
kod 88: praznik
kod 89: štafeta mladosti
kod 90: proslava
kod 91: omladina
kod 92: Tito
kod 93: proslave
kod 94: poplave
kod 95: školovanje
kod 96: poplave
kod 97: proslave
kod 98: posjete
kod 99: publikacije
kod 100: proslave
kod 101: zdravstveno osiguranje

kod 102: stambeni fond
 kod 103: stručni kadar
 kod 104: kazalište
 kod 105: svećenstvo (katoličko)
 kod 106: mladi
 kod 107: svećenstvo (katoličko)
 kod 108: društvena reforma (in vivo)
 kod 109: zdravstveni paradoksi (in vivo)
 kod 110: nepismenost
 kod 111: proslave
 kod 112: ferijalni savez 1966.
 kod 113: bolovanje
 kod 114: Vuk i Vukovarci (in vivo)
 kod 115: mladi
 kod 116: nepismenost
 kod 117: životni standard (in vivo)
 kod 118: fondovi za odmor (in vivo)
 kod 119: školstvo
 kod 120: nepismenost
 kod 121: radničko sveučilište
 kod 122: zdravstveno osiguranje
 kod 123: škola za život (in vivo)
 kod 124: sistem osiguranja (in vivo)
 kod 125: opismenjavanje (in vivo)
 kod 126: proslave
 kod 127: obrazovanje
 kod 128: zdravstveno osiguranje
 kod 129: alkoholizam
 kod 130: proslave
 kod 131: infrastruktura
 kod 132: proslave
 kod 133: kvaliteta života
 kod 134: poplave
 kod 135: zdravstveno osiguranje
 kod 136: bolovanje
 kod 137: novinarstvo
 kod 138: penzije
 kod 139: omladinska tribina (in vivo)

kod 140: proslave
 kod 141: seminari
 kod 142: prosvjeta 1967.
 kod 143: zdravstveno osiguranje
 kod 144: politička škola
 kod 145: omladina
 kod 146: nepismenost
 kod 147: matica hrvatska
 kod 148: koncerti
 kod 149: proslave
 kod 150: opismenjavanje
 kod 151: komemoracije 1968.
 kod 152: društvena događanja
 kod 153: lokalne emisije
 kod 154: omladina
 kod 155: proslave
 kod 156: demonstracije (in vivo)
 kod 157: tisak
 kod 158: umirovljenici
 kod 159: zdravstveno osiguranje
 kod 160: nepismenost
 kod 161: proslave
 kod 162: mediji
 kod 163: kultura
 kod 164: omladina
 kod 165: mediji
 kod 166: omladina
 kod 167: zdravstveno osiguranje
 kod 168: nacionalizam (in vivo)
 kod 169: proslave
 kod 170: mediji
 kod 171: seksualna revolucija 1969.
 kod 172: nepismenost
 kod 173: mladi
 kod 174: matica hrvatska
 kod 175: koncerti
 kod 176: mediji
 kod 177: KUD
 kod 178: savez za fizičku kulturu
 kod 179: obrazovanje
 kod 180: mediji

kod 181: proslave
 kod 182: spomenici
 kod 183: ustaštvo (in vivo)
 kod 184: Dudik
 kod 185: mladi
 kod 186: Dudik
 kod 187: Tito
 kod 188: natalitet
 kod 189: zdravstvena zaštita
 kod 190: pravosuđe
 kod 191: stanovanje
 kod 192: zdravstvena zaštita
 kod 193: stipendiranje
 kod 194: katolička crkva
 kod 195: radni odnosi (in vivo)
 kod 196: zdravstvena zaštita
 kod 197: samodoprinosi
 kod 198: politička škola
 kod 199: manifestacije
 kod 200: solidarnost
 kod 201: nepismenost
 kod 202: obrazovanje
 kod 203: penzije 1970.
 kod 204: emigracije
 kod 205: proslave
 kod 206: jezik
 kod 207: mladi
 kod 208: stanarina
 kod 209: proslava
 kod 210: grad
 kod 211: proslave
 kod 212: grad
 kod 213: proslave
 kod 214: telekomunikacije
 kod 215: proslave
 kod 216: crveni križ
 kod 217: mladi
 kod 218: socijalna zaštita
 kod 219: proslave
 kod 220: ideološka edukacija
 kod 221: zdravstveno osiguranje
 kod 222: mladi
 kod 223: zdravstveno osiguranje

kod 224: omladina
kod 225: proslave
kod 226: kultura
kod 227: proslave
kod 228: matica hrvatska 1971.
kod 229: mjesta sjećanja (in vivo)
kod 230: omladina

4. dimenzija: militarizacija

kod 1: borci
kod 2: predvojnička obuka
kod 3: savez boračkih organizacija NOR Hr
kod 4: odlikovanja
kod 5: partizanski marš (in vivo) 1963.
kod 6: sahrana posmrtnih ostataka
kod 7: partizanski marš
kod 8: borci
kod 9: komemorativna svečanost
kod 10: Dudik
kod 11: spomenici
kod 12: proslave 1964.
kod 13: mirovine
kod 14: briga
kod 15: vojni invalidi
kod 16: služba unutrašnje sigurnosti
kod 17: izvanarmijski centa (in vivo) 1964
kod 18: skupovi
kod 19: armija
kod 20: borci 1965
kod 21: udruženje ratnih vojnih invalida
kod 22: služba unutrašnje sigurnosti
kod 23: borci
kod 24: JNA
kod 25: borci
kod 26: izbori 1966
kod 27: izgradnja spomenika
kod 28: vanarmijsko vaspitanje (in vivo) 1966.

5. dimenzija: industrijalizacija

kod 1: društveni plan vukovarske komune za 1963.
kod 2: zapošljavanje

kod 231: matica hrvatska
kod 232: jezik
kod 233: matica hrvatska
kod 234: odlikovanja 1972.
kod 235: mladi
kod 236: marksističko obrazovanje (in vivo)
kod 237: proslave

kod 29: borci
kod 30: vojne stipendije
kod 31: borci
kod 32: armija
kod 33: ništa nas ne smije iznenaditi (in vivo) 1966.
kod 34: izgradnja spomenika
kod 35: služba bezbjednosti
kod 36: armija
kod 37: borci
kod 38: armija
kod 39: boračke organizacije 1967.
kod 40: svečanosti
kod 41: borci
kod 42: predvojnička obuka
kod 43: JNA
kod 44: civilna obrana (in vivo) 1967.
kod 45: izgradnja spomenika 1968.
kod 46: borci
kod 47: udruženje rezervnih oficira i podoficira.
kod 48: borci
kod 49: agresija 1968.
kod 50: obilježavanja
kod 51: jedinice civilne zaštite (in vivo)
kod 52: obilježavanja
kod 53: borci
kod 54: obilježavanja
kod 55: vojna obaveza 1969.
kod 56: unutrašnji poslovi
kod 57: borci

kod 3: poljoprivreda
kod 4: plan
kod 5: privreda

kod 238: posjete uglednika
kod 239: proslave
kod 240: zajednica kulture (in vivo)
kod 241: posjet uglednika
kod 242: matica hrvatska

kod 58: rezervisti (in vivo) 1969.
kod 59: narodna obrana
kod 60: vojni rezervisti
kod 61: borci
kod 62: narodna obrana
kod 63: služba unutrašnjih poslova (in vivo) 1970.
kod 64: subnor
kod 65: teritorijalne jedinice (in vivo) 1970.
kod 66: služba unutrašnjih poslova
kod 67: narodna obrana
kod 68: proslave
kod 69: udruženja
kod 70: naoružane seoske straže (in vivo) 1970.
kod 71: proslave
kod 72: narodna obrana
kod 73: proslave
kod 74: spomenici
kod 75: teritorijalne jedinice
kod 76: narodna obrana 1971
kod 77: savez boraca
kod 78: vježbe teritorijalnih jedinica (in vivo) 1972.
kod 79: savez boraca
kod 80: teritorijalne jedinice
kod 81: savez boraca
kod 82: NOB žrtve
kod 83: savez boraca
kod 84: specijalni rat (in vivo) 1972.
kod 85: općenarodna obrana

kod 6: poljoprivreda
kod 7: privreda
kod 8: trgovina

kod 9: poljoprivreda	kod 45: fondovi sela (in vivo)	kod 80: ekonomska politika
kod 10: plan	kod 46: potrošački krediti (in vivo)	kod 81: gubici
kod 11: rebalans 1963.	kod 47: politika cijena (in vivo)	kod 82: modernizacija
kod 12: privreda	kod 48: krediti	kod 83: reforma (in vivo) 1968.
kod 13: privreda	kod 49: rad u inozemstvu	kod 84: poljoprivreda
kod 14: integracija	kod 50: društveni nadzor	kod 85: prosvjedi 1968.
kod 15: poljoprivreda	kod 51: poljoprivreda	kod 86: poljoprivreda
kod 16: zapošljavanje	kod 52: integracioni odnosi (in vivo)	kod 87: nezaposlenost
kod 17: privreda	kod 53: privreda	kod 88: solidarnost (in vivo)
kod 18: osobni dohoci	kod 54: nezaposlenost	kod 89: privreda
kod 19: društveni plan	kod 55: banke	kod 90: nadzor
kod 20: stručnjaci (in vivo)	kod 56: zaštita na radu (in vivo)	kod 91: fondovi
kod 21: privreda	kod 57: devize	kod 92: deetizacija (in vivo) 1968.
kod 22: osobni dohoci	kod 58: poljoprivreda	kod 93: bolovanje
kod 23: privreda	kod 59: cijene	kod 94: nezaposlenost
kod 24: osobni dohoci	kod 60: privreda	kod 95: poljoprivreda
kod 25: privreda	kod 61: poljoprivreda	kod 96: privreda
kod 26: privreda	kod 62: krediti	kod 97: poljoprivreda
kod 27: komunalije	kod 63: samodoprinos	kod 98: privreda
kod 28: privreda	kod 64: poljoprivreda	kod 99: nezaposlenost
kod 29: poljoprivreda	kod 65: privreda	kod 100: transportna infrastruktura
kod 30: privreda	kod 66: nezaposlenost	kod 101: privreda
kod 31: privredna reforma (in vivo) 1965.	kod 67: privreda	kod 102: privreda
kod 32: privreda	kod 68: kreditna politika (in vivo) 1966.	kod 103: privreda
kod 33: otpuštanje radnika 1965.	kod 69: privreda	kod 104: zapošljavanje 1970.
kod 34: krediti	kod 70: kooperacija (in vivo) 1967.	kod 105: privreda
kod 35: privreda	kod 71: kreditiranje (in vivo)	kod 106: poljoprivreda
kod 36: otpuštanje radnika	kod 72: poljoprivreda	kod 107: privreda
kod 37: povećanje cijena	kod 73: privreda	kod 108: privreda
kod 38: privreda	kod 74: otkazi	kod 109: transport
kod 39: nezaposlenost	kod 75: privreda	kod 110: privreda
kod 40: privreda	kod 76: ekonomska jedinica	kod 111: zapošljavanje
kod 41: infrastruktura	kod 77: privreda	kod 112: privreda
kod 42: poljoprivreda	kod 78: poljoprivreda	kod 113: privreda
kod 43: privreda	kod 79: općinski budžet	
kod 44: ekonomska politika (in vivo) 1966.		

Proces modernizacije za razdoblje 1973. – 1980. godine

1. dimenzija: demokratizacija

kod 1: SK i isključivanje iz članstva	kod 2: SK i reorganizacija	kod 4: SK 1974.
	kod 3: SK i radnička većina	kod 5: talijanski iredentizam

kod 6: SK i statut
kod 7: SK i borba
kod 8: SSRN i ustav
kod 9: SK i religija
kod 10: SSRN i reorganizacija
kod 11: SK i članstvo
kod 12: SK i planiranje 1975
kod 13: SSRN i neposredno upravljanje
kod 14: SK i članstvo
kod 15: SK 1976.
kod 16: SK 1977.
kod 17: SK 1978
kod 18: SSRN

kod 19: sindikalni aktivisti (in vivo)
kod 20: SK i teze/stavovi

kod 21: izbori
kod 22: delegatska baza (in vivo)
kod 23: SK i članstvo
kod 24: komunisti
kod 25: demokratski pluralizam (in vivo)
kod 26: referendum
kod 27: samoupravljanje
kod 28: SK i članstvo
kod 29: SK i statut

kod 30: SSRN i kolektivni rad 1979.
kod 31: SK i članstvo
kod 32: Titova riječ (in vivo)
kod 33: SK i idjeno osposobljavanje
kod 34: SK i ugled 1980.
kod 35: SK i borba
kod 36: SK i stabilizacija
kod 37: SK i simpatične greške (in vivo)
kod 38: SK i članstvo

2. dimenzija: birokratizacija

kod 1: rupe u zakonu (in vivo)
kod 2: radnička kontrola (in vivo)
kod 3: referendum
kod 4: vijeće udruženog rada
kod 5: ustavne promjene (in vivo)
kod 6: općinska skupština
kod 7: ustavne promjene
kod 8: udruženi rad
kod 9: općina Vukovar
kod 10: interesne zajednice u školstvu
kod 11: samoupravne interesne zajednice
kod 12: ustavne promjene
kod 13: novi ustav 1974.
kod 14: mjesne zajednice
kod 15: vijeće udruženog rada
kod 16: Ustav
kod 17: društveno-političko vijeće
kod 18: novi ustav
kod 19: samoupravne interesne zajednice (in vivo)

kod 20: mjesne zajednice
kod 21: SIZ
kod 22: sporovi
kod 23: radničke kontrole
kod 24: racionalizacija (in vivo)
kod 25: radni ljudi (in vivo)
kod 26: samoupravne interesne zajednice 1975.
kod 27: mjesne zajednice
kod 28: referendumi
kod 29: vukovarska komuna
kod 30: delegacije
kod 31: skupštinski delegatski sistem 1976.
kod 32: SIZ
kod 33: zakon o udruženom radu
kod 34: mjesne zajednice
kod 35: ZUR

kod 36: delegatski sistem 1977.
kod 37: samoupravljanje
kod 38: delegatski sistem

kod 39: ZUR
kod 40: delegatski sistem 1978.
kod 41: općina 1979.
kod 42: općinska uprava
kod 43: mjesne zajednice
kod 44: centralizam (in vivo)
kod 45: planiranje (in vivo)
kod 46: Ustav
kod 47: mjesne zajednice 1980.
kod 48: kolektivni rad (in vivo)
kod 49: birokratizacija
kod 50: revolucija (in vivo)
kod 51: udruženi proizvođač (in vivo)
kod 52: odgovornost
kod 53: ustavni poredak (in vivo)
kod 54: mjesne zajednice
kod 55: pravosudni organi

3. dimenzija: socijalizacija

kod 1: marksističko obrazovanje
kod 2: posebna prava narodnosti (in vivo)
kod 3: marksističko obrazovanje

kod 4: ideološko obrazovanje (in vivo)
kod 5: praznik
kod 6: radio Vukovar
kod 7: ideološko obrazovanje

kod 8: zapošljavanje
kod 9: proslave 1974.
kod 10: Tito
kod 11: most 25. maj
kod 12: kultura

kod 13: pobratimstvo (in vivo)
kod 14: Dudik 1975.
kod 15: mladi
kod 16: Dudik
kod 17: proslave
kod 18: in memoriam
kod 19: bratimljenje (in vivo)
kod 20: Dudik
kod 21: proslave
kod 22: mjesto sjećanja
kod 23: proslave
kod 24: mladi 1976.
kod 25: opismenjavanje
kod 26: mladi
kod 27: proslave
kod 28: Jugoslavija
kod 29: naselje
kod 30: marksističko
obrazovanje mladih 1977.
kod 31: Borbina politička škola

kod 32: Dudik
kod 33: In memoriam
kod 34: proslave
kod 35: Tito
kod 36: nepismenost
kod 37: Dudik 1978.
kod 38: akcije
kod 39: Tito
kod 40: spomen obilježja
kod 41: Dudik
kod 42: političke škole
kod 43: politička škola 1979.
kod 44: nacionalno pitanje (in vivo)
kod 45: in memoriam
kod 46: radnička kontrola (in vivo)
kod 47: bratimljenje
kod 48: proslave
kod 49: radne akcije

kod 50: Dudik
kod 51: pobratimi
kod 52: moral i podobnost (in vivo) 1980.
kod 53: političko
osposobljavanje
kod 54: narodnosti
kod 55: kulturna tribina (in vivo)
kod 56: proslave
kod 57: političko
osposobljavanje
kod 58: proslave
kod 59: kulturna politika (in vivo)
kod 60: proslave
kod 61: Tito
kod 62: Proslave

4. dimenzija: militarizacija

kod 1: općenarodna obrana
1973.
kod 2: mala politika (in vivo)
kod 3: narodna obrana I zaštita
kod 4: rezervne vojne starješine
kod 5: suradnja vojnih
starješina 1974.
kod 6: afirmacija rezervnih
vojnih starješina
kod 7: služba sigurnosti
kod 8: borci
kod 9: rezervne vojne starješine
kod 10: borci
kod 11: narodna obrana 1975.
kod 12: rezervne vojne
starješine
kod 13: narodna obrana
kod 14: rezervne vojne
starješine
kod 15: ustaštvo

kod 16: narodna obrana
kod 17: rezervne starješine
kod 18: narodna obrana
kod 19: armija
kod 20: društvena samozaštita
(in vivo) 1976.
kod 21: tradicija NOB
kod 22: ništa nas ne smije
iznenaditi
kod 23: rezervne vojne
starješine
kod 24: borci
kod 25: rezervne vojne
starješine
kod 26: Dudik
kod 28: armija 1977.
kod 29: ništa nas ne smije
iznenaditi
kod 30: služba sigurnosti
kod 31: teritorijalne jedinice

kod 32: starješine JNA
kod 33: ONO 1978.
kod 34: NOB
kod 35: ONO
kod 36: rezervne starješine
kod 37: NNNI
kod 38: klerikalne zajednice
kod 39: civilna zaštita 1979.
kod 40: armija
kod 41: vježbe
kod 42: vježbe 1980.
kod 43: logoraši
kod 44: vježbe
kod 45: rezervni sastav JNA
kod 46: rezervne starješine
kod 47: JNA

5. dimenzija: industrijalizacija

kod 1: privreda - kriza 1973.
kod 2: privreda - kriza 1974.
kod 3: privreda - kriza 1975.
kod 4: privreda - kriza 1976.

kod 5: privreda - stabilizacija
kod 6: dohodak
kod 7: zapošljavanje 1977.
kod 8: udruživanje

kod 9: radnička kontrola
kod 10: privreda
kod 11: zakon o udruženom
radu 1977.
kod 12: zapošljavanje

kod 13: privreda - stabilizacija
kod 14: progres 1978.
kod 15: zapošljavanje
kod 16: zakon o radnim
odnosima 1978.

kod 17: društveni dogovor (in
vivo) 1979.
kod 18: reprezentacija
kod 19: kolektivno
rukovođenje

kod 20: dohodovni odnosi (in
vivo) 1980.

Proces modernizacije za razdoblje 1981. – 1991. godine

Demokratizacija

kod 1: samoupravljači (in vivo)
kod 2: SK i udruženi rad
kod 3: demokratizacija i ustav
kod 4: SK i socijalistička
zajednica (in vivo)
kod 5: društveni pravobranilac
samoupravljanja
kod 6: SK i XII. Kongres SKJ
kod 7: ustavni amandmani
kod 8: SSRN i novi statut
kod 9: SK i zadaci
kod 10: samoupravljači
kod 11: povjerenje u delegate
kod 12: SK i ekonomska
stabilizacija
kod 13: samoupravljači
kod 14: SK i platforma
kod 15: nacionalizam (in vivo)
kod 16: SK i aktivni radnika-
komunista (in vivo)
kod 17: SK i zadaci
kod 18: SK i statut
kod 20: SK i jugoslavenska
revolucija
kod 21: izbori
kod 22: SK i diskusije
kod 23: samoupravljači
kod 24: SK-idejni projektant
samoupravljanja (in vivo)
kod 25: izbori
kod 26: SK i greške
kod 27: SK i 12. kongres SKJ
kod 28: SK i samokritika
kod 29: SK i jedinstvo na liniji
SKJ (in vivo)
kod 30: delegatske skupštine
1982.
kod 31: delegatski sistem
kod 32: SK i zadaci
kod 33: SK i 9. kongres SKH

kod 34: delegatski sistem
kod 35: SK i ocjene i rješenja
kod 36: ferijalni savez
kod 37: društvene funkcije (in
vivo)
kod 38: izbori
kod 39: udruženi rad
kod 40: SK i idejno političko
jedinstvo SKJ i SKH
kod 41: SK i statut SKJ
kod 42: SK i rezolucija
kod 43: SK i idejno politička i
akciona povezanost
kod 44: SK i kongres
kod 45: SK i osvajanje prostora
socijalističkog samoupravljanja
kod 46: SK i ocjene i obaveze
komunista
kod 47: SK i radnici
kod 48: SK i odlučnost,
jedinstvo, akcija
kod 49: SK i kontinuitet
revolucije
kod 50: SK i afirmacija
komiteta
kod 51: SK i privredna situacija
kod 52: SK i politika
stabilizacije
kod 53: SK i akciono
organiziranje
kod 54: SK i društvena imovina
kod 55: SK akciono
organiziranje
kod 56: SK i akcije
kod 57: SK i aktivnost
komunista
kod 58: SK i samoupravno
organiziranje
kod 59: SSRN i obaveze 1983.
kod 60: SK i radnička klasa
kod 61: općinsko sindikalno
vijeće
kod 62: SK i regionalizam

kod 63: samoupravljači
kod 64: SK i zadaci
kod 65: SSRN i ekonomska
stabilizacija
kod 66: SSRN i sekcije
kod 67: SK i novinari
kod 68: SK i socijalistički
preobražaj javnog informiranja
kod 69: SSRN i sekcije,
koordinacijski odbori
kod 70: marksizam
kod 71: SK i privredne
poteškoće
kod 72: SK i odgovorno
ponašanje
kod 73: savez komunista danas
kod 74: SK i nevidljive
prepreke
kod 75: SK i zaokret u praksi
kod 76: SK i zaključci
kod 77: SK i partijski izbori
kod 78: izbori
kod 79: SK i članstvo
kod 80: politička škola
kod 81: SK i lični primjer
kod 82: SK i izborne funkcije
kod 83: delegatski sistem 1984.
kod 84: SK i mjere efikasnijeg
djelovanja
kod 85: sindikalni aktivisti
kod 86: SK i novi članovi
kod 87: SK i izmišljene dileme
kod 88: radnička kontrola
kod 89: visoki osobni dohoci
kod 90: novinarstvo
kod 91: SK i članstvo
kod 92: SK i skupštinski
funkcioneri
kod 93: SK i utjecaj i
odgovornost

kod 94: SK i idejna kretanja
 kod 95: SK i kadrovska provjeravanja
 kod 96: SK i radnička većina
 kod 97: radnička riječ (in vivo)
 kod 98: SK i identifikacija
 kod 99: sindikat
 kod 100: SK i rasprave
 kod 101: SK i obaviještenost
 kod 102: SK i zaključci
 kod 103: SK i pravosudni organi
 kod 104: SK zaključci
 kod 105: SK i vlastito ponašanje
 kod 106: SK i stavovi/zaključci
 kod 107: SK i otuđivanje društvene imovine
 kod 108: SK i zaključci
 kod 109: SK i dugotrajni zadaci
 kod 110: SK i komisije CK SKH
 kod 111: SK i jedinstvo
 kod 112: izvršno vijeće
 kod 113: SK i zatvorenost
 kod 114: SK i kadrovska dokumentacija
 kod 115: SK i rasprave
 kod 116: SK i kadrovska politika 1985.
 kod 117: SSRN i statut
 kod 118: sindikati
 kod 119: SSRN i društveno politička aktivnost
 kod 120: SK i vodeća uloga
 kod 121: delegatski sistem
 kod 122: SK i mnogobrojni zadaci
 kod 123: SK i niz obaveza
 kod 124: SK i zbor
 kod 125: raspuštena organizacija SK u Vodovodu
 kod 126: SK i pripreme za izbore
 kod 127: SK i ocjena rada
 kod 128: SK i statistička varljivost
 kod 129: SK i ležernost
 kod 130: sindikat
 kod 131: SK i kultura
 kod 132: SK i partijske kazne
 kod 133: SK i privreda
 kod 134: SK i socijalne nejednakosti
 kod 135: delegatski sistem
 kod 136: SK i nova organiziranost
 kod 137: SK i idejno teorijski rad i osposobljavanje
 kod 138: SK i članstvo
 kod 139: SK i statuti
 kod 140: SK i programski zadaci
 kod 141: SK i osposobljenost članstva
 kod 142: SK i rad s omladinom
 kod 143: SK i jezična problematika
 kod 144: SK i aktivnosti članstva
 kod 145: izborna tribina '86 - 1986.
 kod 146: SK i delegatski sistem
 kod 147: SKH i statut
 kod 148: izborna tribina '86
 kod 149: delegatski sistem
 kod 150: SKH i konkretni programi
 kod 151: SK i zapostavljena mladost
 kod 152: SK i složeni i odgovorni zadaci
 kod 153: SKH i inventura međukongresnog djelovanja
 kod 154: izborna tribina '86 na uvidu javnosti
 kod 155: politički sistem
 kod 156: SKH i operativnija organiziranost
 kod 157: izbori
 kod 158: savez sindikata HR
 kod 159: izbori - proglas
 kod 160: SKH i stručnjaci
 kod 161: izbori
 kod 162: Savez sindikata i obaveze
 kod 163: SK i kadrovski noviteti
 kod 164: SKH i rasipanje snaga
 kod 165: SKH i privredne aktivnosti
 kod 166: SKH i jedinstvo i odlučnost u akciji
 kod 167: SK i udruženi rad
 kod 168: SK i podrijetlo imovine/nacionalnost
 kod 169: samoupravljanje
 kod 170: delegatski sistem
 kod 171: SK i udruženi rad
 kod 172: SK i statuti
 kod 173: savez sindikata
 kod 174: SKJ i Tito
 kod 175: SKJ i obnovljeni statuti
 kod 176: SKJ i kultura i znanost
 kod 177: SK i akcija
 kod 178: SK i stavovi CK SKH
 kod 179: SK i realizacija stavova
 kod 180: SSRN
 kod 181: SKH i nove (stare) obaveze
 kod 182: sindikat
 kod 183: sindikat i kazne
 kod 184: SKH i analiza realizacije stavova
 kod 185: SSRN i aktiviranje baze
 kod 186: SKH i obljetnica
 kod 187: sindikat i forumski rad
 kod 188: SSRN - organizacija
 kod 189: SSRN - korijenje Fronte
 kod 190: informiranje
 kod 191: Dudik
 kod 192: armija
 kod 193: SK i idjeno političko osposobljavanje 1987.
 kod 194: izbori
 kod 195: delegatska tribina
 kod 196: SK i formalizam
 kod 197: SK i provedba stavova
 kod 198: SSRN i nova pravila
 kod 199: SK i plan razvoja
 kod 200: podobnost (in vivo)
 kod 201: SK i stavovi
 kod 202: SK integrativna i kohezijska snaga u SSRN
 kod 203: SKH i statut
 kod 204: sindikat i apeli
 kod 205: SK i socijalno klasna struktura članstva
 kod 206: sindikat i kritički osvrt
 kod 207: samoupravljači
 kod 208: SK i stavovi

- kod 209: SK i istrajnost
- kod 210: Sindikat i aktivnosti
- kod 211: SK i teškoće
- kod 212: samoupravljači
- kod 213: SK i partijska članarina
- kod 214: SK i realna ekonomija
- kod 215: SK i konkretni programi aktivnosti
- kod 216: SK i komunisti
- kod 217: SK i programski zadaci
- kod 218: Dudik
- kod 219: Tito
- kod 220: Tito u Jugoslavija
- kod 221: generacije Titove epohe
- kod 222: partijske knjižice
- kod 223: aktivisti
- kod 224: SK i teškoće
- kod 225: marksizam
- kod 226: demokratizacija izbornog postupka
- kod 227: SKH i mladost
- kod 228: Tito i partija
- kod 229: njegovanje revolucionarnih tradicija
- kod 230: politička škola SKH
- kod 231: SK i tvornice radnicima
- kod 232: nacrt društvenog dogovora
- kod 233: SK i demokratskije odlučivanje
- kod 234: SKH i reafirmiranje zadataka
- kod 235: SK i izbor organa
- kod 236: SK i baština
- kod 237: SK i taktiziranje/uljepšavanje
- kod 238: SK i konkretne aktivnosti
- kod 239: Titov put
- kod 240: SSRN i politika ekonomske stabilnosti
- kod 241: SK i mnogobrojni zadaci
- kod 242: SKH i kriza povjerenja (in vivo)
- kod 243: SK i djelovanje članova
- kod 244: SK i zadaci, nosioci, rokovi
- kod 245: SK i rasprava o stavovima
- kod 246: novinari - ni arbitri ni poslušnici
- kod 247: statuti i zlouporaba
- kod 248: SKH i podršku pretvoriti u akciju
- kod 249: informiranje iz baze
- kod 250: SK i poljoprivreda
- kod 251: SK i stupanj idejno političke odgovornosti
- kod 252: delegati 1988.
- kod 253: SK i idejni rad
- kod 254: SK i izvodi zaključaka
- kod 255: ustav i vladajuća pozicija radničke klase
- kod 256: SK i vodeća uloga
- kod 257: ustavne promjene i više tipova vlasništva
- kod 258: amandmani ustava - mobilizatorski i demokratski
- kod 259: ustavne promjene i neposredni izbori
- kod 260: ustavne promjene - zadaci i programi
- kod 261: SK i stečene navike
- kod 262: amandman ustava SFRJ
- kod 263: ustavne promjene i lista otvorenih pitanja
- kod 264: ustav SFRJ i ustav SRH - sistem socijalističkog samoupravljanja
- kod 265: komunisti i seminar
- kod 266: ustavne promjene i komunist različitog mišljenja
- kod 267: rasprava o nacrtu amandmana ustava SFRJ i ustava SRH
- kod 268: ustavne promjene - komunist, nedovoljno jasno i precizno
- kod 269: komunisti i javna rasprava
- kod 270: privreda
- kod 271: SK i privilegije
- kod 272: javna rasprava o ustavnim promjenama
- kod 273: ustavne promjene i zemljišni maksimum
- kod 274: SK i racionalizacija rada
- kod 275: ustavne promjene i delegatski sistem
- kod 276: zajedništvo i jedinstvo
- kod 277: delegatski odlučivanje
- kod 278: SK i poteškoće
- kod 279: SK i poteškoće
- kod 280: SK i mladi
- kod 281: skupština općine Vukovar
- kod 282: politička škola
- kod 283: SK i jačanje idejno političke uloge
- kod 284: SK i mladi i socijalističko samoupravljanje
- kod 285: SK i nesprovođenje stavova i zaključaka
- kod 286: ustavne promjene i lokalna glasila
- kod 287: SK i obnavljanje članstva
- kod 288: SKJ i konferencija - djelo a ne sijelo
- kod 289: SKH Vukovar i obljetnica
- kod 290: SK i idejno političko osposobljavanje članstva
- kod 291: SK i izvanredna sjednica
- kod 292: SK i zapošljavanje mladih stručnjaka
- kod 293: SKH i obrana - samoupravni, demokratski, titovski razvojni put
- kod 294: SK i titovski put
- kod 295: jedinstvo na jugoslavenskom prostoru
- kod 296: sindikat - siromašni i bogati
- kod 297: politika svršenog čina (in vivo)
- kod 298: promjene ustava i uloga radnika 1989.
- kod 299: informiranje i konsolidacija SOUR Borovo
- kod 300: generacija krize (in vivo)
- kod 301: SKH Vukovar i osuda napada na predsjedništvo CK SKJ
- kod 302: SK - pokretačka snaga
- kod 303: izglasavanje povjerenja
- kod 304: snaga političkog sistema
- kod 305: preobražaj SSRN
- kod 306: javna rasprava o ustavnim promjenama
- kod 307: podržani amandmani na ustav SRH
- kod 308: SKH Vukovar i

albanski separatisti/iredentisti na Kosovu
kod 309: SKJ i Kosovo
kod 310: SKJ i rasipanje članstva
kod 311: ostavka u sistemu
kod 312: proglašen ustav SRS
kod 313: SK i sudbina
kod 314: SSRN i socijalističko društvo
kod 315: Bobota - ćirilica
kod 316: izvanredan 14. kongres SKJ
kod 317: politička škola i Kozara
kod 318: politička škola
kod 319: Tito
kod 320: nagrade
kod 321: problemi Borova
kod 322: sjednica predsjedništva OK SKH
kod 323: predsjedništvo SFRJ
kod 324: SK izborni zadaci
kod 325: SK i socijalno klasna struktura članstva
kod 326: predsjedništvo SFRJ
kod 327: SK i obljetnica
kod 328: SK i obljetnica partije
kod 329: kvorum i delegatske obaveze
kod 330: politička škola
kod 331: bratstvo i jedinstvo
kod 332: SSRN i tutorstvo
kod 333: reforma sindikata
kod 334: SK i osipanje članstva
kod 335: SSRN i sindikat
kod 336: SK i smanjenje broja kandidata
kod 337: partijska rukovodstva
kod 338: partijske funkcije
kod 339: izborni zakon i prava birača
kod 340: SK i zabrinutost
kod 341: SK i neposredno izjašnjavanje članstva
kod 342: SSRN i osipanje članstva
kod 343: skupština općine i podrška predsjedništvu SFRJ
kod 344: SK i visoki stupanj političke svijesti
kod 345: SK i izborne aktivnosti
kod 346: SK, reforme i kriza
kod 347: SK i vanredni kongres
kod 348: zajedništvo i jedinstvena Jugoslavija
kod 349: SK i kongres reformskih ideja
kod 350: Trpinja, Bobota, Klisa, Pačetin, Lipovac i Bršadin - više zajedništva nego razdvajanja
kod 351: politička deklaracija SSOH - za jugoslavensku organizaciju
kod 352: SKH i eskalacija nacionalizma
kod 353: SK i zajedništvo
kod 354: SK i vukovarski delegati
kod 355: SKH Vukovar i reforma i jedinstvo SKJ 1990.
kod 356: alternativa nadnacionalne organizacije
kod 357: 14. izvanredni kongres SKJ
kod 358: prekid kongresa
kod 359: bratstvo i jedinstvo
kod 360: budućnost zemlje
kod 361: OK SKH Vukovar protiv stavova CK SKH
kod 362: formiranje ponovno KPJ
kod 363: MJ Bobota, Bršadin, Pačetin i Trpinja - miting za jedinstvenu Jugoslaviju
kod 364: stavovi OK SKH Vukovar
kod 365: privremeni prestanak obaveza do konsolidacije SKJ
kod 366: SSRNH Vukovar i potpora predsjedništvu SFRJ
kod 367: reforma SKH
kod 368: SSRN Vukovar i miting
kod 369: SSRNH reorganizacija i pristupnice
kod 370: OK SSRN i miting
kod 371: Vukovarski koktel (in vivo)
kod 372: SK i izbori
kod 373: SK i zadaci izbora
kod 374: SSRN i miting
kod 375: SSRN i mir, red, znanje, socijalna sigurnost
kod 376: SSRN i nedovoljna većina za miting
kod 377: OK SKH Vukovar i jedinstven SKJ kao reformiranju političku partiju
kod 378: novi demokratski odnosi
kod 379: jedinstvena radnička klasa-jedinstvena Jugoslavija
kod 380: izbori i građani u kandidacionom postupku
kod 381: nestranački list i radio Vukovar
kod 382: manjine
kod 383: izborne pripreme
kod 384: SSRN i izborni program
kod 385: Izborni program SKH-SDP Vukovar
kod 386: izborni program SSOH Vukovar
kod 387: glasanje
kod 388: provokacije i dezinformacije
kod 389: SK i novi način organiziranja
kod 390: saopćenje
kod 391: propagandne nepodopštine (in vivo)
kod 392: izborne aktivnosti
kod 393: stranka Jugoslavena
kod 394: Hrvatska demokratska zajednica
kod 395: kandidata stranke Jugoslavena
kod 396: birački odbori
kod 397: CK SKH-SDP i javne tribine
kod 398: proglas
kod 399: obljetnica i crveni Vukovar
kod 400: izborne aktivnosti
kod 401: promocija kandidata SKH-SDP
kod 402: prošlost i izbori
kod 403: hrvatska kršćanska demokratska stranka
kod 404: liste kandidata
kod 405: nepodobni
kod 406: dijalog svih lijevih snaga
kod 407: izbori i prekobrojnost
kod 408: drugi krug izbora
kod 409: općinska vlada
kod 410: pobjeda lijevog bloka
kod 411: društvene djelatnosti i štrajk
kod 412: novi višestranački saziv

kod 413: nastavak 14. kongresa SKJ
 kod 414: predsjednik Skupštine općine Vukovar
 kod 415: konstituiranje Sabora SRH
 kod 416: stanka Jugoslavena
 kod 417: amandmani na ustav SFRJ
 kod 418: izvanredni kongres i zaboravljeni stavovi
 kod 419: HDZ i prigovor
 kod 420: obljetnica II. Vukovarskog kongresa
 kod 421: nadstanačka organizacija seljaka
 kod 422: odbor Srpske demokratske stranke u Vukovaru
 kod 423: RH i socijalistički simboli
 kod 424: stranački prvaci i apel za korektne odnose
 kod 425: transformacija SSRN u Socijalističku stranku Hrvatske
 kod 426: SKH-SDP
 kod 427: sindikati i ultimatum za direktore
 kod 428: zaštita društvene imovine
 kod 429: programska obnova SKJ
 kod 430: petokraka zvijezda
 kod 431: hrvatski piknik i slavlje HDZa
 kod 432: saopštenje SDS Vukovar
 kod 433: amandmani na ustav SRH
 kod 434: skupština i kriza
 kod 435: amandmani na ustav SRH
 kod 436: SKH-SDP saopćenje
 kod 437: SKH -SDP stav
 kod 438: predsjedništvo SO Vukovar informacija
 kod 439: demokracija i kukasti krst i slovo U
 kod 440: SDS i narodni zbor u Boboti
 kod 441: SSRNH regionalna socijalistička stranka
 kod 442: dnevno-političke igre
 kod 443: SKH-SDP informacija
 kod 444: stranački lider i rad

kod 445: HKDS, HSLS i HDZ reagiranja
 kod 446: SKH-SDP reagiranja
 kod 447: SDS reagiranja
 kod 448: smirivanje situacije
 kod 449: savez reformskih snaga Jugoslavije
 kod 450: osnivačka skupština SDS u Borovu (i Borovo naselje)
 kod 451: skupština općine Vukovar
 kod 452: razvojna politika
 kod 453: kandidiranje za IV SO
 kod 454: stranka Jugoslavena i apel
 kod 455: SKH-SDP obavijest članovima
 kod 456: komisija za predstavke građana
 kod 457: Socijalistička stranka Hrvatske, općine Vukovar
 kod 458: stranka Jugoslavena poziv
 kod 459: stranka Jugoslavena izjava
 kod 460: savez reformskih snaga Jugoslavije
 kod 461: općinska vlada
 kod 462: stranka Jugoslavena i izbori
 kod 463: formiranje SPH i radni dogovor
 kod 464: savez reformskih snaga Jugoslavije poziv
 kod 465: zakon o republičkim simbolima
 kod 466: sastanak Jugoslavena u Sarajevu
 kod 467: izbori za izvršno vijeće SO Vukovar
 kod 468: nova općinska vlada
 kod 469: ljevica (in vivo)
 kod 470: HR predstavnici u Beogradu
 kod 471: Matica hrvatska
 kod 472: protestni miting SDSa u Vukovaru
 kod 473: SKH-SDP i smirivanje stanja
 kod 474: Bobota i proslava
 kod 475: garnizon JNA i obljetnica
 kod 476: SUP Vukovar i promjene
 kod 477: "naš" narod
 kod 478: savez reformskih

snaga Jugoslavije
 kod 479: izvršno vijeće SO i tužakanje
 kod 480: HDZ i miting svi za Hrvatsku
 kod 481: Bobota i seoba Srba
 kod 482: noćne ptice
 kod 483: skupština općina i aktivnosti
 kod 484: Socijalistička partija Hrvatske - partija Jugoslavenske orijentacije
 kod 485: susret nacionalnosti
 kod 486: SKH-SDP izborna konferencija
 kod 487: tolerancija i uvažavanje
 kod 488: stranka demokratskih promjena ili socijal-demokratska partija Hrvatske
 kod 489: književnici i Vukovar
 kod 490: iločka zaobilaznica i Stipe Mesić
 kod 491: Socijalistička stranka Hrvatske - općine Vukovar
 kod 492: Socijalistička partija Hrvatske - Vukovar, ekonomska i politička situacija
 kod 493: program Saveza reformskih snaga Jugoslavije
 kod 494: međustranački dogovori - jugoslavenski koalicioni blok
 kod 495: Jovan Rašković u Vukovaru
 kod 496: savez reformskih snaga Jugoslavije upis članstva
 kod 497: Borovo i seoba Srba
 kod 498: osnivanje IO Srpske narodne stranke
 kod 499: skupština općine
 kod 500: vjerski praznici
 kod 501: stranka Jugoslavena i samodoprinos za pomoć radnicima Borova
 kod 502: popis stanovništva
 kod 503: djelomično nabranje manjina
 kod 504: SDP izjava
 kod 505: Hrvatska narodna stranka
 kod 506: solidarnost i pomoć Kninu i SDS
 kod 507: ustav Hrvatske
 kod 508: grb, zastava i himna
 kod 509: SDS i jugoslavenska orijentacija

kod 510: stranka Jugoslavena i samodoprinos za Borovo
 kod 511: popis građana u inozemstvu
 kod 512: HDZ Šarengrad 1991.
 kod 513: hrvatska narodna stranka
 kod 514: Hrvatski dom
 kod 515: reagiranja i Hrvatski dom
 kod 516: Mjesne zajednice i zajedništvo
 kod 517: SDPH Vukovar i stavovi o ekonomskoj situaciji
 kod 518: Hrvatska narodna stranka
 kod 519: zbor srpske inteligencije i bezrezervna podrška srpskom nacionalnom veću
 kod 520: popis stanovništva
 kod 521: peticije
 kod 522: SDS i miting u Vukovaru
 kod 523: SDS i saopštenje
 kod 524: Hrvatska narodna stranka i priopćenje
 kod 525: Socijalistička partije Hrvatske Vukovar - protest
 kod 526: mali i veliki čovjek
 kod 527: uvjeti SIVa za funkcioniranje federacije
 kod 528: Stranka demokratskih promjena Hrvatske - saopćenje
 kod 529: rezolucija o razrješenju međunacionalnih napetosti
 kod 530: mjesna zajednica - izvanstranačka
 kod 531: rezolucija o razrješenju međunacionalnih napetosti
 kod 532: usaglašavanje minimalnih uslova funkcioniranja federacije
 kod 533: veselja
 kod 534: pismo vukovarskih zastupnika u Saboru
 kod 535: stranka Jugoslavena Jugoslavije, podružnica Vukovar, proglas
 kod 536: predsjednik općine - apel
 kod 537: ukidanje samodoprinos
 kod 538: evakuacija građana srpske nacionalnosti
 kod 539: izvršno vijeće - apel

za mir
 kod 540: komisija za zaštitu i unapređenje ravnopravnosti naroda i narodnosti
 kod 541: hrvatska narodna stranka - priopćenje
 kod 542: popis stanovništva
 kod 543: hrvatski ratni veterani - obavijest
 kod 544: internirci
 kod 545: policijska stanica - informacije
 kod 546: pucnjava
 kod 547: naoružavanje
 kod 548: novi blagdani
 kod 549: skupština općine - mirni dijalog
 kod 550: boračka organizacija Vukovara - podrška predsjedništvu SFRJ
 kod 551: štrajk
 kod 552: skupština općina i uhićenja članova SDSa
 kod 553: skupština općina i zahtjevi građana srpske nacionalnosti
 kod 554: predsjedništvo SO i poziv na mirno ponašanje
 kod 555: SO I odgođena sjednica
 kod 556: izvanredna sjednica IV i sigurnosna situacija
 kod 557: hrvatski dužnosnici i smirivanje situacije
 kod 558: telegrami
 kod 559: odložen posjet pobratima
 kod 560: SO I kritična situacija u općini Vukovar
 kod 561: međustranački dogovor o smirivanju situacije
 kod 562: policijska stanica Vukovar i priopćenje
 kod 563: SO I raspuštanje skupštine
 kod 564: Mjesne zajednice općine Vukovar i sastanak
 kod 565: vandalski ispadi na Sajmištu - pucnjava
 kod 566: poslovodstvo VUPIKa - povjerenje
 kod 567: MZ i politička situacija
 kod 568: savezni i republički čelnici - smirivanje situacije
 kod 569: skup intelektualaca Vukovara - mostovi suradnje
 kod 570: proglas IV i

otklanjanje barikada
 kod 571: referendum
 kod 572: zastave i simboli
 kod 573: prosvjed i samostalni sindikat SP Borovo
 kod 574: VUPIK i proglas-apel za mir
 kod 575: obljetnica pogibije hrvatskih velikana
 kod 576: institut za istraživanje i razvoj SP Borovo i proglas
 kod 577: mještani MZ Svinjarevci
 kod 578: zločin
 kod 579: stanje u Vukovaru - snabdjevanje hranom
 kod 580: stanje u Vukovaru - pošta
 kod 581: stanje u Vukovaru - diverzije i barikade, projektili na Bršadin
 kod 582: stanje u Vukovaru - škole
 kod 583: stanje u Vukovaru - telefoni
 kod 584: stanje u Vukovaru - pitka voda
 kod 585: stanje u Vukovaru - el. Energija
 kod 586: stanje u Vukovaru - plin
 kod 587: stanje u Vukovaru - pošta
 kod 588: stanje u Vukovaru - autobusi
 kod 589: stanje u Vukovaru - vrtići
 kod 590: referendum za suverenu Hrvatsku
 kod 591: ravnoteža straha
 kod 592: referendum - plavi listić
 kod 593: referendum - crveni listić
 kod 594: sastanak MZ
 kod 595: IV i sigurnosno-bezbjednosna situacija
 kod 596: društvo inženjera i tehničara tekstilaca - priopćenje
 kod 597: telegram iz Solina
 kod 598: obustava proizvodnje
 kod 599: MZ Nikola Demonja, Borovo naselje, priopćenje
 kod 600: luka I gubici
 kod 601: SO i IV
 kod 602: nakon referenduma - volja naroda obvezuje

kod 603: referendum za suverenu Hrvatsku - glasačka mjesta
kod 604: referendum na vukovarskom području - većina za suverenu Hrvatsku
kod 605: SO razum i dogovor
kod 606: IV i bolji život
kod 607: vukovarske prometnice - teška situacija
kod 608: spašavanje života
kod 609: blokiran rad Skupštine
kod 610: poginuli redarstvenici
kod 611: SO
kod 612: ilegalno posjedovanje oružja
kod 613: ispitivanje javnog mnijenja
kod 614: SO i stavljanje funkcija na raspolaganje
kod 615: politička situacija i sud javnosti
kod 616: ONO i Tomislav Merčep
kod 617: demokracija
kod 618: razdruživanje
kod 619: nemiri i terorizam na vukovarskom području
kod 620: SO priopćenje
kod 621: ćirilica
kod 622: luka i rad protiv terorizma
kod 623: Bačka Palanka i miran suživot
kod 624: SO i prekid svih borbenih aktivnosti
kod 625: inicijativa Vladi RH

od SO
kod 626: bejrutvar (in vivo)
kod 627: Stipe Mesić
kod 628: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 629: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 630: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 631: balkanski čvor i šutnja
kod 632: policijska uprava
kod 633: anketa
kod 634: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 635: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 636: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 637: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 638: zajednički život
kod 639: sigurnosni čvor
kod 640: JNA i događaji u Vukovaru
kod 641: Ćelije
kod 642: bolnica i složeni uvjeti rada
kod 643: raspuštena skupština i IV
kod 644: Tuđman u Vukovaru
kod 645: Europski promatrači u Vukovaru
kod 646: Vesna Bosanac i bolnica
kod 647: oružje

kod 648: Vuteks i rad
kod 649: Šidska pravda (in vivo)
kod 650: pomoć izbjeglicama
kod 651: NAMA i otpuštanje radnika
kod 652: Vukovar se brani
kod 653: najtužniji grad - napuštanje grada
kod 654: funkcioniranje privrede
kod 655: pomoć nastradalim radnicima
kod 656: granatiranje
kod 657: osiguranje
kod 658: HDZ I brigada o izbjeglicama
kod 659: informiranje
kod 660: materijalna pomoć ugroženih
kod 661: podrumarenje
kod 662: dom boraca i umirovljenika
kod 663: mirovni pregovori
kod 664: pomoć izbjeglicama
kod 665: raseljeni narod
kod 666: anketa
kod 667: priopćenje za javnost policijske uprave
kod 668: široka obrambena fronta svih građana
kod 669: granatiranje
kod 670: granate i svjedočenja

Birokratizacija

kod 1: politički profesionalizam (in vivo)
kod 2: matični broj građana
kod 3: udruženi rad (in vivo)
kod 4: samoupravna prava (in vivo)
kod 5: delegati
kod 6: kadrovska politika (in vivo) 1982.
kod 7: zakon o radnim odnosima
kod 8: sindikati

kod 9: općine
kod 10: delegatski sistem 1983.
kod 11: samoupravna prava radnika (in vivo)
kod 12: sindikati
kod 13: zajednica općina (in vivo)
kod 14: općina 1984.
kod 15: mjesne zajednice 1985.
kod 16: mjesne zajednice
kod 17: pravosuđe 1986.

kod 18: skupština općine
kod 19: mjesne zajednice
kod 20: zajednice općina
kod 21: smjena funkcionera (in vivo) 1987.
kod 22: birokratski recept (in vivo)
kod 23: korištenje sredstava u društvenom vlasništvu 1988.
kod 24: poboljšanje uprave
kod 25: reorganizacija SIZA 1989.

kod 26: demagogija

Socijalizacija

kod 1: jubileji
kod 2: mjesne zajednice
natjecanja
kod 3: Dudik
kod 4: proslave
kod 5: nacionalna pripadnost
(in vivo)
kod 6: Tito
kod 7: štafeta mladosti
kod 8: Tito
kod 9: popis stanovništva
kod 10: proslave
kod 11: Tito
kod 12: Dudik
kod 13: Dudik
kod 14: Tito
kod 15: Vjera
kod 16: pobratimi
kod 17: polemike
kod 18: Vjera
kod 19: privredni kriminal (in
vivo)
kod 20: in memoriam (1982)
kod 21: Titov fond
kod 22: žalbe građana
kod 23: informiranje (in vivo)
kod 24: kulturna baština
kod 25: društvo Vukovaraca (in
vivo)
kod 26: radne akcije
kod 27: proslave
kod 28: Dudik
kod 29: proslave
kod 30: Dudik
kod 31: Tito
kod 32: proslave
kod 33: mladi
kod 34: in memoriam (1983)
kod 35: kultura
kod 36: informiranje
kod 37: proslave
kod 38: bratstvo i jedinstvo (in
vivo)
kod 39: proslave
kod 40: novinari
kod 41: obilježavanja
kod 42: Dudik
kod 43: Tito
kod 44: Dudik
kod 45: radne akcije
kod 46: politička škola
kod 47: proslave
kod 48: hajdučki mentalitet (in
vivo)
kod 49: pobratimi
kod 50: društvene djelatnosti
kod 51: socijalna jednakost
kod 52: kriminalitet
kod 53: bogaćenje
kod 54: proslave
kod 55: bogaćenje
kod 56: moral
kod 57: in memoriam (1984)
kod 58: religija
kod 59: informiranje
kod 60: himna
kod 61: proslave i obljetnice
kod 62: Dudik
kod 63: religija
kod 64: bratimljenje
kod 65: proslave
kod 66: Dudik
kod 67: politička škola
kod 68: proslave
kod 69: informiranje
kod 70: proslave
kod 71: omladina (1985)
kod 72: informiranje
kod 73: proslave
kod 74: Dudik
kod 75: standard
kod 76: emisije
kod 77: himna
kod 78: rad
kod 79: proslave
kod 80: Dudik
kod 81: informiranje
kod 82: mladi
kod 83: proslave
kod 84: posjete dužnosnika
kod 85: Dudik
kod 86: radne akcije
kod 87: mladi
kod 88: proslave
kod 89: jezik (1986)
kod 90: informiranje
kod 91: proslave
kod 92: Dudik
kod 93: marksističko
obrazovanje
kod 94: omladina
kod 95: proslave
kod 96: Dudik
kod 97: jezik - Vuk
kod 98: radne akcije
kod 99: omladina
kod 100: proslave
kod 101: aktivisti (in vivo)
kod 102: proslave
kod 103: mjesto sjećanja
kod 104: politička škola
kod 105: kultura sjećanja
kod 106: privredni kriminal
kod 107: proslave
kod 108: jezik - Vuk (1987)
kod 109: dobrovoljni
omladinski rad
kod 110: politička škola
kod 111: mjesta sjećanja
kod 112: jezik - Vuk
kod 113: proslave
kod 114: jezik - Vuk
kod 115: škola
kod 116: mladi
kod 117: jezik - Vuk
kod 118: vjerske zajednice
kod 119: proslave
kod 120: Tito
kod 121: vjerske zajednice

kod 122: jezik - Vuk
 kod 123: kultura
 kod 124: predstavke i prijedlozi
 kod 125: proslave
 kod 126: jezik - Vuk
 kod 127: Jasenovac
 kod 128: proslave
 kod 129: Tito
 kod 130: jezik - Vuk
 kod 131: Dudik
 kod 132: natalitet
 kod 133: politička škola
 kod 134: proslave
 kod 135: jezik - Vuk
 kod 136: Tito
 kod 137: Dudik
 kod 138: jezik - Vuk
 kod 139: proslave
 kod 140: društvene djelatnosti
 kod 141: jezik - Vuk
 kod 142: omladina
 kod 143: jezik - Vuk
 kod 144: proslava u Adici
 kod 145: Dudik
 kod 146: Jasenovac
 kod 147: revizija programa obilježavanja značajnih datuma
 kod 148: jezik - Vuk
 kod 149: jezik - Vuk
 kod 150: pobratimi
 kod 151: akademik Petar Šegedin
 kod 152: nacionalistički ispad akademika
 kod 153: Šegedin o Vuku i Vukovaru
 kod 154: odgoj i obrazovanje
 kod 155: bolovanje
 kod 156: jezik - Vuk
 kod 157: proslave
 kod 158: jezik - Vuk
 kod 159: Dudik
 kod 160: proslave
 kod 161: Dudik (1988)
 kod 162: kulturno stvaralaštvo
 kod 163: proslave
 kod 164: socijalna prava
 kod 165: dan mladosti bez štafete
 kod 166: tv serija o Vu
 kod 167: kultura okrenuta narodu
 kod 168: proslave
 kod 169: Dudik
 kod 170: jezik - Vuk
 kod 171: informatički centar
 kod 172: odgoj i obrazovanje
 kod 173: Dudik
 kod 174: in memoriam
 kod 175: Dudik
 kod 176: nezaposlenost
 kod 177: ukinuta viša ekonomska škola
 kod 178: materijalni položaj
 kod 179: proslave
 kod 180: informiranje
 kod 181: Dudik
 kod 182: akademik Andrija Štampar
 kod 183: pravoslavni svećenik
 kod 184: proslava
 kod 185: reformski uzlet
 kod 186: Dudik (1989)
 kod 187: imaš kuću - vrati stan (in vivo)
 kod 188: proslave
 kod 189: bijeda
 kod 190: reforma
 kod 191: bratstvo i kultura
 kod 192: Dudik
 kod 193: proslave
 kod 194: Dudik
 kod 195: mladi
 kod 196: proslave u Adici
 kod 197: društvene djelatnosti
 kod 198: proslave 70 god. Kongresa KPJ
 kod 199: bitka na Kosovu
 kod 200: proslave
 kod 201: kosovska bitka
 kod 202: proslave
 kod 203: preporod SR Srbije
 kod 204: popis stanovništva
 kod 205: obljetnice - D. Obradović
 kod 206: Dudik
 kod 207: obljetnica - Nušić
 kod 208: proslave
 kod 209: jezik
 kod 210: putopis
 kod 211: radio emisija bratstvo-jedinstvo
 kod 212: praznici
 kod 213: Dudik - sat historije
 kod 214: obrazovanje
 kod 215: putopis
 kod 216: bratstvo i jedinstvo (1990)
 kod 217: proslave
 kod 218: Jasenovac
 kod 219: zajednica kulture Sava
 kod 220: emisija bratstvo - jedinstvo
 kod 221: Dudik
 kod 222: godišnjica II. Kongresa KPJ
 kod 223: novinarstvo
 kod 224: u službi istine
 kod 225: jezik - vuk
 kod 226: proslave
 kod 227: omladina
 kod 228: proslava u Adici
 kod 229: svećenici
 kod 230: proslava u Adici
 kod 231: narodnosti
 kod 232: proslave
 kod 233: društveni dom
 kod 234: praznik
 kod 235: jubilej doseljenja
 kod 236: SUBNOR
 kod 237: dan JNA
 kod 238: problemi u školstvu (1991)
 kod 239: Hrvatski dom
 kod 240: neravnopravnost jezika
 kod 241: kultura
 kod 242: spomenici kulture
 kod 243: književni klub
 kod 244: kultura
 kod 245: glasila
 kod 246: popis stanovništva
 kod 247: proslave
 kod 248: popis stanovništva
 kod 249: povjerenje
 kod 250: Vukovarske novine

kod 251: civiliziranost
kod 252: Hrvatski radio -
studio Vukovar
kod 253: gimnazija
kod 254: praznik domovine 30.
svibnja
kod 255: preimenovanje trgova

i ulica
kod 256: proslava Dana
Hrvatske državnosti
kod 257: obnova matice
hrvatske
kod 258: groblje spomenik
kulture

kod 259: kultura
kod 260: novi blagdan - dan
antifašističke borbe
kod 261: religija - vjeronauk

Militarizacija

kod 1: proslave i ustaštvo
kod 2: unutrašnji poslovi
kod 3: teritorijalne jedinice
kod 4: ONO i DS
kod 5: obrambeno zaštitni
sistem
kod 6: marševi
kod 7: rezervne vojne starješine
kod 8: obrambeno zaštitni
sistem
kod 9: građanin-vojnici
kod 10: ONO i DS
kod 11: ništa nas ne smije
iznenaditi
kod 12: strogo povjerljivo (in
vivo)
kod 13: NNNI
kod 14: ONO 1982.
kod 15: rezervni vojne
starješine
kod 16: sekretarijat za
unutrašnje poslove Vukovar
kod 17: armija
kod 18: ONO
kod 19: organi unutarnjih
poslova
kod 20: ONO
kod 21: vježba
kod 22: obuka
kod 23: NNNI
kod 24: regionalno
savjetovanje za rezervne vojne
starješine
kod 25: NNNI
kod 26: mobilizacijska vježba
kod 27: nova ratna tehnika
kod 28: armija
kod 29: armija-narod
kod 30: armija (1983)
kod 31: bratstvo i jedinstvo
kod 32: žene i JNA
kod 33: armija
kod 34: rezervni vojne
starješine
kod 35: civilna zaštita
kod 36: ONO
kod 37: NNNI

kod 38: vježba teritorijalne
obrane
kod 39: armija
kod 40: društvena samozaštita
kod 41: seminar
kod 42: društvena samozaštita
kod 43: armija
kod 44: društvena samozaštita
kod 45: NNNI
kod 46: mjere društvene
samozaštite
kod 47: NNNI
kod 48: akcije NNNI
kod 49: teritorijalna obrana
kod 50: ONO i DS
kod 51: armija 1984.
kod 52: borci
kod 53: regrutiranje
kod 54: ONO
kod 55: NNNI
kod 56: smotra društvene
samozaštite
kod 57: strategija oružane
borbe
kod 58: borci 1985.
kod 59: mladi i obuka
kod 60: vježbe
kod 61: ONO i DS
kod 62: NNNI
kod 63: rezervisti
kod 64: borci
kod 65: rezervisti
kod 66: armija
kod 67: borci 1986.
kod 68: vojna obuka
kod 69: ONO i DS
kod 70: JNA
kod 71: borci
kod 72: civilna zaštita
kod 73: borci
kod 74: rezervne starješine
kod 75: mlade starješine
kod 76: ONO i DS
kod 77: NNNI
kod 78: borci
kod 79: borci 1987.
kod 80: armija
kod 81: stratišta/logori
kod 82: teritorijalna obrana

kod 83: ONO
kod 84: borci
kod 85: borci
kod 86: revolucija
kod 87: NNNI
kod 88: NNNI
kod 89: vojnici
kod 90: kriza morala
kod 91: NNNI
kod 92: susreti
kod 93: veliki sistemi i ONO
kod 94: JNA
kod 95: borci
kod 96: grobnice
kod 97: spomenici
kod 98: garnizon JNA
kod 99: garnizon JNA 1988.
kod 100: JNA
kod 101: SUBNOR
kod 102: bratstvo i jedinstvo
kod 103: napadi na JNA
kod 104: svečanosti
kod 105: velika boračka
porodica
kod 106: SUBNOR
kod 107: dan borca
kod 108: akcija
kod 109: teritorijalna obrana
kod 110: borci
kod 111: sremski front
kod 112: dan sigurnosti
kod 113: međurepublički susret
rezervnih vojnih starješina
kod 114: čvrste veze armije i
naroda
kod 115: dan borca
kod 116: dan ustanka
kod 117: NNNI
kod 118: SUBNOR
kod 119: predjeljenje za
Jugoslaviju
kod 120: NNNI
kod 121: borci i napad na Tita
kod 122: SUBNOR
kod 123: osuda napada na Tita
i JNA
kod 124: savez rezervnih
vojnih starješina
kod 125: vukovarski borci

1989.
kod 126: vukovarski garnizon
kod 127: mladi i vojnici
kod 128: protiv podjele zemlje
kod 129: SUBNOR
kod 130: ordeni
kod 131: ONO i DSZ
kod 132: prošlost
kod 133: starješine iz Pljevlja
kod 134: pravobranioci
kod 135: rezervne starješine SR Crne Gore u Vukovaru
kod 136: vukovarski borci
kod 137: poziv SUBNORa
kod 138: sjećanja
kod 139: NNNI
kod 140: SUBNOR susreti
kod 141: prošlost
kod 142: rezervni oficiri i aktivna vojna služba
kod 143: društveni kriminal

kod 144: borci
kod 145: jubilej
kod 146: desant na Vukovar
kod 147: zbor birača Pačetina
kod 148: rušenje spomenika
kod 149: neprijateljski ispadi
kod 150: dan JNA
kod 151: desant na Vukovar
kod 152: prekranjanja granica Jugoslavije
kod 153: apel boraca

kod 154: SRVS 1990.
kod 155: SUBNOR - jedinstvena Jugoslavija
kod 156: bratstvo i jedinstvo
kod 157: borci Vukovara
kod 158: SUBNOR- prekranjanja granica
kod 159: podrška SUBNORa
kod 160: novo rukovodstvo SUBNORa
kod 161: javna sigurnost
kod 162: provokacija i dezinformacije
kod 163: SUBNOR
kod 164: dan ONO i DSZ
kod 165: vojne starješine u Kragujevcu
kod 166: borci
kod 167: javni poziv za DOJ CZ 1990.
kod 168: SUP edukacija
kod 169: borci
kod 170: narodna obrana
kod 171: borci
kod 172: vukovarski borci protestiraju
kod 173: policijska stanica Vukovar 1991.
kod 174: SUBNOR
kod 175: priopćenje policijske stanice Vukovar
kod 176: policijska stanica Vukovar

kod 177: MUP
kod 178: policijska stanica Vukovar priopćenje
kod 179: ranjeni policajci i civili
kod 180: misa
kod 181: srpski specijalci
kod 182: nova shema policijske uprav
kod 183: policijska uprava vukovar priopćenje
kod 184: policijska uprava Vukovar priopćenje
kod 185: policijska uprava Vukovar priopćenje
kod 186: policijska uprava Vukovar priopćenje
kod 187: izbjeglice
kod 188: povrat vojnika iz JNA
kod 189: Čelije
kod 190: policijska uprava Vukovar priopćenje
kod 191: policijska uprava Vukovar priopćenje

Industrijalizacija

kod 1: privreda
kod 2: stabilizacija
kod 3: politika cijena
kod 4: privreda
kod 5: samoupravljači (in vivo)
kod 6: integracija 1982.
kod 7: ekonomska situacija (in vivo)
kod 8: osobni dohoci
kod 9: pronevjere
kod 10: privreda
kod 11: politika osobnih dohodaka 1983.
kod 12: komisije
kod 13: privreda
kod 14: samoupravne interesne zajednice 1983.
kod 15: solidarnost
kod 16: stabilizacija

kod 17: privreda
kod 18: privredni kriminal
kod 19: stabilizacija
kod 20: privreda
kod 21: porijeklo imovine
kod 22: privreda i dvojnost morala
kod 23: nezaposlenost
kod 24: privreda
kod 25: nezaposlenost 1984.
kod 26: privreda
kod 27: zapošljavanje
kod 28: privreda
kod 29: zapošljavanje
kod 30: privreda
kod 31: komisije
kod 32: industrijalizacija sela
kod 33: rezolucija o razvoju 1985.

kod 34: društvena kontrola cijena
kod 35: društveno-ekonomski razvoj
kod 36: društvena kontrola cijena 1986.
kod 37: malo i srednje poduzetništvo
kod 38: osobni dohoci
kod 39: inspekcije
kod 40: malo i srednje poduzetništvo
kod 41: porez
kod 42: osobni dohodak
kod 43: bolovanje
kod 44: nezaposlenost
kod 45: politika razvoja (in vivo) 1986.
kod 46: privreda
kod 47: strategija ravnomjernog razvoja 1987.

kod 48: poljoprivreda	kod 75: nacrt rezolucije	kod 104: sanacija Borova
kod 49: interventni zakon 1987.	kod 76: poljoprivreda	kod 105: Borovo
kod 50: porijeklo imovine	kod 77: ustavne promjene	kod 106: radnici Borova
kod 51: izvozna orijentacija	kod 78: potrošnja	kod 107: Borovo
kod 52: obustava rada 1987.	kod 79: Borovo	kod 108: radne organizacije
kod 53: sindikati	kod 80: selo	kod 109: stručni kadrovi
kod 54: inventivan rad	kod 81: poskupljenja	kod 110: štrajk
kod 55: štrajk	kod 82: obustava	kod 111: obustava rada
kod 56: privatna trgovina	kod 83: efikasnost	kod 112: štrajk
kod 57: rezolucija 1987.	kod 84: Borovo	kod 113: efikasnost privrede
kod 58: privreda	kod 85: privilegije	kod 114: inflacija
kod 59: štrajk	kod 86: otuđivanje	kod 115: dinamiziranje privrede
kod 60: gubici	kod 87: uvoz gubitaka	kod 116: poslovni ugovori 1990.
kod 61: aktivna politika (in vivo)	kod 88: nerazvijeni	kod 117: privreda
kod 62: sindikat	kod 89: društvena imovina	kod 118: štrajk
kod 63: Borovo	kod 90: legalni atak	kod 119: Borovo
kod 64: prestrukturiranje privrede (in vivo) 1987.	kod 91: privreda	kod 120: stezanje kaiša (in vivo) 1991.
kod 65: Borovo	kod 92: Borovo	kod 121: rad
kod 66: mobilnost	kod 93: obustava	kod 122: ekonomska politika
kod 67: kriza (in vivo) 1987.	kod 94: mobilizacija	kod 123: Borovo
kod 68: prestrukturiranje privrede	kod 95: Borovo	kod 124: društveni proces
kod 69: Borovo	kod 96: reforma 1988.	kod 125: reorganizacija
kod 70: čovjek	kod 97: diferencijacija rada	kod 126: otuđivanje imovine
kod 71: poticaj razvoja	kod 98: reforma	kod 127: subvencije
kod 72: rezultati poslovanja	kod 99: amandmani na ustav	kod 128: Borovo
kod 73: društveno-ekonomski razvoj	kod 100: prekretnica 1989.	kod 129: tvornice
kod 74: obustave rada 1988.	kod 101: saniranje Borova	
	kod 102: Borovo	
	kod 103: porijeklo imovine	

PRILOG 2

PRIMJER AKSIJALNO/SRŽNOG KODIRANJE

DEMOKRATIZACIJA 1945. – 1951.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA	<ul style="list-style-type: none"> • „oduzimanje imovine“ • „konfiskacija imovine“ • „molba za puštanje iz logora“ • „molba za puštanje na slobodu“ • „Bunjevce i Šokce tretirati isključivo kao Hrvate“ • „gubitak građanske časti“ • „gubitak časnih prava“ • „gubitak političkih i građanskih časti“ • „saslušanja“ • „narodni neprijatelji“ • „ratni zarobljenici“ • „prinudni rad ratnih zarobljenika“ • „ratni zločini“ • „fašistički zločini“ • „groblja okupatora u našoj zemlji , da se zbrišu i nestanu“ • „nestanak lica“ • „lišenja života“ • „upućenje u logor“ • „otpuštanje kući iz logora“ • „naknada štete po okupatoru“ • „iselenje“ • „ratna odšteta“ • „familijarnih ljudi razrješenje dužnosti kumstva“ • „agrarna reforma i kolonizacija“ • „pljačke“ 	<p>Logori Civilni logori Zborovi birača Birački spiskovi Gradski narodnooslobodilački odbor Armija Tito Borački spiskovi Zvaničnici Dnevnik rada ratnih zarobljenika „Demokratska stranka obnova rada“ Evidencija o kretanju stanovništva Komisija za utvrđivanje ratnih zločina Anketna komisija Fašista popis Uredbe Gradska komisija za agrarnu reformu i kolonizaciju Izbjeglice Izbori Narodni poslanici Borci Državne komisije za ratnu štetu Disciplinski sud za činovnike i službenike Gradskog NO Folksdojčeri Komisija za preispitivanje karakteristika službenika Kulturbund</p>

DEMOKRATIZACIJA 1952. – 1962.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE

<p style="text-align: center;">TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „naša imovina“ • „društvene pojave“ • „političko-ideološki rad“ • „organizaciono sređenje“ • „samovolja i nezakonitost“ • „krivična djela protiv časti i ugleda“ • „prekršaji“ • kontrola • društveni princip jednakosti • socijalistički odnosi • „briga za ljude“ • „briga o radnim ljudima“ • „društveni interesi“ • „socijalistička demokracija“ • „ideološko-političko uzdizanje“ • indoktrinacija • „djeca revolucije“ • „bogaćenje“ • „društvena intervencija“ • „negativnosti“ • „reorganizacija“ • „nacionalno pitanje“ • „stavovi“ • „ustav“ • „zakonski prijedlozi“ • „proustaški elementi“ • „društvena intervencija“ • „negativnosti“ • „reorganizacija“ • „protesti“ • briga • „društveni interesi“ • društveni princip jednakosti • bratstvo i jedinstvo • radnička klasa Jugoslavije • „društveno upravljanje“ • „radničko samoupravljanje“ • politički aktivizam • „samovolja i nezakonitost“ 	<p>Savez komunista Armija Tito Socijalistički savez radnog naroda Zborovi birača Vijeće proizvođača Radničko vijeće Radnički sindikat Radnički savjeti Narodni odbori općina Sindikalno vijeće Narodne skupštine Sindikalne podružnice Kotarski narodni odbor Kotarsko sindikalno vijeće Općinski narodni odbor Vukovar Narodna omladina Hrvatske Pioniri Komuna Politički zbor Izbori Kongresi Konferencije Društvena kontrola Društveno upravljanje Decentralizacija Politički aktivisti Radničko samoupravljanje Manifestacije Propaganda Socijalistička demokracija Društvena intervencija Reorganizacija Protestni zborovi Međunacionalna suradnja Akcije Samodoprinosi Program ideološkog rada Organi društvenog upravljanja</p>
---	--	--

DEMOKRATIZACIJA 1963. – 1972.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE

<p>TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „rotacije“ • „društveni život“ • „disciplina“ • „ostavka“ • „odgovornost javnih funkcionera“ • „osobna odgovornost“ • „reizbornost“ • „frakcijska djelatnost i grupašenje“ • „politikanstvo“ • „kritika i kritizerstvo“ • „funkcije“ • „bratstvo i jedinstvo“ • „reizbornost direktora“ • „odgovornost u odlučivanju“ • politička škola • bratstvo i jedinstvo • „rotacije“ • „reizbornost“ • „kritika i kritizerstvo“ • „odnosi poduzeće-zajednica“ • „bratstvo i jedinstvo“ • reforma • „javne diskusije“ • „prava narodnosti“ • „odgovornost u odlučivanju“ • radničko upravljanje • ideološko obrazovanje • NOB ideologizacija • demonizacija Hrvata • poštivanje statutarne odredbe • odlučivanje • „deetatizacija“ • „afirmacija radničke klase“ • „institucija društvenog dogovora“ • bratstvo i jedinstvo • „hrvatsko proljeće“ 	<p>Savez komunista Armija Tito Socijalistički savez radnog naroda Radnički savjeti Općinski sabor Savez omladine Seoska omladina Mjesne zajednice Savez sindikata Sindikalne organizacije Politički dužnosnici Samoupravljači Kontrarevolucionari Ustav i ustavni amandmani Izbori Plenumi Kongresi Samodoprinosi Referendum Skupovi građana Statuti Radničko samoupravljanje Akcioni programi Zakoni Kazne Demokratski izbori Reforma SK Sporovi Anonimne prijave Odbornici Programiranje visokog standarda Ustavne promjene</p>
---	--	---

DEMOKRTIZACIJA 1973. – 1980.		NAČIN I OBLIK

KATEGORIJE	OSOBINE/SVOJSTVA KATEGORIJE	FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA	<ul style="list-style-type: none"> • isključivanje iz članstva SK • SK reorganizacija • borba • „demokratski pluralizam“ • samoupravljanje • SK ugled • SK stabilizacija • „simpatične greške“ • SK i radnička većina • neposredno upravljanje • „demokratski pluralizam“ • samoupravljanje • kolektivni rad • idejno osposobljavanje 	Savez komunista Armija Tito Socijalistički savez radnog naroda Sindikata SK članstvo SK statut Ustav Planiranje „Sindikalni aktivisti“ SK teze/stavovi Izbori „delegatska baza“ Komunisti Referendum Samoupravljači „Titova riječ“ SK ugled

DEMOKRATIZACIJA 1981. – 1991.		
KATEGORIJE	OSOBINE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
		Savez komunista Armija Tito Socijalistički savez radnog naroda Društveni pravobranilac samoupravljanja Delegatske skupštine Delegatski sistem Ferijalni savez Općinsko sindikalno vijeće Novinari Kordinacijski odbori Politička škola Skupštinski funkcioneri Sindikata Pravosudni organi Zbor Omladina Politički sistem Plan razvoja Samoupravljači Delegati Skupština općine Vukovar „Politika svršenog čina“ „Generacija krize“ Partijska rukovodstva Partijske funkcije Izborni program Propaganda Stranka Jugoslavena Hrvatska demokratska zajednica

	<ul style="list-style-type: none"> • lični primjer • izmišljene dileme • idejna kretanja • SK identifikacija • SK vlastito ponašanje • otuđivanje društvene imovine • SK zatvorenost • statistička varljivost • operativnija organiziranost • SK kadrovski noviteti • SK rasipanje snaga • SK jedinstvo i odlučnost • SK nove obaveze • idejno političko osposobljavanje • SK formalizam • „podobnost“ • socijalno klasna struktura članstva SK • kritički osvrt • SK istrajnost • „marksizam“ • „njegovanje revolucionarnih tradicija“ • SK demokratskije odlučivanje • SK reafirmiranje zadataka • SK taktiziranje / uljepšavanje • „SK kriza povjerenja“ • stupanj idejno-političke odgovornosti • SK privilegije • SK racionalizacija rada • zajedništvo i jedinstvo • poteškoće • idejno politička uloga • nesprovođenje stavova i zaključaka • titovski put • „politika svršenog čina“ • SK pokretačka snaga • snaga političkog sistema • preobražaj • sudbina SK • bratstvo i jedinstvo • SK zabrinutost • visoki stupanj političke svijesti • reformske ideje • novi demokratski odnosi • provokacije i dezinformacije • nepodobni • ležernost SK • novi višestranački saziv • korektni odnosi • dnevno-političke igre • „naš“ narod • solidarnost i pomoć • „mali i veliki čovjek“ • mirni dijalog • vandalski ispadi • zastave i simboli 	<p>SKH-SDP Hrvatska kršćanska demokratska stranka Srpska demokratska stranka Socijalistička stranka Hrvatske Općinska vlada Savez reformskih snaga Jugoslavije Socijalistička partija Hrvatske – partija Jugoslavenske orijentacije Srpska narodna stranka Hrvatska narodna stranka Stranka demokratskih promjena Hrvatske Mjesne zajednice Poliicijska uprava Tuđman Europski promatrači Izbjeglice</p> <hr/> <p>Samoupravljači Ustav Kongresi Ustavni amandmani Statuti Zadaci Delegati Platforma Aktivi radnika-komunista Izbori Diskusije Delegatski sistem Ocjene i rješenja Rezolucija Politika stabilizacije Akciono organiziranje Akcije Samoupravno organiziranje Radnička klasa Sekcije Mjere efikasnijeg djelovanja Sindikalni aktivisti Rasprave Zaključci Stavovi Dugotrajni zadaci Komisije Kadrovska dokumentacija Kadrovska politika Inventura međukongresnog djelovanja Izborna tribina Politički sistem Izborni proglassi Forumski rad Delegatska tribina Nova pravila Plan razvoja Apeli Programski zadaci Nacrt društvenog dogovora</p>
--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • zločin • suverenost Hrvatske • javno mnijenje • nemiri i terorizam • zajednički život • „sigurnosni čvor“ • mirovni pregovori • granatiranje • svjedočenje • SK stečene navike • udruženi rad • demokratizacija • „socijalistička zajednica“ • povjerenje u delegate • jugoslavenska revolucija • idejno političko jedinstvo • idejno politička i akciona povezanost • osvajanje prostora socijalističkog samoupravljanja • kontinuitet revolucije • afirmacija komiteta • radnička kontrola • visoki osobni dohoci • utjecaj i odgovornost • kadrovska provjeravanja • radnička većina • „radnička riječ“ • obaviještenost • društveno politička aktivnost • ležernost • socijalne nejednakosti • nova organiziranost • idejno teorijski rad i osposobljavanje • realizacija stavova • analiza realizacije stavova • aktiviranje baze • formalizam • provedba stavova • „podobnost“ • integrativna i kohezijska snaga SK • demokratizacija izbornog postupka • njegovanje revolucionarnih tradicija • „tvornice radnicima“ • „društveni dogovor“ • demokratskije odlučivanje • reafirmiranje zadataka • „kriza povjerenja“ • zlouporabe • stupanj idejno političke odgovornosti • vladajuća pozicija radničke klase • stečene navike • različito mišljenje • racionalizacija rada • zajedništvo i jedinstvo • delegatsko odlučivanje • poteškoće • nesprovođenje stavova i zaključaka 	<p>Politika ekonomske stabilnosti Zadaci, nosioci, rokovi Rasprava o stavovima Izvodi zaključaka Više tipova vlasništva Mobilizatorski i demokratski amandmani ustava Ustavne promjene Neposredni izbori Sistem socijalističkog samoupravljanja Rasprava o nacrtu amandmana Obljetnice Izvanredna sjednica/kvorum Obrana Ostavka u sistemu Delegatske obaveze Izborni zakon Prava birača Izvanredni kongres Miting Glasanje Liste kandidata Štrajk Novi višestranački saziv Saopštenja Informacije Stranački lideri Općinska vlada Razvojan politika Reagiranja Komisija za predstavljanje građana Matica hrvatska Protestni miting Izborna konferencija Peticije Rezolucija o razrješenju međunarodne napetosti Pisma Apeli Mirni dijalog Referendum za suverenu Hrvatsku Zastave i simboli Telegrami Inicijative Mirovni pregovori Priopćenja za javnost</p>
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • izglasavanje povjerenja • bratstvo i jedinstvo • tutorstvo • zabrinutost • eskalacija nacionalizma • „Vukovarski koktel“ • „novi demokratski odnosi“ • jedinstvena radnička klasa – jedinstvena Jugoslavija • društvene djelatnosti • socijalistički simboli • korektni odnosi • zaštita društvene imovine • dnevno političke igre • smirivanje situacije • „ljevica“ • evakuacija građana srpske nacionalnosti • naoružavanje • međustranački dogovor • ravnoteža straha • razdruživanje • nemir i terorizam • „bejrutvar“ • pomoć izbjeglicama • raseljeni narod • ankete • svjedočenje • široka obrambena fronta svih građana 	
--	--	--

BIROKRATIZACIJA 1945. – 1951.

KATEGORIJE	OSOBINE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA BIROKRACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • povlašteni položaj državnih službenika i funkcionera • „karakteristike“ • „administracija“ • „budžet grada“ • „namještenje“ • „grunтовni spisi – zabrana uništenja“ • izdavanje „dovlasničkih legitimacija“ • „izdavanje domovnica“ • izborne komisije 	<p>Svjedodžbe o zavičajnosti Uverenje o siromaštvu Uverenje o identičnosti Dozvola iseljenja Birački spisak Odobrenje za glasanje Uverenje o vladanju Uvjerenje o oralnom i političkom vladanju Kotarski mjesni narodnooslobodilački odbori Gradski narodnooslobodilački odbor Kotarski sud Izbori Disciplinski sud za činovnike i službenike</p>

BIROKRATIZACIJA 1952. – 1962.

KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
		<p>Narodni odbor gradske općine Narodni odbor kotara Advokatura Narodni odbori općina Komuna (1955.) Ustanove Savjet stambene zajednice Općine Odbori kućnog savjeta Vijeće proizvođača Komisija Narodna tehnika Kućni savjeti Zdravstvena služba Poslovni savezi Biro Industrijske ambulante Radnički savjeti Arhiv Mjesni odbori Upravljačka tijela Savjeti NO kotara Javni službenici Komunisti Klub radničkih savjeta „Disciplinski sud“ Organi samoupravljanja Savjet narodnog odbora kotara „nove službe“ Kotarski zavod za socijalno osiguranje Vukovarska općina Združen savez Sudstvo Kotarski disciplinski sud Predstavničke organizacije Vukovarska komuna</p> <hr/> <p>Otvoreni partijski sastanak Zatvor Plenumi Krivična djela Advokatura Uredbe Zakonodavni okvir Godišnje konferencije „Novi propisi“ „Teritorijalna podjela kotara“ Zakoni Mjesni samodoprinosi Statut općine Funkcije predstavničkih organizacija Sudstvo</p>

BIROKRATIZACIJA 1963. – 1972.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA BIROKRACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • „administrativne inspekcije“ • žalbe • kadrovska politika • otkaz • žalbe građana • „birokratizam“ • „rukovođenje i samoupravljanje“ • sjednice i odlučivanje • žalbe • „usklađivanje zakona“ 	Sindikati Javne ustanove Sindikalne podružnice „Mjesne zajednice“ Zanatski centar Kotar Općinska skupština Radnički savjeti Općinsko sindikalno vijeće Općinski sabor Općina Kućni savjeti Općinski komitet „Društvene službe“ Komisije Sindikalne službe Komuna Zborovi birača Zajednice Odbor za nacionalnost Javno pravobranilaštvo Statuti , Ustav Standard Propisi Općinski spor „Općinske službe pravne pomoći“ „Referendum“ Izbori Izborni zakoni Ustavni amandman 15

BIROKRATIZACIJA 1973. – 1980.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA BIROKRACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • „radnička kontrola“ • udruženi rad • „racionalizacija“ • „radni ljudi“ • „centralizam“ • „planiranje“ • „kolektivni rad“ • birokratizacija • „revolucija“ • „udruženi proizvođač“ • odgovornost • „rupe u zakonu“ • sporovi • „ustavni poredak“ 	<p>Vijeće udruženog rada Općinska skupština Općina Vukovar Samoupravne interesne zajednice Mjesne zajednice Društveno-političko vijeće Vukovarska komuna Delegacije Skupštinski delegatski sistem Delegatski sistem Općina Općinska uprava Referendum Zakoni „Ustavne promjene“ „Novi ustav 1974.“ Zakon o udruženom radu Pravosudni organi</p>

BIROKRATIZACIJA 1981. – 1991.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA BIROKRACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • politički profesionalizam“ • udruženi rad • kadrovska politika • „smjena funkcionera“ • „birokratski recept“ • korištenje sredstava u društvenom vlasništvu • poboljšanje uprave • reorganizacija SIZa • demagogija • „samoupravna prava“ • samoupravna prava radnika 	<p>Matični broj građana Delegati Sindikati Općine Delegatski sistem Zajednica općina Mjesne zajednice Samoupravne interesne zajednice Zakon o radnim odnosima</p>

SOCIJALIZACIJA 1945. – 1951.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA SOCIJALIZACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • „analfabetski tečajevi“ • postavljanje učitelja • organizacija javnih priredbi • „registriranje društava“ • gledanje filmova • organiziranje školstva • upis djece u škole • „siromaštvo“ • raspodjela hrane i obuće • besplatan prijevoz ljudi i robe • zdravstvena skrb • vjerske zajednice • „prodaja crkvene imovine“ • „crkvenoj opštini povratak imovine“ (upravitelj zajedničke pravoslavne parohije) • „prelazak na pravoslavnu vjeru“ • „prelaze iz rimokatoličke na pravoslavnu veru“ • „konfiskacija poseda“ Franjevački samostan • mjesta sjećanja – Dudik • izdavanje putovnica • izdavanje propusnica • „demobilizacija“ 	<p>Odluka o obrazovanju Konferencije AVNOJ zasjedanje Priredbe Filmska poduzeća Državna ženska zanatska škola Gimnazija „Odobrenje za popravak kuće“ „Uverenje o siromaštvu“ Bolnica Apoteke Đački internat „Baptistička crkvena općina“ „Pravoslavna parohija“ „Duhovnika karakteristika“ Franjevački samostan „Zgrada umesto spomenika za žrtve u Dudiku koja bi služila u humanitarne svrhe“ Putovnice Propusnice Milicija</p>

SOCIJALIZACIJA 1952. – 1962.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
		<p>Radne akcije Proslave / obljetnice / manifestacije Narodna omladina Društvene organizacije Smotra kulturno-umjetničkih društava Omladinske organizacije Seminari Radničke gimnazije Kulturno-prosvjetna djelatnost Radničko kulturno-umjetničko društvo Kazalište Prosvjetni radnici Narodna tehnika Srpski pjesnici Gimnazija Osnovne škole</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • vjerski sastanci • predavanja • spomenici • radnički pokret • alkoholizam • društveno upravljanje • „socijalistički patriotizam“ • umjetnički ukus građana • imenovanja • zlouporaba • radničke sportske igre • gospodarsko prosvjeđivanje • prosvjeđivanje • „gospodomanija“ • „društveni faktori“ • inicijative • obilježavanja • sjećanja • tehnički odgoj • reorganizacija • restrikcije • sport • „politički život grada“ • narodno prosvjeđivanje • „kulturna revolucija“ • „kulturna provincija“ • obaveze • natalitet • oporavak • „lokalna štampa“ • „glasine“ • posjet političara • „društvena kontrola“ • „platni sistem“ • reforma školstva • zapošljavanje • „mladi zadrugari“ • „ideološki rad“ • „individualno učenje“ komunista • „vlast naroda“ • „životni problemi“ • evociranje bliske NOB povijesti • kadroviranje • „pedagoški aktivizam“ • „uzdizanje“ • „slet mladosti“ • emancipacija žena • komunistička ideologizacija • „revizionizam“ • društvena suradnja • pravilnici • kriminalitet • „plansko obrazovanje“ • sloboda • Dudik • socrealizam u kulturi 	<p>Nacionalne manjine Kulturna gostovanja Srpsko kulturno društvo Obilježavanje praznika Mjere u školstvu Turniri Klubovi Kulturno-prosvjetni rad Udruženja Popis stanovništva Društvo „Naša djeca“ Kulturno prosvjetni rad seoske omladine Narodno sveučilište Aktivnosti komunista „Nove gradske institucije“ Državni dužnosnici Službenički kadar Akademija Radne akcije Sanitarna inspekcija Visoki dužnosnici Pioniri Odbori Stručni kadrovi Društvo „Napredna žena“ Crveni križ Savezi Praznici Titova štafeta Festival Godišnjice „Omladinske radne brigade“ Dječji tjedan Savez ženskih društava Školski odbori Komunisti „Vukovarska društva“ Omladina Vukovara „Staleško udruženje katoličkih svećenika“ Folklor Pododbor staleškog društva katoličkih svećenika za kotar Vikovci Ferijalni savez „Škola za odgoj u porodici“ Konferencije „Centar za ideološko obrazovanje mladih“ Fizička kultura Odlikovanja Srpska akademija nauka „Politička škola“ Mjesec porodice i domaćinstva Klub studenata Slavistički kongres „Novi“ propisi Matica hrvatska „Centar za unapređenje</p>
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • seksualni odgoj • naredbe • „srpske enklave“ • „komunalna higijena“ • „nacionalna netrpeljivost“ • „uzdizanje kadrova i društva“ • „problemi školstva“ • „jugoslavenska akcija“ • ideološke poruke • klađenje • „problemi mladih“ • „opće obrazovanje radnika“ • evociranje prošlosti NOB • „društveno-politička zbivanja“ • „kulturalne potrebe“ • „pravni lijek“ • „društveni nadzor“ • internacionalizacija • stambeno stanje • zdravstveni problemi sela • obrazovanje • socijalni problemi • zdravstvo • socijalno osiguranje • socijalna skrb (1954.) • invalidska zaštita • stipendiranja • „društvena prehrana“ • prodaja kuća • zdravstvene usluge • stambeno pitanje • „bodovanje stanova“ • problem oboljenja i povreda na radu • sloboda • „stambena politika“ • zdravstveno i socijalno osiguranje • seksualni odgoj • tuberkuloza • društveno ljetovanje • društveni oporavak u toplicama • Dudik • „socijalistički patriotizam“ • uspomene iz NOB • „društvena kontrola“ • „seoske partizanske igre“ • „penziono osiguranje“ • „vlast naroda“ • „naša republika“ • komunistička ideologizacija • „revizionizam“ • „jugoslavenska akcija“ • „društveni nadzor“ 	<p>domaćinstva“ JAZU Radio Vukovar „Centar za izobrazbu kadrova“ „tribina mladih“ Savjetovanja Pionirske smotre Radničko sveučilište Klub vukovarskih studenata Memorijalni muzej Radnički dom Školski centar „Novi“ pravopis „Kotarski narodni odbor za vjerske poslove“ „Društveni plan komune“ Fiskulturalne organizacije Beogradski novinari Društvo novinara Hrvatske Udruženje pravoslavnih sveštenika „Partijska škola“</p> <hr/> <p>Sindikati Radna knjižica Porez Stalni dodatak na djecu Titov fond Stanovi Zavod za socijalno osiguranje Sindikalne organizacije Društvena kuhinja Fondovi Zdravstvene stanice Stambena problematika Stambene zajednice Zdravstvene ustanove Bolovanje Praonica rublja Fond oslobođenja Društvena ljetovališta /odmarališta Društvene toplice Stambena zajednica i komuna u Vukovaru Stanogradnja Kotarski odbor Saveza boraca Spomenici Obilježavanja Tito JNA</p>
--	---	---

SOCIJALIZACIJA 1963. – 1972.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
		Proslave Javne osobe Prosvjeta i kultura Omladina Potres „Politička škola“ „Narodni zajam“ Gostovanja Kultura Ferijalci Novinarstvo Povelja Kadrovi Narodna tehnika Grad Vukovar Savjetovanje MZ Radio stanica Vukovar Poplave Posjete Vukovaru – Tito „Centar za selo“ Fizička kultura Učenička zadruga Omladinske radne brigade NOB publikacije Stručni kadar Kazalište Katoličko svećenstvo Ferijalni savez „Vuk i Vukovarci“ Radničko sveučilište Komunalna infrastruktura Omladinska tribina Seminari Politička škola Prosvjeta Matica hrvatska Koncerti Komemoracije Mediji Kulturno umjetnička društva Savez za fizičku kulturu Tito Pravosuđe Katolička crkva Manifestacije Telekomunikacije Posjete uglednika „Zajednica kulture“

	<ul style="list-style-type: none"> • „spomen obilježja“ • „ustaštvo“ • dudik • Tito • „mjesto sjećanja“ 	Zdravstveni sustav Stipendije Zdravstvene službe Služba pravne pomoći Stambeni fond „Fondovi za odmor“ „Sistem osiguranja“ Umirovljenici Samodoprinosi Stanarina Javni tužilac Spomenici Odlikovanja
--	--	--

SOCIJALIZACIJA 1973. – 1980.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
TOTALITARNA SOCIJALIZACIJA	<ul style="list-style-type: none"> • marksističko obrazovanje • „posebna prava narodnosti“ • „ideološko obrazovanje“ • zapošljavanje • „pobratimstvo“ • nepismenost • akcije • „nacionalno pitanje“ • „radnička kontrola“ • „bratimljenje“ • „moral i podobnost“ • političko osposobljavanje • narodnosti • „kulturna politika“ • „radnička kontrola“ • „posebna prava narodnosti“ • „pobratimstvo“ • Dudik • mjesto sjećanja • „bratimljenje“ 	Praznici Radio Vukovar Proslave Tito Most 25. maj Kultura Mladi Jugoslavija Naselje Borbina politička škola Komemoracija Radne akcije „Kulturna tribina“ Socijalna zaštita Spomen obilježja

SOCIJALIZACIJA 1981. – 1991.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
SAMOUPRAVNI SOCIJALIZAM		

	<ul style="list-style-type: none"> • „nacionalna pripadnost“ • komemoracija Tita • bratimljenje • „bratstvo i jedinstvo“ • „hajdučki mentalitet“ • kriminalitet • kultura sjećanja • Jasenovac • „70. god. kongresa KPJ“ • „bitka na Kosovu“ • Dudik – sat historije • povjerenje • civiliziranost 	
--	---	--

MILITARIZACIJA 1945. – 1951.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
IZVANREDNO STANJE –PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA	<ul style="list-style-type: none"> • „potraga“ • „drugovi“ • „ratni zarobljenici – potraga“ • „otmica“ • „prijava nestanka lica i lišenje života“ • „odpuštanje kući iz logora“ • „puštanje na slobodu“ • „puštanje muža iz vojske“ • „pali borci“ – prijenos i iskop • „borcima prinadležnosti“ • „isplata pomoći borcima“ • „naseljavanje boraca“ • „borci penzioneri“ • „borcima i invalidima dodjela kuća“ • „demobilisanim borcima davanje zajmova“ • „lečenje naše vojske“ • „narodni neprijatelji“ • „civilni logoraši“ • „čuvanje zarobljenika“ – stražarska služba • „demobilisani domobrani“ • „domobranskim oficirima i podoficirima obustava isplate pomoći“ • „saslušanja“ • „fašistički zločin“ 	Poternica Regrutni centar Logori Molbe Vojska Vojna služba Borci Knjiga vojnih obveznika Spiskovi boraca Civilni logor Crvena armija Jasenovac Stražarska služba Dnevnik rada ratnih zarobljenika Spisak demobilisanih domobrana Depozit tenkovske armije Evidencija o kretanju stanovništva Komisija za utvrđivanje ratnih zločina Popis fašista Groblja okupatora Vojni sud OZN-a

	<ul style="list-style-type: none"> • „grobља okupatora u našoj zemlji, da se zbrišu i nestanu“ • „zabrana izazivanja nacionalne, vjerske i rasne mržnje i nadzora“ 	
--	--	--

MILITARIZACIJA 1952. – 1962.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
IZVANREDNO STANJE –PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA	<ul style="list-style-type: none"> • predvojničko logorovanje • kažnjavanje zbog vjerskih obreda/običaja • neprijateljske provokacije • kazne • omladinska delikvencija • sjećanja • predvojničke obuke • regrutacija • logorovanje • graničari • prekvalifikacije milicajaca • „partizanske igre“ • boračka mirovina • unutrašnja bezbjednost • Dudik • Tito • briga o borcima NOR • Jasenovac • „boračka prava“ • izleti • zapošljavanje invalida NOB • „organi gonjenja“ • „boračka pitanja“ • „uskraćivanje prava“ • „razoružanje“ • gađanje • povratak • komemoracije • „neprijateljska aktivnost“ • „protuavionska zaštita“ (PAZ) • rad s rezervnim oficirima • „civilna zaštita“ • privredni kriminal 	<p>JNA Savez boraca Pionirski odredi Proslave Savez boraca Vojna akademija Proslava formiranja brigada Tito Policija (milicija) Predvojnički centar Predavanja Predvojnička omladina Priredbe Godišnjice Poligon predvojničke obuke Nastavni kadar Savez boraca u Vukovaru Organizacija saveza boraca Jugoslavije Mornarica Djeca palih boraca Spomen groblja/ploče Spomenici Mjesta sjećanja Udruženje rezervnih oficira i podoficira Jugoslavije Kotarski odbor saveza boraca NOR Izviđači Udruženje boračkih organizacija Odlikovanja Zakon o amnestiji „Službe unutrašnje sigurnosti“ Rezervni oficiri Javne vježbe PAZ Kućna PAZ Izložba PAZ Kotarsko-gradski odbor udruženja rezervnih oficira Jugoslavije u Vukovaru Seljačke družine Udruženje rezervnih oficira Streljački sport</p>

MILITARIZACIJA 1963. – 1972.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
IZVANREDNO STANJE –PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA	<ul style="list-style-type: none"> • predvojnička obuka • odlikovanja • „partizanski marš“ • sahrana posmrtnih ostataka • komemorativne svečanosti • Dudik • boračke mirovine • briga o borcima • briga o vojnim invalidima • izgradnja spomenika • vojne stipendije • vojna obaveza • unutrašnji poslovi • žrtve NOB • „specijalni rat“ • „vanarmijsko vaspitanje“ • „civilna obrana“ • „agresija 1968.“ • „narodna obrana“ • „naoružane seoske straže“ • „specijalni rat“ • „općenarodna obrana“ 	<p>JNA Tito Borci Savez boračkih organizacija NO Hrvatske Spomenici Proslave /obljetnice Mjesta sjećanja Služba unutrašnje sigurnosti Skupovi Udruženje ratnih vojnih invalida Izbori Služba bezbjednosti Boračke organizacije Svečanosti „Služba unutrašnjih poslova“ SUBNOR „Izvanarmijski centar“ Akcija „Ništa nas ne smije iznenaditi“ Udruženje rezervnih oficira i podoficira „Jedinice civilne zaštite“ „Rezervisti“ „Vojni rezervisti“ „Teritorijalne jedinice“ „Vježbe teritorijalnih jedinica“</p>

MILITARIZACIJA 1973. – 1980.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
IZVANREDNO STANJE –PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA	<ul style="list-style-type: none"> • „mala politika“ • narodna obrana • „ustaštvo“ • njegovanje tradicije NOB • Dudik • „klerikalne zajednice“ • općenarodna obrana • narodna obrana i zaštita • suradnja vojnih starješina • „društvena samozaštita“ • civilna zaštita 	<p>JNA Tito Borci Služba sigurnosti Proslave /obljetnice /komemoracije Logoraši Rezervni sastav JNA Rezervne vojne starješine Akcija „Ništa nas ne smije iznenaditi“ Teritorijalne jedinice Starješine JNA Vježbe</p>

MILITARIZACIJA 1981. – 1991.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
IZVANREDNO STANJE –PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA	<ul style="list-style-type: none"> • ustaštvo • unutrašnji poslovi • marševi • „građanin – vojnik“ • „strogo povjervljivo“ • obuka • nova ratna tehnika • „armija – narod“ • bratstvo i jedinstvo • žene i JNA • regrutiranje • strategija oružane borbe • obuka i mladi • vojna obuka • „revolucija“ • „kriza morala“ • „Sremski front“ • čvrste veze armije i naroda • „opredjeljenje za Jugoslaviju“ • mladi i vojnici • „protiv podjele zemlje“ • prošlost • sjećanja • rezervni oficiri i aktivna vojna služba • društveni kriminal • rušenje spomenika NOB • „neprijateljski ispadi“ • „prekranje granica Jugoslavije“ • SUBNOR – jedinstvena Jugoslavija • javna sigurnost • provokacije i dezinformacije • SUP edukacija • vukovarski borci protestiraju • povrat vojnika iz JNA • općenarodna obrana i društvena samozaštita • obrambeno zaštitni sistem • „građanin – vojnik“ • regionalno savjetovanje za rezervne vojne starješine • bratstvo i jedinstvo • civilna zaštita • teritorijalna obrana • „kriza morala“ • veliki sistemi i općenarodna obrana • narodna obrana 	<p>JNA Tito Borci Proslave /obljetnice /komemoracije Sekretarijat za unutrašnje poslove Vukovar Organi unutarnjih poslova Vježba Mobilizaciona vježba Stratišta/logori Vojnici Susreti Grobnice Spomenici Garnizon JNA Vukovar SUBNOR Akcije Vukovarski borci Ordeni Pravobraniooci Vježba „Desant na Vukovar“ Zbor birača Pačetin Apel boraca Novo rukovodstvo SUBNOR Policijska stanica Vukovar Ranjeni policajci i civili Misa Srpski specijalci Nova shema policijske uprave Priopćenja policijske uprave Vukovar Čelije Teritorijalne jedinice Rezervne vojne starješine Akcija „Ništa nas ne smije iznenaditi“ Vježba teritorijalne obrane Mjere društvene samozaštite Smotra društvene samozaštite Rezervisti „Mlade starješine“ Susreti rezervnih vojnih starješina Međurepublički susret rezervnih vojnih starješina Savez rezervnih vojnih starješina Rezervne starješine iz Pljevlja, i iz Crne Gore SUBNOR susreti Dan općenarodne obrana i društvene samozaštite Vojne starješine u Kragujevcu Izbjeglice</p>

INDUSTRIJALIZACIJA 1945. – 1951.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
ATOMIZIRANA PROIZVODNJA	<ul style="list-style-type: none"> • „krađa“ • „agrarna reforma“ • „proizvodnja obuće“ • „obustava rada“ • „određivanje cena“ • „nestanak radnji“ • „gradski porez“ • „agrarna reforma i kolonizacija“ • „oduzimanje fašističkog vlasništva“ • „organiziranje državnih poljoprivrednih imanja“ 	Agrarna reforma – gradska komisija „Bata“ Mlinovi Ciglane Gradska poljoprivredna komisija „Gradskog poreza ured“ Gradska štediona Agrarna reforma – gradska komisija Državna poljoprivredna imanja Gradska poljoprivredna komisija

INDUSTRIJALIZACIJA 1952. – 1962.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
ATOMIZIRANA PROIZVODNJA		

	<ul style="list-style-type: none"> • mlinska industrija • „prinudna uprava“ • „modernizacija proizvodnje“ • „prekovremeni rad“ • „životni standard“ • dohodak zemljoradnika • „suvišni radnici“ • „slučaj“ • disciplinski rad • „analitičke procjene“ • zadružni gubici • „stihijnost“ • „kooperacija“ • „suradnja“ • „vukovarska privreda“ • „modernizacija domaćinstva“ • udruživanje fondova • spajanje trgovačkih poduzeća • nacionalizacija • „proizvodni sektori“ • „organizacione promjene“ • „ekonomske koristi“ • otpuštanja • modernizacija • standard • „nagrađivanje po učinku rada“ • uvjeti rada • „socijalistička planska privreda“ • stručnost i obrazovanost • „aktuelni problemi“ • „izgubljeni radni dani“ • „privredni prijestupi“ • „produktivnost“ • „nomadi tvornica i njiva“ • „kriminalitet u privredi“ • „pojam kompleksnog“ • gospodarsko udruživanje • „psihologija u privredi“ • „dotacije“ • stabilizacija privrede • stabilizacija poljoprivrede • „društveno-ekonomski život“ • obnova i izgradnja • decentralizacija • investicioni zajmovi • „društvena kontrola“ • elektrifikacija sela • „komasacija zemljišta“ • „zadugarstvo“ • „republički zajam“ • „privredni kriminal“ • Slučaj 	<p>Radnici „Savjet potrošača“ „Tarifni pravilnici“ Poslovni savez za robni promet „Inkonosni poljoprivrednici“ Tržni viškovi Radnički savjet Osiguranje u poljoprivredi Poljoprivredna zadruga Zadruga radnika i službenika Sezonski radnici Komunalna trgovačka poduzeća Vukovarska poduzeća Udruženje proizvođača Kanal Vukovar-Šamac Poljoprivredna proizvodnja Snabdjevanje Planovi poljoprivrednih zadruga Inspekcija tržišta Nova radna mjesta Sistem nagrađivanja Tarifna politika „Petogodišnji plan Jugoslavije“ Dućani na selu Tekstilna industrija u Vukovaru „Regresna služba“ „Otkupna područja“ Nove institucije Fondovi „Akcioni programi“ Poljoprivredne organizacije Trgovina stokom Kanal Dunav-Sava Pogonski radnički savjeti Trgovačka mreža Mirovna vijeća Popisi Poljoprivredni razvoj Stanogradnja Perspektivni plan Republike Izvjestaji „Ekonomske jedinice“ „Proizvođač“ Politika zapošljavanja Statuti Poljoprivredni zemljišni fond općenarodne imovine Fond plaća Doprinosi „Samodoprinosi“ „Zadružna štedionica“ Poljoprivredna dobra Fondovi zajedničke potrošnje Stambene zajednice Fondovi „Dotacije“</p>
		<p>Kotarski sud u Vukovaru Presude suca za prekršaje Radna snaga</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Udruživanje fondova • Nacionalizacija • „kućarina“ • divlja gradnja • stanogradnja • prevare i varanje u trgovini i proizvodnji • radničko samoupravljanje • ekonomsko obrazovanje • nepravilnosti u radu • kažnjeni zadrugari • „posebna prava“ • nezaposlenost • potrošački krediti • „društvena kontrola“ • „kriminal u privredi“ • rukovođenje • „zadugarstvo“ • „samodoprinosi“ • reorganizacija • „prinudna uprava“ • „životni standard“ • slučaj • disciplinski rad • stručno usavršavanje • „stihijnost“ • kooperacija • suradnja • „modernizacija domaćinstva“ • „sistem nagrađivanja“ • „organizacione promjene“ • „ekonomske koristi“ • otpuštanja • „životni standard“ • „nagrađivanje po učinku rada“ • stručnost i obrazovanost • „aktuelni problemi“ • „izgubljeni radni dani“ • „privredni prijestupi“ • „produktivnost“ • „nomadi tvornica i njiva“ • „pojam kompleksnog“ • „psihologija u privredi“ • „društveno-ekonomski život“ 	<p>Radni kolektiv Radni ljudi i građani „Socijalističke snage“ „Zadružna štedionica“ „Republički zajam“ Općinsko sindikalno vijeće Vukovara Pravilnik o premiranju Suvišni radnici Radnički savjet Kasa uzajamne pomoći Fondovi zajedničke potrošnje Sindikalno vijeće Komisija za profesionalnu orijentaciju Sezonski poljoprivredni radnici Stambene zajednice Pogonski radnički savjeti Mirovna vijeća Radnički savjeti Politika zapošljavanja</p>
--	---	---

INDUSTRIJALIZACIJA 1963. – 1972.

KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
ATOMIZIRANA PROIZVODNJA	<ul style="list-style-type: none"> • zapošljavanje • rebalans • integracija • osobni dohoci • „privredna reforma“ • otpuštanja • povećanje cijena • nezaposlenost • rad u inozemstvu • društveni nadzor • „integracioni odnosi“ • devize • „kooperacija“ • kreditiranje • otkazi • gubici • modernizacija • nezaposlenost • „solidarnost“ • „deetatizacija“ • bolovanja • izgradnja infrastrukture • kreditiranje • zapošljavanje • integracija • „privredna reforma“ • „otpuštanje radnika“ • nezaposlenost • rad u inozemstvu • društveni nadzor • „integracioni odnosi“ • „zaštita na radu“ • samodoprinosi • „kooperacija“ • otkazi • modernizacija • prosvjedi • nezaposlenost • „solidarnost“ • „deetatizacija“ • bolovanja 	<p>Društveni plan vukovarske komune Poljoprivreda Plan Trgovina Komunalije Krediti Infrastruktura Ekonomska politika Fondovi sela Politika cijena Banke Samodoprinos „Kreditna politika“ Ekonomska jedinica Općinski budžet Fondovi Krediti Fondovi sela Potrošački krediti Banke Samodoprinos Općinski budžet Fondovi Transportna infrastruktura Osobni dohoci Krediti Ekonomska politika Potrošački krediti „Kreditna politika“</p>

INDUSTRIJALIZACIJA 1973. – 1980.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
ATOMIZIRANA PROIZVODNJA	<ul style="list-style-type: none"> • stabilizacija privrede • dohodak • zapošljavanje • udruživanje • radnička kontrola • progres • „društveni dogovor“ • reprezentacija • „dohodovni odnosi“ • privredni kriminal • otuđivanje imovine • stabilizacija privrede • dohodak • zapošljavanje • udruživanje • radnička kontrola • progres • radni odnosi • „društveni dogovor“ • reprezentacija • kolektivno rukovođenje • „dohodovni odnosi“ 	Zakon o udruženom radu Zakon o radnim odnosima Društvena kontrola Zakon o udruženom radu Zakon o radnim odnosima

INDUSTRIJALIZACIJA 1981. – 1991.		
KATEGORIJE	OSOBI NE/SVOJSTVA KATEGORIJE	NAČIN I OBLIK FUNKCIONIRANJA / ORGANIZACIJE
ATOMIZIRANA PROIZVODNJA		Politika cijena Samoupravljači Osobni dohoci Komisije Samoupravne interesne zajednice Rezolucija o razvoju Malo i srednje poduzetništvo Inspekcije Porez „Politika razvoja“ „Strategija ravnomjernog razvoja“ „Interventni zakon“ Privatne trgovine Gubici „Aktivna politika“ Kombinat Borovo Poticaj razvoja Rezultati poslovanja Društveno-ekonomski razvoj Nacrt rezolucije Poljoprivreda Ustavne promjene Potrošnja Uvoz gubitaka

	<ul style="list-style-type: none"> • „kriza“ • poskupljenja • efikasnost privrede • privilegije • otuđivanje • mobilizacija 	<p>Nerazvijeni Legalni atak Ustavni amandmani Poslovni ugovori Subvencije Tvornice</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • diferencijacija rada • „prekretnica“ • saniranje Borova • inflacija • dinamiziranje privrede • „stezanje kaiša“ • društveni proces • reorganizacija • privredni kriminal • porijeklo imovine • otuđivanje imovine • stabilizacija • integracija • pronevjere • solidarnost • privredni kriminal • dvojnost morala • nezaposlenost • zapošljavanje • društvena kontrola • bolovanja • obustava rada • inventivan rad • štajk • „prestrukturiranje“ • mobilnost • efikasnost • privilegije • otuđivanje imovine • mobilizacija • diferencijacija rada • društveni proces • reorganizacija 	<p>Privatno vlasništvo Društvena imovina Subvencije „Samoupravljajući“ Osobni dohoci Politika osobnih dohodaka Samoupravne interesne zajednice „Politika razvoja“ Sindikati Ustavne promjene Legalni atak Radne organizacije Poslovni ugovori</p>

PRILOG 3

KONCEPTUALIZACIJA ZASIĆAVANJEM KATEGORIJA –

PRIMJER SELEKTIVNOG KODIRANJA

1. dimenzija: demokratizacija

Kategorija : TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA	odani graditelji socijalizma
1945. - 1951.	proleterska demokratičnost
časna prava	osnovne zamisli naučnog socijalizma
nacionalni osjećaji	tvornice radnicima - zemlja seljacima
ravnopravnost jezika	demokratizacija društvenih odnosa
represija državnih vlasti 1945.	demokratizacija i decentralizacija organa državne vlasti
voljeni vođa i učitelj drug Tito	zlouporaba položaja
komunistička partija - učiteljica	borba protiv svih tuđih shvatanja
briga vlasti	borba naših trudbenika
najuporniji borci za pobjedu socijalizma	politička nebudnost
1952. - 1962.	linija izgradnje socijalizma - jedini i ispravni put
CK KPJ i Tito	silna ljubav prema Partiji
analiza	Partija - historijska uloga
mase	borba za lik narodnog odbornika
društvene organizacije	nemilosrdno se boriti protiv ostataka reakcije
vanpartijski	čistota svog sopstvenog socijalističkog i komunističkog bića
borba za zakonitost	neprijateljski elementi
borba protiv kriminaliteta	frontovac
borba za socijalizam - neposredno i radikalno	narodni front - bratstvo i jedinstvo temelj
propusti i slabosti	demokratski načini upravljanja u radu
budnost	žigosati negativne pojave pojedinih članova SK
princip apsolutne vlasti direktora	okaljan lik komunista
istina i istinska borba	nemilosrdno raskrinkavati
istinski borac	komitet
dužnost	vaspitava i izgrađuje svoje članove
utjecaj	revolucionarna budnost na rad neprijateljskih elemenata
napredni socijalistički duh	borba za političko-ideološki rad
bez sentimentalnosti prema neprijateljskim agentima	borba za lik komuniste
borba za radničko samoupravljanje	borba za velike ideale
lik pravog socijalističkog čovjeka	Tito - prvi građanin naše socijalističke zajednice
princip marksizma-lenjinizma	borba protiv nazadnjačkih ideologija
nove forme	borba protiv zlouporabe vjerskih osjećaja naroda
birokratske pojave	borba za višu socijalističku i društvenu svijest radnih masa

Titova Jugoslavija
Zavjet
masovna javna tribina socijalističke politike i misli
komunisti - dosljedni borci
komunisti - privilegirana mesta ili položaji
bratstvo I jedinstvo - naša najveća svetinaj
stvaranje novog društva
borba za demokratiju radnih ljudi
borba protiv nazadnih shvatanja
svestrana društvena kontrola
mjerilo revolucionarnosti komunista
CK SKJ - bježanje od konkretnosti i bojazni zamjerke
sistematska borba
borba protiv neprijatelja - idejnim oružjem
politička zrelost i svest birača
borba protiv starih i preživjelih društvenih oblika
skupština - njen duh odiše novim
novi tip socijalističke države - organski izrasla iz revolucije
avangarda radničke klase
borba protiv birokratizma i državnog kapitalizma
izborni kandidati - borci za socijalizam
demokracija - njena suština ima materijalnu osnovu
socijalistički principi
socijalistička stvarnost
birokratizam u privredi/društvenom životu
borba protiv birokratije
energična društvena intervencija
društvena kontrola
analiza rada
reorganizacija
borba za izostravanje političkog mjerila
decentralizacija
sjećanje mržnje kao politika
Đilasovština
kastinska grupa
istinska socijalistička demokratija
borba komunista protiv zapreka koje ometaju razvoj
naša društvena zemlja
ideološki uzdignut komunista
novi socijalistički čovjek
Tito - istinski vođa, beskrajno voljen, blizak masama
Tito - vođa i učitelj naroda Jugoslavije
svakodnevna borba protiv neprijateljskih shvatanja

komuna - općina
nacionalno pitanje koje je riješeno
borba protiv lokalpatriotističkih tendencija u kolektivima
politički aktivisti
organizaciono sređenje
komunisti - lično uzdizanje
tupiti oštricu revolucionarne budnosti
neki komunisti-prestali komunistički misliti i politički reagirati
komunisti - izgubili borbeni politički refleksi
dnevna politička borba protiv nazadnih shvaćanja
formiranje svijesti ljudi
SK - politika čišćenja, politika primanja, politika isključivanja
statut općine - socijalistička demokracija
borba za provođenje stavova
odgoj novog čovjeka
samodoprinosi
SK - vaspitači masa
SK - jedinstveni organizam sa svojstvima revolucionarne organizacije
jugoslavenski čovjek živi
nacionalna nezavisnost
kompaktni jugoslavenski organizam
jugoslavensko nebo
SKJ - idejno-odgojni rukovodilac u borbi za socijalist. Demokraciju
življenje za pobjedu komunističkih ideala
idejno jedinstvo i jačanje političkog utjecaja komunista
komunisti - nosioci napretka
društveni odnosi - cilj socijalizma
podruštvljavanje procesa proizvodnje
stvoriti uvjerenje u mogućnosti - mobilizacijsko sredstvo
lik novog socijalističkog građanina
građanin- slobodan i svjesan graditelj socijalizma
politički utjecaj širokih narodnih masa
društveno upravljanje-mehanizam u razvoju soc. Demokratije
pojačati odgovornost komunista
humaniji odnosi prema čovjeku
masovno razvijanje kolektivne svijesti
SK budno prati život i rad osnovnih organizacija
izgradnja i provedba stavova i zadataka
zaštiti društvenu imovinu
načelo demokratskog centralizma
demokratski principi

negativne pojave-neodgovornost komunista
razne birokratske pojave u privredi
samovolja pojedinaca, zaobilaženje organa upravljanja
toleriranje njihovih odluka
familijarnost, korupcija, krađa, korištenje društvene imovine
pojava birokratskog izrođavanja pojedinaca
deformiranje lika komunista
kampanjski pristup rada
duh zaključaka SKJ
politička akcija radničkih savjeta
demokratska atmosfera i demokratski mehanizam
princip socijalističkog nagrađivanja-svakom prema radu
delikti protiv naroda i države - kriminal u privredi
pojava bezbrižnog liberalizma prema nesocijalističkim pojavama
lažni demokratizam
socijalistički humanizam
kvalifikovani građani
1963. - 1972.
ustav
radni čovjek-stvarni subjekt ekonomsko-društvenih odnosa
komune/općine - društvene zajednice
društvene deformacije
politika kažnjavanja u SK
briga o izradi akcionih programa
princip javnosti rada
prava članova SK da kritiziraju
princip demokratskog centralizma
demokratizacija SK
kolektivna odgovornost za stavove i odluke
puna moralna i politička odgovornost
ugled SK
rotacija
građani imaju neograničeno povjerenje u SSRN
dogovor jugoslavenskih komunista
socijalističke etičke norme
princip javnosti odlučivanja-demokratski način odlučivanja
javnost rada svih organa i odluka
konstituiranje cijelog društva na samoupravljanje
samodoprinosi
demokratičnost u borbi mišljenja
provjeravati ispravnost stavova
stvaralački rad i društveni ugled komunista

referendumi
reizbornost direktora/rukovodilaca
akcioni programi
zakon o radnim odnosima
odgovornost javnih funkcionera
osobna odgovornost
politička odgovornost, krivična i građanska odgovornost
borba za nove odnose
reforma
odgovornost organizacija i rukovodstava
odgovornost pojedinaca za svoj rad
zamrznuto samoupravljanje
birokratsko prisvajanje prava
nedemokratski oblici odnosa na liniji poduzeća-općina
živi sistem pritiska na usmjeravanje sredstava
obaveza na nov odnos
odnos prema idejnoj platformi i politici SK
kadrovska politika
kabinetske ideje o prestižu
stabilizacija
uravnilovka
konkurencija sposobnosti
subjektivizam
uzurpacija prava proizvođača
demokratsko suprotstavljanje svih gledišta
kolektivi ispracelisani različitim grupnim/individualnim interesima
sistem uravnilovke kažnjava dobre i podnosi slabe
zaključci SKJ plenuma-zakon i savjest svakog pojedinca
demokratska borba mišljenja
stvarna demokracija
profesionalni diskustanti
demokratizacija kadrovske politike
politika komune
status samoupravnog parlamenta građana
mjesna zajednica - samoupravna ćelija demokrat. Mehanizma
ujedinjavanje pojedinačnih interesa
motorička pravila reforme SK
demokratizacija društvenog života i raspodjele dohotka
bitka za upravljanje
očuvanje poretka
savezi idejnih istomišljenika - SK
princip odvajanja funkcija

naša mirna revolucija
demokratski izbori
previranja koja izazivaju raspodjele
karikature samoupravljanja
dominirale etetističke forme
transformacija u idejno-političke centre
linija nezamjeranja i strah od bumeranga
društvene funkcije
deakumuliranje funkcija
odgovornost za sve poslove
praktična borba za ostvarenje ciljeva reforme
javno politički dijalog
politika čvrste ruke
SSRNJ-organizacija koja se oslobodila uloge bilo čije transmisije: i države i Partije
potreba suvremene Partije - marksističko-dijalektičko gledanje
deprofesionalizacija političkog rada SK
organizaciono prestrojavanje
istinsko samoupravljačko društvo
duh reforme - razvijati kult rada
borba protiv abnormalnih socijalnih razlika
borba za pravednije i pravilnije radne odnose
rat protiv kriminala, bogaćenja i privatizacije
oslanjanje na savjest komunista...na političku odgovornost
mehanizam djelovanja
samoupravni mehanizam
SK - na liniji razgraničenja
stagnacija u političkom kontinuitetu
društveno politički dogovor
princip proleterskog internacionalizma
pojave narušavanja demokratskih odnosa u organizacijama i rukovodstvima SK
tehnokratsko-administrativno-birokratske strukture u mikrosredinama
ukalupljivanje SK organizacija
deetatizacija odnosa
afirmacija institucije društvenog dogovora u komuni
politički dužnosnici
"hrvatsko proljeće"
borba protiv kontrarevolucionarnih snaga
pozitivna politička klima
na kursu socijalističkog samoupravnog razvoja
SK - bastion unitarizma
politički trenutak
neprijatelj je prisutan

borba sa nosiocima stranih ideologija
ratovanje sa nevidljivim neprijateljom - komitet pedesetice
stalna borba protiv uvođenja religije u naše škole
radikalna borba - pravi fenomen upornosti i odlučnosti
boriti u razobličavanju raznih parola neprijateljskog sadržaja
klasni neprijatelj
politički razoružani
pritisak za pritiskom na komuniste
krivično gonjenje
budnost komunista ne smije oslabiti
nacionalna isključivost
ilegalno djelovanje - metoda ilegalnog djelovanja
idejna kolebanja u SKH
tehnokratsko-birokratske strukture - održavanje monopolnih pozicija
dokazana apolitičnost
ukaljan ugled
mjere sigurnosti, opreza i odlučnosti - čvrsti bedem
čišćenje redova
potpuni prodor Titove ideologije
Tito - poziv na odlučnu akciju
kadrovski ojačati - politički biti čisti
boriti se za pravi moralni lik člana SK
vraćanje povjerenja u SK
ideologija i politika SK
komunista na papiru
novi kurs politike SKJ
1973. - 1980.
stabilizacione mjere i ustavni amandmani
radnička konferencija - zajednički organ samoupravljanja udruženih OO
tolerantni zakonski propisi i normativni akti
politička borba
partijske norme i socijalistički principi ponašanja
samoupravljanje - sistem društvenih odnosa
značaj idejne borbe
sitnosopstvenistički mentalitet
SK i kampanjske akcije
politička scena
akcijom do jedinstva
idejna diferencijacija u redovima SK
radikalizacija naše socijalne revolucije
formiranje SIZ-svaka zajednica posebna delegacija
borba za sprovođenje ustavnih načela

borba za stabilizaciju
bitka za nove samoupravne odnose
komunisti protiv zakonitosti
angažirano odgovorno djelovanje
konformističko ponašanje
borba za pozitivno, za nove odnose u privredi
borba protiv tehnokratsko-birokratskih sprega, lažnog liberalizma, nacionalizma
nepokolebljivo na samoupravnim principima
aktivna budnost: znati i boriti se, otkriti neprijatelja i boriti se protiv njega
komunisti: stvarati etiku samoupravnog socijalističkog poretka
aktualizirane akcije - približene životnom interesiranju radnih ljudi
novi kvalitet samoupr. Odnosa: rad i rezultati rada osnovno mjerilo vrijednosti
bitka protiv nerada, javašluka, samozadovoljstva i uravnilovke u raspodjeli OD
općeobrambeni rat za kojega se naša zemlja priprema
bitka protiv potrošačkog, egoističkog i malograđanskog mentaliteta
umjesto uopćene traži se konkretna, prepoznatljiva i određena kritika
stavovi SK - politički projekt i stvaralački angažman
aktivna i usmjeravajuća uloga SK
komunistička svijest
djelovati samostalno, odgovorno, svjesno i savjesno
snagom argumenata sudjelovati u radu
demokratski centralizam
demokratski pluralizam samoupravnih interesa: novi oblik demokr.polit.sistema
prevladavanje pluralizma polit.monopola istinskim samoupr.polit.pluralizmom
rad upravlja društvom
protivrečnost suvremenog socijalističkog društva
samoupravna demokratija je demokratija pluralizma samoupravnih interesa
idejna jasnoća i novo klasno iskustvo komunista
čvrsti u idejnoj ofenzivi
Tito - simbol jednog uvjerenja
princip kolektivnog rukovođenja
bitka za provođenje ZUR-a
program stabilizacije
stabilizacija - način življenja
revolucionarna uloga SK u svakodnevnoj praksi
samoupravna transformacija društva
samozvani tumači linije SK
raskorak opredeljenja i prakse: praćeno

nesnalaženjem i nerazumijevanjem
društveni razvoj prijelaznog perioda - dijalektika odnosa
komunisti: stalna akcija za samoupravni preobražaj društva
SK osnovni nosilac akcionog povezivanja
uspostaviti i razviti duh kolektivnog, ravnopravnost u odnosima i radu
borba protiv stanja i mentaliteta hijerarhije
borba protiv manje i više odgovorne
borba protiv pojave liderstva
SK - državna partija, partija koja sluša i izvršava naredbe
1981. - 1991.
amandmani na ustav: demokratizacija političkog odlučivanja
demokratizacija rada svih samoupravnih i političkih organa
kontinuitet i autentični - Titovski karakter našeg revolucionarnog razvoja
poziv na vrlo široki demokratski kritički i stvaralački dijalog
moć Titovih riječi i djela
SK polaže ispit pred radnim ljudima, pred narodom i narodnostima
demokratizacija kadrovske politike
deprofesionalizacija političkih funkcija
princip pojedinačne i zajedničke odgovornosti
borba za daljnju demokratizaciju društveno-političkih odnosa i polit. Odlučivanja
realizaciju ustavne koncepcije komune-integrativna funkcija komune
partijsko načelo: radnici u svim rukovodstvima SK
borba za ostvarivanje interesa radnih ljudi, samoupravnih prava i odgovornosti
razvijanje prakse neposrednog odlučivanja
klasna komponenta partijske politike
komunisti - rađati novi svijet
reafirmacija općina
SK - idejni projektant samoupravljanja
marksistički utvrditi uzroke krize ili zastoja
nacionalističke strasti
politička i društvena samosvijest i samopouzdanje radnih ljudi i građana
politička istina i ugled SK
organizacije SK često plijene lokal-egoistički interesi
postavljanje granica djelovanja
problem tzv. Organizacije osnovnih organizacija SK
mora biti linija SKJ
međurepublički odnosi u Jugoslaviji - teškoće

društvene funkcije-demistificirati političku funkciju demokratizacijom politike
moderni robot-politikon - u politici robotizacija je iluzorna
kumuliranje funkcija u jednoj ličnosti
idejno-političko jedinstvo SKJ i SKH
borba komunista za ugled revolucionarne partije
osvajanje prostora socijalističkog samoupravljanja
kritička ocjena naše društveno-polit.prakse i uloge komunista u njoj
otvoreno komunističko suočavanje sa životnom stvarnošću
revolucionarni titovski duh-hvatanja u koštac s problemima
nezadovoljstvo ekonomskom situacijom u zemlji
kontinuitet revolucija ali diskontinuitet kolebljivosti i nedosljednosti
riješeno i odlučnost komunista Jugoslavije
politička akcija - konkretizacija obrambeno-zaštitne politike
ONO i DSZ
unutrašnje i nevidljive prepreke koje sputavaju razvoj
programska orijentacija: stvaranje odnosa iskrenosti i povjerenja
opća slabost u nedorečenosti sistemskih rješenja
tzv.korisne malverzacije ili zadužbine investicionog karaktera
praksa manipuliranja informacijama u cilju ishodovanja samoupravnih odluka
trajniji utjecaj na idejno biće, jedinstvo i akcionu sposobnost SK
radikalno mijenjanje ponašanja SK prema radničkoj klasi
diferencijacija među članstvom SK
idejnom akcijom SK trebaju uvjerenja postati sastavni dio društvene svijesti
idealizacija stvarnosti
stagniranje članstva u SK
jedinstvo SK kao zalog jedinstva i stabilnosti našeg društva
radikalni zaokret u sadržaju,metodi ukupnog partijskog života i rada
razvijene organizirane snage socijalističke svijesti i akcije
poboljšanje socijalno klasne strukture SK
razvijanje kritičke marksističke misli, svijesti i sposobnosti za aktivnu ulogu
jedinstven SK garancija jedinstva i stabilnosti cijelog društva
nivo idejne izgrađenosti i osposobljenosti
moralni lik člana SK
natjerati članstvo da se drugačije ponaša
stalna težnja za porastom privredno-proizvodnih

rezultata
svima jednak teret aktivnosti
vodeće idejno-političke uloge SK
samoupravljanje koje nema alternative
jačati položaj udruženog rada
tendencija birokratizacije društva uopće:u obliku pretjeranog normativizma
suštinska opredjeljenja ustava SFRJ i SRH
društveno-politička zajednica
Titov put
boriti za afirmaciju istinskog stvaralaštva potiskujući birokratsko mediokritetstvo
osnovni scenarij idejno-političke akcije SKH
politička idejna intervencija
socijalno raslojavanje
CK SKH: obavezuje, zahtijeva, zadužuje, konstatira, traži, ocjenjuje, bori, osigura
ostvarivanje socijalističkog ideala čovjeka
avangardna uloga SK
kolektivni rad, odlučivanje i odgovornost-podruštvljavanje kadrovske politike
SK integrativna i kohezijska snaga u SSRN
socijalna politika-odraz nužnosti stanja u kojem se nalazimo
aktivna socijalna politika - radničko-klasnog karaktera
u akciju bez odlaganja
moramo ući u svijet realne ekonomije
olabavljene sposobnosti SK
čitava zemlja jedan kolektiv
Titova vizija federativne Jugoslavije
rješavanje kadrovskih križaljki
kriza povjerenja
idejni rad - imperativ svakog člana SK
stvaralačka klima
komunist - različitog mišljenja
racionalizacija rada u SK
imidž najviših partijskih rukovodilaca
kompromitiranje komunista zloupotrebom funkcija
jedinstvo partijskog vrha
radikalno kadrovske podmlađivanje SK
oslonac se traži u intervenciji države
samoupravni, demokratski, titovski put naše zemlje
odbaciti politiku svršenog čina
potpuna reforma subjektivnih snaga socijalizma - SSRN
demokratski dijalog
koktel parijsko-državne nepogrešivosti i sveznanja u okvirima realnog socijalizma

nezaustavljiva oseka člansta u SK
odluka o uvođenju privremenih mjera u kombinatu Borovo
očuvati principe jugoslavenskog federalizma
eskalacija nacionalizma zabrinjava
alternative nadnacionalne organizacije
sačuvajmo bratstvo i jedinstvo
revolt protiv partijske samovolje republičkog i saveznog rukovodstva
dijalog svih lijevih strana
pobjeda lijevog bloka na izborima 1990.

RH bez socijalističkih simbola
apel za korektne odnose
gdje nestade zajedništvo
rezolucija o razrješenju međunacionalnih napetosti
apel za miran i spokojan život
mirnim dijalogom do smiranj
poziv svima da se ponašaju mirno, civilizirano, dostojanstveno
referendum za suverenu Hrvatsku
ravnoteža straha
razdruživanje

Kategorija: TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA
1945. - 1951.
povlašteni društveni položaj
politička indoktrinacija
ispravak narodnosti
ideologizacija
radnici udarnici
škola socijalizma radnih ljudi - sindikat
tekovine oslobodilačke borbe
narodni zajmovi
mobilizacija naširih radnih masa
pobjeda pravedne stvari naših naroda
stvaralački polet
bratstvo i jedinstvo
jugoslavenski narod
1952. - 1962.
NOB
narodna revolucija
pobjeda
nesalomljivo jedinstvo
Partija i veza sa masama
podizanje socijalističke svijesti
propaganda neprijatelja
naša imovina
izgradnja socijalizma
tendencija u razvitku našeg društva
neposredno učešće naroda
narodna imovina - ničija imovina
nepokolebljivo slijediti put Partije i Tita
ideološko-politički rad
izgradili bolji život

demokratizacija
socijalistički duh
klerikarizam i nazadnjačko zlo
vaspitanje radničke klase
pravi član socijalističke zajednice
razvoj socijalističke demokracije
idejno-politička svijet masa
upravljanje neposrednih proizvođača
zborovi birača
agitatori
kontrola masa slaba
borba protiv pojava koje otupljuju socijalističku svijest
nova faza naše socijalističke revolucije
obračun sa birokratskim i državno kapitalističkim tendencijama
socijalistička demokratija i novi socijalistički odnosi
konstruktivna kritika
ostaci klasnog neprijatelja
slobode naše socijalističke demokracije
narodne i političke kvalifikacije
odanost narodu
socijalistički saveznici - poštene i odani socijalizmu
izgradnja socijalističkog društva
učvrstiti redove svjesnih graditelja socijalizma
narodni odbori kao najdemokratskiji oblik narodne vlasti
demokratija - stvarna i istinska, a ne formalna
monolitnost i nerazrušivo jedinstvo
razvijati društvenu svest prema socijalističkog zajednici kao celini
budimo budni i pazimo na zakonitost u radu
svjesni rodoljub naše socijalističke zajednice
slobodna i konkretna kritika

nepovjerenje i nezadovoljstvo kod naroda
neki elementi
rđave pojave - slabosti - ispovedanje religije i verskih obreda
izgradnja socijalističkih odnosa među narodima
pionirska štafeta - općenarodna manifestacija ljubavi i odanosti
evociranje prošlosti
građani naše socijalističke domovine - čvrsta riješenost
život dostojan čovjeka
budnost naroda
jednodušna osuda
organizacioni oblik slobodne borbe mišljenja
najnovija historija
borba mišljenja
svi grade lik socijalističkog čovjeka
istinska socijalistička linija
dobrovoljni radovi dokaz naše građanske svesti
treba neumorno objašnjavati a ne komandirati
učvršćujemo uvjerenja
nedostaje klasne svijesti kod birača
društvena kontrola
politika izoliranja neprijatelja od masa
razvitak stvarnih socijalističkih odnosa
SSRN - svenarodni parlament, masovna javna tribina socijalističke politike i misli
politička neaktivnost
pojave malograđanštine
čista prošlost i časna sadašnjost
svesni i narodu odani drugovi
opasnosti pokušaja kapitalističke restauracije
uprava i kontrola daje se čitavoj radničkoj klasi
proizvođačko stanovništvo
socijalističke demokratske snage
nov slobodni čovjek
vlast socijalističke Jugoslavije - svjetlija, jasnija i čistija
povijesne istine
otvorena politička borba
izaći na izbore - potvrditi svoju vjeru
Jugoslavija - zajednica ravnopravnih naroda
birači su žigosali štetno djelovanje - ratna psihoza
socijalizam - neodvojiv od našeg života
socijalizam, nezavisnost, sloboda - neodvojivi od našeg života
razvoj u neprekidnom sukobljavanju mišljenja i prijedloga

radnička klasa - idejna, svjesna, najnaprednija snaga društva
osuda antimarksističkih i revizionističkih stavova
malograđanski i sitnoburžoaski elementi kontrarevolucionarnih težnji
SK-pojave malograđanštine, učmalosti, nerevolucionarnosti, nebudnosti, bojaznosti zamjerke, pijanstva
propusti društvene kontrole
političko-odgojna i društvena aktivnost
egoistički interesi
patriotska svijest svih naših radnih ljudi
rimsko-vatikanski imperijalizam
karijerističke pobude
spletkarenje i nepravilna shvatanja
lomiti staro i iz toga rađati novo
izvlačenje iz vjekovne zaostalosti
komunisti - određeni utjecaj na formiranje svijesti ljudi
konzervativna shvatanja
ima nacionalističkih i šovinističkih elemenata
pojačati odgovornost i disciplinu - raščistiti s nepoželjnim elementima u SK
samovolja i nezakonitost
krivična djela protiv časti i ugleda
pomirljivost, bojazan od zamjerki, neodgovornost, nediscipliniranost
popustljivost u ideološkoj i političkoj borbi
jedinstvo radničke klase
privredni kriminal - novi vid kriminala
društveno upravljanje
društvena kontrola i javna osuda
konkretniji sadržaj rada
za pobjedu socijalističke misli
izgrađivanje političkog lika - političke uloge mladih
proces promjene društvenih odnosa
akcioni programi društvenog upravljanja
manifestacija našeg jugoslavenskog jedinstva
unutarpartijska izgradnja
revolucioniranja odnosa između ljudi i proizvodnje
osjeća se sektašenje
unutrašnji proces demokratizacije vrši se u radnim kolektivima
nove norme zajedničkog života - samoupravnog mehanizma novih društvenih odnosa
zaostalo političko raspoloženje
briga za ljude
oživotvorenje linije SKJ
borba protiv uskogrudnih shvatanja, protiv

lokalizama i drugih slabosti, nakaradnih shvatanja
političko jezgro borbenika i socijalizmu odanih proizvođača
spremnost i borbenost kod socijalizmu najodanijih snaga
politika bratstva i jedinstva
onemogućiti kritizerstvo i malograđanski anarhizam
svjesni radnički element
pozitivne osobine socijalističke ličnosti
raspoloženje za pristupanje SKJ
subjektivni faktor izgradnje socijalizma
socijalistički preobražaj društva
nesocijalistički odnosi prema radnicima od strane rukovodilaca
proustaški elementi - u protunarodnom duhu
načelo socijalne proporcije
nagrađivanje po kompleksnom učinku
psihičko stanje radnika - psihičko raspoloženje
socijalistička kretanja našeg društva i raspoloženje ljudi
društveno -politički radnik razvijene idejne svijesti i političkog refleksa
linija nezamjeranja
slabosti i greške pojedinaca koje ozbiljno krnje ugled SK
smišljena politika rješavanja problema
javno žigosanje grupa i pojedinaca koji nanose štetu društvenoj zajednici
samokritika
članstvo u SK - iz karijerističkih pobuda
poltronstvo, konformizam, neodgovornost, oportuna shvatanja
politička zrelost i upravljačka svijest
dobrih i ideološki pravilno orijentiranih stručnjaka
slabosti društveno-ekonomskih odnosa
nezdravi intelektualističkih gledanja i odnosa, podsjenjivanja i omalovažavanja fizičkog rada
bogaćenje
društvena intervencija
pojave neradništva, gotovanstva i pretjeranih zahtjeva
brzo bogaćenje, izbirljivošću prema poslu i lakom zaradom, pojave nejedinstvenosti
simptomi individualizma, lokalizma, indolentnosti i samovolje
društveni proces oslobođenog rada - novi društveni odnosi - slobodni udruženi rad
1963. - 1972.
istinski socijalistički odnosi i demokracija
jedinstvo ravnopravnih i zbratimljenih jugoslavenskih naroda i narodnosti

ideali naše revolucije
pooštriti borbu protiv negativnosti
protiv naglog bogaćenja pojedinaca
izgradnja socijalističkog morala
faktičko neposredno upravljanje radnih ljudi
svestrana diskusija i razmjena mišljenja
ojačati društvenu ulogu komunista - udarnu moć jedinstva akcije
materijalna izgradnja i razvoj društvenih odnosa
osjećanje lične i društvene odgovornosti
disciplinske mjere, kazne - da djeluju odgojno
radni ljudi-promatrači naše društveno-političke angažiranosti
nejasnoća u relaciji odnosa među institucijama
humanizacija novih društvenih odnosa
promjene u društvenoj raspodjeli
negativne pojave u nacionalnim odnosima
uspostavljanje društveno-ekonomskog položaja radnog čovjeka - gospodar vlastite sudbine
socijalistički proizvodni odnosi
ekonomski aspekti nacionalnih odnosa
disproporcije u odnosima
improvizacije i proizvodna praksa
aktivna uloga građana u mehanizmu samoupravljanja u komuni
stimulativni oblici raspodjele
snaga argumenata
specifična interpretacija
karijerizam
neobaviještenost i neraspoloženje radnih ljudi
iskrivljavanje društvenih tokova i očuvanje privilegiranog položaja
formalističko ocjenjivanje ljudi
disciplina
birokratski otpori novom zakonu o radnim odnosima
nemorálnost
eliminirati atmosferu
kazne
preciziranje stavova
disciplinsko pitanje
birokratski duh
osjećaj odgovornosti
brza akcija
sakrivanje iza demokratskih formi
potrebe i shvaćanje dužnosti
ekonomski odnosi i interesi radnog čovjeka
suzbiti otpor i subjektivno mišljenje

govoriti otvoreno
formalizam
utjecaj i pritisak užih interesnih skupina
zadržavanje radnih jedinica na nivou vježbanja
proklamirani dohodak
plastična ocjena dostignutog razvoja samoupravljanja
prirodan odnos prema radu - nerad
nezainteresiranost za rezultate
etatističko-posredno odlučivanje
taborska pripadnost mi - vi
progresivni stavovi
elastični oblici djelovanja i okupljanja građana
konstrukcija novih ekonomskih i društveno-političkih odnosa
pozitivna orijentacija javnog mnijenja
frakcijska djelatnost i grupašenje
učvršćivanje bratstva i jedinstva
bez sentimentalnosti
SK više nije poistovjećen s vlašću, nego ideološko politiki odred radničke klase
SK instrument u borbi protiv klasnog neprijatelja
politikanstvo
odbornik - čovjek kojem se vjeruje
kritika i kritizerstvo
duh reforme
primitivizam
decentralizacija samoupravnih prava i odlučivanja
međuljudski odnosi i nedovršenost odnosa
intelektualni konformizam
društveni paratizam
sektaški odnos osnovnih organizacija
organizacija SK idejno slabe
kampanjski prijem u SK
teškoće i slabosti prisutne svuda
loše radne navike
sukob između samoupravno demokratskih i etatističko-birokratskih snaga
diferencijacija progresivnih i konzervativnih shvatanja i tendencija
privredna reforma se pretvara u općedruštvenu reformu
napuštanje birokratsko-etatističkih metoda razara iluzije o socijalizmu
socijalizam kao društvo koje političkim dekretom postaje društvo apsolutne pravde, jedinstva, jednakosti
Mjesna zajednica - građani kao financijeri
fraziranje

radna jedinica - razrješavanje društveno-ekonomskih i političkih odnosa
raditi više - društveno osjećati kao svoje
suvremeni odgoj ljudi
javne diskusije - ustav: odnos između republika i federacija
nepolitičnost naše omladine
zahtjev za jačanje samoupravljanja
kooperativni odnosi u poljoprivredi
Mjesna zajednica - skup društvenih odnosa među građanima
rekonstrukcija i društveno upravljanje
ispit za samoupravljače
bržeg i konkretnijeg revolucioniranja društvenih odnosa
ideološko obrazovanje komunista
u strukturi i svijesti ljudi - nacionalnog fenomena i nacionalne ravnopravnosti
pozitivni nacionalni osjećaji - tabu tema
nacionalni osjećaji pripadnosti
simbolika partijske knjižice
NOB ideologizacija - demonizacija Hrvata
pojava mimoilaženja, volje i odluke radnika
smišljena idejno-politička akcija
interni odnosi u raspodjeli
programiranje visokog standarda
političke provokacije
bolovanje od tzv. Slučajeva
linija klerikarizma i nacionalizma
nacionalističko i grupaško djelovanje
jezična netolerancija i nacionalističke pojave u školama
djeca se odgajaju sa šovinističkim osjećajem
poštivanje principijelnosti i dosljednosti bez sentimentalizma i liberalizma
revanšizam
tobožnja ugroženost hrvatskoga naroda
obračun s kontrarevolucionarnim i drugim negativnim antisocijalističkim pojavama
nervoza, brzina obračuna s neprijateljima
neprihvaljiva je tolerancija komunista
napadi tzv. Masovnog pokreta
klevetanje političkog rukovodstva i krivo slikanje političkog stanja
ekscesno i ekstremno ponašanje
izazivanje političkih diverzija
nosioći eskalacije nacionalizma - mračna rabota
autentičnost tumačenja interesa radničke klase
plotuni nacionalističke eufrije

kompromitiranje samoupravljanja - slamanje otpora uspostavljanju samoupravnih odnosa
devijacije u društvu
oštro razgraničiti nacionalne osjećaje
normativni akti - takvi da omogućavaju da se legalnim putem mogu ostvariti socijalne diferencijacije
socijalistička sadržina svih društvenih odluka
nagomilane nelogičnosti u obliku mita, korupcije, paratizma, nepravednih soc. Razlika
komisija za - slučajeve direktora
teza generacijskog sukoba
etiketiranje ljudi, pozivanje na odgovornost
1973. - 1980.
ispitivanje moralnog lika i rada svakog komunista
nespojivost komunističkog morala sa religijom
princip komunističke skromnosti
ogriješiti se o lik i moral članova SK
najsloženija pojava neosnovanih socijalnih razlika
jasni stavovi
zatvoren krug ljudi
disciplina u akciji
od demokratskih odnosa odvojiti grupaško i frakcionaško djelovanje u SK
idejno-politička bitka protiv svih ideoloških protivnika razvoja socijalističkih odnosa
samoupravno društvo kao prelazna etapa ka Marksovoj asocijaciji slobodnih proizvođača-diktatura prolet.
da radnička klasa postane nosilac ekonomske i političke vlasti
negativne pojave u partiji i društvu:liberalizam, tehnomenadžerstvo,profiteški moral i nacionalizam
da radnička klasa zagospodari cjelinom društvene reprodukcije
oportunizam,nezamjeranje, prećutkivanje, amortiziranje problema i propusta,demagogija i odbranaštvo
ugovorni odnos
nedostaje dosljednost i upornost
privreda - problem dubljeg karaktera
destimulativni sistem nagrađivanja i uravnilovka
socijalistički odgoj i marksistički pristup
religija kao oblik otuđenosti svijesti čovjeka
problemi jačanja zakonitosti - samoupravna socijalistička zakonitost
antisamoupravno i nezakonito ponašanje:korisne malverzacije (pobornici lokalizma i sebičnog parikularizma)
marksizam: prihvatiti kao svoj vlastiti sistem mišljenja,nazor na svijet i osnov njegovog ljudskog djelovanja

idejno-političko i akciono osposobljavanje da se raspoznaje neprijatelj socijalističkog samoupravljanja
aktivna budnost
djelovanje neprijateljskih snaga: znamo sve pojedinosti o karakteru,motivima,oblicima i inspiratorima
malobrojnost neprijatelja-nadoknađuju dubinom mržnje prema našem društvenom sustavu
društveni odnos - neposredna vlast radničke klase, stvarna sloboda radnog čovjeka
malograđansko-potrošačka psihologija i trka za dinarom
samokritika - moćno vaspitno sredstvo u stvaranju novog čovjeka i samoupravnog društva
čovjek ima dominantnu ulogu u društvu i općenarodnom otporu agresiji
pasivno prisustvovanje masa - iznuđena participacija
delegatski odnos zahtijeva svjesno angažirano sudjelovanje zainteresiranih ljudi
javna odgovornost - tabu tema
vizija socijalizma i slobode čovjeka
delegatska baza - njezin utjecaj nizak
proces demokratizacije samoupravnih odnosa i interesa u ZUR
mobiliziranje svih subjektivnih socijalističkih snaga
materijalna zainteresiranost - kreativne sposobnosti radnog čovjeka - zadovoljenje svojih i društvenih potreba
autentični samoupravni interesi
da rad upravlja društvom, a ne da radom upravljaju privatno-sopstvenistički ili državno-sopstvenističke snage
deformacije u društvenoj praksi - dubok ideološki i politički konflikt
slobodna razmjena rada - samoupravljanje kao novi društveni odnos
paralelizam, udvostručavanje i rivalstvo među organizacijama
destabilizacija narušava ranije samoupravne dogovore
rasipništvo
psihološka mjera: razdoblje razumnijeg življenja, razmišljanja i odlučivanja
društvene osnove samoupravljanje i njegovo prerastanje u cjeloviti društveni odnos
jačanje uloge i odgovornosti subjektivnih snaga socijalizma
pojave elitizma i tehnokratskog odnosa
puko teoretiziranje - fraziranje - obični praktikizam
prisustvo pritiska jednakih stomaka
delegatsko formalno donošenje odluka
problem ideološke izgrađenosti i neshvatanja jednostavnost u akciji

razvijati demokratskih duh i odnose u izgrađivanju političke linije i stavova SK
svijest o složenosti ekonomske situacije
otuđenost dohotka od radnika i radničke klase - investiciomanija bez pokrića
stabilizacija - mjerilo političke opredjeljenosti
1981. - 1991.
ostvarivanje društvenih opredjeljenja
jačanje materijalnog položaja udruženog rada
samoupravna organiziranost i povezanost
birokratska i tehnokratska uzurpacija samoupravnih prava radnika
funkcioniranje delegatskog sistema
politika društvene reprodukcije
kolektivni rad, njegove metode i oblici
nezakonito i neodgovorno ponašanje
nerazvijeni i neuređeni samoupravni odnosi- nepostojanje samoupravnih općih akata
povjerenje u delegate
plan dugoročnog ponašanja svih radnih sredina
socijalistička solidarnost
čvrst osjećaj da je istinski sudionik društvene stvarnosti
kritični pogled radnika
nacionalizam - kontrarevolucionarni ispadi zakleti neprijatelji jugoslavenskog zajedništva, bratstva i jedinstva
falangistička agresivnost i brutalnost
sprega klasnog neprijatelja i nacionalističkog sljepila
bratoubilačko istrebljenje
mržnjom zadojeni šovinisti
stalna beskompromisna borba protiv svakog oblika, otvorenog i prikriivenog nacionalističkog ispoljavanja
nacionalizam izrasta iz svega antisocijalističkog,antisamoupravnog,antijugoslave nskog
pojava: partije u partiji
svaki građanin vojnik
razmjena rada
grupa svemoćnih
psihologija linča
sizovska administracija, prevelik centralizam sredstava
traži se idejno i akciono mobilizirajući a ne formalističko-statutarni rad
općeprihvaćeno stanje o stagnaciji socijalističkih samoupravnih donosa
udruženi rad sporo preuzima svoje funkcije
slabljenje morala

pitanje odgovornog ponašanja
poštovati zajedništvo na svim razinama
zaštita zakonitosti i ustavnosti, etika života i rada u SK
ugled SK u masama - znatno okrnjen:sistemom veza,nedoličnim ponašanjem,koristoljubljem i egoizmom
privredni kriminal
realizacija politike stabilizacije ekonomskih tokova
institucionalna rješenja
pasivnost i oportunizam
odvojenost morala među delegatima - različito ponašanje u bazi a različito u skupštinama SIZ-a
odgovorno ponašanje članova SK
slabosti: radna i tehnološka nedisciplina, neizvršavanje dogovora i zadataka, uzurpacija samoupravljanja
slabosti: prekoračenje ovlaštenja
uzurpacija vlasti - iskušenje za pojedince i grupe
stvaranje lažnih kriterija uspješnosti u društvu
interpretacije samoupravljanja
brojčana snaga SK velika
ništa nije sveto
društvena svijest-preduvjet za mobilizaciju radnih ljudi za prevladavanje sadašnje situacije
radničke kontrole
odgovornost političko-izvršnih organa prema organima koji su ih izabrali
kritika mora biti impuls društvenog razvoja i oružje napretka
kolektivni napor
dramatizacija stanja
povećan rad i odricanje
aktiviranje svih potencijala društva i snažan oslonac na vlastite snage
jugoslavensko socijalističko društvo
otuđivanje društvene imovine
vrijeme odgovornosti
kapitalizacija pojedinaca
jezična tolerancija
protiv rasipanja snaga
nama više rutinskih poslova
ništa ne uzimati zdravo za gotovo
ustupak, dezorganizacija, rasipanje vlastitog i tuđega vremena
suprotstavljati se etatističkom birokratskom normativizmu
slabija motiviranost radnika za stvaralački doprinos
potiskivanje radničkih savjeta i zborova radnika
rad - mjerilo vrijednosti

samoupravljanje se afirmiralo kao djelo i svojina radničke klase i svih progresivnih snaga društva
čovjekovo istinsko oslobođenje
akcija umjesto verbalizma
prekomjerni normativizam
autarkična koncepcija razvoja
forumski rad
rutinerstvo u radu društveno-političkih organizacija
klima nerada i besperspektivnosti
stvoriti klimu za masovnu mobilizaciju fronte
zaostajanje u planskim zadacima
nezakonita podobnost
moralno politička podobnost građana
racionalizacija rada i tehnološka disciplina
dogovorena ekonomija
socijalizma nema bez ljudske sreće i njegove lične sreće
NOB - borba za bratsku zajednicu ravnopravnih naroda
crvena nit se nastavlja
reafirmacija zadataka
bez taktiziranja i uljepšavanja
financijske zloupotrebe
utvrđeni zadaci, nosioci i rokovi
mijenjamo se da nas ne bi mijenjali
vladajuće pozicije radničke klase
teško se oslobađamo stečenih navika
otvorena pitanja
snažne inercije uravnilovke, tendencija uprosečavanja, ukidanje monopola na radna mjesta

likvidiranje socijalizacije gubitaka, razgraničavanje uspjeha od neuspjeha, rada od nerada
štrajk - tzv. štrajkaški odbori
mitinzi solidarnosti
generacija krize - krizna generacija
albanski separatisti i iredentisti na Kosovu
o svojoj sudbini moramo sami brinuti
srpski narod u Hrvatskoj prihvatio je latinicu ali se nije odrekao ćirilice
bez tutorstva
opada privlačnost crvene knjižice
vukovarsko područje - visok stupanj političke svijesti
kongres reformskih ideja
miting za jedinstvenu Jugoslaviju
SKH - stranka demokratskih promjena
HDZ - stranka opasnih namjera
Stranka Jugoslavena
Hrvatska kršćanska demokratska stranka - Vjera-ufanje-ljubav
Srbi ne odustaju od svojih prava u Hrvatskoj
Srpska demokratska stranka
konstituiranje Hrvatske narodne stranke
bezrezervna podrška Srpskom nacionalnom veću
Socijalistička partija Hrvatske
mir, dijalog, razoružanje
diverzija, barikade, projektili
kako na kraj terorizmu
izbjeglice

2. dimenzija: birokratizacija

Kategorija: TOTALITARNA BIROKRACIJA
1945. - 1951.
agrarna reforma I kolonizacija
poljoprivredna administracija
državno formiranje cijena
izdavanje dokumenata
legitimacije
izdavanje putnih dozvola
uvjerenje o siromaštvu
izjava o boravku
potvrda o nacionalnom osjećaju
gospodarska administrativna podjela

organizacija državnih poljoprivrednih imanja
uspostava poreznog sustava
administrativna kontrola vlasništva
državno normiranje rada
karakteristika namještenika
karakteristika duhovnika
karakteristika administracije
registriranje društvenih organizacija
konfiskacija imovine
lokalna uprava
ratna šteta
saslušanja
racionalizacija

gradski narodni odbor
dnevnik rada ratnih zarobljenika
razrješenje familijarnih odnosa
iseljenje narodnih neprijatelja
1952. - 1962.
narodni odbor gradske općine
otvoreni partijski sastanak
narodni odbor kotara
uzdizanje
otvorena konferencija
reorganizacija općih poljoprivrednih zadruga
birokratski postupci
odstranjenje od službe
plenumi
pojava malograđanštine
pojave karijerizma
pojava demagogije
oportunističkih stavova
protiv antisocijalističkih tendencija
lokal-partikularističke pojave
malograđanski servilni maniri
narodni odbori općina
komune
ustanove
sitnosopstvenistički pogledi
komuna kao osnovna ćelija našeg društvenog uređenja
komuna-prirodna ekonomsko-politička cjelina
komuna-približavanje vlasti narodu - demokratizacija I decentralizacija narodne vlasti
komuna-šira ekonomska I teritorijalna jedinica
vukovarska komuna
formiranje nove općine Vukovar- komune
odbori radničkog savjeta-demokracija u radničkom upravljanju
vijeće proizvođača
društveno upravljanje
ideološko-kadrovska komisija
narodna tehnika
kućni savjeti-neposredno upravljanje stambenim objektima
zdravstvena služba
narodni odbor kotara
poslovni savezi
biro
mjesni odbori
mjesni odbori- nedostaci subjektivnog karaktera,

nedovoljna aktivnost
radnički savjeti
javni službenici
socijalno osiguranje
radni odnos
disciplinski sud
organi samoupravljanja - sistem socijalističke demokracije
tumačenje i objašnjavanje novih mjera
zauzimanje pravilnih stavova
praksa radničkog samoupravljanja
intervencije
protekcijizam i birokratizam
kompleksno nagrađivanje
zadružna stambena izgradnja
komunalni sistem
mjesni samodoprinos
1963. - 1972.
društvene službe
usavršavanje instrumenata unutrašnje raspodjele
javne ustanove
administrativne inspekcije
administracija - postoji radi općine, cijelog društva, radi svih nas
modernizacija
kadrovska politika
problemi kadrovske politike
otkaz - u isključivoj nadležnosti radne zajednice
kućni savjeti - stanari i samoupravljanje
kućni savjet - proširena porodica, jedna od osnova našeg socijalističkog društva-ćelija
općinski komitet - komisije kao pomoćna tijela i administracija
javnost vođenja kadrovske politike
općinske skupštine - nosioci brige i rješenja
birokratizam
referendumi - MZ vlastitim sredstvima rješavaju probleme
komuna-samoupravna osnova našeg društva
komuna-asocijacija građana i neposrednih proizvođača
rukovođenje i samoupravljanje
kriza rukovođenja
demokratski okvir za usuglašavanje protivriječnosti
skupština općine - društveno-politička zajednica za razvijanje društva.samoupravljanja
periferno shvaćeno deklariranje o postavkama daljnjeg razvitka našeg društva
pretjerano samozadovoljstvo organiziranih

političkih snaga
nedovoljno razvijeni odnosi: građani-odbornik-općinska skupština
razvijanje demokratskih institucija na nivou mjesnih zajednica
MZ i zborovi birača: faktor i osnov za razvoj neposredne demokracije
sjednice i odlučivanje: izglasavanje pripremljenih zaključaka
pasivnost samoupravljača
centar moći u poduzećima stvara kod upravljača mentalitet sitnih prakticističkih pitanja
1973. - 1980.
radnička kontrola-sastavni dio samoupravljanja referendum
konceptija slobodne asocijacije proizvođača
samoupravljanje kao oblik diktature proleterijata
samoupravljanje koje otklanja proturiječnosti u društvu
subjektivna organiziranost radničke klase u idejno-političkom smislu
razvoj komunističkog društva
općina Vukovar:samoupravna socijalistička zajednica/osnovna društv.polit.zajednica
općina Vukovar: zasnovana na samoupravljanju i vlasti radničke klase i radnih ljudi
samoupravne interesne zajednice
nama unaprijed utvrđenog modela samoupravnih interesnih zajednica
SIZ: odnosi i unutar njih udruživanje rada i sredstava-slobodne razmjene rada i solidar.
neotuđivo pravo radnika da upravlja dohotkom koji je ostvario
racionalizacija radnog vremena
skupštinski delegatski sistem
SIZ: bitno povećanje administrativnog aparata, nedorečenost u normativnim aktima
delegatski sistem- elementi nametanja
općina je više samoupravna zajednica a manje organ vlasti
općina mora razvijati koordinativnu funkciju
birokratske tendencije guše samoupravne odnose
uprava - nije vlast nego stručna služba uvijek na usluzi i pomoći građanima

Kategorija: TOTALITARNA BIROKRACIJA
1945. – 1951.
samovolja u raspodjeli/dodjeli zemljišnih posjeda
davanje posebnih prava
dozvola za povrat imovine za vrijeme okupacije

općinska uprava - transformacija
općinski centralizam guši razvoj mjesnih zajednica
glavnu riječ imaju zatvoreni krugovi
centralizam na općinski način: politička moć koncentrirana u općinskim vrhovima
općinska sredstva: centralizirana - stvaranje jakih općinskih središta
politički značaj planiranja - stabilizacioni programi
kolektivni rad - novi prostori demokratizacije
forumski rad i zatvorenost: liderstvo, autoritet funkcije i monopoli odlučivanja
birokratsko-tehničke snage: autoritet izrastao iz funkcije
sistem kolektivnog rada-revolucionarni čin protiv birokratske psihe
sudar s birokracijom
birokracija urasla u društvene odnose
birokracija u dušama birokratiziranih pojedinaca: ljudske potrebe I uredska moć
klasna boja birokratske psihe
birokracija teško ispušta iz ruku vlast i moć
politički obračun sa antisamoupravnim snagama
1981. - 1991.
politički profesionalizam - funkcionera s izvorom prihoda od funkcije
suzbijanje tendencije reproduciranja političkog profesionalizma
funkcija - sredstvo birokratskog manipuliranja
zakon o udruženom radu ostvaruje se djelima
novi-zurovski odnosi
zurovsko idejno-političko nastojanje
općina budućnosti
skupština općine-organ društvenog samoupravljanja i najviši organ vlasti
skupština općine - više da djeluje kao radno tijelo cijele društvene zajednice
promašaji birokratskog recepta
protestni skupovi štrajkovi
korištenje sredstava u društvenom vlasništvu
racionalizacija uprave

državljanstvo - domovnica
zabrana promena osobnih podataka
upravna podjela Hrvatske
industrijske norme
Zakon o konfisciranju imovine
pravosuđe

uredbe
kotarski narodni sud
zborovi građana
Odjel za zaštitu naroda (OZN)
Kotar Vukovar
Narodni Front
Izbori
1952. – 1962.
zatvor
uredba o porezu na višak fonda plaća
krivična djela povrede ugleda države i njezinih najviših predstavnika
kaznena politika
advokatura
novog advokata kao čovjeka suvremenog društva
uredba o upravljanju stambenim zgradama
uredba o stambenom zbrinjavanju
nacrt novog zakona o radnim odnosima
uredba o kreditiranju radnika i službenika
zakon o državnoj upravi NRH
crne blagajne pri općinskim narodnim odborima
zakon o zdravstvenom osiguranju poljoprivred.proizvođača
uredba o završnom računu privrednih organizacija
kotarski disciplinski sud
iseljeništvo
1963. - 1972.
javno pravobranilaštvo
statuti
statut općine Vukovar - mali kodeks velikih prava i časnih obaveza
ustav
statut komune Vukovar
Popisi
općinska skupština
žalbe
zakon o radnim odnosima
općinski sabor
usklađivanje zakona
općinske službe pravne pomoći
žalbe građana , služba za predstave i pritužbe

zborovi birača
izborni zakon
demokratske procedure I socijalistički idejno-politički sadržaji
izborni sistem - društveno-politički život
neposredni izbori
izbori-progresivnost i opredjeljenost za reformu i samoupravljanje
konzervativne snage
građani: mogućnost ne da glasaju već da biraju
najdemokratskiji izbori
ustavni amandman 15
odbor za nacionalnosti
1973. - 1980.
rupe u zakonu
oni žive od rupa u zakonima
ustavne promjene-novi politički sistem:društveni dogovor I samoupravni sporazum
delegatski odnos-osnovni princip konstituiranja skupštine
dominantan položaj vijeća udruženog rada
ustavi SFRJ i SRH - stvaralački napor
ustav Titove republike udruženog rada
novi ustav: jedinstvena povelja rada i samoupravljanja
zakon o udruženom radu
pojedinačna I kolektivna odgovornost
gdje svi odgovaraju u stvari nije odgovoran nitko
ustavni poredak
kolektivni način rada
1981. - 1991.
matični broj građanina
samoupravna prava
prelazi se preko povreda samoupravnih prava
privatizacija interesa kod prijema radnika
institucija stalnog delegata
potpisan društveni dogovor o provođenju jedinstvene kadrovske politike
zakon o radnim odnosima
disciplina I odgovornost radnika za radne obaveze
smoupravna prava radnika

3. dimenzija: socijalizacija

Kategorija: TOTALITARNA SOCIJALIZACIJA
1945. - 1951.
društveno organizirani rad
obnavljanje rada društvenih organizacija
opismenjavanje
obrazovanje
formiranje društvenih ustanova
prenamjena oduzete imovine
općenarodna obnova
racionaliziranje živežnih namjernica
socijalna propaganda
javna predavanja
prevaspitanje mladih
metode uvjeravanja
rasplesti ideološku borbu
likvidacija nepismenosti
seljačke radne zadruge
narodni zajam
dobrovoljne radne akcije
radnička klasa
stručno uzdizanje
izgraditi novog čoveka
mobiliziranje radne snage
1952. - 1962.
društveno planiranje
radne akcije
premještanje i postavljanje
društvene organizacije
obrazovanje
demokratizacija i decentralizacija društvenog uređenja
uzdizanje stručnih kadrova
socijalni problemi
dvoličnost prosvjetnih kadrova
socijalno osiguranje
u socijalizmu nema nerješivih problema
socijalna skrb - socijalni fond
sindikalne organizacije i borba protiv birokratskog tend.
alkoholizam
invalidska zaštita
društveno upravljanje
borba za kvalitetan službenički kadar
zloupotreba socijalnih davanja

gospodarsko prosvjeđivanje
domaćinsko prosvjeđivanje
radne akcije
gospodomanija
društveni faktori
podizanje novog socijalističkog duha i morala
principi socijalizma: jedina i najzdravija koncepcija
stipendiranje
stanovi
stručni kadrovi
zavod za socijalno osiguranje
društvena prehrana
briga države za majku i dijete
kulturna revolucija
kulturna provincija-decentralizacija kulturnog života
obaveza prema zajednici
penziono osiguranje
ideološki rad
moralni lik mladog čovjeka
životni problem radnih ljudi
odgajanje u duhu socijalističkog patriotizma
kadroviranje
pedagoški aktivizam
radničko sveučilište
odlikovanja
emancipacija žena
podružljavanje poslova domaćinstva
stambene zajednice
socijalno staranje
stambena politika
zdravstveno i socijalno osiguranje
uzdizanje kadrova i društva
mladi graditelji socijalizma
herojstvo u radu
kadrovska politika
društveno-političko zbivanje
kulturni život
1963. - 1972.
političke škole
nepotizam pri zapošljavanju
društvena aktivnost žena
dohrana nemoćnih vlasnika zemlje
služba pravne pomoći

stota godišnjica smrti Vuka Karadžića
nepismenost
integracija zdravstva
integracija u kulturi: kombinat kulture
imperativ vremena
komuna: pravilna regulacija odnosa
regulacija privrednih i društvenih odnosa
zajednički materijalni interes
budžetski način financiranja
društvene djelatnosti: budžetske ustanove
povećana briga o nezbrinutima
grad Vukovar: eksperimentalni grad
lokal-patriotski trač
kako je učila Partija
kvalitet novog vremena
stvaralački proces društvenog kretanja
društvo stvorilo platformu demokratičnosti
izgradnja novih društvenih odnosa
kultura-svojina naroda
usvajanje kulturnih tekovina
migracije i izmjenjeni duhovni lik Vukovara
kulturna stremljenja: značajna osobina Vukovara
kulturni kontinuitet u akciji
razvijanje kulturnog stila
prodiranje kulturnog stvaralaštva u mase
dugotrajni odgojni rad
kolektivna kultura-kolektivni kulturni stil
praćenje i stvaranje navika
stvaranje kolektivnog duha:kičma duhovne kulture
kičma duhovne kulture-osnova humanizacije
kulturna proizvodnja i potrošnja
mreža domova kulture
linija stalnog uspona
novo doba
čovjekova sreća
kazalište: utjecaj na svijest čovjeka
kazalište:vječno traženi eliksir socijalizma
društvena reforma
zdravstveni paradoksi: bolovanje ili raditi
životni standard: osobni dohoci i lična potrošnja
preraspodjela se mora shvatiti kao proces
rezerve u administrativno upravnim sferama
fondovi za odmor
škola za život
opismenjavanje i obrazovanje odraslih

kult radnih akcija
seksualna revolucija: legalni abortusi
proces oslobađanja porodica od teh.zaostalosti domaćinstva
proces socijalističke politike - politička škola
emigracija - tolerantna pojava
socijalna zaštita i stabilni izvori financiranja
ideološka edukacija
kultura: svojina čovjeka u socijalističkom društvu
kultura: svojina čovjeka u novoj ljudskoj zajednici
kultura:treba biti kritička svijest i humanizacija čovjeka
kultura: ne smije biti nadomjestak - zabava
matica hrvatska i prosvjeta
integrativni omladinski pokret
marksističko obrazovanje
1973. - 1980.
marksističko obrazovanje-zahtjev sadašnje etape reaktiviranje u sve pore društvenog života - marksizam
marksizam:svestrana naučna, etika i socijalna misao
marksizam:oblikovanje socijalističkog morala, ateizam
marksizam: pozitivne radne navike i odnosi
komunističke vrijednosti
marksističko obrazovanje:ljubav prema domovini
marksističko obrazovanje: poštivanje tekovina NOB
marksističko obrazovanje: htijenje za socijalist. Izgradnjom
ideološko obrazovanje
naraštaji budućnosti
samoupravni sporazum o zapošljavanju
mostovi bratstva i jedinstva - most 25. maj
kulturno mrtvilo-kod nas nema ljudi,nema ideja
mladi i duh općenarodne obrane i društvene samozaštite
opismenjavanje odraslog stanovništva
političke škole - odlučivati znači, znati
radne akcije-izraz patriotske svijesti mladih
radne akcije-vječno slijediti Titov put i djelo
moral i podobnost
političko osposobljavanje
kulturna tribina - demokratska rasprava
kulturna politika - nova kulturna politika
nova kulturna politika:oblikovanje nove socijalističke ličnosti
1981. - 1991.
radna akcija - vjernost tradiciji

pobratimi
polemike
privredni kriminal u porastu
Titov fond: jedinstvena i trajna institucija
informiranje
informiranje:putokaz za društvenu akciju samouprav. odluke
informiranje radnika
doziranje informacija od tehnobirokratskih struktura
informacija ima funkciju kontrole
radnik - potrošač informacija
radnik - stvaralac informacija
kulturna baština
o Vukovaru treba pisati smireno
Vukovarci - gospodari svoga rada i time svoje sudbine
Vukovarci - kritičkog mentaliteta, svi nekako predsjednici
Vukovarci - zaljubljeni u svoj grad i domovinu
Vukovarci - otvorenog srca prema svim ljudima i narodima
u zanosu svakodnevnih obaveza
nova svijest: izazov kritičkog duha
proces podružtvljavanja informiranja
historija se uči srcem, potvrđuje brat. i jed., utvrđ. zavjet Titu
pobratimski odnosi

socijalna jednakost - nejednakost
siromašno društvo bogatih pojedinaca
bogaćenje - socijalna nejednakost
borbenost morala: hrabrost, istinoljubivost, pravičnost
borbenost morala: humanizam
moralne vrline revolucionarne borbe
društveni odnosi formalizirani i birokratizirani
potrošački mentalitet
duhovna klima dvojnog morala i konformizma
vrijediš onoliko koliko imaš
malograđanština - politički stav lične koristi
konformista: pravi trovač društvene klime
konformista: nikad ne riskira, koketira s vrhuškom
moral nam je u krizi
jezik i jezična isključivost - bolesna ideologija
zajednički nam je jezik
nedovoljno marksističko obrazovanje
200.godišnjica rođenja Vuka Karadžića
zanemarena odgojna funkcija škole
djelovanje vjerskih zajednica
godine prijelomnog življenja
vukovarci osuđuju nac. ispad akad. Petra Šegedina
obnova matice hrvatske
hrvatski dom

Kategorija: TOTALITARNA SOCIJALIZACIJA
1945. - 1951.
održavanje konferencija
organiziranje priredbi
društvena pravila
manifestacije bratstva i jedinstva
Dudik
prelazak na drugu vjeru
popis naknade štete po okupatoru
zaštita narodnih dobara
inspekcija rada
poništenje diploma
Titov rođendan
novi ljudi
trudbenici
stvaralačka inicijativa i socijalističko takmičenje
iza nas stoji velika država

naša narodna zajednica
vukovarski špekulanti
spomenik palim borcima
odlazak Njemaca ratnih zarobljenika
čuvanje narodne imovine
radna konferencija
subjektivne mane moramo energičnije ukloniti
borba za socijalizam
mjesni narodni odbori
naredba
1952. - 1962.
proslave: Dan ustanka naroda Hrvatske
Porez
preodgajanje svijesti naših mladih
preodgajanje svijesti i formiranje karaktera mladih ljudi
mladi - svjesni graditelji socijalizma
borba za pravilan odgoj djece

komitet narodne omladine-čistoća svojih organizacija
narodni front
praznik: 29.novembar - Dan Republike
istinski socijalistički odnosi
odani našoj socijalističkoj domovini
politička borba za uklanjanje nazadnjaštva i misticizma
ustav garantira slobodu savjesti
socijalistička svijest i socijalistički moral
praznik: 8. mart - Dan žena
praznik: 12.4. - Dan oslobođenja grada
Armija mira
Dudik-remek djelo klero-fašizma
spomenici
odgoj doma i škole formira socijalno-društveni lik djeteta
odgojiti svjesnog,aktivnog I moralno čvrstog graditelja
za neuspjeh djece krivi su roditelji
proslava: 150 god. Prvog srpskog ustanka
socijalistički patriotizam naših naroda
uspomene iz NOB-a
politički život grada
nesocijalističke tendencije
borba za pobjedu istine
komunisti na pozicijama suvremenog, naučnog I socijalističkog gledanja
sjećanja na oslobodilačke dane
proslave: Titova štafeta - Dan mladosti
nerazrušivost bratstva I jedinstva
slušajući glas naroda I hod revolucije
društvena kontrola - društveni kriminal
rasipanje društvene imovine
malograđanština I religioznost
vlast naroda u revoluciji stvarana
praznik: Dan JNA
praznik: Dan borca
praznik: 1.maj - Dan rada
revizionizam
nacionalna netrpeljivost
evociranje prošlosti NOB-a
društveni nadzor
antisocijalističke pojave
subjektivne slabosti: osoba neshvaća demorkatsku suštinu
1963. - 1972.
idejnost u nastavi

mito
Vuk Karadžić: pripovjednik demokratskih načela života
proslave: vrelina revolucije, žrtvenik
sistem socijalističke demokracije
kolektiv je od mene izgradio čovjeka
kolektiv nas razumije i pomaže
društvene deformacije:činovničko-birokratski mentalitet
društvene deformacije:naduveni odnos prema običnom čovjeku
društvene deformacije:konformistički stav
životno zainteresiran za duhovnu proizvodnju
trajno podmlađivanje humanog i revoulcionarnog gibanja
rad prevladava zaostalost
proces borbe za nova i sadržajna saznanja
spomen-obilježja
spomen povelje
nacionalna i socijalna sloboda
nova povijest: čvrsta istina, čvrsta vjera
izgradnja spomenika revolucije
Dan Republike:praznično tumačenje stvarnosti
Dan Republike:instimna svečanost socijalističke Jugoslavije
integracija izazvala - dezorijentaciju duha
nismo za integraciju već za komplikaciju
kolektivni kulturni stil riješen primitivističkih i malograđan. Pojava
boriti protiv konzervativnih shvaćanja
kriminalni abortusi
da se izvlačimo iz malograđanske stihije i njenih pojavnih formi
partikularizam, sebičnjaštvo, šovinistički impulsi
put oslobođenja čovjeka
čovjek glavna misao i briga
Dan pobjede: simbolička parada
narod vukovarske komune
Dan mladosti: simboličan pozdrav naroda Jugoslavije Titu
simbolično ime - Tito
Tito - darovao nam bezbjednost, život i sretniju budućnost
čuvati slobodu
veliki ideali socijalizma
uspostavljanje nove, po kvaliteti bolje narodne vlasti
stavovi socijalističkog humanizma i kulturne demokracije
privredna reforma:općedruštveni zahtjev,

instrumentarij i podsticaj
radost socijalističkog puta
29. novembar - historijski kontinuitet
zemlja najnaprednijih odnosa
zaostalost i neznanje temelj birokratske samovolje
Titova misao: vjera, sigurnost, garancija, jedini ispravni put, savjet
Titova misao: učitelj, hrabrost, razumnost, jugoslavenska zajednica
na straži mira
obračun s konzervativno-birokratskim snagama
otpor:formirao za vrijeme centralnog etatičkog upravljanja privredom
konzervativne i birokratske struje u SK
vještački ubačene klice razdora
demonstracije i infiltrirani reacionari
masovni miting vukovaraca
treba prečistiti sa svim onima što ne slušaju i što ne znaju
vukovarci - Titova najodanija armija
vukovarci - poštuju velike ciljeve jugoslavneske revolucije
vukovarci - nikada nisu gubili vjeru u Tita
nacionalizam-vukovarci deklarirali svoje stavove
maj-simbol našeg čovjeka
naša osnovna istina: narod ove zemlje i Tito su jedno!
riječ i pojam Tito-svaki čovjek gleda u tom osnovni sadržaj
čas historije: oživljavanje sjećanja
Tito: ovaj narod zna obraniti svoje
u zemlji ima duh slobode, sloge, bratstva:nova država novog tipa
pokušaji da se baci sjeme razdora - smišljene provokacije
duboko vjerovanje u SK
put izgradnje slobodne bratske zajednice graditelja socijalizma
raščistiti sa pobornicima kontrarevolucije
1973. - 1980.
rodoljublje i internacionalizam
ograničavati tehnokratske moći u društvenoj nadgradnji
permanentna kontrola i odlučivanje radnika
naša stvarnost utemeljena je na svijetlim grobovima
Titovo vrijeme
snagu mladosti pretvoriti u snagu revolucije
priča o velikom vremenu-naše vrijeme je zaista veliko
Tito svojim djelom - nadvisio vrijeme u kojem živimo

Tito - naš pravi otac, Tito nas je naučio da živimo
Tito - slomio je sve staro i okorjelo
bratstvo i jedinstvo,sloboda,mir,samoupravlja. sadržano u 1 riječi-Tito
pobratimstvo
Dudik - knjiga uspomena i opomena - suvremeno svetište
Tito: simbol naše vjere u bolje
djecu treba učiti da vole Jugoslaviju
Narod - jedan duh jedno tijelo
mladi vjerni tekovinama revolucije
Tito: arhitekta aktivne koegzistencije i nesvrstanosti
nacionalno pitanje
radnička kontrola: svi radnici - kontrola
SK - avangardni odred komune uvijek u središtu života
Dudik: smisao manifestacije - antiratni
umro je drug Tito: zaklinjem se za budućnost Jugoslavije
Tito: istinski čovjek
Partijo majko, brate, kćeri, kriško hleba,dalekovođa,nova kuća
Parijo bolji živote, časnija istino, zenico oka, čovekova zakletvo
Parija: sazidala bele zidove humanosti,slobode,ravnopravnosti,mira
Titova partijo komunista
Titovo ime u srcu i duh Titov u svesti, Titova krv u žilama
istorijska odgovornost
parija nije vlas,ali je agens socijalističkih sadržaja demokrat. Procesu
partija - činilac društvene kohezije
parija - nosilac novih etičkih vrijednosti
demokratska priroda SKJ
SKJ svoju vodeću idejno-polit. ulogu ostvaruje snagom arugmenata
demokratska rasprava
1981. - 1991.
jubileji i proslave
na simbolički način obilježiti trajno sjećanje
nacionalna pripadnost
zavjet Titovom djelu
komunisti: avangardni odred komune
historijska uloga
pokušaj destabilizacije
simbol humanizma i bratstva velike jugoslavenske porodice
Titu narod daje zakletvu za veliko sutra
Dudik-historijski sat: kreiranje uspomena na žrtve

jedinstveni zavjet Titovom životnom djelu
historija je Tito
Vukovar o Titu: koji ga istinski doživljava, i koji ga živi
Zakletva drugu Titu
zloupotreba vjere - političke provokacije
reakcioneri od bogomoljačkim štitom
Tito - idol mladosti
dio smo revolucija koja traje
odlučan obračun sa separatizmom, iredentizmom, nacionalizmom
odlučan obračun sa partikularizmom i dr. slabostima
jugoslavensko zajedništvo temelj naše zajedničke sudbine
republika ima toplo i veliko srce
vjernost revolucionarnim tradicijama
revolucija traje dokle god gradimo socijalizam
Tito sa nama, Tito u nama
crvena buktinja komunizma i Tito: jedinstvena inspiracija
Tito nas naučio kako se voli

hajdučki mentalitet: statak stare svijesti-ukrasti državno je dobro/časno
kriminalitet svih vrsta
tužne misli i gorčina, redukcije i recesija, inflacija
sistematska ateizacija
zavjet Titu: sami na svome gradimo novu vlastitu budućn. dostoj. čovjeka
Dudik: ideja da se povijest tumači kroz sadašnjost
rodoljublje našeg čovjeka naraslo do mita
Armija: naš zajednički predznak
tvrdnja da su Armija i narod jedno: naša stvarnost i materijalna snaga
armijo naroda
štafeta-simbol mladosti i zajedništva
idejno-politička pasivnost mladih i ravnodušnost starijih
Crveni Vukovar
biti revolucionaran danas: u svakom trenutku i neprekidno
predanost našoj svetoj stvari
nacionalistički ispad akademika Petra Šegedina
obnova povjerenja

Kategorija: TOTALITARNA SOCIJALIZACIJA
1945. - 1951.
-
1952. - 1962.
u smislu samoupravljanja službenici nisu nikakva vlast
službenici: stručni suradnici narodne vlasti i organa samoup.
1963. - 1972.
ostvareno društveno samoupravljanje
čovjek: demonstrira razvoj samoupravljanja, demokracije
organska povezanost
kultura: značajan faktor u formiranju samoupravljačkih odnosa
kultura: izgradnja samosvjesne ljudske ličnosti samoupravljača
1973. - 1980.
vrijeme i misao donijeli su čuvara-samoupravni socijalizam
samoupravni socijalizam-odan je i živi za nas
samoupravni socijalizam-on je dio svakog od nas
sigurna kolijevka samoupravnog socijalizma
samoupravna radnička kontrola-instrument u rukama radnika
pasivnost - odraz ukupnih društvenih odnosa

marksova republika udruženog rada
samoupravni socijalistički odnosi-novi oblici moralnih vrijednosti
afirmacija moralnih vrijednosti iz jug.nacionalnog pokreta
afirmacija moralnih vrijednosti iz normi i lika komunista
bogatstvo etičke vrijednosti i djela
stalno usklađivanje normi ponašanja i načina rada
revolucionarnost pojedinca potvrđivati dosljedno u akciji
nov sistem vrijednosti
stvarni društveno-politički angažman
legitimacija o moralno-političkoj sposobnosti pojedinca
samostalno kritičko praćenje samoupravne preobrazbe društva
prave političke akcije
samoupravna afirmacija narodnosti
nova socijalistička ličnost humanog proizvođača i slobodnog samoupravljača
samoupravna svijest i savjest
partija - bitan činilac sistema socijalističkog samoupravljanja
demokratska priroda SKJ djeluje unutar samoupravnih institucija
odgovornost svih samoupravnih subjekata-istorijska dimenzija

1981. - 1991.
informiranje - odraz razvijenih samoupravnih odnosa
informiranje stavlja u funkciju samoupravljanja i delegatskog sistema
informiranje radnika u funkciji samoupravljanja kao klasno pitanje
doziranje informacija samoupravljačima - pod poslovnom tajnom

informiranje proširuje samoupravljačke vidike-jača klasnu svijest
ne mogu biti toliko malo plaćen koliko malo mogu raditi
samoupravljanje nije dato - ono je zadato-za njega se valja boriti
jačanje samoupravljanja - jačanjem klasne svijesti morala

4. dimenzija: militarizacija

Kategorija: IZVANREDNO STANJE – PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA
1945. - 1951.
prvi privremeni gradski narodnooslobodilački odbor
partizanski odredi stalno dolaze
miris baruta od sinoćne paljbe
dolaze partizanski terenci
vitezovi legije časti, usijane glave prekog suda
junaci koji su klali goloruku djecu, žene i starce aduti Tomićevog prekog suda, ubice pred jamama Dudika
pobožne supruge velikih zločinaca Otmara, Šilda i Jakoba Elickera
Nijemci i ustaše zlostavljali Jevreje po dolasku u Vukovar
građani žrtve jedne sulude klike
suluda klika je željela učvrstiti društvo od građana drugog reda
ulazak narodnooslobodilačke vojske
nečuju se zvučnici ustaške promidžbe
nema više sakupljanja milodara
u krvi nestaje i guši se jedna nezavisna država
za slom jednog sastanskog sistema
zarobljenički logor Njemaca
narodni neprijatelji
borci
pali borci
civilni logori
prihvatanje zarobljenih Ustaša
čuvanje zarobljenika
demobilizirani domobrani
ratni invalidi
dodjela imovine ratnim invalidima i borcima
otkopavanje žrtava
kontrola narodne milicije
Dudik

fašisti
fašistički materijal
kriminalno obavještajna služba (KOS)
kazneni zavodi
kaznionica u Sr. Mitrovici
izgradnja logora
pretresanja
praćenje i saslušavanje
krivični progon
mobiliziranje
milicija
potraga
strijeljavanje
povlašteni položaj oficira
branilačka/boračka pogodnost
slanje suđenih u vojsku
kaznionice i zatvori
narodna milicija čuvar narodne vlasti
vojne vlasti
OZN-a - pomoćni aparat partije
likvidacija - beskrupuloznost vladajućih ljudi
represija i zločin nad poraženima i neprijateljima
neka popustljivost i površnost
ustaški elementi; četnički elementi
NOO:stvarni politički rukovodioci naroda
osveta prema Hrvatima - velikosrpski šovinisti
linč rulje u Boboti
hrvatska reakcija
krivično odelenje
krivična djela protiv naroda i države
budnost u aparatu
Hrvati: prva poslijeratna zastrašenost
logor Ovčara Vukovar
zatvaranje Njemaca i Hrvata

zatvaranje cijelih obitelji
ratni i civilni zarobljenici
obrazovane i stručne logoraše puštalo se na prinudni rad
konfiskacija imovine logoraša
ograničeno kretanje otpuštenih logoraša
deportacija
šutnja administracije
bijeg logoraša i potraga
otpušteni logoraši mole smještaj, hranu i odjeću
zatočena maloljetna djeca
svećenici logoraši
naša vojska
1952. - 1962.
JNA
predvojničko logorovanje
predvojnička obuka
pionirski odred
kažnjavanje zbog održavanja vjerskih obreda
kazne za vređanje i klevetu našeg državnog rukovodstva
vojne akademije
proslava formiranja brigada
armija: osloboditeljica naše zemlje, Armija mira
Titova armija, dio svih nas, naša snaga i naša odbrana
Vukovarski garnizon
naša Armija hiljadama niti nerazdvojno vezana sa narodom
naša Armija čuvar mira
ljubav naroda prema Armiji
učvrsti neraskidiva povezanost Armije i naroda
Tito-kao vrhovni komandant
borbena epoha - stvarnost koja traje
Armija - JNA
Policija
predvojnički centar
regrutacija
Dudik - i žrtve fašizma
prikriveni i javni neprijatelji Jugoslavije
Jasenovac
boračka prava
briga o borcima NOR
veličina i ljepota herojske smrti
simbolička ljepota narodne žrtve
snagom historije i ljepotom legende - spomenici
častan zavjet za nova djela-garancija jugoslavenske

budućnosti
zapošljavanje bivših boraca i invalida
boračko mirovniško reketiranje
policija - organi gonjenja
JNA: snažna oružana sila - sigurna garancija mira
JNA: obezbijediti tekovine revolucije i mirnu izgradnju socijalizma
naša Armija: specifična jugoslovenska škola
Armija: neposredno uključila u izgradnju socijalizma
Armija: izgrađuje našeg novog jugoslavenskog socijalist.građanina
Armija: vođenje pravednog rata
Armija: ideološka i psihološka priprema za atomski rat
Armija: sistem obrazovanja da razvija čovjekovu ličnost
Armija: da čovjeku razvije stvaralačke sposobnosti, vjeru u sebe
Armija: da razvije vjeru u socijalističko društvo
Armija: da razvije vrline koje krasi građane prave socijal. Zemlje
Boračka pitanja - politička skretanja i krupne greške, lokalizmi
uskraćivanje prava
Titovski entuzijazam
JNA: nosilac revolucije aktivni učesnik u izgradnji socijalizma
JNA: armija i narod jedan jedinstven i nerazdvojni dio
naša Armija kao čedo naroda
Praznici
služba unutrašnje sigurnosti:čuvari socijalističke zakonitosti
SUP: očuvati prava radnih ljudi i tekovine Revolucije
1963. - 1972.
borci
predvojnička obuka:privikavanje omladine na kolektivni život
partizanski marš
Dudik
spomenici
mirovine
proslave
borci: nerazumijevanje, nepravilan odnos,nazivaju na zabušanti
borci: diskusija ima karakter iskrene drugarske ispovjesti
izvanarmijski centar omladinskih odreda
skupovi bivših ratnika
Armija i vukovarski garnizon: služimo narodu

SUP:izgradnja vlastitih progresivnih shvatanja i stremljenja
SUP: nužnost budnosti, neophodno oružje socijalizma
JNA: pošten čovjek-vjeran sin svoga naroda
JNA: dosljedan i neustrašiv čuvar nezavisnosti socij. Otadžbine
vojnici čuvari naše sadašnjice-opravdati povjerenje naroda
Armija: najveća škola života, kovačnica bratstva i jedinstva
Armija: kovačnica sreće svih naših naroda
narod to je armija, armija je narod
vanarmijsko vaspitanje-masovne obuke stanovništva
vojne stipendije
Armija: razvijanje veza sa svojim narodima
nigdje drugarstva kao u našoj Armiji
armija izgrađuje novu saobraćajnicu
služba bezbjednosti-karakter političke policije
služba bezbjednosti: razne deformacije u službi
služba bezbjednosti: prikupljanje podataka i obavještavanja
služba bezbjednosti: u cilju otkrivanja i spreječavanja djelatnosti
služba bezbjednosti: nelegalne metode rada, zloupotrebe
služba bezbjednosti: politička šteta i zaštita građana
služba bezbjednosti: jačanje društvene kontrole nad radom službe
suradnja službe i građana:dobrovoljnost, patriotizam,soc.svijest
sastavni dio armije-čvrste,monolitne-izrasle iz naroda
borci osudili Deklaraciju o položaju i nazivu hrvat.knjiž. Jezika
borci osudili šovinističko i nacionalističko istupanje
javno raskrinkavanje
predvojnička obuka
agresija
spomenik: simbol svih boraca, simbol očuvanja jedinstva naroda
narodni zbor
služba unutrašnjih poslova - subjektivni faktori razvoja
služba unutrašnjih poslova: borba za zakonitost
eskalacija nacionalizma - masovni pokret
savez boraca: nitko nema pravo da demobilizira borce
borci su revolucionarni dok su u životu
1973. - 1980.
služba sigurnosti - to je narod

borci: čuvati tekovine NOB
Armija: bila i ostala oslonac jedinstva naše zemlje
jačanje obrambene moći zemlje
Titova strategijska ideja-svakom agresoru se suprotstaviti
totalni obrambeni rat, totalnom oružanom borbom
totalnim otporom vojske i naroda na cijelom nac. Teritoriju
Armija kao zajednička oružana snaga radničke klase
Armija produbljuje svoj klasni narodni i socijalist. Karakter
Armija: borbeni instrument samoupravnog socijalističkog društva
JNA je izrasla u modernu oružanu silu
moralna snaga JNA:jačanje jugoslavenskog socijalist.patriotizma
borci protiv zaborava
služba sigurnosti:borba protiv svih neprijatelja nove soc.zajednice
rezervni sastav JNA: obaveza služenja
rutinske vježbe rezervnog sastava JNA
1981. - 1991.
borci: evociranje ustaških nedjela
Titov stav:narod koji je odlučan, pripremljen,organiziran,
Titov stav:naoružan i pravilno usmjeren i vođen - nepobjediv
svaki građanin vojnik
sveopći obrambeno-zaštitno organizirano stanovništvo
nastojanje da svi naši građani istovremeno budu i vojnici
Jugoslavija: neosvojiv bastion za svakog agresora
združene vježbe teritorijalaca i marševi
armija - uzdanica naša
organi unutarnje sigurnosti: jačanje sigurnosne svijesti i kulture
društvo koje predstavlja jedinstven organizam sa senzorima
vježba Vuka '82. potvrda borbene spremnosti, JTO
uspjela mobilizaciona vježba
Armija je narod
borci uvijek spremni za borbu protiv negativnosti
višednevna vojna vježba pripadnika TO 1985.
rezervne starješine: jačati idejno-političko i stručno usavršavanje
sve izrazitija kriza morala
vukovarski garnizon 1988: svečana obaveza mladih vojnika
borci brane bratstvo i jedinstvo
međurepublički susret rezervnih vojnih starješina

vukovarski borci: ne dozvoliti formiranje novih političkih stranaka
ordeni za vojne i društvene zasluge
dogovor za sadržajnije i objektivnije informiranje o JNA
domaćini starješinama iz Pljevlja
rezervne starješine SR Crne Gore u Vukovaru
vukovarski borci: protiv manipulacija negativnim pojavama
u porastu društveni kriminal
45.godišnjica desanta na Vukovar
zbor mještana Pačetina: više ne može tako
porušen spomenik palim borcima
nema prekranja granica Jugoslavije
apel boraca vukovarske sekcije 8. kordunaške udarne divizije
borci Vukovara traže zabranu HDZ-a
stanica javne sigurnosti: ne nasjedati provokacijama i dezinform.
Vukovarci na susretu starješina u Kragujevcu
borci zabrinuti za stanje u zemlji
Vukovarski kordunaši obilježili dan osnutka svoje divizije

borci: protiv degradacije NOR-a
krvavi obračun u Borovu selu: 12 redarstvenika ubijeno
srbijski specijalci na terorizmu Iloka
policajska uprava u Vukovaru
nadlijetanja 2 vojna aviona i jednog helikoptera
vojna vježba u vukovarskom garnizonu
samoblokirana sela
krivična djela oružane pobune
hici oklopnih vozila JA iz pravca Vojvodine
pucnjava iz pravca Borova sela
otvorena vatra JA aviona na djelatnike Zbora narodne garde
paljba iz pravca Negoslavaca i Borova sela
pojačano kretanje vojnih vozila ka srpskim selima
nadlijetanje vojnih aviona MIG 21
kvarovi na el. Mreži - teroristički akt
bombardiranje u napadu tri aviona JA
tenkovi, oklopni transporteri otišli iz vojarne u pravcu Negoslavaca
tenkovi, oklopni transporteri otišli iz vojarne u Borovo s., Bršadin, Sotin

Kategorija: PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA
1945. - 1951.
grad je počeo živiti novim životom
svježi tragovi rata i jednog monstruoznog poretka prve parole pisane crvenom bojom rukama mladih partizana
posljedice rata i okupacije
građani svrstani u dobrovoljne radne brigade
radne akcije
pomoć borcima i njihovim porodicama
građani su primali pomoć i savjete
iz ruševina je stvarana nova država i novo društvo
fond agrarne reforme
kolonistima su dodjeljivane kuće odbeglih folksdojčera/neprijatelja
živo pred zgradom Općinskog poglavarstva
kod željezničke stanice pravi haos
snimanje ratne štete
provjera imena narodnih neprijatelja
komisija za utvrđivanje ratnih zločina
ratni zločini
ratni zarobljenici na radu
okupacija i ponašanje - nacionalno držanje

komisija za suzbijanje zločina okupatora
kontrola slobodnog kretanja građana
kontrola radnika
konfiskacija imovine ratnih zločinaca
nastavnici logoraši
komisija za utvrđivanje ratne dobiti
pomilovanja
pljačka
prevoz leševa
prislini rad
iseljenje narodnih neprijatelja
zemaljska komisija za utvrđivanje zločina
pokopavanje leševa neprijatelja
prihvatna vojna bolnica
povrat imovine koju je oduzeo okupator
repatriacija
ratna dobit
srpski šovinizam - rad neprijatelja
socijalni problemi riješeni kolonizacijom
sudovi za zaštitu nacionalne časti-revolucionarni sudovi
revoluc.sudovi: forme za brzo i energično čišćenje neprijatelja iz naših redova
građanstvo nikada nije bilo za NOB

opća amnestija i pomilovanje
revolucionarna pravda-odmazda prema poraženima i neprijateljima
briga za borbu protiv neprijatelja - stalna dužnost
obnarodovanje presude
politička likvidacija na osnovu moćnih argumenata- učvršćuje narodna vlast
zadatak svih organizacija da bdiju u borbi protiv neprijatelja na terenu
demonizacija neprijatelja i viktimizacija lokalnog stanovništva
raskrinkavanje velikosrpskih tendencija
oportunistički stav pojedinih aktivista
pravedno kažnjavanje ratnih zločinaca
velikosrpska reakcija
srpski narod i raspoloženje osvete nad čitavim hrvatskim narodom
nema bratstva s Hrvatima - sve Hrvate treba pobiti (srpska sela)
srpski popovi povezani s kulacima-šovinistima
Dalj žarište velikosrpske reakcije
popovi mučenici
katolički popovi: centar Mačkovaca, indirektno napadaju naš pokret
krvno vezane familije Ustaša
javno suđenje - čišćenje Ustaša i ostalih pomagača fašizma
vodi se borba raskrinkavanja
slab rad s narodom: metoda ubeđivanja s metodom prinuđivanja
puno birokratizma u svim našim ustanovama
izvjestan šovinizam hrvatskog stanovništva-hrvatsko nacionalno pitanje
organizirani šovinizam:dolazi iz Srbije preko Vojvodine i Srijema
srpski reakcionarni elementi
izbori: rad neprijateljskih elemenata
velikosrpskih i ustaško-mačekovsko-popovsko
ne slažu se sa politikom bratstva i jedinstva
narodni neprijatelji
1952. - 1962.
savez boraca
protuavionska zaštita u Vukovaru (PAZ)
rezervni oficiri
Kućni PAZ: boriti se za autoritet kućnih rukovodioca
javna vježba PAZ
neprijateljske provokacije
rad sa rezervnim oficirima
rezervni oficiri-prešli u društveno-polit.ustanove i privredna poduzeća

rezervni oficiri- nastavljanje borbe za ostvarenje tekovina naše revolucije
rezervni oficiri-vojne vježbe i razvoj naše armije
radimo kao da će 150 godina biti mir a spremajmo se ka da će sutra početi rat
savez boraca: vanarmijsko vaspitanje naših ljudi, političko djelovanje
savez boraca: borba protiv svake pojave neprijateljskog rada
savez boraca: brigada za djecu palih boraca
kotarsko-gradski odbor udruženja rezervnih oficira Jugoslavije u Vukovaru
sjećanja - oštrica borbe protiv svih neprijatelja naroda
predavanja
predvojnička omladina
proslave, obljetnice
poligon predvojniške obuke
civilna zaštita
savez boraca u Vukovaru
Partizanske igre
udruženje rezervnih oficira
unutrašnja bezbjednost
spomen ploče
odlikovanja
zakon o amnestiji
razoružanje
omogućuje se povratak ratnih zarobljenika, oficira, podoficira i vojnika
oslobađanje iz okova političke emigracije
neprijateljska aktivnost
1963. - 1972.
Savez boračkih organizacija NOR Hrvatske (SUBNOR)
SUBNOR: socijalistička Jug. svakodnevni smisao i sadržina rada i života
SUBNOR: razvijanje aktivnog jedinstva generacije
udruženje ratnih vojnih invalida
ništa nas ne smije iznenaditi-masovna obuka stanovništva
civilna obrana - djelo svih nas
konceptija općeobrambenog narodnog rata - zakon općina-svi poslovi civilne obrane imaju javni karakter
jedinice civilne zaštite-štabovi civilne zaštite mjesnih zajednica
odred civilne zaštite-stalno mobilna jedinica karakter eventualnog budućeg rata:izbijanje lokalnih ratnih sukoba
vojna obaveza-žene u obrani zemlje
narodna obrana - odbijanje napada agresora

zakon o narodnoj obrani
građani su dužni nastaviti oružanu borbu protiv neprijatelja
narodna obrana: diverzantska dejstva-regulator morala jedinice
naoružane seoske straže kao dio narodne obrane
MZ ima puno pravo da se samoorganizuje za obranu i zaštitu
MZ: aktivan odnos slobodnih subjekata prema odbrani
organizacija obrane MZ: potreba i neposredan interes samih građana
suvremena agresija: bezobzirno oružano nasilje kao masovni zločin - genocid
borba i otpor prema agresoru moraju biti sveopšti i sveobuhvatni
MZ: svi vidovi aktivnog otpora i borbe - blagovremeno organizirano
općina u ONO: naoružava i oprema jedinice TO, organizira civilnu zaštitu
Teritorijalne jedinice formirane u cijeloj komuni (1970.)
ONO: zamisao naoružanog naroda ideja klasika marksizma-lenjinizma
teritorijalna jedinica obrane djeluje samostalno i zajedno s JNA
JTO i njihova dejstva mogu postati osnovni oblik oružane borbe i prerasti u jedinice JNA
JNA i Teritorijalna obrana dijelovi su oružanih snaga
TJ civilne zaštite: civilno stanovništvo bit će pogođeno u katastrofalnim razmjerima
svenarodna obrana - obuka svih građana od 16 do 65 godina života
borbena dejstva vrlo dinamična - ne bi postojale granice između fronte i pozadine
mogu se očekivati veliki gubici u ljudstvu i materijalu
da se stanovništvo što bolje politički i psihološki pripremi
obrana briga cijelog društva
narodna obrana: pravo je i dužnost svih građana, naroda i narodnosti
vježbe teritorijalnih jedinica
teritorijalne jedinice: predavanje o specijalnom ratu
općenarodna obrana čini naš narod neuništivim
1973. - 1980.
općenarodna obrana: uspješno se provodi masovna obuka građana
ONO i DSZ - dužnost i obaveza svih komunista i građana
ONO i DSZ: postanu svakodnevna preokupacija i briga svakog radnika i građanina
sveopća narodna obrana: u svojoj biti antiratna
ONO i DSZ: za odlučnu i beskompromisnu borbu do konačne pobjede protiv agresora

u slučaju agresije: nitko nema pravo da potpiše kapitulaciju
u slučaju agresije: nitko nema pravo da se miri s činjenicom privremene okupacije teritorija
u slučaju agresije: nitko nema pravo da građane Jug. spriječi da ogorčeno bori proti agres.
u slučaju agresije: nitko nema pravo da građane Jug. Spriječi da se bori svim raspol. sred.
u slučaju agresije: sveta je obaveza i dužnosti boriti se protiv agresora svim raspol. sred.
rezervne vojne starješine: stalni rad na razjašnjenju idejno-političke i vojne suštine
suradnja vojnih starješina Negoslavaca i Kragujevca
narodna obrana: masovna obuka stanovništva u MZ
afirmacija rezervnih vojnih starješina
rezervne vojne starješine: izgradnja sistema ONO i DSZ
rezervne vojne starješine: orijentaciono-taktički marš sa gađanjem
uspjela vježba napada i obrane grada
narodna obrana: 1975. godina narodne obrane u MZ moralno-političke i psihološke pripreme za ONO i DSZ
čovjek-kao osnovni faktor sistema ONO
DSZ: borba za njeno podruštvljavanje-svakodnevno neotuđivo pravo i obaveza
DSZ mora biti ugrađena u sve strukture našeg društva
ništa nas ne smije iznenaditi: opća sposobnost za pružanje otpora agresoru
NNNI '70: sudjelovalo oko 30 000 građana
ONO: obrana radničkog samoupravljanja, porodice i domovine
ONO: prava slika Titovog ježa - jedinstvo naroda i Armije
ONO: branilac - čitav narod uz sebe
podruštvljavanje ONO i DSZ u svim strukturama
NNNI '78: oko 40 000 stanovnika
civilna zaštita: izgradnja većeg broja skloništa
NNNI '79: oko 50 000 stanovnika, istočni dio općine-akcija kontrola teritorija
NNNI '80.
1981. - 1991.
centar za obuku TJ u Novim Čakovcima
ONO i DSZ: sistem koji se kontinuirano razvija utemeljen u NOB
ONO i DSZ: kontinuiran zadatak svih subjektivnih snaga našeg društva
obrambeno-zaštitni sistem: samoorganiziranje društveno-političkog sistema
NNNI '81: disciplina i ozbiljnost od posebnog značaja; blizu 25 000 sudionika
NNNI '81: strogo povjerljivo - političko-sigurnosna situacija ovog područja

NNNI '82: frontovski karakter ONO i DSZ, više od 20 000 stanovnika
NNNI '83: vježba TO Žarište '83; napad na naseljeno mjesto, desant,marš;bojevo gađanje
DSZ: kao funkcija socijalističkog samoupravljanja
DSZ '83: odlučno i energično suprotstaviti se antisoc.,antisamoupr. i kontrarevol. Pojavi
NNNI '83: stalno jačanje preventive
SUBNOR: njegovanje revolucionarnih tradicija
NNNI '84: DSZ u MZ, OOUR, RZ, školama i ustanovama
NNNI '85: izvještaji kasne
NNNI '86: samozaštita u kući i na radnom mjestu, humanost položila ispit
civilna zaštita: obuka za zaštitu i spašavanje stanovnika
susret prvoboraca: revolucija još traje
NNNI '87: udarni dan - svi na nogama
SUBNOR: protiv svakog napada na tekovine

revolucije
SUBNOR: osuđeni napadi na JNA
NNNI '88: zadaci Socijalističkog saveza u razvoju DSZ
SUBNOR: opredjeljenje za Jugoslaviju
SUBNOR: borci osudili napad na Tita
SUBNOR: protiv podjele zemlje
SUBNOR: poziv borcima 9. vojvođanske
NNNI '89: funkcioniranje organa za ONO i DSZ u RO, RZ i MZ
SUBNOR: nema prekrajanja granica Jugoslavije
ONO i DSZ '90.
SUBNOR: puna podrška stavovima druga Veljka Kadrijevića (1990.)
SUBNOR: podrška Predsjedništvu SFRJ i JNA

5. dimenzija: industrijalizacija

Kategorija: ATOMIZIRANA PROIZVODNJA
1945. - 1951.
obnova riječne plovidbe
obnova trgovine, zanatstva, obrta
obnova financijskog sustava
industrija - Borovo
obnova infrastrukture
nasilno zatvaranje obrta, trgovine
likvidacija tvornica, privatne fabrike
zabrana privatnih ugostiteljskih djelatnosti
likvidacija trgovina I zanatskih radnji
zapošljavanje zemljoradnika nadničara
zapošljavanje brodogradilišnih radnika
zapošljavanje ratnih invalida
zapošljavanje stručnjaka
prinudni rad zatočenika/logoraša
radni dobrovoljci
dobri aktivisti
personalni referenti
mobilizacija radne snage u poljoprivredi
aktivizacija radne snage za radne akcije
poljoprivredne djelatnosti
poljoprivredna udruženja
osnivanje državnih posjeda
privremeni upravitelji

direktivni uzgoj stoke
financijska udruženja
gospodarska udruženja
dozvola za rad zadrugama
normiranje proizvodnje
industrijske norme
nezaposlenost
socijalno osiguranje zaposlenih
reorganizacija narodnih odbora
1952. - 1962.
poduzeća
poljoprivreda
industrijalizacija
ispravna linija industrijalizacije
izgraditi modernu industriju
Borovo
pojava raznih reakcionarnih elemenata
poduzete mjere protiv nepravilnosti u zadrugama
unutrašnja demokrat. I pitanje upravljanja u zadr.
seljaci - dio jedinice
seljaci - socijalistički proizvođači u poljoprivredi
kotarski sud u Vukovaru
problematično ugostiteljstvo
cijepanje krupnih seljačkih gazdinstava
proširenje proizvodnje

kočničari privrede
savjesno izvršavanje proizvodnih zadataka
protuzakonito bavljenje obrtom
nadriobrt
prodavnice socijalističkog sektora
prevare I varanja u trgovini I proizvodnji
kupovina robe na otplatu
nepoštivanje propisa u robnom prometu
slaba snabdjevenost prodavaonica
nepoznavanje propisa I nemarnost u radu
stabilizacija tržišta
pravilnost naše ekonomske politike
borba za stabilizaciju tržišta I ustaljenje cijena
slobodno plasiranje žitarica na tržištu
ugostiteljska mreža
zapošljavanje posredstvom osobnih veza
dokazivanje radnog staža
višak radne snage
nerentabilna radna mjesta
radni kolektiv
decentralizacija trgovina I ugostiteljstva
Borovo - modernizacija
borba za visoku produktivnost rada
ekonomsko obrazovanje
nedovoljno ekonomsko obrazovanje
borba za dalji razvitak socijalističke demokratije
socijalističke ekonomska svijest
socijalistički odnos prema produktivnom radu
novi pogledi I subjektivna shvatanja odnosa
privredni problemi
ozljede na radu I duga bolovanja
radni sporovi zbog protuzakonitih otkaza
prekovremeni rad - nezdrava pojava
oštra borba za svestranu štednju, protiv rasipništva
biro za posredovanje rada
neprevilnost u radu rukovodilaca
neprevilnost raspodjele viška fonda plata
neprevilnosti u radu poduzeća
vijeće proizvođača
decentralizacija ugostiteljstva
proširenje poljoprivredne proizvodnje
nestašice hrane
privredni sistem
problem upošljavanje neproduktivnih ljudi
mehaniziranje

borba za veće prinose u poljoprivredi
snabdjevačka poduzeća
elektrifikacija sela
izgradnja novih pogona
porast industrijske proizvodnje
kriminal u privredi
rukovođenje
nedostatak živežnih namjernica
komasacija zemljišta
sistem premiranja u privrednim organizacijama
reorganizacija trgovačke mreže
probijanje platnog fonda
prinudna uprava nakon gubitaka
ekonomska politika-jačanje životnog standarda
nova ek.politika: politika društvenog standarda
zadaci sindikata
modernizacija proizvodnje
prekovremeni rad - štetnost
slabosti u planiranju privrednih organizacija
premiraju se:službenici, namještenici, polit.djelatnici
ne premiraju se: radnici u proizvodnji
suvišni radnici otpušteni zbog rentabilnosti
pojava slučajeva
disciplinski sud
analitička procjena -opis radnih mjesta
problem prekvalifikacije
stručno usavršavanje
plaća po jedinici proizvoda
vukovarska privreda-povećanje produktivnosti
otvaranje novih radnih mjesta
mehanizacija domaćinstva
socijalistička zajednica
roditelje oslobađa brige za djecu
sistem nagrađivanja
tarifna politika-dodatni tarifni stavovi
raspodjela čistog prihoda
premije za:ažurnost, disciplinu, pravilan odnos
gola borba za što veće plaće
tendencija linearnog povećanja plaća
oportunistički stav rukovodilaca
petogodišnji plan Jugoslavije
organizacione promjene u privredi
ekonomske koristi
kompleksno nagrađivanje po učinku rada

nagrađivanje po jedinici proizvoda
socijalistička planska privreda
mirovna vijeća
radnički savjet garant društveno-ekon. Napretka
stručnost I obrazovanost radnika I službenika
rješavanje kadrovskih problema
izgubljeni radni dani
privredni prijestupi
porast produktivnosti
zainteresiranost svakog za poljoprivredni razvoj
nomadi tvornica I njiva
odnos zadruga - selo
pojam kompleksnog
stimulativnom zainteresiranoću povećat proizvodnju
poboljšanje organizacije rada
psihologija u privredi
pravilo privredne psihologije
izvanredan napredak privrede (1961.)
društvena I politička odgovornost proizvođača
ekonomske jedinice
nedovoljno informiranje kolektiva
za suštinu I duh novih privrednih mjera
dotacije-za održavanje administrativnog aparata
politika zapošljavanja
princip humanizma I brige o ljudima
1963. - 1972.
razvoj društvenih I materijalnih snaga
politika zapošljavanja
proizvodnja I unutrašnji odnosi
poljoprivreda I moderna agrotehnika
niti radnici niti seljaci
nepravilna raspodjela na relaciji radnik-službenik
integracija slobodnih sredstava
stimulativna dejstva privrednog sistema
kolektivi izbjegavaju privredne ekscese
poljoprivreda I glad za strojevima
dvospolci: radnik - seljak
stručnjaci - nema dovoljno na rukovodećim mjestima
komunisti:nosioci povećanja I poboljšanja produktivn.
boriti za standardizaciju proizvodnje
nedovoljna kvalifikaciona struktura proizvođača
povećanje osobnih dohodaka
stimuliranje proizvođača

veliki gubici u privredi
poljoprivreda - usitnjeni posjedi velika prepreka
suradnja rješava preobleme u privredi
aranžman predaje na obostrano zadovoljstvo
racionalno privređivanje
opće podizanje društvene produktivnosti
stalni porast životnog standarda
privredna reforma - jedinstven stav
izmjene privrednog sistema - jedinstven stav
disparitet u cijenama
usklađivanje odnosa između privrednih oblasti
nerazmjerno povećanje zaposlenih u administraciji
prelazak kvalificir.radnika na administrativne poslove
nove privredne mjere
restrikcija investicija
tržište s konkurentnim sposobnostima
potrošački krediti
otpuštanje radnika-više radnika a manje službenika
provođenje novih privrednih mjera
materijalni troškovi i viškovi radne snage
odluka o povećanju OD-povećanje troškova života
otkaz nije jedino rješenje
provođenje privredne reforme-put na duže staze
smanjiti bolovanje
nagrada za stalnost na poslu
nepotrebni gubici u poljoprivredi
nezaposleni posao žele samo u kombinatu Borovo
jačati odgovornost i ulogu samih proizvođača
cvate lov u mutnom - u trgovini
suprotnost između fizičkog i intelektualnog rada
zamisao o analitičkoj procjeni radnih mjesta
ekonomska politika-aktivna politika stabilizacije
ekonomska politika-stabilan razvoj životnog standarda
ekonomska politika-održavanje razmjera potrošnje
administrativne stege i intervencije - ukinuti
ekonomska politika-radikalna promjena u invest.polit.
od ekstenzivnog ka intenzivnom privređivanju
ekonomska politika-daljnja dogradnja privr.sistema
politika cijena organizacija - ogledalo produktivnosti
rad u inozemstvu
integracioni odnosi u kombinatu Borovo
unapređenje tehnologije,organizacije rada
stvarnost i objektivni zahtjevi proizvodnje

kombinat Borovo-u nezavidnoj situaciji
devizno samofinanciranje
privredni kriminal
umjesto kazne za privred.krim-bolje radno mjesto
krivi rukovoditelji koji štite prekršitelje
reorganizacija banaka
zaštita na radu
pojava staračkih domaćinstava-poljoprivreda
gazdinstva bez nasljednika - poljoprivreda
kvalifikaciona struktura zaposlenih nezadovoljavajuća
odbrana stečenih pozicija-zapliću odnose u kolektivima
industrija napustila nerentabilnu proizvodnju
pozajmice za isplatu OD iz obveznog dijela rezerv.fonda
otpori procesu konsolidacije
birokratsko-etatiistička shvatanja
kooperacija na prekretnici
otpori prema zahtjevima kooperacije na selu
tražiti nove oblike suradnje s individual.polj.proizvođ.
ravnopravno partnerstvo u kooperaciji
novi odnosi na selu
potrebni kadrovi s novim shvatanjima u privredi
industrijska proizvodnja u znaku stagnacije
ekonom.polit.-uvođenje stimulat.mjera za izvoz
modernizacija privrede
modernizacija i rekonstrukcija privrede s potreb.tržišta
dohodak-osnova društvenih odnosa
porast proizvodnje - bez efekta
moralna osuda nemoralnih postupaka
bez garantiranog plasmana nema veće proizvodnje
300 milijunaša u vukovarskoj komuni (pojedinci)
kako spriječiti fluktuaciju stručne radne snage
privreda bremenita problemima
plan ugovaranja proizvodnje
nelikvidnost u vukovarskoj privredi
visoka produktivnost - niska ekonomičnost
bolje stimuliranje stručnog kadra
kombinat Borovo:gigant u punom smislu jugoslavenski
Vukovar-najveća riječna luka u našoj zemlji
visoka diferencijacija u strukturi radničke klase
1973. - 1980.
stabilizacijske mjere
zakon o sanaciji gubitaka

nesmijemo eliminirati mobilnost u radnim organizacijama
RO trebaju sačiniti program svoga ponašanja
uveden stabilizacioni porez
pitanje nemoralnog, uzdrmanog standarda radnika-čistih proletera
prekomjerna i nepokrivena potrošnja
nelikvidnost u vukovarskoj privredi
fiktivni dohodak stvaran u tzv.centrima financijske moći
centri financijske moći izvan kontrole udruženog rada
sistem fakturirane realizacije omogućio malverzacije
OUR-i nestimulirani za stvaranje dohotka
indolentno shvaćanje zakona
društveni plan razvoja postaje politika životnog standarda
razvijanje solidarnosti i smanjivanje socijalnih razlika
nepovoljna kvalifikaciona struktura nezaposlenih
udruživanje i izgradnja dohodovnih odnosa
radnička kontrola
borba za naše rezultate rada
dohodak učiniti zavisnim od rezultata rada
nemjerljivog posla nema
potrebno više rada i pravičnosti
bez kvalifikacija oko 50% nezaposlenih (1977.)
rezolucija o društv.ek. razvoju općine Vukovar za 1978.god.
odricanjem ka progresu
porast troškova za reprezentaciju
1981. - 1991.
privreda - uskaditi potrebe i mogućnosti
politika cijena
rezolucija o ekonom.politici - revidiranje dosadašnjeg ponašanja
rezolucija o ekonomskoj politici-privremeni karakter
odgovornost za potrošnju
privredna kriza
smjena garnitura i pojedinaca
integracija slobodnih sredstava
integracija zapinje na granici tvornice,općome, republike
nacionalizam ne može biti štiti za greške i nesposobnosti
nacionalizam ne može biti štiti za grupne interese ili monopol
granice štiti monopol koji sprečavaju integraciju
ekonomska situacija

potrebna društvena akcija
isplaćivanje OD više od dozvoljeno
pronevjere u RO (dnevnice, službena putovanja, reprezentacija)
rezolucija o ek.razvoju: izvozna orijentacija organizacije
devizni priliv
načela i duh stabilizacije politika i ekonomskih zakonitosti
glomazna administracija
logika dohodovnog interesa
zaoštriti finansijsku disciplinu
problem tolerantnosti u blagovremenoj naplati
shvaćanje solidarnosti
čvršća suradnja banke i privrede
mjere kreditno-monetarne politike
nesporazumi politike osobnih dohodaka
nemoralne isplate
administrativno odlučivanje o politici OD
savezna birokracija
udruživanje rada: dosadašnje inicijative bez adekvatnih rezultata
SIZ ne smiju računati na saniranje gubitaka sredstvima udruž.rada
bez socijalizacije gubitaka - finansijska disciplina
odgovarati za greške u poslovanju, promašene investicijske odluke
odgovarati za neizmiranje dospjelih obaveza, neurednost u naplati
bitka za stabilizaciju privrede
za jedinstvo jugoslavenskog tržišta
sprečavanje privrednog kriminala
problem u dvojnosti morala
problem zapošljavanja i nezaposlenosti
raslojavanje sela
razvoj malog i srednjeg poduzetništva
birokratsko ponašanje u organima uprave prihoda
usklađivanje OD društveno dogovorenim politikom
ograničen rast osobnih dohodaka u organizacijama udruženog rada
inspekcije rada
pogodnosti za razvoj zanatstva

Kategorija: ATOMIZIRANA PROIZVODNJA
1945. - 1951.
podružtvljavanje poduzeća
agrarna reforma I kolonizacija
popis zeljišta

porezne reforme
zajamčeni osobni dohodak
politika razvoja: sanacija i stabilizacija privrede
izraditi strategiju ravnomjernijeg razvoja općine Vukovar
intervetni zakon o osobnim dohocima
obustave rada u nekim kolektivima
veća izvozna orijentacija
kombinat Borovo-rad obustavilo 3 000 radnika
da li su krivi radnici
štrajk i odgovornost
utvrđivanje idejno-polit. i radne odgovornosti borovske krize
borovska samoupravna i poslovna kriza
nikad veći porast gubitka
aktivna ekonomska politika a ne socijala
sindikati: po mjeri rada i odgovornosti
utvrđena odgovornost za stanje u SOUR-u Borovo
kolektivna odgovornost poslovnog odbora
smjena direktora
prestrukturiranje vukovarske privrede traže komunisti
hitna pomoć kombinatu Borovo
akcijom iz krize
razrješenje dužnosti rukovodilaca
obustava rada u SOUR Borovo
hoćemo da radimo ali i da zaradimo - štrajk
istina o reformi
reformom do blagostanja
saniranje ukupnog stanja u SOUR Borovo
novim stručnim kadrovima oživjeti vukovarsku privredu
obustavom rada do većih promjena
štajkali radnici Veleprometa
obaranje inflacije
značajno dimenzioniranje privrede
potpisivanje poslovnih ugovora
nevoljno stezanje kaiša
mjere SIV-a i Ante Markovića: ekonomske reforme

gradska komisija
državna potpora: alati I kućni predmeti
obavezan poljoprivredni rad kolonista
obavezna obrada zemlje kolonista
poljoprivredna državna imanja

formiranje kotarske ekonomije
državno formirane cijene
nabijanje cijena I monopol cijena
državno preuzimanje fabrika
postavljanje privremenih upravitelja
državno nadzirano svilarstvo
drvena industrija
preuzimanje obrta
državne banke
kreditiranje
uspostava bankovnog sustava
kreditna proizvođačka zadruga
naplata poreza
konfiskacija imovine
Eltz, Odeskalky
podruštvljavanje privatne imovine
konfiskacija dionica
konfiskacija trgovačkih I industrijskih poduzeća
konfiskacija napuštenih posjeda
konfiskacija njemačke I hrvatske imovine
konfiskacija neprijateljske/okupatorske imovine
ekspropriacija nekretnina
državni otkup poljoprivrednih viškova
udarne ekipe
prisilni otkup stoke
državni zakup
državno vlasništvo - narodna imovina
državni fondovi - penzijski I potporni
1952. - 1962.
društveno planiranje
jačanje seljačkih zadruga
zadugarstvo
od radnih zadruga prema opštim zadrugama
jedna brojka u kolektivu
podjednaka prava u zadruzi
pogrešna sovjetska uravnilovka
ukinuti otkupi: vrlo nepopularna stvar
otkup I razni reakcionarni elementi
podla reakcionarna propaganda u kojoj nema istine
zadugarstvo na bazi privrednog računa
treba razbiti nepravilno shvaćanje
zadruge našeg kotara
borba protiv neprijateljskih elemenata u selima
povratiti povjerenje članova poljopriv. Zadruga
jedinstvena zadružna politika za selo

društveni plan
društveni doprinosi poduzeća-problem naplate
seljačke radne zadruge
ljudskije raspodjeljuje zarade
nepравilnost u radu poljoprivrednih dobara
fond općenarodne imovine - dodjela zemlje poljpr. organizacijama
društveni plan na liniji socijalističkog karaktera privred. Sistema
spora naplata poreza
otuđivanja zadružne imovine
novi društveni odnosi na selu
problem upravljanja sred. Za proizvodnju od strane neposred proizvođača
problem djelovanja privrednih zakona
neriješen problem reguliranja ukupne društvene proizvodnje I reprodukc.
pravovremena izrada investicijskih elaborata
potrošački krediti
investicione zajmove daje društvena zajednica poljopriv. Proizvođačima
društvena kontrola
uplata doprinosa u fondove
pokrivanje deficita
samodoprinos - uvođenje općinskog samodoprinosa
zadržna štedionica
republički zajam - upisivanje zajma
naplatu poreza najodlučnije provoditi
zadugarstvo - izdvojenost imovinskih od radnih I ekonomskih odnosa
zagarantirane osnovne zarade
pravo zadruge da osnuje vlastita poduzeća
nabavno potrošačka zadruga
stabilizacija tržišta
primjena stavova tarifnog pravilnika
odgovornost kod radnika za proizvodnju
kriterij individualnog ocjenjivanja
problem neproduktivne radne snage
nedisciplina
zapošljavanje- putem čestih intervencija
borba protiv privrednog kriminala
stalni porast bolovanja
klubovi naprednih zadrugara
nerealni prijedlozi društvenih planova
nedostaci: prikriivanje rezervi I nepridržavanje zaključaka
neuredna isplata radnika česta je pojava u poljoprivrednim organizacijama
krediti za sanaciju zadruga

beskamatni kredit za poljoprivredna domaćinstva
poljoprivredna dobra-ekonomije: osamostaljenje
oportunizam u borbi za veće prinose
inokosni poljoprivrednici-oblik kooperacije kroz ugovorni odnos
zadružni gubici
potpuna mehanizacija poljoprivrede
kasa uzajamne pomoći
poljoprivredna proizvodnja-čvrsta ruka društvene kontrole
inspekcija tržišta
udruživanje fondova privrednih organizacija
nacionalizacija zgrada I građevinskih terena
raslojavanje seoskih domaćinstava
baštovanski način proizvodnje
društveno-ekonomski život-mnoge slabosti
slabosti se pretvorile u sistem rada
statuti poduzeća
1963. - 1972.
komunalije izgraditi doprinosima i porezom građana
deficit u fondu za zdravstveno osiguranje
izgradnja infrastrukture
stanogradnja
izgradnja obaloutvrde
fondovi sela
fond za izgradnju samačkih stanova
društveni nadzor
prosperitet poduzeća ispred ličnih interesa
grčeviti otpori nesavjesnih pojedinaca protiv integracije
pitanje svijesti i dalekovidnosti pojedinaca
broj privrednih sporova i prestupa u porastu
kreditiranje kooperacije
samodoprinosi-referendumi
kreditna politika-kratkoročni krediti
priv.neprilagođeni politički stabilizacije
banke - tehnički servisi
olako se dolazilo do kratkoročnih kredita za privredu i neracionalno korišt.
kreditiranje poljoprivrede

Kategorija: ATOMIZIRANA PROIZVODNJA
1945. - 1951.
-
1952. - 1962.
radničko samoupravljanje poduzećem je prava

općinski budžet: želje veće od mogućnosti
deetatizacija-raspodjela dijela rezultata od neposrednih proizvođača
polarizacija u okviru deetatizacije utječe na polit.odnose i idejna strujanja
deetatizacija: sredstva oduzmu od države i dođu u ruke samoupravljača
nema više sredstava za pokrivanje gubitaka
1973. 1980.
odgovorno ponašanje radnih ljudi-važan faktor stabilnosti privrede
zakon o udruženom radu - slavi se ustvari rad
ZUR:dokaz neprekidne
djelatnosti,ustrajnosti,nepokolebljivosti
ZUR: dokaz tvrdoglavosti u branjenju Istine i Čovjeka
povijesni čin:odlučivanje o dohotku kao sastavni dio života svih nas
zakon o radnim odnosima (1978.)
društveni dogovor - politika cijena u funkciji ekonomske stabilizacije
kolektivno rukovođenje-problemi
društveni dogovor o dohotku - novi kvalitet u dohodovnim odnosima
1981. - 1991.
ne može se dokazati je priv.križa rezultat nedoraslosti radnika da upravlja
idejno-politička odgovornost svih za privrednu krizu
idejno-politička odgovornost za odlučivanju pogrešnih/neodgov.odlukama
komisija za ispitivanje porijekla imovine
samodoprinosom do novih radnih mjesta
otuđivanje društvene imovine postaje zabrinjavajuće
kriza morala
suzbijanje otuđivanja uz širu društvenu akciju
otuđivanje - čin protiv svih radnika
devijacija: komisija za utvrđivanje vjerodostojnosti poslovnih knjiga
društvena kontrola cijena
ispitivanje porijekla imovine
legalni atak na društvenu imovinu
otuđivanje imovine VUPIK-a

briga
preduzeća su predata kolektivima na samostalno rukovanje
socijalizam zahtijeva stvarno upravljanje radnika-proizvođača
odnosi koji jačaju ekonomsku solidarnost I suradnju

stvaralački napor trudbenika
opasnosti pod okriljem radničkog samoupravljanja
opasnosti: sitni,partikuralistički poduzećni birokrati
poduzećni birokrati opasniji od centralnog državnog birokratiz.
dalja izgradnja socijalizma zavisi od stepena socijalističke svijesti
socijalistička svijest mora se povezati sa ideološkom stranom
socijalistički čovjek
socijalistička ekonomska teorija - ideološka osnova nove socijalističke etike
odnos ideološkog I ekonomskog obrazovanja - socijalistički duh marksizma
socijalističke snage
radnički savjeti-upravljanje proizvodnim sredstvima neposred. proizvod.
pobjeda nad mračnim snagama marksističkog revizionizma
beskompromisna miroljubiva politika
zadaci sindikata: borba za jačanje radničkog samoupravljanja
stihijnost rada u socijalizmu-nedostatak aktualnih spoznajnih vrijednosti
stihija je primitivna: tolerancija zaostalosti, historijske bačenosti
socijalizam je imperativ ravnomyernosti izgradnje/harmonije društ.v.odnosa
1963. - 1972.
direktori:ne poznaju prava,dužnosti,nadležnosti organa upravljanja u kolek.
radnici - stvarni nosioci proširene reprodukcije
decentralizacija čitavog sistema procesa proširene reprodukcije
proizvođač-aktivni sudionik u traženju najboljih rješenja
kadrovska politika sastavni dio samoupravljanja
očekuju se najradikalnije kadrovske promjene
kadrovska politika postaje sastavni dio samoupravnih funkcija
odsutnost demokratičnosti
dosadašnja slabost rotacije kadrova kao dio demokratičnost našeg društva
ustaljeni krug rukovodećih ljudi
nedostaje izgrađeni i doljedno primjenjiv sistem/mehanizam odgovornosti
institucija opoziva nije oživotvorena u praksi
uvesti proces radikalne demokracije kao instrument društ.v.kontrole i osob.odgovor.
društ.v.odgovornost,jedinstvo,maksimalno zalaganje,upornost,strpljenje-samouprav.
funkcija samoupravljača se iscrpljuje u odlučivanju o poslovnoj politici poduzeća
u praksi samoupravljanje-neefikasno i neracionalno opterećeno operativom

samoupravni dogovori - u okviru procesa deetatizacije
samoupravni dogovori između neposred.proizvod. u RO i društveno-politič. zajednica
neposredni proizvođač - politički anoniman
1973. - 1980.
samoupravnim sporazumom do jedinstvene politike o osobnim primanjima
radnička kontrola:čuva,njeguje i unapređuje društveno samoupravljanje i sam.odnose
1981. - 1991.
samoupravna osnovica stabilizacije - razlog za zadovoljstvo nema
potreban značajan angažman subjektivnih socijalističkih snaga na čelu sa SK
razvijanje svijesti o nužnosti drugačijeg ponašanja i mogućnosti savladavanja teškoća
savladavanje poteškoća jedino na samoupravnoj osnovi
opredjeljenje za samoupravni način rješavanja privrednih teškoća
akcija u pravcu daljnjeg razvijanja samoupravnog sistema
nisu slomljeni svi otpori i blokade u izgradnji novih samoupravnih odnosa
složen proces gubljenja u ranijem sistemu stečenih pozicija
SK arhitekt samoupravljanja - najodgovorniji za samoupravljanje
ofenzivna politička borba za razvijanje samoupravljanja kao temelja društ.v.ek.odnosa
socijalističko samoupravljanje potiskuju: državna regulativa, tehnokracija
socijalističko samoupravljanje potiskuju: grupnosvojinski monopoli
izigravanje načela nagrađivanja prema radu
jačanje svih samoupravnih punktova u društvu
samoupravna vlast i moć radničke klase kroz jačanje njenog ekonomskog položaja
samoupravljanje više formalno nego stvarno
usklađivanje samoupravnih općih akata s odredbama

PRILOG 4.**EMPIRIJSKI PRIKAZ PRIMJERA KONCEPTUALIZACIJE ZASIĆENIH KATEGORIJA**

PROCES MODERNIZACIJE					
DIMENZIJE	DEMOKRATIZACIJA	BIROKRATIZACIJA	SOCIJALIZACIJA	MILITARIZACIJA	INDUSTRIJALIZACIJA
KATEGORIJE	TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA	TOTALITARNA BIROKRACIJA	TOTALITARNA SOCIJALIZACIJA	IZVANREDNO STANJE – PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA	ATOMIZIRANA PROIZVODNJA
1945.-1951.	21	43	46	147	68
1952.-1962.	315	69	103	85	223
1963.-1972.	267	54	137	75	141
1973.-1980.	121	50	84	48	37
1981.-1991.	242	22	99	86	113
Sveukupno	966	240	469	441	582

PRILOG 5.

PRIMJER TEORIJSKOG ZASIĆAVANJA – SVOJSTVA/OSOBINE

Dimenzija 1: demokratizacija

TOTALITARNA KOMUNISTIČKA VLADAVINA	
1945. – 1991.	
<p>Odnarođena / Neobrazovana i nestručna / Moćna i kontrolirajuća / Borbena – militantna / Revolucionarna i avangardna / Odgojno-obrazovna / Roditeljska / Ateistička / Osvetoljubiva i neprijateljska / Represivna i nasilna / Korumpirana i povlaštena / Ideologizirana i jednopartijska / Neograničena i sveznajuća / Diferencirajuća, selektivna i nepravedna / Centralizirana / Podružtvljena / Odana / Komunistička / Ideološki nesvjesna / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Društveno deformativna / Mistificirana / Protivriječna / Neiskrena i nepoštena / Revizionistička / Karijeristička / Nezakonitog ponašanja</p>	<p>Strahovlada / Nepovjerenje / Zatvorenost / Otuđenost / Patvorenost / Neiskrenost / Nametanje / Neobrazovanost i nestručnost / Nepismenost / Ograničenost / Fiktivna / Korumpirana / Birokratizirana / Neučinkovita / Ovisna / Stratificirana / Politički ideologizirana / Anacionalna / Mobilizirajuća / Proaktivna / Povlaštena / Neracionalna / Podružtvljena / Revolucionarna / Komunistička / Ideološki nesvjesna / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Deformativna</p>
1952. – 1962.	
<p>Odnarođena / Radikalna / Nesposobna, neobrazovana i nestručna / Individualizirana / Neprincipijelna / Birokratizirana / Nelojalna / Korumpirana i povlaštena / Ideologizirana i jednopartijska / Neograničena i sveznajuća / Budna / Jednournna / Neosjetljiva / Borbena – militantna / Nemilosrdna / Nemoralna / Idealistička / Nesvjesna / Ateistička / Marksističko-lenjinistička / Nova, revolucionarna i avangardna / Politički nezrela / Kontrolirajuća / Interventna / Odana / Ideološki nesvjesna / Neorganizirana / Represivna / Lokalpatriotistička / Borbeno politički nerefleksivna / Podružtvljena / Socijalističko demokratska / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Individualistički samovoljna / Društveno diferencirana / Familijarna / Društveno deformativna / Kampanjska / Politički neaktivna / Mistificirana / Bezbrizno liberalna / Lažno demokratska / Normativna / Formalistička / Neodlučna i nesigurna / Podobna / Nepravedna / Prestižna vladavina / Birokratsko prisvajačka / Uravnilovačka / Subjektivna / Nesavjesna / Politika čvrste ruke / Politički profesionalizirana / Privatizirajuća / Organizacijski ukalupljena / Unitaristička / Idejno borbena / Mentalno sitnosopstvenistička / Komformistička / Nekritična / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neaktivna i neusmjeravajuća / Protivriječna / Hijerarhijska / Politički neiskrena i neistinita / Birokratski mediokratska / Nepoštena / Revizionistička / Karijeristička / Sektaška / Poltronska i oportunistička / Oportunistička i demagoška / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Nezakonitog ponašanja / Rasipnička, rivalska i</p>	<p>Strahovlada / Nepovjerenje / Zatvorenost / Otuđenost / Patvorenost / Neiskrenost / Nametanje / Neobrazovanost i nestručnost / Nepismenost / Ograničenost / Proklamirana / Fiktivna / Korumpirana / Birokratizirana / Neučinkovita / Ovisna / Stratificirana / Politički ideologizirana / Anacionalna / Mobilizirajuća / Proaktivna / Povlaštena / Neracionalna / Podružtvljena / Revolucionarna / Komunistička / Ideološki – socijalistički nesvjesna / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Deformativna / Socijalno diferencirana / Nesalomljivo jedinstvena / Titovski i partijski nepokolebljiva / Primitivna i nazadnjačka / Socijalistički demokratska / Samoupravna / Fiktivno slobodna / Kontrolirana / Odana / Budna / Jugoslavenski rodoljubna / Nepovjerljiva / Nezasovoljna / Klasno nesvjesna / Društveno kontrolirana / Politički neaktivna / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neiskrena i nepoštena / Povijesno neistinita / Socijalistički nemoralna / Neravnopravna / Zavisna i neslobodna / Konfliktna / Revizionistička / Malograđanska i sitnoburžoaska / Interesno egoistična / jugoslavensko patriotski svjesna / Zaostala i konzervativna / Nacionalistička i šovinistička / Nedisciplinirana / Karijeristička / Konformistička, popustljiva i pomirljiva / Sektaška / Normirana / Lokalistička / Nekritična / Gotovanska i narednička / Poltronska i oportunistička / Politički nezrela i upravljački nesvjesna / Podcjenjivačka i omalovažavajuća / Društveno – ekonomski neravnopravna / Odnosno disproporcionalna / Formalistička / Subjektivna / Interesno grupirana / Neizinteresirana i neradnička /</p>

<p>paralelna / Podvojene moralnosti</p>	<p>Frakcijaška / Instrumentalizirana / Intelektualno konformistička / Društveno parazitska / Frazerska / Simbolička / Programirana i smišljena / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Antisocijalistička i kontrarevolucionarna / Nespojiva s religijom / Oportunistička, demagoška i protekcionistička / Socijalistički neodgojena / Nezakonitost / Sebično partikularistička / Iznuđene participacije masa / Javno neodgovorna / Ideološki i politički konfliktna / Rasipnička, rivalska i paralelna / Nepovjerljiva / Podvojene moralnosti / Rutinerska</p>
<p>1963. – 1972.</p>	
<p>Odnarođena / Neobrazovana i nestručna / Moćna i kontrolirajuća / Bobena – militantna / Revolucionarna i avangardna / Odgojno – obrazovna / Društveno-deformativna / Roditeljska / Represivna / Normativna / Neograničena i sveznajuća / Korumpirana i povlaštena / Birokratizirana / Nelojalna / Neprincipijelna / Nemoralna / Individualizirana / Ideologizirana i jednopartijska / Budna / Jednomna / Idealistička / Nesvjesna / Politički nezrela / Bobeno politički nerefleksivna / Socijalističko demokratska / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Individualistički samovoljna / Društveno diferencirana / Familijarna / Društveno deformativna / Kampanjska / Politički neaktivna / Mistificirana / Bezbrizno liberalna / Lažno demokratska / Kolektivno neodgovorna / Socijalistički etički nemoralna / Formalistička / Neodlučna, nesigurna i neuporna / Podobna / Nepravedna / Prestižna vladavina / Birokratsko prisvajajuća / Upravnilovačka / Subjektivna / Interesno polarizirana / Nesavjesna / Etastička / Multi – funkcionerska / Politika čvrste ruke / Nedosljedna / Politički profesionalizirana / Privatizirajuća / Tehno-administrativno birokratizirana / Organizacijski ukalupljena / Unitaristička / Idejno kolebljiva / Pozicijski monopolna / Apolitička / Idejno borbena / Mentalitetno sitnosopstvenistička / Komformistička / Nekritična / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neaktivna i neusmjeravajuća / Protivriječna / Hijerarhijska / Politički neiskrena i neistinita / Birokratski mediokratska / Nepoštena / Revizionistička / Karijeristička / Sektaška / Poltronska i oportunistička / Oportunistička i demagoška / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Nezakonitog ponašanja / Rasipnička, rivalska i paralelna / Podvojene moralnosti</p>	<p>Strahovlada / Nepovjerenje / Zatvorenost / Otuđenost / Patvorenost / Neiskrenost / Nametanje / Neobrazovanost i nestručnost / Nepismenost / Ograničenost / Fiktivna / Korumpirana / Birokratizirana / Neučinkovita / Ovisna / Stratificirana / Politički ideologizirana / Anacionalna / Mobilizirajuća / Proaktivna / Povlaštena / Neracionalna / Podruštvljena / Revolucionarna / Komunistička / Ideološki – socijalistički nesvjesna / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Deformativna / Socijalno diferencirana / Nesalomljivo jedinstvena / Titovski i partijski nepokolebljiva / Primitivna i nazadnjačka / Socijalistički demokratska / Samoupravna / Proklamirana / Slobodna / Kontrolirana / Odana / Budna / Jugoslavenski rodoljubna / Nepovjerljiva / Nezasovoljna / Klasno nesvjesna / Društveno kontrolirana / Politički neaktivna / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neiskrena i nepoštena / Povijesno neistinita / Socijalistički nemoralna / Neravnopravna / Zavisna i neslobodna / Konfliktna / Revizionistička / Malograđanska i sitnoburžoaska / Interesno egoistična / jugoslavensko patriotski svjesna / Zaostala i konzervativna / Nacionalistička i šovinistička / Nedisciplinirana / Karijeristička / Konformistička, popustljiva i pomirljiva / Sektaška / Normirana / Lokalistička / Nekritična / Gotovanska i narednička / Poltronska i oportunistička / Politički nezrela i upravljajući nesvjesna / Podcjenjivačka i omalovažavajuća / Nacionalno neravnopravna / Društveno – ekonomski neravnopravna / Odnosno disproporcionalna / Nestimulativna / Neinformirana / Formalistička / Subjektivna / Interesno grupirana / Proklamirana / Nezainteresirana i neradnička / Frakcijaška / Instrumentalizirana / Intelektualno konformistička / Društveno parazitska / Frazerska / Simbolička / Programirana i smišljena / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Antisocijalistička i kontrarevolucionarna / Ekscesna i ekstremna / Politički diverzantska / Generacijskog sukoba / Etiketiranjem ljudi / Nespojiva s religijom / Socijalnih razlika / Oportunistička, demagoška i protekcionistička / Socijalistički neodgojena / Nezakonitost / Sebično</p>

	partikularistička / Iznuđene participacije masa / Javno neodgovorna / Ideološki i politički konfliktna / Rasipnička, rivalska i paralelna / Nepovjerljiva / Podvojene moralnosti / Rutinerska
1973. – 1980.	
Odnarođena / Neobrazovana i nestručna / Moćna i kontrolirajuća / Bobrena – militantna / Revolucionarna i avangardna / Odgojno – obrazovna / Društveno-deformativna / Roditeljska / Represivna / Normativna / Neograničena i sveznajuća / Korumpirana i povlaštena / Birokratizirana / Nelojalna / Neprincipijelna / Nemoralna / Individualizirana / Ideologizirana i jednopartijska / Budna / Jednomna / Idealistička / Nesvjesna / Politički nezrela / Bobreno politički nerefleksivna / Socijalističko demokratska / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Individualistički samovoljna / Društveno diferencirana / Familijarna / Društveno deformativna / Kampanjska / Politički neaktivna / Mistificirana / Bezbržno liberalna / Lažno demokratska / Kolektivno neodgovorna / Socijalistički etički nemoralna / Formalistička / Neodlučna, nesigurna i neuporna / Podobna / Nepravedna / Prestižna vladavina / Birokratsko prisvajačka / Upravilovačka / Subjektivna / Interesno polarizirana / Nesavjesna / Etatistička / Multi – funkcionerska / Politika čvrste ruke / Nedosljedna / Politički profesionalizirana / Privatizirajuća / Tehno-administrativno birokratizirana / Organizacijski ukalupljena / Unitaristička / Idejno kolebljiva / Pozicijski monopolna / Apolitička / Netolerantna / Idejno bobrena / Mentalno sitnosopstvenistička / Idejno diferencirana / Komformistička / Nekritična / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neaktivna i neusmjeravajuća / Neargumentirana / Protivriječna / Hijerarhijska / Liderska / Politički neiskrena i neistinita / Birokratski mediokratska / Nepoštena / Revizionistička / Karijeristička / Sektaška / Poltronska i oportunistička / Oportunistička i demagoška / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Nezakonitog ponašanja / Rasipnička, rivalska i paralelna / Destabilizacijska / Nerazumna, neracionalna i neodlučna / Elitistička i tehnokratska / Otuđena / Podvojene moralnosti	Strahovlada / Nepovjerenje / Zatvorenost / Otuđenost / Patvorenost / Neiskrenost / Nametanje / Neobrazovanost i nestručnost / Nepismenost / Ograničenost / Fiktivna / Korumpirana / Birokratizirana / Neučinkovita / Ovisna / Stratificirana / Politički ideologizirana / Anacionalna / Mobilizirajuća / Proaktivna / Povlaštena / Neracionalna / Podruštvljena / Revolucionarna / Komunistička / Ideološki – socijalistički nesvjesna / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Deformativna / Socijalno diferencirana / Nesalomljivo jedinstvena / Titovski i partijski nepokolebljiva / Primitivna i nazadnjačka / Socijalistički demokratska / Samoupravna / Proklamirana / Slobodna / Kontrolirana / Odana / Budna / Jugoslavenski rodoljubna / Nepovjerljiva / Nezasovoljna / Klasno nesvjesna / Društveno kontrolirana / Politički neaktivna / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neiskrena i nepoštena / Povijesno neistinita / Socijalistički nemoralna / Neravnopravna / Zavisna i neslobodna / Konfliktna / Revizionistička / Malograđanska i sitnoburžoaska / Interesno egoistična / jugoslavensko patriotski svjesna / Zaostala i konzervativna / Nacionalistička i šovinistička / Nedisiplinirana / Karijeristička / Konformistička, popustljiva i pomirljiva / Sektaška / Normirana / Lokalistička / Nekritična / Gotovanska i narednička / Poltronska i oportunistička / Politički nezrela i upravljajući nesvjesna / Podcjenjivačka i omalovažavajuća / Nacionalno neravnopravna / Društveno – ekonomski neravnopravna / Odnosno disproporcionalna / Nestimulativna / Neinformirana / Formalistička / Subjektivna / Interesno grupirana / Proklamirana / Nezasinteresirana i neradnička / Frakcijska / Instrumentalizirana / Intelektualno konformistička / Društveno parazitska / Frazerska / Simbolička / Programirana i smišljena / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Antisocijalistička i kontrarevolucionarna / Ekscesna i ekstremna / Politički diverzantska / Generacijskog sukoba / Etiketanjem ljudi / Nespojiva s religijom / Komunističke neskromnosti / Socijalnih razlika / Negativistička: liberalna, tehnomenađzerska i profiterska / Oportunistička, demagoška i protekcionistička / Socijalistički neodgojena / Nezakonitost / Sebično partikularistička / Iznuđene participacije masa / Javno neodgovorna / Samoupravno interesno orijentirana / Ideološki i politički konfliktna / Rasipnička, rivalska i paralelna / Destabilizacijska / Nerazumna, neracionalna i neodlučna / Elitistička i tehnokratska / Otudena / Nepovjerljiva / Podvojene moralnosti /

	Rutinerska
1981. – 1991.	
<p>Odnarođena / Neobrazovana i nestručna / Moćna i kontrolirajuća / Borbena – militantna / Revolucionarna i avangardna / Odgojno – obrazovna / Društveno-deformativna / Roditeljska / Represivna / Normativna / Neograničena i sveznajuća / Korumpirana i povlašćena / Birokratizirana / Nelojalna / Neprincipijelna / Nemoralna / Individualizirana / Ideologizirana i jednopartijska / Budna / Jednomyzna / Idealistička / Nesvjesna / Politički nezrela / Borbeno politički nerefleksivna / Socijalističko demokratska / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Individualistički samovoljna / Društveno diferencirana / Familijarna / Društveno deformativna / Kampanjska / Politički neaktivna / Mistificirana / Bezbrizno liberalna / Lažno demokratska / Kolektivno neodgovorna / Socijalistički etički nemoralna / Formalistička / Neodlučna, nesigurna i neuporna / Podobna / Nepravedna / Prestižna vladavina / Birokratsko prisvajačka / Upravilovačka / Subjektivna / Interesno polarizirana / Nesavjesna / Etastička / Multi – funkcionerska / Politika čvrste ruke / Nedosljedna / Politički profesionalizirana / Privatizirajuća / Tehno-administrativno birokratizirana / Organizacijski ukalupljena / Unitaristička / Idejno kolebljiva / Pozicijski monopolna / Apolitička / Netolerantna / Idejno borbena / Mentalno sitnosopstvenistička / Idejno diferencirana / Konformistička / Nekritična / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neaktivna i neusmjeravajuća / Neargumentirana / Protivurječna / Hijerarhijska / Liderska / Politički neiskrena i neistinita / Birokratski mediokratska / Nepoštena / Revizionistička / Karijeristička / Sektaška / Poltronska i oportunistička / Oportunistička i demagoška / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Nezakonitog ponašanja / Rasipnička, rivalska i paralelna / Destabilizacijska / Nerazumna, neracionalna i neodlučna / Elitistička i tehnokratska / Otušena / Samoupravno odnosno nerazvijena i neuređena / Podvojene moralnosti / Dramatizirana / Taktizirajuća</p>	<p>Nepovjerenje / Zatvorenost / Otušenost / Patvorenost / Neiskrenost / Nametanje / Neobrazovanost i nestručnost / Nepismenost / Ograničenost / Fiktivna / Korumpirana / Birokratizirana / Neučinkovita / Ovisna / Stratificirana / Politički ideologizirana / Anacionalna / Mobilizirajuća / Proaktivna / Povlašćena / Neracionalna / Podružtvljena / Revolucionarna / Komunistička / Ideološki – socijalistički nesvjesna / Neodgovorna / Kolektivno nesvjesna / Kriminalistička / Deformativna / Socijalno diferencirana / Nesalomljivo jedinstvena / Titovski i partijski nepokolebljiva / Primitivna i nazadnjačka / Socijalistički demokratska / Samoupravna / Proklamirana / Slobodna / Kontrolirana / Odana / Budna / Jugoslavenski rodoljubna / Nepovjerljiva / Nezađovoljna / Klasno nesvjesna / Društveno kontrolirana / Politički neaktivna / Mentalitetno malograđanska, egoistična i potrošačka / Neiskrena i nepoštena / Povijesno neistinita / Socijalistički nemoralna / Neravnopravna / Zavisna i neslobodna / Konfliktna / Revizionistička / Malograđanska i sitnoburžoaska / Interesno egoistična / jugoslavensko patriotski svjesna / Zaostala i konzervativna / Nacionalistička i šovinistička / Nedisciplinirana / Karijeristička / Konformistička, popustljiva i pomirljiva / Sektaška / Normirana / Lokalistička / Nekritična / Gotovanska i narednička / Poltronska i oportunistička / Politički nezrela i upravljajući nesvjesna / Podcjenjivačka i omalovažavajuća / Nacionalno neravnopravna / Društveno – ekonomski neravnopravna / Odnosno disproporcionalna / Nestimulativna / Neinformirana / Formalistička / Subjektivna / Interesno grupirana / Proklamirana / Nezainteresirana i neradnička / Frakcijaška / Instrumentalizirana / Intelektualno konformistička / Društveno parazitska / Frazerska / Simbolička / Programirana i smišljena / Politički provokativna / Nesentimentalna / Politički revanšistička / Nedosljedna i neprincipijelna / Antisocijalistička i kontrarevolucionarna / Ekscesna i ekstremna / Politički diverzantska / Generacijskog sukoba / Etiketanjem ljudi / Nespojiva s religijom / Komunističke neskromnosti / Socijalnih razlika / Negativistička: liberalna, tehnomenadžerska i profiterska / Oportunistička, demagoška i protekcionistička / Socijalistički neodgojena / Nezakonitost / Sebično partikularistička / Iznudene participacije masa / Javno neodgovorna / Samoupravno interesno orijentirana / Ideološki i politički konfliktna / Rasipnička, rivalska i paralelna / Destabilizacijska / Nerazumna, neracionalna i neodlučna / Elitistička i tehnokratska / Otušena / Uzurpatorska / Samoupravno odnosno nerazvijena i neuređena / Nepovjerljiva / Podvojene moralnosti / Pasivna / Dramatizirana / Rutinerska / Taktizirajuća</p>

Dimenzija 2: birokratizacija

TOTALITARNA BIROKRACIJA	
1945. – 1951.	
Represivna / Nepravедna / Kontrolirajuća / Politizirana / Ideologizirana / Neograničena / Samovoljna / Neobrazovana / Nestručna / Korumpirana / Povlašćena / Diferencirajuća / Normirana / Neučinkovita / Centralizirana / Podružtvljena / Kriminalna / Jednopartijska / Ekstenzivna / Neracionalna / Neorganizirana / Ovisna / Oportunističko / Institucionalizirana / Komunistička / Diskriminirajuća / Nemilosrdna	Represivno / Nepravедno / Kontrolirajuće / Militantno / Politizirano / Ideologizirano / Genocidno / Rasističko / Diferencirajuće / Neučinkovito / Centralizirano / Podružtvljeno / Kriminalno / Oportunističko / Selektivno / Revolucionarno pravедno / Revanšističko / Komunističko / Neprijateljsko / Obnarodnjeno / Unitarističko / Kriminalizacija neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih
1952. – 1962.	
Nepravедna / Kontrolirajuća / Politizirana / Ideologizirana / Neograničena / Samovoljna / Neobrazovana / Nestručna / Korumpirana / Povlašćena / Diferencirajuća / Normirana / Neučinkovita / Centralizirana / Podružtvljena / Kriminalna / Jednopartijska / Ekstenzivna / Neracionalna / Ovisna / Oportunistička / Institucionalizirana / Komunistička / Diskriminirajuća / Karijeristička / Demagoška / Antisocijalistička / Malograđanska / Sitosopstvenistička / Nedemokratska / Ideološki kadrovirana / Subjektivna / Nedisciplinirana / Nemoralna / Neodgovorna / Komunistički nesvjesna i nesavjesna / Protekcionistička / Selektivna / Limitirajuća – ograničena / Nemilosrdna / Neorganizirana / Individualistički samovoljna / Familijarna / Kolektivno nesvjesna / Politički nezrela / Lokalpatriotistička / Bezbrizno liberalna / Lažno demokratska / Lažno samoupravna / Prestižna / Privatizirajuća / Konformistička / Mentalitetno egoistička i potrošačka / Interesno orijentirana / Mediokratska / Nepošćena / Revizionistička / Politički neiskrena i neistinita / Sektaška – grupaška / Poltronska / Politički revanšistička / Rasipnička, rivalska i paralelna / Moralno podvojena / Društveno parazitska / Formalistička / Legalistička / Frakcijaška / Programirana i smišljena / Sebično partikularistička / Rutinerska / Stratificirana i hijerarhijska / Društveno kontrolirana / Protivrijećna / Centar moći / Socijalno neosjetljiva / Politički profesionalizirana / Manipulativna	Represivno / Politizirano / Ideologizirano / Selektivno / Jednumno / Nedisciplinirano / Neučinkovito / Neprijmenljivo / Diferencirajuće / Socijalno neosjetljivo / Neograničene moći / Samovoljno / Nestručno / Korumpirano / Povlašćeno / Diferencirajuće / Normirano / Centralizirano / Podružtvljeno / Jednopartijsko / Ekstenzivno / Neracionalno / Ovisno / Oportunističko / Institucionalizirano / Komunističko / Diskriminirajuće / Karijerističko / Demagoško / Nedemokratsko / Ideološki kadrovirano / Subjektivno / Nedisciplinirano / Nemoralno / Neodgovorno / Komunistički nesvjesno i nesavjesno / Protekcionističko / Selektivno / Limitirajuće / Nemilosrdno / Neorganizirano / Individualistički samovoljno / Familijarno / Kolektivno nesvjesno / Politički nezrelo / Lokalpatriotističko / Bezbrizno liberalno / Lažno demokratsko / Lažno samoupravno / Prestižno / Privatizirajuće / Konformističko / Mentalitetno egoističko / Interesno orijentirano / Mediokratsko / Nepošćeno / Revizionističko / Politički neiskreno i neistinito / Sektaško – grupaško / Poltronsko / Politički revanšističko / Rasipničko i rivalsko / Moralno podvojeno / Društveno parazitsko / Formalističko / Legalističko / Frakcijaško / Programirano i smišljeno / Sebično partikularističko / Rutinersko / Stratificirano i hijerarhijsko / Društveno kontrolirano / Protivrijećno / Politički profesionalizirano / Manipulativno / Neusklađeno / Nedemokratsko / Konfliktno / Odnosno polarizirano / Neodgovorno / Legitimizira društveni kriminal / Kontinuirano i stalno mijenjano / Kriminalizacija neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih
1963. – 1972.	
Nepravедna / Kontrolirajuća / Politizirana / Ideologizirana / Neograničena / Samovoljna / Neobrazovana / Nestručna / Korumpirana / Povlašćena / Diferencirajuća / Normirana / Neučinkovita / Centralizirana / Podružtvljena / Kriminalna / Jednopartijska / Ekstenzivna / Neracionalna / Ovisna /	Represivno / Politizirano / Ideologizirano / Selektivno / Jednumno / Nedisciplinirano / Neučinkovito / Neprijmenljivo / Diferencirajuće / Socijalno neosjetljivo / Neograničene moći / Samovoljno / Nestručno / Korumpirano / Povlašćeno / Diferencirajuće / Normirano / Centralizirano /

<p>Oportunistička / Institucionalizirana / Komunistička / Diskriminirajuća / Karijeristička / Demagoška / Antisocijalistička / Malograđanska / Sinosopstvenistička / Nedemokratska / Ideološki kadrovirana / Subjektivna / Subjektivno organizirana / Nedisciplinirana / Nemoralna / Neodgovorna / Komunistički nesvesna i nesavjesna / Protekcionistička / Selektivna / Limitirajuća – ograničena / Nemilosrdna / Neorganizirana / Individualistički samovoljna / Familijarna / Kolektivno nesvesna / Politički nezrela / Lokalpatriotistička / Bezbrizno liberalna / Lažno demokratska / Lažno samoupravna / Prestižna / Privatizirajuća / Konformistička / Mentalitetno egoistička i potrošačka / Interesno orijentirana / Mediokratska / Nepoštena / Revizionistička / Politički neiskrena i neistinita / Sektaška – grupaška / Poltronska / Politički revanšistička / Rasipnička, rivalska i paralelna / Moralno podvojena / Društveno parazitska / Formalistička / Legalistička / Frakcijaška / Programirana i smišljena / Sebično partikularistička / Rutinrska / Stratificirana i hijerarhijska / Društveno kontrolirana / Protivrječna / Centar moći / Socijalno neosjetljiva / Vladajuća a ne stručna služba / Internalizirana u pojedincima / Antisamoupravna / Politički profesionalizirana / Manipulativna</p>	<p>Podruštvljeno / Jednpartijsko / Ekstenzivno / Neracionalno / Ovisno / Oportunističko / Institucionalizirano / Komunističko / Diskriminirajuće / Karijerističko / Demagoško / Nedemokratsko / Ideološki kadrovirano / Subjektivno / Nedisciplinirano / Nemoralno / Neodgovorno / Komunistički nesvesno i nesavjesno / Protekcionističko / Selektivno / Limitirajuće / Nemilosrdno / Neorganizirano / Individualistički samovoljno / Familijarno / Kolektivno nesvesno / Politički nezrela / Lokalpatriotističko / Bezbrizno liberalno / Lažno demokratsko / Lažno samoupravno / Prestižno / Privatizirajuće / Konformističko / Mentalitetno egoističko / Interesno orijentirano / Mediokratsko / Nepošteno / Revizionističko / Politički neiskreno i neistinito / Sektaško – grupaško / Poltronsko / Politički revanšističko / Rasipničko i rivalsko / Moralno podvojeno / Društveno parazitsko / Formalističko / Legalističko / Frakcijaško / Programirano i smišljeno / Sebično partikularističko / Rutinersko / Stratificirano i hijerarhijsko / Društveno kontrolirano / Protivrječno / Politički profesionalizirano / Manipulativno / Neusklađeno / Nedemokratsko / Konfliktno / Odnosno polarizirano / Neodgovorno / Legitimizira društveni kriminal / Kontinuirano i stalno mijenjano / Kriminalizacija neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih</p>
---	---

1973. – 1980.

<p>Nepravdna / Kontrolirajuća / Politizirana / Ideologizirana / Neograničena / Samovoljna / Neobrazovana / Nestručna / Korumpirana / Povlaštena / Diferencirajuća / Normirana / Neučinkovita / Centralizirana / Podruštvljena / Kriminalna / Jednpartijska / Ekstenzivna / Neracionalna / Ovisna / Oportunistička / Institucionalizirana / Komunistička / Diskriminirajuća / Karijeristička / Demagoška / Antisocijalistička / Malograđanska / Sinosopstvenistička / Nedemokratska / Ideološki kadrovirana / Subjektivna / Subjektivno organizirana / Nedisciplinirana / Nemoralna / Neodgovorna / Komunistički nesvesna i nesavjesna / Protekcionistička / Selektivna / Limitirajuća – ograničena / Nemilosrdna / Neorganizirana / Individualistički samovoljna / Familijarna / Kolektivno nesvesna / Politički nezrela / Lokalpatriotistička / Bezbrizno liberalna / Lažno demokratska / Lažno samoupravna / Prestižna / Privatizirajuća / Konformistička / Mentalitetno egoistička i potrošačka / Interesno orijentirana / Mediokratska / Nepoštena / Revizionistička / Politički neiskrena i neistinita / Sektaška – grupaška / Poltronska / Politički revanšistička / Rasipnička, rivalska i paralelna / Moralno podvojena / Društveno parazitska / Formalistička / Legalistička / Frakcijaška / Programirana i smišljena / Sebično partikularistička / Rutinrska / Stratificirana i hijerarhijska / Društveno kontrolirana / Protivrječna / Centar moći / Socijalno neosjetljiva / Vladajuća a ne stručna služba /</p>	<p>Represivno / Politizirano / Ideologizirano / Selektivno / Jednumno / Nedisciplinirano / Neučinkovito / Neprimjenjivo / Diferencirajuće / Socijalno neosjetljivo / Neograničene moći / Samovoljno / Nestručno / Korumpirano / Povlašteno / Diferencirajuće / Normirano / Centralizirano / Podruštvljeno / Jednpartijsko / Ekstenzivno / Neracionalno / Ovisno / Oportunističko / Institucionalizirano / Komunističko / Diskriminirajuće / Karijerističko / Demagoško / Nedemokratsko / Ideološki kadrovirano / Subjektivno / Nedisciplinirano / Nemoralno / Neodgovorno / Komunistički nesvesno i nesavjesno / Protekcionističko / Selektivno / Limitirajuće / Nemilosrdno / Neorganizirano / Individualistički samovoljno / Familijarno / Kolektivno nesvesno / Politički nezrela / Lokalpatriotističko / Bezbrizno liberalno / Lažno demokratsko / Lažno samoupravno / Prestižno / Privatizirajuće / Konformističko / Mentalitetno egoističko / Interesno orijentirano / Mediokratsko / Nepošteno / Revizionističko / Politički neiskreno i neistinito / Sektaško – grupaško / Poltronsko / Politički revanšističko / Rasipničko i rivalsko / Moralno podvojeno / Društveno parazitsko / Formalističko / Legalističko / Frakcijaško / Programirano i smišljeno / Sebično partikularističko / Rutinersko / Stratificirano i hijerarhijsko / Društveno kontrolirano / Protivrječno / Politički profesionalizirano / Manipulativno / Neusklađeno / Nedemokratsko / Konfliktno / Odnosno polarizirano / Neodgovorno / Legitimizira društveni</p>
--	--

Internalizirana u pojedincima / Antisamoupravna / Politički profesionalizirana / Manipulativna	kriminal / Kontinuirano i stalno mijenjano / Kriminalizacija neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih
1981. – 1991.	
Nepravedna / Kontrolirajuća / Politizirana / Ideologizirana / Neograničena / Samovoljna / Neobrazovana / Nestručna / Korumpirana / Povlašena / Diferencirajuća / Normirana / Neučinkovita / Centralizirana / Podružljena / Kriminalna / Jednopartijska / Ekstenzivna / Neracionalna / Ovisna / Oportunistička / Institucionalizirana / Komunistička / Diskriminirajuća / Karijeristička / Demagoška / Antisocijalistička / Malograđanska / Sitosopstvenistička / Nedemokratska / Ideološki kadrovirana / Subjektivna / Subjektivno organizirana / Nedisciplinirana / Nemoralna / Neodgovorna / Komunistički nesvesna i nesavjesna / Protekcionistička / Selektivna / Limitirajuća – ograničena / Nemilosrdna / Neorganizirana / Individualistički samovoljna / Familijarna / Kolektivno nesvesna / Politički nezrela / Lokalpatriotistička / Bezbržno liberalna / Lažno demokratska / Lažno samoupravna / Prestižna / Privatizirajuća / Konformistička / Mentalitetno egoistička i potrošačka / Interesno orijentirana / Mediokratska / Nepoštena / Revizionistička / Politički neiskrena i neistinita / Sektaška – grupaška / Poltronska / Politički revanšistička / Rasipnička, rivalska i paralelna / Moralno podvojena / Društveno parazitska / Formalistička / Legalistička / Frakcijaška / Programirana i smišljena / Sebično partikularistička / Rutinerska / Stratificirana i hijerarhijska / Društveno kontrolirana / Protivrječna / Centar moći / Socijalno neosjetljiva / Vladajuća a ne stručna služba / Internalizirana u pojedincima / Antisamoupravna / Politički profesionalizirana / Manipulativna	Represivno / Politizirano / Ideologizirano / Selektivno / Jednumno / Nedisciplinirano / Neučinkovito / Neprimjenjivo / Diferencirajuće / Socijalno neosjetljivo / Neograničene moći / Samovoljno / Nestručno / Korumpirano / Povlašeno / Diferencirajuće / Normirano / Centralizirano / Podružljivo / Jednopartijsko / Ekstenzivno / Neracionalno / Ovisno / Oportunističko / Institucionalizirano / Komunističko / Diskriminirajuće / Karijerističko / Demagoško / Nedemokratsko / Ideološki kadrovirano / Subjektivno / Nedisciplinirano / Nemoralno / Neodgovorno / Komunistički nesvesno i nesavjesno / Protekcionističko / Selektivno / Limitirajuće / Nemilosrdno / Neorganizirano / Individualistički samovoljno / Familijarno / Kolektivno nesvesno / Politički nezrela / Lokalpatriotističko / Bezbržno liberalno / Lažno demokratsko / Lažno samoupravno / Prestižno / Privatizirajuće / Konformističko / Mentalitetno egoističko / Interesno orijentirano / Mediokratsko / Nepošteno / Revizionističko / Politički neiskreno i neistinito / Sektaško – grupaško / Poltronsko / Politički revanšističko / Rasipničko i rivalsko / Moralno podvojeno / Društveno parazitsko / Formalističko / Legalističko / Frakcijaško / Programirano i smišljeno / Sebično partikularističko / Rutinersko / Stratificirano i hijerarhijsko / Društveno kontrolirano / Protivrječno / Politički profesionalizirano / Manipulativno / Neusklađeno / Nedemokratsko / Konfliktno / Odnosno polarizirano / Neodgovorno / Legitimizira društveni kriminal / Kontinuirano i stalno mijenjano / Kriminalizacija neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih

Dimenzija 3: socijalizacija

TOTALITARNA SOCIJALIZACIJA
1945. – 1951.
Institucionalizirana / Podružljena / Obvezujuća / Svenarodna / Diferencirajuća / Povlašena / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Selektivna / Nepravedna / Nacionalistička / Birokratizirana
Institucionalizirana / Podružljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarođjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma

/ Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih

1952. – 1962.

Institucionalizirana / Podruštvljena / Obvezujuća / Svenarodna / Diferencirajuća / Povlašćena / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Selektivna / Nepravedna / Društveno planirana / Problematična / Birokratizirana / Privatizirana / Zloupotrebljavana / Osigurana područjavanjem poslova domaćinstva / Osigurana ideološkim radom i obrazovanjem / Osigurana zajedničkim materijalnim interesima – samodoprinosi i referendumi / Osigurana brigom za životni standard, brigom za zdravlje / Osigurana politikom zapošljavanja i kadrovskom politikom / Osigurana emancipacijom žene / Osigurana stambenim zbrinjavanjem / Osigurana besplatnim školovanjem djece i odraslih / Osigurana brigom za umirovljenike i borbe / Osigurana brigom za mlade / Osigurana kroz pravnu pomoć / Stvorila negativne navike – malograđanština i politički stav lične koristi, rentiranje sustava, iskorištavanje, nepotizam, prekomjerno i lažno bolovanje, neodgovornost, prisvajanje društvene imovine, zloupotreba položaja i funkcija, bogaćenje, siromašenje, alkoholizam, revašizam, neprofesionalnost, nepoštenje, izigravanje zakona i propisa, manipulacija stvarima, ljudima i odnosima, poltronstvo i politička podobnost, konformizam, podvojenost morala, koketiranje s vrhuškom, kulturni primitivizam i estradizacija kulture narodnjačkog tipa / Ovisna o državnom financiranju

Institucionalizirana / Podruštvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarnodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Temeljena na sistemskoj ateizaciji

Institucionaliziran / Podruštvljen / Obvezujući / Svenarodan / Diferencirajući / Povlašćeni / Korumpirani / Partikularistički / Klasan / Komunistički / Diskriminirajući / Ideološki impregniran / Politiziran / Selektivan / Nepravedan / Nacionalistički / Birokratiziran / Manipulativan / Normiran / Društveno kontroliran / Kriminalan / Temeljen na jugoslavenskom i socijalističkom patriotizmu / Komunistički revolucionaran / Nestabilan / Nerazvijen / Neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nesamostalan / Formalistički / Demokratski nerazvijen / Subjektivno slab / Temeljen na pluralizmu samoupravnih interesima / Temeljen na udruženom radu / Neslobodan / Temeljen na samoupravnoj svijesti i savjesti, klasnoj svijesti morala

1963. – 1972.

Institucionalizirana / Podruštvljena / Obvezujuća / Svenarodna / Diferencirajuća / Povlašćena / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Selektivna / Nepravedna / Društveno planirana / Problematična / Birokratizirana / Privatizirana / Zloupotrebljavana / Osigurana područjavanjem poslova domaćinstva / Osigurana ideološkim radom i obrazovanjem / Osigurana zajedničkim materijalnim interesima – samodoprinosi i referendumi / Osigurana brigom za životni standard, brigom za zdravlje / Osigurana politikom zapošljavanja i kadrovskom politikom / Osigurana emancipacijom žene / Osigurana stambenim zbrinjavanjem / Osigurana besplatnim školovanjem djece i odraslih / Osigurana brigom za umirovljenike i borbe / Osigurana brigom za mlade / Osigurana kroz pravnu pomoć / Stvorila negativne navike – malograđanština i politički stav lične koristi, rentiranje sustava, iskorištavanje, nepotizam, prekomjerno i lažno bolovanje, neodgovornost, prisvajanje društvene imovine, zloupotreba položaja i funkcija, bogaćenje, siromašenje, alkoholizam, revašizam, neprofesionalnost, nepoštenje, izigravanje zakona i propisa, manipulacija stvarima, ljudima i odnosima, poltronstvo i politička podobnost, konformizam, podvojenost morala, koketiranje s vrhuškom, kulturni primitivizam i estradizacija kulture narodnjačkog tipa, neetičnost i

nemoralnost socijalističkog ponašanja i rada / Ovisna o državnom financiranju

Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarođjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Kolektivistička / Društveno deformirana / Osigurana novom poviješću, čvrstom istinom i čvrstom vjerom / Nestabilna zbog vještački ubačene klice razdora / Proturreakcionistička / Temeljena na sistemskoj ateizaciji

Institucionaliziran / Podružtvljen / Obvezujući / Svenarodan / Diferencirajući / Povlašteni / Korumpirani / Partikularistički / Klasan / Komunistički / Diskriminirajući / Ideološki impregniran / Politiziran / Selektivan / Nepravedan / Nacionalistički / Birokratiziran / Manipulativan / Normiran / Društveno kontroliran / Kriminalan / Temeljen na jugoslavenskom i socijalističkom patriotizmu / Komunistički revolucionaran / Nestabilan / Nerazvijen / Neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nesamostalan / Formalistički / Demokratski nerazvijen / Subjektivno slab / Temeljen na pluralizmu samoupravnih interesima / Temeljen na udruženom radu / Neslobodan / Temeljen na samoupravnoj svijesti i savjesti, klasnoj svijesti morala

1973. – 1980.

Institucionalizirana / Podružtvljena / Obvezujuća / Svenarodna / Diferencirajuća / Povlašena / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Selektivna / Nepravedna / Društveno planirana / Problematična / Birokratizirana / Privatizirana / Zloupotrebjavana / Osigurana podružtvljavanjem poslova domaćinstva / Osigurana ideološkim radom i obrazovanjem / Osigurana zajedničkim materijalnim interesima – samodoprinosi i referendumi / Osigurana brigom za životni standard, brigom za zdravlje / Osigurana politikom zapošljavanja i kadrovskom politikom / Osigurana emancipacijom žene / Osigurana stambenim zbrinjavanjem / Osigurana besplatnim školovanjem djece i odraslih / Osigurana brigom za umirovljenike i borce / Osigurana brigom za mlade / Osigurana kroz pravnu pomoć / Stvorila negativne navike – malograđanština i politički stav lične koristi, rentiranje sustava, iskorištavanje, nepotizam, prekomjerno i lažno bolovanje, neodgovornost, prisvajanje društvene imovine, zloupotreba položaja i funkcija, bogaćenje, siromašenje, alkoholizam, revašizam, neprofesionalnost, nepoštenje, izigravanje zakona i propisa, manipulacija stvarima, ljudima i odnosima, poltronstvo i politička podobnost, konformizam, podvojenost morala, socijalna nejednakost, koketiranje s vrhuškom, kulturni primitivizam i estradizacija kulture narodnjačkog tipa, neetičnost i nemoralnost socijalističkog ponašanja i rada / Ovisna o državnom financiranju

Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarođjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Kolektivistička / Društveno deformirana / Osigurana novom poviješću, čvrstom istinom i čvrstom vjerom / Nestabilna zbog vještački ubačene klice razdora / Proturreakcionistička / Temeljena na ljubavi prema Jugoslaviji / Temeljena na sistemskoj ateizaciji

Institucionaliziran / Podruštvljen / Obvezujući / Svenarodan / Diferencirajući / Povlašteni / Korumpirani / Partikularistički / Klasan / Komunistički / Diskriminirajući / Ideološki impregniran / Politiziran / Selektivan / Nepravedan / Nacionalistički / Birokratiziran / Manipulativan / Normiran / Društveno kontroliran / Kriminalan / Temeljen na jugoslavenskom i socijalističkom patriotizmu / Komunistički revolucionaran / Nestabilan / Nerazvijen / Neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nesamostalan / Formalistički / Demokratski nerazvijen / Subjektivno slab / Temeljen na pluralizmu samoupravnih interesima / Temeljen na udruženom radu / Neslobodan / Temeljen na samoupravnoj svijesti i savjesti, klasnoj svijesti morala

1981. – 1991.

Institucionalizirana / Podruštvljena / Obvezujuća / Svenarodna / Diferencirajuća / Povlašteni / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Selektivna / Nepravedna / Društveno planirana / Problematična / Birokratizirana / Privatizirana / Zloupotrebjavana / Osigurana područnjavanjem poslova domaćinstva / Osigurana ideološkim radom i obrazovanjem / Osigurana zajedničkim materijalnim interesima – samodoprinosi i referendumi / Osigurana brigom za životni standard, brigom za zdravlje / Osigurana politikom zapošljavanja i kadrovskom politikom / Osigurana emancipacijom žene / Osigurana stambenim zbrinjavanjem / Osigurana besplatnim školovanjem djece i odraslih / Osigurana brigom za umirovljenike i borbe / Osigurana brigom za mlade / Osigurana kroz pravnu pomoć / Stvorila negativne navike – malograđanština i politički stav lične koristi, rentiranje sustava, iskorištavanje, nepotizam, prekomjerno i lažno bolovanje, neodgovornost, prisvajanje društvene imovine, zloupotreba položaja i funkcija, bogaćenje, siromašenje, alkoholizam, revašizam, neprofesionalnost, nepoštenje, izigravanje zakona i propisa, manipulacija stvarima, ljudima i odnosima, poltronstvo i politička podobnost, konformizam, podvojenost morala, socijalna nejednakost, koketiranje s vrhuškom, kulturni primitivizam i estradizacija kulture narodnjačkog tipa, neetičnost i nemoralnost socijalističkog ponašanja i rada / Ovisna o državnom financiranju / Socijalna nesigurnost

Institucionalizirana / Podruštvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indoktrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Kolektivistička / Društveno deformirana / Osigurana novom poviješću, čvrstom istinom i čvrstom vjerom / Nestabilna zbog vještački ubačene klice razdora / Protуреакционистичка / Temeljena na ljubavi prema Jugoslaviji / Temeljena na sistemskoj ateizaciji

Institucionaliziran / Podruštvljen / Obvezujući / Svenarodan / Diferencirajući / Povlašteni / Korumpirani / Partikularistički / Klasan / Komunistički / Diskriminirajući / Ideološki impregniran / Politiziran / Selektivan / Nepravedan / Nacionalistički / Birokratiziran / Manipulativan / Normiran / Društveno kontroliran / Kriminalan / Temeljen na jugoslavenskom i socijalističkom patriotizmu / Komunistički revolucionaran / Nestabilan / Nerazvijen / Neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nesamostalan / Formalistički / Demokratski nerazvijen / Subjektivno slab / Temeljen na pluralizmu samoupravnih interesima / Temeljen na udruženom radu / Neslobodan / Temeljen na samoupravnoj svijesti i savjesti, klasnoj svijesti morala

Dimenzija 4: militarizacija

IZVANREDNO STANJE –PERMANENTNA TEHNIKA VLADANJA	
1945. – 1951.	
<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Viktimizacija lokalnog stanovništva / Osigurana kroz odnarođnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih</p>	<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Viktimizacija lokalnog stanovništva / Osigurana kroz odnarođnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih</p>
1952. – 1962.	
<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarođnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim</p>	<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem boračkih organizacija, udruženja rezervnih oficira i teritorijalne obrane i civilne zaštite / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarođnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilna zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilna zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim</p>

<p>patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Temeljena na sistemskoj ateizaciji</p>	<p>patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Temeljena na sistemskoj provedbi koncepcije općembranog narodnog rata i politike općenarodne obrane i društvene samozaštite / Organizirana kao narodna obrana protiv potencijalnog agresora i mogućnosti lokalnih ratnih sukoba / Sveta dužnost i zakonska obaveza svih građana / Briga cijelog društva / Moralno-politička i psihička / Praktično primjenjiva</p>
<p>1963. – 1972.</p>	
<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Kolektivistička / Društveno deformirana / Osigurana novom poviješću, čvrstom istinom i čvrstom vjerom / Nestabilna zbog vještački ubačene klice razdora / Proturakcionistička / Temeljena na sistemskoj ateizaciji</p>	<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem boračkih organizacija, udruženja rezervnih oficira i teritorijalne obrane i civilne zaštite / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilna zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilna zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Temeljena na sistemskoj provedbi koncepcije općembranog narodnog rata i politike općenarodne obrane i društvene samozaštite / Organizirana kao narodna obrana protiv potencijalnog agresora i mogućnosti lokalnih ratnih sukoba / Sveta dužnost i zakonska obaveza svih građana / Briga cijelog društva / Moralno-politička i psihička / Praktično primjenjiva</p>
<p>1973. – 1980.</p>	
<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem</p>	<p>Institucionalizirana / Podružtvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem boračkih organizacija, udruženja rezervnih oficira i teritorijalne obrane i civilne zaštite / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz</p>

<p>kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Kolektivistička / Društveno deformirana / Osigurana novom poviješću, čvrstom istinom i čvrstom vjerom / Nestabilna zbog vještački ubačene klice razdora / Proturreakcionistička / Temeljena na ljubavi prema Jugoslaviji / Temeljena na sistemskoj ateizaciji</p>	<p>posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilna zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilna zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Temeljena na sistemskoj provedbi koncepcije općeobrambenog narodnog rata i politike općenarodne obrane i društvene samozaštite / Organizirana kao narodna obrana protiv potencijalnog agresora i mogućnosti lokalnih ratnih sukoba / Sveta dužnost i zakonska obaveza svih građana / Briga cijelog društva / Moralno-politička i psihička / Praktično primjenjiva</p>
<p>1981. – 1991.</p>	
<p>Institucionalizirana / Podruštvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem represivnog policijskog sustava / Osigurana kontroliranjem i sprječavanjem društvenog i privrednog kriminala / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilan zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilan zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Kolektivistička / Društveno deformirana / Osigurana novom poviješću, čvrstom istinom i</p>	<p>Institucionalizirana / Podruštvljena / Centralizirana / Preodgojna / Indokrinirana i politizirana – društveno prihvatljivo ponašanje i razmišljanje / Komunistička / Militantna / Mobilizirajuća / Radnički klasno uvjetovana / Normirana / Osigurana putem društvene kontrole rada / Osigurana putem boračkih organizacija, udruženja rezervnih oficira i teritorijalne obrane i civilne zaštite / Osigurana rekonstrukcijom društvenih odnosa / Osigurana putem revizije povijesti / Osigurana putem kulture zaborava / Osigurana kroz posramljivanje gubitnika / Osigurana demonizacijom neprijatelja / Osigurana kroz odnarodnjavanje / Osigurana putem kriminalizacije neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Osigurana putem jugoslavenskog patriotizma / Osigurana kroz kult Tita / Osigurana kroz kult Partije / Osigurana kroz kult NOB-a / Osigurana kroz kult JNA / Osigurana simbolikom komunističke revolucionarnosti / Osigurana sinergijom antifašističke borbe i komunističke revolucije / Osigurana političkom borbom za socijalizam, bratstvo i jedinstvo, nesvrstanost, demokraciju / Osigurana budnošću i političkom borbom protiv neprijatelja ustavnog poretka i nepodobnih / Nestabilna zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilna zbog preodgoja svijesti / Osigurana borbom protiv nazadnjaštva i misticizma / Osigurana socijalističkim patriotizmom / Nestabilna zbog nacionalne netrpeljivosti / Društveno nadzirana / Subjektivno slaba / Temeljena na sistemskoj provedbi koncepcije općeobrambenog narodnog rata i politike općenarodne</p>

čvrstom vjerom / Nestabilna zbog vještački ubačene klice razdora / Protureakcionistička / Temeljena na ljubavi prema Jugoslaviji / Temeljena na federativnim osnovama / Antipluralistička / Antihrvatska / Prosrpska / Projugoslavenska /	obrane i društvene samozaštite / Organizirana kao narodna obrana protiv potencijalnog agresora i mogućnosti lokalnih ratnih sukoba / Sveta dužnost i zakonska obaveza svih građana / Briga cijelog društva / Moralno-politička i psihička / Praktično primjenjiva
---	---

Dimenzija 5: industrijalizacija

ATOMIZIRANA PROIZVODNJA	
1945. – 1951.	
<p>Radikalno industrijalistička / Mobilizacija radničke klase / Mobilizacija poljoprivredne radne snage / Kolonizacija / Agrarna reforma / Represivna / Centralizirana / Planska / Normirana / Državno kontrolirana / Državno financirana / Državno nadzirana / Državno upravljana / Podruštvljena / Institucionalizirana / Svenarodna / Diferencirajuća / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Preferencijalna / Selektivna / Nepravedna / Birokratizirana / Neobrazovana / Nestručna / Nekompetentna / Nerazvijena / Neorganizirana / Državno financirana</p> <p>Podruštvljavajuće / Selektivno / Nastalo na temelju konfiskacije privatne imovine / Prisivajućo / Prisilno / Kolektivno / Društveno deformativno / Povlašćeno / Birokratizirano / Institucionalizirano / Stratificirano / Koruptivno / Moćno i kontrolirajuće / Protivriječno / Privilegirano / Društveno kontrolirano / Subjektivno distribuirano / Normativizirano / Ozakonjeno / Revizionističko / Komunističko / Oportunističko / Individualizirano / Protuzakonski otuđivo / Političko demagoško / Samoupravno / Nepravedno / Nepošteno / Lokalpatriotističko / Interesno formirano / Instrumentalizirano / Stvara negativne navike otuđivanja, pljačke, malverzacije, sektašenje, grupašenje, frakcionaštvo, privatiziranje, birokratsko prisvajanje.</p>	
1952. – 1962.	
<p>Centralizirana / Planska / Normirana / Državno kontrolirana / Državno financirana / Državno nadzirana / Državno upravljana / Podruštvljena / Institucionalizirana / Svenarodna / Diferencirajuća / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Preferencijalna / Selektivna / Nepravedna / Birokratizirana / Neobrazovana / Nestručna / Nekompetentna / Nerazvijena / Neorganizirana / Državno financirana / Modernizirana / Konfliktna / Temeljena na neizgrađenim socijalističkim društvenim odnosima / Subjektivno reakcionarnog karaktera / Nekonkurentna / Nepoštena / Nedisciplinirana / Oportunistička / Nestabilnog tržišta / Nestabilne proizvodnje / Neučinkovita / Neproduktivna / Nerentabilna / Temeljena na socijalističkoj ekonomskoj svijesti / Rasipnička / Permanentno reorganizacijska / Temeljena na politici društvenog standarda / Stimulativno nezainteresirana / Društveno-politički neodgovorna / Socijalno neosjetljiva / Kolektivizirana / Nestandardizirana / Gubitnička / Neracionalna / Potrošačka / Socijalizacija gubitaka</p> <p>Podruštvljavajuće / Selektivno / Nastalo na temelju konfiskacije privatne imovine / Prisivajućo / Prisilno / Kolektivno / Društveno deformativno / Povlašćeno / Birokratizirano / Institucionalizirano / Stratificirano / Koruptivno / Moćno i kontrolirajuće / Protivriječno / Privilegirano / Društveno kontrolirano / Subjektivno distribuirano / Normativizirano / Ozakonjeno / Revizionističko / Komunističko / Oportunističko / Individualizirano / Protuzakonski otuđivo / Političko demagoško / Samoupravno / Nepravedno / Nepošteno / Lokalpatriotističko / Interesno formirano / Instrumentalizirano / Sanacijsko / Društveno planirano / Stvara negativne navike otuđivanja, pljačke, malverzacije, sektašenje, grupašenje, frakcionaštvo, privatiziranje, birokratsko prisvajanje, poltronstvo, konformizam, karijeraštvo, potrošačkog mentaliteta, korumpcije, nemoralna, apolitičnosti, privatnog interesa, neodgovornosti, nemarnosti, društvenog parazitstva, bezbrižne liberalnosti / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Izgrađuje se samodoprinosa i referendumima</p> <p>Podruštvljavajuće / Solidarizirajuće / Stvaralačko / Birokratizirajuće / Lokalističko / Poduzećno birokratsko / Temelji se na socijalističkoj savjesti i svijesti / Temelji se na socijalističkoj svijesti / Revizionističko / Stihijsko / Neravnomjeran / Nepravedan / Diferencirajući / Komunističko / Ideologizirano / Politizirano / Institucionalizirano / Instrumentalizirano / Fiktivno / Frakcionaško / Sektaško / Grupaško / Nedisciplinirano /</p>	

Formalno/ Nerealno / Partikularistički / Klasno nesvjestan / Diskriminirajući / Neravnopravno / Nekompetentno / Neobrazovano / Nestručno / Neodgovorno / Neracionalno / Neorganizirano / Ovisno / Manipulativno / Nepošteno / Nedisciplinirano / Oportunističko / Nestabilno / Neučinkovito / Nerentabilno / Nestimulativno / Klasno nezainteresirano / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Nestabilno zbog birokratskog tehnokratizma / Radnički kontrolirano

1963. – 1972.

Centralizirana / Planska / Normirana / Državno kontrolirana / Državno financirana / Državno nadzirana / Državno upravljana / Podružtvljena / Institucionalizirana / Svenarodna / Diferencirajuća / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Preferencijalna / Selektivna / Nepravедna / Birokratizirana / Neobrazovana / Nestručna / Nekompetentna / Nerazvijena / Neorganizirana / Državno financirana / Modernizirana / Konfliktna / Temeljena na neizgrađenim socijalističkim društvenim odnosima / Subjektivno reakcionarnog karaktera / Nekonkurentna / Nepoštena / Nedisciplinirana / Oportunistička / Nestabilnog tržišta / Nestabilne proizvodnje / Neučinkovita / Neproduktivna / Nerentabilna / Temeljena na socijalističkoj ekonomskoj svijesti / Rasipnička / Permanentno reorganizacijska / Temeljena na politici društvenog standarda / Stimulativno nezainteresirana / Društveno-politički neodgovorna / Socijalno neosjetljiva / Kolektivizirana / Nestandardizirana / Gubitnička / Neracionalna / Potrošačka / Državno kreditirana / Solidarna / Investicijska / Antikooperativna / Socijalizacija gubitaka

Podružtvljavajuće / Selektivno / Nastalo na temelju konfiskacije privatne imovine / Prisvajačko / Prisilno / Kolektivno / Društveno deformativno / Povlašeno / Birokratizirano / Institucionalizirano / Stratificirano / Koruptivno / Moćno i kontrolirajuće / Protivrječno / Privilegirano / Društveno kontrolirano / Subjektivno distribuirano / Normativizirano / Ozakonjeno / Revizionističko / Komunističko / Oportunističko / Individualizirano / Protuzakonski otuđivo / Političko demagoško / Samoupravno / Nepravедno / Nepošteno / Lokalpatriotističko / Interesno formirano / Instrumentalizirano / Sanacijsko / Društveno planirano / Stvara negativne navike otuđivanja, pljačke, malverzacije, sektašenje, grupašenje, frakcionaštvo, privatiziranje, birokratsko prisvajanje, poltronstvo, konformizam, karijeraštvo, potrošačkog mentaliteta, korumpcije, nemoralna, apolitičnosti, privatnog interesa, neodgovornosti, nemarnosti, društvenog parazitiranja, bezbrižne liberalnosti / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Izgrađuje se samodoprinosima i referendumima / Deatitizirano

Podružtvljavajuće / Solidarizirajuće / Stvaralačko / Birokratizirajuće / Lokalističko / Poduzećno birokratsko / Temelji se na socijalističkoj savjesti i svijesti / Temelji se na socijalističkoj svijesti / Revizionističko / Stihijsko / Neravnomjeran / Nepravедan / Diferencirajući / Komunističko / Ideologizirano / Politizirano / Institucionalizirano / Instrumentalizirano / Fiktivno / Frakcionaško / Sektaško / Grupaško / Nedisciplinirano / Formalno/ Nerealno / Partikularistički / Klasno nesvjestan / Diskriminirajući / Neravnopravno / Nekompetentno / Neobrazovano / Nestručno / Neodgovorno / Neracionalno / Neorganizirano / Ovisno / Manipulativno / Nepošteno / Nedisciplinirano / Oportunističko / Nestabilno / Neučinkovito / Nerentabilno / Nestimulativno / Klasno nezainteresirano / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Nestabilno zbog birokratskog tehnokratizma / Radnički kontrolirano

1973. – 1980.

Centralizirana / Planska / Normirana / Državno kontrolirana / Državno financirana / Državno nadzirana / Državno upravljana / Podružtvljena / Institucionalizirana / Svenarodna / Diferencirajuća / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Preferencijalna / Selektivna / Nepravедna / Birokratizirana / Neobrazovana / Nestručna / Nekompetentna / Nerazvijena / Neorganizirana / Državno financirana / Modernizirana / Konfliktna / Temeljena na neizgrađenim socijalističkim društvenim odnosima / Subjektivno reakcionarnog karaktera / Nekonkurentna / Nepoštena / Nedisciplinirana / Oportunistička / Nestabilnog tržišta / Nestabilne proizvodnje / Neučinkovita / Neproduktivna / Nerentabilna / Temeljena na socijalističkoj ekonomskoj svijesti / Rasipnička / Permanentno reorganizacijska / Temeljena na politici društvenog standarda / Stimulativno nezainteresirana / Društveno-politički neodgovorna / Socijalno neosjetljiva / Kolektivizirana / Nestandardizirana / Gubitnička / Neracionalna / Potrošačka / Državno kreditirana / Solidarna / Investicijska / Antikooperativna / Temeljena na odricanju građana / Socijalizacija gubitaka

Podružtvljavajuće / Selektivno / Nastalo na temelju konfiskacije privatne imovine / Prisvajačko / Prisilno /

Kolektivno / Društveno deformativno / Povlašeno / Birokratizirano / Institucionalizirano / Stratificirano / Koruptivno / Moćno i kontrolirajuće / Protivriječno / Privilegirano / Društveno kontrolirano / Subjektivno distribuirano / Normativizirano / Ozakonjeno / Revizionističko / Komunističko / Oportunističko / Individualizirano / Protuzakonski otuđivo / Političko demagoško / Samoupravno / Nepravedno / Nepošteno / Lokalpatriotističko / Interesno formirano / Instrumentalizirano / Sanacijsko / Društveno planirano / Stvara negativne navike otuđivanja, pljačke, malverzacije, sektašenje, grupašenje, frakcionaštvo, privatiziranje, birokratsko prisvajanje, poltronstvo, konformizam, karijeraštvo, potrošačkog mentaliteta, korumpcije, nemoral, apolitičnosti, privatnog interesa, neodgovornosti, nemarnosti, društvenog parazitstva, bezbrižne liberalnosti / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Izgrađuje se samodoprinosima i referendumima / Deetatizirano / Društveno neodgovorno / Kolektivno rukovođeno / Društveno ugovoreno

Podruštvljavajuće / Solidarizirajuće / Stvaralačko / Birokratizirajuće / Lokalističko / Poduzećno birokratsko / Temelji se na socijalističkoj savjesti i svijesti / Temelji se na socijalističkoj svijesti / Revizionističko / Stihijsko / Neravnomjeran / Nepravedan / Diferencirajući / Komunističko / Ideologizirano / Politizirano / Institucionalizirano / Instrumentalizirano / Fiktivno / Frakcionaško / Sektaško / Grupaško / Nedisciplinirano / Formalno/ Nerealno / Partikularistički / Klasno nesvjestan / Diskriminirajući / Neravnopravno / Nekompetentno / Neobrazovano / Nestručno / Neodgovorno / Neracionalno / Neorganizirano / Ovisno / Manipulativno / Nepošteno / Nedisciplinirano / Oportunističko / Nestabilno / Neučinkovito / Nerentabilno / Nestimulativno / Klasno nezainteresirano / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Nestabilno zbog birokratskog tehnokratizma / Radnički kontrolirano

1981. – 1991.

Centralizirana / Planska / Normirana / Državno kontrolirana / Državno financirana / Državno nadzirana / Državno upravljana / Podruštvljena / Institucionalizirana / Svenarodna / Diferencirajuća / Korumpirana / Partikularistička / Klasna / Komunistička / Diskriminirajuća / Ideološki impregnirana / Politizirana / Preferencijalna / Selektivna / Nepravedna / Birokratizirana / Neobrazovana / Nestručna / Nekompetentna / Nerazvijena / Neorganizirana / Državno financirana / Modernizirana / Konfliktna / Temeljena na neizgrađenim socijalističkim društvenim odnosima / Subjektivno reakcionarnog karaktera / Nekomkurentna / Nepoštena / Nedisciplinirana / Oportunistička / Nestabilnog tržišta / Nestabilne proizvodnje / Neučinkovita / Neproduktivna / Nerentabilna / Temeljena na socijalističkoj ekonomskoj svijesti / Rasipnička / Permanentno reorganizacijska / Temeljena na politici društvenog standarda / Stimulativno nezainteresirana / Društveno-politički neodgovorna / Socijalno neosjetljiva / Kolektivizirana / Nestandardizirana / Gubitnička / Neracionalna / Potrošačka / Državno kreditirana / Solidarna / Investicijska / Antikooperativna / Temeljena na odricanju građana / Socijalizacija gubitaka / Podruštvljavajuće / Selektivno / Nastalo na temelju konfiskacije privatne imovine / Prisvajajuće / Prislino / Kolektivno / Društveno deformativno / Povlašeno / Birokratizirano / Institucionalizirano / Stratificirano / Koruptivno / Moćno i kontrolirajuće / Protivriječno / Privilegirano / Društveno kontrolirano / Subjektivno distribuirano / Normativizirano / Ozakonjeno / Revizionističko / Komunističko / Oportunističko / Individualizirano / Protuzakonski otuđivo / Političko demagoško / Samoupravno / Nepravedno / Nepošteno / Lokalpatriotističko / Interesno formirano / Instrumentalizirano / Sanacijsko / Društveno planirano / Stvara negativne navike otuđivanja, pljačke, malverzacije, sektašenje, grupašenje, frakcionaštvo, privatiziranje, birokratsko prisvajanje, poltronstvo, konformizam, karijeraštvo, potrošačkog mentaliteta, korumpcije, nemoral, apolitičnosti, privatnog interesa, neodgovornosti, nemarnosti, društvenog parazitstva, bezbrižne liberalnosti / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Izgrađuje se samodoprinosima i referendumima / Deetatizirano / Društveno neodgovorno / Kolektivno rukovođeno / Društveno ugovoreno / Podruštvljavajuće / Solidarizirajuće / Stvaralačko / Birokratizirajuće / Lokalističko / Poduzećno birokratsko / Temelji se na socijalističkoj savjesti i svijesti / Temelji se na socijalističkoj svijesti / Revizionističko / Stihijsko / Neravnomjeran / Nepravedan / Diferencirajući / Komunističko / Ideologizirano / Politizirano / Institucionalizirano / Instrumentalizirano / Fiktivno / Frakcionaško / Sektaško / Grupaško / Nedisciplinirano / Formalno/ Nerealno / Partikularistički / Klasno nesvjestan / Diskriminirajući / Neravnopravno / Nekompetentno / Neobrazovano / Nestručno / Neodgovorno / Neracionalno / Neorganizirano / Ovisno / Manipulativno / Nepošteno / Nedisciplinirano / Oportunističko / Nestabilno / Neučinkovito / Nerentabilno / Nestimulativno / Klasno nezainteresirano / Nestabilno zbog neizgrađenih socijalističkih društvenih odnosa / Nestabilno zbog preodgoja svijesti / Nestabilno zbog subjektivnih slabosti i reakcionarnih elemenata / Nestabilno zbog birokratskog tehnokratizma / Radnički kontrolirano / Reakcionarno / Nacionalističko / Antikomunističko / Šovinističko

PRILOG 6.

Za potrebe izrade ove doktorske disertacije, provedena su 3 intervjua. Svaki intervju je trajao do 30 minuta a osobe su izabrane ciljano kako bi se omogućilo zasićavanje aksijalne/sržne kategorije istraživanja tijekom procesa kodiranja.

Odabrana je ženska osoba (67) A.M. umirovljenica koja živi u Vukovaru; muška osoba (78) J.M. umirovljenik koji također živi u Vukovaru; i ženska osoba (55) R.B. zaposlena i živi u Vukovaru.

Istaživačko pitanje je bilo sljedeće:

Kakvi su bili međuljudski odnosi na vašem radnom mjestu prije Domovinskog rata?

Transkribirani intervjui dostavljaju se na uvid i zahtjev članova povjerenstva za ocjenu doktorskog rada.

PRILOG 7.

Primjer *totalitarnog predloška oblikovanja* pojedinca/skupine/naroda (sofisticirano nasilje iznutra - totalitarna socijalizacija) – Zatočenici vukovarskog logora Ovčara

U logoru *Ovčarasu* bile zatočene cijele obitelji ili dijelovi obitelji, i to većinom hrvatske ili folksdojčerske s vukovarskog područja. Građane Vukovara i okolice zatvaralo se po specifičnom obrascu kojega su lokalne partizansko-komunističke vlasti kao interni oblik zatvaranja građana u logor razvili za vlastite potrebe.⁸⁴⁴*Nepisano pravilopostupanjasa zatočenicimalogora – procedure totalitanog predloška oblikovanja zatočenika u logorusadržavale su sljedeće postupke:*

1. Postojala su dva oblika zatvaranja uže i šire obitelji: a) prvi je onaj kada se zatvara cijela obitelj, i b) drugi je onaj kada se dio obitelji zatvori a dio ostavi na slobodi.
2. Ideja vodilja svih postupaka temeljila se na želji da se logoraše – sve članove obitelji – što više muči i to na onoj osobnoj psihološko-emosivnoj razni, pored one fizičke – oduzimanje slobode i zatvaranje u zarobljenički logor.
3. Postupak otpuštanja logoraša u skladu s prethodnim postupcima, uvijek se temeljio na *odvajanju članova obitelji* (uže ili šire u zavisnosti od slučaja do slučaja). Pri tome se strogo vodilo računa o načinu na koji će se oni najviše psihološko-emosivno mučiti. Pa su tako partizansko-komunističke vlasti u slučaju kada je cijela obitelj bila zatvorena, prvo iz logora puštali glavu obitelji – oca, a suprugu – majku i djecu su ostavljali i dalje zatočene u logoru. On je onda bio prisiljen, administrativnim putem moliti njihovo puštanje iz logora, što je redovito trajalo onoliko vremena koliko su vlasti smatrale da je dovoljno da ih se na taj način emosivno izmuči i pri tome na

⁸⁴⁴Obrazac se može pratiti na temelju mnogobrojnih predmeta-zahitjeva koji su dostavljani lokalnim partizansko-komunističkim vlastima u Vukovaru (Kazalo, 1945.).

temelju drugih zakonskih odredbi oduzme cjelokupna imovina i na kraju protjera (što iz grada ili iz države u zavisnosti od presude). Istovremeno, bilo je primjera kada se iz logora prvo pušta supruga – majka, a zatočeni ostaju suprug – otac i djeca. U tom slučaju, se također vodilo računa o prethodno rečenom, pa su vlasti tako prvo puštale na slobodu supruga – oca jer su znali da će jednu majku najviše mučiti ako joj ostave djecu u zatočeništvu. Na taj način, su se roditelji najviše mučili jer su im djeca ostala u zatočeništvu. Često su šira obitelj i prijatelji⁸⁴⁵ redovito molili puštanje svojih najbližih, pa tako otac moli otpuštanje svoje kćeri i unučadi, ili sina i snahe s unučadi iz logora. Tako da je starijim ljudima koji su bili na slobodi bilo posebno teško gledati kako njihova djeca, snaje, šogori i unučad pate u logoru. Najgora je činjenica da su u zarobljeničkom logoru bila zatočena malodobna djeca koja nisu mogla po nikakvih zakonima biti kriva za ono što se dogodilo tijekom rata.

4. Ove ljude se zatvaralo najvećim dijelom u logore kako bi se partizansko-komunističkoj vlasti otvorio put za otvorenu „legalnu“ pljačku – konfiskaciju – njihove imovine (pokretne i nepokretne). I u tom slučaju lokalne vlasti su razvile *vlastiti obrazac ponašanja* – postupke u proceduri oduzimanja imovine. Naime, na temelju zakona i pravilnika o konfiskaciji imovine okupatora i njegovih pomagača, lokalne partizansko-komunističke vlasti su osmislile vlastitu proceduru oduzimanja imovine koji je bio usklađen sa zatvaranjem građana u logor. Ovaj obrazac ponašanja temelji se na prethodno spomenutim obrascima i s njima je čvrsto povezan upravo kroz ideju psihološko-emocionalnog mučenja građana koji su bili žigosani sada kao državni neprijatelji i neprijatelji naroda. Na taj način, kroz postupak oduzimanja njihove imovine, kod logoraša i njihove uže i šire obitelji, utjerivan je strah od neizvjesne buduće egzistencije te ih se mučilo postupnim oduzimanjem imovine – one koja je imala velike financijske vrijednosti i one koja je imala emocionalnu vrijednost. Partizansko-komunističke lokalne vlasti nikada nisu logorašima oduzimali odjednom i u cijelost njihovu imovinu. To se radilo postupno. Ako su bili vlasnici zemlje ili tvrtke, obrta, trgovine ili nekog drugog objekta, oduzimana im je imovina (zemlja, objekti, strojevi, alat i dr.) kojom su oni zarađivali za život. Na taj način im je onemogućeno da se bave zanimanjem i djelatnošću koja im je bila priskrbila financijsku dobit i društveni položaj a kojega oni sada gube. Potom bi u skladu s trajanjem zatočeništva u logoru, sljedeći korak bio oduzimanje obiteljske kuće ili

⁸⁴⁵Bilo je nekoliko primjera da su puštanje svojih sugrađana – prijatelja tražili građani srpske nacionalnosti, ili oni koji su bili iz mješovitog braka.

stana, tako da bi sada razdvojena obitelj i oni koji su bili na slobodi, zapravo ostali na ulici ostavljeni na milost i nemilost rođaka i prijatelja. Nakon toga, u završnoj fazi, često nakon otpuštanja iz logora, obitelji bi se oduzelo i ono malo što im je preostalo od novca, zlata, umjetnina, pa čak i predmeta od osobne emocionalne vrijednosti. U konačnici bi obitelj bila zajedno na slobodi ali dovedena na prosjački štap bez mogućnosti da se vrati u vlastiti dom i da se nastavi baviti djelatnošću koja bi im osigurala egzistenciju. U toj fazi postupnoga oduzimanja imovine, obitelj je prisiljena moliti za pomoć i socijalnu skrb od države i novih vlasti. Međutim, da bi uopće dobila bilo kakvu pomoć u hrani i odjeći i privremenom smještaju,⁸⁴⁶ obitelj je morala sebe službeno proglasiti *siromašnom*. To je bio konačni udarac samopoštovanju takvih obitelji i na taj način je postignuto i društveno *ponižavanje/posramljivanje* građana koji su često bili ugledne obitelji grada. Mahom su u toj situaciji supruge – majke bile te koje su pisale zamolbe i prolazile administrativni postupak kako bi došle do bilo kakve pomoći i zaposlenja jer su im muževi bili ne samo poniženi, nego im je i država po otpuštanju iz logora ograničavala kretanje u gradu.

5. Nakon što je cijela logoraška obitelj dovedena do siromaštva, krajnji udarac država i lokalne vlasti zadavale su tim građanima oduzimanjem (na temelju uredbi) njihovih *građanskih prava* – u cijelosti ili djelomično – i za određeni vremenski period ili doživotno u zavisnosti od presude koju su dobili. Građani su stoga godinama po izlasku iz logora molili povrat građanskih prava – dobivanje dokumenata, prava na mirovinu i pomoć, glasačko pravo, pravo na posao i sl. Ono što je često slijedilo nakon svih tih internih obrazaca ponašanja i nepisanih proceduralnih pravila bilo je odseljavanje tih obitelji iz Vukovara i vukovarskog područja u druge krajeve Hrvatske ili Jugoslavije, ili u inozemstvo – prisilno (izgon iz prebivališta) ili dragovoljno. Oni koji su se odlučili ostati postupno su se prilagođavali novome sustavu i nakon određenog vremena uspjeli su nakon zapošljavanja osigurati osnove egzistencije za vlastite obitelji.

⁸⁴⁶Često su privremeni smještaj obitelji imale zapravo u vlastitoj kući čiji vlasnici više nisu bili jer je kuća bila u vlasništvu države, tako da su sada bili svedeni na razinu stanara kojima država iznajmljuje stan, pa su tako dobivali po jednu sobu u kojoj su mogli stanovati.

PRILOG 8.

Majski, B. (1971.) »Revolucijo, ljudi su te stvarali«, *Vukovarske novine*, 10. april 1971., str.

16.

Sandra Cvikić (rođ. Marić) rođena je 25. prosinca 1967. godine u Vukovaru. Gimnaziju je završila u Vukovaru, a srednju školu u Osijeku. Dvopredmetni dodiplomski studij (engleska književnost i sociologija) završila je u Kanadi, na University of Western Ontario, London (2001. godine) te interdisciplinarni magisterij Suvremenih europskih studija na University of Sussex, Brighton u Velikoj Britaniji (2004. godine) kao stipendistica Ministarstva europskih integracija RH i Vlade Velike Britanije. U magistarskom radu istražila je u okviru socioloških teorija moderniteta pojavu nacionalizma i stvaranje hrvatskog nacionalnog identiteta (sociološko-povijesna analiza) na primjeru grada Vukovara. Radno iskustvo stekla je na radnim mjestima vezanim uz provedbe eurointegracijskih politika na nacionalnoj (Zavod za strukovno obrazovanje, Odjel za međunarodnu suradnju – koordinatorica za međunarodne projekte: CARDS 2001 Reforma strukovnog obrazovanja) i lokalnoj razini (Vukovarsko – srijemska županija, Odsjek za europske integracije – voditeljica odsjeka), te kao neovisni ekspert i predavač za izradu i provedbu projekata natječaja EU. Od 2008. godine zaposlena je u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Vukovar kao stručna suradnica u sustavu znanosti. Od 2007. godine doktorandica je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu – poslijediplomski studij Kroatologije. Do sada je sudjelovala na niz domaćih i međunarodnih znanstveno-stručnih skupova (kao izlagačica i/ili članica programsko-organizacijskog odbora) i objavila je oko 20 znanstvenih i stručnih radova u časopisima, zbornicima i knjigama.